

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Opera

Priscianus

[Venedig], 15. Dez. 1481

[Prisciani Institutiones grammaticae]

[urn:nbn:de:bsz:31-324175](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-324175)

Ioannes Hieronymus Tullianensis,
in summo imperio quondam.
Anno salutis .J. M. C. LXXV.
Vrbano Sanctissimae Vestigia:

**IULIANO CONSVLI AC PATRI
GIO PRISCIANVS SALVTEM.**

QVM OMNIS ELOQ VENTIAE DOCTRINAM: & omne studiorum genus: sapientia: luce praefulgens: a graecorum fontibus deriuatum: latinis proprio sermone inuenio celebrasse. & in omnibus illorum uestigia liberalibus consecutos artibus uideo: nec in his solum quae emendatae ab illis sunt scripta. sed etiam quosdam errores eorum amore graecorum doctorum deceptos imitari: in quibus maxime uetustissimi grammatica in arte arguuntur peccasse: cuius auctores quanto iuniores tanto perspicaciores: & in genis floruisse: & diligentia ualuisse omnium iudicio confirmatur eruditissimorum. Quid enim Herodiani artibus certius? Quid apollonii scrupulosis quaestionibus enucleatus possit inueniri? Cum igitur eos omnia fere uitia quaecumque antiquorum graecorum commentariis sunt relicta artis grammaticae expurgasse conperio: certis quoque rationis legibus emendasse: nostrorum autem neminem post illos imitatorum eorum extitisse. Quippe in negligentiam cadentibus studiis litterarum propter inopiam scriptorum: quis audacter sed non impudenter ut puto conatus sum pro uiribus meis rem arduam quidem. sed officio professionis non indebitam supra nominatorum praeccepta uirorum: quae congrua sunt uisa: in latinum transferre sermonem: collectis etiam omnibus fere quaecumque necessaria nostrorum quoque inueniuntur artium commentariis grammaticorum: quod gratum fore credidi temperamentum: si ex utriusque linguae moderatoribus elegantiora in unum uocant corpus meo labore faciente. Quia nec uituperandum me esse credo si eos imitor: qui principatum inter graecos scriptores artis grammaticae possident cum ueteres nostri in erroribus etiam ut dictum est graecos equiparantes maximam tamen laudem sunt consecuti. Exemplum etiam proponere placuit: ne pigeat alios etiam a me uel ignorantiam forte praetermissa: uel uitiose dicta. Nihil enim ex omni parte perfectum in humanis inuentionibus esse posse credo: sua quoque industria ad communem litteratorum professionis utilitatem congrua rationis portione uel addere uel mutare tractantes. Namque festinantius quam uolui hos edere me libros compulerunt: qui alienis laboribus insidiatos

furtimq; & quasi per latrocinia scripta ab aliis surripientes unius no/
minis ad titulum pertinentis infanda mutatione totius operis gloria
in se transferre conantur. Sed quoniam in tanta operis materia impossi/
bile est aliquid perfectum breuiter exponi: spacii quoq; ueniam peto:
quauis ad Herodiani scriptorum pelagus: & ad eius patris Apolonii
spaciosa uolumina meorum compendiosa sunt existimanda scripta libro
rum: huius tamen opus te hortatorem sortitus iudicium quoq; facio.
Iuliane consul ac patricie: cui sumos dignitatis gradus summa acquisi/
uit in omni studio ingenii claritudo non tamen accipiens ab excelsis
gradibus honorum precium: quantum illis decoris addes tunc: cuius me
tem tam Homeri credo q; Virgilii anima costare: quorum uterq; arcem
possedit: musicæ te tertium ex utroq; compositum esse ego confirmans
Quippe non minus grecorum q; latinorum in omni genere doctri/
nae præfulgentem. Tibi igitur hoc opus deuotio omnis eloquentiæ
præfuit: ut quantacumq; mihi deus annuerit suscepti laboris gloriam
te comite: quasi sole quodam dilucidius crescat. Titulos etiam uni/
uersi operis per singulos posui libros: quo facilius quicquid ex eis quaer/
ratur discretis possit locis inueniri.

Primus Liber continet de uoce: & de eius speciebus: De lit/
tera quid sit littera. De generibus eius & speciebus. De sin/
gularum potestate quæ & in quas transeunt per declinatio/
nes & compositiones partium orationis. Secundus de syl/
laba: quid sit syllaba: quot litteris costare potest: & quo ordine: & quo/
sono: de accidentibus singulis syllabis. De dictione: quid sit dictio:
quæ eius differentia ad syllabam. De oratione: quid sit oratio: quot
sunt eius partes: de earum proprietate. De nomine: quid sit nomen:
de accidentibus ei. Quot sunt species propriorum nominum. Quot
appellatiuorum. Quot adiectiuorum. Quot deriuatiuorum. De patrony/
micis: & quot eorum forma: quomodo deriuant: ex quibus primitiuis
De diuersis possessiuorum terminationibus: & eorum regulis. Tertius
de comperatiuis & superlatiuis: & eorum diuersis extremitatibus: ex
quibus positiuis: & qua ratione formantur. De diminutiuis: quot eorum
species: ex quibus declinationibus nominum quomodo formantur.
Quartus de denominatiuis: & uerbalibus: & participialibus: & ad/
uerbialibus quot eorum species: ex quibus primitiuis quomodo nas/
cuntur. Quintus de generibus dignoscendis per singulas terminatio/
nes: de numeris: de figuris: & earum cumpage: de casu. Sextus de no/
i. 2

minatio casu per singulas extremitates omnium nominum tam in
vocales: quā in consonantes desinentium per ordinem: de genitiuo/
rum: tam ultimis quā penultimis syllabis. Septimus de ceteris obli
quis casibus: tam singularibus: quā pluralibus. Octauus de uerbo &
eius accidentibus. Nonus de regulis generalibus omnium coniuga
tionum: & praterito perfecto primæ & secundæ coniugationis. Deci
mus de praterito perfecto tertiæ coniugationis & quartæ. Undeci
mus de participio. Duodecimus: & tertiusdecimus de pronomine.
Quartusdecimus de præpositione. Quintusdecimus de aduerbio &
interiectione. Sextusdecimus de coniunctione. Septimusdecimus &
octauusdecimus de constructione siue ordinatione partium oratio
nis inter se in contextu orationis eiusdem.

De Vocis diffinitione.

Philosophi diffiniunt uocem esse aerem tenuissimū ictū.
uel suum sensibile aurium. i. q. proprie auribus accidit: &
est prior diffinitio a substantia sumpta. Altera uero a no
tione quam græci ἐμνοίαν dicunt hoc est ab accidentibus
Accidit enī uoci auditus q̄tū in ipsa ē. uocis autē differētiæ quattuor
sunt: articulata: inarticulata: litterata: illitterata. Articulata ē quæ coar
tata: hoc est copulata cum aliquo sensu mentis eius: qui loquitur pro
fertur. Inarticulata est contraria quæ a nullo affectu proficiscitur men
tis. Litterata est quæ scribi potest. Illitterata est quæ scribi non potest
Inueniunt igitur quædam uoces articulata: quæ & scribi possunt: &
intelligi: ut Arma uirumq; cano. Quædam quæ non possunt scribi:
intelliguntur tamen: ut sibili hominum & gemitus: hæc. n. uoces quā
uis sensum aliquem significant: proferentis eas tamen scribi non possunt
Aliæ autem sunt quæ quāuis scribātur: tamen inarticulata: dicuntur
cum nihil significant: ut coax: cra. Eas. n. uoces q̄q̄ intelligimus de
qua sint uolucres profectæ: tamen inarticulata: dicuntur: quia uox ut
superius dixi inarticulata est quæ a nullo affectu proficiscitur. Aliæ
sunt inarticulata: & illitterata: quæ nec scribi possunt nec intelligi: ut
strepitus: mugitus: & his similia. Scire autē debemus: quia has quat
tuor species uocum perficiunt quattuor superiores differētiæ genera
liter uoci accidentes binæ per singulas inuicem coeuntes. Vox autē
dicta est uel a uocando: ut dux a ducendo: uel ἀπὸ τοῦ βοῶ: ut qui
busdam placet.

De Littera.

Articulata
Inarticulata
Litterata
Illitterata

Littera est pars minima uocis composita: hoc est quæ con-
stat ex compositione litterarum. Minima autem quantū
pertinet ad totam comprehensionem uocis litterata: Ad
hanc. n. etiam pductæ uocales breuissimæ partes inueniū-
tur: uel q̄ omnium est breuissimū eorū quæ diuidi possunt id quod
diuidi non potest. Possumus etiam & sic diffinire. Littera ē uox quæ
scribi potest indiuidua. Dicitur autem littera: uel quasi legitera eo q̄
legendi it̄r prabeat: uel a litturis ut quibusdam placet: quod plerūq̄
antiqui in caratis tabulis scribere solebant & postea dclere. Litteras
autem etiā elementorum uocabulo nuncupauerunt: ad similitudinē
mundi elementorū. Sicut. n. illa cocuntia omne corpus perficiunt. Sic
etiam hæ coniunctæ litteralem uocem quasi corpus aliquod compo-
nūt: uel magis uere corpus. Nam si aer corpus est: & uox quæ ex aere
ictō constat corpus esse ostenditur. Quippe cū & tangit aurem & tri-
partito diuiditur: quod est suum corporis hoc est in altitudinē. & la-
titudinem & longitudinem. Vnde ex omni parte potest audiri. Præ-
terea tamen singulæ syllabæ altitudinē quidem habent i tenore: cras-
situdinem uero & latitudinem in spiritu: lōgitudinē in tempore. Litte-
ra igitur est nota elementi & uelut imago quædā uocis litteratæ quæ
cognoscitur ex qualitate & quantitate figuræ linearum. Hoc uero in-
terest inter elementa: & littera: q̄ elementa proprie dicuntur ipsæ pro-
nunciationes. Notæ autem earum litteræ: Abusue tamen & elemē-
ta p litteris: Et litteræ pro elementis uocantur. Cum enim dicimus
non posse cōstare in eadem syllaba. r. ante. p. non de litteris dicimus
sed de pronunciatione earum. Nam quantum ad scripturā possunt
coniungi: non tamen etiam enunciari nisi postposita. r. ut princeps.
Sunt igitur figuræ litterarum quibus nos utimur. xxiii. Ipsæ uero p
nunciationes earum multo ampliores. Quippe cum singulæ uocales
denos inueniātur sonos habentes uel plures: ut puta. a. breuis quattu-
or habet soni differentias cum habeat aspirationem & acuitur uel gra-
uatur: & rursus cum sine aspiratione acuitur uel grauatur: ut habeo
habemus: abeo abimus. Longa uero eadem sex modis sonat: cum ha-
bet aspirationē & acuitur uel grauatur: uel circūflectit: ut hamis ha-
mor: hamus: & rursus cū sine aspiratione acuitur uel grauatur uel cir-
cūflectit: ut aræ arag: ara. Similiter aliæ uocales. possunt pferri. Præ-
terea tamē. i. &. u. uocales quando mediæ sunt alternos inter se sonos
uidentur cōfundere teste donato: ut uir optimus quis: & i quidē quā-

do post u consonantē loco digāma. f. sūctā xolici ponit breuis sequen-
te. d. uel. n. uel. r. uel. t. uel. x. ionum. y. græce uidet habere: ut uideo:
uim uirtus: uicū: uix: u: autē quis cōtractū eundē tamē sonū: hoc est
y. habet cū iter. q. & o. uel. i. uel. ae diphthongū positū ē: ut que quis
quæ. Necnō iter. g. & eadā uocales: cū in una. yllaba inuenit ut pin-
gue: sanguis: lingua: In consonantibus etiā sunt differētiæ plures: trā-
scuntium in alias & nō transeuntū quippe diuerſa sunt potestatis.

Accidit igitur litteræ: nomen: figura: potestas. Nomen ueluti
a. b. c. & sunt indeclinabilia: tā apud græcos elemētōꝝ noia:
q̄ apud latinos: siue q̄ a barbaris inuēta dicuntur siue q̄ sim-
plicia hæc & stabilia esse debēt: quali fundamētū oīs doctriæ immobile
siue q̄ nec aliter apud latinos poterat esse: cum a suis uocibus uocales
nominentur. Semiuocales uero i se desinat. Mutæ autē a se incipientes
uocali terminent: quas si flectas: significatio quoq; nominū una eua-
nescit. Vocales igitur ut dictū est per se prolata: nomē suum ostendūt
Semiuocales uero ab. e. incipientes & in se terminantes: absq; x. quæ
sola ab i incipit p̄ anastrophē græci nominis xi Quia necesse fuit: cū
sit semiuocalis a uocali icipere: & in se terminare: quæ. x. nouissime a
latinis assumpta post omnes ponitur litteras: quibus latinæ dictioēs
egent. Quod autem ab. i. incipit eius nomen ostendit etiam Seruius
in cōmento quod scripsit in donatum his uerbis. Sunt septem semi-
uocales quæ ita proferuntur: ut inchoent ab. e. littera: & desinant in
naturalem sonum ut. f. m. n. r. s. x. Sed. x. ab i inchoat. Id etiam eutro-
pius confirmat dicens una duplex. x. est quæ ideo ab i. incipit: quia
apud græcos in eandem desinit. Mutæ autem a se incipientes: & in e
uocalem desinentes: exceptis. k. & q. Quarum altera in a: altera in. u
finitur sua conficiunt nomina. h. n. aspirationis magis est nota. Figu-
ræ accidunt: quas uidemus in singulis litteris. Potestas autem ipsa ē
p̄nunciatio: p̄pter quā: & figuræ: & nomina sunt facta. Quidam etiā
addunt ordinem: sed ē pars potestatis litterarū: ex his uocales dicunt
quæ per se uoces perficiunt: uel sine quibus uox literalis p̄ferri nō po-
test: unde & nomen hoc præcipue sibi defendunt. Ceteræ. n. quæ cū
his p̄feruntur consonantes appellantur. Sunt igitur uocales nume-
ro quinque. a. e. i. o. u: utimur autē etiā. y. græcorum causa nominum.
Consonantiū autē aliæ sunt semiuocales: aliæ mutæ. Semiuocales
sunt ut plerisq; latinorum placuit septem. f. l. m. n. r. s. x. Sed. f. mul-

tis ostenditur modis muta magis: de qua post docebimus. z. quoque
titimur in grecis dictionibus: hæc ergo hoc est semiuocales quantum
uincuntur a uocalibus tamen superant mutas: ideo apud grecos qui
dem omnes dictiones: uel in uocales uel in semiuocales quæ secundā
habent euphoniā desinunt quam nos sonoritatem possumus dice-
re. Apud latinos autem ex maxima parte non tamen omnes. Inueni-
untur. n. quædam etiā in mutas desinētes. Semiuocales autem sunt
appellata: quæ plenam uocem non habēt: ut semideos: & semiuiros
appellamus non qui dimidiam partem habent deorū: uel uirorum:
sed qui pleni di: uel uiri non sunt. Reliquæ sunt mutæ: ut quibusdā
uidetur numero nouem. b. c. d. g. h. k. p. q. t. Et sunt qui nō bene hoc
nomen putant eas accepisse. Cum hæc quoque partes sint uocis: qui ne
sciunt: quæ ad comparationem bene sonantiū ita sint nominata: uelut
informis dicitur mulier nō quæ caret forma: sed quæ male est forma-
ta: sicut etiam frigidum dicimus eum nō qui penitus expers ē caloris
sed qui minimo hoc utitur. Sic igitur etiam mutas: nō quæ omnino
uoce carent: sed quæ exiguam partem uocis habent. Vocales apud
latinos omnes sunt ancipites: uel liquidæ: hoc ē quæ facile modo pro-
duci: modo corripi possunt: sicut etiam apud antiquissimos crāt gra-
corum ante inuentionem. ñ. &. ω. quibus inuentis. e. &. o. quæ ante an-
cipites erant: remanserunt perpetue breues. Cū earū p̄ductarū loca pos-
sella sunt a supradictis uocalibus sēper longis. Sunt etiam in consonā-
tibus longæ: ut puta duplices. x. &. z. Sicut enim longæ uocales: sic hæc
quoque longæ faciunt syllabam. Sunt similiter in consonantibus an-
cipites uel liquidæ: ut. l. &. r. quæ modo longam modo breuem post mu-
tas posita: in eadem syllaba faciūt syllabā: his quidā addunt nō irra-
tionabiliter. m. &. n. quia ipsæ quoque comunes faciūt syllabas post mu-
tas posita: quod diuersorū confirmatur auctoritate tam grecorum quæ
latinorū. Quidius in decimo methamorphoseos. Piscosamque gnidō
gravidāque amathunta metallis. Euripides in phœnisis. ὅτι τὸν ἄν-
ηκὰ τῶν ῥιμὸν ὠρίσε. In eisdē ἀπολλο μεδωνῆν κακοῖσ ἀντροῖσ apud
grecos inuenit tamē. m ante. n. posita nec p̄ducens ante. se uocalē mo-
re mutarū τὸσ μὲν ὀ μνησάρχιοσ ἐφηξένος ὀλλεσίνδινων. Apud an-
tiquissimos grecorum non plus quæ sedecim erant litteræ. quibus ab il-
lis acceptis latini antiquitatem seruauerunt perpetuā. Nam si uerissi-
me uelimus inspicere eas hoc est sedecim non plus quæ duas additas in
latino inueniemus sermohe. F. æolicum digamma quod apud antiquif

simos latinorum eandem uim: quam apud aoles habuit. eum autem prope sonum quem nunc habet. f. significabat. p. cum aspiratione. Si cut etiam apud ueteres graecos pro. φ. p. & h. Vnde nunc quoque i graecis nominibus antiquam scripturam leuamus p. p. & h. ponentes ut orpheus phaeton: postea uero in latinis placuit uerbis p. p. & h. f. scribi: ut fama filius facio. loco autem digāma. u. p. consonante quod cognatione soni uidebatur affinis esse digāmo ea littera. Quare cum. f. loco mutae ponatur. i. p. & h. siue miror hanc inter semiuocales posuisse artium scriptores. Nihil. n. aliud habet haec littera semiuocalis nisi nominis plicationem: quae a uocali incipit: sed haec potestatem mutare litterae non debuit: Si. n. esset semiuocalis: necessario terminalis nominum inueniretur: quod minime reperies nec aere. l. uel. r. in eadem syllaba poni posset. Qui locus mutarum est duntaxat: nec comunē ante eandem posita faceret syllabam. Postremo graeci quibus in omni doctrina auctoribus utimur: cuius locum apud nos. f. obtinet quod ostenditur in his maxime dictionibus quas a graecis sumpsimus hoc est fama fuga fur: mutā esse confirmant. Sciendū tamen q. hic quoque error a quibusdam antiquis graecorū grāmatici inuasit latinos. Qui & φ. & ο. & χ. Semiuocales putabāt nulla alia causa nisi q. spiritus in eis abundet inducti quod si esset uerum: debuit e quoque uel t. addita aspiratione semiuocalis esse quod omni caret ratione. Spiritus enim potestatem litterae non mutat. Vnde nec uocales addita aspiratione aliae sunt & aliae ea depra hoc tamen scire debemus q. non fixis labris est p. nuncianda. f. quomodo. p. & h. atq. hoc solum interest. χ. etiā duplicem loco. c. & s. uel. g. & s. postea a graecis inuentam assumpsimus: ut dux ducis rex regis. k. n. & q. quibus figura & nomine uideant aliquam habere differentiam cum. c. tamen eandē: tam in sono uocū q. in metro continent potestatem: & k. quidem penitus superuacua ē. Nulla. n. ratio uidetur cur. a. sequente. k. scribi debeat. carthago. n. & caput: siue per. c. siue per. k. scribantur: nullam faciunt nec i sono nec in potestate eiusdem consonantis differentia. Q. uero propter nihil aliud scribenda uidetur esse: nisi ut ostendat sequens. u. ante alteram uocalem in eadem syllaba positum perdere uim litterae in metro: q. si alia ideo littera est existimanda quā. c. debet. g. quoque cum similiter p. ponitur. u. amittenti uim litterae alia putari: & alia cum id non facit. Dicimus enim āguis sicuti quis & augur sicuti cut. Vnde si uelimus etiā cum ueritate contemplari: ut diximus non plus q. decem & octo

litteras in latino sermone habemus hoc est sedecim antiquas græcorum
& .f. & .x. postea additas & eas quoque ab eisdem sumptas. Nam .y. & .z.
græcorum causa ut supra dictum est asciimus nominum. **H.** au-
tem aspirationis est nota: & nihil aliud habet litteræ nisi figuram & quod
in usu scribitur inter alias litteras quod si sufficeret ut elementum putare-
tur nihilominus quorundam etiam numerorum figuram quia in uersu
inter alias litteras scribuntur: quibus eis dissimiles sint elementa sunt ha-
benda. **Sed** minime hoc est adhibendum: nec aliud aliquid ex accidē-
tibus proprietatem ostendit uniuscuiusque elementum quomodo potestas
qua caret aspiratio. **Nec** enim uocalis. nec consonans esse potest. uo-
calis non est. **h.** quia a se uocem non facit nec semiuocalis cum nulla
syllaba latina uel græca per integras dictiones in eam desinat. **Nec**
mutacum in eadem syllaba: cum duabus mutis bis ponitur: ut phthi-
us erichthonius. **Nulla** enim syllaba plus duabus mutis potest haberi
iuxta se positis: nec plus tribus consonantibus continuare. **Auctoritas**
quoque tam **Varronis** quam **maeiri** teste **Censorino** nec .k. nec .q. nec .h. in
numero adhibet litterarum. **Videntur** tamen .i. & .u. cum in consonan-
tes transeunt quantum ad potestatem quod maximum est in elemen-
tis alia litteræ esse præter supradictas. **Multum** enim interest utrum
uocales sint an consonantes: sicut enim quanuis in uaria figura & ua-
rio nomine sint. **k. & .q. & .c.** tamen quia unam uim habent tam in me-
tro quam in sono pro una littera accipi debent. sic .i. & .u. quanuis unum
nomen & unam habent figuram: tam uocales quam consonantes: tamē
quia diuersum sonum & diuersam uim habent in metris & in pronū-
ciatione syllabarum non sunt in eisdem meo iudicio. elementis accipi-
enda: quanuis & **Censorino** doctissimo artis grammaticæ idem pla-
cuit. **Multa** enim est differentia inter consonantes ut diximus & uo-
cales. **Tantum** enim fere interest inter uocales & consonantes: quan-
tum inter animas & corpora. **Animæ** enim per se mouentur: ut philo-
sophis uidetur: & corpora mouent. **Corpora** uero nec per se sine ani-
ma moueri possunt nec animas mouent: sed ab illis mouentur. **Vo-**
cales similiter & per se mouentur ad perficiendam syllabam: & con-
sonantes mouentur secum. **Consonantes** uero sine uocalibus immobiles
sunt. **Et** in quidē modo per simplici modo per duplici accipitur consonante.
Pro simplici: quando ab eo incipit syllaba in principio dictionis posita
subsequente uocali in eadem syllaba: ut **Iuno Iuppiter**. **Pro duplici** autē

quando in medio dictionis ab eo incipit syllaba post uocalcm ante se
positam subsequente quoque uocali in eadem syllaba : ut maius pe /
ius eius in quo loco antiqui solebant geminare eandem .i. litteram &
maius peius eius scribere : quod non aliter pronuciari posset quā
si cum superiore syllaba prior .i. cum sequente altera proferentur : ut
peius eius maius . & duo .i. pro duabus consonantibus accipiebant
nam quanuis .i. sit consonans in eadem syllaba geminata iungi non
posset. Ergo non aliter quam tellus manus proferri debuit. Vnde pō
peii quoque genitiuum per tria .i. scribebant quorum duo superiora
loco consonantium accipiebant : ut si dicas Pompeiū nam tribus .iii.
iunctis qualis posset syllaba pronuciari. Nam postremum .i. pro uo
cali est accipiendum : quod Cæsari doctissimo artis grammaticæ pla
citur fuisse : auctore quoque in arte grammatica de syllabis compro
batur. Pro simplici quoque in media dictione inuenitur : sed in com
positis ut iniuria adiungo ciectus reice. **Virgilius in bucolicis proce**
leumaticum posuit pro dactylo . Tityre pascentes a flumine reice ca
pellas. Nunq̄ autem potest ante eam loco positam consonantis aspi
ratio inueniri : sicut nec ante .u. consonantem : unde hyulcus trisylla
bum est : nulla enim consonans ante se aspirationem recipit. **V.** uero
loco consonantis posita eadem prorsus in omnibus uim habuit apud
latinos quā apud æoles digāma .f. unde a plerisq; ei nomē hoc datū
quod apud æoles habuit olim .f. digāma in au ab ipsius uoce pfectū
teste **Varrone** : & **Didymo** qui id ei nomen esse ostendunt : p quo **Cæ**
sar hanc figuram .f. scribere uoluit : quod quanuis illi rectum uisum
est : tamen cōsuetudo antiqua superauit. Adeo autem hoc uerum esse
quod pro æolico .f. digamma .u. ponitur : quod sicut illi solebant ac
cipere digamma .f. modo pro consonante simplici : teste **Astyage** qui
diuersis hoc ostendit uersibus : ut in hoc uersu **ὁ δὲ ἀεὶ οὐδὲ φῆλῆν ἠν καὶ**
παῖλα sic nos quoq; pro cōsonāte plerunq; simplici habemus .u. loco
.f. digāma posuitum : u at uenus haud animo ne quicq; exterrita mater.
Est tamen quādo iidem æoles inueniuntur pro duplici quoq; cōsonā
te digāma posuisse : ut **ἡ ἑσὶ ὁραδῆσὺ παῖδός.** Nos quoq; uidemur hoc
sequi i præterito pfecto & plusquā pfecto tertiæ & quartæ cōiugatiōis
in quibus .i. āte .u. cōsonāte posita pducitur : eadēq; subtracta corripit
ut cupiui cupii cupiuerā : audiui audii audiuerā & audierā. Inueniunt
etiam pro uocali correpta hoc digamma illi usu : ut **καίχρημα**

ἄλφισίον. Est enim dimetrum iambicum: & sic est
profertendum .f. ut faciat breuem syllabam. Nostri quoq; hoc ipsū
fecisse inueniuntur & pro consonante .u. uocalem breuem accipisse:
Ut Horatius syluæ trisyllabum protulit in epodo hoc uersu **Niue**sq;
deducunt **Iouem.** nunc mare nunc syluæ. Est enim dimetrum iambi
cum coniunctum pentimemeri heroica: quod aliter stare non potest
nisi syluæ trisyllabum accipatur. Similiter **Catullus Veronēsis** quod
zonam soluit diu ligatam inter endecasyllabos phaleutios posuit: er/
go nisi soluit trisyllabum accipias: uersus stare non potest. Hoc tamē
ipsum in deriuatiuis: uel compositis frequenter solet fieri: ut uolo uo/
lutus: o uo solutus: auis auceps auspiciū augurium augustus: la/
uo lautus: faueo fautor: digamma æoles est: quando pro nihilo in me/
tris accipiebant: ut

Est enim exametrum heroicum apud latinos quoque hoc idem inue/
nitur pro nihilo in metris: & maxime apud uetustissimos comicorū
Ut Terentius in andria. Siue inuidia laudem inuenies: & amicos pa/
res. Est enim iambicum trimetrum: quod nisi sine inuidia pro tribra/
cho accipatur: stare uersus non potest. Sciendum tamē q; hoc ipsum
etiam æoles quidem ubique loco aspirationis ponebant effugientes
spiritus asperitatem. Nos autem in multis quidem: non tamen in
omnibus illos sequimur: ut cum dicimus uespera uis uestis: hiatus
quoque causa solebant illi interponere. .f. digamma quod ostendunt
etiam poeta æolide usi

& epi/
grammata quæ egomet legi in tripodē uetustissimo **Apollinis** qui stat
in xetolopho bizantii sit scripta

Et nos quoq; hiatus causa interponimus .u. loco digamæ .f. ut dauus
argiuus pauo ouum ouis bouis: hoc tamen etiam per alias quasdam
consonantes hiatus: uel euphoniae causa solet fieri: ut prodest com/
buro sicubi nuncubi quod græci quoq; solent facere:

Sed tamen hoc attendendum est: quod præualuit
in hac littera .i. in .u. loco digamma posito: potestas simplicis conso/
nantis apud omnium poetarum doctissimos: In .b. etiam solet apud
æoles transire .f. digamma quotiens ab .r. incipit dictio quæ solet as/
pirari: ut rhetor. bretor. dicunt quod digamma nisi uocali præponi &
in principio syllabæ nō potest. Ideo aut locū quoq; transmutauit: quia
b. uel digamæ post .r. in eadē syllaba præponi nō potest. Apud nos quoq;
potest inueniri q; p .u. consonante. b. ponitur celebs celestium uitā ducens

per. b. scribitur q. u. consonans ante consonantem poni non potest: sicut etiam **Bruges** & **Belenam** antiquissimi dicebant teste **Quintiliano** qui hoc ostendit in primo institutionum oratoriarum. **Nec mirum** cum. b. quoque in. u. euphoniae causa conuerti inuenimus: ut aufero pro abtero. **Aspiratio** quoque ante omnes uocales poni potest post consonantes autem quattuor tantummodo more antiquo graecorum. c. t. p. r. ut habeo herennius heros hyems homo humus hylas chremes thralo philippus pyrrhus. Ideo autem extrinsecus ascribitur uocalibus ut minimum sonet: consonantibus autem intrinsecus ut plurimum. **Omnis enim littera** siue uox plus sonat ipsa sese cum post ponitur quam cum anteponitur. quod uocalibus accidens esse uidetur nec si tollatur ea perit etiam uis significationis: ut si dicam erennius absque aspiratione: quanuis uitium uidear facere: intellectus tamen integer permanet: **Consonantibus autem sic cohaeret**: ut eisdem pernitus substantiae sit: ut si auferatur: significationis uim minuat prorsus ut si dicam **Cremes** pro **Chremes**. **Vnde** haec considerata ratione **Graecorum doctissimi** singulas fecerunt eas quoque litteras: quippe pro. th. o. pro ph. π. pro. ch. χ. scribentes. **Nos autem antiquam scripturam seruauimus**: in latinis tamen dictionibus nos quoque pro. ph. ce. pimus. f. scribere ut filius fama fuga: nisi quod ut supra docuimus est alique in pronuntiatione eius litterae differentia. f. cum sono. ph. **Rh** autem ideo non est translatum ab illis in aliam figuram: quod nec si cohaeret huic quomodo mutis nec si tollatur minuit significationem quanuis enim subtracta aspiratione dicamus retor pyrrus: intellectus integer manet: non aliter quam si antecedens uocalibus auferatur. **Vnde ostenditur ex hoc quoque aliqua esse cognitio. r. litterae cum uocalibus**: ex quo quidam dubitauerunt. **Vtrum praeponi** debeat huic aspiratio an subiungi: unde **aeoles** loco ut diximus aspirationis. digamma ponentes in dictionibus ab. r. incipientibus solent loco digamma. b. scribere iudicantes debere praeponi digamma quasi uocali. **Sed rursus quasi consonanti digamma in eadem syllaba praepone** recusantes commutabant id in. b. breitor brodos dicentes: sed apud graecos haec littera. i. r. multis modis fungitur loco uocalis: ut in declinatione nominum in ra & in a puram desinentium: quae similiter seruant. a. p. obliquos casus: ut ἄρα ἄρασ ὀφία ὀφίασ. **Apud latinos autem non adeo. Quae** ritur cur i uah. & ha. post uocales ponitur aspiratio: & dicimus q. apocopa facta est extremae uocalis cui praeponebatur aspiratio: nam perfecta

uaha aha sunt: ideo autem abscissione facta extrema uocalis tamen
aspiratio mansit ex superiore pendens uocali. quia suum est interiectionis
uoce abscondita preferri. Itaque pars abscondita extremitatis uidetur
congrue in interiectionis naturali prolatione remansisse. **Nec** mirum
cum in Syriorum aegyptiorumque dictionibus soleant etiam in fine
aspirari uocales. Interiectionum autem pleraque communes sunt
naturaliter omnium gentium uoces. **Inter** e sine aspiratione & cum
aspiratione est. g. **Inter**. t. quoque &. th. est. d. & inter. p. &. ph. siue. f.
est. b. **Sunt** igitur haec tres hoc est .b. g. d. mediae: quae nec penitus ca-
rent aspiratione: nec eam plenam possident: hoc autem etiam osten-
dit ipsius palati pulsus & linguae uel labrorum consimilis quidem
in terminis in .p. & .f. h. uel. f. &. b. & rursus in .c. &. ch. &. g. simili-
ter inter .t. &. th. &. d. sed in leuibus exterior sit pulsus in asperis inte-
rior. **In** mediis inter utrunque supradictorum locum: quod facile di-
gnoscutur: si attendamus in supradictis motibus ora mirabili naturae
lege modulata uoces: **T**ayra autem est cognatio earum ad se quod
inuicem inueniuntur pro se posita in quibusdam dictionibus. ut am-
bo pro ἀμφω bucus pro πύξος & publicus pro πῦλκος griūphus
pro ἐπίστατος gubernator pro κυβερνήτης gobius pro κοβίος caete
ἄπο τοῦ χαίρε puniceu φοινικόων deus θεός purpurcum πορφύρεον.
Hoc quoque obseruandum est quod ad comparationem aliarum con-
sonantium quae solent mutari uel abiici immutabiles sunt apud nos-
tres. l. n. r. per omnes enim casus eadem permanet: ut sal salis: flumē
fluminis: **C**aesar caesaris .t. quoque &. c. quauis in tribus solis inueni-
antur nominibus quae possunt declinari hoc idem seruant: ut caput
capitis: & ab eo composita: ut sinciput sincipitis: occiput occipitis:
alce alectis: lac lactis: in quo etiam .t. additur: quare quibusdam non
irrationabiliter nominatiuus hoc lacte prolatus inuenitur. **R**eliquae
uero consonantes mutantur: uel abiiciuntur. d. ut aliquid alicuius. m
ut templum templi peluim peluii. s. ut magnus magni . x. **R**ex regis
nix niuis **I**n uerborum quoque praeteritis perfectis solent omnes mo-
do mutari modo manere exceptis. l. p. f. x. haec enim nunquam mutan-
tur: ut habeo habui: iubeo iussi: compesco compescui: dico dixi: ascē-
do ascēdi: laedo laesi: lego legi: pingo pinxi: demō dempsi: premo pres-
si: mōneo monui: sino siui: neqō nequiui: torquēo torsti: dissero disse-
rui: uro ussi: uerto uerti: flecto flexi. **I**lle autem quattuor nunquam mutantur
ut supra diximus in praeterito perfecto. l. ut celo celauit: doleo dolui: uolo

uolui: mollio molliui. p. turpo turpau. stupco stupui: scalpo scalpsi
 lipio lipiui. f. quasso quassau: cenleo censiui: arcelto arcessi. ui. x. nexo
 nexui. **V**ocales quoq; in eisdem prateritis perfectis: quæ in principali
 bus syllabis inueniuntur uerborum modo ex correptis producuntur:
 modo mutantur in alias uocales: modo manent eadem. **P**roducuntur
 plerunque omnes: ut faueo faui: caueo caui: sedeo sedi: lego legi: ui/
 deo uidi: moueo moui: foueo foui: fugeo fugi. **M**utatur. a. & c. a. qui
 dem in. c. modo productam modo correptam. **P**roductam: ut ago
 agi: capio capi: facio feci: frango fregi. **C**orreptam ut tango tetigi: ca
 do cecidi: parco peperci. **E**. uero transit in. i. ut eo iui. uel ii. **S**olinus in
 collectaneis. uel polihistore: **T**acius in arce ubi nunc ædes est. **I**uno/
 nis moneta: qui anno quinto q̄ in gressus urbem fuerat a laurentibus
 interemptus est: septima & uicesima olympiade hominē exiuit: queo
 quiui uel quii: **H**æc eadem uocalis penultima in uerbis secundæ con/
 iugationis sæpe mutatur in. u. ut doceo docui: moneo monui: doleo
 doiui quod similiter est quando in tertia uel quarta coniugatione pa
 titur: ut rapio rapui: aperio aperui. u. & o. manet in principalibus syl
 labis positæ imutabiles temporum quoq; in quibusdam: ut ruo rui:
 domo domui. doceo docui. **H**oc quoq; obseruandū est q̄ nunq̄ in su
 pradicto tempore potest geminari: neq; in principio neq; in fine sylla
 bæ: nisi quæ a muta incipit: ut tondeo totondi: pendeo uel pendo pe
 pendi: disco didici: posco poposci: tundo tutudi: pedo pepedi: tango
 tetigi: cædo cæcidi: cado cecidi: fallo fefelli: prodo prodidi: uendo uen
 didi: ex quo etiam apparet. f. uim magis mutæ obtinere a qua incipi
 ens est geminata syllaba. **S**. ante mutā posita inueniuntur duo quæ ge
 minat syllabā in præterito: sto steti: spodeo spopodi. **A**ntiquissimi eti
 am scindo scicidi dicebāt: quod iuniores scidi dixerūt: ut in præterito
 pfecto uerbi ostēdemus: nec sine ratione inuenitur ante mutas gemi
 natū cū. f. amittit uim suā plerūq; sic posita ante mutā. **V**nde nec se/
 cūda syllaba repetitur. **M**. quoq; geminatur: mordeo momordi: quæ
 loco mutæ in multis fungitur: nā & ante. n. posita cōmunē facit sylla
 bā: ut ramnes ramnetis: sicut cremnes cremnetis. **I**ambica enim sunt
 quæ sic declinant: quod callimachi quoq; auctore confirmatur: in ætiis
 sicut iā supradictū ē hoc uersu τῶσ δὲν ὀδνησ ἀρχεῖος ἐφρησῆνος ὀλ
 λῆσιν ἀίνων. **E**t nunq̄ tamē eadē ante se natura lōgā uocalē patitur in
 eadē syllaba esse: ut illā artē puppim illū rē: spē: diē. **C**ū alia oēs semī
 uocales hoc habent: ut Mæcenas pœan: lol: pax: par. **P**ræterea sola

hanc semiuocalis postponit: quod mutatur: et ut smirna: smaragdus: &
 atque liquidam: ut lamnis. Et quod ante s posita in finali syllaba nominis mo-
 te muta interposita i facit genitiuum: ut hycms hycmis: uel ut inops
 iopis: celebs celibis. Apparet igitur quod elementorum alia sunt eiusdem generis
 ut uocales & consonantes: alia eiusdem speciei: ut i uocalibus breues &
 longae & in consonantibus simplices & duplices quae habent aspirationem
 & quae non habent & earum mediae. Alia uero sunt sibi affines per con-
 mutationem. id est quod inuicem pro se posita inueniuntur: ut breues &
 longae quae habent aspirationem: & quae carent ea. Alia autem per con-
 iugationem: uel cognationem: ut. b. p. f. nec non. g. & c. cum aspirati-
 one siue sine ea. x. quoque duplex similiter. d. & t. cum aspiratione uel
 sine ea. Et cum his. z. duplex. unde saepe. d. scribentes. Latini hanc expri-
 munt sono: ut merides hodie. Antiquissimi quoque Medentius dice-
 bant pro Mezentius. Quinetiam. s. simplex habet aliquam cum supra-
 dictis cognationem. unde saepe pro. z. eam solemus geminatam po-
 nere: ut patrisio pro πατρισιω: pitisio pro πιτισιω: massa pro μάσσα: do-
 res τυ pro τυ. unde nos quoque tu pro τυ & te pro τε. Attici autem ea
 λαττα pro ελάσσα & ορηια pro ορηια & ηττον pro ηδον & ξυα/
 ασχος pro συαασχος. Romani etiam ajax pro αιιασ. In uocalibus
 quoque sunt affines. e. correpta siue producta cum ei diphthongo qua uete-
 res latini utebantur ubique loco. i. longa. Nunc autem contra per ea. i. longa
 ponimus: uel. e. productam: ut ηειλος nilus καλλιόπεια calliopea χο-
 ρεία chorea. e. penultima modo correpta modo producta. o. breuis:
 siue longa cum. u. ut bos βοις. Ebur robur per ebor robor: & platanus per
 πλατανος. A quoque cum. e. & i. arceo & coerceo: facio inficio: necno
 alia cum aliis: & quia frequenter haec in omnibus pene litteris. muta-
 tiones non solum per casus uel per tempora: sed etiam per figurarum
 compositiones: uel deriuationes: & translationes. a. graeco in latinum
 fieri solent: necessarium est earum ponere exempla. a. correpta con-
 uertitur in productam: faueo faui. In. e. correptam parco peperi:
 armatus i armis. In. e. productam facio feci: capio capi: producta quoque
 a. in. e. productam inuenitur halius anhelitus. In. i. correptam ami-
 cus: inimicus. In. o. etiam μαρμαρον marmor. In. u. falsus: insulsus
 ara: arula. e. correpta transit in productam: lego legi. In. a. ut sero sa-
 tus: reor ratus. In. i. moneo monitus: lego diligere. In. o. tego toga.
 Antiqui quoque amploti pro amplecti dicebant: & animaduerti pro
 animaduerti. In. u. ut tego tugurium. Et apud antiquissimos quotiens

cūq; n. d. sequuntur in his quæ a tertia coniugatione nascuntur loco e. u. scriptum inueniemus: ut faciundum: legundum: dicundum uertundum pro faciendum legendum dicendum uertendum. **I**tran sit in a: ut genus generis generatim: paulus pauli paulatim. **I**n e: fortis forte: sapiens sapientis sapienter. **I**n o: patris patronus: et patro uerbum: olli pro illi: saxi saxosus. **I**n u: carnis carnifex antiqui pro carni fex: ut lubens pro libens: & pessumus pro pessimus. **S**ciendum tamē est q; pleraq; nomina quæ cum uerbis siue participiis componuntur uel nominatiui mutant extremitatem syllabæ in i correptam: ut ar mipotens homo homicida: cornu corniger: stella stelliger: arcus arci tenens: fatum fatidicus: aurum aurifex: caula cauldicus: luctus lucti ficus: cornu cornicen: tuba tubicē: fides fidicen. fides plura e enius sin gulare fides est unde etiam diminutiuum fidicula: tubia tibicen pro ti bicen. **T**ibia enim a in e debuit mutare ut supra dictum est: unde pro duabus idest breuibus una longa facta est: quod in alia huiusce/ modi compositione nō inuenies: uulnus uulnificus: magnus magni ficus: amplius amplificus: fructus fructifer: opus opifex. **N**el genitiui ut uir uiri uiripotens par paris parricida quod uel a pari componitur uel ut alii dicunt a patre. **E**rgo si est a pari. r. euphonia causa additur **S**in a patre. r. in. r. conuertitur. quibusdam tamen a parente uide/ tur esse compositum & pro parricida per syncopam & commu/ rationem. t. in. r. factum parricida: uxor quoq; lucis lucifer: flos flo/ ris florifer: sacer sacri sacrificus: frater fratris fratricida: soror sorori so/ roricida: ars artis artifex. **P**auca sunt quæ hanc non seruant regulam ut auceps aues capiens: mens mentis mentecaptus: augur augustus & similia: & quæ ex duobus nominatiuis componuntur: sed ea cum de figuris dicemus latius tractabimus. **Q**aliquot Italiae ciuitates te/ ste Plinio non habebant: sed loco eius ponebant. u. & maxime umbræ & tusci. **O** transit in. a. ut creō creauī. **I**n erut tutor tutela: bonus bene yonū genu ποῦδ pes. **A**nquicōpes pro compos: in quo aoles sequi mur. **I**lli enim ἐδόντα pro ὀδόντα dicunt. **O** conuertitur in. i. uirgo go uirginis. **I**n. u. tremo tremui: huc illuc pro hoc illoc. **V**irgilius in octauo: **H**oc tunc ignipotens caelo descendit ab alto. **E**t pleraq; quæ apud graecos nominatiui in os terminant. o. in. u. conuertunt apud nos: ut κύρος cyrius: σπονδαῖος spondeus: κύπρος cyprus: πέλλα γος pelagus. **M**ulta præterea uetustissimi etiā in principalibus muta/ bāt syllabis: gungrū p gōgrū: chūchim p chōchi: huminē p hominē

proferentes: sunt pro fontes frondes pro frondes **Vnde** lucretius in primo libro: Angul toq; fretu rapidum mare diuidit undis. pro freto. **Idem in tertio**: Atq; ea nimirum quaecunque acherunte iacentem. **In eodem**. Nec tityon uolucres ineunt acherunte iacentem. Quarta men a iunioribus repudiata sunt quasi rustico more dicta. **V** quoq; multis italis populis in ulu non erat sed e contrario. **Vnde** Romanorum quoque uetustissimi in multis dictionibus loco eius .o. posuisse inueniuntur: publicum pro publicū: quod testatur Papyrianus de orthographia: polchrum pro pulchrum colpam pro culpam dicentes: & hercolem pro herculem: & maxime digamma antecedere hoc faciebant: ut seruos pro seruus: uolgu pro uulgu dauos pro dauus. **T**rahit in .i. a. ut ueredus ueredarius. **In .e.** pondus ponderis: deierat pierat pro deirrat peirrat: labrum labellum sacrum sacellū. **A**ntiqui auger & augeratus pro augur & auguratus dicebant. **In .i.** cornu cornicem: arcus arcitenens: fluctus fluctuagus: cursus uel currus curriculus uel curriculū. **In .o.** nemus nemoris ebur eboris: robur roboris **P**onitur hanc eadem littera in graecis nominibus modo loco .o. diphthongi: ut musa pro μουσα modo p. o. correpta ut Homerus π δ α η ρ ο s pro eadem producta ut fur pro φ ο ρ sicut e contrario pro β η ο s bos modo pro i longa: ut uis pro mus modo pro correpta: ut πορφυρα purpura. **In** plerisque tamen uoles hoc facimus secuti. **Al**li enim δουρατηρ dicunt pro δουρατηρ corripientes: uel magis. ysonio u. soliti sunt pronuciare. **I**deoq; ascribunt .o. non ut diphthongum faciant ibi: sed ut sonum .y. uolicū ostendant: ut καλλιχ ηρουκενος εδιπικος δουρατηρ **Q**uod nos secuti. u. modo correptam modo productam habemus: quis uideatur oy. diphthongi sonum habere. **P**ro .o. quoq; oy. solent frequenter ponere graeci δ ο ρ ο s pro δ ρ ο s η η ο ο s pro η ο ο ο s dicentes: quod nos frequenter habemus in finalibus maxime syllabis: ut Prisamus pylus pelium. u. tamen corripientes. **E**st quando amittit uim tã uocalis q̄ consonantis: ut cum inter. q. & aliam uocalem ponitur: sicut iam commemorauimus: ut quis quãt. hoc idem patitur etiã inter. g. & aliquam uocalem: ut sanguis lingua. s. quoq; aheadete & se quete a uel e hoc idem saepe fit: ut suadeo suauis suesco suetus: quod apud uoles quoq; .y. saepe patitur & amittit uim litterae in metro: ut σαφαλλαδ τυδα α δ αυ η τα τρωτα similiter π η λ υ i dissyllabum inuenitur apud eosdem cum .y. non est diphthongus. **E**st quando transit in consonantem idem. u. ut η δ υ τ η ο s nauita nauita: gaudeo gauisus: si

cut e contra a consonante transit in uocalem ut supra diximus: caueo
cautus: soluo solutus: faueo fautor: uoluo uolutus: saepe. u. interponi/
tur iter. cl. uel. cm. i. græcis nominibus: ut Ἡρακλῆς hercules ἄσκληπι
ὄδῃ ἄσκληπιος & ἄτικῆ ἄλκ. α. ἦν. α. alcumena αλκ. α. αἰ. ὄδ. α. alcumenon
In consonantibus quoq; multæ sunt similiter cōmutationes. **L.** triplicem
ut **Plinio** uidetur sonum habet exilem quando geminatur secun/
do loco posita: ut ille **Metellus** plenum quādo finit nomina uel sylla/
bas & quando habet ante se in eadem syllaba aliquam consonantem
ut sol: sylua flauus clarus. medium autem i aliis: ut lectus lecta lectū
l. transit in. x. ut paulum pauxillum: mala maxilla: uellum uexillum
In. r. ut tabula taberna. **M.** obscurum in extremitate dictionū sonat:
ut templum: apertum in principio: ut magnus mediocre. i. mediis ut
umbra. **T**ransit in. n. & maxime. d. uel. t. uel. c. uel. q. sequentibus: ut
tam: tandem: tantum: tantundē: idem: identidem: num: nuncubi. &
ut **Plinio** placet nunquis nunquam anceps pro amceps. **A**m enī præ/
positio. f. uel. e. uel. q. sequentibus in. n. mutat. m. ut anfractus: anci/
lus anquiro. **V**ocali uero sequente intercipit. b. ut ambitus: ambelus
ambustus ambages: necnon etiam in comburo combustus idem fit.
Finalis dictionis subtrahitur m in metro plerunq; si a uocali incipit se/
quens dictio: ut **Illum** expirantem trāsfixo pectore flāmas. **V**etustis/
simi tamē non semper eam subtrahebāt. **Ennius** in. x. annalium. **I**nfi/
gnita fere tum milia militum octo duxit delectos bellum tolerare po/
tentes. **N.** quoq; plenior in primis sonat: & in ultimis partibus sylla/
barum: ut nomen stamen. **E**xilior in mediis: ut amnis dānum transit
in. g. ut agnosco ignauus ignotus ignarus: ignominia cognosco cog/
natus potest tamen in quibusdam eorum etiam per concisionem adē/
pta uideri n. quia in simplicibus quoq; potest inueniri per adiectionē
g. ut gnatus gnarus & sequente. g. uel. c. pro ea. g. scribunt græci. **E**t
quidam tamen uetustissimi auctores **Romanorum** euphoniae causa
hoc bene facientes: ut agchises ageps aggulus aggens: quod osten/
dit **Varro**. i. de origine linguæ latinæ his uerbis: **Aggulus** aggens ag/
guilla iggerunt **I**n eiusmodi græci & actius noster binam. g. scribunt
alii. n. & g. quod i hoc ueritatē facile uidere nō ē. **S**imiliter ageps &
agcora **T**ransit etiā. n. i. l. ut unus ullus nullus: uinū uillū catena catel/
la: bonus bellus catinū catillū. **S**imiliter collega collego: illido collido
Transit etiā i. m. sequētibus. b. uel. m. uel. p. auctore **Plinio** & **Papyria**
no & pbo ut imbibo imbellus imbutus imieo imitto imotus improbus

imperator impello. **S**imiliter in græcis nominibus neutris in. on. desin-
 entibus: ΠΑΛΛΑΔΙΟΝ palladium ΠΗΛΙΟΝ pelion trāsīt etiam in .r. ut
 corngo corrum; ο: iusto: hanc autem mutationem litterarum sciendū
 est quadam naturali fieri uocis ratione: propter celeriore motum
 linguæ laborumq; ad uicinos facilius transeuntium pulus. **T**ranst
 supradicta consonans. n. etiam in. s. scindo scissus: hindo fissus. in. t.
 canis catulus: in. e. ecquid pro enquit. **E**xpellitur. n. a græcis in. a. n.
 desinentibus: cum in latinam trāleant formam ut demipho: simo leo
 draco: sicut econtra additur latinis nominibus in. o. desinētibus: apud
 græcos: ut κικέρων κἀτῶν pro **C**icero **C**ato; **T**ranst in. u. consonan-
 tem: ut sino siui: sterno strauī. **R.** sine aspiratione ponitur in latinis
 græcis uero princ palis uel geminata in media dictione aspiratur: ut
 rhetor rhodus pyrrhus tyrrhenus orthiena: pro quo nunc orthiena
 dicentes aspirationem antiquæ seruant scripturæ: **T**ranst in. l. n. tger
 n. gellus umbra umbella in. s. ut arbos pro arbor: odos p. odor. **P**lau-
 tus in captiuis. **Q**uorum odos sub balcanos omnes adegit in forū
 uertor uersus. in duas. s. uro ussi: gero gessi: in. u. consonantem: tero
 triui: sero seui. in. n. aneus pro aræus. **S.** in metro apud uetustissimos
 uim suā frequenter amittit. **V**irgilius in. xi. aeneidos. **P**onite spes sibi
 quisque. **I**dem in duodecimo inter se coisse uires: & decernere ferro.
Ne autem conjunctione sequente cum apostropho penitus tollitur
 ut uiden latin uin: pro uidesne satisne uisite. **N**ec non etiam in græcis
 nominibus as uel es terminantibus plerunq; tollitur cum sint pri-
 ma declinationis: ut getha binhia phædria chateia poeta quoque so-
 phista: scytha: citharista: in quibus etiam. s. producta in. a. correptam
 convertitur. **T**ranst hæc eadem in. m. ut rursum prorsus dimi-
 nuo pro disminuo. **T**ertius in adelphis: **D**iminuetur tibi cerebrum
In. n. mutatur. s. sanguis sanguinis. **I**n. r. flos floris: ius iuris: cursus
 curriculum uel curriculum: in. x. aiax pro aias & pistrix pro pistris: in
 quo sequimur dores illi. n. ὄρνιξ pro ὄρνις in. d. custos custodis: pes
 pedis: praes praesidis: palus paludis. **I**n. t. nepos nepotis uirtus uir-
 tutis sancti sanctis. **I**n. u. consonantē bos bouis. **S**æpe p. aspiratione
 ponitur in his dictionibus quas a græcis sumpsimus: ut semis lex
 septem seji sal: Nam hemis hex hepta he hi hals apud illos aspiratio-
 nem hēnt in principio. **A**deo aut cognatio ē huic litteræ. i. s. cū a pira-
 tiōe qd p ea in quibusdā dictionibus solebāt boetes. i. p. s. h. scribere

muha p muha dicētes: huic. s. p̄ponit. p. & loco. ψ. græce fugitur: p
 qua Claudius Caesar antigisigma u hac figura scribi uoluit: sed nulli
 ausi sūt atiq̄ scripturā mutare: quīs non sine rōne hæc quoq; duplex
 a græcis addita uideat. nā multo meliorē: & uolubiliore sonitū hēt. ψ
 q̄ ps uel bs. hæc tamē. i. bs. nō alias debēt p̄i p̄ ψ hoc ē i eadē syllaba
 cōiūcta: nisi i fine nti: cuius genitiuus i bis definit: ut urbs urbis: ca/
 libs celibis. arabs arabis Sicut ergo. ψ. melius sonat q̄ ps uel bs sic. x.
 etiā quā gs uel cs. & x. quidē assūpsimus. ψ. aut nō. Sed quātū expe
 ditior ē. ψ. q̄ ps tantū. ps q̄ bs. Iōq; nō irōabiliter plerisq; loco uidet
 ψ. ps debere scribi: q; de ordie litterarū docētes plenius tractabimus
 X. duplex mō p̄ cs. mō p̄ gs accipit: ut apex apicis: grex gr̄gis: tran
 sit tamē ēt i. u. cōsonatē ut nix niuis. necnō i. ct. ut nox noctis supel
 lex supellectilis. Sed hæc cōtra regulā declinari uidēt. Subit ēt. x. lit
 tera loco aspiratiōis: ut ueho uexi traho traxi. x. uertit i f ut efficio ef
 fero. Et sciēdū q; quotiēscūq; ex præpositio præponit cōposita dictio
 nibus a uocalibus incipientibus: uel ab his quattuor consonantibus
 hoc est. c. p. t. s. integra manet ut exaro exeo exigo exoleo exuro ex
 cutio expeto extraho exequor: in quo uidemur contra græcorum
 facere consuetudinem. illi. n. s. sequente nūquam. x. præponunt: sed
 K pro ea. ut ἐκασια. Melius ergo nos quoque. x. solam ponimus
 quæ locum obtinet. cs. cuius rationem non solum ipse sonus aurium
 iudicio possit reddere. Sed etiā hoc q; geminari. s. aliqua consonante
 antecedente minime potest. Geminari autē uidetur post cōsonatē
 si. x. antecedēte quæ loco c & s fugit ipsa cōsequatur: ut exsequie ex
 sequor. Quod si liceret: licebat etiā post bs uel ps quas loco. ψ. dupli
 cis accipimus addere. s. ut diceremus obsessus: abssectus: qd minie
 licet: nunquam. n. nec. s. nec alia consonans geminari potest: ut dixi
 mus alia antecedēte consonante. nunc de mutis dicemus. b. trāsit in
 c. ut occurro succurro. in. f. ut officio sufficio suffio. in. g. ut suggero
 in m. ut sumitto: globus glomus. in. p. ut suppono. in. r. ut surripio
 arripio. in. s. ut iubeo iussi: nā suscipio sustuli a susum uel sursum ad
 uerbio composita sunt: unde subtinio & subcumbo non mutauē
 rūt. b. i. s. Suspicio quoque & suspicio a susum uel sursum compo
 nuntur: sed abiiciunt unam. s. non. n. dicimus suspitio: sed suspitio
 quia non potest duplicari consonans alia subsequente consonante:
 quomodo nec antecedente: nisi sit muta ante liquidam: ut supplex
 suffragor sufflo effluo effringo quō & apud græcos σὺτϋρηγορῶ
 bi

συγγλωσσο συληνηων. **C.** transit i. u. consonante: ut quiesco qeui: pa-
sco pauī ascisco ascīui. **In x.** ut dico dixi: duco duxi: noceo noxa noxi
us. **In .f.** parco parsi: uel peperci. **In g.** antecedente. n. quadrigenta
quingenta septingenta: ango quoque pro ancho. **Et** notandum est
quod ante hanc solam mutam finalem inueniuntur longæ uocales
ut hoc hac: sic hic aduerbium. **Nam** ante. t. si qua inueniatur: per cō-
sitionem hoc euenit: ut audit emunit fumat: pro audiuit: muniuit:
fumauit. nec non post. f. posita transit aliquando in. t. uel assumit cā
ut irascor iratus: nanciscor nactus: nascor natus: paciscor pactus: pas-
cor pastus. **D:** transit in. c. ut accidit quicquā. **In. g.** ut aggero. **In. l.**
ut allido. **In. p.** ut appono. **In. r** ut arrideo meridies. **Antiquissimi** ue-
ro pro ad: frequentissime ar ponebant: aruenas aruentores: aruocatos
arūnes aruolare: arfari dicētes pro aduenas: aduentores: aduocatos:
affines: aduolare: affari unde ostenditur recte arcesso dici ꝑ arcio uer-
bo: quod nunc accio dicimus quod est ex ad & cio compositum: **Ar-**
ger quoque dicebant pro agger. **Transit** etiam in. s. ut assideo rado ra-
si suadeo suasi: in duas quoque. s. ut cedo cessi: fodeor fossus. **In. t.** atti-
net attamino attingo: hæc eadem tamen. d. frequenter interponitur in
compositis hiatus causa prohibendi: ut redigo redarguo prodest sub-
trahitur etiam cum sequens syllaba ab. s. & alia consonante incipit ut
aspiro aspicio: ascendo asto. **F.** multis modis muta magis ostenditur:
cum pro. p. & aspiratione quæ similiter muta est accipitur: de quo suf-
ficienter superius diximus: quamquam antiqui romanorum æoles se-
quentes loco aspirationis eam ponebant effugientes ipsi quoque aspi-
rationem: & maxime cum consonante recusabant eam proferre in la-
tino sermone. **Habebat** autem hæc. f. littera hunc sonum quem nunc
habet. u. loco consonantis posita: unde antiqui af pro ab scribere. sole-
bant. **Sed** quia non potest nau: id est digamma in fine syllabæ inueni-
ri: ideo mutata est. f. in. b. sibilum quoque pro sibilū: teste nonio Mar-
cello de doctorum indagine dicebant. **G:** transit in. s. spargo sparsi:
mergo merfi. **In. x.** tezo texi: pigo pinxi. **In. et.** agor actus legor lec-
tus: pingor pictus. **H.** litteram non esse ostendimus sed notam aspi-
rationis quam græcorum antiquissimi similiter ut latini in uersu scri-
bebant: **Nunc** autem diuiserunt & dextram eius partem supra litterā
ponentes ꝑsilem notam habent quam remmius palæmon exilem uo-
cat. **Grillius** uero ad **Virgilium** de accidentibus scribens leuem nomi-
nat. **Sinistram** autem contrariæ aspirationis quam grillius flatilcra

uocat **K.** superuacua est ut supra diximus: quæ quamuis scribatur nullam aliam uim habet quam. **c.** **De.** q. quoque sufficienter tractatū est: quæ nisi eandem uim haberet quam. **c.** nunquam in principiis in/ finitorum: uel interrogatiuorum quorundam nominum posita per obliquos casus in illam transiret: ut quis cuius cui. **S.** Similiter a uerbis q. habentibus in quibusdam participiis in. **c.** transfertur: ut sequor se cutus: loquor locutus. **T.** Transit in. **s.** ut torqueo torisi: sicut &. **c.** parco parsi: similiter abiicit. **n.** in præterito sicut &. **s.** linquo liqui uinco uici. **T.** Transit etiam in. **x.** ut coquo coxi. ut duco duxi. **A.** Apud antiquos fre/ quentissime loco cu syllabæ quæ ponebatur: & e contrario ut arquus eoquus oquulus pro arcus cocus: oculus: quum pro cum quur pro cur. **t.** transit in. **s.** ut uerto uersus: concutio concussus: δσᾶ græcum pro ossa. **C.** uero antecedente. **t.** in. **x.** ut pecto pexui: flecto flexi. **Y.** & z. tantummodo ponuntur in græcis dictionibus: quamuis in multis ueteres hæc quoque mutasse inueniantur: & pro. **y.** u. pro. **z.** uero quod pro. **σ.** coniunctis accipitur. **f.** uel. **d.** posuisse: ut fuga murra pro φνγη. **μ.** ὑρρα saguntum massa pro ἰακυνθος ἀξια odor quoque δισσῆ ἀπό τοῦ δισσῆν sethus pro ἰαθῶσ dicentes: & **Medētius** p **Mezētius.** **E.** ergo corylus & lymphæ ex ipsa scriptura a græcis sumpta nō est dubiū cum per. **y.** scribantur ἀπὸ τοῦ κορυλλῶν χέρονος λυμφῆν. **S.** Solebāt enim uetustissimi græcorum. **l.** pro. **n.** scribere. unde quinquaginta quoq; numeri signū quod illi per. **n.** scribunt nos per. **l.** more antiquis simo scribimus. **διονυ μᾶσ ἰπποδ**

De ordine litterarum.

O Rdo quoq; accidit litteris: q̄ quis ī syllabis dignoscit tamē quia coniunctus esse uidet̄ cum potestate elemētorum: non absurdum puto ei nūc illum subiungere: sunt igitur uocales præpositiua: aliis uocalibus subsequētib; in eisdem syllabis. **a. e. o.** subiūctæ. **e. u.** ut **ae au eu oe.** **I.** quoq; apud antiquos post. **e.** ponebat̄: & ei diphthongū faciebat: quam pro omni. **i.** longa scribebant more antiquo græcorū. **I.** inuenitur hæc eadā. **i.** post. **y.** in græcis nominibus ut ἀπυια nam **ui** diphthongus est. **S.** Sunt igitur diphthongi quibus nunc utimur quattuor. diphthongi autem dicuntur q̄ binos diphthongos: hoc est uoces comprehendunt: nam singulæ uocales suas uoces habent & **ae** quando a poetis p̄ diarexim profertur secūdum græcos p̄ **a** & **i** scribit̄. ut **aulai pictai** p̄ **aulæ** & **pictæ**: & **Vir. i. iii.** **Aulai** ī medio libabant pocula bacchi. **I.** Idem n̄ octauo. **Diues equi diues pictai**

bii

uestis & auri. In grecis uero quotiens huiuscemodi fit apud nos dia-
relis penultima syllaba. i. pro duplici consonante accipitur: ut maia
pro maias: aia p aias. **T**ransit in. i. producta ut quaro iqro exqro q
uis exquaro **Plautus** dixit in aulularia. **V.** intro exquare sit ne ita ut
ego praedico: laedo illido: cado occido. **P**onit ac pro e longa ut σκηνή
scena & pro a ut aesculapius pro ἀσκληπίος i quo aoles sequimur.
Illi enim νύα παῖς pro νύα παῖς & φαίσιν pro φαίσιν dicunt inuenitur
tamen diphthongus i media dictione correpta tunc quando compo-
tae dictionis antecedentis i fine est sequente uocali ut praustus. **Vir.**
in septimo. stipitibus duris agitur sudibus ue praustus. **Homerus.**
sicut etiam longe uocales solent corripri ut dehisco. **Vir.** in quinto. In
findunt pariter sulcos: totumque dehiscit **Conuulsum** remis rostrisq;
stridentibus aequor **O**e quoque idem patitur apud grecos aescylus

Vnde quidam non sine ratione unum semis singulas eas habere tem-
pus dicunt. Ideoque si consequatur consonans quae dimidium tem-
pus habet omni modo producit. **Au** quoque uidetur quasi pati di-
uisionem cum .i. post u addita transit eadem u in consonantium po-
testatem ut gaudeo gauisus ναύτης nauita: & ναύς nauis. **T**ransit
tamen i but aufero abstuli ablati. **E**t sciendum quod pro ab praepo-
sitione au ponitur in his uerbis oufugio & aufero. **E**contrario quoq;
frequenter fieri solet: ut antecedente a & u loco consonantis sequentes
si abiiciatur uocalis posita post eam. i. post u consonantem au diphtho-
gus fiat u redeunte in uocalem: ut lauo lautus: fauco fautor auis au-
ceps: augurium augustus. **T**ransit in o productam more antiquo ut
lotus pro lautus: plostrum pro plastrum: cotes pro cautes: sicut etiam
e contra pro o au ut austrum pro ostrum: ausculum pro osculum fre-
quentissimeque hoc faciebant antiqui. **I**n u quoque longa transit fra-
do defrudo: claudio includo. **E**u transit in e longam ut Achilles p achil-
leus ulyxes pro ulexeus: quod ostenditur in genituo ulyxei. **H**orati-
us in primo carminum **N**ec cursus duplices per mare ulyxei **I**n u etiam
mutatur suzio pro φεύω. **O**e est quando per diatesim profertur in
grecis nominibus: & graecam seruat scripturam pro o
& i. uonitur quae tamen sicut supradictum est locum duplicis obtinet
consonantis. ut **T**roia pro τροία maia pro μαία In hoc quoque aol-
les sequimur: sic enim illi diuidentes diphthongum κίλον p κίλον
dicunt. **A**pud grecos tamen o quoque in sequente producere licet

antecedente breuem ut. **Homerus** in hoc uersu $\eta\epsilon\varsigma\omicron\rho\alpha\delta\omicron\upsilon\ \kappa\epsilon\ \lambda\alpha\omicron\delta\epsilon$
 $\nu\iota\alpha\chi\eta\ \pi\iota\nu\omicron\nu\tau\alpha\pi\epsilon\rho\ \epsilon\mu\pi\eta\sigma$ aufertur ei i oe diphthongo altera uo /
 calis sequente e longa more attico ut poeta pro $\pi\omicron\eta\tau\eta\sigma$ poema
 pro $\pi\omicron\iota\eta\mu\alpha$ pesnon pro $\omicron\upsilon$ diphthongo græca nos hanc idest oe.
 ponimus ut $\kappa\omicron\mu\omicron\delta\iota\alpha$ comoedia $\tau\rho\alpha\gamma\omicron\delta\iota\alpha$ tragœdia dicentes nec
 mirum cum pro ω quoque habemus δ & pro γ e in diphthongo acci/
 pimus. hoc tamen ad imitationem bætorum solemus facere. **Trã**
 sit in u longam: ut scenices punices: sceniceo puniceum: pœnarunio
Nunquã diphthongus in præterito pfecto mutat: ut hæreo hæsi. au/
 dio audiui: mœnio mœniui: excepto cado cecidi. **Ei** diphtongo nũc
 non utimur: sed loco eius in græcis nominibus e uel i productas poni
 mus: & in priore sequimur æoles: illi enim $\tau\omega\delta\upsilon\ \mu\omicron\omicron\delta\epsilon\eta\eta$ dicunt pro
 $\Delta\iota\omicron\omicron\delta\epsilon\eta\eta\ \&\ \alpha\pi\omicron\eta\eta\ \epsilon\iota\pi\omicron\eta\eta$. **Et** nos plerunque cum $\epsilon\iota$ apud græcos
 sit pura penultima in illis maxime scemininis quæ per adiectio /
 nem assumunt a apud græcos mutamus η in e productam: ut $\Delta\iota\omicron$
 $\pi\epsilon\iota\alpha$ diopea $\kappa\alpha\lambda\lambda\iota\omicron\pi\epsilon\iota\alpha$ calliopea. **Nam** in illis quæ in ia solũ desinũt
 apud græcos raro sit hoc: ut nos ponãmus e pro i ut argia alexandria
 nicomedia langia lampia. **Stattus** in quarto. **Candens** que iugis lam/
 pia niuosis. **Idem** i eodem. hoc quoque secreta nutrit langia sub um/
 bra. **Idem** in. i. i. Tunc donis argia nitet: uilesque sororis: **Ornatus** sa/
 cro præculta superuenit auro. **Raro** autem diximus propter medeam
 plateam niceam. **Nam** quod **Vir.** Qui tela tiphoea tēnis. **E** correptã
 protulit doricum est illi. enim solent $\epsilon\iota$ diphtongo abicere i **In** latinis.
 autem dictionibus difficile inuenies i longam ante uocalem positã
 nisi in genitiuis in ius desinentibus: ut illius solius ullius: quæ tamẽ
 licet & corripere in metro: & in uerbo fiam fias fiat: quod ipsũ
 quoque contra aliorũ eiusdem conjugationis sit regulam uerborum.
In masculinis quoque $\epsilon\iota$ pura in e longam conuertitur. ut $\acute{\alpha}\chi\iota\lambda\lambda\epsilon\iota\omicron\sigma$
Achilleus: $\acute{\alpha}\lambda\phi\epsilon\iota\omicron\sigma$ alpheus $\sigma\pi\omicron\eta\delta\epsilon\iota\omicron\sigma$ spondeus non sine ratione ta
 men hoc fit. **Sed** quia i pura penultima ante us uel a uel um per no/
 minatiuos non inuenitur producta i latinis dictionibus: nisi in dissyl
 labis & ipsis græcis. **Nam** in græcis sæpe inuenimus ut chius & dia.
 & in uno trisyllabo quod apud **Stattum** legi: ut licius. **Stattus** in deci
 mo thebaidos. **Ad** patrias si quando domos optataque pœan. **Tem**/
 pla licie dabis totiditã dona: sacratũ Postibus & totidẽ uoti memor
 exige tauros. **In** aliis uero consonante l sequente pro $\epsilon\iota$ diphthongo
 longam i ponimus ut $\eta\epsilon\iota\lambda\omicron\sigma$ nilus. **In** semiuocalibus similiter sunt
 biii

alia prapositione aliis semiuocalibus in eadē syllaba : ut m sequente n
 ut mnestheus amnis. **S.** quoq; sequēte m ut smyrna smaragdus : nam
 uitium faciunt qui z ante m scribunt. **N**unquam enim duplex in ca/
 pite syllabæ polita potest cum alia iungi consonante. **L**ucanus quoq;
 hoc ostendit in decimo. **T**erga sedent crebro maculas distincta sma/
 ragdo. **N**am si esset z ante m subtrahi i metro minime posset: nec sta/
 ret uersus. **S** enim in metro saepe uim consonantis amittit. **I**n fine autē
 syllabæ omnes liquide solent ante s poni ut plus hiems mons ars. **S**i/
 militer ante x excepta m ut falx lanx arx: **I**n mutis prapponuntur b &
 g sequēte d ut **ΒΔΕΛΗΡΟΣ** bdellium genus lapidis abdir. abdomē: mig/
 donides. **C** uero & p prapponuntur mutis sequente t ut actus lectus:
 aptus diphthongus. **S**emiuocalis nulla prapponitur mutis nisi s sequē
 te b ut alvestus albutus c uel q ut scutū squallor. p ut spes spera t sta/
 tus stennius. **A**n te aliā autem nullam mutarum. **M**uta uero semiuo/
 calibus prapponuntur liquidis absque m omnes pene omnibus bl ut
 blandus cl ut clarus dl abodlas nomen barbarum gl gladius glabrio
 cl tleptolemus atlas pl planus fl flauus bn abnuo. sed b magis supe/
 rioribus est syllabæ: cn onidus dn cidnus ariadne gn gneus tn atna
 p therapne spinus. br breuius umbræ cr creber dr drāces gr gratus fr
 frater pr patrūm tr tractus. **A**n te m autem inueniuntur c d g t ut pyrac/
 mon: alcmene: dragma: dmois: admetus agmen tmolus: isthmos:
Tres autem consonantes non aliter possunt iungi in principio sylla/
 bæ: nisi sit prima s uel c uel p secunda quidem post s c uel t uel p. **P**ost
 c autē aut p principales secūda t tertia l uel r sed l in solis illis que ab s i/
 cipiunt ut asclepiodorus. scriba: stlopus. splendidus spretus. **I**n græ/
 cis etiam φ secunda ponitur: quam nos per ph plerunque scribimus
 σφραγίς uictrix. sceptrum. **N**am post pt uel ct simul iunctas l non i/
 uenitur: ut ostendimus ipsa soni natura prohibente. **I**n fine uero dic/
 tionis contra inuenimus primam liquidam sequentem mutā: postre/
 mam s ut urbs stirps. **S**in autem in duas definit consonantes dictio
 necesse est priorem liquidam esse: & sequentem s uel x ut supra osten/
 dimus: uel c uel t antecedente n ut hinc dicunt amant hunc: uel loco
 ψ græce bs uel ps scribere pro ratione genitiui: ut arabs: arabis pelops
 pelopis: cælebs cælibis: princeps principis. **Q**uibusdam tamen ut su/
 pra docuimus nō aliter uidetur ψ græca nisi pro ps scribenda: quam
 quam enim ratio genitiui supradictam exigit scripturam: tamē cog/
 nationem soni ad hoc procliuiorem esse aiunt. **H**oc tamen sciendum

est quod principium syllabæ omni modo pro ψ ps debet habere: ut
 psitacus pseudulus ipse: nubo quoque nupsi: scribo scripsi faciūt: quā
 uis analogia per b. cogit scribere: sed euphonia superat quæ etiā nup
 tam non nubtram & scriptum non scribtum compellit p. p non per
 b dicere & scribere.

**Liber primus prisciani caesariensis grāmatici
 de littera explicitus ē: Sequit liber secundus.**

De Syllaba.

SYLLABA EST COMPREHENSIO.

litterarū consequens sub uno accentu: & uno
 spiritu prolata. Abusiue tamen etiam singula
 rum uocalium sonos: syllabas nominamus:
 possumus tamen & sic diffinite: Syllaba est
 uox litteralis quæ sub uno accentu: & uno
 spiritu indistāter profertur. **Ab** singulis tamē
 incipiens non plusquam ad sex litteras procedere syllaba potest in la
 tino sermone: ut a ab arx mars stans stirps. **Et** sciendum quod sylla
 bæ quæ ex singulis constant litteris: non plures sunt quam ipse uoca
 les de quibus fiunt: quæ autem constat ex amplioribus litteris pene
 innumerabilis: nulla syllaba tres uocales habet unde u & i non aliter
 iunguntur diphthongis: nisi loco positæ consonantium u tamen etiā
 tunc coniungi potest diphthongo: cum amittit uim litteræ: ut quæ
 liguæ. **Sæpe** inueniuntur pro duabus uocalibus iunctis: hoc est pro
 diphthongo singulæ uocales positæ: ut plostrum pro plaustrum: &
 inquirō pro inquæro. **Et** ubique pro. ei. diphthōgo e productam uel
 i sicut supradictum est pro oy autem. u. in græcis ponimus dictioni/
 bus: ut. $\sigma\pi\acute{o}\nu\ \Delta\epsilon\iota\omicron\sigma$. $\sigma\pi\acute{o}\delta\epsilon\varsigma\ \eta\epsilon\iota\lambda\omicron\sigma$. nilus moysa musa: quæ singularū
 litterarum sunt syllabæ: ex uocalibus constant ut dictum est: ut ac:
 quæ autem ex duabus constant uel a uocalibus fiūt: & inuenit diph
 thongus ut au oe. uel a uocali & consonante antecedente & sequente
 antecedente: ut da: sequente: u ad. **Non** plus tamen quam tres conso
 nantes antecedere uocalem nec rursus nisi tres consequi possunt. **Sed**
 tamen hoc notandum est quod si antecedant tres consonantes non
 possunt nisi duæ conseq uocalē ut mōstrans. **Nec** iterū si cōsequātur
 tres possunt antecedere nisi duæ: ut stirps: **Si** antecedens syllaba ter/
 biiii

minet in consonantem necesse est etiam sequentem a consonante incipere: ut artus ille arduus. nisi sit compositum: ut abeo adeo pereo: **H**erodianus tamē de orthographia ostendit rationabilius esse sonorusque quantum ad ipsam uocis prolationem. In compositis quoque simplicium regulam in ordinandis syllabarum litteris seruare: obiicitur tamen huic illud quod oportet: ergo oblitus oblatu obruo abrado: & similia. Si .b. transit in secundam syllabam more simplicium dictionum primam comunem habere in metris: ut possit etiam corrigi: sed hoc nusquam inuenitur. praterca circumceo & circumago. & similia non paterentur elisionem. m. in pronuntiatione: si transiret in sequentem syllabam. m. Nec in perhibeo exhibeo inhumatus anheloinhibeo abhuc abhic. & similibus secunda syllaba principalis aspiraretur uocalis si terminalis consonans praepositionis in eam transiret: quomodo in istic istec istac. Si in media dictione syllaba a uocali incipit. necesse est antecedentem quoque: nisi sit composita in uocalem terminari: ut pietas curialis parco: ruo munio. Est tamen quando in compositis etiam subtrahitur consonans: ut coco cois. Principales syllaba hoc est in principio dictionum posita: ab omnibus incipere litteris: desinere tamen non in omnes possunt: sed in has uocales quidem omnes a quacumque consonante incipiat sequens syllaba: ut mare genus: philius: uotum: ludus. In consonantes uero si sequens syllaba a uocali incipiat non possunt desinere nisi sicut supradictum est in dictionibus quae ex praepositionibus in consonantes desinentibus: uel aliis partibus orationis: sint compositae: ut abutor obedio: subeo: aduro: inco: exacuo: interco: perago: transeo: prateo. Nec tamen si sequens a consonante incipit licet antecedenti in quacumque consonantem desinere. Ergo per singulas consonantes: ut potero id tractare conabor. In .b. inuenitur syllaba desinens: si sequens quoque ab eadem incipiat: ut sabbura sabbata gibbus gibberosus: gibber: obba. Composita quoque sunt a praepositionibus i. b. desinentibus: & aliis dictionibus. a b. incipientibus: ut subbibo: quae tamē consonas. c. sequente solet plerumque in eam mutari: ut occido occumbo: succino succido. In quibusdam tamen pro ab abs praepositio cum dictionibus a. c. incipientibus componitur: ut abscondo abscedo abscido. Ob quoque est quando assumit. s. cum componitur cum dictione. a. c. incipiente: ut obscurus: obscenus. F. etiam sequente in eadem conuertitur. b. uel in u. uocalem:

ut officio: offundo: sufficio: suffero suffio: similiter aufero. auffugio:
 nisi affero affugio dicamus: pro adfero & adfugio accipiantur. **G.**
 quoque sequente in eam transit. b. ut suggero oggannio. **N**ecnon eti
 am in. m. ut summitto. **P**raeterea omitto pro ômitto picimus. **T**ren
 tius in adelph. **O**mitte mulierem. **H**oratus in secundo sermonum
Aut spendeponas: aut partem illulus omittas. **I**dem patitur. p. sequē
 te: ut oppono suppono. **R.** quoque sequente plerunque in eam con/
 uertitur: ut anipio. **I**n quibusdam tamen manet in mutabilis: ut ab/
 rogo abrado: & puto differentia causa: ne si dicam arrego: dubium
 sit ab an ad sit praepositio: quae mutauit suam cōsonantem in. r. **A**liis
 autem quibuscunque litteris sequentibus integra manet. b. ut obdo:
 abdo: subdolus: abhinc abluo sublatas: obloquor abnego: obnitor:
 subnixus. **E**rgo nulna nisi praepositio cogat antecedens syllaba. **I**n. b.
 quoque potest desinere nisi consequens quoque. a. b. incipiat: ut in su
 pra scriptis ostendimus nominibus. **I**n. c. quoque nulla syllaba superi
 or desinit nisi sequēs. a. c. uel. a. q. ut bacca bucca foccus ecquis quic/
 quam. **A**tque ex hoc quoque ostenditur eandem uim habere. c. & q.
In. d. pariter nulla potest syllaba desinere praepositua nisi sequēs quo
 que ab eadem incipiat: in simplicibus dictionibus: & in plerisque com
 positis ut ab addir: uel ab abdic: addo reddo redduco: quod etiam re/
 duco dicitur. **V**irgilius. in. ix. **R**eddidit una bouum uocem. **T**erenti
 us in phor. **S**ectari in ludum ducere atque reducere. **H**oracius in epo
 do: deus haec fortasse benigna redduceret in sedem uice. **V**ir. in quar/
 to. **A**nci. **E**iectam classem socios a morte reduxit. haec tamen ipsa con
 souans in ad praepositione mutatur sequente. c. uel. g. uel. p. uel.
 t. accumbo: accido: aggero: applico appello: attingo attinet. **F.**
 quoque sequente rationabilius: ut affectus. **L.** allido. r. arrideo. n.
 annuo. f. assiduus. **S**ubtrahitur etiam in quibusdam cum sequens dic
 tio. a. gn. uel. sp. uel. sc. incipit: ut agnitus aspectus ascendo. **A**liis
 enim sequentibus litteris integra manet in compositione: ut adbi/
 bo: adhareo admitto adquiro: aduoco. **F**requenter tamen inueni/
 mus. f. uel. n. uel. l. uel. r. uel. s. sequentibus. d. scriptam ut adfatur
 adludo: adrideo admittor: adsumo: errore tamen scriptorum: hoc
 magis fieri puto quam ratione. **N**am quae sit differentia eufonia:
 ut cum eadem consonans sit sequens in aliis transferatur. d. in aliis
 non: sire non possum ut dicam effectus: allido assiduus: bene sonet.
Cū autē adfar: adludo: adsisito male in. f. nulla desinit syllaba: nisi loco

b. uel: d. uel. x. uel. f. in præposiuonibz posita: cum sequens dicti/
o ab eadem incipit consonante: ut efficio sufficio affectus: efficio
difficilis: diffundo. Ex hoc quoque muta esse ostenditur: quod cum
omnes semiuocales simplices solent in medijs dictionibus geminari:
hæc non geminatur nec terminat eas sicut ille: nisi insu o nomine: sed
& preponitur liquidis l. & r. mutarum more. **G.** apud latinos nullius
syllabæ est terminalis nisi cum loco: d. uel. b. ponitur in ad uel sub uel
ob præpositiõe ut supra diximus ut aggero agger: suggero: oggannio
G. Græci tamen solent loco .n. ante. g. uel. c. posita hanc ponere: ut ἄγγυ
ἔλος λογγίνοσ ἀγκισρονὰ χισησ. apud latinos tamen seruat. n.
ut Longius. **A.** Anchises. Est quando .n. principalis syllabæ ante se assu
mit. g. natus: gnatus: notus gnotus antiquæ. **V.**nde ignotus nosco
gnosco: noui gnoui. Et post se tamen. c. sæpe positum in. g. conuertit:
ut in numeris: quadringenti pro quadrincenti a centum. **Q.**uingenti
septingenti octingenti Adeo enim. n. præposita facit. c. in. g. conuer/
ti: quod in quibus ea numeris non est: seruat. c. ducenti trecenti: seccē/
ti idest sexcenti. **I.**n. h. quæ est nota aspirationis non potest terminari
syllaba. **I.**nuenio tamen in uah & ah interiectionibus terminalem ui/
deri syllabæ. h. **S.**ed magis puto ut superius dictum est per apoco/
pam hoc solet fieri: cum perfecta uaha: & ha sint: uel quod abscondita
uoce solent interiectiones & huiusmodi uoces proferri: ut etiam ah a:
hehe. **K.** nullius syllabæ potest esse terminalis. **L.** quacunque conso/
nante sequente potest antecedentem terminare syllabam. ut albus ul
cus soldum: ualde alfenus algeo: illud ulmus: alnus culpa: fulsit altus
silua mulxi: q. & r. solis sequentibus non inueni antecedentem. l.
nam. h. & **K.** nec possunt post hanc inueniri. **I.**n. m. inuenitur syl/
laba desinens in media dictione quando sequens. a. b. uel. p. uel. al/
téra. m. incipit: ut cambises: ambo imperium comparo: summus
hammon. **I.**n. n. terminatur antecedens syllaba sequentibus. c. uel.
d. uel. f. uel. g. uel. altera. n. uel. q. uel. r. ut quibusdam placet: uel. f.
uel. t. uel. i. uel. u. etiam præconsonantibus positus uel. x. ut concinuf
mancus conduco: pondus confiteor infundo coniunctus congius an
nus āgulus in quiro: conquiro linquo inrumpe inruo: **I.**n multis tamē
iuenio. r. sequete. n. m. r. cōuertit: ut corruo corruo. & pene ubi cūq;
cō præpositio ante dictionē ab. r. incipietē cōpōit hoc idē patit ut corruo
corrigo. **N.**ec mirū cū apud græcos auctoris artiū hoc idē solet fieri: ut
συρρησ συρρη γυναι συρρησ τω. Ergo raōnabilius esse uidet. In quoq;

cum i quibusdam mutet .n.m.r. ut irrito irriguus. In reliquis quoq;
 euphonia hoc exigente seruare & irruo & irrumpo dicere. Cum nec
 in simplicibus inueniatur. n. ante. r. f. quoque sequente: uel. t. uel. i. uel
 u. loco consonantium : uel. x. integrum manet: ut cōsitus sponsus: An/
 tonius: tonsus: Mantua coniungo: conuerto: anxius. **B.** autem sequē
 te uel. p. in. m. cōuertitur. **L.** uero uel. m. i. eas conmutatur: ut imbuo
 impius combibo compitum: collido: illudo illido: in munis com
 munis **P.** nullam terminat syllabā: nisi sequente quoq; ab ea incipiente:
 ut lippus apparet: ippocoō. **R.** quacūque consonante sequente: excep/
 ta. **K.** potest terminare sequentem syllabam: ut morbus parcus: ordo
 perficio: corfiniū margo. phibco pergo perlucio: interlita: interlinium
 carnē farnus corpus architenēs: currus morsus arcus piurus coruus
 xerxes. In cōpositis tamen quibusdam inuenio .r. in. l. conuerti: ut in
 telligo: & pellitio p iterlego: & plicio: pellego p plego: pelluceo p plu
 ceo. Plautus i asinaria. Dū istū ostēde quē cōscripsisti singraphū iter
 me & amicā leges pellege: nā tu poeta es prorsus ad eam rem unicus
Idem in eadem: Ita pellucet quasi laterna punica: **S.** terminante ante
 cedentem syllabam hā solā inueniuntur consonantes assequentes c
 in cōpositis ut abscondo obscurus quia .s. terminalis est praposi/
 tionis: Nam in simplicibus dictionibus: necesse est s & c eiusdem esse
 syllabā: ut pascua luscus **M.** quoq; uel p uel t in simplicibus dictioni
 bus: si antecedat s eiusdem est syllabā: ut cosmos: pspera testis. **S.**
 militer terminat syllabam alterā s sequente ut assis colius. **I.** quoq; lo
 co consonantis in cōpositis sequente: ut disiectus. **C.** etiam sequen
 te uel. p. uel. t. prapositione in. s. desinēte ante posita: ut discussio displi/
 cet: determinat absterreo distuli asporto p asporto. **T.** si superiorē fi
 nit syllabam necesse est sequentem quoque ab ea incipere: ut mitto
 cotta attinet atticus. **In. x.** nulla syllaba terminatur in media dictio/
 ne: nisi in cōpositis a prapositione ex: quā itegra manē potest sequente
 c. uel. p. uel. q. uel. s. ut quibusdam placet. uel. t ut excurro: expello
 exquiro: exsiccō exequor. Sic enī placet his qui de orthographia scri
 pserunt quamuis euphonia & ratio supradicta de litteris secundum
 graecos abicit. s. antecedente x extendo. **L.** quoque sequente inueni/
 tur in nomine hoc: exlex. **F.** enim sequente in eam conuertitur x ut ef
 ficio: effero effundo. **C.** ceteris uero consonantibus sequentibus c non
 ex praponi solet ut ebibo educo: egero eludo emineo: enitor cruo:
 eucho. **Z.** in peregrinis dictionibus semper in principio inuenitur

syllabæ: & si antecedit alia. syllabæ: necesse est eam: uel in uocalē de
 finire: uel in n uel in r ut γάλα μῆλον ἰοφός ἀριβαρτένης. **S**ciendum
 autem q̄ nulla diphtongus in duas consonantes potest desinere: in
 duplicē autē inuicit: ut faex fecis faux faucis: distat syllaba a dictione
 sēu & accentu. **N**isi enim sciamus quomodo posita est syllaba in di
 ctione incertum est: quo accentu eam pronuntiemus. **S**yllaba enim
 p se nisi cū sit dictio sensū habere nō potest. Inuenitur tamē & plena
 oratio in una dictione: ut in uerbis imperatiuis curre: lege. **E**t similiter
 plena dictio ī una syllaba ut ars do dic. **A**ccidit unicuique syllabæ te/
 nor, spiritus, tempus, numerus litterarum. **T**enor acutus uel grauis:
 uel circumflexus. **I**n dictione tenor certus absque ea dictione incertus
 tamē nō potest sine eo esse. **S**imiliter spiritus asper uel leuis: tempus
 unum uel duo: uel etiam ut quibusdam placet unum semis: & duo se
 mis & tria. **V**num si uocalis est breuis per se: uel si etiam una cōsonās
 simplex consequitur: ut caput unum semis in communibus syllabis.
 de quibus multi docuerunt ut lachrymæ. & sciendum quod non so/
 lum ante l uel r sed etiam ante m ut iam supra docuimus. **E**t. n. posita
 mutæ faciunt cōmunes ἐσπίσι Δης in phoenissis. **G.** idem in eadem
 fabula. **G.** **Q**uidius. Piscosamque gnidon grauidamque amathunta
 metallis. **P**ræterea m ante n posita fecerunt quidem cōmunes: ut **C**al
 linachus in tertio. **G.** illud quoque non est prætermittendum: quod
 tribus consonantibus sequentibus potest fieri cōmunis syllaba: quan
 do in principio syllabæ sequentis post uocalem correptam. s. & muta
 & post eam liquida sequatur: quippe cum in metro subtrahi morc so/
 leat ueteri: ut **H**oratus in primo sermonum. Linquimus insaniri den
 tes præmia scribæ. **I**n longis natura uel positiōe: duo sunt tempora:
 ut dos ars: duo & semis quando post uocalem natura longam una se
 quitur consonans ut sol: **T**ria quando post uocalem natura longam
 duæ consonantes sequuntur: uel una duplex ut mons rex. **T**amen
 in metro necesse est unamquamque syllabam: uel unius uel duorum
 accipi temporum. **N**umerus litterarum accidit syllabæ: quia ut su/
 pra diximus non minus quam unius: nec plus quam sex litterarum
 apud latinos potest inueniri syllaba.

Quid sit dictio

Dictio est pars minima orationis constructæ idest in ordine
 compositæ. Pars autē quantum ad totū intelligendū idest ad
 totius sensus intellectū. **H**oc autem ideo dictū ē: ne q̄s conet

uires in duas partes diuidere hoc est in sex & res uel quædam huiusce modi: non enim ad totū intelligendū hæc sit diuisio. differt autem dictio a syllaba non solum quod syllaba pars est dictionis: sed etiam quod dictio: dicendū hoc est intelligendū aliquid habet. Syllaba autem nō omni modo aliquid significat per se. Ergo monosyllabæ dictiones quodammodo possunt esse: & syllabæ. Non tamē sinceræ: quia nunquā syllaba per se potest aliquid significare. Hoc enim propriū est dictionis: unde si dicam a p se scio esse syllabam: nec tempora tamē eius nec tenorem nec spiritū: nec significationem agnosco: donec cognouero dictionem in qua ponitur. Nam in ara deorū a penultima producitur & circumfleatur i nominatiuo nec habet aspirationē. Cū autem significat stabulū porcorū eadē syllaba penultima corripitur: & acuit: & hēt aspirationē hæc eadem a quando est præpositio grauatur: & producitur: & sine aspiratione. Vides ergo per seipsam syllabam deficere prædictorū rōne. nec aliter posse ex amissam tractare nisi posita sit in dictione.

Quid sit Oratio.

O Ratio est ordinatio dictionū cōgruā sententiam perfectamque demonstrans. Est autē hæc diffinitio orationis eius quæ est generalis id est quæ in species: siue partes diuiditur. Nam oratio dicitur etiā liber rhetoricus. Nec non una quæque dictio hoc sæpe nō est nuncupatur: cū plenam ostendit sententiā: ut uerba impatiua: & responsua quæ sæpe una dictione complentur: ut si dicam: Quid est summū bonum in uita: & respondeat quis: honestas: dico bona oratione respondit partes igitur orationis sunt secundum dialecticos duæ: nomē & uerbum. quia hæc solæ & per se coniunctæ plenam faciūt orationē. Alias autē partes syncategoremata: hoc est significantia appellabāt. Secundum stoicos uero quinque sunt eius partes: nomē: appellatio: uerbum: pronomē: siue articulus coniunctio. Nam participium connumerantes uerbis participiale uerbum uocabant. uel casuale. nec nō etiam aduerbia nominibus: uel uerbis connumerabāt: & quasi adiectiua uerborum ea nominabant. Articulis autem pronomina connumerantes. finitos ea articulos appellabant. Ipsos autem articulos quibus nos caremus infinitos dicebant: uel ut alii dicunt: articulos connumerabant pronominibus & articularia eos pronomina uocabant: In quo illos adhuc sequimur latini quibus integros in nostra non inuenimus articulos lingua. Nam cum dicimus idem id est ὁαυτὸς

non solum articulum propositiuū: sed etiam pronomen in eadem dī
ctione pronuntiamus. similiter qui ἰδῶν articulus subiunctiuus in/
telligitur una cū pronomine secundū quosdam infinito: siue magis cū
nomic ut Appollonius ostendit firmissima ratiōe prapositionē quoq;
Stoyci cōiunctioni copulantes prapositionē coniunctionem uocabāt.
Quidā nouam dicebant esse partes orationis: appellationē addentes
separatam nominibus. **A**lii decem etiā infinita uerba seorsum partem
ponentes. **A**lii undecim quia pronomina quæ non possunt adiungi
articulis p se numerabant his: alii addebāt etiā uocabulū & iteriectio
nem apud græcos: quā nos adhuc seruamus. **A**pod latinos uero arti
culū addebant: quem purum per se apud eos nō inueniri supra docui
mus **I**gitur non aliter possunt discerni a se partes orationis nisi unius
cuiusque proprietates significationem attendamus.

Proprium est nomis substātiā & qualitātē significare: hoc ha/
bet et appellatio: & uocabulū ergo hæc tria una pars est oratio
nis. **P**ropriū est uerbi actionē siue passionē: siue utrūq; cū mo/
dis & formis & tēporibus: sine casu significare. **H**oc habēt et infinita:
quare non sunt separanda a uerbo **P**articipiū autē iure separatur
a uerbo: quod & casus habet: quibus caret uerbum & genera ad s. mi/
litudinem nominū. **N**ec modos habet quos cōtinet uerbum: propri
um est pronominis pro aliquo nomine proprio poni: & certas signi/
ficare personas. **E**rgo quis & qui: & qualis: & talis: & quantus: & tā/
tus: & similia quæ sunt infinita: siue iterrogatiua: siue relatiua uel red
ditiua: magis nomina sunt appellanda: q̄ pronomina: **N**eq; enim lo
co proprio: nomina ponūtur: neq; certas significant personas:
sed etiam substantiam q̄uis ifinitam: & qualitatem: q̄uis generalem
quod est suum nominis habent. **N**omina sunt igitur dicenda q̄uis
declinationem pronominum habeant quædam ex eis: non enim de/
clinatio sed uis & significatio uniuscuiusque parti est contemplan da
Indifferenter enim multa & nomina modo pronominum: & prono/
mina modo nominum inuenimus declinata. **Q**uid enim stultius q̄
omnia quæ significant numeros nomina dicere: **V**num autē unius
ppter declinationem pronomen appellare: quod si declinatio facit
indiciū qualis sit dictio: **D**ebent omnia possessiua pronomina: quia
nominū declinationē sequuntur: & participia in his cōputari: quod
omni caret ratione. **E**rgo non declinatio sed p̄prietas est excutienda

lib. II
significatiōis: & quoniā de proprietate nominis & uerbi: & participii:
& pronominis breuiter dicendum est: non incongruum esse arbitror
summatim de cæterarum quoque partium orationis proprietate per/
quirere.

Proprium est aduerbii cum uerbo poni: nec sine eo perfectam
significationem habere posse ut benefacio: docte lego hoc ergo
inter aduerbium: & præpositionem est: q̄ aduerbium & sine
casualibus: potest & præponi. & post poni uerbis: & omnibus casuali
bus: ut pone currit: & currit pone. uenit tempore longo post: & post
longo tempore uenit: **T**erentius in adelphis: post faceret tamē. **S**i igitur
inuenias cum nomine aduerbium sine uerbo: scias hoc p̄ eclipsim
fieri: ut si dicam **N**ec bonus homo pro malus: subaudio est: **P**ræposi/
tionis autem proprium est: separatim quidem per appositionem casu
alibus præponi: ut de rege apud amicum. **C**oniunctum uero per cō/
positionem tam cum habentibus casus quam cum non habentibus:
ut indoctus interritus intercurro: pro consul induco: insipiēs ispiēs.

Proprium est coniunctionis diuersa nomina: uel quascūque
dictiones casuales uel diuersa uerba: uel aduerbia cōiungere:
ut **T**erentius & **C**icero: uel **T**erentius uel **C**icero. & formosus
& sapiēs: uel formosus uel sapiēs: & legens & scribēs: uel legens uel
scribēs: & ego & tu: uel tu uel ego: & facio & dico: uel facio uel dico &
bene & celeriter: uel bene uel celeriter: quod præpositio non facit. **I**nte
rest autem hoc q̄ præpositiones componi possunt cum uerbis. **C**on/
iunctio uero nunquam: ut subtraho: addico: præpono: produco dehor
tor. **C**oniunctio autem licet sit præpositiua: in compositione tamē nō
inuenitur cum uerbis: ut at ast: sed & præpositio casualibus separata
præponitur semper. **C**oniunctio uero cum omnibus pōt dictionibus
modo præposita modo postposita coniungi.

Nomē est ps orōnis: quæ unicūq; subiectōrū corporū: seu rerū
cōem uel ppriā qualitātē distribuit. **D**icitur autē nomē a græ
co quod est **νόμα** & adiecta. **ο**. onoma dictum a tribuēdo q̄
dicūt uel ut alii. **N**omen quasi notamē: q̄ hoc noīe notamus
uniuscuiusq; substantiæ qualitātē & cōem qdē corporū q̄litātē demō
strat: ut hō ppriā: ut **V**ir. rerū at cōem ut disciplia: ars ppriā ut arith
metica nicoāchi grāmatica aristarchi. **A**ccidūt igit̄ noī quiq;: species.

genus: numerus: figura & casus. **S**pecies sunt comunes tam proprio
rum quam appellatiuorum nominum duae: primitiua: & deriuatiua.
Primitiua ut iulus mons. deriuatiua ut iulius motanus: sub qua sunt
aliae multae. nam propria habent species separatim. i. i. i. praenome
nomen: cognomen: & agnomen. **P**raenome est quod praepositum nomini:
uel differentiae causa: uel quod tempore quo **S**abinos **R**omani asciuerunt ciui
tati ad confirmandam coniunctionem nomina illorum suis praeponebant
nominibus. **E**t inuicem sabini romanorum: & ex illo consuetudo tenuit
ut nemo romanus sit absque praenomine. **E**t notatur uel singulis litteris
uel binis: uel ternis: tum singulis quando a uocali incipit. praenome ut
a. aulus: uel ab una consonante: ut. **p**. Publius. **t**. titius. **T**um duabus
quando a duabus consonantibus incipit: ut. **gn**. gneus: **sp**. spurius. **T**um
tribus quando. **a**. consonante incipit prima syllaba: & in consonantem
desinit. si tamen alia quoque pronomina ab eisdem incipiunt consonan
tibus idque sit differentiae causa: ut **sex** sextus: **tul**. tullius: ne si primas so
lummodo consonantes scribas. **t**. titium: & **f**. festium significare putemus
Vnde **I**n **M**arco. **m**. solum scribimus: quamuis a consonante incipit
syllaba & in consonantem desinit: quia nullus error erit. **N**ome est pro
prie uniuscuiusque suum: ut paulus proprium. **C**ognomen cognatio
nis causa ut scipio. **A**gnomen est quod ab aliquo euentu imponitur:
ut africanus isauricus. **I**nuenimus tamen multa in his quattuor speci
ebus priorum nominum inuicem pro se posita: & quae in aliis perso
nis sunt praenomina: haec in aliis loco nominum accipiuntur: ut tullius. **ser**
uilius: hic tullius praenomen est. **M**. uero tullius hic nomen. **S**imiliter
& in aliis loco cognominum aliorum agnomina: uel nomina: uel contra:
ut **C**icero qui primus ab habitu faciei nominatus est: agnomen hoc ha
buit. familiae uero eius cognomen fuit. **S**imiliter **C**aesar **S**cipio. **H**oc
autem interest inter proprium & appellatiuum quod appellatiuum
naturaliter comune est multorum: quos eadem substantia: siue quali
tas uel quantitas generalis uel specialis iungit: **G**eneralis ut animal cor
pus uirtus. **S**pecialis ut homo: lapis grammaticus: albus: niger: ma
gnus breuis. **H**ae. n. quoque quae a qualitate uel quantitate sumuntur
speciali. i. adiectiua naturaliter comunia sunt multorum. adiectiua
autem ideo uocantur: quod aliis appellatiuis quae substantiam signifi
cant uel etiam propriis adiaceri solent ad manifestandam eorum quali
tatem: uel quantitatem quae augeri uel minui: sine substantiae consump
tione. possunt ut bonum animal: magnus homo: sapiens grammaticus

magnus homerus. proprium uero naturaliter unicuiusque priuatam substantiam: & qualitatem significat & in rebus est indiuiduus: quas philosophi a thomos uocant: ut **Plato** **Socrates**. itaque caret communione naturali: cum igitur euenit: ut multi eodem nomine proprio nuncupentur fortuito: & sola uoce non etiam intellectu communi alicuius substantiae uel qualitatis hoc fieri solet: & in proprio etiam appellatiua intelligi possunt. **U**t si dicam uir. intelligo & hominem & **Poeta**m. in appellatiuis autem propria non intelliguntur: ut homo: uir: nisi per excellentiam loco proprii in quibusdam personis accipiantur: ut poeta per **Virgilio** & urbs pro **Roma**. Appellatiuorum multae sunt species: quarum quaedam communes inueniuntur cum propriis: siue sint primae positionis siue deriuatiuae. **S**unt enim quaedam corporalia in appellatiuis: ut homo. **S**unt etiam in propriis: ut **Terentius**. **A**lia incorporalia in appellatiuis: ut uirtus. in propriis ut uirtus dea & pudicitia **Penelope**: uel ipsa dea. **O**monyma quoque tam in propriis quam in appellatiuis inueniuntur: ut **Pyrrhus** filius **Achillis**: & **Pyrrhus** rex epyrotharum: nepos filius filii: & nepos luxuriosus. inueniuntur autem quaedam omonyma eadem propria & appellatiua: ut magnus **Popeius**: & magnus ciuis. **S**ynonyma quoque tam appellatiua quam propria inueniuntur: sicut enim ens: gladius: mucro: sic **Publius Cornelius Scipio africanus**: unum atque idem significant. **A**liae fere omnes species in nominibus inueniuntur appellatiuis. **S**unt autem haec: adiectiuum ad aliquid dictum quali ad aliquid dictum: gentile patrium interrogatiuum: infinitum relatiuum: uel demonstratiuum: uel similitudinis: collectiuum: diuiduum: facticiam: generale: speciale: ordiale: numerale: absolutum: temporale: locale. **H**ae species communes sunt & principalium: id est primae positionis nominum & deriuatiuorum. **P**roprie autem deriuatiuorum sunt haec: patronymicum: possessiuum: comparatiuum: superlatiuum: diminutiuum: & denominatiuum. **I**n quo intelligimus: cum multis aliis etiam comprehensiuum de quibus in loco dicemus. **V**erbale participiale aduerbiale. **A**diectiuum est quod adiicitur propriis uel appellatiuis: & significat laudem uel uituperationem: uel medium uel accidens unicuique: laudem ut iustus: uituperationem ut iniustus: medium ut magnus. **D**icimus enim magnus imperator laudantes. & magnus latro uel fur uituperantes. **A**ccidens uero: id est suum unicuiusque: ut niger coruus: & altum mare. **I**nueniuntur tamen quaedam in propriis huiusmodi: ut graduius mars: & enosigæus neptunus: & quirinus

romulus . sed hæc quia priorū loco accipiuntur comparari non pos-
sunt: quod est proprium adiectiuorum: nec egent adiectione aliorū
nominum: quomodo communia adiectiua. Sumuntur autem hæc a
qualitate uel quantitate animi uel corporis: uel extrinsecus acciden-
tium. **A**nimi ut prudens magnanimus. **C**orporis: ut albus longus. **E**x-
trinsecus accidentium: ut diues scilicet. **A**d aliquid dictum est quod si-
ne intellectu illius ad quod dictum est proferri non potest: ut filius ser-
uus. **N**am dicendo filium etiam patrem. **E**t dicendo seruum etiam do-
minum intelligo: quod si intereat interemit una illud quod ab eo in-
telligitur. **Q**uali ad aliquid dictum est quod quāuis habeat aliquid
contrarium: & quasi semper adhærens: tamen non ipso nomine signi-
ficat etiam illud: neque enim ex illo nominationem accipit: ut dies: nox
dextera: sinistra. **N**am quāuis intereat non interemit etiam illud secū
quod et adhærens intelligit. **D**e omonymo superius docuimus: quod
tam in propriis quā in appellatiuis iuenitur. **S**ynonyma sunt quæ sicut
diximus diuersis nominibus idem significant: ut ensis mucro: gladi-
us. **I**n propriis quoque hanc uim habent. **D**ionyma & trionyma uel
tetraonyma: ut **P**. **C**ornelius **S**cipio africanus: sicut dominus. **G**enti-
le est quod gentem significat: ut græcus uel latinus. **P**atrium est quod
a patria sumitur: ut **A**theniēsis **R**omanus. **I**nterrogatiuum est quod
cum interrogatione profertur: ut quis: qualis: quātus: quot: quotus:
cum suos seruant accentus. **I**nfinitem est interrogatio contrariū: ut
quis: qualis: quātus: quot: quotus: cum in lectione graui accentu p̄nū-
ciatur. **P**ossunt tamen hæc eadem & relatiua esse & similitudinis: si-
cut etiam talis tantus tot. hæc tamen etiam redditua dicuntur. **E**t ani-
maduertendum quod huiusmodi nomina uel substantiæ: sunt infinitæ
atque cōmunis: ut quis qui. uel qualitatis: ut qualis talis. uel quantita-
tis: ut quantus tantus. uel numeri: ut quot tot. **E**x quo estenditur me-
lius ea doctissimos artium scriptores græcos inter nomina posuisse:
quāuis uetustiores apud ipsos quoque pronomina: uel articulos ea pu-
tauerunt: quos grammatici latinorum similiter sunt secuti. **S**ed incō-
gruum uidetur cum illi antiquorum: nec recusauerunt etiam græcorū
errores imitari. **N**os **A**pollonii & **H**erodiani: qui omnes antiquorum
errores grammaticorum purgauerunt uestigia linquere: & non inter
nomina hæc potius ponere. **D**e quibus in pronomine latius tractabi-
tur. **C**ollectiuum quod in singulari numero multitudinem significat
ut populus plebs. **D**iuiduum est quod a duobus uel amplioribus ad

singulos habet relationem: uel ad plures in numeros pares distributos: ut uterque alteruter quisque singuli bini terni centeni: facticium est quod a proprietate sonorum per imitationem factum est. ut titinabulum turtur. Generale est quod in diuersas species potest diuidi: ut animal arbor. Speciale est quod a genere diuiditur ut homo equus uitis laurus. Ordinale est quod ordinem significat: ut primus secundus tertius. Numerale est quod numerum demonstrat: ut unus duo tres. Absolutum est quod per se intelligitur. & non eget alterius coniunctione nominis: ut deus ratio. Temporale est quod tempus ostendit: ut mensis annus. Locale est quod locum significat: ut propinquus longinquus proximus medioximus. Plautus i cistalaria. At ita melius de æquiperi: intimi & medioximi. Hæc ut diximus species omnes fere communes sunt tam principalium quæderiuatiuorum. Seorsum autem deriuatiua species habent: quas memorauimus. De quibus singulis hic tractabimus. Patronymicum est quod a propriis tantummodo deriuatur. patrum nominibus secundum formam græcam quod significat cum genitiuo primitiui filios uel nepotes ut acides æaci filius uel nepos. Et hæc forma poetæ maxime solent uti. Pro qua Romani cognominibus familiaribus utuntur: ut Cornelii Marcelli. Omnes enim ab illo qui primus Cornelius: & primus marcellus uocatus est hoc nomen hauserunt: quicumque eiusdem familiae sunt: sicut omnes minores thesci Thetidas græci appellant quos solent poetæ quoque nostri imitari. Vnde Virgilius secundum græcam formam. Scipia das dixit ἀπὸ τοῦ σκιπίδου Scipionides dicere debuit. Nec non etiam possessiua loco patronymicorum inuenimus apud latinos usurpata ut amilianus Scipio pro amilii filius: & Octavianus Caesar inueniuntur quædam nomina formæ patronymicorum significatione deriuatiua: ut Euripides proprium non Euripi filius: sed ab Euripio sic nominatus: similiter tucydides: Sunt autem alia quæ cum sint patronymica in aliis accipiuntur propria: ut Timarchides Timarchi filius: & timarchides proprium nomen. In omnibus fere speciebus nominum inuenimus eiusdem formæ etiam propria: quæ tamen amittunt appellatiuorum significationem: ut magnus adiectiuum & proprium. Iulianus possessiuum & proprium. Heraclides patronymicum & proprium. Sic in aliis quoque speciebus inuenies. Scire autem debemus abusiue etiam a matribus ab auis maternis regibus siue condi

toribus: & a fratribus etiam patronymica solere formari: ut Iatoides
αἰτωίς. idest Iatonæ filius Apollo. Et Iliades Iliæ filius Romulus.
Ouidius in .xiii. metamor. Vt corpora uicta sapore Inuadant portas
que præmant quas obice fultas: Clauserat Iliades. Similiter coronides
a matre æsculapius. Sic idem. Ouidius in .xv. metamor. Vnde
coronidem circumflua thybridis alti Insula romuleæ sacris deiecerat
urbis. Et maiades maiæ filius Mercurius. Ab auis quoque maternis
patronymicum Atlantiades mercurius idest atlantis natæ filius. Qui
dius in primo metamor. Sedit atlantiades & euntem multa loquen/
do Detinuit sermone diem. Inachides Iōis filius epaphus quæ filia
fuit inachi. Idem in eodem. Non tulit in achides matrisque ait omnia
demens A regibus siue conditoribus Thesidæ cecropidæ idest atheni/
enses æneadæ Romulidæ idest Romani Vir. in .iiii. georgico Premia
que ingentes pagos & compita circumthesidæ posuere. Idem in .vi.
æne. Tum pendere pœnas cecropidæ iussi. Idem in .viii. æne. In ferrum
pro libertate ruebant. Idem in primo: Defessi æneadæ quæ proxima
littora cursu. Idem in .viii. Subitoque nouum consurgere bellum Ro/
mulidis ratioque seni. A fratribus phæthontides unde fœmininū pha/
ethontis. Virgilius in bucolicis. Tum phæthontides musco circum/
dat amare corticis: phæthontidas tamen dixit pro phæthontidas
pœtica licentia. Sunt igitur patronymicorum formæ apud græcos
tres. In des quæ dicitur comunis apud illos: que in omni sermone pos/
sunt hac uti: qua sola Romanorum poeta quoque utuntur. Nam aliis
duabus non utimur idest in αἰν terminata quæ est propria iadis liguræ
πυλαίων πυλαίων & in αἰν quæ est æolica: ut Hyrradois: hyrræ
filius psitacus: De hac igitur forma dicendum est qua utuntur nostri
Si nominatiuus græcus in as uel in es uel in ιδος desinat genitiuus ue/
ro in oy diphthongum a penultima breuis ante des inuenitur in pa/
tronymico: ut pelias peliades: æneas æneades: menecias menecia/
des. Nam ænides magis contra regulam auctoritate pœtica posuit.
Virgilius. e. & a. correptas in .i. productam conuertens uel quasi
ab æneus ænides: sicut a pelesus pelides proferens in nono. Sit satis
ænidæ telis inpune numanum. Oppetiisse tuis. In es uero desinenti/
bus: quorum genitiuus græcus in oy desinat tam in ades quæ in des in/
ueniuntur apud auctores hipotes hipotades: butes butades: co/
rinetes corinetides: sed rationabilius in ades. Anchises ergo anchi/

fides : uel anchifides : debuit facere : fecit autem anchifiades : quasi
 ab anchifios nominatio quomodo lertios lertiades . Nunquam eni
 patronymicum superat primitiui suum genitiuum : nisi una syllaba.
 Alia uero omnia in oū apud graecos terminantia g. niuium uel in oo
 uel i oūs diphthongum uel ωσ mutant eas in ides & faciunt patrony
 micum : ut πρίαμος πρίαμου priamides νέσωρ νέσορος nestorides
 πλεισθένης πλεισθένοις plestenides πηδέισ πηδέωσ πηδέιδης
 & per synaresim . e . & . i . in : ēi : diphthongum proferunt penulti
 men . Nos autem pro ea i . longam ponimus . ut . **Virgilius in . v . Pe**
lida tunc ego forti congressum aeneam . **Quidius in primo metamor**
phoseos . Inde promeides placidis epimetida dictis . Inueniuntur ta
 man poetae in quibusdam addentes quasdam litteras : uel adimen
 tes : addentes : ut peliades pro pelides : & calcodontiades pro calco
 dontides : atlantiades pro atlantides . **Quidius in metamorphoseos** .
 Sedit atlantiades adimentes : ut deucalides pro deucalionides : & lei
 piades pro Scipionides . Et ut supra diximus aeneades pro aeneades . Ex
 cipiuntur tamen haec quae contra regulam penultimas uocales produ
 cunt **axolides demadas** p. synaresim : pro demeades codrides licoorgi
 des lagides belides cuerides : & etiam licomedides . Apud graecos cō
 tra regulam penultimam diphthongum habent pro qua nos . i . lon
 gam ponimus foemina uero patronymica uel in is uel i as desinunt
 uel in . s . productam : ut priamides priamis dardanides dardanis pelia
 des pelias . Igitur aeneades quoque secundum analogiam aeneas debet
 facere non aeneis . Ergo quomodo auctoritas est : quod dixit aeneides
 pro aeneades . sic auctoritate usus est **Virgilius in tituli inscriptione**
 qui aeneis inscripsit . Quem Statius quoque secutus in fine thebaidos po
 nit : **Viue precor nec tu diuinam aeneida tenta** . Notandum quod si mal
 culina . i . longam habuerint ante des per synaresim apud nos in
 eis diuisas : tamen faciunt foemininam : ut pelides pro peleides . the
 sides pro theseides theseis : sic ergo aeneides pro aeneides aeneis . In ne
 autem desinentia quae sunt iadis linguae patronymica eiusdem gene
 ris . i . longam habent penultimam si principale non habuerit ean
 dem . i . uocalem : ut adrestos adrestine . Nereus nerine . Si autem
 principale habuerit . i . o . producta ante ne inuenitur : ut acrifios a
 crisione . Ex quo possessiuum posuit **Virgilius Acrisonæis dane fun**
dasse colonis ab acrisione idest dane . Et sciendum quod inueniuntur mul
 ciii .

ra huius formæ gentilia ut **H**emonis theſſalis colchis argolis cyclas
ias : troas alia nomina propria ut bachis doris:pythias.

Nomen poſſeſſiu.

Poſſeſſiuum eſt quod cum genitiuo principali ſignificat ali
quid ex his quæ poſſidentur : ut euandrius enſis : pro euā/
dri enſis : & regius honos pro regis honor. Hoc autem iter
eſt inter poſſeſſiua nomina & patronymica q̄ patronymica filios uel
nepotes ſignificant . Poſſeſſiua autem non ſolum filios : ſed omnia
quæ poſſunt eſſe in poſſeſſione . Et q̄ patronymica a propriis tantū/
modo deriuantur . Poſſeſſiua autem etiam ab appellatiuis . Et q̄ pa/
tronymica a maſculino deſcendunt plerunq̄ genere : rariffime autē
a feminino : nec proprie quando a matribus fiunt ut ſupra oſtendi/
mus . Poſſeſſiua autem ab omnibus naſcuntur generibus . Et q̄ pa/
tronymica ad homines pertinent : uel ad deos . poſſeſſiua uero ad
omnes res . Fiunt igitur poſſeſſiua uel a nominibus : ut **C**æſar **C**æſa/
reus uel a uerbis : ut opto optatiuus : uel ab aduerbiis : ut extra extrane
us : uel mobilia ſunt ut marcius marcia marcium uel fixa ut ſacrariū
donarium armarium . poſſeſſiua autem dicimus non ſolum poſſeſſi/
onem ſignificantia . ſed etiam quæ formam habent poſſeſſiuorum .
Sunt enim quædam gentilia ſimilem poſſeſſiuis habentia formam :
ut **R**omanus ciuis : gentile poſſeſſiuum : ut **R**omanus ager . Quæ/
dam autem & propria eadem . & gētilia & poſſeſſiua : ut latinus filius
fauni : & latinus ciuis : & latinus ager . Alia tātūmodo propria formæ
poſſeſſiua : ut **Q**uintilianus : alia loco patronymicorū poſita quod ſu
pra quoq̄ diximus : ut **a**milianus : **S**cipio & **O**ctavianus **C**æſar .
Ex eadem forma agnomina quoq̄ multa inuenies : ut africanus per/
ſicus getulicus creticus . Alia autem ſunt eiufdem deriuationis quæ
ex materia principalium conſtare ſignificantur : ut ferreus a ferro fa/
ctus . Similiter aureus argenteus marmoreus . Alia ex morbis ut car/
diacus . Alia a poſſeſſionibus ut **M**athematicus : grammaticus rhe/
toricus . Alia a diſciplinis : ut **A**riſtotelicus ſocraticus . Alia quæ pri/
mitiuorū ſimilē poſſūt habere ſignificationē ut tratius ꝑ trax . **S**ūt for/
mæ igit poſſeſſiuorū quas a græcis accipimus hæc i cos : quæ mutāus i
cus : antecedētibus . a . breui uel . i . uel . y . ut bebriacus : cypriacus : **I**tali/
cus : aſiaticus : lybicus : quod ſolū . y . ante cus habēs iuenit : quod a prici

pali accepit. & sciendū q̄ ea: idest in cus desinētia si a primitiuis habeāt
 e. pares habēt syllabas illis: ut ithacæ ithacus. alia uero oīa a uel. i. āte
 cus habentia: siue sint a nom. natiuo leu genitiuo deriuata una sylla/
 ba. **Gea** ex quibus deriuantur primitiua: & si illa habuerint .i. penul/
 ti. nam hæc assūmunt. a. si .o. primitiua habuerit: tunc hæc. i. habent
 ante cus. **Et** sciendum q̄ non solum a primitiuis: sed etiam a deriua
 tiuis deriuātur huiuscemodi possessiua: ut troos troicus: grammatos
 grammaticus: rhetos rhetoricus: persis persicus: asiatis asiaticus: cre
 ta creticus: afri africanus: italus italicus: **Nam** italia italiacus debuit face
 re cyprius cypriacus: nam cyprus cyprius facit. ilion iliacus: cardia
 cardiacus: mulio mulionis mulionicus. **Cicero pro seftio** mulionicā
 penulam. **In** us quoq̄ puram desinunt possessiua tam græca q̄ lati/
 na antecedente. e. correpta & producta. .i. correpta .o. producta. a.
 uel .æ. diphthōgo. e. breui: ut **Cæsar**ius: **Romuleus**: ferreus: aureus:
 argenteus uitreus: ligneus: marmoreus: iligneus tamen & iliceus
 dicitur. **Terentius in adelphis**: **Lectulos** iligneis pedibus. **Stattius in**
sexto thebaidos: orniq̄ iliceaq̄ trabes metuendaq̄ succo. **Tax mar**
moreus & fere omnia ad materiam pertinentia. e. breuem ante us ha
 bent plumbeus stagnus. **Inueniuntur** enim pauca sine. e. ut quer/
 nus: colurnus: abiegus: oleaginus: faginus. e. uero longa spondeus
 phœbeus. i. breuem martius: aruisius. **O.** producta herous: cous. æ.
 labæus: cretæus: ptolomæus. **Hæc** autē. æ. diphthongū habēt penul/
 timā quæ a foemininis in. e. longam apud græcos desinentibus: uel
 quæ a uerbis græcis deriuantur circumflexis: ut cretæ cretæus: hylæ
 hylæus: dionæ dionæus: πτολόμη ptolomæus: Τιμη timæus. **Oe**
 antecedente: ut eubœa cubœus: eurœa eurœus. **Et** quia apud græ/
 cos in multis ei diphthongus ante os inuenitur: scire debemus: q̄ so/
 lent latini eam modo in. e. longam conuertere: ut πνοαγόρεος pytha
 goreus σπονδειος spondeus ἀλφειός alpheus. **Nam** possessiuum
 quoq̄ similiter: ut primitiuum proferri **Virgi.** ostendit qui protulit al
 pheæ ab origine pisæ. **Hoc** autem facere solent latini: idest ei in. e. lon
 gā conuertere in penultima syllaba us pura sequente uel a uel um: ut
 ἀχιλλειος. **Possessiuum** græcum achilleus Δειδοπεα deiopea γυναι/
 κειον gynæceū. **Hæc** at mutationē ei diphthōgi in. e. longā faciūt mo
 re Ionico uel attico. **Illi** eni ἴδειν pro εἰδειν dicūt & ἀρον pro μεῖο: &
 πλῆω pro πλείων. uel ideo quia. i. penultimā puram nō pducunt. **Ro/**

mani: nisi in suo uerbo: & in genitiuis in ius desinitibus: & in dissylla-
bis græcis: quæ apud illos quoque penultimam habent longam. Et in
paucis aliis in quibus auctores pro. e. penultima longam. i. longam
posuerunt: ut pythius Pythia: & dius dia: & chius chia: & arius: litius:
superchius. **Virgilius in undecimo Italides**: quas ipsa decus iunxit
sibi dia. **Idem in georgicorum secundo: Sperchiusque** & uirginibus bac-
chata lacanis. **Horatius secundo sermonum: Cecuba uina ferens** al-
conchium maris expers. Nam primitiuum chius corripitur. **Lucanus**
i octauo: **Qua fasina cautes: & quas chius asperat undas. Liti.** apud
Statium in decimo producta penultima inuenitur. Ad patrias si quæ
do domus optataque pœan: **Templa litie dabis tot ditia dona faciat**
Postibus & totidem uoti memor exige tauros. Sed etiam litius quod
in quibusdam lirceus reperitur codicibus scriptum. **Statius in quarto**
Aret lerna nocens arcet lirceus & ingens Inachus. Sed & argia & argi-
am & langia. **Statius idem secundum græcos producta penultima**
profert in secundo thebaidos. Nec mirum nam tu infaustos donante
marito ornatus argia geris. **In eodem. Egregiam argiam nec forma**
laude secundum Deiphilem. **Idem in quarto: Vna tamen tacitas: sed**
iussu numinis undas. **Hæc quoque secreta nutrit langia sub umbra. Lu-**
canus in quarto: Substringens arimospe comas hinc forte arius. In-
ueniuntur tamen auctores frequenter in omnibus urbium in. a. desi-
nentium apud græcos uarie proferentes. alexandria: alexandrea: nicia
& nicea: antiochia: & antiochea. **Cicero pro deiotaro: Sperauit cre-**
do difficiles tibi alexandriae fore exitus: tamen & alexandrea dicitur.
Horatius in quarto carminum. Nam tibi quo die portus ab alexan-
dre supplex: Et uacuam patefecit aulam. In eodem: Niceum ephesum
quoque mittebat. Est autem quando adiectione. i. e. correptam po-
nunt ante us: ut hectoreus: agenoreus. In quo similiter ionas sequun-
tur. Illi enim quoque abiiciunt. i. in huiusmodi nominibus: si non ge-
nitiuus primitiui par sit nominatiuo possessiui. Quare ἀχιλλειδός dicitur
cū ne si ἀχιλλῆος dicant putet primitiui genitiuus: quos sequentes in
hoc etiam pro ei diphthongo. e. longam ponimus achilleus dicentes. **Vn-**
de Vir. in. iiii. Scriptis achilleæ fastus: quis reperiat etiam. e. correpta
in huiusmodi deriuatiuis: ut **Vir. i. prio: Nate patris summi qui tela**
typhœa tennis: sed dicit typhœus: & typhos: & typhon. **Luca. in. v.**
Conditus in arines ætnæa mole typhœus. Idem in sexto. Antraque

leriferi rabiem typhonis anhelant. Inueniuntur tamen quaedam in
 huicemodi in quibus ei diphthongus in. i. longam conuertitur se
 quente. u. loco digamma aolici: ut ἀργεῖος argiuus. Dicitur tamen
 & argeus. **Horatius in tertio carminum:** Tibur argeo positum colo/
 no: quod in latinis quoque deriuationibus inuenitur. i. in penultima. i.
 longa ante. u. consonantem: ut nominatiuus: genitiuus: datiuus: ac/
 culatiuus: indicatiuus: imperatiuus: optatiuus: quorum alia a nomi/
 nibus: alia a uerbis deriuantur. Non solum autem in nominibus lati/
 nis penultima. i. pura ante us: uel .a. uel .um. non potest produci.
**Sed etiam in uerbis prateritiperfecti temporis & plusquamperfecti corri/
 pitur.** i. siue penultima siue antepenultima sit. nisi secuta fuerit. u. lo/
 co consonantis: ut audiui audiisti audiuit audiimus audiistis audierunt:
 audieram audieras audierat: audiuisse ubique corripitur. i. **Sin autem**
 assumat. u. loco consonantis ubique producitur: ut audiui audiuisti au/
 diuit audiuimus audiuistis audiuerunt: audiueram audiueras audiue/
 rat audiuisse. Inuenitur tamen etiam ai diphthongus conuersa in
 i. longam interposita similiter. u. pro consonante: ut ἀχίους
 cum contra soleant dores ei in ai diphthongum conuerrere: ut ἀίκα
 pro αἰκα & αἰος pro αἰε. Et eas quidem formas supradictas a graecis
 accipimus. In latino autem sermone non solum his utimur: sed etiam
 a propriis quibusdam latinorum: ut in us uel in. a. uel in. um pura
 antecedente ri: ut catilinarius: haereditarius: legatarius: gladiatorius:
 uxorius: filateria: tipsanarium. Et quod iam supradiximus: sciendum
 quod quibus forma sit possessiua hac quae in rius desinit: tamen diuersae si/
 gnificationis nomina in hac quoque inueniuntur: alia ab officiis: ut ta/
 bellarius: mercenarius: cararius: sagyttarius: tabernarius: ostiarius: ar/
 gentarius: ararius. Alia a dignitatibus: ut praefectorius: quaestorius:
 pratorius: censorius: quae tamen etiam possessiuam habent significa/
 tionem. Alia ab aliis rebus in quibus sunt uel de quibus uel quas ha/
 bent. In quibus sunt: ut collarium quod in collo est: plantarium quod
 in planta est: mensarium quod in mensa est: motoria quae in motu
 est: palmarium quod in palma est: hoc est in laude de quibus sunt:
 ut frumentaria est lex de frumento: & agraria de agris: & nu maria
 de numeris lex. Ex his autem quas continet: ut uinaria cella quae ha/
 bet uinum. Armamentarium in quo arma posita sunt. Sic uiolarium
 rosarium apiarium uiridarium. In nus quoque terminatium formae &

significationes diuersæ inueniuntur: quibus latini frequenter utuntur
in significatione possessiua: ut Pompeianus: Caesarianus: Syllanus
Inuenitur autem in quibusdam, a. longa antenus: ut Romanus: His-
panus: Campanus: Stenianus. In aliis, e. longa: ut tericus: ege-
nus: alienus: abienus: rubrenus: anienus. Vnde Virgilius. Aniena flu-
enta. ¶ In aliis, i. longa Camerinus: Perusinus: Rheginus: uicinus:
masculinus: foemininus. ¶ Inuenitur tamen etiam breuis, i. g. antece-
dente in his quæ ab arboribus deriuantur: ut oleaginus: faginus. & in
his quæ ab aduerbiis nascuntur temporalibus: cras crastinus: homo
hornotinus: diu diutinus. V. quodq; longa ante nus: ut Tribunus. R.
etiam & L. inueniuntur ante nus: ut diurnus: nocturnus: externus:
hesternus: hibernus: columnus: quernus: ficulnus: populnus. Plautus
in Casina. Sed mane dum num iste aut populna tors aut abigena e-
tua. Sed quia diuersas in his diximus esse significationes: commodum
est eorum exempla proponere. ¶ Alia sunt possessiua: ut Caesarianus:
Miles: Pompeiana domus: tullianum: mancipium. ¶ Alia & patriam
significant & possessionem: ut Romanus ciuis: Romanus ager. Potest
tamem & hæc & pene oes huiusmodi formæ nominum ppriorum quoq;
habere significationes. Campanus similiter & Hispanus & Alexan-
drinus & Placētinus & nolanus & similia: non solum patriam sed etiam
possessionem significat. Sūt tamem multa supradicta speciei quæ etiam
agnomina inueniunt. Camerinus: numantinus: coriolanus. ¶ Alia p-
pria eiusdem formæ nomina uel agnomina: ut adrianus: messalinus:
sylvanus: claudianus: coruinus: probinus: rufinus: æmilianus. ¶ Alia
a locis: ut rusticanus: urbanus: oppidanus: capitolinus: palatinus: es-
quilinus: galicanus: uicinus: externus. ¶ Alia a temporibus matuti-
nis a matuta: quæ significant auroram: uel ut quidam λευκοθεον Hæ-
sternus: diurnus: nocturnus: meridianus: uespertinus: antelucanus:
ueteranus: diuturnus: æternus. Vel a dignitatibus siue officiis: ut tri-
bunus: antesignanus. uel a generibus: ut masculinus: foemininus. alia
a mutis animalibus: ut taurinus: porcinus: ceruinus: anserinus. alia a
materia ex qua constant: ut humanus: terrenus. alia a fortuna: ut liber-
tinus: egenus. alia a numeris semp pluralia: ut bini: terni: deni. sic ab
omnibus numeris: quibus poetica auctoritate etiam singularia inueni-
tur. Lucanus in octauo. Syrtibus hinc libycis tuta est ægyptus: At
inde gurgite septeno rapidus mare submouet amnis. Virgilius in

decimo. **I**t grauis aulestes: centenaq; arbore fluctum. **V**erberat assurgens spumant uada marmore uerso. sic ab omnibus numeris. **E**t sciendum q; alia eorum a nominibus fiunt: ut a **R**oma **R**omanus: a **C**æsare caesarianus. **A**lia a uerbis: ut egeo egenus. **A**lia ab aduerbiis: ut infra infernus: supra supernus: hodie hodiernus. **C**onemur igitur sicuti possumus exponere rationem penultimarum in supradictis deriuationū formis litterarū. **I**n .a. desinentia nomina antecedēte aliqua consonante: seu uocali producta eadem .a. & accepta nus faciunt deriuatiuum supradictæ formæ: nisi sint mutorum animalium: ut **S**yllanus: perpenna perpennanus: **R**oma romanus: sylua syluanus: nola nolanus: luesula luesulanus: adria adrianus: copsa copsanus. **E**xcipiuntur iugurtinus: messalinus: terrenus: quæ quæ a nominibus in a desinentibus consonante antecedente deriuantur: non seruant tamen .a. de mustelino & aquilino paulopost tractabitur. **A** pluralibus quoq; iæ diphthongum desinentibus: uel in .a. deriuata similiter a. habent ante nus: uel na uel num: acerræ accerranus: thebæ thebanus: cumæ cumanus: formiæ formianus: signa antesignanus: membramembrana: quod est femininum: possunt tamen hæc a singularibus esse ἀπὸ τοῦ signum: & membrum: quod paulopost ostendetur. **S**imiliter .a. habent ante nus: quæ deriuantur a nominibus in ius terminantibus: uel ab aduerbiis in .c. longam: ut pompeius pompeianus: stenius stenianus: titius titianus: tullius tullianus: fabius fabianus: iulius iulianus: uirgilius uirgilianus: **T**erentius terentianus: **S**alustius Salustianus: quotidie quotidianus: similiter a meridie meridianus: hodie tamen hodiernus facit. **S**imiliter .a. habent ea quæ deriuantur a nominibus in cus uel in culus desinentibus quæ sunt ultra duas syllabas: ut rusticus rusticanus: publicus publicanus: faticulus faticulanus: tusculus tusculanus. **E**xcipiuntur a masculino quod est diminutiuum maris masculinus factum. **N**am dissyllaba in eus desinentia sine .a. sunt: ut mancus mancinus: lacus lacuna: porcus porcinus. **I**n um quoq; neutra consonante antecedente in deriuatiuis .a. habent ante nus: ut oppidum oppidanus: pestum pestanus: spoletum spoletanus: toletū toletanus: castellū castellanus: beneuētū beneuetanus. **S**imiliter habent penultimam pleraq; uenientia a nominibus tertriæ declinatiōis: ut **C**æsar caesaris caesarianus: fons fontis fontanus: mōs mōtis mōtanus: urbs urbis urbanus: sol solis solanus. ex quo πῶρᾶ γὰρ τῶν ὑβсолanus: ex eo tamē ē solinus pprium: milo milonis milonianus:

piso pisonis pisonianus: quibus quidam pisaninus & miloninus dici
putauerunt: Sed a propriis deriuata plerumque. i. ante. a. habent Iouis
iouianus: **C**æsaris cæsarianus: possumus tamen dicere quod a cæsarius &
milonius & pisonius & iouius deriuata sint: cæsarianus milonianus
pisonianus iouianus: lux lucis lucanus: ex quo compositum sit antelu
canus: ex eodem tamen nascitur lucina: uetus ueteris ueteranus limes
limitis limitanus: ancon anconis anconitanus. **H**oc tamen potest etiam
ab anconites esse quod paulo post ostendetur: gadis gaditanus. **I**
deo autem diximus plerumque quia a neutris in. e. desinentibus deriuata
i. habent productam ante nus: ut mare marinus preneste prenestinus:
calate calatinus: calacte calactinus. **E**t ab aliis quæ pares habent tam
in nominatiuo: quam in genitiuo syllabas: **H**ercules herculis herculinus
uerres uerris uerrinus collis collinus follis follinus. In er quoque desinē
tia si sint secundæ declinationis: & in us consonante antecedente ciui/
sdem declinationis: exceptis i. cus supra duas syllabas: uel in culus de
quibus paulo ante docuimus: & in ium propria si faciunt deriuatiua i
us terminantia. i. longam habebunt penultimam: ut auster austeri/
nus adulter adulterinus macer macrinus libertus libertinus: diuus di
uinus: probus pbinus: ruffus ruffinus: maximus maximinus: mar/
cellus marcellinus: carus carinus: mancus macinus: rhegium rhegi/
nus: uenusium uenusinus: signium signinus: perusium perusinus: opi
tergium opiterginus: canusium canusinus. **E**xcipiuntur ab humo hu
manus & mūdo mundanus & priscus priscianus: sed hoc magis a pri
scio uidetur esse deriuatum. **N**am quod a taurominio tauromitanus dici
mus sequimur graecos: qui taurominties dicunt: **G**entilia enim apud
graecos in tes desinentia mutata es in. a. accipiunt nus: cum in hanc
formam ueniunt μετροπολιτις metropolitanus νεαπολιτις nea/
politianus. **I**tem. i. seruant longam omnia quæ a nomibus mutorum
animalium cuiuscumque sint declinationis deriuantur in hanc formam
aper aprinus caper caprinus: ceruus ceruinus: porcus porcinus taurus
taurinus: ferus uel fera ferinus: canis caninus: lepus leporis leporinus:
lupus lupinus: formica formicinus. **P**lautus i. menechi. **A**tque hoc cum
incedit mouet formicinum gradum: hirundo hirundinus. **I**dem i ru
dente. **A**d hirundinum nidum uisa est mihi similia ascensionem: ut fa
cerunt adorirer: aquila aquilinus: mustela mustelinus: quibus in. a. desi
nant: tamen non habent. a. ante nus: leo leonis leoninus: ouinus quoque
ab oue & suinus a sue: nam ouilla & suilla diminutiua sunt. **I**n uis

enim desinentia : uel in na : uel in num : si faciunt diminutiua abie-
 cta n. duas assumunt .I. ut unus ullus una ulla unum ullum : bonus
 bellus : bona bella : bonum bellum : geminus gemellus : gemina ge-
 mella . geminum gemellum : uinum uillum : lic ergo tuina suilla : o-
 uina ouilla . Inueniuntur quaedam in tinus desinentia penultimam
 corripientia quae a primitiuis non habent . t. ut diu diutinus cras cra-
 stinus horno hornotinus prius uel priscus pristinus . Nam constanti-
 nus & clementinus a primitiuorum genetiuis habent . t. ut matuti-
 nus a mutata quae aurora intelligitur : Mediestinus autem a medio
 stando uel tenendo componi uidetur : fiscina corripit penultimam quo-
 modo fuscina . Cur ergo piscina producitur : quia hoc sine dubio deri-
 uatum est a pisce . Fuscina autem a fisco an fiscus a fiscina : an neutrum
 a neutro dubium est . Nam nec fiscina a fusco : nec pagina a pago : nec
 mutina a mutu : nec ariminum ab arimo deriuata : cum sint primitiua
 penultimam corripuerunt . Sin autem in er desinentia tertia : sunt de-
 clinationis : uel in ius faciētia genitiuum accepta nus ipse nominatiu-
 us facit deriuatiuum : ut pater paternus : mater maternus : frater frater /
 nus : ueruenus : acer quoq; de cuius declinatione dubitatur acer acris :
 & acer accris : arbor huius aceris quod solinus quoq; protulit i memo-
 rialibus acernus facit alter alternus . Illa scilicet obseruata regula quā
 superius diximus in mutis animalibus . Ideo quoq; anser anserinus di-
 cimus passer passerinus : Ab aduerbiis quoq; uenientia in ra desinenti-
 bus er habent ante nus : ut infra infernus extra externus supra super-
 nus . ab aliis quoq; aduerbiis temporalibus inueniuntur quaedam rā /
 te nus habentia ut noctu nocturnus diu diurnus . heri alternitatis ca-
 usa hesternus seper sempiternus . In tertia etiam desinentia similiter
 faciunt deriuatiuum : fabrateria fabraternus : fabrateria fabraternus :
 atas quoq; aternus : antiqui tamen auitas & auiternus dicebant ab
 aeo : unde Varro in pseudena per auiternam hominū domū tellurē
 ppero gradū : uet is praeterea ueternus facit non solū ueteranus : sed
 diuersas habent significatiōes : quercus etiam quernus : corylus colur-
 nus tacitus taciturnus mēsis mēsumus . Sic enim Cicero posuit pro-
 mēstruus in . i . rhetoricorū . Pars quaedā aternitatis cū alicuius animi
 mensurni diurni nocturni uespertini certa significatione : ab hyeme
 quoq; uel hembre hibernus fit in ia desinētia n . antecedēte mutant ia
 in us : & huiusmodi forme faciunt deriuatiua a primitiuis tamē ha-
 bentia . n . ut Hispania hispanus : lauinia lauinus : hircania hircanus :
 d

mauritaniam mauritanus campania campanus **D**ardanus uero proprium est: & primitiuum ideoque a correpta habet. abusiue tamen poetæ per dardanio ponunt dardanum. Si uero ante iam aliam quam .n. habuerint consonantem. .i. longam habent ab eis deriuata ante nus: ut luceria lucerinus nuceria nucerinus: placentia placentinus anagnia quoque quia. g. ante. n. habet anagninus. Similiter alexandria alexandrinus: numantia numantinus: aricia aricinus. Quæ uero sunt apud graecos a nominibus urbium deriuata in tes desinunt: ea apud latinos in tanus plerumque effertur sicut supra diximus: ut neapolites neapolitanus: tripolites tripolitanus. Similiter a caralibus caralitanus: a salapia salapitanus: a gadibus gaditanus. a taurominio taurominitanus: a cephalodio cephaloditanus: a drepano drepanitanus. Gnis quoque uel gna uel gnus terminantia longam habent uocalem penultimam: ut a regno regnum a stagnum a bene benignus: a male malignus ab abiete abiegnus: priuignus pelignus. Inueniuntur tamen auctoritate ueterum uel euphoniae causa: & maxime in propriis quaedam non seruantia supradictas regulas: ut ligus liguris ligurinus non liguritanus: censor censoris censorinus: non censorianus. Quauis igitur sicut ostendimus diuersas habent significationes supradictæ formæ nomina: tamen quia maxima pars eorum apud latinos possessiuorum habet demonstrationem. Ideo hæc quoque inter possessiuorum species posuimus. Et sciendum quod etiam in eis & in terminantium deriuatiuorum multa inueniuntur significationis possessiuæ apud nos: ut ciuiliis hostilis caelestis lunaris caltrësis: equester pedester paluster. Quorum quia diuersæ & uariæ sunt formæ & significationes: postea eas cum reliquis speciebus denominatiuorum per ordinem tractabimus. Nunc de comperatiuo uideamus.

Sequitur liber tertius de comperatione.

QUO PARATIVVM EST QVOD CVM positiui intellectu: uel cum aliquo participe sensus positiui magis aduerbium significat: ut fortior magis fortis: sapientior magis sapiens: ulterior magis ultra: quam ille qui ultra est: interior magis intra quam ille qui intus est: hæc autem comparationes: quæ ad personas uel res participes positiui fiunt: nascuntur adlectionibus carentibus casu. .i. a uerbis: ut detero deteris deterior: &

citer ager alligatus ad sacra crit: **C**itimus quoq; dicebant teste capro.
Exter quoq; inuenitur: ut **S**tatius in. xi. thebaidos: **S**ed quid apud ta
les ne quis sua pignora cura: exter honos: **E**x quo **V**irgilius in. iiii. &
nos fas extera quærere regna. **S**upra superior: infra inferior: post poste
rior: prope propior: ante anterior: penitus peniteor. **A**puleius i primo
hermagora. **V**isus est ei adolescens honesta forma: quasi ad nuptias
exornatus trahere se i penitiorem partem domus. **F**it autem compa
ratio ad unum uel ad plures: tam sui generis q̄ alieni. **Q**uãuis græci
honoris causa suæ gentis: magis q̄ ratione ueritatis dicunt non posse
ad multos sui generis fieri compationem. **A**lii autem dicunt hanc esse
rationem propter quam non utuntur tali compatione: q̄ cum ad plu
res sui generis fit compatio superlatiuo possumus uti: ut fortissimus
græcorum achilles: sed superlatiuus multo alios excellere significat.
Comparatiuus uero potest etiã paruo superantem demonstrare: un
de etiã diminutionem apud nos iure accipit: maiusculus minuscu
lus tardiusculus. **Q**uid autem q̄ accidit inter tres: uel quattuor: uel
plures: non tamen ad totum genus fieri comparisonem: etiã neces
se est uti plurali numero suorum: ut si dicam fortissimi fuerunt græco
rum aiæ diomedes agamemnon ulyxes: omnibus tamen his fortior
fuit achilles. **V**irgilius in primo **P**ygmalion scelere ante alios inmani
or omnes: ad omnes sceleratos cõferens pygmalionem comparatiuo
est usus. **S**tatius in. viii. **E**t melior sis quãso deis. ampharaus dicit ad
Plutionem. **S**unt igitur quæ comparari possunt nomina uel secundæ
uel terciæ declinationis: & si sint secundæ mobilia sunt. i. in. a. faciunt
fœminina: & in um neutra: & in. er. uel in. us. desinunt: & assumentia
genitiuo or faciunt comparatiua: correpta tamen penultima. i. ut te
ner teneri tenerior: niger nigri nigrior: clarus clari clarior: doctus do
cti doctior. **N**otandum est q̄ sinisterior quasi a genitiuo sinistri uide
atur esse factum: cum i usu sinistri ubiq; reperiatur. **I**nueniuntur quæ
dam quæ quibus sint accidentia idest adiectiua & eorum significatio ex
igat ut faciant comparatiua: tamen non habentur i usu frequẽti. **S**unt
autem ea plerunq; quæ uocales ante us habent: ut pius arduus egre
gius: dubius: sternuus: plerunq; dixi quia sunt anomala: quæ nõ ser
uant in compatiuis regulã: quãuis plautus cõparatiuum prulit stre
nuior in epidico. **N**am strenuiori deterior si prædicat suas pugnas de
illius ore illæ sordidæ sũt. **E**t puto hanc esse rationem q̄ oportet com
paratiuum una syllaba uincere genitiuum positiui: nisi sint anomala.

ut teneri tēnerior: docti doctior. **S**i ergo hæc quæ ante us uocalē ha-
 bent: assumunt genitiuo or: necesse est inter duas uocales positam. i.
 transire in ui n consonantis: quod in latinis dictiōibus semper fere pa-
 titur: cum inter duas uocales inuenitur uim suam seruantes. **H**oc autē
 ideo dixi. q. u. post. q. uel. g. posita sæpe ante. i. hoc non facit: quippe
 amittit uim suam: ut nequior piguor: quod nisi fiat contingit: si i cō-
 sonantem transeat. i. pares esse syllabas genitiuo positiui cum nomi-
 natiuo comparatiui uel hiatum intolerabilem fieri tribus uocalibus p
 tres syllabas continue positis nulla cōsonante media si dicamus piior
 arduior: quod ne fiat non sunt usi eorum comparatiuis pleriq; grāma-
 ticorum. **A**ssumunt autem magis aduerbium & usum comparatiui
 complent: ut magis pius hic quā ille. **V**erustissimi tamen etiā huiusce
 modi sunt usi: ut arduior arduius. **C**ato dixit q; iter lōgius arduiusq;
 erat a curia. **I**dem ad populum de triumpho asperimō atque ardu/
 illimo aditu. **P**acuius in medio. **M**ulier egregiissima forma. **I**uena
 lis in quarto: **E**gregius coenat meliusq; milerrimus horum: pro egregi-
 us. **M. C**ato in oratione. **N**e quis iterum consul fiat impator laudem
 capit exercitum meliorem: & industriorem facit. **G.** gracchus contra
 amylium tyberonem. **V**trum inimicorū meorum factio: an magis so-
 litudo patriæ te impulit: ut in me industrior sis quā in te. **I**dem **C**ato
 de ptolomæo minore de thermi quæstione. **Q**uantoq; suam uitā su-
 periores atq; ampliores atq; antiquiores animum inducēt esse quā
 innoxiores. **I**tem **C**ato de macedonia liberanda. **I**tq; perpetuius atq;
 firmiter repleat. **I**dem in thermum. **S**ed a benefactis atq; ab optimis ar-
 tibus fugit maxima flagella perpetuissimo curriculo. **L**ucilius. in xvi.
 ad fundium. **F**ūdi delectat te uirtus: uillicus paulo strenuior si euase/
 ris. **S**unt autem & alia in us terminantia ex quibns cōparatiua supra
 dictam regulam non seruant: & dicuntur inæqualia. **Q**uorum quæ/
 dam habent. i. breuem uocalem ante or: sicut alia quædam eādē. i.
 loco consonantis. **Q**uædam uero consonantem: ut bonus melior: iu-
 uenis iunior: p iuuenior: magnus maior: malus peior: paruus minor
Plus quoq; uidetur comparatiuū esse multi: sed singularis nominati-
 uus non inuenitur nisi neutri generis: **P**luralis uero inuenitur etiā co/
 munit: ut hi & hæ plures & hæc plura. **A**ntiqui tamen etiam plurā
 dicebant. uide **T**erentius in phormi. **C**ompluria **S**uperlatiuus tamen
 ab hoc ipso omnium generum inuenitur plurimus plurima plurimū
Quæ uero tertiæ declinationis nomina faciunt comparatiua: uel co/
 d iiii

munia sunt in is desinentia: & faciunt neutrum in .e. uel i .er. sunt masculina facientia in is feminina. & in .e. neutra. uel i .er. es. ns. rs. x. dum uel trium generum sunt comunia & assumunt or in datiuo cor / repta. i. penultima: & faciunt comparatiuum: ut hic & hac fortis & hoc forte huic forti. hic & hac fortior & hoc fortius. hic acer & hac acris & hoc acre huic acri: hic & hac acrior & hoc acrius. hic & hac & hoc pauper & huic pauperi. hic & hac pauperior & hoc pauperius. hic & hac & hoc locuples huic locupleti: hic & hac locupletior: & hoc locupletius: **Hic** & hac & hoc sapiens huic sapienti. hic & hac sapientior & hoc sapientius. hic & hac & hoc iners huic ierti: hic & hac inertior & hoc iertius. hic & hac & hoc audax huic audaci. hic & hac audacior & hoc audacius. **Et** sciendum est q. omnia in or desinentia comparatiua comunis generis sunt: & mutantia or in us faciunt neutra: excepto uno quod solum cum sit a positiuo quantum ad suam uocem fixo seruauit eius genus hic senes huic seni: hic senior: quis hoc quoq. uetustissimi comune accipientes hic & hac senex proferebant: **Po**peius in epigramate quod. **M. Varro** in libris qui sunt de lingua latina profert tua amica e senex. Inuenitur etiam a neq. quod est ideclinabile trium generum: tam comparatiuum q. superlatiuum: ut neq. nequi or nequissimus **Ab** aduerbiis uero deriuata in ra desinentibus mutant ra in er: & accepta ior faciunt comparatiuum: ut extra exterior: intra interior: ultra ulterior: citra citerior: infra inferior: supra superior. **Simi**liter in erior post & ante faciunt comparatiuum: posterior & anterior: prope uero pprior facit. & detero deterior. **A** saepe aduerbio positiuum uel comparatiuum nomen non legi. **Superlatiuum** posuit Cato nepos de actionibus apud populum: ne lex sua abrogetur. **Facite** uobis in me tem ueniat quirites ex acre alieno in hac ciuitate: & in aliis omnibus ppter diem atq. scenus sapissimam discordiam fuisse. **Prior** & primus quaeritur an sit prior comparatiuus & primus superlatiuus. **Et** dicunt quidam q. cum ordinis sint differentiam numeri significant: sicut enim alter de duobus: & alius de multis dicit: sic prior de duobus & primus de multis solet dici. **Inuenit** tamen saepe prior p. melior positum: & tunc sine dubio habet uim comparatiui: & primus pro optimus: & tunc superlatiuum significationem optinet. **Virgilius** in. viii. **Et** primos iuuenum tot miserit orco. primos posuit pro optimos. **Quidam** autem non absurde affirmant q. in numeris quoq. potest prior esse comparatiuus unde ablatiuo iungitur. & primus superlatiuus: cum ad multos com-

paratur: & semper genitiuum sequitur. Et q̄ prior sicut omnes com-
paratiui: uel ad sui generis: uel ad alieni aliquem comparatur etiã cū
numerum significat: ut prior turnus q̄ Aeneas mouit bellum. Primus
autem sicut omnes superlatiui ad multos coniungitur sui generis. ut
Virgilius in. ii. Primus se danaum magna comitante caterua. Andro-
geus offert nobis & quod omnibus est rationabilius. In or desinēs co-
mune i us facit neutrum q̄ in nullis aliis nisi in comparatiuis iuenitur
Et uidetur a pridem aduerbio nasci: quod accipit or abiecta dem: & fa-
cit comparatiuum prior: sed. i. corripitur quia i nullo comparatiuo. i.
ante or potest produci. In superlatiui uero seruaui productionē ac-
cepta mus primus: ex quo aliud aduerbiū nascitur primo: uel prime.
Vnde **Terentius in andria** compositum dixit apprime in uita esse uti-
le. **Magnificētior & magnificētissimus**: munificentior munificētissi-
mus cum uideantur a positiuo magnificens & munificens deriuari.
Ut eminentior eminentissimus: hæc i usu nō sunt: sed pro his
magnificus & munificus: ex quibus comparatiuum uel superlatiuū:
& ex similibus secūdam prædictam regulam deriuari inuenio apud
ueterustissimos. **M. Cato cōtra Herinium de ptolomæo Rege optimo**
& beneficissimo: **Terentius in phormione.** Quidnam arbitrare nescio
an qui mirificissimus. **Accius in undecimo didascalicon**: & magnifi-
cissime excellentissimeq; honore: Cum igitur comparatiua proprie
positiuum fieri soleant. Inuenitur tamen sæpe comparatiuus pro posi-
tiuo per se positus. ut **Virgilius in. v. ane.** Comites senioris accestæ p-
senis. Est quādo pro positiuo comparatiuus positus minus eo signifi-
cat: & nulli comparatur: ut **Virgilius** Tristior atq; oculos lachrymis
suffusa nitentes. Tristior enim hic ex parte tristis significat: Idem in
sexto iam senior sed cruda deo uiridisq; senectus. est quando ad con-
traria comparatur & minus positiuo significat ut mare ponticū dolci-
us q̄ cætera: hic n. nō ad dulcia: sed ad amara facta cōparatiōe ostēdit
pari aliquid dulcedinis q̄ cætera. hīc pōticū mare ē quādo suplatiuo
cōparatiuus cōparat. ut **Achilles fortissimo troianorū hectorē fortior fuit.**
Est quādo cōparatiuus ad cōparatiuū cōparatur: ut fortior **Achilles He-**
ctore fortiore patroclo. **Homerus i odyssæa** εἰ κεῖνον τίσανκῆν Δελδο
ἴατο νοσησάντα πάντες κἀρίσια τελαφρο τεροῖ ποδας εἶναι ἡσφνιο
τέροι χρυσοῖοτά εἰς ἡτοστά. **Cicero philippica. secunda** Quis interpre-
tari potest impudentior: ne qui in senatu an improbius qui in dolo-
bellum an impurius: qui parte audiente. An crudelior qui in illam mi-
d. iiii.

seriam tam spurce q̄ impie dixeris. Et sciendum q̄ apud latinos dimi-
nutionem quoq; accipiunt quædam comparatiuorum: ut supra dixi-
mus quod apud græcos non inuenitur: ut grandiusculus minuscu-
lus: maiusculus meliusculus. Omnia tamen hæc a comparatiui neu-
tro adiectione culus inuenio fieri: ut grandius grandiusculus: melius
meliusculus. Sic & cætera quæ sunt similia: tam & quam aduerbia tū
comparatiuo uel superlatiui adiuuantur eum duo uel plures compa-
ratiui uel superlatiui diuersæ significationis positi inter se æquantur.
uel idem geminantur: ut tam iustior q̄ felicitior aeneas Hectore. Cice-
ro pro deiotaro. Istam in q̄ dextram non tam in bellis neq; in præliis
q̄ in promissis & fide firmiorem: bis enim firmiorem intelligendum
est. Minus autem aduerbium est: quando cum positio iunctum
contrariæ significationis comparatiuum demonstrat: ut minus stul-
tus pro prudentior. Terentius in eunucho: Nemo fuit minus stultus
pro prudentior. Est tamen quando pro non aduerbio ponitur: ut mi-
nus bonus pro malus. Magis quoq; aduerbium non solum positio
sed etiam comparatiuo iungitur: quando ipse comparatiuus uel ad se
uel ad alium comparatur: ut achilles aenea fortior: magis q̄ iustior. Et
Ajax Ulyxe fortior magis q̄ Diomede. & comparatiuus quidem gra-
dus ablatiui casui adiungitur utriusq; numeri. Interdum tamen eti-
am nominatiuo quando q̄ aduerbium sequitur. Superlatiuus uero
genitiuo plurali uel singulari iungitur: quando ipsum nomen singula-
re multitudinem significat: ut fortissimus gentis.

Quid sit superlatiuum.

Superlatiuum est quod ad plures sui generis comparatū
subponitur omnibus uel per se prolatum intellectum ha-
bet cum ualde aduerbio positiui: ut fortissimus græcorū
fuit Achilles: id est super omnes græcos fortis. Sin autē di-
cā fortissimus hercules fuit: nō adiciēs quorum intelligo ualde fortis
Tale est apud Ciceronem pro Marco marcello. Similium deo iudico
pro ualde similem deo. Et sciendum est q̄ ex eisdem formis: siue ter-
minationibus supradictarum in comparatiuis partium orationis fiūt
etiam superlatiua. Sunt igitur formæ superlatiuorum octo. Dux
quidem in quas pleraq; desinunt superlatiua rimus & simus. Sex ue-
ro in quas pauca desinunt: limus: ximus: timus: remus: simus: nimus

Et omnia superlatiua mobilia sunt per tria genera: idest mutatione
 us in a faciunt fœminina in um neutrum. In er igitur desinentia no/
 mina positiua cum sint adiectiua: siue secunda: siue tertia: declinatio/
 nis accepta rimus faciunt superlatiuum: ut pulcher pulcherrimus:
 miser miserimus: pauper pauperrimus: acer acerrimus. Excipiuntur
 dextimus & sinistimus pro dexterrimus & sinisterrimus. **Salustius in**
Iugurto: Sylla cū equitatu apud dextimos in sinistra parte **Manlius**
 curabat cum funditoribus. In us uero terminantia secunda: declinati
 onis assumunt genitiuo. s. & simus & faciūt superlatiuum: ut clarus
 clari clarissimus: doctus docti doctissimus: perditus perditu perditissi
 mus. Exceptis anomalis: idest inæqualibus: quæ sunt bonus optimus
 malus pessimus: magnus maximus: paruus minimus: multus pluri/
 mus. Hæc autem inæqualia sunt. Excipitur etiam maturimus: cuius
 quis positiuus sit maturus: tamē quasi a nominatiuo matur: qui nūc
 in usu non est. nascitur in er desinentium regulam seruauit: idest in ri
 mus terminatur. Inuenitur etiam maturissimus secundum analogiã
 in us terminantium. **Cicero ad Herennium in quinto:** Quibus uirtu
 tibus omnem tueri uitam possint eas in ætate maturissima uelint com
 parare. Nuperrimus etiam proferebant antiquissimi. Vnde aduerbi
 um posuit **Cicero in tertio ad Herennium:** Et quoniam nuperrime di
 ctum est facile memoriæ mādatur. Qui superlatiuus magis ab aduer
 bio in er desinente uidet nasci. Nomen enim positiuū in us desinit: ut
 capro uidet nuperus: cuius accusatiuū protulit **Plau. in captiuis:** Re
 cēs captū hominem nuperum & nouiciū & bene: ut enim superus sic
 nuper nuperus debet esse. **Liuius in odyssæa:** Inferus an superus tibi
 fert deus funera. **Vlyxes** uero tertiæ declinationis nomina quæ habēt
 superlatiuū absq; in er desinētibus de quibus supra dictum est. Cæte
 ra genitiuo assumunt simus: ut locuples locupletis locupletissimus:
 uilis uilis uilissimus: sapiēs sapientis sapientissimus: iners inertis iner
 tissimus: concors cōcordis concordissimus: audax audacis audacissi
 mus. Excipiūt hæc facillimus: difficillimus: gracillimus: humillimus
 simillimus: dissimillimus: agillimus. Quorum cū in is desinant posi
 tiui abiecta is & addita limus faciunt superlatiuū. Excipiūtur etiam in
 bris desinētia: ris enim in er mutant & accepta rimus faciūt superlati
 uum: salubris saluberrimus: celebris celeberrimus. **Cice. in secūdo ad**
Herennium: Locus quaeritur celebris an desertus. **Oui.** tamē saluber
 dixit & celebris in quarto fastorum phœbe saluber ades: & circus erit

pompa celebret numeroq; deorum. Ergo magis secundum analogiam in er terminantium faciunt superlatiuum etiam ueterrimus. Notandum q; cum in us eius positiuus desinat tamen formam in er terminantium seruat in superlatiuo ueterrimus: q̄si a ueteri positiuo: quod capri quoq; approbat auctoritas & usus antiquissimorum. **Ennius** cum ueter occubuit **Priamus** sub matre pelafgo: cuius etiam cōparatiuum ueterior protulit **Plautus** in bacchidibus: **Senem** tibi dedo illum ueteriorem lapide ut lepidum reddas. ¶ In xinus duo desinunt: unum anomalum a positiuo in us desinente secundæ declinationis **magnus maior maximus**. Alter ab aduerbio: ut prope propior proxiinus: quod tamen quando pro cognato accipitur positiuus significationem habet. Ideoq; a legislatoribus etiam comparatiue profertur. apud quos saepe inuenitur proximiores: idest propiores cognati: ut **Vulpianus** in libro uigesimoquinto: **Ut** ad edictū siquis pximior cognatus nasceretur. **Vegecius** renatus rei militaris i li. primo: **Sed** latera eorum subducantur ab hostibus ne possint accipere uulnus: & proximior dextra sit quæ plagam possit inficere. **Nec** mirum cum apud græcos quoq; inueniuntur huiuscemodi: ut **Aristoteles** ἀπὸ τοῦ ἐσχατοῦ ἐσχατῶτατος dicit cum ἐσχατοῦ: idest extremus sit superlatiuus. ¶ In timus desinit unum anomalum **optimus**. & ab aduerbiis siue præpositionibus deriuata hæc intra interior intimus: ultra ulterior ultimus: citra citerior citimus. **Cicero** de republica in sexto: **Ex** quibus ea minima quæ ultima a cælo citima a terris: luce lucebat aliena. **Affranius** tamen etiam positiuum eius citer protulit in patellea teste **Aruntio**: & præterea dextimus & sinistimus. **Extimus** quoq; pro extremus dicebant antiqui: **Varro** περὶ ἀρίστης πέσεως. Porro inde ab uno quoq; compito tertiæ uia oriuntur. Ex quibus singulæ exitum ad cælos habent proprium a primo compito dextimam uiam munit. **Epicurus** celi in priō histo. **Dextimos** in dextris scuta iubet habere. **Salustius** in Jugur. ut supradiximus. **Sylla** cū equitatu apud dextimos in sinistra parte **Manlius** curabat cum funditoribus. **Plinius** in sexto naturalis historiae. **Dyrachium** canusium: **Apuleæ** extimam. ¶ In remus quæ sola forma. e. habuit longā penultimā: cū oīs forma superlatiuus. i. correptam habeat ante mus: ut pulcherrimus: doctissimus: sapientissimus: maximus: ultimus. Ab aduerbiis siue præpositionibus ueniētia desinūt: hæc extra exterior extremus: supra superior supremus post posterior postremus. Ex quo apparet neq; supero neq; a postero

fieri cōparatiuos siue superlatiuos: sicut neq; ab infero infimus: quod solum infimus definit: sed ab aduerbio infra inferior infimus. Nam si essent a nominibus supero postero infero seruassent regulam in us terminantium secundæ declinationis quæ in simus proferunt superlatiuum & facerent supissimus: & inferissimus: posterissimus & cetera.

In nimus unum anormalum definit: ut paruus minor minimus.

In rimus unum a uerbo inuenitur detero deterior deterrimus. Et unum anormalum plurimus. In simus etiam unum anormalum inuenitur pessimus: Nam nouissimus uidetur secundum analogiam a nouo factum. Ab hoc autem quod est ante anterior superlatiuum in usu non inueni. A pene autem aduerbio superlatiuum in simus pro tulit. Plautus in Mustelaria: Ita ne mea consilia peruertit penissime.

Item ab eo quod est penitus aduerbio superlatiuo usus est. Idem in Persa: Furtiuam aduectam ex Arabia penitissima. Sciendum tamen q; etiam nomen inuenitur hic penitus huius peniti: ex quo magis superlatiuus gradus nascitur. Plautus in asinaria: Etiam ne age quæso Hercle: usq; ex penitis faucibus. Illud quoq; notandum quod omnia & comparatiua & superlatiua duarum excedunt numerum syllabarum. Exceptis his prior & primus & anormalis his minor & maior & peior & plus. Nec mirum cum positiua quoq; ex quibus comparatiua & superlatiua nascuntur bisyllaba sint: uel eo plus per genitiuos & uel unam uel duas assumentia syllabas faciunt supradictos gradus ut ditis ditior ditissimus: clarus clarior clarissimus: niger nigrior nigerrimus: utilis utilior utilissimus: similis similior similissimus: infra inferior infimus. Superlatiuus uero est quando comparatiuum superat una syllaba: ut quando in sinus definit iustior iustissimus. Et quando in rimus sinitur superlatiuus si positiui nominatiuus & genitiuus pares habeat syllabas: ut teter tetri tetrior teterimus: acer acris acrior acerrissimus. Est quando par est: ut i limus terminans: ut agili agilior agilimus: facili facilior facilimus. Est quando una iungitur syllaba: ut quando uel infimus: uel intimus: uel in remus definit inferior infimus: ulterior ultimus: exterior extimus uel extremus. Varro in orthographia. Ergo inter solis stationem: & sydera. vii. Exporrecta iam cet tellus huic extrema fluctu: Oceani interior neptuno cingitur hora Plautus in truculento: Bona perdididi mala repperi: factus sum quasi extimus a uobis.

De diminutiuis.

Diminutiuum est quo diminutionem sui primitiui absolute demonstrat: ut rex regulus: id est paruus rex. Ideo autem positum est absolute: quia comparatiua quoque non solum augent: sed etiam est quando minuunt uim primitiuorum: sed non absolute: ut maiusculus paruo maior quam ille qui magnus est. Ad aliquid enim omnimodo fit comparatio: ut breuior dicitur ad breuem: & angustior ad angustum dicitur. Unde quis in his quoque comparatiuis inueniantur quaedam diminutiua apud Latinos: ut supra docuimus. Non possunt tamen esse absolute: cum a comparatiuis sint deriuata: & ipsa quoque comparationem significant: ut maiusculus: minusculus. Necessesse est enim ea ad aliquid comparari: ut Terentius in cunuchis: Thais quam ego sum maiuscula est: id est paruo maior quam ego. Alia autem diminutiua. id est omnia quae non a comparatiuis deriuantur ex se se habent diminutionem: & nulli comparantur: ut regulus: tantulus. Solent autem diminutiua uel necessariae significationis causa preferri: ut Salustius in iugurto. Postquam reguli in unum conuenere reguli. id est paruus reges: uel urbanitatis causa. Ut Iuuenalis in satyra. Unde fit ut malim fraterculus esse gigantium. Vel adulationis causa: et maxime puerorum: ut catulaster: antoniafter: patriciolus: sergiolus. Deriuantur igitur pleraque ab appellatiuis: pauca etiam a propriis: & seruant genera primitiuorum plerumque & saepe inueniuntur diminutiuum in diuersas definitiua formas: ut homo homuncio homunculus homulus homullulus. Sunt igitur diminutiuum formae generis masculini cula: ulus: absque colus: ellus: xillus: illus absque. x. ulus cio aster leus. cula: ut agniculus ingniculus: ulus absque. c. tantulus: olus sergiolus: capreolus: ellus agnellus illus. x. antecedente paxillus: paxillus: absque. x. codicillus: tulus nepotulus: ullus homulus: cio homuncio: aster parasitaster: leus aculeus eculeus. Plautus in milite glorioso: Si te saluum hinc amittimus uenerium nepotulum. Feminini autem generis haec sunt cula ula: absque. c. ola: ella: xilla: illa absque. x. ulla. ut anicula: siluula: unciola: capella: maxilla: aquilla: ulla. Neutorum quoque sunt haec formae. culum ulum sine. c. olum ellum illum: cum. x. & sine eoullum: ut corpusculum: corculum. Plautus in Cassina: Meum corculum: melculum: felculum: uerculum: ullum sine. c. capitulum laureolum lucellum uillum uexillum ullum. Et sciendum quod nomina tertiae uel quarta uel quintae de

clinationis: pleraque non tamen omnia ut quidam putauerunt diminuti-
uorum masculina in culus. feminina in cula. neutrum in culum termi-
nant. A prima uero uel secunda declinationis nominibus nullum in-
uenitur diminutiuum in as desinens formas: nisi a primitiuo habe-
at. c. ut græcus græculus: furca furcula. Earum igitur quoque formarum ut
potero regulas conabor exponere. Monosyllaba i. s. desinentia uocali
antecedente: cuiuscunque sunt generis & i er omnia quæ sunt tertiae de-
clinationis: & in us neutra nominatiuo assumunt i masculino culus
in feminino cula. in neutro culum: ut flos flosculus: mas masculus:
mus musculus: plus plusculus: os osculum. Quod quis sit formæ di-
minutiuae tamen quia aliam habuit significationem fecit ex sese aliud
diminutiuum oscillum. Similiter faciunt in er terminatiua dimmi-
tuum: ut frater fraterculus: pater paterculus: quod & proprium inueni-
tur. Mulier muliercula pauper pauperculus paupercula pauperculum.
mater matercula. Plautus in Cistellaria: Tum tu igitur mea matercu-
la. Excipitur uenter uentriculus. Luca. in. iii. Quæ iam non medius
descendit in ilia uenter. Iuue. in prio: Infra uentriculum tenui distan-
tia rima. Sic etiã in us neutra minus minusculum: corpus corpusculum:
opus opusculum: crus crusculum: ut Plau. in Cistel. Cum extortis talis
cum torcinis crusculis. Similiter thus thusculum. Idem in aulularia. Nunc
thusculum emi hoc: & coronas floreas. Nec non & comparatiua eiusdem ge-
neris terminationisque similiter faciunt diminutiua sed mobilia: id est
masculini & feminini & neutri generis: ut maius maiusculus maiu-
scula maiusculum: minus minusculus minuscula minusculum: Gradius
grandiusculus grandiuscula grandiusculum: celerius celeriusculus ce-
leriuscula celeriusculum. Vnde Cicero aduerbium celeriuscule protu-
lit ad herennium in tertio libro artis rhetoricæ. Strenue quod uolumus
ostendere factum celeriuscule dicemus. Sic a sapius comparatiuo sa-
piuscule. Plautus in cassinaria: Ut iubet mihi illud quod uolebam cum
uulico nostro sapiuscule peccas. Plus quoque quis a masculino uel fe-
minino comparatiuis non ueniat facit tamen ut superius ostendi-
mus plusculus pluscula plusculum. Vt Terentius in ceyra: Primum dies
plusculos. Et in phormione: Tum pluscula suppellectile opus est. Le-
pus quoque quod solum in us masculinum siue $\epsilon\pi\lambda\sigma\epsilon\tau\omicron\upsilon\varsigma$ dissyllabum
latinum est tertiae declinationis assumens nominatiuo culus: & facit
diminutiuum: ut lepus lepusculus. Cicero de signis: Si minus eius
modi quippiam uenari debuerant illa quidem certe pro lepusculis ca-

piebāt. Ad hāc formā etiam positiua in or desinentia mutāt or i us & accepta culus faciunt dimminutiū: ut rumor rumusculus. **Cice.** pro cluētio: Qui imperitorū hominum rumusculos aucupāt uel assumūt culus uel cula. **Amator** amatorculus: **foror** fororcula. **Plau.** in penulo **Vix** ægreq; amatorculos inuenimus. **Idē i Cistellaria:** **Germana** mea fororcula. In is uero uel in, e. desinentia omnia uel in us monosyllaba uel in rs datiuo corripientia. i. assumunt supradictas syllabas: & faciūt dimminutiua ut ignis igni igniculus: testis testi testiculus: nauis naui nauicula: auis aui auicula: cutis tuti cuticula: clauis clauī clauicula: rete reti reticulū: fons fonti fonticulus: mons mōti mōticulus: pōs pōti ponticulus: lens lēti lenticula: pars parti particula: dulcis dolci dulciculus dulcicula dulciculum: securis securi securicula. **Plautus** in rudente: **Post** altrinsecus securicula anceps. **Cicero** in tertio tusculanarum: **Dulciculae** potionis aliquid bibamus. **Similiter** fidis fidi fidicula. **Idem** in. ii. de natura deorū: **Si** plarani fidiculas ferrent innumerosa sonantes. **Nam** si esset fides in hac quoq; significatione quomodo **Seruius** placet nō fidicula fecisset: sed fidecula. **Et** cū omnia huiusmodi dimminutiua tam penultimā q̄ antepenultimā corripunt. **Cuticula.** i. antepenultimā producit. **Iuuenā.** **Cum** bibit aestiuum contracta cuticula solem: quod eum facerē metri necessitas cōpulit. **Quatuor** enim breues habēs dictio in heroico poni aliter nō poterat. **Quāuis** **Vir.** in huiusmodi nominibus: idest quattuor breues habentibus soleat proceleumaticos ponere ut genua labant & labat ariete crebro. **Excipitur** lapis lapillus quod lapidiculus facere debuit dimminutiū ut anguis aguilla: unguis quoq; ungula facit quæ tam & si formam habere uidetur dimminutiui significatione tamen non sunt dimminutiua secundum supradictam formam: quartæ quoq; declinationis nomina faciūt dimminutiuum: us enim uel, u. nominatiui in. i. cōuertūt correptam & accipiunt culus in masculino: **In** fœminino cula. in neutro culum: ut currus curriculus dicitur tamen & hoc curriculum: uersus uersiculus artus articulus: fluctus flucticulus: anus anicula: cornu corniculum genu geniculum. **Excipitur** domus domuncula: ab acu aculeus. **In. x.** omnia uel in ns supra syllabam uel in. t. desinentia genitiui extremam terminationem: idest is in. u. conuertunt & accepta lus lulum faciunt dimminutiū: ut **Rex** regis regulus: codex codicis codiculus & ex eo codicillus: hęc fornax fornacis fornacula: fax facis facula: ceruix ceruicis ceruicula: adolescens adolescentis adolescentulus:

caput capitis capitulum. In es pductam desinentia fœminina tertiæ
declinationis: uel quinq; abiecta. s. assumunt cula & faciunt diminuti-
tiua & seruat. c. pductam: ut uulpes uulpecula: nubes nubecula: dies
diecula: res recula. **Plau. in Cistellaria:** Si quidem imperes p copia pro
recula: uepres ueprecula. **Cice. p festio:** Vepreculis extracta in cedula
Excipitur merces cuius is genitiu in ula facit cõuerfa diminutiuiũ
mercedula. Cice. de oratore priõ: Infidi homines mercedula adducti
ministros se præbet in iudiciis oratoribus. Et apes cuius diminutiuiũ
p. e. longa. i. habuit apicula. **Plau. in curculione:** Ego nomen apicula
rum opæ cõgestum non ferã. In us terminans unum tertiæ declina-
tionis cõe trium generum abiecta. s. assumit lus in diminutiuiũ: ut
uctus uetulus: fœmininum uetula: neutrum uetulũ. **Perlius Tnm** uetu-
læ auriculis alienis colligis escas. **Iuuenalis in priõ:** Vtula: uesica be-
ata. **Sus** quoq; commune abiecta. s. & assumpta cula facit diminuti-
uum fucula. **Plau. in rudente:** Quinto die recta cũ fucula & porculis.
In. o. desinẽtia si faciunt diminutiua cõuertunt. o. in un & accipiunt
culus uel cula: ut tyro tyruculus. **Iuuenalis in. iii.** Nec frustrũ capræ
subducere nec latus afræ: nouit auis noster tyruculus: & nouus omni
tẽpore. latro latruculus: carbo carbuculus. **Cice. ad Herẽnium in. iiii.**
Aut si pmetheus cũ mortalibus ignẽ diuidere uellet ipse a uicinis te-
stula ambulã carbuculos corrogaret. **Pedo** peduculus: gurgulio gur-
giliuculus. **Plau. in rudẽte:** gurguliunculos minutos fabulare. **Virgo**
uirguncula. **Iuuenalis in secundo:** Tunc cum uirguncula iuno. **Ratio**
ratiuncula. **Terentius in phormi.** Erat ei de ratiunla. **Offensio** offen-
siuncula. **Cicero pro plautio.** Ista in adilitate offenciuncula accepta.
Item lolige loliguncula. Plautus in cassinaria: Emitto sepiolas lepi-
das loligunculas. **Homo** homunculus. **Plautus in rudente:** Homun-
culi quanti estis ciecti ut natant. Dicitur ramen & homucio & homul-
lus & homullulus. **Similiter** facit diminutionem fur furuculus. **Ci-**
cero in pifone. Olim furunculus. Nunc etiam uero rapax. **Idem in**
eodem. Homulus & ex argilla: & ex luto fictus. **Leno** lenunculus uel
lenulus. **Plautus in penulo:** Sic dederõ emilitari tetigero lenunculũ.
Idem in penulo: Ita ut cœpi hoc dicere lenule de illa pugna. In nus
siue habcant ante. n. aliam consonantem: siue non & in lus: si non ha-
beant geminatam. **L.** & in er secundæ declinationis nomina duplicat
L. ante us in diminutiuis: ut asinus asellus: geminus gemellus:
bonus bellus: pugnus pugillus: agnus agnellus: quod ideo seruauit

piebāt. Ad hāc formā etiam positiua in or desinentia mutāt or i us &
 accepta culus faciunt dimminutiū: ut rumor rumusculus. **Cice.** pro
 cluctio: Qui imperitorū hominum rumusculos aucupāt uel assumūt
 culus uel cula. **Amator** amatorculus: **foror** fororcula. **Plau.** in penulo
Vix agreq; amatorculos inuenimus. **Idē i Cistellaria:** **Germana** mea
 fororcula. In is uero uel in, e. desinentia omnia uel in us monosyllaba
 uel in rs datiuo corripit̄ia. i. assumunt supradictas syllabas: & faciūt
 dimminutiua ut ignis igni igniculus: testis testi testiculus: nauis nauī
 nauicula: auis auī auicula: cutis tuti cuticula: clauis clauī clauicula:
 rete reti reticulū: fons fonti fonticulus: mons mōti mōticulus: pōs pō
 ti ponticulus: lens lēti lenticula: pars parti particula: dulcis dulci dul
 cibus dulcicula dulciculum: securis securi securicula. **Plautus** in
 rudente: Post altrinsecus securicula anceps. **Cicero** in tertio tuscu
 lanarum: Dulciculae potionis aliquid bibamus. Similiter fides fidi
 fidicula. Idem in. ii. de natura deorū: Si platani fidiculas ferrent in nu
 mero sa sonantes. Nam si esset fides in hac quoq; significatione quo
 modo **Seruo** placet nō fidicula fecisset: sed fidecula. Et cū omīa huius
 smodi dimminutiua tam penultimā q̄ antepenultimā corripunt. **Cu**
 ticula. i. antepenultimā producit. **Iuuenā.** Cum bibit aestiuum con
 tracta cuticula solem: quod eum facer̄ metri necessitas cōpulit. Quat
 tuor enim breues habēs dictio in heroico poni aliter nō poterat. Quā
 uis **Vir.** in huiusmodi nominibus: idest quattuor breues habentibus
 soleat proceleumaticos ponere ut genua labant & labat ariete crebro.
Excipitur lapis lapillus quod lapidiculus facere debuit dimminutiū
 ut anguis aguilla: unguis quoq; ungula facit quae tam & si formam
 habere uidetur dimminutiui significatione tamen non sunt dimminu
 tiua secūdam supradictam formam: quartae quoq; declinationis noīa
 faciūt dimminutiuum: us enim uel, u. nominatiui in, i. cōuertūt corre
 ptam & accipiunt culus in masculino: In foeminino cula. in neutro cu
 lum: ut currus curriculus dicitur tamen & hoc curriculum: uersus uer
 siculus artus articulus: fluctus flucticulus: anus anicula: cornu corni
 culum genu geniculum. **Excipitur** domus domuncula: ab acu acu
 leus. In. x. omnia uel in ns supra syllabam uel in, t. desinentia genitiui
 extremam terminationem: idest is in, u. conuertunt & accepta lus la
 lum faciunt dimminutiū: ut **Rex** regis regulus: codex codicis codi
 culus & ex eo codicillus: hāc fornax fornacis fornacula: fax facis facu
 la: ceruix ceruicis ceruicula: adolecens adolescentis adolescentulus:

caput capitis capitulum. In es pductam desinentia foeminina tertiae declinationis: uel quinq; abiecta. s. assumunt cula & faciunt diminutiuu / tiua & seruunt. e. pductam: ut uulpes uulpecula: nubes nubecula: dies diecula: res recula. **Plau. in Cistellaria:** Si quidem imperes p copia pro recula: uepres ueprecula. **Cice. p festio:** Vepreculis extracta in cedula **Excipitur** merces cuius is genitiu in ula facit couersa diminutiuu mercedula. **Cice. de oratore prio:** Infidi homines mercedula adducti ministros se praebet in iudiciis oratoribus. Et apes cuius diminutiuu p. e. longa. i. habuit apicula. **Plau. in curculione:** Ego nomen apicula rum opera cogestum non fera. In us terminans unum tertiae declina / tionis coe trium generum abiecta. s. assumit lus in diminutiuo: ut uetus uetulus: foemininum uetula: neutru uetulu. **Persius Tnm** uetula auriculis alienis colligis escas. **Iuuenalis in prio:** Vtula uesica be / ata. **Sus** quoq; commune abiecta. s. & assumpta cula facit diminuti / uum sucula. **Plau. in rudente:** Quinto die recta cu sucula & porculis. In. o. desinentia si faciunt diminutiuua couertunt. o. in un & accipiunt culus uel cula: ut tyro tyruculus. **Iuuenalis in. iii.** Nec frustru caprae subducere nec latus afra: nouit auis noster tyruculus: & nouus omni tēpore. latro latruculus: carbo carbuculus. **Cice. ad Herenium in. iii.** Aut si pmetheus cu mortalibus igne diuidere uellet ipse a. uicinis te / stula ambulans carbuculos corrogaret. **Pedo** peduculus: gurgulio gur guliuculus. **Plau. in rudente:** gurguliunculos minutos fabulare. **Virgo** uirguncula. **Iuuenalis in secundo:** Tunc cum uirguncula iuno. **Ratio** ratiuncula. **Terentius in phormi.** Erat ei de ratiunla. **Offensio** offen / siuncula. **Cicero pro plautio.** Ista in adilitate offenciuncula accepta. **Item** lolige loliguncula. **Plautus in castinaria:** Emitto sepiolas lepi / das loligunculas. **Homo** homunculus. **Plautus in rudente:** Homun culi quanti estis eieci ut natant. Dicitur tamen & homucio & homul / lus & homullulus. **Similiter** facit diminutionem fur furuculus. **Ci** cero in pisone. Olim furunculus. Nunc etiam uero rapax. **Idem in eodem.** Homulus & ex argilla: & ex luto fictus. **Leno** lenunculus uel lenulus. **Plautus in penulo:** Sic dedero emilitari tetigero lenunculū. **Idem in penulo:** Ita ut cepei hoc dicere lenule de illa pugna. In nus siue habeant ante. n. aliam consonantem: siue non & in lus: si non ha / beant gemina. m. l. & in cr secundae declinationis nomina duplicat **L.** ante us in diminutiuis: ut asinus asellus: geminus gemellus: bonus bellus: pugnus pugillus: agnus agnellus: quod ideo seruauit

n. ut sit differentia inter agri diminutiuum: quod est agellus annu-
lus annellus: oculus ocellus: populus popellus: catulus catellus: te-
ner tenellus: liber libellus. Et sciendum est q̄ omnia .e. habent penul-
timam absq; pugillo: nisi primitiua penultimam habcant natura pro-
ductam in omni genere. Tunc enim seruant primitiui uocalem: ut
unus una unum: ullus ulla ullum: uinum uillum. Excipitur unum
in lus desinens paulus quod non geminauit. l. in diminutiuo. Nec
mirum cum au diphthongus post se geminari consonantem prohibe-
at. Facit igitur paulus paululus: & ex hoc pauxillus & pauxillulus:
quas formas seruant & fœmininum & neutrum eius paula paulula:
pauxilla pauxillula: paulum paululum: pauxillum pauxillum. Si-
militer uellum uexillum facit diminutiuum. Et puto ideo hoc as-
sumpsisse. x. quia hæc in lus uel in la uel in lum desinentium primiti-
uorum facientium diminutiua penultimam natura longam habet
paulum pauxillum uellum uexillum. Ideoq; mala assumpsit. x. cum
facit maxilla. Et talus taxillus. pomponius. Iterum dum contemplor
oream taxillos perdidit. Quæ uero geminant. l. ante us uel la uel lû:
in ulus ula ulum faciunt iterum diminutiuum: ut homulus homul-
lulus: pauxillus pauxillulus: pauxilla pauxillula: pauxillum pauxil-
lulum. Fœminina quoq; in na desinentia siue habeant ante. n. aliã
consonantem siue non geminant. l. in diminutiuis ante. a. ut cate-
na catella: asina asella: gemina gemella columna columnella. Exci-
pitur rana ranunculus. Eandem formam in la quoq; desinentia uel i
ra seruat: ut fabula fabella: tabula tabella libra libella: capra caprella:
umbra umbrella: sacer sacra sacrum: facellus facella facellum: puer pu-
era antique: ex qua puella tener tenera tenerum: tenellus tenella tenel-
lum: miser misera miserum: misellus misella misellum. Excipiuntur
in ra desinentia: quæ nec a masculinis in er desinentibus fiunt: nec ha-
bent ante. r. aliã in eadẽ syllaba consonantẽ: ut ara arula: terra terrula:
littera litterula. Neutra quoq; in um desinentia geminant in dimi-
nutione. l. ante um: & si. g. habeat ante. n. in penultima syllaba dimi-
nutiui. i. n. e. accipiunt: ut tignum tigillũ: signũ sigillum. Alia uero. e.
habent in penultima: nisi sit quod superius docuimus in penultima
primitiui naturaliter lōga: ut bonũ bellũ geminum gemellũ: scamnũ
scamnellũ. Apuleius tamẽ in primo hermagora: Verũ infirma scam-
nillorũ obice fulte fores. Quæ uero in um desinunt in penultima ante-
cedẽte mutata. i. ultima genitiui i. o. & accepta lû faciunt diminutiũ

ut paliolum paliolum negocium negociolum. **Plautus i cistellaria.** Da-
tores bellissimi negocioli phœnices uos soletis esse. **Similiter i illum**
uel in ellum faciunt diminutiua in rum uel in lum desinentia: ut tan-
tulum tantillū lucrum lucellum cerebrū cerebellum flabrū flabellum
fiagram flagellū castrum castellū: sacrum sacellū. & scire debemus q̄
in ellus & in illus desinentia diminutiua: si a dissyllabis deriuantur af-
sumunt unam syllabam: ut agnus agnellus: liber libellus culter cul-
tellus: paulus pauillus: **Similiter** fœminina in ella uel in illa terminā-
tia capra capella: libra libella. umbra umbella paula pauilla: sicut eti-
am neutra in ellum & in illum excuntia tignum tigillum signū sigil-
lum lucrum lucellum **Excipiūtur** a desinentibus in nus uel na uel nū
quæ nullam habent consonantem antecedentem in eadem syllaba ā-
te n uenientia. ut a bono uno uino deriuata hæc enī habent pates syl-
labas primitiuis bonus bona bonum: bellus bella bellum: unus una
unum ullus ulla ullum: uinum uillum. **Notandū** etiam pānus quod
panniculus facit. **Iuuenalis. in secundo.** Quarum delicias etiam bom-
bicus urit panniculus. **A** trissyllabis quoq; ueniētia diminutiua quæ
geminant l pares habent syllabas suis primitiuis: ut oculus ocellus:
catulus catellus: geminus gemellus fabula fabella: tabula tabella. **Ex-**
cipiuntur quæ in primitiuis ante n aliam habent in eadem syllaba cō-
sonantem. **Hæc** enim unam addunt syllabam diminutiuis: sicut etiā
dissyllaba eiusdem terminationis: ut colūna colūnella: sicut agna ag-
nella: tignum tigillum. **In** us desinentia secundæ declinationis nomi-
na e uel i antecedentibus mutant us in o & accepta lus faciunt dimi-
nutiua: ut urceus urceolus: Iuuenalis in primo. urceoli sex. **A** lueus al-
ueolus. luteus luteolus: maleus maleolus: aureus aureolus. **Plautus**
in epidico. Lunulam & anulum aureolum. **Capreolus** quoq; uidetur
a nominatiuo capreus esse cuius fœmininum in usu non est caprea.
Nam capra a capro fit: ex quibus capellus & capella fiunt diminutiua
l. quoq; antecedente: ut filius filiulus: gladius gladiulus. **A** propriis
sergius sergiulus tullius tulliolus patricius patriciolus. **Excipiuntur**
antonius q̄ antonia ster facit diminutiuum. **Cicero pro Varrone.** Lu-
cius ille septimus diceret: etenim ad **Lucii Crassi** eloquentiam grauis
& uacemans & uolubilis erudicius hic noster antonia ster. **Fœminina**
quoq; e. uel i ante a habentia in ola faciunt diminutiua: ut laurea lau-
reola: uncia unciola: filia filiola: **Tullia Tulliola:** lutea luteola. **Virgili**
us in bucolicis. **Mollia luteola** pingit uacinia calta. **Iuuenalis in prio**

Vnciolam proculcius habet: sed gillo deuncem. Etiam neutra e uel i
ante um habentia in diminutiuis o habent ante lum: ut luteum luteo
lū pallium palliolum. Iuuenalis in primo. dorida nullo cultam pallio
lo laureum laureolum. Iuuenalis in .iii. laureolum uelox etiam bene
lentulus egit. Alia uero omnia in us terminantia supradictæ declina/
tionis nomina abiecta. s. accipiūt lus: & faciunt diminutiua: ut tātus
tantulus: uentus uentulus: seruus seruulus: paruus paruulus: græcus
græculus: paucus pauculus: primus primulus. Femina quoq; in a
declinentia consonante anteposita: & in um neutra: in ula & in ulum
faciunt diminutiua: ut sylua syluula: luna lunula. Plautus in epidico
lunulam atq; anellum aurolum. Rubicunda rubicūdula: lingua li
gula: & per concisionem n lingua: puella puellula serra ferrula Cice
re pro cluentio. & omni parte dentaturam & tortuosam uenire ferru/
lam aqua similiter aquula. Plautus in curculione: Quæ hic agimus
herus perspicet fieri in ea Planetum mane suffūdā aquulā. Simili/
ter aīa animula: equa equula. Plautus in Cistellaria: Adhinire equu/
lam possū ego hanc si detur sola soli: arca arcula: mēsa mensula. Plau
tus in mustellaria: Cedo mihi speculum & cum ornāmētis arculam
Idem in eadem: age accumbe igitur cedo aquam manibus pure: appo
ne hic mensulam. In ulum primum primulū: tantū tantulū. Et hæc
tamen in olus declinentia una syllaba uincunt sua primitiua. In aster
& cio: & leus satis pauca reperiūtur in usu diminutiua: & fere hæc:
Antonius antonia aster: surdus surdaster. Cicero i tusculanarū. v. Erat
surdaster. M. crassus. Parasitus parasitaster. catulus catulaster: homo
homuncio. senex senitio. Affranus in prodito. Tu senetionem hunc
satis est si seruas anus. In leus equus equuleus: Cicero in Ver. de sig
nis. Eculeus argentos nobiles quique maximi fuerant aufert. Hæc a/
cus hic aculeus oculus oculeus: usi sunt auctores etiam quibusdā græ
cis diminutiuis. ut Terentius edepol sirsce te curasti molliter. Inueniūt
multa propria siue appellatiua quæ cū non sint diminutiua formas ta
men habent diminutiuarū: ut cuniculus aniculus: metellus camillus
tibulus: friuolus friuola friuolū: tabula camilla: uinculū periculū. Et
sciēdū q; pauca iueniūtur diminutiua quæ nō seruāt genera primiti/
uos: ut hæc rana hic ranuculus: hic canis hæc canicula: hoc scutū uel
hæc scuta. i. forma rotūda scutula & scutella. Lucanus i quito. Scutā
lignicolā cerebro ifixit: dies diecula: hic qualis hoc quaxillū. Pistrinū
pistrilla: hæc acus hic aculeus: & praterca āguis āguilla: ūguis ūgula

Nubes nubilum: quæ magis denominatiua sunt existimanda quàm dimi-
nutiua. Quippe non habent diminutiua significationem: sed formam
tantum: præterea pannus pannula uel pānicula. **Lucius in. viii.** Intus
uero modo stet rectus sub tegmine pānus. **Probus** etiā ponit hoc glā-
dium hæc glandula: pars est intestinorum. **Ensis** ensiculus & ensicula:
præterea hæc beta malua: hic betaceus: maluaceus.

Incipit quartus de Denominatiuis.

Denominatiuum appellatur a uoce primitiui sic nominatum
non ab aliqua speciali significatione: sicut supradicta speci-
es. **Habet** igitur generalem nominationem omnium forma-
rum: quæ a nomine deriuatur. **Nam** & patronymica & possessiua &
comparatiua & superlatiua & diminutiua: præter uerbalia: & aduer-
bialia & ea quæ ex præpositionibus sunt. **Ex** maxima parte denomi-
natiua sunt. i. a nominibus deriuantur. **Vnde** in illorum formis quoque sunt
quædam quæ cum non habeant significationem eorum: iure appellantur de-
nominatiua: ut **Timarchides** proprium **amilianus** quoque nobilior: maxi-
mus **Catullus**. **Hæc** enim denominatiua sunt dicenda: cum signifi-
cationem suam non seruant formarum: & sint propria: de quibus tamē suf-
ficienter cum de iis tractabatur monstrauimus. **Habent** igitur denomi-
natiua formas plurimas & diuersas significationes. **Quæ** quia latae sunt
& confusæ generali eas nominatione artium scriptores denominatiua
nuncupauerunt. **Et** quia multæ inueniuntur formæ communes tam de-
nominatiuis quàm uerbalibus: necnon etiam participialibus & adverbialibus:
non incongruum esse existimo: de his quoque in loco una tractare
Sunt igitur formales denominatiuorum terminationes siue uerbaliū hæc
In ia ut durus duritia: prudens prudentia sapiens sapientia. **In** a con-
sonante antecedente: ut cantus cantilena. **In** e cubo cubile: sedeo sedi-
le. **In** i a fruge frugi: a nihilo nihili: quæ tamē magis obliqui casus sunt
suprapositorum nominatiuorum. ut de nominatiuo & genitiuo tractan-
tes in sexto libro docebimus. **In** o cicer cicerō. **In** u terminans ut tono
tonitru. **In** al ceruix ceruical: tribunus tribunal. **In** il uigilo uigil: pu-
gillus pugil. **In** ul exulo exul: presulo presul. **In** am nequis nequam.
In um oliua oliuetum: rosa rosetum tendo tentorium. **Sto** stabulum
presideo presidium. **In** n solor solamen. **In** ar lacus lacunar: calx cal-
car. cædo cæsar. **In** er eques equester macies macer. **In** or senatus sena-
tor: amo amator. i ur satio uel saturo satur: murmuro murmur. **In** as
primus primas: optimus optimas. ciuis ciuitas: probus probitas: arpi-
c ii

num arpinas. **In** es correptam pes pedes : equus eques. tego reges.
In es productam: ut pauper pauperes: acus acies : sepio sepes : struo
strues: sterno strages. **In** is ades adilis: rex regalis: penetro penetra/
bilis: ama amabilis: athena atheniensis: sicilia siciliensis. **In** os lepus
lepos: custodio custos. **In** us puram occido occiduus: & ab assideo :
uel ab asse: ut quibusdam placet & assiduus. **In** us diuersis consonan
tibus antepositis: saxum saxosus: spuma spumosus: uito uitabundus
& a participiis uersus saltus: quando quartæ sunt declinatiois. **Et** ab
aduerbiis supra uel super superus: infra inferus: extra externus: hodie
hodiernus. **In**. x. fur furax: capio capax: audeo audax: uerto uertex: i
duas consonantes: ut picenum picens. **T**yburtu tyburs. **E**rgo i a desi
nentiã. i. habent breuẽ ante. a. uel. l. uel. n. uel. r. ut sapientiã acrimo
nia. **C**autela suadela: tonstrina: armatura. **I**nueniuntur tamen in uer
balibus: etiã alias consonantes ante a habentia: sed quas a uerbis acci
piunt: ut scribo scriba: conuiuio conuiuia: & colligo collega. **S**ecundã
igitur declinationis nomina in us desinentia. c. antecedente quocũq;
sint syllabaz: nisi sint regionũ nomina quã deriuantur ex his. **A**lia ue
ro nomina quacunq; consonante ante us posita tantum dissyllaba.
Et quã in is desinentia tertiã declinationis similem habent nominati
uo genitiuum **Q**uã secundã quidem sunt genitiuo: quã uero tertiã
datiuo assumunt tã ut amicus amici amicitia: inimicus inimici inimi
citia: pudicus pudici pudicitia: lætus læti lætitia: durus duri duritia:
mœstus mœsti mœstia: stultus stulti stultitia: segnis segni segnitia:
tristis tristi tristitia. i. tam penultima: q̃ antepenultima ubiq; correpta
Alia uero omnia i us supradictis casibus assumunt a penultima i ubiq;
in his quoq; correpta ut controuersus controuersi controuersia. **I**gna
uus ignaui ignauiã uiolentus uiolenti uiolentia: superbus superbi su
perbia: modestus modesti modestia. **M**iser quoq; quis in er desinat
miseri miseria astutus astuti astutia. **S**imiliter regionum nomina ple
raq; italus itali italia gallus galli gallia sicanus sicani sicania: colonus
coloni colonia **H**ispanus hispani hispania: **D**ardanus dardani dar da
nia tuscus tusci tuscia græcus græci græcia teucus uel teucer teucru
teucia. **S**imiliter faciunt tertiã declinationis nomina siue participia
quã una syllaba uincunt genitiuo nominatiuum: assumunt n datiuo
a penultima i ubiq; sicut supradictum est correpta: negligens negli
genti negligentia: prudens prudenti prudentia: misericors misericor
di misericordia: iners inerti inertia inops inopi inopia: ius iuri iinuria

nomen nomini ignominia. **C**æsar cæsari cæsaria. Inueniuntur tamen
quædam quæ in nomina desinunt a nominibus siue a uerbis deriuata: ut
castus casti castimoia parco parsi parsimonia quæror quæreris quæ/
rimonia acer acri acrimonia. **C**icero in **V**errem Quare significat gla/
brionis patris uim & acrimoniam. Consonante uero antecedente in a
desinentia denominatiua seu uerbalia formas tres habent. la. na. ra. la
e. longa antecedente : cautus cauti cautela: tutus tuti tutela: acutus
acuti acutela. cutis cuti cutela: custos custodi custodela : mandatum
mandati mandatela: cliens clienti clientela. **E**t nota q̄ omnia extre/
mā uocalē genitiui: si secundæ sint: sint tertiæ datiuī in. e. longam cō/
uertentia assumunt la. Quæ uero a uerbis fiunt secundæ coniugatio/
nis a secūda persona abiiciunt. s. & assumunt la: ut candeo candes cā/
dela: suadeo suades suadela. **H**oratius in primo episto: **A**c bene num/
matum decorat suadela uenusque. In a uero desinentia denominati/
ua siue uerbalia. de quibus iam diximus cum de possessiuis nus uel
na uel num desinentibus tractabamus omni modo longam habent
penultimam uel natura uel positione ut officium officina: medicus
medicina: rex regis regina leo leona doctrix doctrina: tonstrix tonstri/
na: coquus coquina uel culina: cantus cantilena. far farina luceo lucer/
na lux lucis lucina lateo laterna. **N**am **M**utina saganana uel saga pagi/
na non uidentur esse deriuata. **S**agana enim & saga idem significant
Ra autem terminantia omnia participiis fœminini futuri temporis si/
mitem habent formam. **V**nde penultima u quoq; sine dubio produci/
tur: ut scriptura creatura: tritura censura tonsura usura litura natura
cultura armatura. **E**t sciendum q̄ supradictæ omnes formæ. idest in
a desinentes propriæ sunt fœminini generis. Inueniuntur tamen pau/
ca uerbalia ut supra dictum est masculina uel cōmunia consonantes
uerborum seruantia : ut scribo hic scriba lego hic collega : hic & hæc
perfuga a fugo uerbo. **A**ssequor assecla aduenio aduena : conuenio
conuena conuiuio conuiuia. **I**n e desinentia deriuata neutra sunt. **V**t
sedile monile cubile utile. **E**t quia pleraq; a cōmunibus in is desinen/
tibus nascuntur melius cum illis tractabuntur. **I**n i duo sunt deno/
minatiua ut plerisque uide tur indeclinabilia : a fruge frugi: a nihilo
nihili. **Q**uidam enim figurate frugi datiuum & nihili genitiuum ut
ante dictum est cum omnibus aliis coniungi casibus : non irrationa/
biliter dicunt : sicut mancipi & neumancipi : & cordi & huiusmodi
& illiusmodi: & similia. **I**n o masculina quidem & communia pauca

inueniuntur deriuatiua: ut a cicere **Cicero**. Ab eo quod est: catus cato
& a capite capito. Et a labe labeo a latendo latro: a leniendo leno: a
comedendo comedo a palpando palpo. Ab epulando epulo. **Cicero**
de Oratore. Tres uiros epulones. Fœminina uero plurima deriuati
ua modo in io: modo in go modo in do desinentia. Et pene omnia
rerum sunt incorporalium. In io igitur terminantia plerunq; a parti
cipiis fiunt præteriti temporis quorum genitiuis assumpta o & cor
repta i facit huiusmodi nomina. Oratus orati oratio: accusatus ac
cusati accusatio: status stati statio. Datus dati datio: nexus nexi
nexio: oblitus obliti oblitio: Acutus acuti acutio: lectus lecti lectio
perfectus perfecti perfectio: munitus muniti munitio: haustus hau
sti haustio. **Internectus** autē internecti internectio facit euphonia cau
sa abiecta & primitiui. In go uero desinentia siue sint deriuata: siue pri
mitiua uel composita penultimas producant: uel natura uel positio
ne. **Vt** margo: compago: carthago: sartago caligo uligo: rubigo:
ferrugo erugo uirgo uirago fuligo. Excipitur unum ligo cuius penul
tima corripitur. **Nec** mirum cum sit Masculinum: & solum dissyl
labum uocalem i ante go habens. In do desinentia deriuatiua: tam a
nominibus quam a uerbis uel a participiis ueniunt. **Hæc** quoque mo
do e longam uel .i. modo habent ante do ut acris acredo dulcis dul
cedo. **Intercapio** intercapedo torpeo torpedo libet libido: cupio cu
pido: formido formidas formido formidinis. **Quod** ideo facit simile
nomen uerbale primitiuo uerbo quod ipsa positio habuit talem for
mam. In tudo fortitudo magnitudo habitudo. **Et** sciendum quod e
productam ante do habentia si a nominibus deriuantur extrema syl
laba: terminationes in e conuertunt & accipiunt do: **Vt** dulcis dulce
do acris acredo. **Sin** a uerbis secundarum terminationes personarum
in e productam similiter conuertunt: & accepta do faciunt supradic
tae formæ deriuationes. **Vt** intercapio intercapis intercapedo tor
peo torpes torpedo. **Similiter** i ante do habentia extremas syllabas
secundæ uel tertiæ personæ in i longam conuertunt & accipiunt do
ut cupio cupis cupido libet libido. **Excipitur** formido propter supra
dictam causam. In tudo uero desinentia si a nominibus ueniunt se
cundæ declinationis. **Non** a participiis uel a participialibus genitiuo
Sin tertiæ datiuo assumunt tudo i a te penultima correpta: ut a plus
a pli aplitudo magnus magni magnitudo: firmus firmi firmitudo: lo

gus lōgi lōgītudo: celsus celsi celsitudo: multus multi multitudo: solū
 soli solitudo: similis simili similitudo suauis suauī suauitudo fortis for
 ti fortitudo. **S**in a participiis uel participialibus in tus desinentibus de
 riuantur abiecta. s. assumunt do: ut habitus habitudo. **A** testa quoq;
 siue testu testudo: quod est corporale. **N**ec non omnia desinentia in
 do quīs non sunt deriuatiua penultimam. u. habentia producunt cā:
 uel natura uel positione: ut hirundo: harūdo: hirudo. **I**n. u. deriua
 tiua pauca inuenies: a specus specu a pecus pecu: a testa testu: toni/
 trus tonitru: a cornu cornu. **N**ec interest aliquid inter primitiuorum
 & deriuatiuorum significationem. **I**deoq; dubium an sint deriua
 tiua dicenda. **I**n al desinentia denominatiua: si primitiua eorum pe/
 nultimam natura uel positione habuerint productam: ea quoq; lon/
 gam habent penultimam: ut ceruix ceruicis, ceruical: tribunus tribu/
 nal: uectus uectigal: lupercus lupercal. **S**in illa breuem ea quoq; cor
 reptam: ut torus toral: uel anima animal. **I**n il uel in ul desinentia
 siue a nominibus siue a uerbis deriuata sint: sunt abiectioe extrema
 rum uocalium: siue syllabarum primitiui: ut pugillus pugil: uigilo ui
 gil: consulo consul: exulo exul: praesulo praesul. **I**n am unum in/
 uenitur trium generum commune quod deriuatur a nequeo nequis
 nequam. **I**n um desinentia deriuatiua: siue etiam composita diuer
 sas habent formas. **Q**uādam enim uocalem habent ante um: **Q**uā
 dam cōsonantes. i. ut augurium: solarium: pomarium: solatium: sua
 uium: basium: odium: remedium: concubium: palladium: officium:
 connubium: conuiuium: exilium: consilium: iudicium: meritorium:
 municipium: praesidium: domicilium. **C**onsonantes quoque ante
 um habentia deriuatiua diuersas habent formas. **Q**uādam enim
 habent. e. longam ante tum: ut oliuetum: uinetum: coryletum rose/
 tum: dumetum: quercetum: esculatum: myrtetum. **Q**uanuis fœmi
 nino genere. **P**lautus in **V**idularia protulit: **N**escio quis seruus e myr
 teta prosiluit. **Q**uæ sunt compræhensiuæ uel continentia: id est τε/
 πικ τικα. **A**lia enim in bulum desinunt: quæ forma est similis dim/
 minutiuis. **E**t ueniunt a nominibus uel a uerbis: ut cuna cunabu/
 lum: uesta uel uestis uestibulum: curro curris curribulum: uoco uocas
 uocabulum: concilio concilias conciliabulum: sto stas stabulum pa/
 sco pabulum: prosto prostibulum: patior uel pateo patibulum.
Et attendendum q; penultima in similibus omnibus corripitur.
Antepenultima uero si. i. habeat corripitur: ut uestibulum: thuri/

bulum:prostibulum:patibulum. Si uero.a.producitur: ut cunabu-
lum:uocabulum: conciliabulum: pabulum. ¶ Excipitur stabulum:
quod corripit.a.. Nec mirum cum uerbum quoq; stabulo as can/
dem corripuit syllabam.& stabilis & status & quæcunq; a uerbo sto-
stas nomina deriuata sunt. ¶ Excipitur stamen & statura: quod tam
nomen q̄ participium est. Lucanus in sexto: Laxant rupentes stan-
nia parca. Idem in quarto: Vnaq; percussit pontum simplegas ina-
nem. Et statura redit staturus quoq; & staturum producuntur quibus
status stata statum corripiantur. Idem in decimo: Zephyros quoq;
uana uetustas: his ascripsit aquis quorum stata tempora flatus. Inue-
niuntur etiam quædam in culum desinentia quæ a secunda deriuantur
per persona uerborum: ut diuertis diuerticulum: uerris uerriculum:
perior periris. Vnde peritus periculum: oras oraculum: propugnans
propugnaculum: obstas obstaculum: miraris miraculum: perpendis
perpendiculum. A simplici quoq; quod in usu non est: specio specis
speculum pro speciculum: per syncopam ei euphoniae causa. Simili-
ter a fero fers ferculum. ¶ Alia uero in mentum desinunt quæ plerunq;
a uerbis ueniunt: Vt uestio uestis uestimentum: hortor hortaris hor-
tamentum: orno ornas ornamentum: sacro sacras sacramentum: fun-
do fundas fundamentum: moneo mones monimentum: alo alis ali-
mentum: increfco increfco incrementum. ¶ Et sciendum q; antepen-
ultimam productam habent uel correptam prout sint penultimæ
syllabæ præteriti temporis eorum uerborum ex quibus deriuantur: ut
ornaui uel ornatus ornamentum: monui uel monitus monimentum
alui uel alitus alimentum: increui uel incretus incrementum: muniui
uel munitus munimentum: fulciui fulcimentum. ¶ In monium etiam
inueniuntur deriuatiua. i. correpta antecedente: ut patri patrimoniū:
matri matrimonium: testi testimonium. ¶ Sunt alia in um participiis
similia: ut factū: dictū: tectum: uisum. alia quæ a uerbis deriuantur. o. i
um cōuertētia: ut regno regnum: stagno stagnum: uelo uelū: uado ua-
dū. In en desinētiaderiuatiua. m. antecede pene omnia uerbalia sunt
& neutra. & si sint a prima cōiugatiōe. a. lōgam habēt penultimam:
solor solaris solamē: foro foras foramē: curuo curuas; curuamē: oble-
cto oblectas oblectamē: purgo purgas purgamē: irrito irritas irritamē
ligo ligas ligamen. ¶ Sin a secunda uel tertia. i. habent correptam: ut
moneo mones monimē: rego regis regimen: tego tegis tegimē & per
cōtensionem tegmē: a specio specis uel specie specimen. Vel. u. pductā

si in uo desinat uerbum acuo acumen : fluo flumen : nuo numen .
 Est enim dei nutus. Vnde Virgilius in primo aeneidos: meo sine nu
 mine uenti: id est sine meo nutu. Luo lumen quo omnia abluuntur
 id est purgantur a tenebris. A uerbis quoque quarta coniugationis
 uenientia. i. productam habent: ut munio munimen : lenio lenimen
 molior molimen. Pauca inueniuntur in .n. desinentia generis ma
 sculini: ut a pecto pecten. a filo filamen: quod per synecopam flamen
 dicimus. Et a cano tamen composita masculina sunt : quae in cen
 desinentia. i. correptam habent penultimam tubicen liricen cornicen si
 dicen. Excipitur unum tibicen: quod ideo solum. i. productam ha
 buit penultimam quod syneresis facta est duarum. ii. breuium in u/
 nam longam. Debit enim geminari: quia solet plerumque in compositi
 one. a. in. i. conuerti: ut cado: incido: facio: inficio: iacio: inicio: reicio
 amicus: inimicus: tuba: tubicen. Sic ergo tibia tibiicē faciebat: ex quo
 factum est tibicen. Nec solum. i. sed etiam aliae uocales in multis
 dictionibus: sic solent ex duabus syllabis in unam longam transire
 ut biuga: quadriuga: quadriga: biuni: bini. Et e contrario una lo
 ga in duas breues solet saepe temporibus diuidi: admittit pro amitti: fi
 eri pro firi uel fire: quod magis analogum est. Vnde Virgilius in quar
 to georgicorum: Aut suffire thimo cerasque recidere manes. Quis
 dubitet in ar desinentia deriuatiua si consonantem habeat ante ar pe
 nultima syllaba producit. Sin uocalem corripitur: ut caesus caesar:
 lacus lacunar: lupa lupanar: laqueus autem laquear. In er deriuati
 ua a nominibus pleraque. st. habent ante er: eques equester pedes pede
 ster: sylua syluester: campus campester: apium apiaster: olea oleaster:
 Et sciendum quia .a. habent ante ster: cum in nomine primae positi
 onis nulla sit consonans inter uocales penultimae & ultimae syllabae:
 ut apium apiaster: olea oleaster: diminutiua quoque huiusmodi
 formae de quibus iam diximus. a. habent ante ster: ut paristaster: sur
 daster: antoniaster: catulaster. Alia uero omnia. c. habent ante ster ex
 cepto paluster. & haec quidam denominatiua sunt. Sunt autem uer
 balia quae uerborum consonantes seruant ante er: rubeo ruber. Hora
 tius in primo sermonum: Obscenoque ruber porrectus ab inguine palus.
 Piget piger: macero macer. In or & in ur a uerbis inuenio fieri abie
 ctione. o. ut coloro color: laboro labor: honoro honor: decoro decor:
 adoro ador: murmuro murmur: auguro augur: saturo satur: hoc ta
 me facit & foemininum satura. & neutrum saturum. Alia uero in or de

sententia assumunt a uerbo. r. amo amos: furo. Vnde fures furor. Alia
a nominibus uel participiis in us desinentibus fiunt mutatione us in
or senatus senator: dictatus dictator: quæstus quæstor: tonsus tonsor.
In as pleraque denominatiua sunt quorum primitiua si sint secunda de
clinationis genitiuo: sin tertia datiuo assumunt tas in penultima ubique
correpta: pbus probi probitas: nouus noui nouitas: bonus boni boni
tas: medicus medici medicitas: asper asperi asperitas: prosper uel pro
sperus prosperitas: integer integri integritas: sincerus sinceri sinceritas:
sedulus seduli sedulitas: timidus timidi timiditas. Et notandum quod
quæ in genitiuo duplicant .i. extremam earum mutant in .e. eupho
nia causa: ut pius pii pietas: medius medii medietas: anxius anxii an
xietas: socius socii societas: liber quoque excipitur quod nominatiuo
assumpsit tas non genitiuo: ut liber libertas. Tertia uero declinati
onis nomina datiuo assumunt tas sicut supradiximus: ut capax ca
paci capacitas: tenas tenaci tenacitas: rapax rapaci rapacitas procax
procaci procacitas: felix felici felicitas: affinis affini affinitas: in
fidelis infideli infidelitas: celer celeri celeritas: auctor auctori aucto
ritas. Excipiuntur pauca quæ .b. uel .p. sine .s. habent ante er: hæc
enim nominatiuo assumunt tas: ut puber pubertas: uber ubertas: pau
per paupertas. Sed hoc possumus etiam in secunda declinationis
nominibus obseruare ut supra dictum est. Vnde liber libertas. asper
autem & prosper: quia .s. habent ante .p. asperitas & prosperitas fa
ciunt saluber: & salubris facit nominatiuum: ideoque salubritas. Et
celeber uel celebris celebritas. Vetus quoque quod unum trium ge
nerum uel in us desinens inuenitur nominatiuo assumit tas uetustas
Excipiuntur etiam hæc: quæ in or desinentia or mutauerunt in es:
& assumpserunt tas: ut maior maiestas: honor honestas. Sunt alia in as
denominatiua quæ plerumque similia sunt accusatiuo plurali primitiuorum
suorum: & sunt communia: ut primas: optimas: capenas: coronias:
arpinas: potias: larias: quæ ideo in fine habent circumflexum accentum:
quia per syncopam proferuntur. Perfecta enim eorum inueniuntur
apud antiquissimos in tis desinentia primatis: optimatis. Vnde neu
tra quoque eorum in .e. desinunt: primate: optimate: arpinate. & ablati
uus in .i. more eorum: quæ in is desinentia: cum sint communis gene
ris & faciant in .e. neutrum: in .i. terminant ablatiuum a primati
& optimati & arpinati. Et est etiam testis caper: qui diuersorum
de huiusmodi nominibus ponit usus auctorum confirmans tam in

is q̄ in as huiuscemodi nomia solere proferri. **Cato censorinus** in primo originum: **Sed lucis capenatis.** Idē in secūdo: **Si quis mortuus ē arpinatis eius haredem sacra nō sequūtur ibidem lucū dianium in nemore aricinio egerius: libius tusculano: dedicauit dictator latinus: hī populi communiter.** **Tusculanus: Aricinus: Lanuvinus: laureus coranus: tyburtinus pomelinus ardeatis rutilus ardeatis dixit p̄ eo quod diximus ardeas.** **Titinius** in psaltria **Ferētina** populus græca studet p̄ ferētinas. **Nō est igitur dubium: quod cū i omnibus quæ penultimam habent circūflexam: si patiuntur syncopam eundem obseruamus accētum in ultima: ut fumauit sumat: cupiuit cupit: audiuit audit: p̄duce producit: illece illic: isticce istic.** Idq; omnibus placet artium scriptoribus: qui de accētū scripserūt. debent hæc quoq; idem seruare cū ti subtracta penultima uocalis quæ circūflecebatur in dictione p̄fecta: id est. a. inuenit̄ ultima in cōcissione habens eundem accentum. **Inueniunt̄ tamen etiam propria differētia causa in fine circumflexa: ut lenas lenacis: menas menacis: ne accusatiui plurales menæ quod ē genus piscis: & lenæ fœmininū ē lenonis esse putentur.** **In es correpta pauca inueniunt̄ denomiatiua: equus eques pes pedis: & uerbalia tergo teges: mergo merges.** **In es p̄ducta uerbalia reperi a præsentī uel a præterito tēpore. a præsentī sepio sepes: luo lues: struo strues: macero macies: luxurio luxuries: illuo illuues. a præterito rupi rupes.** **In is de nomiatiua siue uerbalia multas & diuersas habēt formas. Alia enim ī alis. alia in elis. alia in ilis. alia in ulis finiunt̄: ut curialis: fidelis: uirilisdocilis: curtulis. Alia uero ī ris. a. lōga antecedēte: ut ab apolline apollinaris. a schola scholaris. Alia ī ensis: ut atheniēsis catinēsis. alia duas habēt cōsonātes ante is: ut agrestis: caelestis: muliebris: s̄anis: insignis. Ergo in alis desinentia uel in ale: si sint a nomibus primæ declinationis assumūt nominatiuo primitiuorū lis uel le: & p̄ducunt. s. penultima: ut curia curialis: memoria memorialis: pluuia pluuialis: mēsa mēsale: uia uialis. Sin secūda extremam. i. genitini. Sin tertiæ is mutant in. a. longā & assumūt lis: ut mercurius mercurii mercurialis: fluuius fluuii fluuiialis: neutrū neutri neutralis: liber liberi liberalis: theatrum theatri theatralis iudiciū iudicii cialis: martius martii cialis: fatū fatilis: gēitus gēnti lis: caput capitis capitalis: uirgo uirgīs uirgialis: cardo cardis cardialis: hospes hospitalis: nauis nauis naualis: dos dotis dotalis: flos floris floralis: corpus corporis corporalis: celebs celibis celibalis: mors mortis mortalis: iuuenis iuuenis iuuenalis. Inuenit̄ ta**

mē & iuuenilis: princeps principis principalis: municeps municipis mu-
nicipalis: crinis crinis crinalis: uox uocis uocalis. **S**in a quartā decli-
nationis nominibus deriuantur abiecta .s. **S**in a quintā .s. abiecta
nominatio assumunt alis: ut manus manualis: census censualis: spe-
cies specialis. **V**erbalia quoq; a prima coniugatione inueniunt in alis
penetro penetralis. In elis pauca inueniuntur denominatiua: ut fidus
fidi fidelis: crudus crudi crudelis: patruus patruu patruelis: frater fra-
tris fratruelis. **E**t nota q; omnia extremam .i. genitiui in .e. productā
mutantia assumpserūt lis: frater uero fratris: is in .u. conuersa a sum /
p̄lit elis .i. habent longā omnia in ilis quæ a nominibus deriuant nec
non in ille neutra siue ex eis quæ desinunt in ilis fiāt siue nō habeāt an-
te se aliud genus: sed a quacūq; orationis parte nascātur: ut ædes ædi-
lis: senex senilis: anus anilis: puer puerilis: uir uirilis: scurra scurrilis: ci-
uis ciuilis: seruus seruilis: quintus quintilis: sextus sextilis: gens genti-
lis: hostis hostilis: subtil subtilis. **E**xcipit̄ par paris parilis. **E**xilis etiā
a græco ἔξιλος hoc factum denominatiuorum seruauit regulam. **S**i
militer neutra producant penultimā ouile: monile: sedile. **N**am i ilis
desinentia uerbalia siue participialia corripit̄ eandem .i. penultimā:
ut fero fertilis: uitor utilis. **F**utio ex quo effutio compositum futilis. uo-
lo uolatilis: textus textilis: altus uel alitus altilis: fictus fictilis. **A** pari
etiā deriuatiuum quod a uerbo nascitur: unde cōparo cōparas. pprie
enim pares sunt qui inter se possunt compari uerbalium regulam serua-
uit parilis. **Q**uidi. in .viii. metha. **A**rte suum parili reuiuiscere posse pa-
rētem. **C**ætera quoq; omnia .i. penultimam corripit̄. **E**t si sint a uer-
bis primæ coniugationis .a. longā habent antepenultimam: ut amo
amas amabilis: penetro penetras penetrabilis: tracto tractas tractabi-
lis: laudo laudas laudabilis: æquo æquas æquabilis: prædico prædi-
cas prædicabilis: lachrymo lachrymas lachrymabilis: miror miraris
mirabilis. **E**xcipitur stabilis quod solū antepenultimā .a. corripuit. **L**u-
ca. in .v. **Q**uam non æstabili tremulo: sed culmine cuncta despiceret.
Quæ uero a uerbis secundæ uel terciæ uel quartæ coniugationis nascū-
tur: si habent antepenultimam .i. eam quoq; corripit̄: ut doceo do-
cibilis: credo credis credibilis: uitor utilis utilibilis: sentio sensi sensibilis:
audio audis audibilis. **S**ciendum tamen q; plurima nascuntur ex his
coniugationibus quæ antepenultimam .i. nō habent: ut docibilis: habi-
lis: flebilis: nubilis: uolubilis: utilis. et quædam ex præsentis: quædam
ex præterito: quædam ex futuro deriuant. **E**x præsentis doceo docibilis

habeo habilis uoluo uolubilis: uitor utilis & utilis. ex præterito pla u
 si plausibilis: sensi sensibilis sensilis. **Lucretius in secundo.** Ex isentibili
 ne credas sensibilia nasci. **Ex futuro** flebo flebilis. unde e āte b habuit
 productā. **In aris** desinentia deriuantur a nominibus siue uerbis quo
 rum extrema syllaba ab l incipit uel ab alia cōsonante uel a uocali ali
 qua pura & fiunt a genitiuo nominum siue a positione uerborum sic.
Quæcunq; littera siue litteræ sequantur l uel aliam consonantem ex
 qua postrema incipit syllaba genitiui transeunt in a longam & assu
 munt ris. **Vel** si a uocali incipit ipsa extrema mutatur in a longam &
 assumunt ris: ut populus populi popularis: **Sigulus** singuli singula
 ris. **Apollo** apollinis apollinaris: **consul** consulis consularis: **Miles** mi
 litis militaris: **Schola** scholæ scholaris: **latium** latii latiaris: **familia** fa
 milia familiaris: **peculiū** peculiū peculiaris: **molo** molis: uel **mola** mo
 læ molaris. **Sic** etiam neutra in are finita. uelum ueli uelare: **Luena**
 lis. **Et** pagina & pueros inde ad uelaria raptos. **In ensis** desinentia si
 siut a nominibus primæ uel secundæ declinationis mutant extremā
 partem nominatiui singularis uel pluralis in en & assumunt; sis: ut
 circa cirtentis: oliuia oliuiensis sardinia sardinensis: hispania hispa
 niensis: catina catinensis: aetna aetnensis: minterna minternensis: ca
 strum castrensis: forum forensis: ilium iliensis: locri locrensis: **Crema**
 cremensis: **Hostia** hostiensis: **Athenæ** athenensis: euphoniae cau
 sa i habuit antepenultimam: & alicæ alicensis. **Sin** uero tertiæ declina
 tionis sint abiiciunt s genitiui & assumunt ensis: ut pistor pistoris pi
 storienis: carthago carthaginis carthaginensis. **Quæ** uero duas con
 sonantes habent ante is: uel a nominatiuo fiunt primitiuorum uel a
 genitiuo. **Et** a nominatiuo quidem deriuata abiiciunt extremam litte
 ram & assumunt bris: ut salus salubris: mulier muliebris. **A** genitiuo
 uero mutata extrema eius parte in e & assumpta stris uel stis faciunt
 denominatiua: **Ut** ager agri agrestis: cælum cæli caelestis: terra ter
 restris. **In** tis quoq; inueniuntur denominatiua. sed antiquæ prolata
 penultimam longam natura uel positione habentia: ut sannitis pro
 sannis: laurentis pro laurenæ: tybartis pro tyburs teste capro. **Sic**
 quiritis p quiris: & ceritis p ceretis p ceres. **Qui** tamē nominatiui nō
 sunt nunc in usu. **Vnde Virgilius in. x.** Qui cerete domo: qui sunt mi
 nionis in aruis. **Inuenitur** tamen & correptam i habens penultimam
 apud **Virgilium.** Est ingens gelidum lucus prope ceritis amnen. &
Horatius in primo epistolarum. Quid deceat quid non obliti cerite

cera : digni : nisi pro cerete : quod est nomen oppidi e penultima in i
conuerſa protulerunt . **Liuius** a urbe condita . x. libro **Ianuini** ceri/
tesq; anguem iubatum apparuisse nunciarunt . In os tam de nomina
tiua q̄ uerbalia pauca inueniuntur : ut lepus lepos & competo com/
pes : & mutatione e in o compos custodio custos : do dos . In us ter
minantium diuerſæ ſunt formæ : tam denominatiuorum q̄ uerbaliũ
ex quibus multas iam diximus cum de poſſeſſiuis tractabamus . i .
de his quas a græcis accepimus formis poſſeſſiuorum & de latinis in
rius uel in nus deſinentibus . Nunc ergo dicamus de reliquis in us
terminantibus : quæ diuerſas ſicut dictum eſt habent formas . **Alia**
enim in ius exeunt : ut nuncius patricius : alia in uus diuiſas arduus
uacuuſ : alia in quus : ut equus : obliquus : alia in bus ut orbus : p /
bus : ſuperbus . **Alia** in cus : arcus : lucus : parcus . alia in dus : pro/
uidus : inuidus : liuidus : uiuidus : prædabundus : furibundus : lo/
quendus : ſequendus : alia in lus : patulus : amicus : bibulus cre/
dulus : **Alia** in rus : ſonorus : honorus : **Alia** in ſus : curſus : uſus :
ſpumofus ſaxofus ; **Alia** in tus : togatus paliatus : motus : **Alia** in ſtus
uenuſtus : anguſtus : mœſtus : quaſtus . In ius deſinentia ſiue a no
minibus ſiue a uerbis deriuata ſeruant ante ius primitiuorum ſuorũ
conſonantes : ex quibus incipiunt ultima & penultima ſyllabæ .
Sed tamẽ penultima . cũ & ipſa penultima i uocalẽ deſinit & ultima
a uocali incipit : ut ſeruus ſerui ſeruius : ſeruilis ſeruilis : agellus a /
gelli agellus : ſylua ſyluius uirgula uirgilius : mars martis martius
nuncio nuncius . ſaucio ſaucius : ſcio ſcius . Sic apuleius in primo
Hermagora : & pacuius in teucro . Poſtq̄ deſeſſus perrogitando
aduenas de natis : neq; quenquã inuenit ſcium . Vnde neſcio quoq;
neſcius . / **Exceptis** in ciue deſinentibus . **Ulla** enim aſſumunt : ſi
ſint nomina ex quibus deriuantur : uel participia ſecundæ declinatio
nis genitiuo : ſin tertiæ datiuo cuius : i tam penultima quã antepenulti
ma correpta : ut aduectus aduecti aduecticius : commendatus com/
mendati commendaticius : faber fabri fabricius : pigneratus pignera
ti pigneraticius : tribunus tribuni tribunicius : pater patri patricius : æ
dilis ædili ædilicius : gentilis gentili gentilicius . Inueniuntur tamẽ
quædam a primæ quoq; declinationis nominibus eiſdem formæ :
quæ a habent ante cuius : gallina gallinacius : ſicut membrana membra
naciſ carchina carchinaciſ . In uus diuiſas tam a nominibus quã a
uerbis deriuata ſecundum in ius terminatorum regulam mutatione

extremarum litterarum uel litteræ in uis solent fieri : ut pater patri
 patruus : annus anni annuus : perspicio perspicuus : ambigo ambigu/
 us : piget piguus : ardeo arduus : uacuo uacuus : rigo riguus. ¶ Notan
 dum inter hæc menstruus : quod euphoniæ causa assumpsit t & r : In
 quus quoq; desinentia similiter fiunt æquo æquus : obliquo obliquus
 Sed magis ab his nominibus uerba q̄ a uerbis nomina sunt deriuata
 longus longinquus. ¶ Ideo assumpsit n ante quus : quia aliter eupho
 niæ satisfacere non poterat. ¶ In bus uel in cus desinentia a uerbis b
 uel c ante postremam uocalem habentibus deriuantur mutatione o
 in us & si ante eam sit alia uocalis eius quoque mutatione in us : ut p
 bo probus : turbo turbus . orbo orbus superbio superbus parco par/
 cus : luceo lucus : arceo arcus. ¶ Inueniuntur pauca a nominibus uel a
 uerbis in ulcus : sus subulcus : bos bubulcus : peto petulcus. ¶ In dus
 tres sunt formæ : una quæ seruat consonantem : ex qua ultima uel pe/
 nultima primitiuu incipit syllaba. ¶ Sed tamen penultima si non in/
 tercedat consonans inter ultimæ & penultimæ syllabæ uocales : & reli
 quam eiusdem syllabæ uel syllabarum partem mutant in i correptâ
 & assumit dus. ¶ Ut herba herbidus turba turbidus : uua uuidus rabies
 rabidus : uiuo uiuidus : tumeo tumidus : timeo timidus : areo aridus
 squaleo squalidus : ferueo feruidus : inuideo inuidus : frigeo frigidus :
 ualeo ualidus. ¶ Excipitur alternitatis causa quam græci ἐπαλληλό/
 τητα uocant unum pando pandus : ne si pandidus dicamus. Male
 sonet alterna d in utraq; continua syllaba. q; in multis solent tam græ
 ci quâ nos euitare. ¶ Non dicunt illi χαριβδιος quanuis exigat re
 gula : sed χαριβδεος nos quoq; illos secuti nō dicimus huius charibdi
 dis : sed huius charibdis eiusdem uitii causa non dicimus ab eo quod
 est mane manumine : sed matutine : uitis uinctum non uitetū : quod
 tamen etiam uidetur a uinea deriuatum. ¶ Præterea pro medidies me
 ridies a medio & die : sed tamen non in omnibus hoc ualet. ¶ Nam
 candeo candidus facit : sordeo sordidus : madeo madidus : nisi q; hæc
 secundæ coniugationis in deo. Illud unum idest pando tertix in do
 desinens : habuit huiuscemodi nomen. Et hæc quidem in dus supra
 dictæ formæ nomina demonstrantur habere ea in se : ex quibus deri/
 uantur : ut herbidus qui habet herbam turbidus qui habet turbam :
 tumidus qui habet tumorem rabidus qui habet rabiem : inuidus qui
 habet inuidiam. ¶ In bundus uero desinentia similitudinē habere signi/
 ficant ut uitabundus similis uitanti : prædabundus similis prædanti :

moribundus similis morienti: errabundus similis erranti: furibundus
similis furenti: & sunt omnia pene huiusmodi formæ nomina uerba/
lia. **E**t si a uerbis primæ coniugationis deriuantur a habent longam
antepenultimam: ut caufor caufaris caufabundus: uito uitas uitabū
dus. **S**in ab aliis i corripit ut ludis ludibundus furis furibundus. mo
reris moribundus: **E**xciuntur alternitatis causa rubicundus. quod
in penultima syllaba pro b c habet ne sit a consonum si rubibundus dica
mus. **T**ertia forma est in dus terminantium participialis. idest qua
terminationem habent participiorum futuri temporis passiuorum.
Et significat dignum esse aliquem eo quod demonstratur: ut lauda/
bundus dignus laude: amandus dignus amari: legendus dignus le/
gi loquendus dignus de quo loquuntur homines: **I**n lus desinentiū
formæ similes sunt diminutiuis: pendulus: credulus: & ueniunt tam
a nominibus quā a uerbis: ut annus anniculus: pateo patulus: cre/
do credulus: pendo pendulus: bibo bibulus. **E**xtrema partes sylla
barum finalium: siue extremas syllabas. si sint pure in ulus uertunt:
excepto anniculus differentia causa: **N**am annulus diminutiū
est: & nouacula quod a nouo nouas deriuatur. **I**n rus desinentia si/
ue uerbalia pauca inueniuntur quæ penultimam producant: ut ho/
nor honorus odor odorus: decor decorus: cano canorus: sono sono/
rus: quorum regula in promptu est. **N**am nomina us uerba rus al
sumunt. **I**n sus duplicem habent formam: uel enim participalia sūt
idest participiis præteriti temporis similia: & res incorporales signifi
cant: & sunt quartæ declinationis: ut usus cursus: lusus: uersus: quod
ab incorporali re ad corporalem quoq; adductum est: quæ est in litte
ris. **A**ut mobilia sunt & secundæ: ut lassus: fessus. cassus: **V**el o pro
ductam habent ante sus: & significant plenum esse aliquē eius: quod
significatur. ut saxosus plenus saxis: spumofus plenus spumis: uento
sus plenus uentis: harenofus plenus harena **F**iunt autem a primiti
uis suis hoc modo. **M**utant extremam partem syllabæ uel syllabam
si pura est in quam terminatur genitiuus in o productam & assumūt
sus: saxi saxosus: curiæ curiosus herba herbosus: scelus sceleris scelero
sus: **N**umeri numerosus. oneris onerosus: ponderis ponderosus: per
fidia perfidiosus. **N**otandum q; a metu meticolosus fit. **P**lautus in
Mustelaria. **N**escis quā meticolosa res sit ire ad iudicem. **I**n tus si sint
participalia: aut denominatiua uel incorporalia: & fixa sunt & quar
tæ declinationis: ut motus tumultus: sonitus: habitus: cultus: consu

latus: tribunatus. Aut mobiliâ & declinationis secundæ ut togatu
 paliiatus: tunicatus: loricated: gratus: latus: mutus. ¶ Et sciendū
 q̄ si a primæ declinationis nominibus deriuantur a habent penulti/
 mam productam .ut barbatus .stellatus: trabeatus purpuratus. Sin
 a secundæ uel terciæ in quibusdam a. In aliis i productam: ut palium
 palii paliiatus: anulus anulatus. Plautus in penulo. Quia incedūt
 cum anulatis auribus. ¶ Excipitur manuleatus: quod quis a penulti
 mam habet productam tamen a quarta declinatione deriuatur: ma/
 nus manuleatus: Plautus in Pseudulo. Manuleatam tunicam habere
 hominem addebet .i. manicatam grates uel gratiæ gratus .auitus: ma/
 ritus: cerritus: Ab auo mare cerere. ¶ Excipiuntur uetustus & liber/
 tus. In quibus nominatiui primitiuorum assumpserunt tus. A quar/
 tæ quoque declinationis nominibus deriuata u productam habent
 ante tus: ut cornutus: uerutus: astutus: uersutus. ¶ In ctus ptus: xus
 participialia siue uerbalia inueniuntur: amictus: sanctus: acceptus:
 sumptus: aptus: captus: flexus: laxus: fluxus: luxus: nexus. hæc enī
 omnia cum nō significant tempus nomia sunt. In stus a nominibus
 uel a uerbis nascuntur extremam partem conuertentibus. ¶ In stus e
 uel u antecedentibus: ut honor honestus: mæror mæstus: modus
 modestus scelus scelestus: robor robustus: ango angustus: augur au/
 gustus. Præterea uenus uenustus: ius iustus: honus honustus. Quæ
 quomodo uetus uetustus: assumpta tus faciunt deriuatiuum: & om
 nia una uincunt syllaba primitiua absque mæstus. In ax plerunque
 uerbalia inueniuntur ab omni coniugatione: uoro uorax: audeo au/
 dax: teneo tenax: emo emax: fallo fallax: capio capax: pellicio pellax
 sagio sagax: In ex correpta similiter a uerbis: lateo latex: uerto uertex
 uomo uomex: In ex productam similiter rego rex: lego lex: In ix foe/
 minina inueniuntur a masculinis uerbalibus siue denominatiuis in
 tor desinentibus defigurata quæ mutant or in rix ut uictor uictrix:
 sanator sanatrix: cultor cultrix: nutritor quoque nutritrix debuit face
 re .quod euphoniæ causa siue alternitatis mediam syllabam concidit
 nutritrix enim dicimus: In ox uerbalia uel denominatiua uoco uox: ue/
 lum uelox: In ux lucio lux: duco dux: In nx & in rx coniungo con/
 iunx: arceo arx: In duas consonantes participialia sapiens amans.
 cum sunt sine tempore. Inueniuntur & denominatiua . principium:
 princeps: municipium municeps.

Sequitur liber quintus de generibus digno-
scendis per singulas terminationes.

VONIAM DE SPECIEBUS SIVE FOR-

mis nominum quantum potuimus supra tractauimus. Nunc de generibus quarere conemur. Genera igitur nominum principalia sunt duo: quæ sola nouit ratio naturæ masculinum & fœmininum. Genera eni dicunt a generâdo pprie quæ generare possunt. Quæ sunt masculinum & fœmininum. Nam commune & neutrum uocis magis qualitate quam natura dignoscuntur. Quæ sibi sunt contraria. Nam commune modo masculini modo fœminini significationem possidet. Neutrum uero quantum ad ipsius uocis qualitatem: nec masculinum nec fœmininum est. unde commune articulum siue articulare pronomen tam masculini quàm fœminini genus assumit: ut hic & hæc sacerdos. Neutrum uero separatum ab utroque genere articulum asciscit. ut hoc regnum. Epicena idest promiscua: uel masculina sunt uel fœminina: quæ una uoce & uno articulo utriusque naturæ animalia solent significare. Dubia autem sunt genera quæ nulla ratione cogente auctoritas ueterum diuerso genere protulit. Ut hic finis uel hæc finis: cortex: silex: margo. Similiter grus bubo: damma: panthera: in utroque genere sunt promiscue prolata. Sunt alia communia non solum masculini & fœminini sed etiam neutri & sunt adiectiua: ut hic & hæc & hoc fœlix: sapiens. Sunt quædam tam neutra quam uoce mobilia: ut natus nata: filius filia. Sunt alia natura & significatione mobilia: non etiam uoce: pater: mater: soror: patruus: amita: auunculus: matertera. Sunt alia uoce non etiam naturæ significatione mobilia: ut lucifer lucifera: frugifer frugifera. Siue enim de sole siue de luna siue de agro: siue de terra loquar. nulla est discretio generis naturalis in rebus ipsis: sed in uoce sola. Sunt alia quasi mobilia: cum a se non a masculinis fœminina nascantur: ut helenus helena: danas danaa: liber libra: si ber fibra. Vnumquodque enim eorum propriam & remotam a significatione masculini habet demonstrationem & positionem. Sunt alia quæ differentia causa significationis mutant genera: ut hæc pirus. & hoc pirum: hæc malus & hoc malum: hæc arbutus & hoc arbutum: hæc myrtus & hoc myrtum: hæc prunus & hoc prunum. Et

hæc in plerisque inuenis arborum nominibus in quibus ipsæ arbores
 fœminino. fructus uero in neutro genere proferuntur: uel ligna ut
 hæc buxus arbor: hoc buxum lignum. **Virgilius**: dant arbuta syl/
 uæ cruentaque myrta cerea pruna uolabile buxum. **De** singulis igitur
 terminationibus quomodo possint comprehendere genera prout
 potero: hinc tractare incipiam. **Masculini** generis terminales inue/
 niuntur litteræ septem. a. o. l. n. r. s. x. ut scriba. **Cicero**. sol: flamen:
 rex: **Cæsar** bonus. **Fœminini** quoque eadem: ut Roma uirgo: ta/
 naquil syren: mater ciuitas: pax. **In**. e. quoque producta inueniuntur
 fœminina: sed græca duntaxat. ut tay gete: eutrepe, & in um si/
 gurate: ut glycerium mea. Et dorcium & philorcium. **Communia**
 in eadem delinunt litteras in quas & masculina: ut hic & hæc adue/
 na: homo uigil. tibicen. fidicen: ut quibusdam placet: **Nam** usus
 eorum fœminina in a terminat: tibicina: fidicina: hic & hæc pauper
 ciuis: dux: **Neutorum** xii. inueniuntur terminales litteræ: a. e. cor/
 repta. i. u. l. m. n. r. s. c. d. t. ut pœma mare. gummi. cornu. mel. nume/
 regnum tuber. sydus: lac aliud: caput. **Communia** trium generum
 delinunt in. i. m. r. s. x. ut hic & hæc & hoc frugi: nequam: par: pru/
 dens: audax. **In** igitur desinentia uel masculina sunt: uel fœmini/
 na: uel communia: uel neutra **Masculina** sunt: quæ cum sint pro/
 pria apud latinos in a terminantia: apud græcos assumunt s ut **Cati**/
 lina: sylla: fimbria: aquila κατῆλινασ σίλλασ φυμβρίασ ἀκυλλασ.
 uel contra apud græcos in as desinentia uel in es apud nos in a termi/
 nantur. **Ut** μαρσίασ σωσίασ βυρρίασ χαίραίασ τούριασ βαγράδιησ
 marsya losia **Bytria**: **Charea**. **Turia**. **Bagrada** κιοῦριησ ποιητησ σκυ/
 τασσοριησ ησ μελίκερτον λεπτὰθνησ. pœta: citharista. scyta. sophi/
 sta. melicerta. leptatha: **Salustius** in secundo historiarum. **Quem**
 ex mauritania rex leptatha prodicionis insimulatum cum custodibus
 miserat. **Excipitur** hæc charta: & hæc cataracta margarita: catapul/
 ta. quæ cum sint masculina apud græcos: apud nos etiam genus cū
 terminatione mutauerunt: q̄ autem turia & similia fluminum nomi/
 na masculina sunt ostendit etiam. **Salustius** in am terminans eius
 accusatiuum in secundo historiarum. **Inter** leuam mœnium: & dex/
 trum flumen turiam. **Nam** si esset neutrum accusatiuus esset simi/
 lis nominatiuus. **Illam** quoq̄ in a desinentia quæ officiorum sunt ad/
 uiros pertinentium masculina esse nulla dubitatio est scriba: lixa. col
 f iiii.

lega. Quæ uero cum apud græcos communia sunt: uel mobilia apud
latinos in .a. desinunt tatum: nec ex masculinis in us desinētibus trā/
formantur communia sunt tatum: & pene omnia sunt a uerbis com/
posita uel deriuata: ut hic & hæc agricola: cælicola: aduena: parricida
graiugena: conuiuia. **Pomponius in auctorato:** Conueni omnes con/
uiuas meas. **Hora. in secundo sermonum:** Ut conuiuia satur. **Alia ue/
ro omnia propria siue appellatiua in .a. desinentia fœminina sunt:** ut
Roma: curia: musa: alia. **In promiscuis tamē inuenimus quædam au/
ctortate ueterum secūdum masculinum genus prolata.** **Virgilius in**
primo georgico. Aut oculis capti fœder e cubilia talpæ. **Idem in buco**
licis: Cum canibus timidi uenient ad pocula dammæ. **Horati.** tamen
fœminino hoc idem protulit in primo carminum: **Subiecto pauida**
natarunt æquore dammæ. **Idem in secundo epistolarum:** Si foret in
terris rideret **Democritus:** seu diuersum confusa genus pãthera came
lo: siue elephas albus uulgi conuerteret ora. & hoc magis in quadru/
pedibus inuenis. **Nam in aliis animalibus si sint promiscua in .a. fœ/
minini articules assumunt.** **In .a. neutra non inueniuntur latina:** sed
græca: ut pœma: schema: toxeuma: emblema: peripetasma. **Nisi tria**
**monosyllaba latina eiusdem generis litterarum nomina indeclinabi/
lia. a. k. h.** **Omnia enim nomina elementorum propria neutra sunt: tã**
apud græcos q̄ apud latinos & indeclinabilia. **Numerorum uero no/
mina quæ declinantur mobilia sunt: uel per duas uel per tres termina/
tiones: ut unus una unum: duo duæ duo: tres uel tria: ducenti ducē/
tæ ducēta.** **Indeclinabilia uero communia sunt trium generum:** ut ha
& hæ & hæc quattuor quinque sex: & sic deinceps usque ad centum
Mille quoque trium est generum: quia est indeclinabile. **In .e. corre/
pta neutra sunt omnia: ut mare: sedile: monile.** **In .e. producta græcã**
fœminina: euterpe: lybie. **In .i. neutrum hoc gummi: & a genitiuis cõ**
posita communia trium generum: ut eiusmodi. **Nam nihili: frugi: mã**
cipi: obliqui sunt casus figurate cum omnibus casibus adiuncti. **In .o.**
i. antecedente quando non sunt uerbalia siue participialia masculina
sunt: ut stellio: gargulio. **Quando sunt uerbalia siue participialia fœ/
minina sunt: ut oratio: actio: coniugatio: interiectio. g. uel. d. antece/
dentibus.** **Si mutant. o. in .i. fœminina sunt: ut uirgo uirginis: carthã**
**go carthaginis: fuligo fuliginis: dulcedo dulcedinis: cupido cupidi/
nis: quod tamen & masculinum est: quando proprium est ipsius. a/**

A

P

E

S

O

moris. Excipiuntur supradictæ declinationis masculina: ut hic ordo
 ordinis: cardo cardinis. **M**argo quoque auctoritate poetica non
 solum masculini: sed etiam feminini inuenitur. **S**tatus in primo the
 baidos: **S**oluerat hesperii de uexo margine ponti. Propria quoque in
 ueniuntur feminina: quæ apud græcos in ω uel in ων desinunt: ut mā
 to: dido: sappho: ruscino: bibon. & unum latinum **I**uno: & appellati
 uum in ro: ut caro. **A**lia uero masculina sunt: ut stellio: anio. **C**i. **M**ilo
 apollo: mango: prædo: ligo: carbo: sermo: quaternio. **E**xceptis pau
 cis communibus: quæ communia esse tam ipsa natura: q̄ exempla
 græcorum nobis demonstrare possunt: apud quos uel communia
 uel mobilia hæc inueniuntur: ut hic & hæc homo ἡ δὲ δᾶν Τρωπός καὶ
 ἡ ἀνορὸς ποσὶς hic & hæc latro ὄλησις καὶ ἡ λησις. **I**nueniuntur tam
 men quædam ex his in .o. in .a. facientia feminina: ut leno lena. **I**u
 uenalis in secundo: **A**ut apud isacæ potius sacraria lena. **C**aupo quo
 que caupona facit quod est tam taberna quam mulier. **E**t ad imita
 tionem græcorum leo leana uel lea: draco dracæna: strabo: straba:
In .u. neutra sunt: ut cornu: gelu: genu: ueru. **I**n .c. duo sunt neu
 tra: hoc lac lactis: & allec allecis. **I**n .d. neutra sunt: quid uel quod
 & aliud. **H**æc enim ratio nomina esse ostendit: & bogud bogudis
 nomen barbarum: quod **L**iuus in ceterisimo. xiiii. declinauit bogudis
In al neutra sunt omnia: ut tribunal: ceruical: uectigal. **E**xcipitur
 unum monosyllabum masculinum: ut hic fal falis. **T**erentius in cunu
 cho: **Q**ui habet salem quod in te est. **S**alustius in iugurto: **N**eque sa
 lem neque alia irritamenta gula. **I**nueniuntur tamen quidam uetu
 stissimi etiam neutro genere hoc protulisse. **B**arbara uel i al desinen
 tia masculina sunt: ut hannibal: hiempsal: hasdrubal. **I**n el correpta
 neutri generis sunt: ut mel: fel: subtel: Τόκοιδον ὁ ἡπερ. **I**n el pro
 ducta barbara inueniuntur masculina: ut est hic **M**ichael: hic **G**a
 briel: hic **R**aphael. **I**n il unum masculinum pugil: femininum
 tanaquil: unum commune uigil: unum neutrum indeclinabile ni
 hil: quod per apocopam: id est per abscisionem extremæ syllabæ ab
 eo quod est nihilum: factum est nihil. **I**n ol unum masculinum:
 ut sol solis. **I**n ul unum latinum masculinum reperitur: ut consule:
 duo communia præsul: exul: & barbara suthul: muthul: & sunt pro
 pria oppidorum nomia: **Q**uæ ideo quidam neutra esse putauerunt: q̄
 appellatiuis neutris sunt coniuncta. **S**ed melius est figurate esse sic

AC

apposita dicere oppidum suthul: ut si dicam mons ossa & tyberis flumen: quam dicere neutri generis in ul terminantia: & maxime cum lingua poenorum: quæ chaldeæ uel hebreæ similis est: & syræ nõ habeat neutrum genus. ¶ In am inuenitur commune unum trium generum & utriusque numeri: ut hic & hæc & hoc nequam. ¶ In im quoque unum proprium neutrum cum nomen uici: ut dicit cellus & barbara indeclinabilia: non solum in am & in im: sed etiam in alias quoque litteras terminantur: in quas latina uel græca nomina non solent desinere: ut **Abraam: Ioachin: Loth: Ruth: Iacob: Dauid: Balac.** Sed hæc nomina nulla regula latina uel græca sunt moderanda: nisi transferantur in aliquam formam declinabilem: quod quidam historici fecerunt: ut **abraamus. abraami.** ¶ In um neutra sunt omnia: ut hoc templum: regnum: rectum. Inueniuntur tamen apud Comicos sceminarum propria: quæ in hanc terminationem diminutionis siue adulationis amatoricæ causa proferunt: ut **glycerium: philorcium: dorcium: sophronium: arbrotonium:** quæ quauis habeant articulos scemininos: declinationem tamen & formam tam apud latinos quam apud græcos seruant neutrorum. ¶ In en correptam a canendo composita masculina sunt: ut **cornicen: fidicen: tubicen: tibicen.** Quorum sceminina quæ sunt in usu a genitiuo figurantur mutata in .a. **fidicinis fidicina: tibicinis tibicina.** Alia uero omnia in en desinentia correpta neutra sunt: ut hoc **numen: stamen: solamen: semen:** Cuius nominatiuum tamen etiam hoc sceminum antiqui protulisse inueniuntur. **Plautus in Milite glorioso: Verri** affertur merces non hic suo sceminio quicquam procula: nam imperperitus est. Excipitur **flamen:** sacerdos: **Iouis: & pecten:** quæ sunt masculina. **Trogus** historicus in uigesimosecundo: scemininum a flamine protulit: hæc **flamina.** **Papicio** **flamina:** **flaminio** obiit. ¶ In en producta latina generis masculini sunt: ut **lyen: rien uel ren: & spleh splenis.** ¶ Græca uero in n. desinentia eadem genera seruant quæ apud græcos habent: ut hic **titan: hæc syren.** In ar latinum unum duntaxat masculinũ inuenitur dissyllabũ: ut hic **cæsar** & masculina monosyllaba **nar: lar.** **Vir. i. vii.** **Sulfurea nar** albus aqua: **lar** quod significat kato kear **laris** facit genitiuum. Sin aut imperatore ueientorũ **lartis:** quẽ mactauit **coslius:** & testis est **Oui.** in epigrammatibus: sic dicens: **Larte** ferox **caso** **coslius** **opimo** tulit. **Liuius** in quarto: ab urbe condita. **Larte** **tolumnio** re/

ge ueientorum. **Barbara** uero plura: ut aspar: bostar: bomilcar: arar: quod etiam araris dicitur. **Lucanus** in *texto*: Rhodanumque morantem præcipit arar. **Virgilius** in *bucolicis*: Aut ararim parthus biber: aut germania tygrim: accusariuum in im protulit: qui a nominatio est in is terminante: hic araris. **Vnum** etiam commune trium generum eiusdem extremitatis inuenitur hic & hæc & hoc par: & ab eo composita impar dispar compar separ. **Alia** uero in ar desinentia latina neutra sunt: ut hoc lacunar: instar: laquear: lupanar: far: columbar: quod significat genus uinculi. **Plautus** in *rudente*: Nam in colubari collus haud multum post erit. **In er** si sint secundæ declinationis masculina sūt: ut sacer: ager: auster: beuer: fiber: puer: oleaster. **Si** uero sint tertiæ declinationis in er desinentia. b. uel. u. loco consonantis quidem antecedente neutra sunt: nisi sint adiectiua: ut tuber: suber cadauer: uer: uber: quod significat τὸ βυδωρ. **Virgi.** in *septimo*: Non uobis latino rege diuitis uer. **Agri** troiaue opulentia deerit. **Excipitur** hic imber: quod uidetur & a græco esse δὲ δ. μ. βροσ & illius genus seruasse: & ex eo composita september: october: mulciber. **Terræ** quoque factus si sint in er desinentia tertiæ declinationis neutri sunt generis: ut sifer: papauer: lasser: ciccr: sifer. **Excipitur** hæc acer: quod huius aceris facit genitiuum. **Nullum** enim fœmininum in er desinens secundæ potest inueniri declinationis. **Quidius** & **platanus** gemalis: acerque coloribus impar. **Solinus** in *memoralibus* de arbore turis: palam fieret in torto esse uimine ramis ad aceris qualitatem. **Iter** quoque uel itiner uetuste neutri est generis & spinter quod ἄκρος ἦρον aut fibulam in humeris aut armillam significat. **Plautus** in *Menechinis*: Iubeas spinter nouum reconcinnari. **Idem** in *eodem*: Mihi tum de deris palam & spinter nouum nunquam reperiēs. **Alia** uero masculina: sūt: ut hic frater: pater: asser: passer: cancer. **Vetustissimi** tamē hoc cancer de morbo protulerunt: hic ager: ancer: cancer: & hoc carcer quidam protulerunt: quos non sequimur: hic equester: paluster: **Exceptis** duobus quæ ipsa natura defendit fœminino genere mater & mulier. **lyntre** quoque quod apud græcos masculinum est δ λων / οἷρ apud nostros fœmininum est. **Liui.** in *sexto*: Tam i altum expulsa lyntre. **Et** adiectiuis exceptis: quæ si non in is faciunt fœminina necessario cōmunia sunt: ut celer masculinum celeris facit fœmininū cuius in. e. neutrum. inuenitur. **Quidius** in *viii.* metha. **Præda** quoque potita nefanda fert secum spoliū celeris progressaque porta. **Terentius** in

phormione: Nullus es geta nisi consiliū aliquod celere repperies. Pau-
per cuius fœmininum in .a. uetustissimi proferebant. **Plautus in Vi-**
dularia: Paupera hæc res est. **Terentius in andria:** Quam honeste in
patria paupera uiuere. **Degener** uber ὄϊου τελησιῶν ἐν τελησιῶ τῶ ἐν τελεσιῶ
Lucretius in sexto: Sequitur grauis imber & uber. **Cato in secundo**
originum: Itaque res uber fuit antequam uastassent regiones. ¶ **Ala-**
cer & acer & saluber & ceber quauis alacris & acris plerunque faci-
ant: & salubris & ceberis fœminina in utraque: tamen terminatione
communis generis inueniuntur prolata. **Virgilius in sexto:** Anchises
alacris palmas utrasque tetendit. **De anchisa dicit idem in quinto æ-**
neidorum: Ergo alacris cūctosque putans excedere palma. **Terentius**
in cuncho: Quid tu es tristis quid ue alacris? **Neuius in carmine Bel-**
lipunici: Fames acer augetur hostibus. **Ennius in decimosexto:** Ae-
statem autumnus sequitur post acer hyems. **Idem i duodecimo:** Om-
nes mortales uictores cordibus uiuis lætantes uino curatos somnus
repēte in campo passim mollissimus perculit acris: hic uolucer & hæc
uolucris & hoc uolucere facit. **Horatius in tertio carminum:** Includit
uolucris dies. ¶ **Frequentior** tamen usus in er profert masculina &
in is fœminina: quorum neutra semper in .e. finiuntur. In ir masculi-
na sunt: ut hic uir: leuir: treuir: abadir deus est. ¶ **Dicitur & hoc no-**
mine lapis ille quem Saturnus dicitur deuorasse pro Ioue quem gra-
ci & βατήρα uocant. ¶ **Unum** proprium ciuitatis inuenitur **Gadir:**
quod quidam fœmininum esse putauerunt. **Sed Salustius** neutrum
esse ostendit in secundo historiarum accusatiuum similem nominati-
uo ponens: ut alii tradiderunt **Tertessum** Hispaniæ ciuitatem quam
nunc tirii mutato nomine gadir habent. **Nam** si esset fœmininum
gadirem dixisset. **Et unum** neutrum indeclinabile hoc ir. ¶ **In or** com-
paratiua quidem communia sunt: ut hic & hæc fœlicior: melior: mi-
nor. **Excepto** hic senior. ¶ **Alia** uero omnia masculina sunt: ut hic
Orator: cursor: horror: doctor: labor. **Exceptis** fœmininis qui-
dem tribus: quorum duo ipsa natura alterius generis esse prohibet:
uxor: soror. **Arbor** etiam quod iure inter fœminina connumeratur
q̄ mater quidem proprii dicitur fœtus unaquæque arbor. **Auctore**
Virgilio: qui in secundo georgico. hoc esse ostendit dicens: Parua sub
ingenti matris se subiicit umbra. **Vnde** specialia quoq; uniu'scuius q̄
arboris fœminina sunt. **Excepto** o'castro: quod tam forma termina-
tionis quam declinatio prohibuit esse fœmininum. **Nam** siler non

est inter arbores ponendum sicut nec rubus. Neutra quoque in or
 desinentia quattuor inueniuntur: marmor: æquor ador: cor. Præte
 rea communia quæ etiam apud græcos communia sunt memor im/
 memor. & a decore uel corpore uel colore composita: ut hic & hæc in
 decor: dedecor: bicorpor: tricorpor: discolor: concolor. Auctor quo
 que quando ἀὐθεντων significat commune est: quando ἀὐθητων:
 autrix facit fœmininum sicut omnia uerbalia in or desinentia. In ur
 si sunt hominum propria uel deorum uel gentilia uel appellatiua au
 um. f. uel. x. uel. t. ante ur habentia masculina sunt: ut anxur: astur.
 turtur: uultur: fursur. Verbalia uero quæ hominibus imponi possunt
 communia sunt si sint tertiæ declinationis: ut augur: fur. Horatius
 in sermonum primo: Iulius & fragilis pedatiæ furque uoranis. Vnum
 secundæ declinationis inuenitur. satur masculinum. cuius fœmininū
 in. a. terminatur. Alia uero omnia eiusdem terminationis nomina
 neutra sunt: ut murmur: sulfur: guttur: tibur: iecor iecoris uel iecino/
 ris: guttur quod etiam masculino genere protulit Plautus i aulularia
 Et ne obturat gutturem inferiorem ne quid anima forte admittat dor
 miens. In as latina si sint patriæ communis sunt generis: ut hic &
 hæc arpinas: susenas: capenas: quorum ideo extrema syllaba circum/
 flectitur: quia per syncopam sicut sæpe diximus sunt prolata. An
 tiquissimi enim hic & hæc arpinatis: susenatis: capenatis. proferre sole
 bant. Alia uero omnia in as desinentia fœminina sunt: ut pietas: pro
 bitas: auctoritas. Excepto uno proprio Mæcenas mæcenatis. Est
 etiam lenas: quod differentia causa in sine circumflectitur. Iuuenalis
 in primo: q̄ captator emat lenas aurelia uendat. Inueniuntur ta
 men quoque propria in formam gentilium prolata: ut ancias histori/
 cus. Et monosyllaba as assis: mas maris: uas masculinum uadis: Vas
 neutrum uasis. Et hoc fas nefas nugas: & omne communis generis
 quæ sunt in declinabilia. Græca uero tam in as q̄ in alias quascunq;
 terminantia syllabas eadem genera seruant apud nos quæ habent a/
 pud græcos: si eandem seruent terminationem: etiam apud latinos
 quam habent apud illos. In multis enim uidemus commutatione ter
 minationis genera quoque esse cōuersa: ut δ κρατήρ hæc cratera δ χάρ
 τησ hæc charta δ κηρός hæc cera δ ἀμφορεύς hæc amphora δ πᾶνηρ
 hæc panthera. Horatius in secundo epistolarum: Diuersum confu
 sa genus panthera camelo. Siue elephas albus uulgi conuerteret
 ora. In es correpta si sint apud græcos communia uel mobilia quæ illi

V

A

E

ΤΡΗΥΕΝΗ uocant: hoc autem etiam ex ipsa rerum significatōne potest
cognosci in omnibus appellatiuis utrum masculinorum nec ne femi-
ninarum quoque possint esse adiectiua uel etiam neutrorum. Quod si
ipsa exigat significatio in es desinentia communia sunt: ut hebes tam
de mare quā de foemina dicitur. Significat enim tardus tarda. **Miles**
quoque hic & haec miles. **Quidius in secundo** methamorphoscos de ca-
lilstone loquens. Miles erat phœbes: nec manalon attigit ulla: gravior
haec triuia: sed nulla potentia longa est. Similiter praepes qui & qua
in altis uolat. **Teres** quoque rotundus & rotunda. **Comes** a comitan-
do hic & haec comes: quod tam ad mares quā ad foeminas pertinet. Et
omnia similiter utriusque generi conuenientia diues: superstes: quadru-
pes: inquietus: sospes etiam & hospes. **Lucanus in quinto**: **Hospes** i ex-
ternis audiuit curia tectis. **Frequenter** tamen haec duo in genere foe-
minino a terminant auctores: ut **Virgilius in tertio**: **Bellum** o terra ho-
spita portas. **Lucanus in tertio**: **Tunc** obtulit hospita tellus puppibus
accessus faciles legere rudentes. & hospita uino. **Quidius in secundo**
fastorum. **Principio** mensis frygiae contermina matri. hospita delu-
bris dicitur aucta nouis. **Inuenitur etiam antistita** pro antistes. **Cice-
ro de signis**: **Postridie** sacerdotes cereris atque illius phani antistitae ma-
iores natu probatae: ac nobiles mulieres rem ad magistratus suos de-
ferunt. **Neutris** quoque coniuncta haec: id est in es communia inueni-
untur: ut **Virgilius in septimo**: **Sed** haec tereti mos est aptare flagello
Iuuenia. in quinto: **Nec** unquam depositum tibi hospes erit. **Luca. Rerum** nos
summa sequetur imperiumque comes. **Salustius in primo** historiarum
Nobis primae dissentiones: uitio humani ingenii euenere: quod inqui-
es atque indomitum semper in certamine libertatis: aut gloriae aut do-
minationis agitur. **Alia** uero omnia: id est quae nulla significatione na-
turalem communionem habent cum foemininis masculina sunt: ut gur-
ges: trames: stipites: fomes: cespes: limes. **Exceptis** in ges delinē-
tibus: quae in genitiuo. e. seruant. **Sunt** enim foeminina duo seges sege-
tis: tegetes tegetis. & uno arboris nomine: quod ratione supradicta foemi-
ninum est: abies abietis: & compes compedis. **Tere.** **Habedae** compedes.
Aries & **paries** masculina sunt. e. seruant in omnibus obliquis casibus. **In**
es producta si sint quae declinationis foeminina sunt. **Excipit** unum dies: quod
tam masculini quam foeminini generis in singulari numero inuenitur: ex quo
& diminutio fit diecula. **Tere. in andria**: **Eho** impudens unum fatis est
quod tibi dieculam addo. **In plurali** uero semper masculinum inuenitur. **No**

enim incertum tempus uidetur significare: quod plerunq; in foemini-
 no genere numeri singularis inuenitur. Ideo autem diximus plerunq;
 quia inuenitur in usu & pro certo tempore foemininum: & pro incer-
 to masculinum. & e contrario: **Virgilius in secundo aenei.** Venit sum-
 ma dies. **Lucanus in sexto:** Nō usq; adeo permiscuit imis: lōgus sum-
 ma dies: ut si non uoce Metelli seruantur leges malint a caelare tolli.
Statius in primo: Longumq; in secula digna promeriture diem. Ex
 eo quoq; compositum semper masculinum hic meridies. Certum enī
 significat tempus dici. **Tertentius in adel.** Ipso meridie stipulam colli-
 gendo. Alia uero in es desinentia productam: quae sunt ppria mascu-
 lina inueniuntur: ut hercules: ulyxes: perfes: achilles: uerres: chremes
 laches. Excepto uno foeminino ceres cereris. Appellatiua uero si sint
 ad homines pertinētia quae apud graecos communia sunt: uel mobi-
 lia: apud nos communia sunt: ut haeres locuples: quod & neutrum ē.
 Alia uero foemina sunt: ut caedes: strages strues: uulpes apes: lues:
 abes: clades: nubes. Excipitur hic uerres appellatiuum: cum pro cum
 significat. In is finita nomina si sint adiectiua uel deriuatiua: appella-
 tiua communia sunt. Et si ad homines proprie solos pertinent non fa-
 ciunt ex se neutra: ut hic & haec ciuis: hic & haec hostis. **Statius in se-
 cundo thebaidos:** turbidus incertusq; oculis uigilantibus hostem oc-
 cupat amplexam. Cum de uxore helemi gorge loquitur: hic & haec
 fannis. ad lis quia dignitatis est ad uiros pertinentis masculini gene-
 ris. Sin tam ad homines q̄ ad alias res dici possunt in. e. faciunt neu-
 trum: ut hic & haec suauius & hoc suaue: hic & haec dulcis & hoc dulce
 hic & haec regalis & hoc regale: hic & haec amabilis & hoc amabile.
 Alia uero in is desinentia. n. uel duas consonantes in eadem syllaba
 uel duplicem consonantem ante is habētia & quae penultimā syllabā
 una ex liquidis termināt masculina sunt: ut panis: funis: amnis: ignis
 pilcis: fascis: fustis: postis: uectis: axis: mensis: ensis: anguis: unguis:
 collis: follis: corbis: orbis: torquis. Excipitur haec bipennis: quod ideo
 foemininum est: quod quasi adiectiuum est securis: uel quod a poena:
 quod ipsum quoq; foemininum est compositum. Sed adiectiuum hoc
 esse ostendit **Virgilius:** ferro bipenni ponens in. xi. Ferro sonat alta bi-
 penni fraxius. Excipitur etiam canis commune quod & natura sic ef-
 se ostēdit. Finis quoq; & clunis tam masculini quā foeminini generis
 usurpauit auctoritas in una eademq; significatione. **Iuuenalis in qui-
 to:** Ad terram tremulo descendunt clune puella. **Hora. i. prio sermo.**

Quod pulchre clunes breue quod caput ardua ceruix. **M**ulta tamen
& in hac & in aliis terminationibus confudisse genera inueniuntur. **V**e
tustissimi quos non sequimur: ut hæc amnis funis: anguis. **C**omposi
ta siue ex masculinis siue ex femininis: si adiectiua fuerit communia
sunt: ut hic sanguis hic & hæc exanguis & hoc exangue: hic animus
hic & hæc exanimis & hoc exanime. hæc cuspis hic & hæc tricuspis.
Inuenitur tamen hoc etiam neutro generi adiunctum: sed per obliquos
casus. **Q**uidi. in primo metha. **P**ositioq; tricuspide telo. mulcet aquas
rektor pelagi. **P**estis etiam & neptis & uestis cum duas consonantes
ante is habeant feminini sunt generis. & ualuis: turris: peluis: quan
uis penultima syllaba liquidis terminantur: tamen feminina sunt.
Illa quoq; masculina sunt: quæ crescunt una syllaba in genitiuo: ut la
pis lapidis: puluis pulueris: sanguis sanguinis: uomis uomericis: cinis
cineris. Excipiuntur hæc cuspis cuspidis: cassis cassidis: quorum extre
ma syllaba amborum ab. s. ceperunt: quod in eiusdem formæ ma
sculinis non inuenies: lis quoq; litis. **A**lia oia in is desinētia feminina
sunt: ut auis: classis: puppis: cutis: securis: messis: bilis: strigilis: uis.
Græca uero eandem habentia terminationem genera quæ habent a
pud græcos: seruant etiam apud latinos: sicut & alia pene oia: quod
iam superius diximus: ut paris tybris tygris: thetis. **M**elaris a mola
deriuatum potest esse commune cum adiectiuum est. **S**ed quia ple
runq; ad lapidem uel dentem refertur usus frequēs masculinum hoc
profert. **S**tatus in quinto thebai. **V**asteq; fudes fractiq; molares. **I**n
os terminantia tria feminina inueniuntur: dos dotis: glos glotis: cos
cotis. **E**t quinq; communia custos: sacerdos: bos: compos impos.
Neutra duo os oris: os ossis. **A**lia uero omnia masculina sunt: ut ros:
mos: flos: nepos: lepos. **I**n us correpta secunda uel quarta declinatio
nis. **S**i sint arborum nomina feminina sunt. propria quoq; uel appel
latiua uel græca os in us conuertentia: quæ apud græcos feminini
sunt generis: sic apud nos: ut hæc cupressus: myrtus: laurus: pirus:
cornus: quercus: fagus platanus: scirus: beritus: pilus: ilius. **A**ppellati
ua uero: ut arctus: cristallus: costus: fascellus. **A**lia græca quæ commu
nia sunt: apud nos quoq; communia sunt. ὁ ἢ φιλόσοφος hic & hæc
philosophus ὁ ἢ φιλοκαλός hic & hæc philocalus. **A**lia uero omnia e
iusdem terminationis supradictarum declinationum masculina sunt
ut hic clarus: magnus: animus: uentus: somnus: lacertus: cursus: me
tus sexus. **Q**uanuis **P**lau. hoc sexus huius: sexi neutro genere ptulit

De

Ve

in rudente uirile sexus nunquam ullum habui. ¶ **Fluctus** arcus potest
 rus : acus unde aculeus diminutiuum teste probo. ¶ **Sed** in usu frequenter
 hac acus inuenimus. **Lucanus in decimo.** ¶ **Quod** nilotis
 acus compressum pectine serum. **Iuuenalis in secundo.** ille superci/
 lium madida fuligine tinctum. **Obliquo** producit acu. **Idem in eo**
 dem. **Emerita** quæ cessat acu: Inuenitur etiam hoc acus aceris quod
 graeci $\sigma\kappa\upsilon\beta\alpha\tau\iota\omicron\mu$ uocant idest purgamentum frumenti. **Varro rerum**
rusticarum .iii. Acus substernendum gallinis parturientibus in area
 excutitur. ¶ **Idem in primo.** argillam mixtam acere. ¶ **Excipiuntur**
 secundæ declinationis hæc humus aluus. **Virgilius in secundo ænei**
dos : In latus inque feri curuam compagibus aluum. **Actius ta**
men masculinum hoc protulit in primo annalium. ¶ **Maia** nemus
 retinens grauido concepit in aluo. **Et domus :** colus : quæ tam se/
 cundæ : quam quartæ declinationis inueniuntur. ¶ **Quartæ** uero a/
 nus nurus : socrus : quæ ipsa natura fœminina esse ostendit. **Et præ**
terea manus : tribus porticus : ¶ **Et neutra** pelagus : quia apud grae/
 cos eiusdem generis est : ut uulgus quod tam masculini quam neu/
 tri generis inuenitur: uirus quoq; neutri est generis: sicut & pus quod
 est indeclinabile. **Penus & masculinum & fœmininum & neutrum**
inuenitur. **Virgilius in primo ænei.** Cura penum struere. **Terenti**
us in eunucho: Cum in cellulam ad te patris penum omnem conge/
 rebam elanculum. **Horatius in primo epistolarum.** Annone pro fit
 portet frumenta penusque. In us correpta tertiæ declinationis nomi/
 na neutra sunt: ut munus : opus. **Excipitur** hic lepus : hæc uenus:
 hic & hæc lygus . hic & hæc & hoc uetus : **Et pecus** quod fœmini/
 num hæc pecus pecudis : declinatur teste capro : & neutrum hoc pe/
 cus pecoris. In us pducta si sint monosyllaba neutra sunt. ut rus crus
 plus : thus : ius. **Excipiuntur** tamen hic mus. hic & hæc sus : hæc
 grus **Supra** syllabam autem fœminina sunt : ut seruitus : iuuentus :
 senectus uirtus : incus : salus : tellus. ¶ **In ax** desinentia si sint adie/
 ctiva cõmunia sunt trium generum : ut hic & hæc & hoc capax : au/
 dax : contumax : paruicax : rapax : fallax. **Alia** uero omnia etiam
 si interposita sit alia consonans fœminina sunt: ut fornax : fax : pax :
 lanx : arx : calx : falx. **Propria** uero graeca & barbara masculina sunt:
 ut aiax : farnax : atax. **In ex** monosyllaba masculina duo inueniun/
 tur grex rex. **Alia** uero omnia monosyllaba in ix quacunq; uocali siue
 consonante antecedente fœminina sunt : ut lex : sex . nix pix : nox : crux

nux calx: merx. **Excipitur** unum hic & hæc dux. **In** ex supra syllaba in penultima syllaba i antecedente fœminina sunt: ut hæc uibex ilex: filex. **Auctores** tamen & hic filex proferentes inueniuntur. **Iuuenalis** in secundo. **Nec** melior filicem pedibus quæ conterit atrum **Quidius** in .vii. methamorphoscos. **Aut** ubi terræna filices fornace soluti. **Virgilius** in octauo. **Stabat** acuta filex præcis undiq; laxis. **pelex** quoq; ad mulieres pertinens fœmininum est: nec non carex: supellex. **Virgilius** in tertio georgicorum. **Et** carice pastus acuta. **Alia** nisi sint adiectiua masculina sunt: ut hic uertex: culex: polex: codex: murex: cortex. hoc tamē etiā fœmininū inuenitur. **Virgilius** i. viii. **Raptus** de subere cortex. **Idem** in bucolicis. **Tunc** phatontiadæ musco circumdat amara corticis. **Atq;** solo proceras eligit alnos. ueruex etiā cuius finalis syllaba naturaliter producitur masculinum est. **Iuuenalis** in primo. **Sutor** & elixi ueruecis labra comedit. **Adiectiua** omnia in .x. desinentia siue e siue quacunq; uocali antecedente communia sunt trium generum: ut hic & hæc & hoc simplex artifex. **In** ix si penultima breuis est masculina sunt: ut hic calix: hic uarix. **Excipitur** hæc salix & hæc filix. **Ut** **Virgilius** in secundo georgicorum: **Et** fœlicem curuis inuisam pascit aratri. **Alia** uero fœminina sunt: ut hæc matrix: cornix: lodix. **Similiter** radix clafendix: quod significat concham qua signum tegitur. **Plautus** in uidularia. **Apposita** est clafendix. **At** ego dicā signi quid sit: & omnia uerbalia ut nutritrix: uictrix meretrix: natrix: quod tamen cum speciem anguis significat masculinum quoq; inuenitur. **Lucanus** in octauo. & natrix uiolator aquæ. **Potest** tamē hoc etiā figurate ad serpentem uideri redditum: quod etiā fœminino genere profertur. ut idem: hinc maxima serpens phiton sicut prænestæ sub ipsa. **Obstetrix** quoq; pro obstitrix. **Excipitur** hic fornix: quod quanuis penultimam positione longam habeat. tamen masculinum est. **Adiectiua** supradictam seruant generum regulam. ut hic & hæc & hoc pernix: fœlix. **Sciendum** tamen est q; in uerbalibus in trix terminantibus inuenimus obliquos casus coniungi solere etiā neutris uictrici signo. **Lucanus** uictricia tollite signa. **Quā** uis hoc uictrix non memini me legisse: & si analogia declinationis exigat. **In** ox adiectiua sunt ut pernox: ferox: uelox. excepto uno celox species nauis est. **Et** monosyllabis his nox uox de quibus supradictū est. **In** ux supra syllabam masculina sunt propria ut polux. uolux. **Et** unum commune quod habet n interpositā in nominatiuo: & eam in

obliquis casibus amittit: ut hic & hæc coniunx coniugis. Sunt tamen qui nominatiuum quoque putent sine n scribendum. In yx græca sunt & seruant eadem apud nos genera: phryx: cryx: styx: landyx. Breuiter quoque de generibus in x terminatiuum sic possumus dicere quod in x desinentia adiectiua communia sunt trium generum: ut hic & hæc & hoc audax: artifex: scælix: uelox. Appellatiua uero ad utrumque sexum hominum pertinentia communia sunt utriusque sexus: hic & hæc coniunx: dux. Quæ autem ad solos mares pertinent masculina & quæ ad fœminas fœminina: ut hic rex: hæc pelex. Græca uero siue nota eadem seruant & apud nos genera. quomodo & barbara ut hic phæax: aiax: calix ἀπό τοῦ κύλιξ. polux: arax: uolux. hæc sphinx nox. Reliqua supra syllabam nisi sint fœtus terræ e ante. x. habentia masculina sunt ut hic cimex: uertex: apex: exlex: ueruex. Excipitur supellex. Alia uero omnia in x desinentia fœminina sunt: ut hæc pax: nux: crux: ilex: carex: filix. ἀφ' ἧς fornax uibex: μέλωψ: celox. Excipiuntur hic grex: uarix fornix: hic & hæc cortex silex. In t neutra sunt ut caput sinciput occiput: git: μέλας ἰών: Nepet oppidi nomē. In duas desinentia cōsonantes si sint adiectiua cōmunia sunt trium generum: ut hic & hæc & hoc expers: prudens: inops infons: In is sunt ponenda & illa omnia quæ apud græcos uel cōmunia sunt: uel faciunt ex se fœminina: ut princeps δ ἀρχηγός καὶ ἡ ἀρχηγός. Virgili. in. x. Tu mihi nunc pugnae princeps tu rite propinques. Auguriū frigidibusque adsis pede diua secundo. Municeps δ σὺν τελευτῇ καὶ ἡ σὺν τελευτῇ. Iuuenalis i. iiii. Municeps Iouis aduexisse lagenas. parens quæ quauis possint figurate neutris quoque adiungi. in plurali tamen numero deficit eorum secundum neutra terminatio: Et fortassis quoniam aliud significat. Principia: municipia: parentia: nec apud græcos tamē habent neutra δουκῆχοισιν οὐδέτερον quæ nō sunt adiectiua. Alia uero si sint monosyllaba fœminina sunt: ut ars: fors: gens: mors: lens: frons: mens pars: scrops: fors. Ouidius i sexto methamor. Aut procul egesta scrobibus tellure duabus. Et masculino tamen genere inuenitur. Plautus in amphitrione. Ibi scrobes effodito duplos sexagenos in dies. Ops: stips: trabs: stirps. quod etiā masculinum inuenitur. Et maxime in arboribus: ubrs: puls: exceptis fons pons mons: dens mars. Quæ uero supra syllabam sunt si sint propria uel ipsa desinentia masculina sunt: ut aruns ufens. cynips mauors manceps adeps κύνιψ forceps auceps: quæ tamen ueteres etiam fœminino genere protulerunt. Varro in secundo rerum rusticarum. adipēs

illa pro adep̄s marsus adipis: pondo. xx. uetuste. **Neuius** in lignaria.
Signare oportet frontem calida forcipe. **C**etera uero fœminina sunt
hyems cohors: **I**n aus fœminina sunt ut fraus: laus. **I**n æs diphthon/
gum unum masculinum præ prædis. & unum neutrum æs aris **S**ci
endum tamen q̄ uetustissimi in multis ut diximus supradictarum
terminationum inueniuntur confundisse genera nulla significationis
differētia coacti sed sola auctoritate: ut hic & hæc aspergo $\rho\alpha\upsilon\tau\iota\delta\alpha\alpha$.
Alius arcus adep̄s uel adipes: charta cardo cinis uel ciner ceruix: col/
lis crux: calx: cupressus: platanus: populus: laurus. aquila crinis: car/
basus colus. hic & hæc cassis: clunis: hic & hæc conscia: calix fornax.
frutex: rex: frons frontis: hic & hæc humus: imbrex: limus: latex: **A**cti
us non calida latice lautus lembus linter lepus: agnus: leo pampinus.
perdix: hunc & hanc palumbem: hic & hæc fex: **R**udens $\beta\acute{\epsilon}\nu\alpha\upsilon\sigma\sigma\sigma$
socrus suparus $\iota\pi\acute{o}\alpha\iota\kappa\rho\sigma$ & hoc suparum senex: stirps: torris: kop
 $\omega\eta\eta$ tyaras thybris: amnis: torquis: trames: uesper: hic & hæc uepres
In multis etiam aliis confundisse genera uetustissimi inueniuntur siue
in eisdem terminationibus siue mutantur eas terminaciones. **N**eutra
quoq; quædam solebant etiam masculino genere proferre uel e contra
rio: ut hic & hoc guttur murmur: hic & hoc globus. q̄ etiam glomus
glomeris dicitur: hic fretus etiam & hic dorsus: huius fretus dorsus p̄
fretum freti & dorsum dorsi dicebant hic gelus uel gelum pro hoc ge/
lu: histrum pro hister: & henum: tanagrum: metaugrum: **I**berū uul/
turnum: oceanum. **H**oc tamen quotiens flumen sequebatur solebant
facere: **I**ubar quoq; tam masculinum q̄ neutrum proferebant: **E**nnius
in annalibus. **I**nterea fugit albus iubar hyperionis cursum. **C**aluus i
epithalamio. **H**esperū ante iubar quotiēs hoc iubar dixit. **S**i enī esset
masculinū uel fœmininū iubarē dixisset hoc iubar: hic & hoc liquor:
hic & hoc papauer hic & hæc & hoc penus & hoc penū. **P**lauto i **P**seu
dulo. **N**isi mihi annuus penus hic ab amatoribus cōgeratur: cras po/
pulo prostituam uos o puellæ. **L**ucilius. **M**agna penus paruo spacio
consumpta peribit. **P**lauto in captiuis. **D**icam seni curet sibi aliud
penus. **C**æsar strabo i oratione qua **S**ulpitio respōdit. **D**einde propin
quos nostros messalas domo deflagrata penore uolebamus priuare.
Afranius in talione. **V**os quibus cordi est intra tunicam manus leua
dextra in penum herile: hic & hæc & hoc pecus. **E**nnius in nemea pe/
cudi dare uiuam marito: **P**otest tamen hoc figurate esse prolatum.
ut si dicam aquila maritus uel rex auium. hic & hæc retis & hoc rete

hic & hoc sexus: hic & hæc & hoc specus: hic & hoc sal. Cato in secū/
do: Ex sale qui apud carthaginenses fit. Affranus in cōpialibus: Ut
quicquid loquitur sal: merum est. Etia hoc sal Ennius protulit i quar/
to annalium: Caruleum spumat sale conferta rate pulsum pro mare.
Supradictorum tamen nominum usus: & apud Caprū & apud Pro/
bum de dubiis generibus inuenies.

Incipit de Numero

Numerus est dictionis forma quæ discretionē quantitatis fa/
cere potest. Est autem uel singularis uel pluralis. nam dualis
apud latinos non inuenitur. Singularis est ut homo: plura/
lis ut homines. Et sciendum q̄ in uno proprie numerus non dicitur.
sed abusiue. quomodo nominatiuus casus non est sed abusiue dicitur
q̄ facit alios casus: quāuis multi de hoc dicant q̄ ideo casus sit dicen/
dus: q̄ a generali nomine cadunt omnium specialium nominatiui.
Sed si ob hoc casus est dicendus: omnes partes orationis possunt ui/
deri casum habere. Verbum enim & aduerbium & coniunctio a gene/
rali uerbo & ab aduerbio & coniunctione cadunt in speciales posi/
tiones singularum. Alii autem dicunt q̄ ipsa terminatio nominatiui
cadens in alias diuersas terminationes: non incongrue casus nomina/
tur: cum naturam habeat ut cadere possit: & cadendo faciat omnes ca/
sus. Quippe casus dicitur non solum illud in quo aliquid cadat: sed
etiam ipsa res quæ cadit. Vnde aptota dicunt illa nomina doctissimi
artium scriptores quæ nominatiuum tantum habet casum in quo re/
futatur eorum ratio. qui ideo putant eum casum nominatiuum: q̄ a
generali nomine cadat. Postumus etiam a maiore & a frequētiore par/
te casuum qui sunt obliqui hunc quoque accipere nominatiuum quo
modo & syllabas ex singulis uocalibus dicimus. Ergo singularis quo
que numerus bene dicitur: q̄ ipse gemiatus & multiplicatus facit oēs
numeros. Et q̄ omnes numeri ex ipso componuntur & in ipsum re/
soluuntur. Et singularis quidem numerus finitus est: pluralis uero in
finitus. Cum enim dico homo est: certum est de uno dicere. cum uero
homines: incertum est de quot. Nam a duobus usque ad innumera/
biles extenditur significatio. Itaque natura numerorum quoque cer/
torum inuenit nomina: quibus adiunctis nihil citra ultraque liceat i/
telligere: ut homines duo centum uel mille: ergo dubitationem plura
g iii.

liū discutit adiunctio eorum nominū : quæ in singulis numeris sunt
 propria: & sunt suæ cuiusdam positionis. Quippe cū sint pluralia nō
 a singularibus nata: omnia enim a se nascuntur. Nam duo non est ab
 uno deriuatum: nec tres a duobus: nec quattuor a tribus. Numeros
 autem hæc habent dictiones quæ personas quoque habent finitas uel
 infinitas: idest nomina: uerba participia: uel pronomina. Vnde si
 deficiat personis uerbum: deficit etiam numero. Qualia sunt infini/
 ta impersonalia gerundia: uel supina. Aduerbiū uero quanuis saepe
 demonstrat numerum ad significationem nominum numeraliū: Nō
 tamen quasi accidentem hunc habet. Accidentia enim generalia fere
 sunt ad omnes species partium perfectarum. Quod enim dicas singu/
 laris numeri aduerbiū: uel quod pluralis: cum similiter omne aduer/
 biū tam singularibus q̄ pluralibus uerbis adiungitur: etiam nume/
 rale quencunque numerum significet ut sigilatim circueo & sigilatim
 circuimus. Pluraliter loquor & pluraliter loquimur sapissime dico: &
 sapissime dicimus: q̄ in nulla parte alia numerum possidente potest
 contingere: nisi figurate: ut cum sint numeri singularis plurali adiu/
 gantur: uel cum sint pluralis singulari. Præter ea nomen & pronome
 & uerbum & participium declinantur in numeros. Aduerbiū autē
 quicquid significat uel quencunque numerum indeclinabile manet
 hoc tamen interest inter numerorū nomina quæ sunt indeclinabilia:
 & inter aduerbia q̄ ea licet tam singularibus adiungere ut prædixi q̄
 pluralibus: ut milies dixi & milies diximus. Illa uero non nisi plurali/
 bus: ut mille homines diximus. Nec præpositio ergo nec coniunctio
 nec interiectio numerum habent quippe nec personas significant. In/
 ueniuntur quædam nomina quæ utrunq; numerum eadem uoce de/
 monstrant: ut in prima declinatione singularis genitiuus: & datiuus
 & nominatiuus pluralis & uocatiuus: ut huius & huic pœtæ: hi & o
 pœtæ & in mobilibus trium generū omnibus singularia foemina &
 pluralia neutra habēt eandē uocem hæc prima ἡ πρῶτη καὶ τῆς πρῆς ἢ
 ἱερᾶ καὶ τῆς ἱερᾶ maxima ἡ μεγίστη καὶ τῆς μεγίστης in secunda quoque
 declinatione genitiuus singularis & nominatiuus & uocatiuus plura/
 lis idē ē. ut huius docti hi docti & o docti. In tertia uero omnia i es pro/
 ductā nominatiuū terminātia: cū pares habeat nomiatiuo genitiuus
 syllabas. nomiatiuus quoq; pluralis & accusatiuus & uocatiuus idē est
 ut hic uerres: hi & hos & o uerres: hæc cædes hæc & has & o cædes: in
 quarta ēt genitiuus singularis & nominatiuus & accusatiuus & uoca

tius pluralis idem est. **Quippe** in omnibus his casibus pducitur us
 huius fluctus hi & hos & o fluctus. In quinta quoq; declinatōne om
 nis nominatiuus & uocatiuus singularis: & nominatiuus & accusati
 uus & uocatiuus pluralis idem est: ut hęc & o res: spes: facies: hęc &
 has & o res: spes: facies. **Nec** solum in nominibus: sed etiam in prono
 minibus inuenies communia quadam utriusq; numeri: ut in his quę
 genitiuum uel datiuum singularem in. i. terminant: & similiter uoca
 tiuum pluralem: mei: tui: sui: nostri: uestri: illi: isti: ipsi: ei: qui quoq; tã
 singularis est nominatiui q̄ pluralis. In participiis quoq; mobilibus i/
 dem fit quod in nominibus. **Nam** in uerbis nulla uox eadem apud la
 tinos singularis est & pluralis: quia id apud gręcos interdum inueni
 tur: ut εἷων ἔτυπτον. **Sunt** quadam nomina semper singularia uel
 natura uel usu. **Natura** ut propria quę naturaliter indiuidua sunt: ut
Iuppiter: Venus: Ceres: Achilles: Hector: sol: luna: Italia: Sicilia. usu
 quoq; quę singulariter proferri tradidit usus: ut sanguis: puluis. **In**
 his tamen ipsis est quando euentus uel partitio regionum uel diuer/
 sę opiniones uel auctoritas ueterum cogit: uel quando pro appellati
 uis quoq; proferuntur: ut etiam plurali numero proferantur. **Euentus**
 quod euenit saepe eodem nomine proprio duos uel plures nuncupari
 ut **æneas achisæ filius: & syluius æneas: pyrthus filius achillis: & Pyr**
thus rex Epirotarum: Ajax thelamonius & ajax oilei filius. **Hęc** enī
 non naturaliter communia sunt. quippe nullam qualitatem commu
 nem significant: sed casu diuersis contingere personis. non enim ideo
 eodem nomine nuncupati sunt ut qualitatem similem habeant: id est
 q̄ duo albi essent uel duo nigri. **Idem** facit partitio regionum: ut gal/
 lia citerior: & gallia ulterior: diuersę opiniones: q̄ quidam multos so
 les: & multas lunas putauerunt esse. **Terra** quoque uirtus: pietas: iu/
 stitia: probitas: & similia quando deas significant propria sunt: quan/
 do uero ptes uel in hominibus sitas res: appellatiua sunt. **Itaq;** si sint
 ppria nō habēt plurale numerū. **Sin** appellatiua habēt. auctoritas ut
 mella: frumēta: ordea: farra: plurali numero ptulit **Vir.** cū in usu fre/
 quētiore singularis numeri sunt: sicut alia quoq; plurima: ut sanguis:
 puluis: pax: quę tã singulariter q̄ pluraliter prolata idē possunt signi
 ficare: sed pluraliter nō utimur eis: quia auctoritas deficit cui si colli/
 buisset quomodo cruores dicere sanguines: uel quomodo cineres sic
 pulueres nihil impediret. **Sciendū** tamē q̄ metallorū uel seminū uel
 humidorū ad mensurā uel ad pensum pertinētium pleraq; singularia

semper inueniuntur: ut agrum: argentum: aes: plumbum: stagnum:
uitrum: auricalcum: electrum: triticum: δριζα: faba: lens: pisa: cōchis:
acetum: liquamen: mulsum: oleum. Adeo autem haec uetus regula nō
prohibet etiam pluralia habere: quod quidam confisi auctoritate: plu-
rali quoque ut dictum est protulerunt numero: ut ordea frumenta fa-
ba: uina mella. Similiter sunt quaedam semper pluralia uel natura uel
usu: natura ut gemini proprium in signo caelesti & pisces usu ut ma-
nes: arma: mœnia: floralia: saturnalia: nundina: kalēdæ: nona: idus:
compitalia: neptunalia: & omnia pene festorum nomina sunt quæ-
dam singularia uoce intellectu pluralia: quæ etiam comprehensua
dicuntur: idest Πηριληπτικὰ ut populus: exercitus: legio. Alia cōtra
intellectu singularia: uoce pluralia: ut Athenæ: thebæ: mycenæ: ma-
nala: gargara: dyndima: bactra. Inueniuntur tamē etiam in his qua-
dam singulariter prolata idem significantia. Virgi. in quinto: Argoli-
co ue mari deprænsus & urbe mycena. Statius in octauo: Viue super-
stes ait: Diræque ad mœnia thebes solus abi: Menalus quoq; dicitur
& tartarus & gargarus. Virgilius in bucolicis: Menalus argutumq;
menus pinusq; loquentes semper habet. Idem in sexto: Tum tartarus
ipse: Bis patet impræceps tantum tenditq; sub umbras.

De figuris.

Figura quoq; dictionis in quantitate comprehenditur uel
enim simplex est: ut magnus: uel composita: ut magnani-
mus: uel decomposita quam græci Περσωνόρον uocant:
idest a compositis deriuata: ut magnanimitas: quæ rationabiliter se-
paratim accepta est figura a græcis. Neque enim simplex potest esse
quæ a composita deriuatur dictione: neq; cōposita quoniam quod su-
um est compositum non habet: idest ut per se ipsa ex diuersis compo-
natur dictionibus separatim intelligendis sub uno accentu & unam
rem suppositā idem significandam accipiat: ut iuramentum: res publi-
ca: & talia. una enim ē res supposita: dua uero uoces diuersæ sub uno
accentu prolata: quas inuenis separans compositum etiā si sit a corru-
ptis cōpositū: ut est parricida: hoc enim ipsum p se compositū: quare
tes ex quibus dictionibus est inuenimus diuisione facta eas per se in-
telligendas. Dicimus enim a parente & a uerbo cadere: quæ utraq; p
se integra sunt & intellectū habent plenū: quod in decompositis fieri nō
potest. Si enim dicā magnanimitas cōpositū ē a magno & animato

nihil dico: animitas enim per se nō dicitur: necesse ē ergo dicere q̄ magnanimus quidem compositum est a magno & animo quæ sunt itelligenda per se. **A** magnanimo autem deriuatum est magnanimitas: quæ inueniuntur multa dubia utrum decomposita sint an composita: ut impietas: infelicitas: profecto quæ si ab impio & infelice & profecto dicamus esse deriuata decomposita sunt. **C**um autem in duo se paratim itelligenda possunt diuidi uidentur esse composita: quomodo participia quæ a compositis uerbis deriuantur: ut perficiēs: negligens: circumdans: anteueniēs. **S**unt tamen quædam quorum simplicia in usu frequenti nō sunt: ut defensor: repleo: compleo: suppleo: deleo: releo: defendo: offendo: respiceo: aspiceo: despicio: suspicio: quæ aut rationabiliter simplicia quoq; horum possunt dici: ostendūt nomina ex eis nata. **P**lenus quasi a pleo uerbo: letum quasi a leo uerbo & leor: spectro etiam uerbum quasi a spicio uerbo natum est frequentatiuum. **C**omponuntur autem nomina quattuor modis: ex duobus integris: ut tribunus plebis: iurandum: ex duobus corruptis: beniuolus: pinirapus. ex integro & corrupto: ut inimicus: extorris. ex corrupto & integro: ut efferus: impius. **E**t sciendum q̄ omnes partes oratiōis habent composita absq; interiectione & plerisq; participiis. **I**nteriectiones enim semper simplices sunt. **P**articipia uero uel simplicia sunt uel decomposita plerunq; idest a compositis uerbis deriuata sunt. **P**er se enim raro componitur participium. **N**am si quis dicat a faciens participium compositum fieri efficiens sciat hoc minime posse fieri: nisi ipsius uerbum compositum prius fuerit: ut efficio atq; ex hoc uerbo nasci participium efficiens. **Q**uæ enim participia per se componuntur pleraque amittentia uim participii transeunt in nomina: ut potēs: impius: doctus indoctus. **I**deo autem diximus pleraque q̄ illa participia uidentur esse ex simplicibus suis composita: quæ non uerborum sui temporis: sed participiorum simplicium regulam seruant: ut cōtingi contactus: a simplici tactus: coegi coactus: a simplici actus: cōtuli collatus: a simplici latus. **N**omina uero componuntur uel cum aliis nominibus: ut omniparens: paterfamilias: uel cum aliis uerbis: ut armiger: lucifer: uel participiis: ut senatus decretum plebiscitum. **V**el pronomi- nibus: ut huiuscemodi: illiuscemodi. **V**el ab aduerbiis: ut satisfacio: beneficus: maleficus. **V**el cum prepositionibus: ut imprudens: perfidus. **V**el coniunctiōibus uterq; quisq; nequis: siquis: quæ cōposita esse ostendūtur a fœmininis in .a. desinentibus: ut siqua

nequa: quomodo aliqua. Nam si non essent composita femininum
in .a. diphthongum fecissent: si quæ: nequæ: uti quis femininum fa-
cit quæ. Et componuntur uel a duabus dictionibus: ut septentrio: se-
miuir: uel tribus: ut imperterritus: inexpugnabilis: inextricabilis: uel
amplioribus: ut cuiuscunquemodi: quæ tamen solent etiam a compo-
sitis secundam compositionem accipere. Primo enim compositum est
perterritus: expugnabilis: extricabilis: & post imperterritus in expu-
gnabilis: inextricabilis. Similiter imperfectus: ineluctabilis. & simi-
lia. Est ergo illud quoque attendendum quod separata composita non so-
lum in simplices resoluuntur dictiones: sed etiam in antecompositas:
sicut sunt ea quæ a tribus uel amplioribus componuntur: ipsa tamen
quoque antecomposita necesse est in duas intelligibiles dictiones re-
solui. Componuntur tamen quædam etiam ex decompositis: potens
a uerbo potes: quod est compositum ex hoc componitur impotens:
omnipotens: ignipotens: uiripotens. ex simplici & decomposito. Et sci-
endum est quod si duo sint nominatiui ex utraque parte declinatur com-
positum: ut respublica reipublicæ: iurandum iurifurandi: quod
græci nunquam faciunt in compositis. Dicunt enim oportere compagi-
nem qua coherant in compositione dictiones immobilem manere. hoc
igitur non seruantes latini diuersorum quidem utimur declinatione
accentu tamen compositorum. In omni enim casu sub uno accentu
ea proferentes composita esse ostendimus: & possumus dicere per sin-
gulos casus ea componi: quod dicentes non uidemur contra supradi-
ctam græcorum de compagine rationem facere. Nec mirum est per
singulos casus apud nos nomina componi: cum apud illos quoque eti-
am uerba quædam inueniuntur: quæ per diuersa tempora componuntur:
ut κατὰ γράφω κατ' ἐγγραφὸν ἀναγίνωσκω ἀνεγίνωσκον. Nam si
a presenti κατὰ γράφω dicamus nasci κατ' ἐγγραφὸν incipit labefactari
compago compositionis: quod recusat ratio. Vnum apud latinos in-
uenitur nomen: quod quis ex duobus nominatiuis sit compositum
non tamen ex utraque parte declinatur: id est alteruter alterutrius: quod
tamen ipsum non absque ratione declinatur. Nam cum duæ pugnant
contra se regulæ ut alteram seruet necessario perdet alteram. Om-
nia tamen nomina uel etiam pronomina quæ genitiuum in ius termi-
nant debent hunc habere communem trium generum: ut unus uni-
us: una unius: unum unius: solus solius: sola solius: solū solius: Ille il-
lius: illa illius: illud illius. Cū igitur femininum & neutrum supradicti

nominis ex corrupto & integro sint composita hiatus causa & eupho-
 nia: alterutra pro altera utra: alterutrum pro alterum utrum & ne-
 cessario habuerint extrinsecus declinationem: id est alterutrius. **Vn-**
de Cicero pro Marcello: Quod si in alterutro peccandum sit; malim
 timidus quam parum prudens uideri. **I**taque masculinum quoque
 eorum est declinationem secutum propter rationem supradictam in-
 ius terminantis genitiui: qui communis uult esse trium generū. **N**ec
 solum tamen in declinationibus nominum hoc inuenitur: sed etiam
 in accentibus: ut uterque: utraque: utrunque: plerisque: pleraque: ple-
 runque. **F**œmininum enim quanuis penultima breuis sit: accētum
 tamen in ea habuit acutum sicut masculinum & neutrum. **Q**uæ enī
 nisi separata sit si græcos sequimur: coniunctio enclitica non debet
 esse. **N**isi illud dicamus quodque quando cum integris componitur
 dictionibus: quanuis significationem suam amittit: id est coniuncti-
 onis tamen enclitici uim seruat: pleraque: ubique: utraque: exceptis
 differentia causa: ut itaque: utique. **I**n his enim non solum coniunctio
 sed etiam præposita ei aduerbia proprie uim significationis conuer-
 tunt composita. **V**etustissimi tamen altera utra: & alterum utrum:
 & alterius utrius solebant proferre: ut plerum plera **P**lerum: absque ad-
 ditione q̄. **C**icero in prothagara: Quæ igitur potest esse idignitas uo-
 luntatis ad molestiam nisi in magnitudine: aut in longitudine alteri-
 us utrius posita. **C**ato de ambitu: Sed sūt partim qui duarum rerum
 alterius utrius causa magistrum petunt. **I**dem in primo originum:
Agrum quem uulsi habuerunt campestris: plerum ab originum fuit
Pacuius in Doloeste: **P**ater Acheos in capherei saxis pleros perdi-
 dit. **I**dem in teucro: **P**eriere danai plera pars pestundata est. **A**selius
 in tertio historiarum: aduerbialiter sineque extulit: ut fieri solet ple-
 rum: ut in uictoria mitior mansuetiorque fiat. **E**rgo nihil aliud est
 in nominibus hisque nisi syllabica epictasis quomodo ce in quibus-
 dam pronomibus & aduerbiis hisce: hocce: illicce. **N**am & plerum
 plera plerum: & plerisque & pleraque & plerunque idem significant
Uter uero & uterque diuersas habent significationes: ut enim πῶς
 ποσ diuiduam uim habet uterque ἐκ τῆρος collectiuam ubi πῶς πῶς
 ubique πανταχοῦ. **I**n his ergo & similibusque si coniunctionem ac-
 cipiamus composita sunt. **S**in syllabam deriuatiua. **S**imiliter undiq̄
 denique: itaque. **S**in uero ex utroque casu obliquo composita
 sunt: nomina manent indeclinabilia: ut sunt huiusmodi: illiusmodi:

istiusmodi: cuiusmodi: eiusmodi: cuiusmodi. **S**in ex nominatio & obliquo: uel ex obliquo & nominatio: nominatio declinatur tantum: ut praefectus urbis: senatusconsultum. **E**t inuenimus per omnes casus fere composita: ut iurisperitus: legislator: praefectus urbis & praefectus urbi: tribunus plebis & tribunus plebi: agricola agrum colens: caelicola id est caelum colens: mactes id est magis aucte. **A**ntiqui tamen & mactus dicebant: menceps mentecaptus: & singularia cum pluralibus componuntur: ut orbis terrae & orbis terrarum: pater familias pater familiarum: armipotens armorum potens: magister militum. **Q**uidam composita haec existimant a secretis a caelicolis a responsis ab atis. **P**ossunt tamen haec eadem etiam separata esse si diuersos accentus his dederis uel interponas coniunctiones: ut resque publica: populusque romanus: tribunusque plebis. **S**i quis ad imitationem graeci enclitice prolatum quidam putant: ut nunquis: nequis. **O**stenduntur tamen ea sine dubio composita tam a foeminino singulari quam neutro plurali in .a. desinentibus. **C**ompositio enim non enclitica corrumperet dictiones solet. **D**icimus enim siqua nequa ut aliqua.

De casibus.

Casus est declinatio nominis uel aliarum casualium dictio num quae fit maxime in fine. **N**ominatio tamen siue rectus ut quibusdam placet: quae a generali nomine in specialia cadat casus appellatur: ut stilum quoque manu cadentem rectum cecidisse possumus dicere. **V**el abusiue dicitur casus: quae ab ipso nascuntur omnes alii. uel quae cadens a sua terminatione in alias facit obliquos casus. **Q**uæritur autem quid sit inter indeclinabilia & aptota & monoptota. **E**t sciendum quae aptota & monoptota indeclinabilia sunt. **S**imiliter enim non uariant terminationem: sed immobilem eam seruant. **A**ptota tamen sunt proprie dicenda quae nominatio solum habent qui plerumque & uocatio inuenitur & non accipitur etiam pro obliquis: ut Iuppiter: diespiter. **N**on enim licet eodem pro genitiuo uel alio obliquo casu uti. **I**deo autem dixi proprie dicenda: quia inueniuntur antiqui aptota pro monoptotis: & monoptota pro aptotis: posuisse. **N**eutralium uero si sit aptotum necessario etiam pro accusatiuo & uocatio accipitur eius nominatio: quod generale est omnium neutralium: ut fas: nefas: ir: pus. **M**onoptota uero sunt: quae pro omni

casu una eademq; terminatione funguntur qualia sunt nomina litte-
rarum & numerorum a quattuor usque ad centum **M**ille quoq; in de-
clinabile: & si qua inueniantur similia: ut hoc a huius a hoc alpha hu-
ius alpha. hi quattuor horum quattuor. hoc gumi huius gumi hic &
hæc & hoc neq; huius nequã: hi quot tot horum quot tot & barbara
plurima: sed magis omnia nisi eam ad græcam uel ad nostram regu-
lam flectamus uel auctoribus flexa inueniamus. **I**n is ergo idest carẽ
tibus declinatõe finaliũ syllabarum quæ monoptota nominamus ui-
dentur casus fieri non uocis sed significatione dũtaxat. **I**taq; articulis
diuersis utimur p̄ uarietate significationis. **N**ec etiam structuræ ratio-
nem seruamus sicut indeclinabilibus per sex casus: uelut autem una
uoce diuersas possunt habere significationes. nam declinabilia per ca-
sus quosdã quam indeclinabilia per omnes casus. **S**i contrario diuer-
sis uocibus sæpe inuenimus unam eandemq; significationẽ fieri ut la-
bor & labos. honor honos: huius cornus & corni: pinus & pini: huius
quæstus & quæsti: ornatus uel ornati tumultus uel tumultu: **A**chillis
uel achilli: aulai uel aula: a fœlice uel fœlici: deis & diis: sapientiũ uel
sapientum. **N**ec solum in nominibus sed etiam in aliis partibus: ut a-
mauere uel amauerũt: amarã uel amauerã: ei uel ii: eis uel iis: nimiũ
uel nimis: satis uel sat. **E**st autem rectus qui & nominatiuus dicitur p̄
ipsum enim nominatio fit: ut nominetur iste **H**omerus: iste **V**irgili-
us. **R**ectus autem dicitur q̄ ipse primus natura nascitur uel positione
& ab eo facta flexione nascuntur obliqui casus. **G**enitiuus autem qui
& possessiuus & paternus appellatur. **G**enitiuus uel q̄ genus p̄ ipsum
significamus. ut genus ẽ priami: uel q̄ generalis uidet esse hic casus
genitiuus: ex quo fere omẽs deriuationes & maxime apud græcos so-
lent fieri. **P**ossessiuus autẽ q̄ possessionem quoq; per eũ casum signifi-
camus: ut priami regnũ. **V**nde possessiua quoq; per eũ casum interpre-
tamur. **Q**uid est enĩ priameiũ regnũ nisi priami: paternus etiam dici-
tur q̄ per eum casum pater demonstratur: ut priami filius: unde patro-
nymica pariter i eũ resoluũtur. **Q**uid enĩ priamides nisi priami filius.
Post hũc ẽ datiuus quẽ etiã cõmendaticiũ quidã nũcupauerũt: ut do
homini illã rem: & cõmedo homini illã rẽ. **Q**uarto loco ẽ accusatiuus
accuso hominẽ: & in causa hominẽ facio. **V**ocatiuus salutatorius uo-
catur etiã: ut o anea & salue anea. **A**blatiuus etiã cõparatiuus: ut ab
hectore aufero: & fortior hectore. **M**ultas tamen alias quoque & di-
uersas unusquisque casus habet significationes: sed a notioribus & fre-
b

quentioribus accaperunt nominationem sicut in aliis quoque multis hoc
 inuenimus: ut patronymica uocamus: non quod omnia sed quod pleraque
 a patribus deriuantur. **N**eutra dicimus uerba: non quod solum ea in hac
 specie inueniuntur absolute dicta: ut prandeo. sed quod ex maxima parte quae
 neutra habent significationem id est nec actiua nec passiuam. **S**yllabas non
 minamus non quod omnes comprehensione litterarum consistunt: sed quod ple
 raque. **S**ic ergo etiam casus ab aliqua notabiliore significatione sunt no
 minati. **O**rdo quoque naturalis eis datus est: **Q**uipe nominatiuus quem
 primum natura protulit: ipse primum sibi locum defendit. **V**nde uer
 bis quoque intransitiue iste quasi egregius adhaeret. **G**enitiuus quoque
 secundum locum sibi defendit: hic quoque naturale uicium generis pos
 sidet: & nascitur quidem a nominatiuo: generat autem omnes obli
 quos sequentes. **D**atiuus qui magis amicis conuenit tertium locum
 tenet: & quod uel eandem habet uocem genitiuo: uel unius abiectione uel
 mutatione litterae ab eo fit. **Q**ui uero ad inimicos magis attinet idem
 accusatiuus quartum. **E**xterminum optinet apud graecos uocatiuus: qui
 pe cum imperfectior ceteris esse uidetur: nisi secundae enim personae
 coniungi non potest. **C**um superiores quattuor omnes personas pos
 sunt complecti figurate adiuncti pronomibus: ut ego priscianus scri
 bo: tu priscianus uel prisciane scribis: ille priscianus scribit. **M**ei prisci
 ani eges: tui prisciani egeo: illius prisciani eget. **M**ihi prisciano das
 tibi prisciano do: illi prisciano placet: me priscianum uides: te prisci
 anum uideo: illum priscianum uidet. **S**imiliter ablatiuus tribus adiungit
 personis: a me prisciano accipis: a te prisciano accipio: ab illo prisciano
 accipit. **N**on egent autem nomina pronomibus: quamuis omnes circum
 eant personas si cum uocatiuis aut substantiuis uerbis coniungatur
 ut **V**irgilius nominor uel sum. **V**irgilius nominaris uel es: **V**irgilius
 nominatur uel est. **I**gitur ablatiuus proprius est romanorum: & quam
 uis quoque ipse tribus sociari potest. ut diximus personis: tamen quia
 nouus uidetur a latinis inuentus uetustati reliquorum casuum con
 celsit: quamuis hunc quoque a uetustissimis graecorum grammaticis acce
 pisse uidentur qui sextum casum dicebant $\delta\upsilon\pi\alpha\nu\delta\omicron\epsilon\upsilon\upsilon\ \epsilon\mu\epsilon\omicron\epsilon\upsilon\upsilon$ qui profecto
 ablatiui uim possidet. **N**am etiam propositioem assumit $\epsilon\grave{\epsilon}\epsilon\pi\epsilon\omicron\epsilon\eta\epsilon\eta\ \epsilon\grave{\epsilon}\omicron\upsilon\upsilon$
 $\rho\alpha\nu\delta\omicron\epsilon\eta\epsilon\eta$. **H**o. $\epsilon\grave{\epsilon}\epsilon\eta\ \mu\epsilon\delta\epsilon\eta\epsilon\eta\ \tau\epsilon\tau\ \rho\alpha\phi\alpha\delta\iota\ \kappa\alpha\iota\ \epsilon\mu\ \mu\epsilon\eta\alpha\iota$. **S**unt igitur formae casu
 ales sex. **M**onoptota quae una terminatione pro omni casu funguntur
 ut supra dictum est: ut nequam gamma: alpha: beta: cornu quattuor:
 quinque: sex. his quidam addunt illa quae tam uoce quam significatione

unum casum habent: ut huiusmodi istiusmodi. **Diptota** quæ duos diuersos casus habent tantum: ut uerua: uerubus. **Nā** ueruum in usu non inuenimus & fors forte. **Terentius** i phormione: o fortuna o fors fortuna: **Virgilius** in primo. Forte sua libycis tempestas appulit oris. **Et** tabi tabo. **Alia** triptota qualia sunt omnia neutra secundæ declinationis in singulari numero: ut templum templi templo. **Et** in plurali tam in secunda q̄ in tertia & quarta: idest omnia neutra pluralia: ut templa templorum templis. **Sydera** syderum syderibus cornua cornuum cornibus. **Alia** tetraptota qualia sunt omnia in r desinentia secundæ declinationis: puer pueri puero puerum. **Alia** pēptota qualia sunt omnia masculina uel fœminina secundæ declinationis in us terminantia. doctus docti docto doctum docte: **Virgilius** uirgilii uirgilio uirgilium uirgilii. **Exaptota** sunt quæ sex diuersos casus habent: qualia sūt masculina in us desinentia: quæ secundum declinationem quorundā pronominum in ius efferunt genitiuum unus unius uni unum une ab uno: de cuius uocatio: quia quidam dubitāt **Caper** doctissimus antiquitatis perscrutator ostendit hoc usum. **Catulum** & **Plautū**. **Catulus** tu præter omnes uerba de capillatis celtiberose celtiberie fili. **Plautus** in fribolaria. **O** amice ex multis mihi: une cephalio. **Sole** quoq; atticidas i hymenæo. **Felix** lectule talibus sole amoribus. **Sunt** alia quorum quidem nominatiuus in usu non est. obliqui autem sunt: ut **Iouis** ioui iouem a ioue. quāuis uetustissimi nominatiuum quoq; hic **Iouis** proferebāt: sicut de nominatiuo tractātes ostēdemus. **Sūt** alii i quibus tres obliqui inueniuntur precis preci prece: frugi frugem fruge **Vetustissimi** tamen & frux & fruges nominatiuum protulerūt. **Alia** i quibus duo uicem uice: tabi tabo. **Alia** in quibus unus ut sponte laterem: quāuis & ablatiuus eius singularis: & nominatiuus & accusatiuus plurales inueniūtur: **Plau.** in truculneto. **Quid** maceria aut illa in horto quæ est in noctes singulas latere fit minor: quāuis hoc ad uos damni per mensus uiam est nihil mirum uetus est maceria: ueteres si lateres ruunt. **An** tu ueteres lateres ruere fas nephas cepe: **Illud** quoq; non est prætermittēdum quod quibusdam uidetur septimus casus eē ablatiuus quādo sine præpositione p̄fert: quod satis irrationabile uideatur. **Minime** eim præpositio addita uel subtracta mutare ualet uim casus. **Neque** enim cū accusatiuo casui multæ præpositiones solent adiūgi. **Alius** casus est quādo habet præpositiones. & alius quādo absq; his p̄fertur. **Quis** hoc dubitat q̄ omnes præpositiones uel accusatiuo

uel ablatiuo apud latinos iungi solent. Ergo si adiuncta uel non ablatiuo
 uo mutant eius uim. Accusatiuo quoque adiuncta uel non debent si-
 militer mutare casum. Denique in comparationibus absque prepositi-
 one solet proferri ablatiuus: nec tamen dicit quisque septimum tunc esse
 casum: sed ablatiuum cum dico fortior Achilles Hectoris: in quo om-
 nes artium scriptores consentiunt: & sex esse casus confitentur & non
 septem. Vno enim non duobus casibus latini superant graecos. Sep-
 timum igitur qui addunt superuacuum faciunt qui nulla differen-
 tia uocis in uillo nomine distet a sexto. Sciendum tamen quod hic casus:
 idest ablatiuus est quando pro genitiuo & est quando pro datiuo acci-
 pitur graeco. Pro genitiuo quando prepositionibus uel aduerbiis ab-
 latiuus casus subiungitur: ut ex illo: ab illo: pro illo: coram illo: cum illo.
 Et quando comparatur fortior illo. Et quando nominis & participii
 ablatiuus uerbo: & nominatiuo alterius nominis cum transitione per-
 sonarum adiungitur: ut sole ascendente dies fit: Et Traiano bellante
 uicti sunt parthi. Hac autem utimur constructione quando consequen-
 tiam aliquam rerum quae uerbo demonstrantur ad eas res: quae parti-
 cipio significantur ostendere uolumus. Quid enim est Traiano bella-
 te uicti sunt parthi: nisi quod secuta est uictoria Traianum bellantem: &
 sole ascendente factus est dies: nisi quod ascentionem solis secuta est dies.
 Inueniuntur tamen etiam nomina loco participiorum in huiusmodi
 locutione posita: ut Virgilius in septimo: Non uobis rege latino diui-
 tis uber agri. Triax ue opulentia deerit: Rege latino pro regnante la-
 tino: quis in huiusmodi constructionibus subauditur participium
 substantiuum. Graeci autem in huiusmodi constructione solent pro ge-
 nitiuo participii et infinitum ponere uerbum: ut εν τῷ βασιλευειν Τραϊ-
 ανῶν ἢ γο υν βασιλευοντος Τραϊανου etiam tunc pro genitiuo ponit
 graeco: quando per participium habens & accusatiuum interpreta-
 mur cum: ut pulchra forma mulier: pro pulchram formam habens
 mulier. Magna altitudine domus: idest magnam altitudinem habes
 Pro datiuo quoque quando cum in uel sub prepositionibus iungitur:
 ut in illo: sub illo. Et quando ipsum ablatiuum interpretamur per ac-
 cusatiuum & per prepositionem per: ut uinco te manu: idest per ma-
 num: uideo te lumine: idest per lumē.

Hoc penum huius peni: hoc penus penoris: hic penus pe-
 nus. Hac penus penus: hoc penu penu: hoc specus speco-
 ris: hic specus specus: hoc specu specu: Algor algeris: hic

algus huius algus: **Plautus in uidualaria.** Inopiam luctum mœrorem
 paupertatem algum famem. **Idem in rudente.** Tu uel suda uel peri:
 algu uel etiam ægrota uel uale. **Optimates** sunt qui defendunt senato
 res **Populares** qui defendunt populum. **Ex asse** hæredem facit: idest
 ex duodecim uncis. **A** mobilibus fixa deriuata sunt: clarus claritas
 magnus magnitudo: latus latitudo: **Altus** altitudo pius pietas. **Item**
 a fixis mobilia deriuata: iuno iunonis iunonia iunoniũ: æquor æquo/
 reus æquorea æquoreum: marmor marmoreus marmorea marmoreũ
Sanguis sanguineus sanguinea sanguineum: clarus clari claritas: am
 biguus ambiguĩ ambiguitas. ce & æ diphthongi lógæ sunt. **Inde Vir**
gilius. **Insula Ionio** in magno dixit. ce autẽ diphthongus apud græ/
 cos etiam in p̄cipio d̄fectionis pro breui accipitur: πόρροσ ε̄διασ ε̄διασ
 ἀρ̄ενοϊσ ἀρχ̄ηρεταϊ. **Aliter enim Iambus** stare nõ potest: & r s litteras
 græci uim pene litterarum uocalium habere affirmant. **Vnde r** quoq;
 aspiratur sicut alia uocales apud græcos rethor rhodanus: birrhia:
 birrhus. & s similiter uim uocalis habere dicunt. **Et hoc ex latina lin**
 gua maxime intelligere possumus cum s littera in metro & amittitur
 & synalipham facit: ut ponite spes sibi quisq; aut ouium foetus: aut
 urentes culta capellas: & aspirationis loco fungitur pro e enim uel επ
 τ̄αν μ̄ισ εκ̄τον lex septem semis sextum dicimus. **Cicero** ο̄ι δ̄α μ̄εν̄ω
 σ̄αωσ̄ το̄υ θ̄ηνον̄ ἐρ̄υειν. μ̄εν̄ανδρος̄ το̄ μ̄εσ̄ειν̄ εν̄ τ̄η̄ ε̄σ̄ωιδι. **Vnde ro**
 mani ebrius dicunt ρ̄η̄αᾱταχ̄ρη̄μ̄ε̄δε̄ῑμ̄ε̄ π̄ρ̄ε̄σ̄εῑμ̄ε̄ moderor tibi. **Sa**
lustius in Catilina: tempus fortuna cuius libido gentibus moderatur
 moderor te: **Lucanus Syderibus** quacunq; fugã moderant̄ olipi qua
 ro te: quaro a te Διᾱ το̄ῡ σ̄η̄μ̄εῑ οῡρ̄ω̄ μ̄ᾱῑ ο̄ ῑπρο̄ σ̄ω̄π̄η̄δ̄εῡ τ̄ε̄ροῡ κ̄λ̄ῑν̄ε̄
 ῑν̄ εν̄π̄ρ̄ω̄ τ̄ω̄ δ̄ε̄ῡ τ̄ε̄ρω̄ ε̄ῑδ̄ον̄ ω̄σ̄ μ̄η̄χ̄ον̄ τ̄ε̄σ̄ τον̄ δ̄ῡικ̄ον̄ ἀ̄ρῑο̄μον̄.

Denominatio & ge
nitiuo: Liber sextus.

B

REVITER REGVLAS TIBI ME IVSSI/
 sti Iuliane consul ac patricie nominum colligere:
 quibus latina utitur elouq̄entia, quod suscepi non
 tam rei facilitate: uel ingenii confidentia q̄ ne quid
 tibi cui omnia debeo prorsus negarem. **Et quoniã**
 ornamentum esse te latinorum non minus q̄ græ/
 corum studiis gaudebam. **Igitur excusatio** mihi sit
 h iiii.

audacis incepti: difficillima recusatio tuæ iussionis. Nūc de nomina-
tuo & genituo singulari quibus inuentis alii casus tam singularis q̄
pluralis numeri facile dignoscuntur: Pleraq; quidem a doctissimis ui-
ris: pauca tamen & a me pro ingenii mediocritate iuenta exponamus
Et hæc modo compendii causa, postea uero deo uitam præbente de
accusatiuo & ablatiui singulari & genituo plurali tertiæ declinatio-
nis: cum de obliquis tractauiero calibus multo labore inuenta & diuer-
so auctoritatis uisū approbata subiungam: de uerbi quoq; præterito
perfecto: cum de eius temporibus disseram explanabo in quibus uos
dubitare dicitis. Nec mirum cū ipsi etiam probatissimi artium scrip-
tores non omnino certis hæc regulis diseruisse noscuntur.

De. xiiii. litteris.

Quoniam in superioribus libris de litteris & syllabis & acci-
dentibus nominibus: & de omni deriuatiuorū specie nomi-
num quantum potui diligenter exposui. Nunc de regulis in hoc qui-
dem libro nominatiui & genitui: in sequenti uero cæterorū casuū tra-
ctare incipiam nec me pigeat dū uiuo & hæc & quæcunque scripsero
uel mea diligētia uel amicorū monitu uel inuidorum uituperatiōe: si
iusta fuerit emendare. Solatio enim mihi ipse esse possum: qui ueterū
scriptorum artis grāmaticæ uitia corrigere quauis audacissime: sed
maximis auctoribus Herodiano & Apollonio confisus ingredior: si
quid in meis quoque humani erroris scriptis acciderit quod sit emen-
dandū. Quattuordecim sunt litteræ terminales nominū: quibus lati-
nus utitur sermo. Vocales omnes, semiuocales similiter omnes absq;
z: & f. quam magis mutæ esse cū de littera tractabamus i priō libro
ostēdimus. Præterea mutæ tres, c. d. t. ut sophista: mare: gūmi: cicero
cornu: sol: templum: numen: cæsar: uirtus: pax: lac: aliud: bogud: ca-
put. In græcis autem inuenitur etiā y: ut dory nomen oppidi pontici
& Epoy: Staius in. iiii. theb. Et summis i gestū mōtibus Epy. In a de
sinētia noīa siue latina siue græca masculina uel fœminina uel cōmu-
nia addita e faciūt genitiuū i æ diphthōgū: ut hic scriba huius scriba:
hæc musa huius musæ: hic & hæc auriga huius aurigæ. Inueniunt ta-
mē quædā ex cōmūibus etiā neutro generi adiuncta: sed figurate per
alloe thetā: ut aduena mancipiū. Valerius autem maximus i secundo
memorabiliū ponit alienigena studia: quod priā declinatio nō habet.
Nullū enim neutrū nec primæ nec quitæ declinationis potest iueniri.

Nec idem esse singularis nominatiuus in a desinens neutri generis & nominatiuus pluraris. Sed antiquissimi hic alienigenus & hæc alienigena: & hoc alienigenū dicebant: ex quo potest hoc esse plurale. Nec non etiam similiter a genere composita proferebant: caprigenus: ter-
 rigenus: taurigenus. Adq; usus confirmat. Pacuius in Paulo: Quia
 uia caprigeno generi gradibus gressio est. Cicero in prognosticis. Ca-
 prigeni pecoris custos de gurgite uasto. Virgilius in. vii. Caprigenū/
 que pecus nullo custode per herbam. Hoc tamen potest & per lynco-
 pam accipi pro caprigenarum. sicut idem i octauo: Optime graiuge-
 num cui me fortuna precari: pro graiugenarum. Actius in. ix. Ex tau-
 rigeno semine ortam fuisse an humano eam. Allud etiam obseruandū
 q̄ octo sunt nomina in a desinentia fœminina: quorum masculina in
 us plerunq; terminant genitiuum: & in i datiuum more quorūdam
 pronominum. Itaq; fœminina quoq; necnon & neutra eisdem ha-
 bent genitiuos & datiuos. Vnde quidam decæpti inter pronomina
 posuerunt ea: sunt autem hæc: unus una unum unius uni: ullus ulla
 ullum ullius ulli. nullus nulla nullum nullius nulli: solus sola solum
 solius soli. totus tota totum totius toti: Alius alia aliud alius alii: uter
utra utrū utrius utri. alter altera alterū alterius alteri. Similiter ab eis
 cōposita: uterq; utraq; utrūque utriusque utriusque. alteruter alterutra
 alterutrum uel alterum utrum: alterutrius uel alterius utrius: alteru-
 tri uel alteri utri: utraq; enim declinatio usu neutrum est: Neuter
 neutra neutrū neutrius neutri. Sed in hoc nomine neuter ex contra-
 rio aliis quæ forma simili declinantur frequentior est usus genitiui in
 i & datiuo in o terminantis in masculino & neutro. In fœminino
 uero in æ diphthongum hic neuter & hoc neutrum huius neutri hu-
 ic neutro: hæc neutra huius & huic neutra. Et sciendum quod quo-
 tiens superiora masculina in i desinant in genitiuo: & in o in datiuo:
 hoc enim quoque rarior habet usus & uetustior necessario in æ diph-
 thongum fœminina supradictos terminant casus. Itaque non solum
 unus unius uni. sed etiam huius & huic unæ: Et similiter ullæ nullæ
 solæ totæ: aliæ alteræ: in usu antiquiore inuenimus. Cicero pro
Marco Tullio: hoc iudicium sic expectatur ut non unæ rei statui: sed
 omnibus constitui putetur. Idem ad Herennium: Non res tota to-
 tæ rei necesse ē similis sit. Teren. i heautontimer. Hæc ipsa i itinere al-
 teræ dū narrat forte audiui. Idē i Eunu. Nunq̄ adepol quicq̄ iādiu q̄
 magis uellē mihi euenire euenit: q̄ q̄ mō senex itro ad nos uenit errās

mihī solā ridiculo fuit quā quod timeret sciebam. **Cecilius.** Nulla nationi tot tantas tam continuas uictorias tam breui spacio datas arbitrator: q̄ uobis. **Eiusdē.** i. primae declinationis foemininorum genitiuū etiam in as more graecorum solebant antiquissimi terminare. **Vnde** adhuc paterfamilias & materfamilias pro familiae solemus dicere: & frequens hoc habet usus. **Liuius in odyssaea:** Atq; escas habemus mentionem escas pro esca. **Ibidem.** Nā diua monetas filiam docuit: monetas pro moneta. **Ibidem in eodem:** Mercurius cunq; eo filius latonas pro latona. **Neuius in carmine belli punici primo.** Inerant signa expressa quomodo titani bicorpores gigantes magniq; **Atlantes** runcus atq; purpureus filii terras pro terra. **In eodem.** uenit in mentem hominum fortunas pro fortuna. **Ennius in septimo annaliū.** Dux ipse uias pro uia. **Cicero in quarto uerinar.** Liberos matres familias bona fortunalsq; omnes. **Dicitur** tamen & paterfamilia: & patrefamilia & familiarū & familiis. **Marcus Brutus de officiis.** Itaque patrefamilia domini sumus. **Salustius in catilinaria.** Filii familiarum quorum e nobilitate maxima pars erat parentes interficerent. **Cicero in frumentaria:** Itaque ex his scribis qui digni sunt illo ordine patribus familiis uiris bonis atque honestis percunctamini. **Neutra** eiusdem terminationis graeca sunt: & additis faciunt genitiuū ut hoc peripetasma huius peripetasmatis hoc poema huius poematis haec tamen antiquissimi secundum primam declinationem protulerunt: & generis foeminini ut **Plautus in amphytrione:** Cum seruili schema pro schemate. **Nunc** ne ornatum hunc. **Vos** meum admiremini quia ego huc processi: sic cum seruili schema. **Valerius in phormione.** Quod hic cum tragicis uersibus & syrma facis pro syrmate. **Plautus in persis.** Theatrum lepida cum decora schema. **Cecilius in hippo filius in me incedit** satis hylari schema. **Pomponius in satyra.** Cuiusuis leporis liber dyademam dedit pro dyadema. **Liberius in cancro.** Nec pithagoram dogmam doctus. **Plautus in milite glorioso.** Glaucomam ab oculos obiciemus: eumq; ita faciemus: ut quod uiderit ne uideat. **Quidam** autem in um etiā teste celfo huiuscemodi protulerunt nominatiuos hoc emblematum huius emblematis. hoc toreumatum huius toreumatis declinantes: **Vnde** frequens usus eorum datiuos & ablatiuos plurales in is terminant his & ab his schematis: emblematis toreumatis: peripetasmatis: quibus frequēter casibus i uerbinis utitur **Cicero.** Nā & a & h & k nomia

litterarum indeclinabilia sunt: sicut aliarum quoque omnium litterarum: nec non numerorum a quattuor usque ad centum: sed & mille. Nam a centum compositi numeri declinantur: ut ducenti ducentorum ducetis & similia. Et litterarum quidem nomina neutri generis sunt. Numeri uero qui sunt indeclinabiles: generis sunt omnis: hoc est & masculini & feminini & neutri. Mulucha flumē & thuria siqua similia inueniuntur magis figurate masculina cum neutris iunguntur: ut si dicam tyberis flumen uel hister flumen: quae autem non sunt neutra thuria & mulucha & similia ostendit etiam natura ipsius sermonis. punici in quo omnia nomina uel masculina sunt uel feminina. Ergo capsa quoque & thala oppidum & thirmida similiter feminina figurate neutris sunt coniuncta. Vnde **Salustius in secundo historiarum**: Inter leuam moenium & dextrum flumen thuriam quod ualentiam paruo intervallo praeterfluit. Thuriam dixit qui accusatiuus masculini est non neutri. Plurima tamen non solum in Africa: sed in regionibus etiam nomina fluuiorum in .a. inueniuntur desinentia. **Lucanus in secundo**. Nullasque uado qui macra moratus alnos. **In eodem**: Scenaque & adriacas qui uerberat aufidus undas. Quae sunt nomina Italiae fluuiorum similiter himella & alia. **Virgilius in septimo**: Prope flumen himellae. **Idem in eodem**: Et quos infaustum interluit Allia nomen. **Salustius in secundo historiarum**: Nisi quoniam flumen lurda tauro monte defluens. Nec non etiam graeca nomina tam fluuiorum quam aliorum in .a. desinentia: quae in .oy. faciunt genitiuum graecum: nostri absque .s. solebant plerumque proferre: ut marsya geta: charea: sosia: **Lucanus in tertio**: Qua celer & rectis descendens marsya ripis: errantem maëandron adit. Hoc etiam sciendum quod omnis nominatiuus in .a. desinens corripitur: quantum sit apud graecos productus: ut Lydia: Syria: Phrygia: Italia: Hispania. Vnde accentus quoque tempore mutatur. in paucis tamen inueniuntur nostri poetae graecis seruisse morem graecum. **Statius in quarto thebaidos**: Non tegea non ipsa deo uocat alite foelix cyllene. **Idem in .vi.** Te plangeret argos: Te nemea tibi lerna conas larissaque supplex poneret. In .e. correptam latina sunt neutra quae .e. in .is. conuersa faciunt genitiuum: ut hoc mare huius maris: hoc monile huius monilis: hoc mantile huius mantilis. **Quidi. in quarto fastorum**: Duxerat ad dextram uillis matile solutis. Cuique meripatera thuris accera fuit: hoc foracte huius foractis **Hora. in primo car.** Vides ut alta stet: niue cadidum foracte. **Virgili.**

in undecimo: **S**ancti custos sacratiss **A**pollo. **E**xcipitur unum indecli/
nabile in singulari numero: hoc cœpe huius cœpe. **A**puleius in medi/
cinalibus. **C**œpe succum melle mixtum: quod in plurali numero fœ/
mininum est primæ declinationis hæc cœpe cœparum: quanuis anti/
quissimi in .a. quoq; singulare fœminino genere hoc recte protulisse i/
ueniuntur. **N**euius in appella. **V**t illum differant qui primum olitor
cœpam protulit. **L**ucil. in sexto satyra. **L**ippis edenda acri assidue κη/
πέριος ἀνερωπρος homo cœparius cœpa: irequentior tamē usus hoc
cœpe protulit. **N**euius in appella. **C**ui cœpe edendo oculus alter pro/
fluit. **I**dem in eculeo: **O**leas cœpe ficus. **V**arro de actionibus scænicis
in tertio: **M**ultifariam in patellis coquere cœpe. **C**aper tamen & cœpi/
tius & cœpitium ueteres dixisse ostendit. **I**n .c. productam græca sūt
fœminina & uel græce declinatur: ut libye libyes: uel mutata .e. in .a.
& accepta .e. faciunt genitiuum in .æ. diphthongum: ut helena hele/
næ. **I**n .i. latina siue græca inueniuntur & neutra sunt uel omnis gene/
ris: & aptora: ut hic & hæc & hoc frugi: nihili: mancipi: huiusmodi:
nauci quoq; quod putamen nucis significat & pro nihilo accipitur.
Plautus in **M**ustellaria: **Q**ui homo timidus erit in rebus dubiis: nau/
ci non erit. **I**dem in truculento: **T**ympano tribam amas hominē non
nauci. **Q**uibusdam tamen non irrationabiliter genitiui & datiuī casus
isti sunt existimati: qui figurate cum omnibus aliis casibus & generi/
bus possunt adiungi. **N**am frugi datiuus & a nominatiuo frux uel
fruges: & mancipi a manceps: & nihili genitiuus a nominatiuo nihil/
lum: hoc gummi: hoc sinapi: magis peregrina sunt: quanuis quidam
hæc sinapis dixerunt: ut **P**lautus in **p**seudulo: **T**eritur sinapis scelera/
ta cum illis qui terunt priusq; teruerint oculi ut extillent facit. **I**nueni/
untur & barbara in .i. ut illiturgi: oppidum. **L**iuī. in .xxiii. ab urbe cō/
dita: **I**lliturgi oppidum oppugnabatur. **T**raianus in primo datiorū:
Inde berzobim deinde aixi processimus. **H**erodianus gummi quoq;
& piperi dixit esse barbara: sed nostri piper piperis declinauerunt: ut
Persius & piper & perna. **I**dem rugosum piper. **E**t **I**uuenalis: **S**oluite
funem frumenti dominus clamat piperisue coemptor. **D**e huiusmo/
di: istiusmodi: illiusmodi: & aliis talibus multi dubitauerunt: utrū
composita sint an non: sed ea composita esse ipse accentus docet: qui
in fine præcedentis dictionis poni nō posset nisi esset composita. **I**deo
autē indeclinabilia sūt quoniā utraq; pars genitiuū casū habet. **Q**uo/
modo igit si uterq; sit nominatiuus in compositis uterq; declinat: sic

in his quoniam uterq; genitiuus est manit indeclinabilis. In .o. corr
 ptam: quam tamē ueteres frequenter producūt latina sunt: & si fœm i
 nina fuerint. g. uel. d. antecedentibus mutāt .o. in .i. & accepta nis fa
 ciūt genitiuum: ut hæc carthago huius carthaginis: hæc uirgo huius
 uirginis: hæc dulcedo huius dulcedinis: alcedo alcedinis. **Plautus in**
 penulo: **Qua** mare olim est cum ibi alcedo pullos educat suos. **Alia**
 uero omnia producunt. o. in genitiuo: ut hic **Cicero** huius ciceronis:
 caupo cauponis: hæc **Iuno** iunonis: castulo castulonis: ruscino rusci/
 nonis: nomina sunt urbium **Hispania**: hic & hæc **bubo** huius bubo/
 nis. **Excipiuntur** hæc quæ in genitiuo non seruant. o. ut hic **cardo** hu
 ius cardinis. **Quidam** tamen ueterum etiam fœminino genere protu
 lerunt hoc **Gracchus** in atalanta. **O** grata cardo regium: egressum in
 dicans. **Ordo** etiam ordinis: homo hominis: quod est commune. **Ci**
 cero pro cluentio: **Cum** de eius matre loqueretur ait: cuius ea stulticia
 est: ut eam nemo hominem appellare possit. **Et Lucanus in quinto de**
 phœmone: **Atq;** hominem toto sibi cadere pectore iussit. **Virgilius in**
 primo aeneidum: **Nec** uox hominem sonat: de fœmina loquēs. **Ve**
 tustissimi tamen etiam homo hominis declinauerunt. **Ennius: Vult**
 turis in syluis miserum mandebat hominem. **Heu** q̄ crudeli conde/
 bat mēbra sepulchro. **Nam** & uultur & uulturus & uulturius dicitur
Nemo quoq; siue ex hoc compositum: ut quibusdam uidetur: seu nō
 communis generis est: & similiter. o. in .i. conuertit in genitiuo: ut ne/
 mo neminis. **Lucilius in .xxx.** Nemini ingenio quenq; cōsidere oport
 tet. **Plautus in captiuis:** Nemini misereri certū est: quoniam mei mi/
 seret nemo. **Titinnius:** Quod rogas neminem decet bonum. **Terenti**
 us in andria: **Hoc** ego scio unum neminem peperisse hic. **Nec** solum
 de hominibus dicitur sed de diuis. **Virgilius in .xi.** Turnæ quod optā
 ti diuum promittere nemo. **Turbo** turbinis quando de ui uentorum
 loquimur. **Nam** si sit proprium seruat. o. in genitiuo: hic turbo turbo
 nis nomen proprium gladiatoris. **Sic Horarius in secundo sermonū**
Corpore maiorem rides turbonis in armis spiritum. **Anio** etiam anie/
 nis: quod antiquissimi secundum analogiam anien nominatiuum
 proferebant. **Cato** contra ueturium: **Aquam** anienem in sacrari/
 um inferre oportebat non minus quam quindecim milia **Aniem** ab/
 est. **Quidius** quoq; numici aut anienis aquæ: cursuque breuissimus
 alno. **Cicero pro cornelio in .i.** trans anienem. **Horatius in primo**
carminum: **Et** præcepto anio ac tiburni locus. **Apollo** apollinis.

Præterea cupido cupidinis: quod masculino quidem genere deum si-
gnificat & est proprium. **F**œminino uero ipsam rem: itaq; fœminini
præualuit declinatio: **M**argo quoq; marginis. **N**otandum quod tam
masculini q̄ fœminini generis iuenitur. **S**ta. i primo the. **S**oluerat he-
sperii deuexo margine ponti. **I**uuenæ. i primo: **A**ut summi plena iam
margine libri. **E**xcipitur etiam fœmininum caro carnis. **V**etustissimi
tamen etiam nominatiuum hæc carnis proferebant: qui magis ratio/
nabilis est ad genitiuum. **L**iuus andronicus in odyssea: **C**arnis ait ui-
numq; quod libabant & ξενώτων antlabatur. **E**t tittus in. xxvi. ab
urbe condita: **L**atinæq; instauratæ q; laurentibus carnis quæ dari de-
bet data non fuerat. **I**taq; eiusdem caro diminutiuum carnicula est:
ut uirgo uiguncula: ratio ratiuncula. **V**arro i audabata: **S**ed quid uis
potius o homo q̄ caruncula nostra. **A**b eo autem quod est carnis car-
nicula debet esse: ut canis canicula. **E**t sciendum q; quinq; inueniuntur
in .o. terminatiua quæ faciunt in .a. fœminina: ut leo leæna uel lea: dra-
co dracæna: leno lena: caupo caupona: quod significat tam ipsam ta-
bernam q̄ mulierem. **L**ucilius in tertio: **C**aupona hic tamen una syra
Strabo etiam straba facit. **V**arro de numismatis: **N**on hæc res de ue-
neripeta strabo facit. g. in .o. productam delinentia græca sunt fœmi-
nina & græce declinantur: ut manto mantus. **V**ir. in .x. **F**atidicæ mā-
tus & tusci filius amnis: uel addita nis faciunt genitiuum: ut dido di-
donis: calipso calipsonis: io ionis. **I**dq; usus comprobatur antiquorum
Actius custodem assiduum ionis apposuit uirgini. **P**acu. **F**ilias sibi præ-
creasse dicitur: eandem per calipsonem autumant. **P**lau. in aulularia:
Quod si argus seruet: qui oculus totus uidit argum quem quondam
ioni luno custodem addidit: q; autem ionis & didonis & calipsonis
dicitur ostendit etiam **C**æcellius uindex in stromatheo: his uerbis. ca-
lipsonem ita declinatum esse apud antiquos. **L**iu. apud nympham
Atlantis filiam **C**alipsonem. **E**nni. in .xi. **P**œnos didone oriundos. **A**-
ctius in ione **C**ustodem assiduum ionis instituit uirgini. **I**n .u. latina
sunt neutri generis & aptota in singulari numero nō etiam in plurali:
ut hoc cornu: tonitru: gelu: qui tamen antiquissimi inueniuntur in um-
quoq; proferētes in eodem genere. **E**t i us genere proferētes masculio
& quartæ declinatiōis: ut **L**uc. i septimo: **C**ornus tibi cura sinistri. **I**dē
in eodem: **S**eu tonitrus ac tela ionis præfaga notauit. **C**icero tamen i
arato: hoc genus genu protulit. **T**ertia sub cauda ad genus ipsum lu-
mina pandit in eodem: **A**c propter leuum genus omni ex pte locatas

paruas uergilias tenui cum luce uidebis. **In eodem.** Hoc genus ad le-
 uum nixi de lapsu refedit. Atq; inter flexum genus & caput alitis hæ-
 sit. **Actius in prometheo.** Profusus flammæ hyberno gelus. Illud etiã
 notandum quod cum plerunque composita simplicium declinatione
 seruant. **Capricornus** secundæ inuenitur declinationis: **Cicero in ara-
 to:** Corpore semifero magno capricornus in orbe. **Idem in eodem:**
Tum magni curuus capricorni corpora propter: delphinus iacet. **Aut**
 nimio lustratus nitore. **Quidius in primo methamor.** Dextra tenet
 cornum. **Idem in quinto Flexile cornum:** **Lucretius** similiter in sep-
 timo Propterea fit utiq; semina quodcunque habet in se mittat, quia
 saepe gelum quod continet in se emittit. **Actius in troadibus:** Sed
 utrũq; terræ motus sonitus ne inferum persuasit auris inter tonitrua:
 & turbines. **In e** duo sunt generis neutri: lac lactis quod antiquissimi
 etiam hoc lacte protulisse inueniuntur teste **Capro:** apud quem exem-
 pla inuenies: **Plautus in menachinis.** Neque aqua aquæ neque lacte
 est lacti crede mihi usq; similis. **Et allec allecis.** Sic **Martialis** **Capari**
 & putri cœpas allece natantes. **Et** pulpam dubio de petasone uoras.
Horatius in secundo sermonum. Peruellunt stomachum cicer allec
 facula choa piper allece non sine aceto. **Est** autem allec genus piscis.
Inueniuntur tamen quidam ueterum etiam hæc allec fœminino ge-
 nere protulisse: quod **Caper** ostendit de dubiis generibus uerrium.
Flaccum posuisse allecem hanc dicens: non habet plurarem neque
 hoc neque lac. **Nam** hæc lactes partes sunt intestinorum a græco
 γάλακτος dictæ: & seruauerunt apud nos quoque idem genus: cuius
 singulare hæc lactis est. **Titinius in ferentinari:** Craticula ce-
 rebellum lactis agnina. **Pomponius in lare familiari.** Oro te base
 per lactis tuas. **In d** quoque duo sunt neutra: quæ a masculinis na-
 scuntur in .s. desinētibus: aliud & quid: & ex eo composita: ut aliquid
 siquid: nequid: quorum genitiuus in ius profertur: ut alius & cuius
 & datiuus in i alii & cui secundũ quorundam pronominum declinati-
 onem. unde quidam indocti pronomina ea esse putauerunt: **Sed** ipsa
 significationis ratio. & omnes græcorum doctissimi hæc nomina esse
 comprobant. **Probus** etiam alius alia aliud. inter nomina posuit. **La-
 tius** autem de his in pronomine differemus. **Inuenitur** apud **Liuium**
 in .cxiii. ab urbe condita in d desinens. **Barbarum** regis **Maurorum**
 nomen **Bogud:** cuius genitiuum secundum tertiã declinationem **Bo-
 gudis** protulit. ut castra quoque diuersis partibus. **Cassius** & **Bogud**

ad orti haud multum abfuere quin opera perumperent. **In eodem**
Quo tempore regni firmandi Bogudis causa exercitum in africam ue
lociter traicere conatus sit. **Idem in eodem**. Cassius gessisset cum tre
bonio bellum : si Bogudem trahere in societatem furoris potuisset. **Idē**
in. cxlii. Oppidi nomen in d desinens per accusatiuum casum neutro
genere protulit. **Et ipse circa Pulpud oram tuebatur**. In t hoc caput
capitis inuenitur : & ex eo composita synciput syncipitis occiput occi
pitis: **Git** ααλην Τιων & nepet nomē oppidi: Italici indeclinabilia sūt
In al latina inueniuntur & barbara : & sunt generis masculini uel neu
tri: quæ addita is faciunt genitiuum : ut hic sal huius salis: hic hannibal
huius hannibalis hoc tribunal huius tribunalis: seruical seruicalis. sūt
neutra & a producunt in obliquis casibus. **In l** desinentia correpta la/
tina sunt & neutra & addita lis faciunt genitiuum : ut mel mellis fel
felis. **In l** producta quæ sunt barbara uel il uel ol uel ul desinentia cu/
iuscunq; sunt generis latina siue barbara addita is faciunt genitiuum
ut hic daniel huius danielis : hæc tanaquil huius tanaquilis : hic sol
huius solis : hic consul huius consulis : hic & hæc exul huius exulis .
Nihil indeclinabile est quoniam per apocopen ab eo quod est nihilū
prolatum est. **Sicut** etiam apud græcos κρείττω κῦκὲ ω pro κρείττον
κῦκῶνα . **Quidam** tamen putant aduerbium esse quod nomen esse
adiiectiuum quantitatis ipsa ostēdit constructio . **Quomodo** enim di
cimus multum bonum & boni & bonorum : & nimium lucrum & lu
cri & lucrorum : sic nihil malum uel mali uel malorum . **Terentius in**
Andria. **Nihil** horum egregie præter cætera . **Et Cicero de signis**. **Ni**
hil minus ferendum pro nihil intolerabilius . **Potest** autem etiam lo
co aduerbii accipi quomodo multum & primum . **Nihil** autem & ni
hilum a non & hilum est compositum : quod sine dubio est nomen .
hilum enim pro ullum uetustissimi proferebant . **Lucilius in . xliii.**
Naumachiam licet hæc in q̄ alueolumq; putare : & calces delectes te
hilo non rectius uiuas : **In am** unum desinit generis omnis indeclina
bile : hic & hæc & hoc nequam . **In im** quoq; unum indeclinabile cim
nomen uici . ut dicit **Celsus** . **In um** latina seu græca apud græcos in
on desinentia neutra sunt : & mutata um in i faciunt genitiuum : ut
hoc templum huius templi : hoc pelium huius pelii : hoc hostoriū hu
ius hostorii : lignum quomodius æquatur . **Inueniuntur** apud comi
cos multa huiuscemodi neutrorū formā habētia mulier; noīa quibus
articulos foeminini generis necessario significatiōis gratia præponere

solēt ut ἡ Δορκίον hęc dorcium γλυκερίον hęc glycerium χρύσιον hęc chrysum ἀβρότονον hęc abrotonium λέοντιον hęc leontiū: hoc autē solet fieri adulationis causa siue diminutiōe ætatis. In an uel on uel i in definitia græca sunt masculia uel feminia: & pducūt oīa: & uel græce declinat: ut pan panos. **Virgili.** i. viii. æne. Parhasio dictū panos de morte lycci: & ex genituo græco fit latinus muta ta os ultia i is: ut ΤΙΤΑΝ ΤΙΤΑΝΟΣ titan titanis: delphin delphinos: delphi delphinis: dicit tamē & delphinus delphini. In multis enī inuenimus a genituo græco factū noiatiuū latinū: ut elephas elephātos hic elephas elephātis & hic elephātus. A genituo græco elephātos huius elephāti. Similiter hic abacus & huius abaci a genituo græco abacos **Arabs** arabos arabis: & arabus arabi: titan titanos: hic titanus huius titani. **Plautus** in menechinis. Barbatum tremulum titanum qui lu cet cygno patre. Nec non ab accusatiuo græco fit nominatiuus latinus panthera: cratera: quod græci quoq; in multis fecere quos i hoc quoq; sequimur. qui sæpe & genituo & aliis casibus pro nominatiuo sunt usi δ ἀρτυς τοῦ ἀρτυρος κίδ ἀρτυρος ὁ κτίς τοῦ κτινος κίδ κτινος. **Virgilius** in septimo: Hircanisue arabisue parant seu tē dere ad indos: qui est a nominatiuo hic arabus. Idem in octauo: Oīs arabs omnes uertebant terga sabæi. **Lucilius** in quarto: Aethiopus dixit pro aethiops. **Rinocerus** uel ut aethiopus. **Titanus** quoq; pro titā dicebant. **Vnde** **Neuius** in carmine belli punici primo: Inerant signa expressa quomodo titani bicorporos gigantes magniq; atlantes. **Lucanus** in. viii. Nec tutus spacio est elephas. **Iuuenalis** in. iiii. Rursus ad aethiopum populos aliosq; elephantos. **Virgilius** in octauo: Pantheræ terga retorquens. **Cicero** in arato: Tum magni curuus capri corni corpora ppter delphinus iacet: aut nimio lustratus nitore. **Horatius** in secundo carminum: Nec curat oriō leones aut timidos agitare lynceas: a nominatiuo lynce. Et notandum est etiam de genere: q; masculio genere protulit **Horatius** cum **Virgilius** feminino i. iiii. georgi. Quid lynceas bacchi uariæ: **Horatius** in secundo carminum. Nulla decempedis metata priuatis opaca porticus excipiebat archō. Hęc decempeda ab accusatiuo græco ἀπό τοῦ ἀκαποδά. Idem in eodem: Diuersum confusa genus panthera camello. **Cassida** quoque accusatiuus est græcus ab eo q; est cassis quo usus est pro nominatiuo cassis. **Aurea** nam cassida. **Stattius** uero cassis protulit in secundo the bai. **Bellipotens** cui torua genas horrore decore cassis: & asperso cru/

crudescit sanguine gorgon. Quod autē græcum est hoc nomen ostēdit etiam Probus i libro qui est de catholicis nominum. **Perſius** : Crateram argenti sudabit prætrepedum cor. **Iuuenalis in primo** : Lectus erat codro procula minor urceoli ui ornamentum abaci. Idem in .iiii. Quanto delphinis balena britannica maior. Et sciendum q̄ omnia in in desinentia etiam in is productam finiuntur. **Ari** proprium nomen & aris: delphin & delphis: eleusin & eleusis: trachin & trachis. Et notandum q̄ auctores græcorum in is magis terminationes sunt uli. nostri uero frequentius in in quis **Cicero in proſcauro**. Cum dare nolet inquit arisdam ex sardinia est fugere conatus. **In eadem Ari** nis uxorem pellicatus dolore concitatam. **In in** quoque terminantia addita is faciunt genitiuum. **Adramin** nomē harois adraminis phorcyn phorcynis: **Vnde Lucanus in libro .viii.** Squalebant late phorcynidos arua medusæ. Nam phorcys per s phorcys declinat non phorcynis. **Euan** euantis. Notandum q̄ t assumit in genitiuo. **Quidius** in quinto methamorphosi. **Nistelius** eleusq̄ parens & **Iacus** & **Euan**. **Stadius in quinto**. Et assummis auditus montibus euanti. **Virgilius in sexto**: Illa corum simulans euantis orgia circum. Quidam tamen participium accusatiui casus pluralis hoc magis esse uolunt: ne sit cōmunis extrema syllaba euantis phrygias pro bacchantis. **In on** quoque genitiui græci supradictam seruant regulam penultima secundū græcos manente producta uel correpta: hic memnon huius memnonis σινον σινονος: hic simon huius simonis. λακων τοῦ λακωνος hic lacoon huius lacoontis. Hæc tamen antiqui solent ablatam proferre: & secundum latinorum regulam in o terminantium: quod ubiq̄ **Terentius** facit declinare: ut hic antipho huius antiphonis: hic draco huius draconis: hic leo huius leonis. Si enim leon dicas necessario seruas: ut genitiuus quoque secundum græcos t habeat leontis. **Vnde Cicero in libro uerri**. qui est de simplicis proprium nomen leo leontis declinauit. Quod in leonte macharensi non idem fecisti. **Idem in frumentaria**: Tum iste ueneris magna uoce imperat ut xeno audiret pro ξενον græco. **Idem de suppliciis**: **Dexo** tindaridanus homo nobilis pro dexon. **Idem pro murena** zeno pro zenon profert. heno pro henon profert. **Idem pro fundanio**. Effet ne id quod meno nunciasset. meno pro menon: **Stadius in primo Achille**. Conclamant danai stimulatq̄ agamēno uolentes. **Horatius in .iii carminum**. Diffidit urbium portas uir macedo & subruit æmulos inimicos

pro macedon. In en desinentia correpta latina sunt masculini uel neutri generis quæ mutata e in i & addita is faciunt genitiuum : ut hoc flamen huius flaminis: hoc numen huius numinis: hoc semen huius feminis. In en productam latina & græca generis masculini uel foeminini sunt: & accepta is faciunt genitiuum: ut hic lien huius lienis: rien rienis uel ren renis. **Horatius in secundo sermonum** : Quod latus & renes morbo tutentur acuto. **Splen splenis**. **Damen** nomen proprium historici græci damenis. **Similiter Seben** nomen herois socii **Vlyxis** qui habitauit themese **lebenis**: **hymen hymenis** hæc syrē huius syrenis: hæc trizen huius trizenis. In ar latina & græca inueniuntur & barbara generis masculini uel neutri uel omnis: quæ accepta is faciunt genitiuum: ut hic cæsar huius cæsaris: hoc nectar & huius nectaris: hic & hæc & hoc par & huius paris: hic aspar huius asparis: bostar huius bostaris. Sed neutra si deriuatiua sint producunt a in obliquis casibus: ut a lupa hoc lupanar huius lupanaris: a lacu hoc lacanar huius lacanaris: a laqueo hoc laquear huius laquearis a calce hoc calcar huius calcaris. **Horatius in secundo. epistolarum** : Si munus apolline dignum uis completere libris & uatibus addere calcar. **Virgilius in sexto**: Seu spumantis equi foderet calcaribus armos. **Nar** quoque naris: monosyllabum similiter producit a in genitiuo & est proprium fluuii. Nam si nasalum uelimus significare hæc naris huius naris similem genitiuum nominatiuo proferemus: sicut frequenter ponit **Quidius in tertio methamorphoseos**: Panda naris erat. **Idem in sexto**: Defluxere comæ: cum quis & naris & auris. **Lucanus in secundo**: genitiuum protulit hic aures: alius **spiramina naris** aduncæ: amputat **far & faris** positione habuit penultimam longam q̄ solum r litteram geminauit & puto differentia causa: ne uerbum esse putetur secunda personæ **for faris fatur**. Et secundum q̄ **far & nar** producuntur in nominatiuo: ut **Lucanus in quarto**: Par animi laus est & quos speraueris annos. Et **Virgilius in septimo**: Sulphurea nar albus aqua. Sed nar seruauit a producta etiã in obliquis casibus. **Ennius in. vi. analiũ**. Sulphureas posuit spiramina naris ad undas. **Par** corripitur. **Virgi. in bucolicis**: Numero deus impare gaudet. **Lucanus in. ix.** Ergo pari uoto gessisti bella iuuenus. **Virgi. Et paribus se sustulit alis**. Similiter **lar laris**. **Plautus**: Ego sum lar familiaris. **Virgi. in. v. anci.** Perga meumq; larẽ: & canæ penetralia uestæ. In er correpta desinentia s & tãtecedentibus nisi sint possessiua: quorũ in is desinunt foeminina er i ri mu/

tāt: & faciūt genitiuū ut auster austru: hic oleaster huius oleastri: hic
 apialter huius apialstri. Excipit sequester sequestri: quod duplici ratioe
 cōpeliit secūda esse declinationis: quoniā & t & s āte r habet: nec ē pos
 sibile: & quod in a facit fœmininū idest sequestra. **Virgil. in. xi.** Et
 pace sequestra. tertia tamē inuenitur declinationis apud plerosq;. **Ci**
cero in. ii. uerrinar. Aut sequestres aut iterpretes corrupendi iudicii.
Sed Plautus hoc quoq; secūdū analogiā declinauit ī uidu. **Animad**
uertite amabo: si uultis uitulū hic apponite. **Ego** seruabo quasi leque
 stro detis neutri redibo domi: cū res iudicata hæc erit. **In eadē.** Aut
 fugio sequestrum. **In** er desinētia græca quoq; masculina supradictā
 seruant regulam quæ in ros apud græcos finita: antecedente alia in
 eadem syllaba consonante mutant ros in er apud latinos. **ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ**
 menander menandri **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ** alexander alexandri: **ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ**
 meleager meleagri. Excipitur gongrus quauis gonger dixit. **Plau**
tus in persa. Memini ut murena & gonger ne calefierent codrus pe
 trus scombrus ebrus amphimacrus locrus: quæ non ros in er sed o i u
 mutant. Antiqui etiam in aliis nominibus eiusdem terminationis est
 quando sic protulerunt nominatiuos: ut **Virgilius** Theuerus & cuā
 drus protulit in iii. æneidos. **Theucros** Thecthas primū est aduectus
 ad oras. **Idem in. viii.** Tum pater euandrus dextram complexus e
 untis. **Idem in. x.** Pallas euander in ipsis omnia sunt oculis. **Il**la quo
 que latina quæ fœminina in a faciunt r in ri mutant in genitiuo: ut
 par sit syllabis suo nominatiuo. ut ater atrī facit enim atra. niger ni
 gri nigra: exceptis illis quæ s uel sp uel n anter habēt & a gerendo uel
 terendo compositis. quæ accepta i faciunt genitiuū una syllaba uin
 centem suū nominatiuū: ut miser miseri: prosper p̄speri. **Donatianus**
 in senatu p̄ se ut p̄sper dicendi successus ostenderetur. & ad iutorium
 beniuolentiæ crescere dicentiū facultatē. **Cicero** tamē p̄sperus ptulit
 i. vi. de republica: **De**ide hominū generi p̄sperus & salutaris: al̄p̄ aspi
Nā aspri p̄ syncopā dicit: lucifer luciferi: corniger cornigeri: tener tene
 ri: liber quoq; q̄do igenuū significat liberi differētiæ cā decliamus ne
 si libri dicamus aliud significat̄ putet. dexter similiter dextri & dexteri
 & adulter adulteri. **Et** notandū q; tot syllabarū ē masculini genitiuus
 quot sit nominatiuus fœminini. **Excipiunt** alter & uter & ex his cōposi
 ta quæ p̄nominū declinationē sequūtur: alterius enī & utrius faciunt
 genitiuū: ex quo quidā errātes ea p̄nomia sicut supradiximus uolue
 runt est. **Ex** eis compositum alteruter: quauis in masculino ex duo
 bus sit: nominatiuus tamen quoniā in fœminino alterutra & i neutro

alterutrum ex corrupto & integro est. Ex parte altera plerunq; decli-
 natur id est exteriore alteruter alterutrius: ut sit genitiuus & datiuus
 trium generum similis quod proprium est omnium in ius terminan-
 tium genitiuum. **Cicero pro marco marcello.** q; si in alterutro peccan-
 dum sit. **Lucanus in sexto:** Placet alea fati alterutrum mensura caput
Iuueniuntur & alterutra & alterutrum protulisse ueteres & ex utraq;
 parte declinasse. **Cicero i prothagora:** Quae igitur potest indignitas
 uoluntatis ad molestiam nisi magnitudine aut longitudine alterius
 utrius posita. **Cato de ambitu:** Sed sunt partim quam duarum reru
 alteriusutrius causa magistratum petunt. neuter tamen pleriq; neutri
 declinauerunt. **Sed Plautus in uidualaria.** neutri reddibo dixit datiuu
 cuius genitiuus neutrius sine dubio est: quis uetustissimi soleat omni-
 um in us terminantium genitiuum & in i datiuum: & in i genitiuum
 & in o datiuuum in genere masculino & neutro. In foeminino uero se-
 cundum primam declinationem in æ diphthongum proferre. **M. Ca-**
to in censura de uestitu. & de uehiculis: **Nā** periniurium est cū mihi
 ob eos mores quos prius habui honos detur: ubi datus est tamen uti
 eos mutem: atq; alii modi sim pro alijsmodi. **Cecilius in quinto:** Nul-
 lus alius rei nisi amicicia eorum causa. **Glicinnius in quinto** peruersu
 esse alii modi postulare. **Caesar in anticatione priore.** Vno enim exce-
 pro: quae alijsmodi atq; omnis natura finxit suos quisq; habere caros
 uni pro unius. **Tintinnius in barbato.** Quam quidem pol. mulier di-
 cit nanq; uni collegii sumus. **Ipsi quoq; pro ipsius:** **Affranius in ho-**
mine. **Ipsi me uelle uestimenta dicitō toti pro totius.** **Idem i suspecta**
 adeo ut te facias caperet toti familiae soli pro solius. **Cato in primo ori-**
ginum. Nam de omni tusculana ciuitate soli lucilii mamalii benefici-
 um gratum fuit. **Idem nulli pro nullius:** quod tantisper nulli rei est.
 dum nihil agas: potest tamen hic datiuus accipi nulli rei pro nulli uti-
 litati. **Terentius in Andria:** Quādo quidem tā iher tam nulli cōsiliū.
Etiā ulli pro ullius. **Plautus in truculento.** Quasi uero corpori relique-
 ris potestatem coloris ulli capiēdi mala ulli p ulli illi p illio: **Cato i mar-**
cū ceciliū: & quis illi mōi esse uult. Idē de moribus claudii neronis isti
 p istius. pecuīa mea reipublicae pfuit quā isti mōi uti tu es de tēpori-
 bus. **G.** Et sciēdū q; i ius terminatiū genitiuus pducit penultimā: ni-
 si poeetica auctoritas eā corripiat. excepto alter alterius: q; ideo magis
 correptā habuit penultimā q; duabus syllabis uicit grūus nomiatiuū
 q; igit creuit syllabis minuit hoc tpe. **Terentiano** tamē iuenit huius etiā

penultimam produxisse in trochaico metro quod est ex septem pedi-
bus & syllaba sexcuplo : ut una uincit alterius singulum. **Sextus** enim
pes uult a longa incipere. **Propria** eiusdem .i. in .er terminationis no-
mina si sint appellatiuis similia eorum sequuntur regulam . ut asper
proprium asperi . appellatiuum asperi & aspri per **synopam** : liber
proprium & appellatiuum liberi : caper similiter proprium & appella-
tiuum capri . Reliqua uero omnia in r siue correptam siue productam
tertia sunt declinationis . **Græca** siue latina cuiuscumque sint generis &
t antecedente & in ris mutantia faciunt genitiuum . ut pater patris
mater matris . equester equestris . **Excipitur** later lateris . **Præterea** iup-
piter cuius genitiuus ad aliud nomē transit : dicimus enim huius iouis .
Et hoc iter dicimus enim huius itineris quis antiqui hoc iter iteris & hoc
itiner itineris dixerūt . **Plautus** in **merca** . **Qui** tu ergo itiner exequi meū
me finis . **Neuius** . in libro ignoti itineris sumus tute scis quæ sunt **ἡν
ἔρωκλητα** . Inueniuntur tamen & apud uetustissimos : hæc accipi-
tis genitiui : hic accipiter huius accipitris & accipiteris : opiter opiteris
& opitris : maspiter maspiteris & maspitris : diaspiter diaspiteris & di-
espitris . sic etiam iuppiter iuppiteris & iuppitris : ut cesellio uīdici pla-
cet declinari . Nam iouis nominatiuo quoque casu inuenitur . **Cecilius**
in epistola . Non nobis quidem deus repertus est iouis : **Actius** in **epyl-**
mausimache lucifera lampade exurat iouis arietem . Ex quo etiam plu-
ralem numerum **Plautus** protulit in **castina** . Repente ut moriantur
humani ioues . **C** . quoque antecedente supradictam regulam seruat :
id est er in ris conuertunt in genitiuo si sint communia uel in is facien-
tia feminina : ut alacer alacris : acer acris . **Et** sciendum quod in utraque ter-
minatione utriusque generis inueniuntur . **Hæc** **Virgilius** in .vi. dicens
Alacris palmas utraque tetendit . Potest tamen alacris esse pluralis ac-
cusatiuus . **Neuius** in **carmine belli punici** . **Fames** acer auget hosti-
bus : **Ennius** in .xii. **Omnes** mortales uictores cordibus uiuis latan-
tes uiuo curatos somnus repente in campo passim mollissimus pertu-
lit acris . **Alia** uero omnia cuiuscumque sint generis accepta is faciunt geniti-
uum una syllaba abundante : ut aer aeris : cacer caceris : mulier mulieris : su-
ber suberis : mulciber mulciberis & mulcibris ut cesellius in **stromatheo**
docet : quod si est a mulcendo & imbri copositum ut plerisque uidetur melius
simplicis declinationem seruat : celer celeris agger aggeris : liger ligeris :
uomer uomeris degener degeneris pauper pauperis cadauer cadaueris : ci-
cer ciceris . excipitur imber ibris & ab eo composita **septēber septēbris** :

october octobris: q̄, similis ē numerus syllabarū: tā in nominatiuo q̄ i
 genitiuo **V**etustissimi tamen genitiuo quoq; similem nominatiuū co
 rū p̄ferbāt. **C**ato de sacrificio cōmisso. mēse octobri facimus nouem
 bris reliquus erat. Et omnia quæ faciunt fœminina in is sic solebant
 etiam in masculino proferre: ut hic equester & equestris alacer & ala
 cris. celcber & celebris. hic campester huius campestris: **C**ato in pri
 mo originum: **A**grum quem uulsi habuerunt: campestris plerus ab
 originum fuit: **V**irgilius in sexto. de anchisa. **I**sque ubi tendentem
 aduersum per gramina uidit æneam alacris palmas utrasque tetendit
 hæc etiam contra rationem supradictarum regularum declinantur.
 puer pueri. cuius fœmininum puera dicebant antiquissimi: unde &
 puerpera dicitur quæ puerū uel pueram parit: idest puellam: quod ē
 diminutiuum puera: ut capra capella: tenera tenella. umbra um
 bella. **Q**uidius etiam hoc approbat: qui in. vi. methamorphoseos de
 puella proserpina narrat dicens. **T**antaq; simplicitas puerilibus affu
 it annis. quod deriuatiuum non pertinet ad fœminas nisi etiam pue
 ra esset dictum: quod tamen comprobatur etiam **S**uetonius diuersos
 ponens usus i libro qui est de constitutione officiorum. **L**iuus i odyf
 sea: **M**ea puera mea puera quod uerbi ex tuo ore profugit. **I**dem ali
 bi puerarum manibus confectum pulcherrime. **N**on est tamen igno
 randum q̄ etiam hic puerus & hic & hæc puer uetustissimi protulisse
 inueniuntur. & puellus & puella. **L**ucilius in. xi. **I**nde uenit **R**omam
 tener ipse etiam atq; puellus. **C**ecilius in umbris. **A**ge puere duce me
 ad patrios fines decoratum opipare. **A**ffranus in incendio. **O** puere
 puere sine me prospicere mihi. **P**lautus in lenonibus. **G**eminis dolet
 hic puellus sese uenum ducier. **L**ucilius in quarto. **C**umq; hic tam for
 mosus homo ac te dignus puellus. **L**iuus in odyfsea. **S**ancta puer
 filia saturni regina. **N**euius in secundo belli punici. **P**rima incedit ce
 teris proserpina puer. **V**arro in satyra quæ inscribitur περὶ ἐρακλῆος
 τῆς ἑρακλῆος: ἀλλὰ τοσ οὗτος ἑρακλῆος grauida q; mater peperit ioui
 puellum. liber quoq; libri: excipitur fiber fibri: quæ etiam rationabi
 liter uidentur esse secūda declinationis: habent enim fœmininam in
 a desinentia quantum ad uocem: libra & fibra quanuis non sint eius
 dem significationis. sicut apud græcos quoq; multa inueniuntur
 fœminina a masculinis deriuata non eiusdem significationis: ut λέκ
 ων λέκταινά non similem habent significationem. sic ἄρκων ἄρ
 κείνα λέων λέαινα regulam tamen eandem seruant. **I**tem exci/

piuntur culter cultri : cancer cancri : quod neutrum etiam inueni-
 tur sed quando morbum significat. **Cladius in quarto histo.** ut
 uideret ne respuerunt uermine litteris addiualis quod uermine
 ne ad cancer perueniret eius genitiuus canceris esse debet. ut cicer ei
 ceris. **Præterea** notandum socer soceri cuius femininum cum secun-
 dum analogiam hæc socera esse deberet hæc socrus in usu est. **Iuena-
 lis. in. ii.** Desperanda tibi salua concordia socru. **Vetustissimi** tamē
 cōmuniter hic & hæc socrus præferebāt. **Actius in atreo:** Simul & pisca
 præmia erepta a socru possedit suo : generi generi differentia causa : ne
 si generis dicamus aliud significare putet : aper apri cuius femininū
 ueteres prætulit apra : ut **Pli. in. ii. artiū.** Coluber etiā colubra facit.
 hæc acer arbor acri dicit. **Seruius in cōmēto Virgilio** cū nullū in et femi-
 ninū secundæ inueniatur declinationis. **Ouidius** nominatiuū protu-
 lit : & **Platanus** genialis acerque coloribus impar. **Solinus** uero rectius
 protulit aceris in admirabilibus de arbore turis : palam fieret in torto
 eam esse uimine ramis ad aceris qualitatem. **Quæritur** hiber hiberi
 an hiberus hiberi melius dicatur. **Lucanus** enim utrunque protulit in
 sexto. **Si** tibi durus hiber aut si tibi terga dedisset. **Idem in quarto.**
Qui præstat terris aufert tibi nomen hiberus. ergo uel differentia cau-
 sa fluuii & gentis apocopa usus est : quomodo arar pro araris dixit :
 uel more suo abutens diuersis terminationibus quomodo achillem &
 achillea. **Nam** proprie hiberes sunt gens ab hiberis profecta : qui ultra
 armeniam habitant : quorum singularis nominatiuus hic hiber huius
 hiberis facit & apud grecos Ἰβηρ Ἰβηρος. **Nāaltes** Ἰβηρος Ἰβηροῦ di-
 cūt. **In** ir desinētia masculina accepta faciunt genitiuū : ut hic uir uiri
 leuir leuiri. treuir treuiri : unum inuenitur ut quibusdam uidetur foe-
 mininū tertiæ declinationis gadir gadiris. **Sed Salustius** neutrum
 esse ostendit in secundo historiarum. **Accusatiuum** nominatiuo si-
 milem ponens : ut alii tradiderunt. **Thartesium** hispaniæ ciuitatem
 quam nunc tyrii mutato nomine gadir habent : nam si esset feminini-
 num gadir dixisset accusatiuum non gadir. **Et** unum neutrum
 in quod est indeclinabile quis quidam ut carisus in iris declinauerūt
 abdir quoque & abadir & Τερὰ Βαδῖς declinatū non legi. **In** or desinētia
 latina si sint masculini generis aut feminini uel cōmunis accipiunt
 is : & producta o faciunt genitiuum : ut orator oratoris : hic salinator
 huius salinatoris : hæc uxor uxoris : soror sororis : hic & hæc auctor au-
 ctoris : pallor palloris : pudor pudoris : stridor stridoris : calor caloris

humor humoris. macor macoris : marcor marcoris : feruor feruoris :
 mador madoris : Salustius in .iiii. histo. Monumenta madore infirma
 rentur Rubor ruboris albor alboris : qđ etiam huius algus dicitur. Pla
 utus in uidualaria : Inopiam luctū mœrorē paupertatem algum famē.
Idem in rudente. Tu uel suda uel peri algu uel etiam ægrota uel uale
 Excipiuntur corripientia o etiam in genitiuo : ut hic & hæc & hoc me
 mor memoris : immemor immemoris : quod a uerbo memoro natum
 penultimam eius seruauit syllabam : uetustissimi tamen similit̃ geniti
 uo protulerunt eius nominis nominatiuū. Cecilius in epiclero. Ita ne
 antipho proflua fide. Itan est in memoris. itan est madida memoria :
 Et hoc solum or desinens habuit comparatiuū memorior. Indecor in
 decoris : Virgilius in undecimo. Non tamen indecorem tua te regina
 reliquit. Idem in .xii. Nec genus indecores sine me hæc aut mollia fa
 tu. Inuenitur tamen etiam simplex decor decoris penultima correpta
 apud uetustissimos quando pro decorus decora decorum accipitur.
Neuius in carmine belli punici. Magnamq; domum decoremq; ditē
 duxerant : aliter enim iambus stare non potest Salustius in quarto.
 Equis & armis decoribus cultus. Idem in eodem : Dedecores multiq;
 ab hostibus terga cædebantur. Quæ ab eo deriuata sunt uel composi
 ta q; est decor decoris : illius declinationē seruāt : sicut a corpore quoq;
 composita eiusdem declinationem seruant . bicorpor bicorporis ; tri
 corpor tricorporis : ut Actius in eriphyla. Pallas bicorpor anguū
 spiras trahit. Virgilius in sexto. Gorgones harpyæq; & forma tri
 corporis umbræ . hæc arbor quoq; huius arboris : quod a robore de
 riuatum illius declinationem seruans corripuit penultimam genitiui
 ut a puero composita publipor publiporis : marcipor marciporis sic
 probus : Ita enim antiqui pro publiipuer & marcipuer dicebant : quæ
 o non producant in obliquis casibus. Salustius in quarto historia
rum hoc protulit. Vnus constitit in agro lucano gnarus loci nomi
 ne publipor. Neutra quoq; & græca omnia correpta o & addita is
 faciunt genitiuum : ut hoc marmor marmoris . æquor æquoris : hic
 hector hectoris : hic actor actoris . quando est nomen proprium
 græcum . Virgilius in .xii. Actoris arunci spoliū quassatq; tre
 mentem. Ab eo autem quod est hoc ador genitiuus in usu frequenti
 non est cuius deriuatiuum o productam habet contra rationem alio
 rū quæ ex neutris eiusdē terminationis deriuentur . Virgilius in .vii.
 Et adorea liba per herbam subiiciunt epulis . Et puto ideo produci

quoniam a uerbo deriuatur producente o penultimam idest adoro.
Ergo ador quoq; cum ab eodem sit uerbo necessario si declinaretur p
duceret in genitiuo o quod rursus regula neutrorum prohibet in or
terminantium: duabus igitur sibi aduersis regulis repugnantibus mā
sit indeclinabile. **Q**uanuis inueniatur huius quoq; apud quosdam ue
terum genitiuus modo producens modo corripiciens penultimam se/
cundum supradictas diuersas rationes: ut **G**annius in primo hic a/
doris dat. primicias sibi sanguine libat: Idem in secundo. **U**llam spon/
te satos adoris strauisse maniplos. **I**dem in quarto. **E**micat in nubes
nidoribus ador adoris: excipitur etiam hoc cor cordis quod assumit d
in genitiuo. **U**t breuiter igitur supradictam colligamus regulam in or
deinētia neutra & græca & quæcunq; deriuantur uel componun/
tur a primitiuis penultimam corripientibus. **E**a genitiui penultimam
corripiant: cætera uero producant. exceptis cor & ador: In ur desinē
tia cuiuscunq; sint generis accepta is faciūt genitiuum: ut hic uultur
huius uulturis: turtur turturis. sulphur huius sulphuris. hic & hæc
fur huius furis. **E**xcipitur hic satur saturi. **U**nde **L**ucanus. **S**aturum
tamen obsidet hostem. quod ideo est secundæ declinationis: quia fa
cit fœmininum in a desinens idest hæc satura. **T**erentius in ecyra.
Sed cum tu satura atq; ebria eris. puer ut satur sit facio quod a probo
prætermisum doctissime præceptor noster attendit. **T**eothistus om/
nis eloquentiæ decus: cui quicquid in me sit doctrinæ post deum im
puto. **E**xcipiuntur etiā hæc in neutris quæ p. u. o. correptā habēt pe/
nultimā per obliquos casus: ut hoc robur huius roboris ebur eboris fe
mur femoris. **H**oratus. **F**emuro cherinte tuū. **V**ir. in. xii. **O**tius enīe
æneas uis o tyrrheni sanguie latus. **E**ripit a femore. dicit tamē & hoc
femen feminis cuius nominatiuus in usu raro ē. iecor iecoris uel ioci/
noris: qui genitiuus uidetur a nominatiuo iocinus qui in usu non est.
Persius. **E**t quæ semel intus innata ē rupto iecore exierit caprificus. **I**n
as desinētia latina masculini generis sunt uel fœminini uel cōmunis
& ablata s & addita tis faciūt genitiuū ut hic meccenas huius mecce/
natis: ciuitas ciuitatis. hic & hæc arpinas huius arpinatis: excipiūtur
monosyllaba hic as assis: uas uasis qđ i singulari numero tertiæ i plu/
rali secundæ declatiōis ē ut hic uas uadis hic mas maris. & hoc fas ne
phas: & hic & hæc & hoc nugas ideclabilia **G**ræca uero eiusdē termi
natiōis noīa in oy uel i a desinētia i genitiuo græco priæ sunt declina
tiōis: ut hic λύσις λυσίου lysias lysia. antas anta hic ātas huius āta

huiusmodi nominatiuum nominum frequenter sine s terminali so-
lent romani proferre: ut hic geta birrhia marlya. In as autem terminā-
tia genitiuum græcum o in in i mutata faciunt genitiuum latinū: ut
κάλλας κάλλαντος: hic calchas calchantis: quauis hic calchas hu-
ius calchæ antiquissimi declinabant. **Plautus in menachinis**: Noui-
stin illum: noui cum calcha simul πάλας τοῦ παλαυτος: hic palas
palantis. πάλλας τῆς παλλάδος: hæc pallas huius palladis. Et sciē-
dum q̄ in as desinentia masculina si n t habeant in genituo uocati-
uum in an uolunt terminare more græco: & similem hunc nominati-
uo seruare: ut o calchan uel o calchas: & o palan uel o palas. **Virgili-**
us tamen auctoritate pœtica o pala protulit in. xi. Salue aternū mi-
hi maxime pala. In eodem: Quin ego non alio digner te funere pala
in hoc quoq; græcorum pœtas secutus **Homerus in**
ὦ πολυδάαδ

πὸλυδάαδ εἰ τοῦ πόλυδάαν menander quo-
que in dardanio ὦ ἀρία ἀρία dixit pro ἀρίαν.

In es correptam latina masculini & communis generis cum sint mu-
tant e in i ablata s & addita tis faciunt genitiuum: ut hic miles mili-
tis: trames tramitis: tremes tremitis: merges mergitis: hic & hæc sof-
pes sospitis: pedes peditis: eques equitis: hic & hæc superstes supersti-
tis: gurges gurgitis: hic & hæc diues diuitis. **Excipiuntur hæc quæ**
habent penultimam æ diphthongum: uel quæ a uerbis deriuantur i
penultima syllaba e habentibus breuem quæ e seruant in genituo ut
hic & hæc præpes huius præpetis: tero teris hic & hæc teres teretis:
hebeo hebes: hic & hæc & hoc hebes hebetis: Indigeo indiges indige-
tis: impeto impes impetis: Ouidius in tertio methamor. Impete nūc
uasto pro impetu. Similiter Statius in. vii. thebai. Aurigamq; impe-
te uasto amphiaræ tuum interpretor interpretis: sic declinā-
tur. Et i ante e habentia ut hic paries parietis: hic aries huius arietis:
hic & hæc inquies inquietis quod quis in nominatiuo e correptam
habeat ut probo uidetur in genituo tamen eandem producit secun-
dum genitiuum quies quietis principalis. Sic etiam seruant fœmini-
na e correptam: ut hæc leges segetis: teges tegetis. Illud quoq; notan-
dum q̄ a pede uel a sedendo composita per dis non per tis efferūt ge-
nitium: & a pede quidem composita seruant e. A sedendo uero mu-
tant e in i ut hic & hæc & hoc quadrupes: bipes bipedis: compes cō-
pedis: Iuuenalis in quarto. Squallidus in magna fastidit compede
k

fossor. hic & hæc obles obsidis: desis desidis. Excipiuntur hæc apes hu-
ius apis: quoniam hoc solum a pede compositum ut quibusdam ui-
detur e longam seruauit: neque uita creuit syllaba in genitiuo: quauis
& alia composita ab eo quod est pes auctores producant. **Virgilius** i
tertio ænei. **Stat** sonipes ac frena terox spumantia mandit. **Idem** i. x.
Tollit te arrectum quadrupes; & calcibus auras uerberat. **Horatius** i
primo sermonum. **Omnia** magna loquens modo sit mihi mensa tri-
pes & concha salis puri. **Probus** tamen inter correpta hoc ponit. **Qui-**
dus tamen nominatiuum hæc apis protulit in. xiii. metham. **Non**
apis inde tulit collectos sedula flores. **Quod** etiã dimminutiũ osten-
dit apicula: quomodo docet fidicula primitiui sui nominatiuum fides
non fides esse: quod **Seruius** placet de cithera. **In** es productam latina
i antecedente ablata s sed addita i faciunt genitiuum ut hic merides
huius meridiei: hic uel hæc dies huius diei: hæc acies aciei: excipitur
hæc quies quietis. uetustissimi tamen hoc quoque secundũ supradictã
proferebant declinationem. **Afranius** in emancipato. **Sollicito** corde
corpus non potitur nunc quie. **Neuius** in prothetilaio laodomia com-
plexa somno corpora operiuntur ac suauis quie dicantur. **Iure** igitur
compositum quoque ex eo requies quod in eodem genere mãlit tam
quintã quã tertiã declinationis inuenitur. **Virgilius** etiam in quarto
æneidos. **Tempus** inane peto requiem spaciumque furori. **Cicero** in
dialogo de senectute. **Ut** meã senectutis requietem oblectamẽtumque
noscat: nam inquires cuius extremam corripit dicit probus inquietis
declinatur: quod trium factum est generum: ut supra ostẽdimus: cu-
ius etiam simplex inuenitur trium generum. **Neuius** in carmine bel-
li punici. ii. libro: **Iamque** eius mentem fecerat fortuna quietem. **Luci-**
nus macer in primo annali. **Non** minimo opere milites quietes uole-
bant esse. **Salustius** in secundo historiarum: **Quoniam** corpore & lin-
gua parcitum & inquietem nomine histrionis uix sani burbulegium
appellabant: alia uero eiusdem terminationis nomina e in i mutantia
faciunt genitiuum: ut hic uerres huius uerres: hæc cædes huius cædis
excipiuntur hic pes pedis: hæc ceres cereris: merces mercedis: hic &
hæc hæres hæredis: locuplex locupletis: & tria quintã declinationis
e corripientia tam in genitiuo quam in datiuo: fides fidei: res rei: spes
spei. **Inuenitur** & plebes plebis. **Salustius** in primo historiarum. **Ple-**
bei tribunitiam potestatem: nam plebs plebis facit genitiuum. **Et** fa-
mes famei dicebant ueteres: unde adhuc fame producitur in ablatiuo

Virgilius Melle soporata & medicatis frugibus offam. **Obiicit** ille
 fame rabida tria guttura pandens. **Luuenalis** in quinto. Inde autem
 cum se matura leuauit progenies stimulante fame festinat ad illam.
 quam primum praedam rupto gustauerat ouo. **Idem** i eodem. Mem
 bra aliena fame lacerabant esse parati: & sua quasi quinta declinatio
 nis pduxerunt ablatiuū in es productam graeca eiusdem declinatiōis
 in εος uel in εοος uel in τός genitiuum graecum terminātia ογ uel ο uel
 eo in i mutancia faciunt genitiuum latinum: ut παλαμῆδος παλα
 μῆδοίς palamedes palamedis ετεοκλῆς ετεοκλεος. **Eteocles** eteo
 clis χρῆμῆς χρῆμητος chremes chremetis & chremis. **Terentius** in
 andria. **Etiā** puerum inde abiēs cōueni chremis. **Idem** in eadē. Ego
 met continuo ad chremem μῆνδος μῆνδοος. nomen ē urbis aegip
 tiacae: cuius mentionem pindarus facit mendes mendetis & mendis
Sic quoq; ρᾶμῆς ρᾶμητος Rhamnes thamnetis & thamnis. qđ
 graecum esse ostendit aspiratio post r posita: quod in latinis nomini
 bus non sit λᾶχῆς λᾶχητος: laches lachetis & lachis. **Sic** & similia
 in τός terminantia genitiuum graecū: nec est mirū duplicem declina
 tionem hanc habuisse apud latinos cum apud graecos quoque multa
 inueniuntur huiuscemodi ancipitem habentia declinationem teste
Herodiano γυγῆς nomen gigantis γύγου & γυγητος. κῶμῆς
 proprium κῶμου & κῶμητος μύκης μύκου & μύκητος ὀμῆνης
 ὀμῆνου & ὀμῆνητος ὀπέλης πέλητος μίγῆς μίγου καὶ μί
 γητος πύλης πύλου πύλητος. **Similiter** αἰγῆς menes ageles cal
 les dares uarie declinantur. **Vnde Virgilius**: duplicem accusatiuum
 graecum protulit in. γ. daretā & darē illos secutos qui πόλητᾶ & πό
 ληνήτητᾶ & ἄνητην protulerunt: ut praecipitemq; daren ardēs aie
 aequore toto. **In eodem**: Sed sinē imposuit pugnae fessumq; daretā.
Sin in ογ terminant genitiuū graecum primae sūt declinatiōis ut. ἀχᾶ
 τῆς ἀχάτοῦ achates achate ἀχιλλῆος ἀχιλλῆος: achises achisae. **Sapif**
 sine autē huiuscemodi nomina ātīqui & secundum tertiā protulerūt
 declinationē ut orontes orontis & oronte: timarchides timarchidæ ti
 marchidis herodes herodæ herodis. **Horatius** in. ii. epistolarū. **Præse**
 ret herodis palmetes pinguibus alter. **Cicero** in primo tusculanarum
Nō sine causa cū orestis fabulā doceret euripides. **Salustius** i. ii. histo
 riarū. **Eā** deditiōē senatus per nūcios orestis cognitā approbat. **Idē**
 i quarto historiæ. **Nāq;** primū Iasonē nouo itinere maris ætæ hospi
 tis domū uiolasse. **Agellius** noctūū attica. ix. historia ex libris heraclī

de poetici iocūdā memoratu & mirāda. Sciēdū tamē q̄ frequētissime
& tertia utūtur declinatiōe in ppriis quæ formā habēt patronymicoꝝ
& in barbaris. ut thucydides thucydida & thucydidis: mitridates mi
tridata mitridatis: tigranes tigrana tigranis: huiusmodi enim nomia
parthica etiā græci ancipiti terminant genitiuo modo οϣ μο. οϣ τι/
ΥΡΑΝΗΣ ΤΙΥΡΑΝΗ ΤΙΥΡΑΝΟΙΣ. **Virgilius in .xii.** Nec drācis dicta refellā.
Et sciendum q̄ in huiusmodi nōibus quādo tertia sunt frequētissime
ueteres datiuū pferebāt p̄ genitiuo. **Aristoteli demostheni thucydidi**
euripidi p̄ Aristotelis demosthēis thucydidis euripidis ponētes. Vir
gilius in priō anei. Præcipue pius ancas nunc acris orōti. **Nūc amici**
casū gemit. Idē in eodem. Troas reliquias danaū atq; immitis achilli
Idē in secūdo ane. Quis talia fando myrmidonū dolopū ue aut duri
miles ulyxi. **Terētius in heautontu.** Archonidi filiā pro archonidis.
Cicero in .ii. uerri. In thimarchidi potestate socioꝝ populi romani anti
quissimoz atq; amicissimoz liberos matres bona fortunazq; omnes
fuisse. **Idē in eodē datiuū similiter ptulit.** Neq; i præsentia thimarchi
di quid respondeat habuit & magis secūdam tertiā ea p̄ferunt nomi
natissimi auctores. **Idem in arato.** Sub pedibus profertur finita booti
pro bootis. **Terētius in ecyra.** Calimedem hospitem miconiū. **Cicero**
in p̄thagora: Quid tu idē tandē appares a socrate an quidē dubiū nō
ē quin ab alcibiade. **Trogus pompeius in libro .vi.** Inde sceptrū petit
quo Emedia interfecta socru cōtuleratis ab herculide petito colloquio
M. uellius cōsul liber primus. nec minus clarus ea tēpestate fuit. **Mil**
ciadis filius simon. **Plinius in .ii. naturalis historiaz ab euclide.** **Idē in**
tertio thucydide callipede. **In quarto philistide.** anticlide philonide.
In quinto Sothade. **In sexto simonide minore.** **In septimo agathagide**
apollonide duride heraclide pōtico asclepiade. **In .xi. oreleate.** **In .xii.**
inueside. **In .xiii. corfinade.** **In .xxxvii. neuripide.** Possūt tamē ea si p̄
ducte p̄ferantur datiuū esse græci p̄ ablatiuū quomodo **Virgilius in**
priō aneidos. **Vno comitatus achate.** **Iuuenalis Penolope melius le**
uius torquetis aragne. In is definitia lōgam cuiuscūq; sint generis la
tina ablata s & addita tis faciūt genitiuū: ut hic lis litis: hic & hæc dis
ditis: unde hi & hæc dites & hæc ditia: cuius nominatiuū singularē in
usu nō inueni: debet tamē secūdam analogiā hoc dite esse. nā in is si
niri nō potest. **Lucanus in octauo.** Nō illic libyæ posuerūt ditia gen
tes. **Tēpla hic & hæc samnis huius samnitis.** **Sic casar de analogia.**
Lucanus in secūdo. **Romanaq; samnis ultra caudinas sperauit uulne**

ra furcas : huius neutrū. **Neuius** samnite ptulit i carmine belli punie ad cuius similitudinem debet etiam hoc dite dici. Excipitur hæc glis gliris quod pro tr habuit: & hæc uis huius uis cuius plurale similiter tam **Lucretius** q̄ **Salustius** protulerūt. **Lucretius in. ii.** Sed quā multarum rerum uis possidet in se atq; potestates. **Salustius in. ii.** histori arum. Male iam assuetum ad omnes uis controuersiarum . illa quoq; tam in is quam in er finita nomina regulam seruant in er terminatorū idest accepta is faciunt genitiuū : ut hic puluis & puluer pulueris : hic cucumis & cucumer cucumeris : hic cinis & ciner cineris : hic uomis & uomer momeris : Præterea cæsar declinat puber puberis : quidā ut **Probus** pubes puberis. Et hoc tamē compositū iuenitur similit̄ habēs nominatiuū genitiuo. **Impubis** huius impubis . **Virgilius in secūdo.** **Impubis** iuli ab eo neutrū impube. **Hor.** ptulit i epodo **Ut** hoc tremē ti quæstus ore constat puer impube corpus. **Cicero tamē i. iiii. iuecti.** **Filiūq;** eius impuberem legatum a patre missum . **Idem i. ii. de ora tore:** Quod nisi puberem te iam inquit haberē. **Alia** uero omnia ciuis dē terminatiōis correptæ similit̄ habent genitiuum nominatiuo : hic collis huius collis : hæc puppis huius puppis : hic & hæc suauis huius suauis : hic & hæc ciuis huius ciuis. Excipiūtur tamē hic lapis huius lapidis. uetustissimi tamē huius lapis ptulerunt. **Ennius in. xii. ānali.** **Occūbūt** multi latū ferroq; lapiq; : hic sanguis huius sāguinis. quod ueteres hoc sanguen dixerunt. **Cicero in hortensio ut ait. Ennius.** **Re fugiat** timidos sanguē atq; exalbescat metu. **Idem in. ii. ānali.** **O** genitor o sanguen diis oriundum : hæc pollis pollinis. sic carisus . **Probus** autem & cæsar pollen pollinis declinauerūt : hæc cuspis cuspidis semis semissis . **Apuleius in epitonia.** Sed tum sextertius dipondium semissem. quinarius quinquēsis : denarius decussis ualebat : hæc cassif cassidis . quod etiā hæc cassida cassidæ declinatur. **Virgilius in. xi.** **Au** rea uati cassida : a sāguine compositū nō seruat declinationem simpli cis : hic & hæc exanguis huius exanguis : acuspide seruat tricuspis tri cuspidis. **Quidius in primo metham.** **Positoq;** tricuspide telo mulct aquas. Inuenitur etiā hæc capis capidis cuius diminutiū ē capidula haurūcius capis uasis genus pontificalis diminutiū capidula. **Luci lius in. ix.** **Hic** ancilia ab hoc apicos capidasq; repertas. Et uide q; m' gis græcū esse ostēditur cū in as ptulit accusatiuū pluralē. hic & hæc potis & hoc pote nomina esse ostēdit cōparatio potior & potissimus? **Sine** uerbis autem substantiuis raro inuenies ea uel obliquo casu pro

lata. **Persius:** Qui pote uis dicam: nugaris cum tibi calue. **Pinguis** a qualiculus protento sesquipede extet. **Virgilius in tertio:** Nec potis ionios fluctus æquare sequendo. **Idem in .xi.** At non euadrum potis & uis ulla tenere. **In** is delinencia græca si in genitiuo græco consonātem habuerunt ante o c o in i mutant & faciunt latinum: ut σιμώεις σιμωέντος: simois simoontis ἑδωνίος ἑδωνίδος: hic adonis huius adoontis εὐπολίος εὐπολίδος eupolis eupolidis Δωρίδος Δωρίδος: doris dorida: θητίδος θητίδος: hæc thetis huius theridis, quāuis ablatiuus eius ab hac theti. **Plautus in epodo protulit:** Tunc ille prognatus theti sine perdat alia apportabant ei nere filia. εὐχαρίος εὐχαρίδος: eucharis eucharidis: ἐπιχαρίος ἐπιχαρίδος: epicharis epicharidis. **Si** in os puram desinit græcus genitiuus similis erit nominatiuo apud latinos: ut ἑδωνίος ἑδωνίος: hic adonis huius adonis. νεάπολις νεάπολις: hic neapolis huius neapolis. **Si** apud græcos in eis diphthongum terminent nominatiuum n & t habent in genitiuo: σιμώεις σιμωέντος: hic simois simoontis. **In** os masculina ablata s & addita ris faciunt genitiuum: ut hic lepos leporis: ros roris: mos moris flos floris. **Excipitur** nepos nepotis: quod quidam commune putauerūt quāuis fœmininum sit neptis. **Alia** uero omnia in tis desinunt: ut hic & hæc sacerdos huius sacerdotis: hic & hæc compos compotis. **Liuius in .xxv.** Quod profecto facis mentis compotem esse, o, tamen in hoc solo corripitur. **Seneca in phædra:** Hyppolite me nunc compotē uoti facias. **In eadem:** Compote uoto: & est adonicum metrum: eius cōtrarium impos impotis. **Actius i primo didascalion:** Falsidica audax nati mater pessimi odibilis natura ipos: excors & fera. **Similiter** hæc cos cotis: dos dotis. **Excipitur** hic & hæc bos bouis, quod idco assumit genitiuo u loco digamma: quia aoles quoq; solent inter duas uocales eiusdem dictionis digamma ponere: quos in multis sequimur: ὄφις ouis Δάφος dauus ὠφὼν ouum. **In** nominatiuo quoq; huius nominis illos sequimur: **Nā** & aoles & dores βῶς dicunt pro βοίς diphthongum in o longam uertentes. & q; hoc uerum est ostendunt epigrammata uetustissima quæ litteris antiquissimis scripta i multis tripodibus legi: & maxime in tripode apollinis qui est Constantinopoli in loco quem xecolophon uocant, sunt autem scripta sic λημᾶσων pro λημᾶσῶν λσokων pro λσokῶν: hæc glos gloris: hoc os corruptum ossis. **Ouidius in quinto methamorphoseos:** Qui postq; cecidit ferrumq; ex osse reuulsum est. **Quidam** tamen ueterum ex hoc ossi

& hoc ossum proferebant. **Vnde Pacuuius in chrise:** Ossum inhumatum astuosam auram. **Actius uero in annalibus.** Fraxinus uero fixa ferox infensa infunditur ossis: **Cato** tamen os protulit in quarto originum. **Si** quis membrum rupit aut os fregit talione uindicta proximus cognatus ulciscitur os productum oris: hic & hæc custos custodis. **Ideo** in dis desinit quia uenit a uerbo custodio. **Græca** eiusdem terminationis græcū genitiuum sequuntur os finali in is conuersa: ut χρυσεῖος χρυσεῖωτος: chriferos chriferotis ἥρωδ ἥρωδος: haros harois. μινός μινωός: minos minois. **Salustius** tamen protulit minonis genitiuum in secundo historiarū. **Dædalum** ex Sicilia profectum quo minonis fugerat iram atq; opes. **Nec** tamen hoc sine exemplo apud græcos quoq; inuenitur: **Syracusii** enim haron pro haros dicunt: sic sophrō ἥρων ἥρωδ dixit. **Similiter** ergo & μινων pro μινωος Romani autem plerūq; solent in on terminantia etiam abiectiōe n proferre per o ut leo draco. **Sic** ergo mino gobio quoq; dicunt pro γωβιός abiecta s. **Et** quod mirabilius athos athonis protulit. **Cicero** i tertio de re publica: **Quid** ergo illa sibi uult absurda exceptio: nisi quis athonem pro monumēto uult funditus efficere? **Quis** enim est athos aut olympus tantus. **Sed** hoc in us correptam dehinc attice platum est quomodo ἀνδρὸ γεῶδ pro ἀνδρὸ γεῶδ: **In** us correptam desinetia masculina .i. uel. t. uel. x antecedentibus: si sint rerum incorporaliū uocabula quartæ sunt declinationis: ut hic uisus uisus: hic casus huius casus: hic situs huius situs: hic positus positus: hic partus huius partus: quanuis hæc partio huius partitionis antiqui protulisse inueniuntur. **Plautus** in truculento. **Horresco** misera mentionem quotiens sit partitionis. **Hic** sexus huius sexus: hic luxus huius luxus: **Similiter** quartæ sunt quæ rerū uocabulis omonyma inueniuntur ut hic magistratus ἡρχὴ καὶ ἀρχῶν huius magistratus: hic saltus ἡπὶ δασίς καὶ ὁ πῆδης huius saltus: hic uersus ἡφωνή καὶ ὄριχος huius uersus: hic exercitus ἡπολορκία καὶ ὄστρατος huius exercitus: fastus quādo a fastidio est uerbo quartæ est. quando uero pro annali accipitur a fastis & nefastis diebus sic dictū frequentius secundæ est: **Inuenitur** tamen & quartæ. **Lucanus** in decimo. **Nec** meus eudoxi uincetur fastibus annus. quod tamen errore lucani prolatum dicit **Seruius** in commentario tertii libri **Virgiliani.** **Cum** antiquiores quoque similiter idem protulisse inueniuntur. **Quidius** fastorum inscripsit libros **Nam** apud **Horatium** duplicem inuenio scripturam & fastos &

fastus in tertio carminum permemores. **V**arro generum omne fastos
 & fastus in aliis codicibus. **V**arro in ephemeride. **P**ostea honoris uir/
 tutum causa. **I**ulii caesaris qui fastus porrexit: mensis **I**ulius appella/
 tus est. **S**enatus quoque ideo quarta est q̄ a uocabulo natus compo/
 nitur: & si ante tus alia sit in eadem syllaba consonans etiam corpora
 lia quarta sunt declinationis: nisi sint propria uel mobilia: ut hic flu/
 ctus huius fluctus hic quæstus huius quæstus hic rictus huius rictus
 hic uictus huius uictus: **E**xcipit hic lectus ἡκλινῆ huius lecti: quod
 tamen etiam huius lectus antiquissimi protulerunt. **C**ornificius in pri/
 mo de etæmis deorum: **I**psis uero ad cereris memoria nouada gra/
 tia lectus sternitur. **P**lautus in amphitrione. **Q**uam lectus ubi concu/
 buisti concaluit locus: **M**ustus quoque musti excipitur probus quod
 tamen mobile uidetur cum ueteres & fœminino & neutro genere in/
 ueniuntur hoc protulisse. pro nouus noua nouum. **M**artialis in prio
Quod te tusca iuuat uetulo miscere falerno: **I**n uaticanis condita mu/
 sta cadis: **Q**uidius in. xiiii. methamor. **T**ercentum messes tercentum
 musta uidere. **C**ato censorius de agna pascenda. **M**usta agna pro
 noua dixit. **I**nueniuntur tamen antiquissimi multa ex supradictis in
 genitiuo etiam i terminasse. **T**erentius in andria. **N**ihil ornati nihil tu/
 multi pro ornatus & tumultus. **I**dem in adelphis fructi pro fructus.
Nunc exacta ætate hoc fructi pro labore ab his fero: quæsti pro qua/
 stus. **I**dem in ecyra. **N**unq̄ animum quæsti gratia ad malas adducã
 partes aduenti pro aduentus. **I**dem in phormione **P**atrem extimescã
 ubi eius aduenti uenit in mentem. **S**enati pro senatus. **S**alustius in
 catilina. **S**enati decretum sit sicut ille sensuerat: uerſi quoq; pro uerſus
Lauerius in lacu auerno uerſorum non numerum numero studui/
 mus **V**alerius in phormione. **Q**uod hic cum tragicis uerſis & firma
 facis **L**euius in polymentris. **O**mnes sunt denis syllabis uerſi. hic ui/
 ctus huius uicti. **P**lautus i captiuis. **P**ro intuitu cotidiani uicti uentrẽ
 ad me afferas. **I**dem in aulularia huius gemitu dixit. **T**antum gemitu
 ti & male mœstitia: mihi hic dies obtulit famem & pauperiem. **A**lia
 uero omnia eiusdem generis latina in us desinẽtia secundæ sunt decli/
 nationis. ut hic **V**irgilius huius uirgili: somnus somni: lacertus la/
 certi: numerus numeri: sanctus sancti: uetus uenti: cibus cibi: quan/
 uis & huius cibus antiqui protulisse inueniuntur. **P**lautus in capti/
 uis. **T**antus uentri commeatu meo adest in porto cibus. **E**xcipitur
 arcus quod differẽtia causa quidam tam secũdã q̄ quartã protulerunt

De caelesti enim id est de iride **Cicero** dicens in tertio de deorum natura in primo finiuit genitium. **Cur** autem arci species non in deorum numero praeponatur. **Et** inuenitur tamen apud ueteres etiam foemini nini generis secundum quod bene est quarta declinationis **Ennius** in xv. annalium. **Arcus** ubi aspiciunt mortalibus quæ perhibentur **Acus** etiam quod quarta est declinationis tam masculinum quæ foemininum inuenitur. **Lucanus** in decimo. **Quod** nilotis acus compressum pectine serum: **Iuuenalis** in primo. **Ille** supercilium madida fuligine tinctum: obliqua producit acu. **Idem** in secundo: **Emerita** quæ cessat acu. diminutiuo tamen fit a masculino aculeus teste **probo** quomodo ab equo equulus. **Et** lacus & hic specus quod tam masculinum quam neutrum inuenitur. **Horatius** in libro tertio carminum. **Quo** me bacche rapis plenum tui quæ nemora & quos agor in specus: **Sed** hoc specus melius dici in singulari numero in plurali hi specus **Seruius** placet. **Foemininum** tamen hoc quoque nomen inuenitur. **Agellius** noctium acticarum, vii. **Sole** medio inquit & arido & flagranti specum quandam nactus remotam tenebrosam quæ penetro & recondo. **Ennius** in .xii. annalium. **Tum** caua sub monte late specus intus patebat. **Pacuuus** in nuptiis: **Aduenio** in scrupulosam specum: dicebant tamen & hoc specum & hæc specula. **Cato**. **Specula** apposita quo aqua deuia abiret: **Sed** **Liuius** etiam in singulari numero hoc ponit masculinum in primo ab urbe condita. **Lucus** erat quem medium ex opaco specu fons perenni rigabat aqua. **Similiter** **Quidius** in tertio methamorphoseos. **Est** specus in medio syluis ac uimine densis. **Idem** in quarto specus est tenebroso cæcus hiatus. **Idem** in .xi. **Est** specus in medio natura factus an arte. **Ambiguum** penus quoque & masculini & foeminini & neutri inuenitur. teste **Donato** & **Capro**. **Plautus** in pseudulo: **Nisi** mihi annuus penus ab amatoribus congeritur. **Lucilius**: **Magna** penus paruo spacio consumpta peribit. **Horatius** in primo epistolarum. **Annonæ** pro sit portet frumenta penusque cuius neutri genitiuus est penoris: ut pecus pecoris. **Caesar** **strabo** contra **sulpicium** tribunum plebis: quæ propinquos nostros **messallas** domo deflagrata penore uolebamus priuare hoc penum. etiam **Affranus** protulit in penum herile. **Etiam** hic ficus uitium corporis quarta est. **Martialis** etiam in primo epigrammaton. **Cum** dixi ficus rides quasi barbara uerba. **Et** dici **ficus** **ceciliane** iubet. **Dicemus** ficus quas scimus in arbore nasci:

Dicemus ficos ceciliane tuos. **Ex** quo ostendit & uicium & fructum posse esse quartæ declinationis: genere autem differre: uultus præterea quartæ est. quod quasi rei est uocabulum a uolo uerbo. quomodo a colo cultus: ab ulciscor ultus. **Nec** mirum cum **Aristoteles** species incorporales circa corpora uult esse: uultum quoque quomodo colores & figuræ cum sint incorporales: uoluntatis enim significat affectum in facie intelligi: quomodo metus gaudium læticia tristitia quæ omnia rerum incorporalium sunt uocabula. Iure igitur quartæ est. **Similiter** artus, hoc enim quoque cum neutro etiam genere hoc artu ueteres proferebant bene secundum quartam declinationem. omnia enim masculina quæ neutra quoque in u desinentia inueniuntur eiusdem sunt declinationis: ut hic tonitrus hoc tonitru: hic cornus hoc cornu: ergo similiter hic artus hoc artu. **Plautus in menæchinis.** Ita mihi imperas ut ego huius membra atque ossa atque artus comminuam. **Illud** etiam possumus dicere quod a uerbo arto artas rei uocabulum sit artatus. **Et** per synecopam artus quomodo a potō potas potatus potus. **Ideo** quoque nomen etiam quod significat ἄρτος id est artus quia a uocabulo rei est similiter etiam eandem seruauit declinationem quomodo exercitus saltus magistratus: & forsitan etiam ideo acus ab acuto: portus a portatu: lacus a laqueatu: sinus a sinuatu: currus a cursu: gradus a gradu. nata primitiuorum seruant declinationem: quomodo uniuoca fixa. **A** portu compositum tam masculini quam neutri generis inuenitur & secundæ declinationis hic angiportus & hoc angiportū his angiportis: **Sic** **Plinius** secundus in primo artis grammaticæ. **Terentius** quoque in adelphis. **Id** quidem angiportum non est paruū. **Idem** in phormione. **Sed** hinc concedam transire uos in angiportū hūc proximū. gradus quoque est quartæ ut ostendimus. **Et** sinus dicitur tamē & hoc sinum id est producta in neutro genere & significat uas. **Varro** de uita populi romani libro. i. **Ubi** erat uinum in mensa positum aut galeola aut sinū. **Virgilius** in bucolicis. Sinū lactis & hæc te liba priape quotannis. **Sed** hoc etiam quidam masculino ptulerunt. **Plautus** in gurgulione. **Hic** cū uino sinus fertur: **Forte** igitur etiam differentiæ causa hoc secundæ illud quartæ declinauerūt. **Currus** quoque similiter excipit quod quartæ est declinationis ut ante docuimus. & possumus uerisimile de his omnibus rationem ut superius monstrauimus reddere: quæ ea quæ a participiis declinant in us desinentia si sint fixa quartæ sunt portatus portus: artatus artus: arcuatus arcus. laqueatus lacus. acutus acus: sinuatus sinus: a cursu quoque cur

ro curus a gressu uel gradior gradus: Adeo autē cognatio est curus ad cursū q̄ dimminutiū curus curriculum p̄ cursu accipit. **Cicero** p̄ marcello. Nec fas esse ducebam uersari me in uetere nostro curriculo. Quomodo igitur si essent participiis similia fixa quartæ proferrentur declinationis: sicut omnia quæ similia sunt participiis nō mobilia: sic etiam per syncopam prolata uel mutatione consonantium ante us positarum eandem tamen declinationem seruauerunt. Nec mirū in nominibus hoc fieri: cum etiam ipsa participia inueniuntur per syncopā prolata: ut potus pro potatus: cretus pro creatus: dictus pro dictatus: laucius pro lauciatu: truncus pro truncatus. & lassus pro lassatus: tonitrus quoq; & cornus quando sunt masculina notantur q̄ quartæ sunt. Nam plerunque etiam neutra inueniuntur hoc tonitru hoc cornu: de quibus supra docuimus. Quomodo autem quædam nomina quartæ declinationis secundum secundam etiam regulam protulisse superius uetustissimos ostendimus. Sic e contrario quæ debuerunt esse secundæ: quartæ est quando declinauerunt: ut hic sibilus huius sibili. uadus uulguus fretus. **Sisenna in. xii.** historiarum procul dubio sibilus significare consuli cœpit. Excipitur etiam lepus leporis quod solum in us correptam desinens masculinū tertie declinationis inuenitur: Nam uetus ueteris commune est trium generum. & ligus quoq; liguris cōmune est. **Salustius in secundo historiarum.** Sed ipsi ferunt taurum ex grege quem prope littora gerebat corfa nomine lygus mulier inuenitur tamen etiam desinens in ur lygur. ut **Lucanus** in primo. Et nunc tonse lygur quōdam per colla decore. **Crinibus** effusis. quanuis etiam ueter analogia exigit ut bene sit dictum. **Actius** i hecuba. **Veter** fatorum terminus sic iusserat pro uetus. Quod **Capro** quoq; prudentissimo uidetur cū cōparatiuus ueterior & superlatiuus ueterimus: ueter desiderēt positiuū. **Cato in prio originū.** Antennantia ueterior est q̄ Roma. **Plautus** i bacchidibus. **Senē** tibi dedo illum ueteriorē lepide ut lenitū reddas monosyllaba quoq; i us omnia cuiuscūq; sint generis tertie sūt declinationis quæ & pducuntur. Est autem masculinū unū a græcis sūptū aīd hic mus muris quod & p obliquos casus pducit u muris muri. Ideoq; assūpsit r quia nō poterit. u. uocalis penultima pducit uocali altera cōsequēte. itaq; i omnibus monosyllabis u lōga ē p omēs casus: & similiter declinatio supradicti nōinis: ut mus muris plus pluris: ius iuris: thus thuris: crus cruris. exceptis sus & grus quæ i monosyllabis coia iuēiunt & i noiatiuo pducūt: i obli

quos uero corripitur: q; apud graecos quoq; est pductā in nominati
uo reliquos casus corripit. u. penultima ante uocalē posita lōga nō in
uenitur apud latinos. ut arduus sua fluctui ruo. **Sunt autem nomina**
in us delinentia cōmunia quattuor: duo in us productam monosylla
ba: & duo dissyllaba in us correptam: de quibus supra diximus: hic
& haec sus suis grus gruis: Virgilius in primo georgicorum. Strymo
nia dant signa grues: Horatius in secundo sermonum. Discrpta fe
rentes membra gruis sparsi sale multo non sine fare: uetus etiam uete
ris: lygus quod in ur terminat nominatiuum lygur: ut supra dictū est
lyguris: Præterea unus ullus nullus solus totus alius: quanuis uerissi
ma ratione nomina esse ostendantur: ut in pronomine docebimus: ta
men pronominum sequuntur declinationem illorum quæ in us ter
minant genitiuum quāq; inueniantur apud ueteres & nominum mo
do declinata idest genitiuum in i & datiuum in o desinentia: Nec so
lum haec: sed omnia quæ simili declinatione proferuntur sicut iam in
superioribus ostendimus. Tintinnius in barbato. Quod quidem pol
mulier dicit nanq; uni collegii sumus uni pro unius. Afranius in sus
pecta. Adeo ut te facias caperet tota familiae pro totius. Cato i primo
originum. Nam de omni tusculana ciuitate soli lucii mamili benefici
um gratum fuit. soli pro solius. Idem in secundo: Qui tantisper nulli
rei scies dum nil agas. nulli pro nullius. Plautus in truculento. Quasi
uero corpori reliqueris potestatem coloris ulli capiendi mala. ulli pro
ullius. Alius quoq; tam huius alius penultima circumflexa q̄ alij ge
nitiius inuenitur apud ueteres. Cecilius in quinto. Nullius alia rei ni
si amicitiae corū causa. alia pro alius dixit. Caesar i anticatone. i. Vno
enim excepto quē aliusmodi: atq; omnis natura finxit suos quisq; ha
bet caros. M. Cato in censurā de uestitu & uehiculis. Nam periniuriū
sciet cum mihi ob eos mores quos prius habui honos det ubi datus ē
tū uti eos mutē atq; alii modi sim. Glicinius in. ii. Peruersum esse alii
modi postulare. Fœminina eiusdē terminatiōis correpta si sint arborū
noīa secundæ erunt declinationis: ut haec cornus huius corni. haec fa
gus fagi: haec pirus huius piri: haec cupressus huius cupressi. Excipiū
tur quercus laurus pinus cornus: ficus: quæ tā secundæ q̄ quartæ decli
natiōis inueniunt. Cicero i chorographia Ibi quercorū rami ad terrā ia
cēt: ut sues quasi capreae ex ramis glāde pascāt. Virg. i. viii. Arma sub
aduersa posuit radiatā quercu. Statius. vii. thebaidos. Cornu cūpres
sus achīua. Vir. i. xi. Ferro sonāt alta bipēni fraxinus: euertūt altas ad

fydera pinus. **Cicero in secundo de oratore.** Cum familiaris quidam quæretur: quæ diceret uxorem suam suspendisse se de ficu: amabo te inquit da mihi ex ista arbore quos feram surculos. **Martialis in epigrammatibus.** Dicemus ficus quas scimus in arbore nasci. Sin uero in us productam terminantur ablata s & addita tis faciunt genitiuum: ut seruitus seruitutis: uirtus uirtutis. salus salutis: senectus senectutis: iuuentus iuuentutis. **Excipiuntur** tellus telluris: palus paludis: quæ duo non habuerunt in genitiuo palus tamen etiam correpta inuenitur apud **Horatium** de arte poetica. **Debemur** morti nos nostraque: siue receptus terra neptunus classes aquilonibus arcet: regis opus sterilisque diu palis atque remis. **Alia omnia eiusdem generis:** idest fœminini in us correptam desinentia quartæ sunt declinationis. ut hæc nurus huius nurus: hæc tribus huius tribus: hæc manus huius manus: ex quo compositum eiusdem declinationem sequitur: hic centimanus huius centimanus. **Horatius in secundo carminum.** Testis mearum centimanus gigas sententiarum: hæc anus huius anius. **Nam** terentius contra hanc regulam in heautontu. dixit anius more antiquo ipsa ostendimus mediocriter uestitam ueste lugubri eius anius causa opinor quæ erat mortua. **Excipitur** hæc aluus huius alui quod ueteres frequenter masculino genere protulerunt: **Actius in annalibus.** Ut quam fragilissimus aluus. **Cato ad filiũ:** Ex dolore ex febre ex siti ex medicamentis bibendis ex cathaplasmatibus ex aluo lauando **Cinna in smyrna.** At scelus in cestro cinæ crescebat in aluo **Itaque** secundum hoc genus bene declinatur aluus alui. **Virgilius** tamen hoc protulit fœmininum in secundo æneidos. **In** latus inque feri curuam compagibus aluum: humus humi hoc etiam neutrum in um desinens inuenitur apud ueteres secundum quod oportune hanc declinationem seruauit in adone liuius humum humidum pedibus fodit. **Gracchus in thieste.** Merit sequentis humidum plantis humũ: domus domus & domus domi. **Terentius in eunucho.** Domi focique fac uicissim ut memineris: **Virgilius in sexto.** hic labor ille domus & inextricabilis error. **Quidius in quarto metham.** Domui cõmunis utrique: & colus coli & colus **Virgilius in octauo.** Cui tolerare colo uitam tenuique: minerua: **Statius in sexto thebaidos.** Sed huius extrema iam fila colu datur ordo senectæ: uenus ueneris quoque excipitur: quod solũ propriũ fœmininũ iuenit latinũ in us desinens correptũ: & forte ideo sic declinat ne si uenus ueni declaret dubitationẽ haberet genitiũ cũ ueni uerbo impatiuo

Incus etiam incudis. quod ponit Nonius marcellus de doctorum in
dagine. Ferri massa maleis cuditur. unde etiam incus est appellata.
Cuius quia genitiui penultima cu: & in cudo uerbo eadem syllaba p
ducitur. debet quoque in nominatiuo produci: pecus quoque femininum
pecudis facit. quod etiam neutrum est hoc pecus pecoris: Ceterum in
auguralibus: Sic sincera pecus erat. Virgilius in primo. Ignauum fu
cos pecus a praesepibus arcent. uetustissimi etiam hoc pecu: unde &
haec pecua plurale dicebat Hostilius in primo annalium. Saepes gre
ges pecuum ex hybernis partibus puli. Plautus in mercatore. Nec pe
cua ruri pascere nec pueros nutrire. Idem in truculento. Pecua ad
hanc collo neruina ego obligata defero. Idem in rudente. Non uides
referre me humidum rete sine quamoso pecu. Et solimus in memoriali
bus de britannia dicit. Ita papulosa ut pecua: nisi interdum a parti
bus arceantur ad periculum ager facietas. Praeterea inuenitur apud
uetustissimos intercus intercutis: & proprie intercus dicitur aqua quam
graece ὑδρὸς πῆρα uocant. Plautus in frivolaria. Is mihi eras bilis aqua in
tercus tussis febris. Cato autem quasi adiectiuo eo est usus dicens. In
tercutibus stupris obstinatus pro intestinis: ut sit secundum eum hic
& haec & hoc intercus: id est qui uel quae uel quod intra cutem est: Nec
est mirum declinationem simplicis sui id quoque seruare quae nomina
tium terminatione mutata. quod in omnibus pene fieri compositis in
uenimus. hoc cor huius cordis hic & haec & hoc concors huius con
cordis: hoc caput huius capitum. hic & haec & hoc triceps tricupitis. Si
militer corpus corporis tricorpor tricorporis: & omnia talia. Excipitur
exanguis. quod quia commune est in is breuem desinens. & in e bre
uem facit neutrum parem habuit nominatiuo genitiuum huius exan
guis quomodo omnia similia. Graeca quae apud graecos in os de
sinentia mutant o in u secundae sunt declinationis: ut κύριος cyrus
cyrus: πύλος pylus pylus. πέλαγος pelagus pelagus: sic χῆρος chaus chaus
Quidius in. xiiii. metham. Et noctem noctisque deos hereboque chaoque
conuocat. id est ab herebo & a chao sicut a pelago. Absque illis quae in
ros desinentia antecedente alia sub eadem syllaba consonante ros in
er conuertunt plerumque: ut ἄγρος ager ἀνένανδρος menander. de
quibus supra docuimus. Sin eiusdem sint & apud graecos terminatio
nis in is faciunt genitiuum: a genitiuo enim graeco mutant o in i & fa
ciunt genitiuum latinum: ut ὁ δίδυμος τοῦ οἰδίπεδος οἰδίπους oedipus oedi
podis: quamuis Plautus ablatiuo casu ab oedipo dixit pro oedipo/

de in penulo. Nam isti quidem hercle orationi cœdipo usus est conie-
 ctore qui sphyngei iterpres fuit . αελααποισ αελααποδος melāpus
 melampodis. panthus enim & eunus & antinus quæ per synaresim
 ὄος ἰὸϋσ diphthongum apud græcos proferuntur cum apud illos se-
 cundum integrorum regulas declinantur idest in ὄος desinētium in
 οϋ diphthongum terminant genitiuum apud nos quoque debēt esse
 secundæ declinationis & sicuti si integra eorum inueniuntur necesse
 est ea decliare πᾶνεωος πᾶνεόου καὶ πᾶνεοιοσ κὶ πᾶνεοη. Et nos ergo pā-
 thous panthoi: panthus panthi Horatius alcinous alcinoi declinauit
 in primo epistolarum. Nos numerus sumus & fruges cōsumere nati
 Sponi penelopæ nebulones alcinoiq;. Apud Virgilium tamen nomi-
 natiuus & uocatiuus secundum græcorum regulam inuenitur prola-
 tus in .ii. aenei. Panthus othriades arcis phœbiq; sacerdos. In eodem
 quo res summa loco panthu: quam prædimus arcem: Neutra eiusdē
 terminationis si sint momosyllaba producuntur & ablata s & addita
 ris faciunt genitiuum .ut hoc ius iuris: thus thuris. rus ruris: crus cru-
 ris: Alia uero d uel l uel n ante us posita mutant us in e correptā & ac-
 cepta ris faciunt genitiuum .ut hoc pondus ponderis: uellus uelleris
 holus holeris: munus muneris: onus oneris: scelus sceleris: genus ge-
 neris: quod latinum esse ostendit & declinatio & uerbū genero gene-
 ras: Excipitur scœnus scœnoris: Iuuenalis in quarto. Aere paterno ac re-
 bus merlis in uentrem scœnoris atq; argenti grauis & pecorum agro-
 rumq; capacem: quod antiqui scœnoris dixerunt unde & scœnero uer-
 bum & scœnator. Et pignus pignoris & pigneris ūde pignero pigne-
 ras. Lucanus in secundo. Pignora nulla damus nulli coiere propinqui
 Iuuenalis in .iii. Milia scœnus pigneribus positis. Alia uero omnia mu-
 tant us in o productam quidem si sint cōparatiua & accepta ris faci-
 unt genitiuū: ut hoc melius huius melioris: hoc scœlicius huius scœlici-
 oris: correptam uero si non sint cōparatiua: ut hoc decus decoris: ster-
 cus stercoris: pecus pecoris: frigus frigoris: tergus tergoris: nemus ne-
 moris corpus corporis. tēpus tēporis. Excipiūtur ea quibus uerba ad-
 iacent e habentia in penultima syllaba: ulcus ulceris ulcero. opus ope-
 ris: operor operaris. latus lateris latero: uiscus uisceris uiscero: ex quo
 cōpositū euiscero. Quidius ī sexto metham. E quibus una trahēs hæ-
 rentia uiscere tela. Et alia tamē pene omnia e habētia āte ris ī genitiuo
 habēt. similiter huiuscemōi uerba ut pōdus ponderis pōdero pōderas
 sydus syderis sydero syderas: unde cōpositum cōsidero consideras &

desydero desyderas munns muneris mūcro muneris: genus generis
genero generas & quæ pro o habente i inultima syllaba. Breuiter igit
possumus colligere regulā & sic dicere. omnia neutra supra syllabam i
us desinentia si habuerit uerba in ero exeuntia per enis faciūt genitiuū
ut pondus ponderis: pondero ponderas: ulcus ulceris ulcero ulceras.
latus lateris: latero lateras: holus holeris: holcro holeras. **Gn.** martius
meos ortulos plus stercore q̄ olcro. **Alia** uero omnia o habent penulti
mā correptā nisi sint comparatiua ut tempus temporis: littus littoris
Excipitur uirus quod quidā indeclinabile: quidā secundæ declinatio/
nis putauerunt secundū Lucretiū qui sic protulit. **Liquit** enim tetri su
pra uestigia uiri. **Idē** cōtrectansq; suo cōtractos perdere uiro: uulgus
eū excipitur quod tam masculini q̄ neutri generis est. & secundū re/
gulam masculinorum declinatur. **Similiter** pus non habet genitiuū
ne si puris diceretur esset quantū ad eandem scripturā dubitatio utrū
esset datiuus pluralis a puro puris: an genitiuus singularis ab eo quod
est indeclinabile. **In** ys græca sunt tantūmodo & tertiæ declinationis
mutāt n græci genitiui in is phorcys phorcys phorcys: erinnys eri
nyos erinnys: amphibrachys amphibrachys amphibrachys: chla/
mys chlamydos chlamydis. **Sed** hæc græce quoq; prolata inueniun
tur. **In** æs diphthongū duo inueniuntur præ prædis: hoc æs aris. **In**
aus desinentia fœminina sunt & ablata s & addita dis faciunt geniti/
uum: ut hæc laus huius laudis: fraus fraudis: **In** eus græca sunt &
mutantia us in i faciunt & genitiuum ut hic tydeus huius tydei. **In**
huiusmodi tamen terminatione quædā inueniuntur mutatione eus
diphthongi in es longam prolata: ut ἀχιλλεύς achilles περσεύς per/
ses οὐλύξεύς ulyxes. **In** quo dores sequimur qui φιλεύς φιλης &
pro ὄρφενος ὄρφην dicunt pro Τιδεύς Τιδης. **Sic** cātimachus in prio
thebaidos Τιδης: & uocatiuum in e productam Τόνκαι τω γρησσα
προσωπέλησόν μιν Τιδην teste herodiano qui hoc penit in primo ca/
tholicorū. **Similiter** ibicus ὄνομασκει Τόν ὄρφην dixit. **Et** quia ab huius
modi nominatiuis idest quæ eus i es cōuertunt uocatiuū in e longā
termināt ut ὄ Τιδης ὄ ὄρφην. **In** eo quoque casu aliquādo illos sequi/
mur latini ut achille per se. **Quidius** i methamorphoseos. **Tu** que tu/
is armis nos te potiremur achille: **Ab** ulyxeus nominatiuo quoque p
ferunt latini in ei genitiuum: **Horatius** in primo carminum. **Nec** cur/
sus duplices per mare ulyxei. **Idem** in primo epistolarum. **Cerite** ceta
digni remigiū uitiosum ithacensis ulyxei. **Quidius** in quattodecimo

metamorphoseos. **Nericius** machareus comes experientis ulyxei :
Et ab achilleus accusatiuum graecum protulit **Lucanus** in. x. **Famul-**
umq; tyranni terribilem uisu traiecit achillea ferro. **Ex** quo apparet
 Latinos quoq; tam in eis quā in es hęc nomina solitos esse proferte.
 & contra tamen in quibusdam es productam terminantibus fecerunt
 graeci poetae eis pro es proferentes ἀντιπατέος pro ἀντιπατήος γερῖο
 νεός pro γερῖοῦντος Δαρεός pro Δάρης ut sappho ὀδάρεος φλύσῆυ/
 κῆνά φησιονά χεῖβλα. **In** x desinentia si sint a uerbis in go desinen/
 tibus ablata x & addita gis faciunt genitiuum. ut grego grex gregis
Statius in primo achille. Qualiter idaliae uolucres ubi mollia frangūt
Nubila: iam longum caeloq; domoq; gregata. **Remigo** remex remi/
 gis. lego lex legis. rego rex regis: coniungo cōiunx coniugis. qui etiā
 in genitiuo differentia causa n amittit ne si coniūgis dicamus: uerbū
 putetur. **Nec** mirum graecos enim fere in omnibus secuti i hac quoq;
 regula sequimur: apud illos enim si in x desinentia nomina habeant
 uerba cum g: nominum quoq; genitiuus per g declinatur ληγῶ λελ
 ηγῶ ἀλλῆλιγος unde frux etiā frugis facit genitiuū quia ἀπό τὸ φρῦ/
 γῶ uerbo graeco nascitur. **Ennius** in septimo annalium. **Si** luci si nox
 si mox: si iam data sit frux. **Idem** in nono. **Pro** frugi homo frux ponit
 quod est adiectiuum. **Sed** quod ego hic memoro dictum factumq; fa
 cit frux. **Idem** frugi homo **Alia** omnia latina ablata x & addita cis. p/
 ferunt gunitiuum: ut fallax fallacis: lux lucis: uox uocis: nex necis.
Cicero pro milone. **Insidiatori** uero quae potest inferri iusta re x **Nota**
 tamen q; si e habent correptam ante x positam si non sunt monosylla
 ba uel ab illis composita mutant e in i correptam per obliquos casus:
 ut apex apicis: uertex uerticis: remex remigis. **Similiter** i ix desinētia
 masculina tamen latina corripunt i penultimam in obliquis: ut for/
 nix fornicis: calix calicis. uarix uaricis. **Barbara** quoq; in x corripunt
 penultimam uolux uolucis: farnax farnacis. **Lucanus** i. ii. **Tigranēq;**
 meum nec farnacis arma reliquit. **Alia** uero omnia in x desinentia
 per obliquos casus longam habent penultimam uel natura uel positi
 one: exceptis grex gregis dux ducis: erux crucis: fax facis: nux nucis:
 pix picis: trux trucis: coniunx coniugis: salix salicis. **Excipiuntur** ea
 quoque quae nec. g. nec. c. habent ante is in genitiuo nix niuis: **Anti-**
 qui tamen etiam ninguis dicebant. **Vnde**. **Apuleius** in primo herma
 gorae. **Aspera** hyems erat omnia ningue cādebāt: **Supellex** sepellecti/
 lis: **Vetissimi** tamē hęc supellectilis nominatiuum pro serēbāt. **Caro**

aduersum Tyberinum Sempronium longum si posset actio fieri de
actibus tuis quasi supellectilis solet. **Senex** senis: quanuis **Plautus** se
nectis protulit genitiuum eius in cistellaria. **Datores** bellissimi nego/
cioli tenecis soletis esse: nox quoq; noctis secundum graecos qui $\nu\acute{o}\xi$
 $\nu\acute{o}\xi\kappa\omicron\sigma$ declinat graeca uero eiusdem terminationis eam seruant in ge
nitiuo ante is conionantem qua in graeca declinatione ante os habue
runt $\phi\acute{\alpha}\iota\alpha\zeta$ $\phi\acute{\alpha}\iota\acute{\alpha}\kappa\omicron\sigma$ phrax phracis. $\sigma\phi\iota\iota\zeta\sigma\iota\gamma\gamma\omicron\sigma$ sphinx sphingis
 $\omicron\nu\omicron\zeta$ $\omicron\nu\omicron\chi\omicron\sigma$ onix onicis genus lapidis: **Composita** simplicium de/
clinationem sequuntur: ut pernox pernoctis: exlex exlegis. **Cicero** p
cluentio. **Non** quod illi aut exlegem syllam arbitretur. **In** bs uel ms
uel ps desinentia interposita i faciunt genitiuum: ut urbs urbis hyems hy
emis: inops inopis. **Norandum** hic quoq; quia si e ante bs uel ps sit &
non sint monosyllaba mutatur e in i: ut princeps principis. municeps
municipis. caelebs caelibis: a capite enim solum composita ablata s &
mutata e in i & addita tis faciunt genitiuum: anceps ancipitis: praep
ps praecipitis. biceps bicipitis. antiqui tam ancepes & praepes & bici
pes proferebant in nominatiuo: & sic secundum analogiam sequebatur
genitiuus ancipes ancipitis ut sospes sospitis. **Plautus** in comorienti/
bus: **Salam** in puteum praepes. **Idem** in rudente. **Post** altrinscus e
securicula ancipes idem aurea. **Idem** tamen uetustissimi etiam praeci
pis genitiuum qui a nominatiuo praepes est secundum analogiam nomi
natiuo protulerunt. **Liuius** in odyssica. **Seq;** in alta maria praepem i
ops agra sanitatis herois. **Ennius** in. xii. annalium. **Occumbunt** mul
ti lato feroq; lapique aut intra muros aut extra praepes casu. **In** ns
uel rs uel ls desinentia ablata s & addita tis faciunt genitiuum ut mons
montis. sapiens sapientis cohors cohortis: ars artis: pars partis. hac
puls pultis: **Excipiuntur** duo differentiae causa frons frontis quando
de arboris foliis loquimur. **Nam** frons frontis ad capitis partem perti
net. lens lentis animal $\kappa\omicron\nu\epsilon\tau\omicron\nu$. **Na** lens lentis legumen est. & glans
glandis: **Sic** **Quidius** in. xiiii. metham. **Vt** lata plumbea funda missa
solet medio glans intabescere caelo. **Similiter** **Luca**. ptulit & liuius in
xxvii. **Et** cum simplicis habenae ut balearica aliarumq; gentium fun
da sed triplex scutale crebris futoris duratum ne fluxa habena uolte
tur in actu glans. sed uibrata cum sederit quasi neruo missa excutia
tur. **Nam** quod apud **Virgilium** in tertio georgicorum inuenitur gli
dis in dubium utrum nominatiuus sit an figurate genitiuus. **Nec** de
conculsa tantum pluit ilicee glandis. **Potest** enim tantum glandis in

telligi τοῦ οὗτου βαλάνου ut hoc regni & tantū lucri. **A** pēdo quoq; compositum libripens libripendis. **Gaius in primo institutorum:** Ad habitis non minus quinque testibus puberibus item libripende: qui libram aeneam teneat: qui appellatur libripens. **A** corde quoq; composita ablata s & addita is faciūt genitiuum: ut uecors uecordis: discors discordis. **Antiquissimi** tamen solebāt genitiuo similem nominatiuo proferre in is. **Cecilius i cratino:** Modo fit obsequens hilaris comis cōmunis concordis dum id quod petit potitur. **Pomponius in satyra:** Blanda fallax impotens superba discordis.

Sequitur liber. vii. de regulis cæterorū casuum.

TERMINALES SVNT NOMINVM LIT-
teræ apud latinos ut supra quoq; docuimus. xiiii.
uocales quinque a. e. i. o. u. Consonantes quoq; no-
uem. Semiuocales sex. l. m. n. r. s. x. Mutæ tres. c.
d. t. Vocales ut pœma mare gummi: uirgo cornu
Semiuocales sol templū flamen cæsar ciuitas pos-
lux. Mutæ lac caput aliud: hoc enim nomen esse & **Probus** in institu-
tis artium ostendit: & ratio ipsa de qua in pronomine latius tractabi-
mus. Ostendit autem **Probus** his uerbis: **Hoc** unum nomen id est ali-
us quæ maxime propter structuras genitiuo & datiuo casu singularis nu-
meri sic anomale confirmatum sit declinari: hic alius huius alius huic
alii. **Inueniuntur** etiam in y desinentia græca: hoc dory: apy nomia
ciuitatum sunt. **Statius in quarto thebaidos:** Quos tiron & summis
ingestum montibus apy. **Igitur** masculinorum nominum finales lit-
teræ sunt septem. a. o. l. n. r. s. x. ut scriba **Cicero:** cōsul paran pater pri-
amus rex. **Fœmininorum** quoq; eadem necnon e productam i græ-
cis & in figurate in comicis nominibus: ut hæc aurora. Iuno tanaquil
syren mater uirtus lux taygite glycerium. **Neutrorū** uero duodecim
id est oēs absq; o & x. per se enim neutrum in has litteras nullū desinit:
ut hoc pœma sedile gūmi cornu tribunal faxū numē marmor tēpus:
lac caput aliquid. **Cōmuniū** uero masculini & fœminini sex. a. o. l. r. s.
x. hic & hæc aduena homo uigil memor custos coniuū. **Cōmunia** tri-
um generū sunt. i. m. r. s. x. hic & hæc & hoc frugi neq; par uetus fœ-
lix. **Et** hæc quoq; generales sunt nominatiui terminationes: de quibus
in nominatiuo latius tractatū est. **Nunc** uero de genitiuo & aliis obli-

quis per singulas declinationes doceamus.

De obliquis casibus primæ declinationis.

Ecce as ab a dat declina prima
a
abet es.

Prima declinatio habet terminationes in nominatio tres a
as es. **In** a tam latinorū q̄ græcorū tam masculinorū quā
fœmininorum & cōmunium. **In** as uero & in es græcorum
tantum & masculinorū: ut scriba pœta hæc musa **Roma**
hic & hæc aduena: hic æneas: hic anchises: huius anchisæ: cuius geni
tius & datius in æ diphthongū desinit & pares habet syllabas no
minatio ut hic pœta huius pœta huic pœta: hic æneas huius æneæ
huic æneæ: hic anchises huius anchisæ huic anchisæ: nisi diuisio fiat i
genitio pœtica licentia: qua frequēter ueteres romanorū utunt æneai
anchisai. & pictai: & aulai: pro æneæ anchisæ: pictæ: aulæ dicentes.
Vnde Virgilius in tertio æneidos. Aulai in medio libabāt pocula bac
chi. **Idem in nono.** Diues equum diues pictai uestis & auri. **Cicero in**
arato: Atq; oculos urget pedibus pectusq; nepai: pro nepe. idest scor
pii. **In eodē.** Serius hæc obitus terrai iussit equinis. **Lucretius in prio**
Effice ut iterea fera munera militiai. **Idem in eodē.** Aulide quo pacto
triuiai uirginis arā. **Iphia** nafai turbarūt sanguine fœdi. **Accusatiuus**
æ diphthongū genitiui uel datiuu mutant in am: ut pœta: pœtā mu
sæ musam. **Frequentius tamen inuenimus i græcis nominibus as &**
es terminantibus accusatiuū græcum proferre auctores hunc ænean
hunc anchisen. **Virgilius in quinto æneidos.** Anean credā quid enī
fallacibus austris. **Et in sexto:** Isq; ubi tendentē aduersum per grami
na uidit. **Anean:** alacris palmas utraq; tetendit. **Idē in. iiii.** æneidos
Anchisæ facio certū remq; ordie pando: **Romanæ tamē ratio** exigit
declinationis hunc æneam & hunc anchisam dicere. **Horatius in. ii.**
sermonum. Et scribere fortē scipiadā ut sapiens lucilius: scipiadā dixit
non scipiaden. cuius nominatiuus in es desinit secundū formā patro
nymicorū quæ ē græca hic scipiades. quāuis antiqui huiuscemodi no
minū idest in as uel i es desinētū primæ declinatiois nominatiuos etiā
in a finiebant: ut est geta socia birrha chærea marfya: similiter pœta
sophista scythia: **Terentius:** Pœta cū primū animū ad scribendū ap
pulis. **Lucanus.** Et iuncto sarmata uelox pannonio. **Terētius in adel**
phis. Geta autē hic nō adest. **In eodē.** Hic geta præterea ut captus est
seruulorū nō malus ē neque iners. **Idē i andria:** Aut tu aut hic birrha.
Idē in eunucho. Hic chærea: qui chærea. **Iuuenalis i tertio.** Occurrit
frōte obducta ceu marfya uictus. **Oportet tamē scire q̄ in fœmininis**

Am quat pty. in an aur on spomo
Cum resty fit in es ut in dat a gij

in a terminatibus græcis etiã si pducta sit apud illos a finalis: plerũq; ^{Perdus in a jō fuit an pto binad.} corripunt eam latini. omnis. n. nominatiuus latinus a finalē corripit. Est autē quando seruant eam pductam: sed raro ergo quando corripunt secundū romanā consuetudinē accentu quoq; latino pñunciāt ut in his **Italia phrygia libya syria troia**: hæc enim antepenultimā habēt acutam quia a finalē corripit. quīs apud græcos sit pducta. **Horatius in primo carminū.** Lidia dic p omnes te deos oro: uocatiuum qui ē similis in hac terminatiōe nominatiuo corripit. Est enī choriambus & bacchius: ex quo ostēditur quoq; correpta ī nominatiuo lidia finalis a. **Virgilius in. v.** Troia crimnisso cōceptū flumie mater quē genuit. Apud statiū uero nemea: quia seruaui a pductam accentum quoq; græcū seruaui id est penultimū acutū ī quinto thebaidos. Nec facilis nemea-latas euoluere uires. **Accusatiuū** quoq; græcum ī fœminis inuenimus a pœtis pferri sed raro. **Idē Statius ī septimo.** Nāq; ferunt raptā patriis æginam ab undis. **Vocatiuus casus** priæ declinatōnis ī a correpta effertur. ut o pœta o musa. nisi sit græcus & apud græcos pducens a seruet eandē etiã apud nos productā ut ænea. **Virgilius in. x.** Vigiliis ne deum gens ænea uigila. Est autē quādo in es ^{post es in a ipse} pductā terminatiū græcor; uocatiuus in e longā exit: secundū græcos uel cōmuniter uel pœtice: ut achate anchise polite laertiade. **Virgilius in primo.** Quis iam locus iquit achate. **Idē in. iiii.** Cōiugio anchise ueneris dignate superbo. **Idē in. v.** Tua clare polite pgenies. **Horatius in secundo carminum.** Laertiade quicquid dicā: aut erit aut non. **Virgilius in sexto.** Sit satis ænide telis impune numanum. **Opetiisse tuis** Nec solum in is quæ sunt primæ: sed etiam in his quæ sunt tertiæ. i. ī omnibus græcis es pducta finitis. similiter inuenis uocatiuum ī e pductā proferri: ut chreme lache anchisæ. **Terētius in adria.** Immo ita uolo itaq; postulo ut fiat chreme: **Idem in eadem.** O chreme pietatem nati nonne te misceret mei. **Idem ī ecyra.** Amirina hæc sunt mea uxore exorta omnia mutatio est: ea nos perturbat lache. **Quidius in. xii.** metham. Tuq; tuis armis nos te potiremur achille. **Idē in. xii.** Armiger ille tui fuerat genitoris achille. **Nec mirū cū græcor; quoq; pœtæ** similiter inueniātur ptulisse uocatiuos ī supradicta terminatiōe e ἀνακράτιον κάλλιλά α πητη posuit κκαλλιλά α πητη ππὸν ἄξα πητη p ἀπητα & Apollonius argonauticorū quarto. **G. p. g.** In eodē. **g.** In fœminis etiã alchæus nepe p nepes ptulit. **Et theopompus kare p kares** latina uero pportio ī a correptā uult uocatiuū priæ declinatōis sicut

A scriptus in eod. p. p. o. d. a. c. d. o. s.

Primo pti. d. e. g. ac. y. t. o. g. l. o. m. a. v. e.

Ab. 29. h. a. b. s. a. z. d.

Nisi sine opa fiat

supra dictum est terminari etiam in græcis. unde **Horatius** in secundo sermonū. **Ne** quis inhumasse uelit aiacem atrida uetas cur **Fæmini** na græca est quādo apud pœtas græcum uocatiuū seruant in a uel i e productā delinentem secundum propriū nominatiuū ut taygete ne mea. **Virgilius** in septimo. **Vos** o caliope precor aspirate canenti. **Stratius** nemea ut ostendimus protulit a productam græco more. **Ablatiuus** huius declinationis in a productā desinit ut ab hoc pœta: ab hac musa: ab hoc & ab hac aduena. **Est** autem quando hunc pœta: e productam terminant in græcis nominibus quæ datiuū græcum eī faciunt. **Virgilius** in primo **æneidos**. **Vno** graditur comitatus achate pro achata. **Ouidius** in sexto **metham**. **Cūq;** fereciade. **Iuuenalis**. **Penelope** melius leuius torquetis arachne. **Et** hoc methaplasmus dicendus est qui fit more pœtico mutata a longā in e productam. uel potius datiuus græcus pro ablatiuo positus: qui quāuis apud græcos i habeat post e tamē apud latinos secundum eorū cōsuetudinem scripturā seruauit apud quos scribi i post uocalem & pronunciarī non solet hoc ex aliis possumus cōiicere: quæ quāuis græce proferuntur. scripturā tamen latinæ rationem seruant. **Virgilius** in bucolicis. **Orphi** caliopea lino formosus apollo. **Nam** cum sit datiuus græcus pro ci diphthongo: longam habuit moræ scripturæ nostræ. **Illud** miror q. **Iuuenalis** calpæ ablatiuum corripuit cum sit simile hoc nomen penelopæ arachnæ caliopæ quorum ablatiuus nunquam in e correptam terminatur **Lucanus** in primo. **Thetys** maioribus undis hesperiam calpæ sūmoq; impleuit atlante. **Iuuenalis** in quinto. **Nec** carpatium getullaq; tantum æquora transiliet. **Sed** longe calpe relicta audiet herculeo stridentem gurgite solem. **Nominatiuus** & uocatiuus pluralis eiusdem terminationis similis est genitiuo & datiuo singulari: nam per æ diphthongum proferuntur. ut hi & o pœta: sed in his non potest diuisio fieri sicut in aliis. **Genitiuus** pluralis eiusdem declinationis nascitur addita ablatiuo singulari rum syllaba: ut ab hoc pœta horum pœtarū ab hac musa harum musarum: producitur enim. a. tam in ablatiuo singulari quam in genitiuo plurali. **Et** notādum quod omnes casus tam singularis numeri quam pluralis pares habent in utroq; numero syllabas i hac declinatioe: excepto genitiuo plurali: hic enī una syllaba abūdat. **Est** autē quādo hūc quoq; per cōcissionē pferre: & maxime i cōpositis & patronymicis: ut graiugenuū p graiugenarū. **Virgi.** in iii. **æneidos**. **Graiugenumq;** domus suspectaq; linquimus arua. **In** eodē

Caprigenumq; pecus nullo custode per herbam. pro caprigentorum.
Idem in octauo: Optime graiugenum cui me fortuna precari. **Idem**
 in eodem: Omnigenumq; deum monstra & latratora nubis; p omni
 genarum. **Sic** calicolum pro calicolarum: & trinundinum pro trinū
 dinarum. **Cicero** pro cluentio primo ex promulgatione trinūdinum
 dies ad ferendum potestasq; uenisset: amphorum pro amphorarum:
 & aneadam pro aneadarum. **Lucretius** in primo uersu: Aneadam
 genitrix hominum diuumq; uoluptas: **Similiter** dardanidū pro dar/
 danidarum. **Virgilius** in secundo: O patria o diuum domus ilion in
 clyta bello mœnia dardanidum. **Idem** in .xi. Variusque per ora cu/
 currit aufonidū turbata fremor. **Datiuus** pluralis & ablatiuus supra
 dicta declinationis mutata a extremam ablatiuus singularis in is pro/
 ducta. ut a pœta his & ab his pœtis: & ab hac musa his & ab his mu/
 sis. **Inueniuntur** tamē pauca fœminini generis quæ ex masculinis trās/
 figurantur: non habentibus neutra. quæ & animalium sunt demon/
 stratiua naturaliter diuersum genus habentia: quæ differentia causa
 ablatiuo singulari bus assumentia. faciunt datiuum pluralem & abla/
 tiuum: quod nulla alia habet declinatio in bus terminās supradictos
 casus: ut a longam in eis penultimam habeat: ut his natabus filiabus
 deabus mulabus libertabus asinabus. **M. Cato** in originibus. **Dotes**
 filiabus suis nō dāt: & filiis tamē in eodē genere dictū est. **Ennius** i an
 dromeda. **Filiis** ppter obiecta sum innocens neri. i. filiabus: natis ta
 mē p natabus. **Plautus** i stico. **Ego** introibo & gratulabor uestrū ad
 uentū: filiis p filiabus. **Idē** qui talis ē de natis suis p natabus. **Quidi**
 us deabus posuit i. xiii. metha. **Eubœa** deabus & totidē natis andros
 fraterna potita. **Cicero** p cornelio. **Vt** ab Ioue optimo maximo cate/
 risq; diis deabusq; omnibus opē auxiliū petamus. **Eabus** p eis diffe/
 rentia causa in fœminino genere hemina prulit i tertio annaliū. **Scri**
 ba pōtifici qui cū eabus stuprū fecerat: dicit eim de uestalibus. **Multa**
 tamē alia quoq; cōtra regulā uitiose & i his & i aliis casibus uetustissi
 mi prulisse inueniuntur in quibus nō sunt imitādi. **Ambæ** & duæ quibus
 nulla simili differentia cā cogere similes habent datiuū & ablatiuū āba
 bus & duabus q̄q; genitiuū ābarū: & duarū faciāt. **Accusatiuus** quoq;
 pluralis fit addita i ablatiuo singulari pducit eim ut hos pœtas has
 musas.

De secunda declinatione

Secunda declinatio terminationes nominatiui habet sex: in
 er in ir in ur in us in cus in um. **In** er masculinorum tam gra

Tercia et 6ta habet is

Tamen expiis
 Quæ mal fit in p. ma fmg in no.
 2 fctis abus sonabit ut dicitur.
 Dicitur dicitur ista aut sup ad ab.

Accusatiuus pluralis ab sonibus.

Ex ut in. ut d. v. us. aut. cus. pœtas.

Er.

corum q̄ latinorum: ut caper capri: alexander alexātri: iber etiam iberi. quod per apocopam extremæ syllabæ prolatū solum in hanc declinationem producit er: & ab eo compositum celtiber celtiberi. Dicitur tamen & iber iberi: & iber iberis quando de gente loquimur quæ est iuxta armenios. & iberus iberi est fluvius. **Vnde Lucanus in quarto:** Qui præstat terris aufert tibi nomen iberus. In ir & in ur masculinorum tantum latinorum: ut hic uir huius uiri: hic satur huius saturi. In us latinorum & græcorum masculinorum & femininorum & neutrorum quoq;: ut hic clarus huius clari: hic homerus huius homeri: hæc cupressus huius cupressi: hæc platanus huius platani: hoc pelagus huius pelagi: hoc uulgius huius uulgi. dicitur tamen & hic uulgus. In eus græcorum tantū quoq; masculinorū: ut hic thydeus huius thydei: hic orpheus huius orphei. In um neutrorum tam græcorum q̄ latinorum & figurate femininorum apud comicos: hoc regnū huius regni: hoc pelium huius pelii: hæc glycerium & huius glycerii hæc sophronium huius sophronii. Panthus per synaresim pro panthous quomodo alcinus pro alcinous prolatum est. **Vnde Horatius in primo epistolarum:** Nos numerus sumus & fruges consumere nati. Sponsi penelope nebulones alcinoiq;. **Virgilius in quinto georgicorum:** Pomaq; & alcinoi sylua. **Idem Horatius:** Alcinoiq; plures. Genitiuus singularis secundæ declinationis in omni nomine in longâ terminatur: sed in quibusdam pares habet syllabas nominatiuo: ut niger nigri: magnus magni: templum templi. In quibusdam una syllaba abūdat: ut tener teneri: uir uiri: satur saturi: thydeus thydei. Cuius rationem quanuis in libro quem de nominatiuo & genitiuo exposuimus latius tractauimus. Nūc quoq; quantum possumus breuiter percurramus. In ir & in ur & in eus desinentia semper una syllaba uincūt in genitiuo: quæ & penultimā breuē habet: ut treuir treuiri satur saturi: oileus oilei: nisi pductio poetica fiat in græcis: ut thydeus. In us uero & in um desinentia pares habet syllabas: ut priamus priami uirgilius uirgiliti: tēplū tēpli: taurominiū taurominii. Frequēter tamē inuenimus ueteres in huiusmodi genitiuis geminātibus in subtrahere ex eis alterā. **Virgilius in primo ænei.** Hic tamē ille urbē patauī sedesq; locauit p̄ patauī. **Idē in bucco.** Nec spes libertatis erat nec cura peculi p̄ peculi. **In eodē.** Pauperis & tuguri cōgestū cespice culmē p̄ tugurii. **Idē in. iiii. georgicorū.** Parthonope studiis florentē ignobilis oci p̄ oci. **Lucretialis in. iiii.** Antoni gladios potuit cōtemnere si sic oīa

7 r. uxe.

Ve

Eus.

Vm.

I. genitiu. & abj.

Sed q̄ndo zoty habet.
 M aut ur aut eus q̄tis au supat.

Vm par fiat et us.

dixisset pro antonii. hoc autem faciunt metri causa: Nunq̄ enim genitius minores uult habere syllabas nominatiuo. In er igitur tantum desinentia ancipitem habent regulam genitiui: in aliis enim abundat in aliis non. abundant quidem in huiuscemodi lucifer luciferi: armiger armigeri: tener teneri: miser miseri: prosper prosperi. Pares autē habent in huiuscemodi: menander menandri: sacer sacri: ater atri. de quibus sicut supradictum est cum de genitio tractabatur sufficiēter exposuimus. **Androgeo.** **Virgilius in sexto** genitiuum posuit atticum. In foribus lactum androgeo tum pendere pœnas. **Darius.** & ablatiuus singularis huius declinationis fit a genitio mutatione extremæ i in o productam: ut huius luciferi: huic & ab hoc lucifero: huius sacri huic & ab hoc sacro: huius uiri huic & ab hoc uiro: huius saturi: huic & ab hoc saturo: huius priami huic & ab hoc priamo: huius tauromini huic & ab hoc taurominio: huius typhœi huic & ab hoc typhœo. **Virgilius in undecimo:** In arine Iouis imperiis imposta typhœo. In eodem: Nec clycio genitore minor nec fratre mnestheo. Est tamē quādo genitiuus & datiuus in huiuscemodi nominibus idest in cus finitibus uti solent atiqui. Idē pœta in bucolicis: Orphi caliopea lino formosus apollo. Et oportet scire i hac declinatione q̄ omnes casus obliqui tam singulares q̄ plurales numerum eundem syllabarum seruāt: quē genitiuus singularis habuerit: excepto genitio pluralis qui una syllaba uult superare: nisi per cōcisionem proferatur. Vnde dii & diis cum monosyllaba ponuntur per synaresim sunt accipienda: siue magis per synaresim e & u in unam syllabā. Veteres enim finalē i quæ longa est per ei diphthongum scribebant: longas autem uocales uetustissimi etiam geminare solebant. Quæ uero secundum analogiā proferuntur: idest dei & diis dissyllaba sunt. **Lucanus i sexto:** Outinam cæliq̄ deis hærebiq̄ liceret. Idem accidit etia in pronomie ei & ii: eis & iis: **E** quibus apparet q̄ uetustissimi ut supra docuimus pro una longa uocali solebant duas scribere. Ecce enim uestigium antiquitatis in his adhuc seruatur. cum duæ i pro una longa ponuntur. tam in supradictis nominis q̄ pronominis ternis casibus: hi dii his diis ab iis diis: ii iis ab iis. Nam si dicas dei deis & a deis: ei eis & ab eis dissyllaba sunt sicut ostendimus. **Iuuenalis in quinto:** Implet & ad mœchos dat eisdem ferre cynedis. Puto autem q̄ in his differentiæ causa seruata est in genitio geminatio. idest ne si di & dis: i & is dicamus dubitatio fiat significationis. Nam si etiam præpositio

Sed qd fit in ex variang.

Et si p̄t ḡy n̄y sup̄abit.
 Quæ norme subit uenauis sc̄st ḡol.
 Dar e am̄tē sub̄ or y ad̄ab̄ m̄lic̄re.
 Hinc in ep̄cip̄as q̄ degeuo at sero f̄is.
 Cæstant q̄ dant us ut ad̄ ul̄t̄ aut̄ sup̄.
 Cal̄ib̄er an̄ lat̄ socer ac̄ ib̄er an̄.
 P̄p̄t̄ed̄ n̄ m̄tab̄ero m̄ar̄ dir̄ f̄into.
 Dax̄t̄ f̄er̄ī ex̄ī pot̄iō q̄ h̄ōc̄ d̄ep̄ri.
 Cetera n̄ mutā dir̄ f̄ī c̄p̄is̄ equa.
 Terūs ō pos̄it̄ s̄t̄ q̄ p̄ p̄riabit̄.

est: & dis praepositio est & nomen: & i & is uerbum. In pluribus au-
tem inuenis differentia causa huiusmodi quasdam fieri syllabarum
uel litterarum additiones uel ademptiones uel accentuum mutatio-
nes. Itaque in compositione idem & uidem per unam i scripsisse: quia
nulla fit confusio significationis inueniuntur per eadem & eisdem. Et quia
diximus omnes obliquos casus genitiuum sequi: sciendum quod uocati-
uus nominatiuum suum sequitur: de quo modo docebimus: sed pri-
us de accusatiuo tractemus. Accusatiuus quoque a genitiuo fit: muta-
tione i in um. ut huius priami hunc priamum: luciferi luciferum: thy-
dei thydeum. In huiusmodi tamen nominibus id est in eis desinenti-
bus graeco magis accusatiuo utuntur auctores. Virgilius in primo
aeneidos: Illionea petit dextra leuaque ferestum. Idem in octauo: Et ami-
cum cretea musis: cretea musarum comitem. Stadius in primo: Nec
non & uiribus infra thydea fert animus. Inuenitur tamen in usu etiam
in um accusatiuus horum nominum. Cicero de natura deorum in quar-
to thescum hyppolitum. Liuius ab urbe condita. xl. Odio cui per seculum
indulgeret. In eodem perseo sese adiungunt. In eodem: Totus in per-
secum uersus. In eodem ad persecum misit. In eodem transgressus per-
seu filium. In eodem persequi amphipoli misit. Idem in. xxix. Aureum & alcibi-
adem. In eodem: Quod aureum & alcibiadem nec lacedaemonii possunt reprae-
hendere. Stadius in. ii. thebaidos: Pertheumque trahens: nundum cephedinus
equo baccha gens. Plautus in uindularia: Eiusdem baccha fecere nostram
naui pentheum. Vocatiuus huius declinationis quando in r uel in
m finitur. nominatiuus similis est ei: ut hic lucifer o lucifer: hic sacer o
sacer: hic uir o uir: hic satur o satur: hoc templum o templum: haec
glycerium o glycerium. Virgilius cum paulo ante timber nominati-
uum protulit mox uocatiuum timbre posuit in decimo: Daucia lau-
ride timbreque simillima proles. Et tibi timbre caput euandrius abstu-
lit ensis. Sed non est hic uocatiuus a nominatiuo in er desinente sed i
us accipiendus: ut hic timbrus o timbre. Solet enim praeter huiusmodi
nomina tam in er quam in us proferre: ut teucer teucrus: euander euan-
drus. Idem in decimo: Pallas euander in ipsis omnia sunt oculis. Idem
in nono: Tunc rex euandrus romanae conditor arcis. Sed de his lati-
us de nominatiuo tractantes differuimus. Notandum tamen quod Plau-
tus a puer nominatiuo puere uocatiuum dixit in mercatore. Ego me-
mor tu puere: abi hic intus ortus. Idem in gurgulione: Cede puer sinum
quid facturus es: iam scies. Quod quibusdam rectius a nominatiuo

Vm uocatiuus a puer

Cum qd uob rati ad qd fit p a p r

Rogantur ut in v m p r s a p r y m

Ex qd qd p m e r g a r h i p r i p r e

pueris esse uidetur. Si uero in eis desinat nominatiuus magis graecum seruiamus uocatiuum. **Horatius** in primo sermone. **Pentecrector** thebarum. **Stattius** in octauo thebaidos. **Vade** oprimis puer in clyte bellis arcas: & argolica capaneu iam maxima turma. **Probo** tamen & aliis artium scriptoribus & o penithee & o tydee & o illionee posse dici secundum analogiam latinam placet: quod in usu non inueni. **In** ius uero desinentia i ante us habentia abiecta us faciunt uocatiuum: ut hic uirgilius o uirgili: hic salustius o salusti: hic **Pompeius** o pompeii. **Hae** tamen eadem etiam in e proferbant antiquissimi o uirgilie o mercurie dicentes. **Liuius andronicus** in odyssea: **Nec** que enim te oblitus sum lertie noster **Liuius** in sireno. **Cura** ne lertie uelle para ire ithacam: lertius enim pro lertes dicebant quomodo & graeci λαερτιος pro λαερτης. σοφοκλας εν αιαν Τιμασιγοφορω αιενωνται λαερτιου Δεδορκαρα Iuniores gaudentes breuitate per extrema syllabae abscissionem protulerunt: pro uirgilie uirgili: pro mercurie mercuri: **Horatius** in primo carminum. **Mercuri** facunde nepos atlantis. **In eodem.** Multis ille bonis flebilis occidit: nulli flebilior quam tibi uirgili. **Vnde** accentus perfecti uocatiui in his seruatur. **Si** enim non esset abscisio: debuerunt huiusmodi uocatiui id est qui desinentes in i penultimam correptam habent antepenultimam acuerre: ut uirgilii mercurii: quod minime licet: nam penultimam acuumus. **In** abscissionibus enim si uocalis in qua est accentus manet integra: seruat etiam accentum integrum. ut audiuit audit: nostratis nostras: illice illic. **De** Pompei & ultei & cai & similibus uocatiuis: quae i loco consonantis ante us habent in nominatiuo dubitatur utrum i extrema pro uocali an pro consonante sit accipienda. quomodo in aliis casibus: quod magis more antiquo rationabilius esse uidetur. **Nam** solebant illi non solum in principio sed etiam in fine syllabae ponere i loco consonantis. idque in ueteribus inuenies scripturis: quotiens inter duas uocales ponitur: ut cuius pompeiius uulceiius cauius. **Quod** etiam omnes qui de littera scripserunt curiosius affirmant. nec non etiam metra ostendunt quod dicimus: & regulae ipsius ratio in supradicto uocatiuo. **Omnis** enim uocatiuus in i desinens una syllaba minor esse debet nominatiuo suo: ut salustius salusti: uirgilius uirgili: terentius terenti. **Ergo** si pompeius & ulteius trisyllaba sunt in nominatiuo: necessario dissyllaba in uocatiuo esse debent: quod etiam non potest fieri nisi i loco consonantis accipiatur. **Vnde** & illud quoque

Et ad dypthongy dabit cu y q' q' q'

Cum q' in dat uel s' i y' iacub u' u' u'

possimus scire q̄ bene cui pro monosyllaba accipiunt metrici & huic.
Omnis enim genitiuus in us desinens : una uult superare syllaba suū
 datiuum: ut ille illius illi: ipse ipsius ipsi: unus unius uni: alter alterius
 alteri: **A**lius quoq; per duas ii debuit esse genitiuus causa datiuī quod
 ē ali: sed uel hiatus causa est: uel quia inter duas uocales i uocalis esse
 non poterat. **D**atiuus autem loco consonantis eam accipi prohibebat
 quia ipse duplicabat uocalem & credo differentia causa ne si ali dicere
 tur uerbum infinitum putaretur: Ideo plerique recusauerunt eum fre
 quenti usu proferre. **V**erustissimi tamen similem genitiuum nomina
 tiuo posuisse inueniuntur sed accentu differt. **Q**uipe circumflecti
 tur penultima in genitiuo **C**æsar in anteatone primo. **V**no enim ex
 cepto quem aliu modi atque omnis natura finxit quisque suos habet
 caros. **C**ecilius in quinto. **N**ullius alius rei nisi amicitia eorum causa
Ei quoque cum rationabiliter monosyllabum esse deberet: cum geni
 tiuus eius sit disyllabum per diaresem a poetis proferri inuenitur dif
 ferentia causa: ne si monosyllabum sit interiectio esse putetur. **V**irgi
 lius in secundo aeneidos. **H**ei mihi qualis erat: quantum mutatus ab
 illo **H**ectore. **N**ihil tamen mirum i loco consonantis positum transi
 re in uocalem cum u quoque idem patitur in quibusdam dictioni
 bus apud poetas: ut **H**oratus in epodo. **N**iuēs quæ deducunt lo
 uem: nunc mare nunc syluæ: hic enim diuisione facta ue extremæ
 syllabæ uā consonante transit in uocalem. **E**st enim dimetrum iam
 bicum coniunctum semiquinariæ heroicæ. **S**imiliter ergo ei & eis per
 diaresem proferitur. **I**uuenalis in quinto: **I**uuenēs ortantur ut illam
 ire uiam pregant: & eidem incumbere secte. In eodem: **C**aras nunc
 hac dictante pusillas implet: & ad mœchos dat eisdem ferre cinedis.
 In compositione autem nec aliter proferri possunt cum sequens con
 sonans cogit i secum loco uocalis proferri. **C**ui quoque inueniunt
 tur quidam posuisse disyllabæ per diaresem. **V**t albinus rerum
 romanarum primo. **I**lle cui turnis capitula celsa triumphis. **S**pon
 te deum patuere cui freta nulla repostos. **A**bscondere sinus non tu
 ræ mœnibus urbes. q̄ autem pompeii & uulteri & cai & similia i finali
 lem & ante eam uocalem pro una syllaba habent usus quoque con
 firmat. **H**oratus etiam in primo epistolarum: **D**urus ait uulteri ni
 mis attentusque uideris: uulteri disyllabum accipit secundum ana
 logiam. **A**lia uero omnia tam masculina q̄ feminina in us desinētia
 conuersa us in e faciunt suū uocariuum: ut priamus priame: pius pie

Vs mutab in e fir foib cetera zca.

myrtus myrte: Excipitur unum quod tam i. e. q̄ in. i. facit uocatiuū
 quāuis sit appellatiuum. o. filie uel fili. **Liuius andronicus** in odyssea
 Pater noster saturni filie. **Catulus** autē: Tu prater omnes decapilatis
 celtiberose celtiberie fili. **Terentianus de piliis**: hic pius tubas sine fili
 & tu gener nouatemi. Est autem quando nominatiuo quoq; termi/
 natio in us pro uocatiuo siue metri siue euphoniae causa utitur. **Vir/
 gilius i octauo**. Corniger hesperidum fluuius regnator aquarum: **Lu/
 canus in secundo**: Degenero populus uix saecula longa deorum sic
 meruisse. Pluralis nominatiuus & uocatiuus secundae declinationis
 tam masculini quā foemini generis in i finitur & est similis geniti/
 uo singulari: ut huius docti i & o docti: huius platani hae & o platani
 In neutris uero extremam i genitiui singularis mutantem in a breuem
 facimus nominatiuum & accusatiuum & uocatiuum pluralē: ut hu/
 ius templi hae & o templa. huius munii hae & o munia. Alii uero ca/
 sus plurales in tribus generibus communem possident regulam. Et
 genitiuus quidem pluralis fit in omni genere ab ablatiue singulari af/
 tumente rum ut ab hoc uiro horum uirorum: ab hac platano harum
 platanorum: ab hoc templo horum templorum. Inueniuntur tamen
 per concisionem mediae syllabae masculinorum plerumque nominum
 quae neutra non habent hunc casum proferentes maxime poetae. Est
 autem apud ueteres profam scribentes idem inuenire sed raro. **Virgi/
 lius in primo aeneidos**. It caelo clamorque uirum stridorque rudentū
 pro uirorum. **Idem in tertio**. Cura deum his pergameis crepte ruinis
 pro deorum. **Idem in quinto**. Genus alto sanguine diuum: pro diuo
 rum. numerumque pro numerorum: liberum quoque pro liberorum
 & sestertium pro sestertiorum: & iugerum pro iugerorum: modium
 pro modiorum medimnum senum septenum denum. Frequenter
 etiam oratores per syncopam solent proferre. **Cicero in tertio uerrina
 rum**. Iste unus inuentus est qui ex complexu parentum abreptos fili/
 os ad necem duceret: & parentes precium pro sepultura posceret libe/
 rum pro liberorum: **In eodem**. Cum asserat sestertium uigies quin/
 genta. **In eodem**. Quis enim qui tueri possit liberum pueritiam con/
 tra improbitatem magistratuuum: **Idem in tertio uerrinarum**: Et pue/
 ri annorum senum septenumque denum senatorum nomen non da/
 ta sunt. senum pro senorum: septenum pro septenorum: denum pro
 denorum dixit. **Idem in frumentaria**. Sed tritici species medimnum
 & menemphonis a rationibus tolit medimnum pro medimnorum.

Quintus huius casus filii deus agnoscit agno.
 Et uelut pelagus pro fluuius p. 180 199.

Primo p. 10 q. 10 i. socialis.

h. 10 casus neutri p. 10 q. 10 p. a. p. 10.

Die nisi q. 10 p. 10 q. 10.

Idem in eodem . Minus te iugerum possessorem dico pro iugerorum
 Nam q̄ singulare eius iugerum esse ipse ostendit in eadem . In iuge/
 rum leontini agri medimnum fere frumenti feritur . Dicitur tamen &
 hoc iugis iugeris . **I**uuenalis . Iugeribus paucis lumbos donare clien/
 tis . **C**icero in quarto uerrinarum . Quod si doceo iudices eos qui xl.
 milia modium lucri faciunt pro modiorum . **I**dem pro murena præ/
 fectum fabrum pro fabrorum . **I**dem pro uarreno . deum fidem pro
 deorum . **I**dem pro cluentio : Milibus quadragenis numerum pro
 numerorum . **I**dem ad herennium in tertio . Pedum tricenum pro
 tricenorum . **F**requentius tamen hac utitur . **C**icero . Et ceteri syn/
 copa in eis nominibus quæ numeros uel mensuras significant . **R**e/
 cusant autem in masculinis habentibus neutra uel in neutris ne sit si/
 milis nominatio singulari neutrorum quanuis in is quoque etiam
 ex se faciunt neutra . licet non frequens tamen usus inuenitur huius/
 cmodi concisionis . **V**irgilius in octauo . Altaque certat : prendere
 tecta manu socium que attingere dextras pro sociorum **I**dem in deci/
 mo . At rutulum accessu iuuenis tum iussa superba . pro rutulorum
 quanuis & socius socia socium : rutulus rutula rutulum dicatur . **T**e/
 rentius in eunucho . Quare omnes uos oratos uolo ne plus iniquū
 possit quam æquum oratio pro iniquorum & æquorum . **S**tatus in
 primo thebaidos . Illa nouos ibat populata penates . Portarum in
 biuio lateri duo corpora paruū pro paruorum . **V**irgilius in tertio
 Magnanimum heroum pueri innuptæque puellæ . Quod in prono/
 minibus quoque fecerunt antiqui meum pro meorum tuum pro tuo
 rum : nostrum pro nostrorum dicentes : **P**lautus in trinnumo . **V**t
 rem paternam & gloriam maiorum fedarim meum . **I**dem in penu/
 lo . Et quidem meministi tuum parentum nomina . **I**dem in menæ/
 chmis . **A**uertit prædam ab hostibus nostrum salute socium . **D**ati/
 uis & ablatiuus secundæ declinationis pluralis fiunt similiter ablati/
 uo singulari mutatione o finalis in is longam : ut a uiro his & ab his
 uiris : a platano his & ab his platanis : a templo his & ab his templis
Inueniuntur pauca inæqualia : ut uas in singulari numero tertiæ de/
 clinationis : hoc uas huius uasis : in plurali secundæ uasa uasorum .
 his & ab his uasis : **F**estorum quoque nomina dicuntur in a desinen/
 tia semper pluralia genitiuum quidem tam secundum formam secun/
 dæ quam tertiæ protulerunt . **D**atiuum uero & ablatiuum secundū
 tertiam . hæc uulcanalia horum uulcanalium & uulcanaliorum : his

Tercig is sine syringi p̄sonabit.

& ab his uulcanalibus. Similiter saturnalia floralia compitalia terminalia quinquatria. Similiter a domo domorum & domuum his & ab his domibus non etiā domis. **Iuuenalis in prio.** Viscera magna / rū domuum dominique futuri. **Virgilius in secundo aeneidos.** Dardanide contra turre & tecta domorū culmina conuellunt. **Idem in primo georgicorum.** Domibus cedrumque cupressos: **Salustius in catilinario.** Domo suas gloria decorabant. **Terentius in eunuchō.** Domique focique fac uicissim ut memineris. **Virgilius in. vi. aenei:** Hic labor ille domus & inextricabilis error. Per omnes igitur casus tā secundā q̄ quartā inueniuntur absq; datiuo & ablatiuo qui semper in bus exeunt. Sunt tamen quaedā nomina quorū aliqui casus in usu deficiunt: quos quanuis secundū analogiā possumus p̄ferre. tamen quia apud auctores non inuenimus recusandos puto: ut huius tibi huic & ab hoc tabo. **Lucanus in sexto.** Stillantis tibi saniem. **Virgilius in tertio aeneidos.** Et terram tabo maculant. Ceteri uero casus in usu facile non inueniuntur. Mella uina ara ordea maria: genitiuos quidem & datiuos plurales in usu raro habent: nisi apud uetustissimos apud quos praeterea multa deficientiā inuenies. Oportet igitur scire analogiā rationem: usum tamen auctorum magis imitari. Duo praeterea & ambo genitiuos quidem & accusatiuos secundum hanc declinationem proferunt amborū & duorum: am / bos & duos: quanuis in neutro differentia causa duum solet dici: nec non accusatiuus masculinorum est quando similis nominatiuo profertur quomodo in neutris. **Virgilius in nono.** Si duo praeter ea tales idea tulisset terra uiros. **Lucanus.** Quae mare quae terras quae totum possidet orbem Non capit fortuna duos. **Iuuenalis in secundo.** Tu ne duos una seuisissima uipera coena: tu ne duos? datiuos & ablatiuos in bus terminant in omni genere duobus duabus duobus ambobus ambabus ambobus. Accusatiuus pluralis eiusdem declinationis in masculino & in foemino genere fit ab ablatiuo singulari addita s: ut a docto hos doctos: a platano has platanos. Neutra enim semper hoc accusatiuū similit̄ habent & nominatiuo & uocatiuo.

Tertia declinatio terminationes habet nominatiui. lxxviii. uel paulo plus. definit in a correptam & in e correptam: & in o correptam: & in o productam: in al correptam: in el correptam & in el productam: in il correptam: in ol correptam: in ul correptam

N. una uirgo q. aliquot uolub. addit
C. uilib. r. uingens

S. i. sup. ubi addit.

Sicim. aeb ut p. e. d. ut laus in
N. i. p. o. n. a. b. s. o. i. b. g. addit. f. e. p.
V. d. ut p. u. l. e. s. e. p. e. m. b. r. e. t. p. e. m. b. r. e. t.
N. o. n. i. p. r. e. l. i. q. u. e. p. r. e. u. t. e. s. s. o. n. a. t. e.
I. e. p. t. u. t. s. i. m. p. l. i. c. i. t. a. t. e.
S. i. p. p. o. s. i. t. a. d. a. o. i. b. g. s. o. n. a. t. a.
X. i. i. n. w. o. r. a. l. i. p. a. n. e. t. q. l. i. b. g. a. d. d. i.

Al. d. a. b. t. a. n. p. a. z. u. m. p. u. t. c. a. l. p. o.
C. u. i. g. e. s. a. u. t. e. d. u. l. i. i. p. l. a. p. i.

In an productam: in an correptam: in en productam: in in productam:
in on productam. In ar correptam. In ar productam. In ir correptam.
In or correptam. In ur correptam. In ur productam. In as correptam.
In as productam. In es correptam. In es productam. in is correptam:
in is productam: in os correptam: in os productam: in us correptam
in us productam: In ys in aes in aus in ans in ens in ons utraque
in yns in ars in ers in ors in urs in uls in ems in ebs correptam
in ebs productam. In obs in ybs in urbs in abs in ebs in ips in irps in
ops. In ax correptam: in ax productam: in ix correptam in ix pro-
ductam: in ox correptam in ox productam. in ux correptam in ux p-
ductam. In yx in ax in aux in alx in anx in unx in arx. In ac in ec
in ut in ud. In a correptam neutra & graeca: ut pœma huius pœma-
tis. In e correptam neutra latina. ut hoc monile huius monilis. In o
correptam quam frequenter & producunt pœta: masculina definunt
uel fœminina uel cõmunia latina uel nota. ut hic Cicero huius cicero-
nis: hic leo huius leonis: hæc uirgo huius uirginis: hic & hæc homo
huius hominis. Antiquissimi tamẽ et graeca in o productam definentia
secundum hanc declinationem proferebant: ut sappho sapphonis: di-
do didonis. In al correptam masculina & neutra latina & barbara:
ut hic sal huius salis: hic hannibal huius hannibalis: hoc tribunal hu-
ius tribunalis. In el correptam neutra latina. ut hoc mel huius mellis
fel fellis. In el productam barbara: ut michael daniel: michaelis dani-
elis: nechamel nechamelis. In il correptam masculini & fœminini &
communis generis sunt latina: ut hic pugil pugillis hæc tanaquil hu-
ius tanaquilis: hic & hæc uigil huius uigilis: In ol productam mascu-
linum latinum: ut hic sol huius solis. In ul correptam masculini uel
cõmunis latina: ut hic consul huius consulis. hic & hæc exul huius
exulis. In an productam masculina graeca: ut hic pœan huius pœanis
in en correptam latina masculina uel neutra: ut hic flamen huius fla-
minis: hoc numen huius numinis. in en productam graeca uel latina
masculini uel fœminini generis: ut hic lyen huius lyenis: hæc syren
huius syrenis: in i productam graeca masculina uel fœminina. ut hic
delphin huius delphinis. in on productam graeca masculina uel fœ-
minina: ut hic sydon huius sydonis: hic mennon huius mēnonis. in
ar correptam latina & graeca barbara masculini uel neutri generis: ut
hic casar huius casaris: hic bostar huius bostaris: hoc nectar huius
nectaris: hoc calcar huius calcaris. In ar productam latina masculini

uel neutri uel communis generis & sunt monosyllaba & a monosyllab
 labis composita: ut hic nar huius naris: hic & hæc & hoc par huius pa
 ris: hoc far huius farris. In er correptam masculina uel fœminina &
 neutra & communia ut hic pater huius patris. hæc mater huius ma
 tris. hoc tuber huius tuberis: hic & hæc pauper huius pauperis. In er
 productam græca masculina & unum latinum uel notum neutri ge
 neris: ut hic aer huius aeris: hoc uer huius ueris. In ir correptam unū
 neutrum ut hoc gadir huius gadiris: quidam addunt hic abadir ὄβη/
 πῖλος huius abadiris: lapis quem pro Ioue deuorauit saturnus sed in
 usu non inueni. In or correptam masculina & fœminina & neutra &
 communia tam græca q̄ latina: ut hic hector huius hectoris: hic ora
 tor huius oratoris: hæc uxor huius uxoris: hoc æquor huius æquo
 ris. hic & hæc auctor huius auctoris: hic & hæc & hoc memor huius
 memoris. **Virgilius in quarto æneidos.** Tum si quod non æquo fœ
 dore amantes Cura numen habet iustumq; memorq; precatur. Inue
 niuntur tamen & hæc omnia pene cōmunia masculini & fœminini:
 quæ etiam si non faciunt ex se neutra: sæpe tamen etiam neutro adiū
 guntur: sed figurate. ut **Virgilius in decimo.** Italiam petiit fatis aucto
 ribus esto. **Et in bucolicis:** Pauperis & tuguri congestum cespite cul
 men. **Et in sexto.** Curibus paruis & paupere regno: Quauis pluralis
 nominatiuus eorum idest neutrorum: ex supradictis nominibus i usu
 frequenti non sit ex eis: quomodo neq; ex aliis cōmunibus duum ge
 nerum: Nam si sint cōmunia trium generum: sine dubio masculini
 quidem & fœminini in es: neutri uero proferrent in a nominatiuum
 pluralem: ut hi & hæ sapiens & hæc sapientia. Ergo hic & hæc & hoc
 sapiens: hi & hæ pares & hæc paria: hic & hæc & hoc par: hi & hæ an
 cipites & hæc ancipitia: hic & hæc & hoc anceps: hi & hæ fœlices &
 hæc fœlicia: hic & hæc & hoc fœlix: hi & hæ ueteres & hæc uetera: hic
 & hæc & hoc uetus. Quæ igitur in plurali numero a terminationem
 non accipiunt quæ propria est neutrorum manifestum est trium ge
 nerum non esse cōmunia: sed masculini & fœminini: figurate tamen
 per obliquos plerunq; casus: raro autem per nominatiuum coniun
 gi etiam neutris. ut **Virgilius in nono.** Nulla dies unquam memori
 uos exiit æno. **Iuuenalis in quarto.** Titulique cupido hæsuris saxis
 cinerum custodibus: quauis hic custos raro nisi figurate inuenias. &
 hæc custodia pluraliter ne no dicat. Sic ergo neque hæc memora uel
 auctora uel paupera neutraliter puto facile in usu inueniri posse: sed

sicut supradictum est figurate sunt prolata: hæc & alia plurima huiusmodi apud auctores. Inueniuntur tamen quædam quæ obliquos casus communes possident: quanuis nominatiuus non sit communis: ut plus cum sit nominatiuus neutri duntaxat genitiuus eius communis est trium generum necnon datiuus & ablatiuus. Vnde pluralia quoque tam in es quam in a inueniuntur hi & hæc plures & hæc plura uel plura: unde compositum compluria. **Terentius** in phormione. **Multa** aduenienti noua ut sit compluria: **Ablatiuus** quoque tam in e quam in i terminans inuenitur. ut pote communis trium generum. Et accusatiuus pluralis tam in es quam in is. **Virgilius** in secundo georgicorum. **Seu** pluris calor ille uias & cæca relaxat spiramenta. **Horatius** in secundo epistolarum. **Tractus** uter pluris lepores iter educeet apros. **In** ur correptam latina masculina communia & neutra: ut hic turtur huius turturis: hic & hæc augur huius auguris. **Horatius** in secundo sermonum. **Nisi** fallit augur annosa cornix: hoc tybur huius tyburis. **In** ur productam unum inuenitur commune duum generum: ut hic & hæc fur huius furis. **In** as correptam græca masculini uel fœminini uel neutri uel communis generis: ut hic arcas proprium huius arcadis: hæc pallas palladis: hoc ceras proprium loci huius ceradis: hic & hæc arcas gentile huius arcadis. **In** as etiam productam latina & græca masculini uel fœminini uel neutri uel communis generis: ut hic atlas huius atlantis: hic meccenas huius meccenatis: hæc ciuitas huius ciuitatis: hoc uas huius uasis: hic & hæc capenas huius capenatis. **In** es correptam latina masculina uel fœminina uel communia duum uel trium generum: ut hic cocles huius coclitis, hæc seges huius segetis: hic & hæc miles huius militis. **Quidius** in secundo mtthamorphoseos: **Miles** erat phœbes. **De** calistone dicit hic & hæc & hoc teres huius teretis. **Virgilius** in sexto. **Sed** hæc tereti mos est aptare flagello: hebes hebetis sospes sospitis. **Iuuenalis** in tertio. **Nec** unquam depositum tibi sospes erit: hic & hæc & hoc hospes huius hospitis. **Lucanus** in quinto. **Hospes** in externis audiuit curia tectis. hic hospes curia: inuenitur & hæc hospita. **Virgilius** in tertio æneidos. **Et** pater anchises bellum o terra hospita portas. **Similiter** & sospes & sospita prolatum est. **Quidius** in secundo fastorum. **Sospita** delubris dicitur aucta nouis. **Neutra** quoque supradictorum pluralia tradidit usus. **Statius** etiam in tertio.

thebaidos . **A**ccipias fessisq; libens iterum hospita pandas flumina .
In es productam tam græca q̄ latina masculini uel fœminini uel com
 munis generis : ut hic chremes huius chremetis uel chremis : hic uer/
 res huius ueris : hæc cædes huius cædis : hic & hæc hæres huius hæ
 redis . **I**n is correptam tam græca q̄ latina masculini uel fœminini uel
 communis generis ut hic paris huius paridis uel paris : hic collis hu/
 ius collis : hæc thetis huius thetidis : hæc cuspis huius cuspidis : hic
 & hæc utilis huius utilis . **I**n is productam græca & latina masculi/
 na uel fœminina uel communia : ut hic delphis uel delphin huius
 delphinis : hic aris proprium huius arinis . **C**icero pro scauro . Ari/
 nis uxorem : hæc soteris huius soterinis : **P**lautus in uidualaria . Im/
 mo id quod hic nostra est patria & q; hic meus est pater . illic autem
 soterinis est pater hic dis proprium idest . **P**luto huius ditis . hic &
 hæc dis appellatiuum huius ditis . hæc uis huius uis : hic & hæc fan
 nis huius sannitis . **I**n os correptam unum latinum neutrum hoc
 os ossis : quod etiam hoc ossum antiqui protulerunt . **G**ellius in tri/
 gesimo libro . **C**aluariæque eius ipsum ossum expurgauerunt inau/
 raueruntque . **I**n os productam græca & latina masculini uel fœmi/
 nini uel neutri uel communis generis : hic heros huius herois hic ne/
 pos huius nepotis : hæc dos huius dotis . hoc os huius oris : hic &
 hæc compos huius compotis . **I**n us correptam latina masculini fœ
 minini neutri uel communis duum uel trium generum : ut hic lepos
 huius leporis hæc uenus huius ueneris : hoc tempus huius temporis
 hic & hæc lygus huius lyguris : hic & hæc & hoc uetus huius ueteris
In us productam græca uel latina masculina uel fœminina uel com/
 munia uel neutra : ut hic melampus huius melampodis hic mus hu/
 ius muris : hæc seruitus huius seruitutis : hic & hæc sus huius suis :
 hoc thus huius thuris . **I**n ys græca masculina uel fœminina : ut hic
 amphibrachys huius amphibrachys hic capys huius capys . hæc
 erinys huius erinys . **I**n es unum latinū masculinum : ut hic præ
 prædis & unum neutrum : ut hoc æs huius æris . cuius pluralium
 obliqui in raro sunt usu æra ærum æribus . **C**ato in oratione qua in
 senatu suasisit . ut plura æra equestria fierent : nunc ego arbitror oportere
 restitui : quo minus duobus milibus ducentis sit ærum equestriū
In eodem . **D**e æribus equestribus de duobus milibus actum . **I**n aus
 latina duo fœminina ut hæc laus huius laudis : hæc fraus huius frau/
 dis : **I**n ans latina masculina uel communia duum uel trium generū
 m iiii.

ut hic quadrans huius quadrantis : dodrans dodrantis : hic & hæc in
fans $\eta\mu\tau\iota\omega\mu$ huius infantis : hic & hæc & hoc infans $\alpha\phi\eta\tau\omega\mu$ huius i
fantis. Et amans quod nomen est cum pro amatore accipitur aman/
tis. Inuenitur etiam unum fœmininum hæc glans glandis. Sic enim
Lucretius ut supra dictum est profert. Et **Quidius** in. xiiii. methamor
phoseos. Ut lara plumbea funda missa solet medio glans intabesce
re celo. In ens latina uel masculina uel fœminina uel communia duū
uel trium generum : ut hic ufens huius ufentis : hic & hæc parens hu
ius parentis hic & hæc & hoc prudens huius prudentis : In ons latina
malculina uel fœminina uel omnis generis : ut hic mons huius mon
tis : hæc frons huius frontis : hic & hæc & hoc infons huius infontis :
quod solum teste **Probo** o ante us habuerint correptam & eius sim
plex. fons fontis. In uns similiter latina masculina. ut hic aruns huius
aruntis. in yns unum fœmininum inuenitur græcum. ut hæc tiryus
huius tirythis. i ars latina masculina uel fœminina : ut hic mars mar
tis hæc ars huius artis. in ers latina omnis communia generis hic &
hæc & hoc iners huius inertis. in ors latina masculini. uel fœminini :
uel omnis generis : ut hic mauors mauortis : hæc cohors cohortis : hæc
fors fortis : cuius nominatiuum protulit **Plautus** in cassina. Hæc for
tis. Vide ne qua insit alia fortis sub aqua : hic & hæc & hoc concors cō
cordis. In urs latinum unum commune trium generum : hic & hæc
& hoc tyburs tyburtis gentile : In uls latinum unum fœmininū : hæc
puls pultis. In ems quoque unum fœmininum hæc hyems hyemis.
In abs græca & latina masculina & fœminina : hic arabs huius arabis
hæc trabs huius trabis : uetustissimi tamen & trabes pro trabs profere
bant. **Ennius** in medea : Utinam ne in nemore pelio securibus cæsa ce
cidisset in terram abiecta trabes. In ebs productam unum fœmini
num latinum : hæc plebs huius plebis. dicitur tamē & hæc plebes ple
bei. **Lucanus** in tertio. Nescit plebes ieiuna timere. In obs fœminina
latina ut hæc scobs huius scobis : hæc scrobs huius scrobis. sic alii.
Sed **Probus** nominatiuum protulit similem genitiuo. quod **Plautus**
masculino genere profert in amphitrione. Ibi scrobes effodito duplos
sexagenos i dies. In ebs correptā ut cælebs cælibis. In ybs unū mascu
linū. ut calybs calybis. In urbs unum fœmininū : ut hæc urbs urbis.
In aps unū fœmininū ut daps dapis sed nominatiuus nō est i frequēti
usu quē **Liuius** andronicus in primo odyssea ponit. Quæ hæc daps ē
qui festus dies. **Horatius** accusatiuū protulit in secundo carminū. Er

go obligatam redde Ioui dapem. **Idem in quarto.** Nunc in relu/
 ctantes dracones egit amor dapis atque pugnae. **Idem in epodo** mu/
 tatae dapis immemori spectaculo. in eps masculina & omnis: ut hic
 maniceps huius mancipis: hic & haec & hoc particeps huius partici/
 pis: adeps uel adipēs utroque genere inuenitur. **Varro** etiā in secun/
 do rusticarum rerum. **Adipes illa.** In ops unum foemininum ut haec
 ops. **Vetustissimi** tamen hic & haec & hoc ops nomen maris deorum
 & copia. **Eius** quoque nominatiuus in usu frequenti non est: sed il/
 lius quod ex eo componitur commune omnis generis: hic & haec &
 hoc inops. **Vetustissimi** tamen hic & haec & hoc ops & cops pro opu/
 lentus & copiosus dicebant. **Actius de hercule** dicens quorum geni/
 tor fertur esse ops gentibus pro opem ferens: & auxilium gentibus
Sic caper. Potest tamen etiam foeminino genere hic intelligi figurate
 coniuncto masculino, ut si dixisset: quorum genitor auxilium fuit gē/
 tibus, tamen nominatiuo eius usus est **Plautus in cistalaria:** Ita me fa/
 turnus eius patruus & castor pater: ita me opus opulenta illius auia:
 immo mater quidē. **Et graeca** hic pelops pelopis: hydrops hydropis
 merops meropis: **In yps graeca** cinyps cinypis. **In irps latinum unū**
 ut stirps stirpis. **In ax correpta latina graeca:** haec fax huius facis: hic
 abax huius abacis: quod tamen hic abacus huius abaci frequenter in/
 uenitur. **In ax productam graeca & latina masculina & foeminina &**
omnis: ut phaex huius phaecis: haec pax huius pacis: hic & haec &
 hoc audax huius audacis. **In es correptam graeca & latina masculina**
uel foeminina uel cōmunia triū generū: ut hic lelex huius lelegis: hic
 grex huius gregis haec ilex huius ilicis: hic & haec & hoc artifex huius
 artificis: **In ex productam latina masculina uel foeminina uel com /**
munia trium generum ut hic rex huius regis: haec lex huius legis hic
 & haec & hoc exlex huius exlegis. **In ix productam latina masculina**
uel foeminina uel communia triū generū. ut hic phoenix huius phoe/
 nicis: haec cornix cornicis: hic & haec & hoc foelix: **In ix correptā lati**
na masculina uel foeminina: ut hic calix huius calicis: haec nix huius
 niuis. **Oportet autem scire** quod graeci i & y ante breuem esse uolunt
 etiam si in obliquis casibus producat: ut phoenix phoenicos: **βόα /**
βίξ βόα βικος. **A** uero secundū genitiuum etiam i nominatiuo pdu/
 ci uel corripitur dicūt ut κόλαξ κόλακος. corripitur i nominatiuo quomo/
 do in genitiuo phaex phaecos in utroque producit. latini autem
 omnes uocales bitempores. **Διχρονοῦς** habentes ad genitiuum respi

cientes dicuntur produci uel corripit uocales ante x positas in nominatiuo.
Inueniuntur igitur in ix productam latina: ut ostendi feminina uel
 omnis: ut hęc nutritrix nutriticis: hic & hęc & hoc pernix huius perni-
 cis. In ox correptam femininum nox noctis: & ex hoc compositum
 commune hic & hęc & hoc pernox pernoctis. **I**uuenalis in tertio.
Si luditur alea pernox. In ox productam femininum uel omnis: ut
 hęc uox hic & hęc & hoc uelox uelocis: atrox atrocis. In ux correp-
 tam masculina uel feminina uel communia: ut hic uolux: hęc nux
 nucis: hic & hęc dux huius ducis: In ux productam masculinum
 hic polux polucis: femininum hęc lux lucis. In yx gręca tam ma-
 sculina q̄ feminina: ut hic sandyx sandycis. hęc styx stygis: In ex
 femininum: ut fex fecis: In aux unum femininum hęc faux huius
 faucis. In alx unum femininum: ut falx falcis. In anx unū femininū
 lanx lancis. In unx unum commune hic & hęc coniunx coniugis.
 In arx unū femininū hęc arx arcis. In ac unū neutrū hoc lac lactis.
 In ec unum neutrū hoc allec huius allecis. In ut unum neutrum hoc
 caput capitis. In ud ut bogud bogudis. Et hęc quidem terminationes
 nominatiui tertię declinationis.

De genitiuo tertię declinationis.

Genitiuus uero eius in is definit correptā excepto uno mo-
 nosyllabo: hęc uis huius uis: quauis omnes alię decli-
 nationes producant eiusdem casus terminationes. Opor-
 tet autem scire quod in quibusdam pares habeat genitiuus tertię suo
 nominatiuo syllabas. in quibusdam una in aliis duabus syllabis uin-
 cat. & pares quidem habet in omnibus in e desinentibus correptam
 ut hoc mare huius maris: hoc monile huius monilis. Et in quibus-
 dam in er uel in es productam uel in is tam correptam q̄ productam
 exeuntibus: ut hic pater huius patris: hic uerres huius uerris: hęc cę-
 des huius cędis. hic collis huius collis: hęc auis huius auis: hęc uis
 huius uis. In aliis autem omnibus eiusdem declinationis nominibus
 una syllaba superat nominatiuum genitiuus. ut schema schematis:
 cicero ciceronis: consul consulis: pecten pectinis: baccar baccaris: lis
 litis: apex apicis: Excipitur hęc caro carnis in quo pares habet sylla-
 bas nominatiuus & genitiuus. Inueniuntur tamen ueteres qui geni-
 tiuo nominatiuū similit̄ protulerunt: senex senis supellex supellectilis
 in quo duabus syllabis uincit nominatiuū genitiuus: huius quoque

nominatiuum quidam similem genitiuo protulerunt. Et omnia quae
 a capite composita in ps desinunt similiter habent duabus syllabis ge
 nitiuum superantem: ut anceps ancipitis: biceps bicipitis. Quae uete
 res in es proferentes secundum regulam declinabant: ut ancipes ancī
 pitis sicut hospes hospitis: sospes sospitis. Iuniores uero gaudētes bre
 uiloquio per circuncisionem ea protulerunt: quod in aliis dictionibus
 fecisse inueniuntur: ut dic duc fac fer: pro dice duce face ferre. Necnō
 etiam uocatiuo in ius terminantium proprium: ut Virgili Terenti p
 Virgilio Terentio dicentes de quibus iam docuimus. penultima ue
 ro eius declinationis in quibusdam producitur. in quibusdam corri
 pitur: producitur quidem in his quorum nominatiuum in longam de
 sinit syllabam seu natura seu positione: ut sol solis: titan titanis: del
 phin delphinis: fur furis: mecenās mecenatis: merces mercedis:
 famnis famnitis: trenis proprium nomen nymphae trenidis: os oris:
 mus muris: præs prædis: uas uasis: laus laudis: infans infantis: a/
 runs aruntis: iners inertis: uecors uecordis: puls pultis: allec allecis:
 Excipiuntur in on desinentia græca & in o tam latina quam nota
 quae tam producere quae corripere in nominatiuo licet: hæc enim uoca
 lis idest o quanuis in nominatiuo producat. sed tamen in geniti
 uo non semper producitur penultima. sed in quibusdam: in aliis au
 tem corripitur. Quando autem corripitur uel quando producitur cū
 de nominatiuo & genitiuo exposuimus dictum est. Præterea corripit
 unt prædictam penultimam in ms uel ps uel bs uel x desinentia: si
 uocalem breuem ante eas consonantes habuerint: ut hæc hycms hyc
 mis maceps mancipis: celbs celebis: fax facis artifex artificis. Necnō
 producentia terminationem nominatiui: corripunt penultimam ge
 nitiui: ut hic & hæc & hoc par huius paris: lar laris: uas uasis: pes
 pedis: ceres cereris: compos compotis: bos bouis: sus suis: grus gru
 is. Corripientia quoque nominatiuum in quibusdam corripunt pe
 nultimam genitiui: in quibusdam producunt: producunt in al in el
 neutra: & in ar similiter nueutra deriuata: ut hoc tribunal huius tri
 bunalis: cervical huius cervicalis: mel mellis fel fellis: calcar calcaris
 lacunar lacunaris: lucanar lucanaris. In or quoque desinēti alia pducūt
 alia corripunt penultimam genitiui: producunt ut hic cursor huius
 cursoris: hic & hæc auctor huius auctoris: Corripunt hic hector hu
 ius hectoris: hæc arbor huius arboris: hic & hæc memor huius
 memoris. Quando autem producunt & quando corripunt cum de

nominatio tractabamus ostendimus. **Alia** uero omnia quæ terminationem corripunt nominatiui similiter penultimam genitiui corripunt: ut toreuma torumatis: hannibal hannibalis: uigil uigilis: cornicen cornicinis: agger aggeris: uetus ueteris: caput capitis. excipit in quibus in quietis: quod simplicis declinationem seruauit in compositione: quamuis corripiat extremitatem nominatiui. **Similiter** os ossis & lac lactis. quod quibusdam placet in nominatio per apocopam tepe ferri: hoc lacte enim dicebant antiqui.

De datiuo singulari tertiæ declinationis.

Datiuus tertiæ declinationis nascitur a genitiuo abiecta s et producta i: ut schema schematis schemati: huius maris et huic mari: huius ciceronis huic ciceroni. **Inueniuntur** tamen poetæ rarissimi in græcis quæ apud græcos in i correptam terminant supradictum casum. ipsi quoque cum corripientes. **Statius** in primo achilleid. **Palladi** littoreæ celebrabat scyrus honorum.

De accusatiuo.

Accusatiuus fit supradictæ declinationis is genitiui modo in em modo in im conuersa: ut huius solis hunc solem: huius flaminis hunc flaminem: huius regis hunc regem: huius tyberis hunc tyberim: huius araris hunc ararim. **In** una tamen terminatione: id est is desinentium qui similem habent genitiuum nominatio: inueniuntur quædam nomina accusatiuum in im terminantia. **Sunt** autem hæc plerumque græca uel propria quæ accusatiui græci n in m conuertentia faciunt accusatiuum latinum: ut tybris tybrim fabaris fabarim tyberis tyberim: araris ararim. **Nam** non poterit ab alio nominatio ut diximus nisi in is desinente in im accusatiuus proferri: ergo arar per apocopam is protulit. **Lucanus** in sexto. **Rhodanumque** morantem præcipitauit arar: hæc neapolis neapolim: charybdis charybdim. **Virgilius** in tertio: **Leucaspim** & **lytiæ** ductorem classis orontem. **Idem** in octauo: **A** quo post itali fluuium cognomine tyberim diximus. **Idem** in octauo: **Qui** tyberim salarumque bibunt. **Mephitis** quoque quod proprium est a græco μέφης ut quibusdam uidetur mutatione s in ph translatum rationabiliter in im fecit accusatiuum. **Virgilius** in septimo: **Sauamque** exhalat opaca mephitim. **Idem** in nono: **Immanem** ueluti pecora inter inertia tigrim. **Idem** etiam in undecimo: **Velocem** interea superis in sedibus

opim **Alpis** cum semper plurale sit quomodo **syrtis**. tamen & singulariter hoc modo illud inuenitur a **scetis** prolatum & in em terminans accusatiuum **alpem** cum illud **syrtim** faciat. **Lucanus in primo** **Tunc** inter **thenum** **populos** **alpemq;** iacentes. **Idem in tertio**. **Agmine** nubiferam raptu **supereuolat** **alpem**. **Iuuenalis in tertio**. **Transsilit** opposuit natura **alpemq;** **niuemq;**. **Lucanus in octauo**. **Transpharon** in medio tangit **ratis** **aquore** **syrtim**. **Idem in primo**. **Dubiam** super **aquora** **syrtim**. **Præterea** inueniuntur latina in im terminantia accusatiuum hæc: **hanc** **turrim** **burim** **securim** **puppim** **sitim** **restim** **uim** **peluim** **tusim** **maguderim** **tiburim**. **Virgilius in secundo** **ancidos**. **Turrim** in præcipiti stantem **summisq;** **sub** **astra**. **Idem in primo** **georgicorum**. **Continuo** in **syluis** magna **ui** **flexa** **domatur**. **In burim**: **Et** **curui** **formam** **accipit** **ulmus** **aratri**. **Idem in secundo** **æneidos**. **Taurus** & in certam **excussit** **ceruice** **securim**. **Idem in primo**. **Ingens** a **uertice** **pontus** in **puppim** **ferit**. **Idem in bucolicis**. **Dulcis** **aquæ** **saliente** **sitim** **restinguere** **riuo**. **Terentius in eunucho**. **Ad** **restim** **mihî** **quidem** **res** **redit** **planissime**. **Virgilius in sexto**. **Nec** **uim** **tela** **ferunt**: **licet** **ingens** **ianitor** **orci**. **Plautus in rudente**. **Scutibi** **confidis** **fore** **multam** **maguderim**: quod significat **frugis** **genus** **idest** **caulis** **qui** **nascitur** **ex** **parte** **cuius** **radix** **sirpis** **auellitur**: **uel** **ut** **alii** **uolunt** **siliginem**. **Quorundam** **tamen** **ex** **cis** **etiam** **in** **em** **inuenitur** **accusatiuus**. **ut** **Lucanus in tertio**. **In** **puppem** **radere** **rates**. **Virgilius in undecimo**. **Telaque** & **aratam** **quatens** **tarpeia** **securim**. **Iuuenalis in quarto**: **Descendunt** **statuæ** **restemque** **sequuntur** **Cætera** **uero** **supradictæ** **declinationis** **in** **em** **solam** **proferunt** **accusatiuum**: **ut** **hunc** **patrem**: **ut** **hunc** **leporem**: & **hanc** **uallem**. & **hunc** & **hanc** **utilem**. **In** **græcis** **autem** **frequenter** **inuenimus** **auctores** **tam** **in** **hac** **quam** **in** **aliis** **declinationibus** **plerunque** **græcos** **seruantes** **accusatiuos**: **ut** **titana** **syrena** **thoraca** **lampada** **pro** **titanem** **syrenem** **thoracem** **lampadem**: **quâuis** **Plautus** **hæc** **lâpadâ** **dixit** **in** **casti**. **Tene** **lâpadâ**: **imo** **ego** **hanc** **tenebo**.

De Vocatiuo singulari tertiæ declinationis.

Vocatiuus in tertia declinatione similis est nominatiuo: ut hic **cicero** & **o cicero**: hic **consul** & **o consul**: hic **rhetor** et **o rhetor**. **Inueniuntur** **tamen** **græca** **quæ** **uocatiuum** **ser-**

uant: ut tybris o tybri: thebais o thebai: palas o pala. Virgilius eti-
am in decimo: Da nunc tybri pater ferro quod missile libro. Idem
in eodem. Teque iuuat pala: sed bellis acer alesus. Idem in undeci-
mo. Quin ego non alio digner te funere pala. Quidius in secundo fa-
storum. Care nepos pala funesta quid induis arma? in quo Homerus
secutus est: Ille enim. G. Stadius in duodecimo thebaidos. O mihi bi-
senos longum uigilata per annos thebai.

De ablatiuo singulari tertiae declinationis.

Ablatiuus tertiae declinationis in aliis per e correptam: in
aliis per i productam & in aliis per e & per i profertur per
i in neutris: quae in e correptam desinunt per nominati-
uum: & sunt appellatiua: ut hoc mare ab hoc mari: hoc monile:
ab hoc monili: Et est similis huiusmodi ablatiuus suo datiuo: ut
huic mari ab hoc mari: Vetustissimi tamen solebant huiusmodi
nominum ablatiuum etiam in e proferre. Varro antiquitatum hu-
manarum duodecimo. Ab erythro mare orti. Idem in fundamo. In ma-
re aquam frigidam oriri. Atacinus quoque dicit. Cingitur oceano li-
byeo mare flumine nilo. Plautus in rudente. Quippe qui in macel-
lum pisces prolati sunt: nemo emat: suam quisque partem piscium
poscant sibi: dicant in mare communi captos. Lucanus in septimo
Gentes mars ille futuras Obruct. & populos aui uenientis in orbem
Erepto natale feret pro natali. Quidius in quinto fastorum. Cur ti-
bi pro libycis clauduntur rete leones: rete pro reti. Plautus in ruden-
te. Mea opera & rete & horrea: quod etiam masculino genere pro-
tulit. Idem in eodem. Non uides proferre me uuidum retem sine
squamoso pecu. Idem in eodem. Ut dimisi retem atque hamum. quic-
quid haesit extraho: quod etiam foeminino genere protulit secundum
primam declinationem. Idem in rudente. Pol magis sapuisset si dor-
misset domi. Nam tunc & operam ludos facit: & retiam ut tempe-
stas est. Horatius in secundo sermonum: His ui sublatis puer al-
te cinctus acernam gausape purpureo mensam perterfit. Vnde per-
sius quasi in e tantum desinente supradicti nominis ablatiuo gausa-
pa dixit plurale non gausapia: iam chlamides regum: iam lintea gau-
sapa captis. Idem Balanatum gausape pectis: Antiquissimi tamen
& hi gausapes & haec gausapa & hoc gausape & plurale neutri haec
gausapa: quasi a nominatiuo hoc gausapum protulisse inueniuntur.

Vnde & : **Cassius ad meccenatem . Gausapo purpureo salutatus .**
Varro uero de latina lingua ait : Talia ex graeco sumpta ex masculi-
no in foemininum tranlire : & aliter ea finiri δ κοχλίς ac hæc co-
chlea. δ κόρ τῆς hæc charta. δ γαύσαπ τὸ hæc gausapa. **Seneca** **Quidi-**
um sequens. **Gausapa** si sumpsit gausapa sumpta proba. Propria eiuf-
dem terminationis similem habet nominatiuum ablatiuo: hoc prene-
ste ab hoc preneste. **Virgilius in octauo**: Qualis erat cum primam a-
ciem preneste sub ipsa. Figurate enim ad urbem reddidit sub ipsa : cū
propriū oppidi neutrum est quomodo rete. **Idem poeta in septimo**
Quiq; altum preneste uiri: quiq; arua celene: **Illorum** quoq; ablatiuū
i terminantur neutrorum quæ in al desinunt: hoc tribunal tribunalis:
ceruical ceruicali. **Similiter** faciunt ablatiuum quæ in er desinunt neu-
tra: & in obliquis casibus producunt a penultimam: ut hoc calcar hu-
ius calcaris: a calcari: lacunar lacunaris a lacunari: lucar lucaris a luca-
ri. **Quando** autem producunt eam in libro qui de nominatiuo est &
genitiuo docuimus. **Masculina** quoq; uel communia i er uel in is de-
sinentia si faciunt neutrum in e: ablatiuum in i efferunt hic pedester
hæc pedestris: hoc pedestre ab hoc & ab hac pedestri: saluber salubris
& hoc salubre ab hoc & ab hac & ab hoc salubri. **Virgilius in primo**
georgicorum. Balantumq; gregem fluuio mensare salubri: hic & hæc
celer uel celeris & hoc celere ab hoc & ab hac celeri: **Lucanus i primo**
Motuq; celer cyllenius hæret. **M. Cato de re militari**. Satis sit celeris
in tempore. **Cecilius in epistatomo**: Si properas extende hunc in meā
nauem ita celeris est ex quo celerissimus superlatiuum protulerunt.
Gn. Manlius in iliade. Celerissimus aduolat hector. **Ennius in anna-**
libus. Ex hinc per terram postq̄ celerissimus rumor. **Liuius i odyssea**
At celer hasta uolans perumpit pectora ferro. **Vnde superlatiuum .**
Virgilius in decimo. Et qua fata celerissima crudum: **Terētius in phor-**
none. Nullus ex geta . nisi iam aliquod consiliū celere reperies. **Vir-**
gilius in tertio. Celerique fuga sub sidera lapsa: **Idem in quinto**. Ag-
mine remorum celeri: uentisq; uocatis. **Lucanus in tertio**. Et celeri ue-
nas mouet improba pulsu: hic & hæc utilis & hoc utile : utili : hic &
hæc regalis & hoc regale regali. **Sciendum** tamen q̄ si inueniatur pro-
pria appellatiuis similia in i finientibus ablatiuum: illaper e proferunt
eum: ut **Iuuenalis** proprium a **Iuuenale**. **Martialis** proprium a **Mar-**
tiale: ab **annale** **annalis**. **Cicero pro Fundamo**. nō hoc modo a **Iulio**
annale: sed uix me **Hercule** a **quinto Mutone** factum probari potest

Idem pro Plautio: Confiteor summa in latræse ornamenta esse. **Si** militer in i terminant ablatiuum omnia quæ in im habent accusatiuū ue tyberim a tyberi: parim a pari: charybdim a charybdi: tigrī a tigrī: uim a ui. **Virgilius in decimo** Malsicus arata princeps lecat aquora tigrī. **Idem in primo aeneidos.** Multum ille & terris iactatus & alto. **Vi superum.** **Iuuenalis in quarto.** Saua dignum ueraq; charybdi. Quæ uero in im & in em: hæc tam in e q̄ in i: ut hanc puppim & puppem: ab hac puppi & puppe. **Virgilius i quarto.** Stans celsa in puppi. **Idem in octauo:** Stans prima in puppi. **Idem in decimo.** Dextra tenet puppim. **Lucanus in tertio.** Primum cana salix madefacto robore paruam **Exitur in puppem.** **Idem in tertio.** Rapta puppe minor subducta est montibus argo: turri & turrē ab hac turri & turre. **Actius in medea.** Apud turrē uetustā. **Virgilius in secundo.** Turrim i præcipiti stantem summisq; sub astra **Eductam tectis.** **Virgilius in bucolicis** Tale tuum carmen nobis diuine pœta. Quale sopor fœlis in gramine quale per æstum dulcis aquæ saliente sitim restringere riuo. **Idem in tertio georgicorum.** Asperq; siti: atq; exterritus æstu. **Idem in sexto aeneidos.** Sauumq; securi. **Aspice torquatum & referentem signa camillum.** **Cato in epistola ad filium.** Ex dolore: ex febris: ex siti: ex medicamentis bibendis: non tamen conuertitur regula. Non enim in e & in i desinentia & accusatiuum omni modo in em & in im termināt. In as quoque terminantia quando sunt gentilia: ablatiuum in i proferrunt: ut arpinas ab arpinati: capenas a capenati. Et rationabiliter ueteres enim huiuscemodi nomina in is proferebant: hic & hæc arpinatis dicentis: unde neutrum: hoc arpinate. Docuimus autem q̄ omnia ex quibus neutra trāfigurantur in e exeuntia: in i faciunt ablatiuū hic & hæc regalis & hoc regale. ab hoc regali: **Sic ergo hic & hæc capenatis & hoc capenate: ab hoc & ab hac capenati.** Nec mirum declinationem perfecti seruari: in his cum etiam accentum soleamus seruare: quæ in finali sit syllaba: quæ in perfectis erat penultima: caque nas: ardenas: q̄ autem per syncopam hæc proferuntur: uetustissimorum usus comprobat. **Cato in primo originum.** Sed lucus capenatis: **Idem i eodem.** Populus communiter tusculanus aricinus lanuuinus laurens coranus tyburtis pometinus ardeatis. **Idem in oratione:** qua suauis in senatu: sannitis dixit pro sannis. **Accessit ager quem priuatum habuit gallicus sannitis.** **Apulcius brutius laurentis etiam pro laurens dicebat.** **Ennius in annalibus.** Quos homines quondam

laurentis terra recepit. **N**euius neutraliter hoc sannite protulit in carmine belli punici. Ad cuius similitudinem hoc dite debet dici: unde plurale ditia. **Lucanus in nono.** Non illic libyca: posuerunt ditia gentes. **Templa Lucilius tamen** : oleum castinas pro castinate: **Ti**tinnius in psaltria. **Ferentinatis** populus res graecas studet. **Plautus** in sticho. **Infimatis** ergo oratores populi summates uiri summi accubent: ego infimatis infimus. inueniuntur tamen quidam in huiusce modi nominibus etiam in e ablatiuum proferentes: quod mox usus approbat. **Similiter** mensium nomina is uel er desinentia ablatiuum proferunt. quintilis a quintili. aprilis ab aprili. september a septembri: october ab octobri. iuuenalis in quinto. **Hesternum** solitus medio seruire minutal **Septembri.** idem in tertio. **Pallere** & uinum toto nescire decembri. **Possunt** tamen haec etiam communia esse unde kalendas septembres dicimus. **Præterea** simplex eorum similiter inuenimus faciens ablatiuum i: imber imbri. **Cicero de signis.** Cum esset uinctus nudus in acre in imbri. in frigore. Idem in frumentaria. Ferebat hanc quoque iniquitatem septitius: & imbri frumenta in aera corrumpi patiebatur. **Bipennis** commune est & habet neutrum in e: & ideo in i ablatiuum facit a bipenni. **Virgilius in .xi.** Ferro sonat alta bipenni **Fraxinus.** in e autem & in i indifferenter desinunt ablatiuo omnia quae sunt communia trium generum. ut hic & haec & hoc par: ab hoc & ab hac pare uel pari. **Virgilius in bucolicis.** Numero deus impare gaudet. **Lucanus in nono.** Ergo pari uoto gessisti bella inuentus. hic & haec & hoc uetus: a uetere uel a ueteri: **Iuuenalis in primo:** intrauit calidum ueteri centone lupanar. **Cicero pro Murena.** Cum ex familia ueteri & illustri. **Stadius in secundo thebaidos.** Funditus & ueteri spumauit lerna ueneno. idem in .xi. **Veteri** stat sordida tabo **Vtraque** canicies. **Idem in .xii.** Sed quid in hoc ueteri bellerum sanguine mecum **Quaestura** uenis: si quid non fanda creontis: iussa times: hic & haec & hoc audax triplex: artifex: ab hoc audace uel audaci: a triplice uel triplici: ab artifice uel artifice. **Virgilius in octauo.** At caesar triplici inuectus romana triumpho **Mcenia.** **Stadius in primo achilleidos.** Qualiter artifice iuncturae pollice cera **Accipiunt** formas: **Similiter** ab hoc duplici uel a duplici: ab hoc simplici uel simplici: **Horatius in secundo sermonum** **Tunc** pensilis una secundas ornabat mensas cum duplici ficti. **Terentius in phor.** Commodius esse opinor duplici spe utier. **Lucanus in sexto.** Nec superos orat: nec cantu supplice numen **Auxiliare** uocat.

Salustius in catilinario. Demisso uultu: uoce supplici: memor a me/
more uel memori. **Iuuenalis in quarto.** Fingendum & memori tractan/
dum pectore siue. **Horatius in secundo sermonum.** Ad meccenatem
memori si mente recurras. **Quidius in sexto.** Absentes memori pro se
rogat ore saluent. Et puro ideo magis i terminatione uti ueteres in
hoc nomine q; antiquissimi hic & hanc memoris & hoc memore pro/
ferabant: ex quibus ablatiuus in i uult solam terminari. Vnde **Cicero**
quoq; pro **Plautio:** Memori mente persoluunt. Adeo autem commu/
nis generis est causa duplicis in ablatiuo terminationis: q; simplicia
unius generis inueniuntur: quorum ablatiuus i e solam exit: & tamē
composita ab eis si cōmunia trium generum sint: tam in e q̄ in i finiūt
eundem casum: hanc ops ablatiuo ab hac ope hoc cor a corde. hoc ca/
put a capite: hic & hanc & hoc inops ab inope uel inopi. **Cicero in fru/
mentaria.** Hanc pecuniam tantā datam ex arario inopi: atq; exhau/
sto: **Anceps** ab ancipite uel ancipiti: **Virgilius in tertio.** Tum uero an/
cipiti mentem formidine pressus. Similiter hic & hanc & hoc concors
a concorde uel concordi: Vnde **Perfius** Diuidit in geminos cōcordia
fata deorum. In ia autem desinens nominatiuus pluralis sine dubio
ab ablatiuo e in i terminante. Sciendum tamen q; etiam hic & hanc cō/
cordis & hoc concorde dicebant. & hic & hanc amentis & hoc amente
nec mirum cuius simplex quoq; mentis. **Ennius** protulit in **Epichar/
mo.** Terra corpus est: t mentis est ignis. **Lentis** quoq; pro lens: & pa/
ris pro par: **Actius in focru:** Ad hanc fortunam accessit ei fortūa paris
Vigil quod quidam duum: quidam trium generum commune pu/
tant esse debere: a uigile uel uigili: **Iuuenalis in quinto.** Præterea
lateris uigili cum fibre dolorem. **Stadius in primo achillici:** Aspicit in/
tentum uigiliq; hanc aure trahentem. **Teres** a terete uel tereti. **Virgili/
us in sexto.** Sed hanc tereti mos est aptare flagello. **Idem in eodem.** Et
tereti pugnant mucrone uerūq; sabello. **Idem in .xi.** Et fundam tereti
circum caput egit habena: hebes ab hebetē uel hebeti. **Iuuenalis in pri/
mo.** Hebeti lautissima ferro **Scinditur** & rota sonat ulmea cœna **Sa/
burra.** Quaritur an cum hic & hanc & hoc hospes: & sospes dicatur:
Vnde **Lucanus.** Hospes i externis audiuit curia rectis. **Stadius i quar/
to.** Accipias fessiq; libēs iterum hospita flumina pādas. Et **Iuuenalis**
i quinto. Nūq̄ depositum tibi sospes erit: possit ab hoc hospiti uel hospi/
ti dici: q; apud nullum adhuc legi: sed ab hoc hospite & sospite: **Vir.**
in. viii. Quo sospite nunq̄ Res æquidē troiæ uictas: aut regna fatebor

Et fortassis quia hæc nomina sola in es terminantia nominatiuum :
 & in a faciunt foeminina euitauerunt communem aliorum regulam
 ablatiui uel q; in heroico metro stare non possit: nisi in e terminas eor;
 ablatiuus. q; autem etiam in a desinunt supradicta nomina usus con-
 firmat. Virgilius in tertio. Et pater anchises bellum terra hospita por-
 tas. Idem in tertio protulit compositum ab eo. Et numidæ infreni cin-
 gunt & inhospita syrtis. Quidius in secundo pastorum. Principio mē-
 sis phrigiæ contermina matris Sospita de'ubris dicitur aucta nouis.
Cicero pro murena: A sacris patriis Iunonis sospitæ. Tridens a tridē-
 te uel tridenti. Potest enim trium generū esse nam lectum est. Triden-
ti hasta uel telo: quibus cum Neptuni fuscina per se positum significat
 masculino genere inuenitur. Virgilius in secundo. Neptunus muros
 magnoq; emota tridenti Fundamenta quatit. Locuples quoq; quod
 trium est generum: a locuplete uel locupleti facit ablatiuum: Cicero i
frumentaria. In prouincia locupleti ac referta. In er cōmunia quæ nō
 exeunt etiam in is per e solam inueniuntur proferētia ablatiuum: hic
 & hæc & hoc pauper: ab hoc paupere: hic & hæc & hoc δ ευσταθης ἢ
 ευσταθης τὸ ευσταθης: degener a degenerate: hic & hæc & hoc uber: ab u-
 bere. Similiter in e & in i faciūt ablatiuū in uis & uis terminantia no-
 mina nominatiuū. & alia fere omnia: quorū extrema syllaba in is desi-
 nit a duabus incipiens consonantibus. ut auis ab aue uel auē. Horati-
us in primo carminum. Nereus fata mala ducis aui domum: q; mul-
 to reperet grācia milite: nauis a nauē uel nauē. Cicero de supplicis.
Quo enim tibi nauis opus fuit? Terentius in andria. Nauis fracta apud
 andrum insulam: Idem in heautontime. Aduenientem e nauis egredi-
 entem ilico adduxi ad cœnam In eadem. Dies triginta aut plus eo in
 nauis fui. Virgilius uero in e protulit in quinto. At media in nestheus
 incedens nauē per ipsos. Hortatur socios: ciuis a ciue uel ciui. Iuvena-
lis in quarto. Quid illo ciue tulisset natura in terris: Cicero in uerrina
rum quarto. Quod siculus a ciui romāo: ciuis romanus datur primū
 suæ legis: q; ciuis cum ciui ageret. Sic enim ueteres codices habent
 quos imperitia quorūdam corrumpit mutantium scripturas. Idem
pro Plautio. Quid dicam de Virgilio tali ciui & uiro & mox in nauis
 tuta. Idem pro Sestino. q; ausus esset pro ciui: pro benemerito ciui.
Idem in sexto philippicarum: Sed in principe ciui nō est satis. uectis
 a uecte uel uecti. Terentius in eunucho: In mediū huc agmen cū ue-
 cti donate: ignis ab igne uel igni. Virgilius i quarto æneidos. Vulnus

alit uenis & ceco capitur igni. **Idem etiam in primo georgicorum.** Et
 quanuis igni exiguo properata maderent. **Iuuenalis in quinto.** Mi/
 nor igni regi. **Lucanus in secundo.** Igne uago lustrare iuuat tibi nu/
 mine ab omni. hic amnis ab hoc amne uel amni. **Virgilius in decimo**
Murorum in parte sinistra. Opposuerunt aciem nam dextera cingitur
 amni. **Idem in primo georgicorum.** Prono rapit aluceus amni. **Luca/
 nus in sexto.** Fent amne citato **Maliacas** sperchius aquas; anguis
 angue uel angui. **Horatius in quarto:** Angue ter excusso. **Horatius**
in primo epistolarum. Alter mileti textam cane peius & angui **Vita/
 bat chlamidem.** Similiter ab ungue uel ab ungui. **Idem in eodem:** At
 hæc ego naribus uti formido & luctantis acuto ne scer ungui. **In/
 uenitur etiam a minore uel minori: a leuiore uel leuiori: a maiore uel**
maiori: Iuuenalis in quinto. Numinibus miserumq; urgebat atlanta
 minori **Pondere.** **Stacius in sexto thebaidos:** Nunq; hunc animum
 natura minori **Corpore:** nec tantas ausa est includere uires. **Iuena/
 lis in quarto:** Non defuit illi unde emeret multa pascendum carne
 leonem **Iam** domitum constat leuiori bellua sumptu. **Nimirum &**
capiunt plus intestina poetæ. **Lucanus in septimo:** Vixq; reuulsa solo
 maiori pondere pressum **Signiferi** merlere caput. **Nec mirum** tã in i q̄
 in e compatiuorum ablatiuos terminari: cum uetustissimi neutrum eti
 am in or finiebant; & erat eadem terminatio communis triu generis:
 quæ capax est: ut docuimus utriusq; ablatiuum tam in e q̄ in i terminã/
 tis. **Valerianus** ancias in sexto annalium. **Hoc** senatusconsultum
 prior factum est. **Cassius** emina annalem suum quartum hoc titulo
 scripsit: **Bellum punicum posterior:** **Claudius** in nono annalium:
Qui prior bellum quod cum his gestum erat meminissent. **Idem in**
eodem: **Vbi** decreuerunt commemorant graccho foedus prior pom/
 peianum nõ esse seruatum. **Propria** si sint appellatiuis similia in i ter/
 minantibus: ablatiuum ipsa per e eundẽ proferunt casum: sicut supra
 dictum est: **Iuuenalis & Martialis** **Fœlix** ppria sunt. a **Iuuenale** **Mar/
 tiale** **Fœlice.** **Rudis** quando commune est significans recentem. &
 neutrum in e facit: hoc rude: & ablatiuum in i a rudi. **Quando** uero
 uirgam qua gladiatores donati cessabãt a gladiatura: **fœmininũ** solũ
 est: & ablatiuum in e finit. **Iuuenalis in secundo.** **Sergius** idem acce/
 pta rude cœpisset uicento uideri: **Strigilis** uel de iuatiuum a stringo
 uel a græco σπογγυλός. **Itaq;** rationabiliter in i terminauit ablatiuũ.
Horatius in secundo sermonum: **An** hic peccauit sub noctem qui

puer unam mutat furtiua strigili. In ix etiam foeminina uerbalia quia possunt esse comunia cum neutris: ut uictrix ultrix: unde & uictricia & ultricia tam in e q̄ in i finiunt ablatiuū. Lucanus in primo. In sua uictrici conuersum uiscera dextra: Idem in eodem. Tollite iam pridē uictricia tollite signa. Statius i quinto thebaidos. Ultricia grauis: uirginibus date tela. Postis etiam a posti uel a poste inuenio: quia ut supra diximus. a duabus consonantibus incipiens finalis syllaba in is desinit. Lucanus in quinto. Tunc poste reuulso Dux ait. Ouidius i quinto metham. Raptaq; de dextro robusta repagula posti Ossibus illis sit In as quoq; circumflexa: quae apud ueteres etiam in tis proferri docuimus: tam in e q̄ in i finiunt ablatiuum. Cicero pro Varrone. C. Ancharius Rufus fuit e municipio fulginate. Idem in eodem. In praefectura fulginate. Idē pro Cluentio. Ex municipio aletinati. Alia uero tertiae declinationis nomina in e desinunt per ablatiuos correptam cum aliae terminationes ablatiuī in omni declinatione producantur ergo si qua ex his debent in e per ablatiuum proferri inueniamus per i prolata auctoritati ascribimus: quae saepe etiam datiuus & pro ablatiuus: necnon etiam pro genitiuus est usa. Virgilius in octauo. Aduectum aeneam classi: uictosq; penates: pro aduectum classe: nisi dicamus hellenismo usum esse poetam. Datiuo enim casu illi hoc adiungunt uerbum. In graecis est quando inuenimus e producta finiri ablatiuum: tam primae quam tertiae declinationis nominum: qui magis est datiuus graecus positus pro latino ablatiuo. Virgilius in primo aeneidos. Ipse uno graditur comitatus achate. Lucanus in octauo. Signaq; ab euphrate cum crassis capta sequētes. Similiter a Demosthene. Aristotele. Hermogene. Vetustissimi tamen etiam in quibusdam latinis: quae nominatiuum in es productam terminantia pares cum genitiuo habent syllabas i hac declinatione solebant producere ablatiuum more quintae declinationis uel supradictorū graecorum: ut a mole: fame tabe: quod etiam adhuc sic profertur. Virgilius i. vi. Offam Obicit ille fame rabida tria guttura pandens. Lucanus in. x. Nō mā lante fame multas uolucresq; ferasq; Aegypti posuere deos. Iuuenalis in sexto. Membra aliena fame lacerabant esse parati Et sua. Lucretius. Imbribus ut tabe membrorum arbuta uacillent.

De nominatiuo plurali tertiae declinationis

Nominatiuus pluralis fit a genitiuo singulari mutata is in es producta in masculinis & foemininis & communibus: ut

huius cardinis hi cardines: huius consulis hi consules huius matris
 hæc matres: huius uatis hi & hæc uates. Neutra uero ex ablatiuo singu-
 lari faciunt nominatiuū pluralē hoc modo. Si in i uel tam in e quā in i
 exeat ablatiuus correpta i & addita a fit nominatiuus pluralis: ut ab
 hoc mari hæc maria: ab hoc cervicali hæc cervicalia a lacunari hæc la-
 cunaria: a pari uel pare hæc paria a felice uel felici hæc felicia. Exci-
 pitur a uetere uel a ueteri: quod uetera non ueteria facit. Nec non ab
 hoc ludicri: quod non ludicria: sed ludicra dicimus. **Virgilius. in. xii.**
anci. Nec enim leuia: aut ludicra petuntur Premia. sed turni de uita
 & sanguine certāt. Similiter cōparatiua quæ ablatiuū tam in e quā in i
 terminant. Maiora enim & minora & plura dicimus: quāuis etiā anti-
 qui plura dixerunt. ūde cōpositū est cōpluria. **Terentius i phormio-**
ne. Multa adueniēti ut fit noua hic cōpluria. **Cicero de signis.** Immo
 uero compluria. In quibusdam tamē codicibus inuenitur complura/
Idem in eodem. Dies continuos compluris. Idē pro cecina. Complu-
 res armatos: **Gausape** quoque sicut supra diximus & ablatiuum in e
 terminat: ab hoc gausape: & nominatiuū pluralem in a finit: gausapa
 enim non gausapia dicimus. **Horatius i secundo sermonū.** Gausape
 purpureo mentem perterisit aceruā. **Persius.** Iam chlamides regum:
 iam iurea gausapa captis. **Aplustre** itidem quanuis faciat ablatiuum
 ab hoc aplustri. nominatiuū tamen pluralem non solum in a sed in ia
 etiam terminat: & aplustra enim & aplustria antiqui ptulisse inueni-
 untur. **Cicero in arato.** Nauibus assumptis fluuitantia quærere aplu-
 stra. **Cæsar in arato.** Fulgēt argoæ stellis aplustria puppis. Alia uero
 omnia neutra quæ in e termināt ablatiuū mutata e in a faciunt nomi-
 natiuū pluralem. ab hoc numine hæc numina a tempore hæc tempo-
 ra: a tubere hæc tubera: a capite hæc capita.

De genitiuo plurali tertiæ declinationis.
 Genitiuus pluralis tertiæ declinationis nascitur ab ablatiuo
 singulari hoc modo: cū in i uel in e: uel in i tantum desinit
 correpta i assumit um: ut sedili horum sedilium: a cervicali
 horum cervicalium: ab equestri equestrium: ab uili utili-
 um. a sapiente uel sapienti sapientium: a felice uel felici feliciū. Mul-
 ta tamen per syncopam solent proferri: sapientum pro sapientiū: me-
 rentū pro merentium: **Statius in secūdo thebaidos.** Dabit mihi crede
 merentum **Consiliis tranquilla dies.** **Idem in tertio:** Aeternaque son-
 tum supplicia: cælestum p cælestiū. **Virgilius in sexto:** Cælestum uis

magna iubet. Et sciendū tamē q̄ hęc rarissime quę in solam i finiunt
 ablatiuum per syncopam proferuntur i per genitiuum pluralem. **In**
 ueni tamen marum pro marium: quod tamen in raro usu est apud
Neuium in carmine belli punici: **Denex** fretus pietate domini allocu
 tus summi deum regis fratrem **Neptunum** regnatorem marum pro
 marium. **Eius** ablatiuum **Cęsar** in quinto gallici belli ponit **Paulo**
 latiores q̄ quibus in reliquis utimur maribus. Comparatiua quoque
 quę inueniuntur tam in e q̄ in i exeuntia per ablatiuum carent i pe
 nultima in genitiuo plurali: ut a maiore uel a maiori: horum maio
 rum: & a minori uel minori horum minorum. **In e** autem sola finien
 tia ablatiuum si nominatiuus in duas terminetur consonantes mu
 tant e in i breuem & assumunt ium: ut mars marte martium: hic fons
 a fonte fontium: hęc frons a fronte harum frontium: hęc urbs ab ur
 be harum urbium: hęc arx ab arce harum artium. **Rarissim**: tamen
 & hęc supradicta sicut & illa quę in i solam terminant ablatiuum p
 syncopam i proferunt genitiuum pluralem: exceptis in ms uel ps de
 finentibus si non sint a capite composita: hęc enim e ablatiui in um
 conuertentia faciūt genitiuū plurale: hęc hyems a hycme hyemum:
 princeps a pricpe principū: municeps a municpe municipū: forceps
 a forcipe forcipū: maniceps a mancipe mancipum. **A** capite enim com
 posita & duabus syllabis abundant in genitiuo: & trium sunt gene
 rum communia: **Itaque** & ablatiuum tam in e quam in i: & ge
 nitium pluralem rationabiliter in ium terminant: hic & hęc & hoc
 triceps a tricpite uel tricpiti tricpitem: nisi syncopa fiat. **Illā** quoq̄
 quę pares habent syllabas tam in genitiuo q̄ in nominatiuo mutant
 e in i & assumunt um: ut collis a colle horum collium: hęc ædes hu
 ius ædis ab æde harum ædium: hęc cædes huius cædis a cæde harū
 cædium nisi etā per syncopā i hec proferuntur. **Frequentius** tamen
 in es terminantia absq̄ i inueniuntur: ut uatum pro uatiū: **Virgili**
 in quarto. **Multaq̄** præterea uatum prædicta priorum. **Cicero** pro
Sestio. **Vestrarum** sedum templorumq̄ causa: mensum quoq̄ p mē
 sium. **Quidius** in .viii. meth. **Et** quos sustinui bis mēsum quiq̄ labo
 res. **Excipiūtur** iuuenis a iuvene iuuenum: canis a cane canū: panis
 a pane panum: carent enim i penultima semper. **In as** quoque latina
 mutant e ablatiui in i & assumunt um: a ciuitate ciuitatum a probita
 te probitatum: **In his** tamen solet frequenter fieri concisio i in geniti
 uo plurali: a ciuitate ciuitatū: a pbitate pbitatū: **Reperiūtur** præterea

absque i facientia genituum pluralem quamuis ablatiuum in e & in i
proferant in us & in il & in or trium generum: & in ex desinentia qua
do sunt comunis generis. ut hic & hac uetus a uetere uel a ueteri ue/
terum. **Virgilius** i **quinto**. **Veterum** non inmemor ille parentu. **Vigil**
ab hoc uel ab hac uigile uel uigili. horum & harum uigilu. **Juuenalis**
in **quinto**. **Præterea** lateris uigili cum febre dolorem. **Virgilius** in **octa**
uo. **Præterea** uigilu excubiis oblidere portas. **Sunt** tamen qui puta/
uerunt uigilis nominatiuum quoque simile esse genitiuo usus tamen
in il esse ostendit. ut **Lucanus** in **quarto**. **Tutelaque** ualli **Peruigil** al/
terno paret custodia signo. **Similiter** memor a meore uel memori horu
& harum memorum. **Horatius** in **secundo**. **Nam** quamuis memori
referas mihi pectore cuncta. **Raror** tamen inueitur in e terminas eius
nominis ablatiuus: nec alia causam esse existimo. ut supradictum est
nisi ea quod apud antiquos hic & hac memoris & hoc memore pro/
ferbatur: In quo testis est **Caper** antiquitatis doctissimus inquisitor
Ostedit enim **Cecilium** in epicleto sic protulisse: **Ita** ne atipho: inue/
tus proflua fide: **Ita** ne est inmemoris: **Ita** ne est madida memoria.
Nec mirum cum hic celer: & hic celeris: hic concors & hic concordis
proculisse inueniuntur uetustissimi. **Multa** quoque alia in eundem mo/
dum. **Virgilius** in **decimo**. **Nec** domini meorum proculcat equorum
Supplex ab hoc & ab hac supplice uel supplici horum & harum sup/
plicum: artifex ab hoc & ab hac artifice uel artifice: horum & harum
artificum. **Lucanus** in **octauo**: **Se** simul & romam pompeio supplice
mensus. **Salustius** i **catilina**. **Prono** demisso uultu supplici uoce. **Cice**
ro pro ligario. **Et** nos iacentes ante pedes supplicum uoce prohibetis
Virgilius in **primo**: **Artificumq;** manus inter se operumque laborem
Puto tamen etiam ab oratoribus differentia causa sic proferri per syn/
copam: quia supplicium & artificium neutra inueniuntur singularia
hic & hac parens quando nomen est duum est generum: & geniti/
uum pluralem absque i plerunque facit: horum parentum. **Virgi**
lius in **secundo**. **Decora** alta parentum. qd autem etiam parentium
non irrationabiliter dicitur ostendit accusatiuus pluralis in is etiam
terminans. qui proprius est in ium terminantis genitiui. **Terentius**
in **heauton**. **Quod** uolo aut peto parentis meos ut commonstres
mihi. **Cicero** etiam de **suppliciis**. **Nauium** perfectos sine ulla cau/
sa de complexu parentium suorum tuorum hospitum ad mortem
cruciatumque rapuisti. **Notandum** uero etiam quod nomina semper

pluraria quæ in es desinunt genitiuum faciunt in ium: ut hæ uires harum uirium: hi penates horum penatium. Inuenitur tamen apud ueteres eius singulare penatis huius penatis: hi quin quatuor horum quinquarium: hi & hæ tres horum & harum trium. Similiter hi & hæ plures & hæc plura: horum & harum plurium. Cicero ad Herennium in tertio Complurium negociorum. In is quoq; longam desinētia: lis a lite litium: samnis a samnite samnitium: dis a dite ditium: nox a nocte noctium. Vnde Agellius. Noctium atticarum in scripsit. Cætera uero omnia ablatiuū in e solam terminantia mutant eam in um & faciunt genitiuū pluralem a pœmate pœmatū a cicerone ciceronū a cōsule consulum a titane titanum a duce ducū a patre patrum a uirtute uirtutū a capite capitū ab alite alitū. Nā alitū p̄ interpositionē u ad dita p̄tulit Virg. in. ix. Alitū pecudūq; genus sopor altus habebat. Aboue quoq; bouū debet fieri. Sed hoc nomen notandum est in quo u consonantē assumunt obliqui casus singulares hiatus causa. Abiiciunt autē eā est quādo pluralis. Virg. in. iii. Huc ubi delati portus in trauius: ecce læta bouū passim cāpis armenta uidemus. Idē in. viii. Reddidit una bouū uocē uastaboq; sub antro. Datiuus autem & ablatiuus huius nominis per syncopam mediæ p̄feruntur syllabæ bobus pro bouibus. Horatius in epodo. Beatus ille qui procul negociis pater na rura bobus exercet suis: Nominatiuus uero pluralis & accusatiuus & uocatiuus qui similes sunt raro abiiciunt u cōsonantis loco positam. Virgilius in bucolicis. Ille meas errare boues ut cernis: & ipsū: Idem in octauo. Discessu mugire boues. Idem in eodem. Abstractæq; boues abiurataq; rapinæ.

De datiuo & ablatiuo plurali tertiæ declinationis.

Datiuus & ablatiuus pluralis tertiæ declinationis nascitur a singulari genitiuo iteriecta bu: ut huius hominis his & ab his hominibus: huius exulis his & ab his exulibus: huius numinis his & ab his numinibus: huius disparis his & ab his disparibus: huius scælicis his & ab his scælicibus: toreuma toreumatis his & ab his toreumatibus. In huiuscemodi tamen nominibus idest neutris a finitis quæ sunt græca frequenter inuenimus datiuum antiquos & ablatiuum plurales in is productam proferentes cōtra regulam tertiæ declinationis quam seruant in cæteris casibus supradietorum nominū ut. Cicero frequenter in uertinis toreumatis dicit. & peripetasmatis: & eblematis in libro de signis. Nūc de pipetasmatis quomodo

te expedias non habes. Idem in eodem: Scaphia cum emblematis.
Idem ad Herennium in quarto. De orationibus aut pœmatis: quis
neutro genere hoc ubique ille pro ert. Si enim sicut Plautus & alii ue
tustissimi feminino genere hoc protulisset pares syllabas omni casui
seruasset absque genitiuo plurali secundum analogiam primæ decli
nationis. Est igitur magis apud Ciceronem & eos qui similiter huius
modi preferunt heterochitum. uelut uidetur Celso a nominatiuo
hoc peripetasmatum hoc emblebatum. Excipitur etiam bobus cu
phonia causa pro bouibus. Est enim genitiuus singularis bouis. Ho
ratius in carmine seculari. Quæq; uos bobus ueneratur albus. Idem
in tertio carminum. Sol ubi montium mutaret umbras. Et iuga de
meret bobus fatigatis Amicum tempus agens subeunte nocte.

De accusatiuo plurali tertiæ declinationis.

Accusatiuus pluralis tertiæ declinationis similis est nomi
natiuo proprio sicut & uocatiuus. In illis uero quæ geniti
uum eiusdem numeri in um terminant plerumq; per es longâ
profertur. hi latrones hos latrones o latrones. hi consules hos consu
les o consules: hi tubicines hos tubicines o tubicines: hæ matres has
matres o matres: hi & hæ sacerdotes hos & has. sacerdotes o sacerdo
tes: Inueniuntur tamen quædam in is solam productam terminantia
hunc casum græca quæ etiam nominatiuo similiter in is desinunt: hæ
sardis has sardis. Item alpis syrtis tralis: quæ apud græcos in supra
dictis casibus eis diphthongon habent finalem. Horatius in primo
epistolarum. Smyrna quidam & colophon qui creesci regea sardis.
Virgilius in decimo. In syrtis in saxa uolens uos turnus adero. Quo
rum autem in ium terminantium genitiuum frequētius in is. Et quo
rum rarius exeat accusatiuus ut potero breuiter colligam. Omnium
quæ tam nominatiuum q̄ genitiuum similem habent eorum accusa
tiuus raro in es frequētius in is solent terminari: ut hic & hæ om
nis hos & has omnis. Salustius in catilinario: Omnis homines qui
se se student. Terentius in andria. Omnis nos gaudere. Virgilius etiã
in tertio georgico. Et pinguis unguine caras. Idem in quarto geor.
Aquas dulcis & frondea semper Tecta petunt. Idem in primo anc
idos. Hic fessas non uincula nauis Vlla tenet. Idem in quinto anc.
Quoq; magis fessas optem dimittere nauis. Idem in eodẽ. Muneraq;
in nauis ternos aptare iuuenos. Similiter faciunt accusatiuum eiusdẽ
formæ semp pluralia: ut hi manes hog manũ. hos manes uel manis.

Virgilius in quarto aeneidos: **Id cinerem aut manis credis curare sepultos: tres trium has tres uel tris.** Idem in tertio aeneidos: **Tris adeo incertos caca caligine soles Erramus pelago.** In et quoq; desinentia quæ in i terminant ablatiuum similiter faciunt accusatiuum pluralē: plerunq; per is raro per es: ut acer ab acris hos & has acris. **Virgilius** in undecimo: **Metuensq; moneret Acris esse uiros:** Similiter saluber salubris a salubri: salubres uel salubris. **Virgilius in duodecimo:** Spar sitq; salubris **Ambrosiæ succos: & odoriferam panaceā: imber ab imbris: hos imbres uel imbris.** Idem in nono: **Cum fremit ad caulas uentos perpeffus & imbris: Decembris quod proprium est a decēbri hos decēbres uel decēbris: Horatius in .i. epistolarū. Me quater undenos sciat i pleuisse decēbris.** Similiter celer uel celeris aceleri. **Virgilius** in secundo aeneidos: **Celeri q; fuga sub sydera lapsa: Scemam prædā & uestigia fœda relinquūt.** Idem in quinto aeneidos: **Agmine remorū celeri uentisque uocatis. hos & has celeres uel celeris quod est frequētius.** Idem in quarto aeneidos: **Et celeres defer mea dicta per auras.** Similiter faciunt accusatiuum in ns uel rs terminantia: ut hic fons hos fontes uel fontis: hic & hæc & hoc iners hos & has inertes uel inertis hæc pars has partes uel partis. **Virgilius in secundo georgicorū: Aggredior sanctos ausus recludere fontis.** **Terentius in heautonti: Parētis patriam incolumen: amicos genus cognatos diuitias.** **Virgilius** in septimo: **Hic locus est partis ubi se uia findit in ambas.** Idem in secundo aeneidos: **Penitusq; cauernas ingentes: utrumq; armato milite cōplent.** Idem in quarto: **Mactant latras de more bidentes.** Alia autem quanuis genitiuum pluralem in ium desinentia sint: raro inuenies & in paucis is finientia accusatiuum: ut in as exeuntia nominatiuo ciuitas ciuitatum has ciuitates fere ubiq; legimus. In x terminantia triū generum communia. quāuis in paucissimis genitiuum pluralē absq; i penultima proferunt. Difficile enim inuenies audacum pro audacium: uel foelicum pro foelicium. Supplicum autem differentia causa ut supra dictum est profertur. ne si supplicium dicas: aliud significare uidearis: quomodo artificum pro artificium: & iudicum pro iudiciū. **Cicero de signis: Didici etiam dum ministrum Inquiro artificum nomina.** **Virgilius in primo aeneidos: Artificumq; manus inter se operumque laborem: tamen accusatiuum plerunq; per es efferunt.** **Lucanus in primo: Est qui tauriferis ubi se meuania campis Explicat audaces ruere in certamina turmas. raro per is.** **Virgilius in quinto**

georgicorum. **Deinde tenacis Suspendunt caras: Plus pluriū quod** totum in us terminans talem habuit genitiuum plurarem tam in es q̄ in is finit accusatiuum. **Virgilius in primo georgicorum. Scu plu / rus calor ille uias & cæca relaxat. Spiramenta nouas ueniat qua luc / cus in herbas. Teren. in phormione. Ego te cōpluris aduersus ingeni um meum menses tuli. Horatius in primo epistolarū. Cum tibi sol te pidus pluris admouerat auras. Cic. pro. Cor. in .i. Quæ intermissa compluris annos harum litium has lites & litis. Cicero in frumenta / ria. Sedasti etiam litis illorum.**

De nominatiuo singulari quartæ declinationis.

Quartæ declinatio terminaciones habet in nominatiuo duas In us correptam & in u. In us masculinorum & feminino rum tantummodo latinorum. ut hic senatus huius sena / tus. hæc manus huius manus. In u neutrorū quæ indeclinabilia sunt in singulari numero: ut hoc genu huius genu: hoc cornu huius cor / nu: In quibus quis quibusdam artium scriptoribus uideatur tēporū esse differētia. Dicūt enim nominatiuū quidē & accusatiuū & uocati uum corripit: reliquos uero produci. Ego in usu pariter i omnibus pro duci inueni casibus hæc nomina. nec irrationabiliter. Omnis enim in quacunq; parte terminatio in u desinens produci: ut fluctu: pan / thu: tu diu: **Quidius in octauo metham. Dextroque a polite leuum. Pressa genu digitis inter se pectine inuētis. Ecce enim hic accusatiuū est sine dubio: & produci apud Virgilium quoque in primo ane / idos. Nuda genu nudoque sinus collecta fluentis. Quomodo enim sinus collecta accusatiuum iunxit nominatiuo: sic etiam nuda genu.**

De genitiuo singulari quartæ declinationis.

Genitiuus igitur in us desinentium fit producta us: ut hic se natus huius senatus. **Vetustissimi tamē inueniuntur eorū nominum etiam in ius diuisas proferentes genitiuum. Te / rentius in heautōti. Texente telam studiose ipsam ostēdimus medi ocriter uestitā ueste lugubri eius anius cā opinor quæ erat mortua.**

De datiuo singulari quartæ declinationis.

Datiuus huius declinationis fit a genitiuo ablata s & addita i sed corripit penultima: ut huic senatui: huic manui. Est ta / mē quādo poetæ metri causa p eo ablatiuo utūt. **Virgi. i primo aneidos. Parce metu citherea manēt immota tuorū Fata tibi:**

pro metui. Idem in quarto. Namq; alia uictu in uigilant: pro uictui.
In eodem. Concubitu indulgent pro concubitu. Accusatiuus quarta
 declinationis fit a nominatiuo mutata s in m hunc senatum hanc ma
 num. Vocatiuus similis est nominatiuo ut hic senatus o senatus. hanc
 manus o manus. Ablatiuus fit a genitiuo abiccta s producitur enim u
 ut ab hoc senatu ab hac manu.

De nominatiuo accusatiuo & uoca
 tiuo plurali quartæ declinationis

Nominatiuus accusatiuus & uocatiuus pluralis in hac de
 clinatione similis est genitiuo singulari: ut hi & hos sena
 tus o senatus hæ & has manus: o manus. hæ idus harum
 iduum: semper plurale est: ut omnium festorum nomina. Genitiuus
 pluralis a nominatiuo singulari ablata. s. & assumpta um. Corripitur
 enim u in utraq; quomodo & nominatiuus: horum senatum. haru
 manuum. Et oportet scire q; in hac declinatione omnes casus pares
 habent syllabas nominatiuo singulari: exceptis datiuo singulari: &
 genitiuo & datiuo & ablatiuo pluralibus: qui unam superant syllabā:
 quod habebat etiam genitiuus singularis: cum apud uetustissimos in
 uis diuisas delinebat: Inuenitur tamen: sed raro apud poetas geniti
 uis pluralis in hac quoq; declinatione per syncopam prolatus. Vir
 gilius in sexto Quæ gratia currum armorumq; fuit uis. Quauis eti
 am geminata. u. possit metrum per synalimpham stare cum sequēs
 uersus a uocali incipiat: necnon etiam iunctis duabus uocalibus. pri
 or potest in metro excludi: ut Ferreiq; heumenidum thalami.

De datiuo & ablatiuo plurali
 quartæ declinationis.

Datiuus & ablatiuus pluralis quartæ declinationis fit a no
 minatiuo singulari mutata u in i: & interposita bu: ut hic
 senatus: his & ab his senatibus: hæ manus his. & ab his ma
 nibus. Est autem quando differentia causa seruat u: ut arcus arcibus
 partus partibus. artibus enim & partibus & arcibus ab arte parte ar
 ce nascuntur. quæ sunt tertiæ declinationis. Cuius datiuus & ablati
 uis pluralis penultimam aliam nisi. i. correptam habere non potest:
 unde excipitur his & ab his bobus. In hac uero idest quarta i quibus
 dam inueniuntur ueteres per supradictos casus plurales quauis nulla
 cogente causa differentia u penultimā p i ponentes: ut portubus spe

cubus tribubus lacubus. **Qui. i. tertio fastorū** Præmia de lacubus pxi
mam uita tuis. Neutorū uero singularia quæ indeclinabilia etie lu
pra diximus: corripētia. u. assumētiaq; .a. faciūt nomiatiuū & accusa
tiuū & uocatiuū pluralē: cornu cornua. genu genua. Genitiuus uero
& datiuus & ablatiuus ad similitudinē fit tam masculini q̄ feminini:
ut cornuum cornibus. genuum genibus.

De nominatiuo quintæ declinationis.

Quinta declinatio terminationem habet nominatiuo unam
in es productā: & sunt omnia fœminini generis: & latina.
Excipitur unum dies: quod in singulari numero tam mas
culini quam fœminini generis inuenitur: ut **Lucanus** in se
cundo phor. Fata quis ille Quis tuit ille dies. **Virgilius** i quarto æne/
idos. Ille dies primus læti: primusq; malorum **Causa** fuit: **Idem** in se/
cundo. Venit summa dies: & ineluctabile tempus **Dardaniæ**. In plu/
rali uero semper masculini inuenitur: hi dies. sicut etiam ab eo compo
situm semper masculini generis est: hic meridies. **Terētius** i adelphis
Præterea meridie ipso faciam: ut stipulam colligat.

De genitiuo & datiuo singulari

quintæ declinationis.

Genitiuus & datiuus eius declinationis sunt similes. **Fiunt**
enim extrema nominatiui. s. abiecta: & assumpra. i. ut dies
huius diei huic diei. hæc facies huius faciei huic faciei: &
seruat quidē pductionē nomiatiui si. i. habeat penultimā: ut acies aci
ei: rabies rabiei. Sin autem consonantē habeat ante s corripitur e tā in
genitiuo q̄ i datiuo ut hæc fides huius fidei huic fidei res rei spes spei
plebes plebei. **Veteres** tamē frequētissime iueniūtur similes ablatiuo p
tulisse in hac declinatione tam genitiuum q̄ datiuum: ut **Salustius** in
primo historiarum. Dubitauit acie pars pro aciei. **Virgilius** in secun/
do georgicorū. **Libra** dies somniq; pares ubi fecerit horas: die pro di/
ei. **Quidius** quoq; in tertio methamor. fide pro fidei posuit. **Prima** si/
de uocisq; ratæ temptamina sumpsit. **Idem** i sexto: **Vtq;** fide pignus
dextras utriusq; poposcit.

De accusatiuo singulari quintæ declinationis.

Accusatiuus a nominatiuo fit mutata. s. in .m. & necessario
correpta. e. Nunquam enim ante .m. terminalem longa in
uenitur uocalis. ut hunc meridiem: hanc rem

De uocatiuo singulari.

Vocatiuus est similis nominatiuo: ut hic meridies o meridies.

De ablatiuo singulari.

Ablatiuus quoq; fit a nominatiuo abiecta. s. ut hic meridies ab hoc meridie. hæc acies ab hac acie. Inueniuntur tamen huiuscemodi ueteres ablatiuo etiam pro genitiuo usi. **Vir.** in tertio georgicorum. **Libra** die somniq; pares ubi fecerit horas: die posuit pro diei. **Salustius** quoq; in historiarum libro primo **Dubitauit** acie pars pro aciei. **Idem** in primo. **At** inde nulla munitio nis aut requie mora processit ad oppidum. requie pro requici. **Quidã** tamen antiquissimorum etiam similem nominatiuo genitiuum protulerunt eius declinationis.

De nominatiuo plurali quintæ declinationis.

Nominatiuus pluralis & accusatiuus & uocatiuus similis est nominatiuo singulari: ut hæc res hæ & hæc res & o res.

De genitiuo plurali.

Genitiuus pluralis fit addita ablatiuo singulari rum: ut ab hac re: harum re: um. a die dierum: qui tamen in aliis fere omnibus usu apud plerosq; deficit. Itaq; **Cicero** hoc approbat in topicis dicens. In diuisione uero sunt formæ quas **græci** uocant: nostri si qui hæc fortæ tractant species appellant nõ pessime id quidem: sed inutiliter ad mutandos casus in dicendo. **Nolim** enim nisi latine quidem dici possit specierum & speciebus dicere: & sæpe his casibus utendũ est. **At** uelim formis & formarum. Inueniuntur tamen uetustissimi secun dũ analogiam hoc usi casu. **Cato** cetero forinus in oratione quã scripsit. **Vti** præda in publicum referatur. **Miror** audere atq; religionem nõ tenere statuas deorum exempla earum facieq; signa domi pro suppellectili statuere.

De datiuo & ablatiuo plurali.

Datiuus quoq; & ablatiuus pluralis ab ablatiuo sũt singulari adiecta bus. ab hac re die: his & ab his rebus diebus. **Sicut** autem genitiui sic & datiuo plurales in aliis nominibus eiusdem declinationis deficiunt apud plerosq;.

Definit liber septimus de obliquis casibus nominũ.

Sequitur de uerbo: & quid sit uerbum.

UERBUM EST PARS ORATIONIS CVM
temporibus & modis sine casu agendi uel paciēdi si-
gnificatiuū. Hac enim diffinitioe omnia tam finita
quā infinita uerba comprahēduntur. Et neutra enī
quæ dicuntur absoluta & deponētia omnimodo na-
turaliter: uel in actu sunt uel i passione. **U**erbū autē
quanuis a uerberatu aeris dicatur: quod cōmune ac-
cidens est omnibus partibus orationis. tamē præcipue in hac dictioe
qua i propriū eius accipitur qua frequētius utimur in oratione. licet
tamē p omnibus dictionibus dicere uerba frequentiq; usu hoc appro-
batur. Necnon etiā nomina: sed raro. ut **U**ir. i texto ancidos. **F**oliusq;
notas & nomina mandat. **T**erentius in adelphis. **U**erbū de uerbo ex-
pressum extulit. **I**dem in andria Bona uerba quaeso. **U**erbo accidunt
octo: significatio siue genus tempus. species modus figura cōiugatio
& psona cū numero: quādo affectus animi diffinit. **S**ciēdū autē quæ-
dam uerba iueniri defectiua quorundā supradictorū accidentium: &
hoc uel naturæ necessitate fieri: uel fortunæ casu. **E**rgo naturæ necessi-
tas bipartita est in significatione & in cōmoditate. i. in cōsonantia ele-
mentorū. **S**unt enim quædā nec solū in uerbis: sed etiam in aliis parti-
bus orationis: quæ significationis causa dici non possunt. **U**t si ueli-
mus masculinum dicere ab eo quod est nupta nuptus: uel a puerpera
puerperus: oppugnat ipsa rerū natura propter significationē quaeso
lis accidit scēmininis nisi figura uel auctoritas intercedat. **F**igura ut si
dicā. **B**onus animus uxoris mihi nuptus est p bonū animum habens
uxor mihi nupta est. **A**uctoritas ut **P**lautus i castina. **L**ibet etiā quid
agat scire carinum nuptū nouum: pro maritū. **N**ecnō etiā i pronomi-
nibus quæ sunt tertiæ personæ primitiuis: si uelimus uocatiuū profer-
re: qui non potest nisi secundæ accidere psona. hæc eadem naturalis
necessitas uctat. **P**ræterea sui sibi se a se nominatiuū hoc pronomē ha-
bere non potest. **I**deo quia quotiens hoc pnomē ponitur ostēdit ter-
tiā psonā uel ipsā & agere simul & pati a se: ut poenitet illū sui: inuidet
sibi: accusat se: uel ipsā agere & aliā extrinsecus i eam: ut rogat ut sui
causa facias. petit ut sibi pficias. precat ut se custodias. **Q**uod cū sit. i.
quādo eadē psona agit & patitur: uel a se uel ab alia: nō idiget nomi-
natiuo casu: sed eo tantū cui solet adiungi uerbū quod actū significat
id est genitiuo uel datiuo uel accusatiuo uel ablatiuo: quos & habet
hoc pronomē. **I**psū enim agētis psonæ uerbū nominatiuū i se habet. **S**i

enim dicā: rogat te ut ad se uenias: sine dubio intelligis in eo quod dixi rogat simul & ille qui ē nominatiuus: hæc eadē ratio naturalis: & in interrogatiuis & infinitis nominibus quæ tertiæ sunt sine dubio personæ: & maxime solent iungi personæ absentis: ut quis qualis quantus & in similibus uocatiuū esse prohibet: quia uocatiuus ad aliquā finitā fit præsentē personā ad quam oratio dirigitur: id est ad secundā. In cōmoditate uero uel in consonantia: quam graeci ἀδύαφωνισμὸν uocant: deficiunt quædam. ut si uelimus ab eo quod ē cursor & risor scēminina facere secundū analogiā mutatione or in rix absōnū fit & incōgruū naturæ litterarū. Vnde Cicero uolens ab eo quod ē expulfor præferre scēmininū mutauit s in t: & expultrix dixit tusculanarū quito. Quia philosophia dux: o uirtutis indagatrix: expultrixq; uitiorū. In eodē Regiæ uirgines ut tonstricula: tondebant barbā: & capillū patris: ab eo quod est tonfor tonstrix fecit scēmininū addita t: & ex eo dīminutiū tōstrix cula: quomodo nutritor nutritrix nutritula: & ea p naturā. Per fortunā quoq; duobus modis quædam præferre prohibemur: uel quod inuitata sunt: uel quod turpia & incōcinna: & aspera prolatu uidentur esse. In uisitata sunt quibus nō inueniuntur usi auctores quibus p portione potestati faciente dicendi: ut faux præcaus dictio. Positiuū faris debet esse for. Passiuū do debet esse dor: Ea enim quāuis ratiōe regulæ bene dicantur: tamen quia in usu auctorū non inueniuntur recusamus dicere: Inconcinna uero uel aspera prolatu esse uidentur: ut metuturus uel metuiturus nutritrix. Quod quāuis secundū analogiā debuisset dici. In tor enim terminātia masculina quæ ex uerbis nascuntur: mutant tor in trix: & faciunt scēminina: ut doctor doctrix uictor uictrix: Cū igitur masculinū sit nutritor: ex eo secundū analogiam nascebat nutritrix: Euphoniæ tamē causa cōcisio facta ē mediæ syllabæ: sicut bobus p bouibus. nec nō in cōtextu diuersarū dictionū hoc solet fieri: ut cū nobis turpe est: itaq; nobiscū præpostere præfertur. Vnus ergo ex his plerunq; quattuor modis inuenitur: qui facit tam uerba quā alias partes orationis esse defectiuas.

De defectiuo per differentiam.

Differentia quoq; causa multa solent uel taceri: uel cōtra regulā præferri: Ut fas genitiuū nō habet nam siue fatis siue faris: siue fallis dicamus aliud significare potest. Coniunx cōiungis secundū analogiā debuit præferri: sed ne uerbū esse putetur absq; nō præfertur cōiugis. Similiter accentus ponere, ergo differen

ria causa in fine ponitur: uenus ueneris: cum omnia in us correpta p-
pria secunda sunt declinationis solum tertia inuenitur: ne si ueni dica-
mus esse uerbum putetur far faris solum in r desinens geminauit r: ne
si faris dicamus aliud monstret. Similiter repugnantibus regulis solent
quaedam taceri: ut ador genitiuus in usu frequenti non inuenitur: quia
duae contrariae in eo repugnant regulae. cum enim sit neutrum penul-
tima o debet corripri: ut aquor aquoris marmor marmoris. Sed cum
habeat adoro uerbum penultimam pducens debet produci: unde & de-
riuiuum eius o producit cum marmorea aquorea o corripiant. ergo
repugnantibus regulis mansit ador in frequenti usu indeclinabile. In
uerbis quoque cum omnia in eo desinentia secunda coniugationis in
ui faciunt praeteritum perfectum: ut teneo tenui monco monui: differē-
tia causa manco mansi facit: ne manui datiuus manus esse putaretur
& neo neui ne si niui diceremus a nuo esse uideatur. Audeo ausus sum:
quia ausi ab haurio fit quauis hinc aspiret. Fac die duc fer magis pla-
cuit per syncopam proferri differentiae causa. ne si face duce dice fere
diceremus: aliud significare putarem: quauis hoc non in omnibus
consimilibus uel uniuocis solcat fieri. Singula igitur accidentia uer-
bis differētes quae in quibus deficiunt: put animo occurrerit ostēdemus

De quinque significationibus uerborum

Significatio uel genus: quod graeci $\lambda\iota\omicron\nu\omicron\epsilon\sigma\iota\mu$ uocant: uerbi in
actu est proprie: ut dictum est uel in passione: & omnia uer-
ba perfectam habentia declinationem: & aequalem uel in o
desinunt uel in or. Et in o quidem terminantia duas species habent acti-
uam & neutralem. Et actiua quidem species semper actum significat
& facit ex se passiuum: absque duobus uerbis: metuo & metuor timeo
& timeor. Haec enim uocibus contrarias uidentur habere significatio-
nes: quauis & ad sensus pertinentia uerba si quis altius consideret in
actiuis uocibus passionem: & in passiuis actionem fieri inuenit: ut au-
dio te: uideo te tango te. Ostendo enim aliquid pati me in ipso actu.
Cum enim dico audio te: ostēdo quod uocis tuae actum paciuntur aures
meae & e contrario audior a te dico quod uox mea aliquid agat in aures
tuas. Sed tamen quia nobis agentibus: id est sentientibus & aliquid
facientibus: & oculi uident & aures audiunt & tactus corpori uenit
non irrationabiliter actiuorum & uocem & constructionem habue-
runt. Neutra uero appellantur quae in o desinentia sicut actiua non
faciunt ex se passiuum quae habeant uarias significationes: de quibus

post docebimus. in or terminantia tres species habent: passiuam quæ ex actiuis nascitur: & semper passionem significat exceptis supradictis. Communem quæ una terminatione tam actionem quam passionem significat. Deponentem quæ cum similem habeat communibus positionem in or desinendi. tamen deponens uocatur: quasi simplex & absoluta quæ per se ponitur uel quæ deponit alteram significationem: & unam per se tenet. Quomodo positius gradus dicitur qui absolutus per se ponit non egēs alterius cōiūctione. hæc quoq; tamē species. idest deponēs quō neutralis diuersas habet significationes: de quibus latius tractabimus. Actiua igitur & passiuæ & cōmunia certā & præfinitā habēt significationē neutra uero & deponētia uariam.

De uerbis actiuis.

Nec autem uerba proprie actiua uel recta uocantur: quæ in o desinentia & assumpta r facientia ex se passiuæ: confestim cum dicuntur possunt transire in quem sit actus: & coniungitur uel genitiuo uel datiuo uel accusatiuo casui: ut abstinere irarum. **Hor. in primo carminum** Mox ubi iulit: satis abstinere irarum. **Imparo tibi maledico tibi oro te amo te accuso te.** Hæc enim faciunt passiuæ ex se: quæ casui ablatiuo cum præpositione ab uel a solent adiungi: ut abstinere a te imparor a te maledico a te inuideor a te oror a te amor a te accusor a te. Possunt tamen datiuo passiuæ etiā iungi: ut seruo tibi. Et est quærendum cur actiua ablatiuo per se non adiunguntur: & puto q; ille casus proprius ē passiuorum. Ideo autem dixi per se quia cum alio casu sociata iunguntur: ut uideo solem oculis. prohibeo turpitudine filium: Accusatiuo quoq; inueniuntur passiuæ coniungi: sed figurate: ut læditur manum: frangitur pedem: sanat oculum: rumpitur aurē. **Vir. in. v. ænei.** Intēraq; brachia remis: Intēti expectāt signū. **Idē in .iii. geor.** Pascūtur uero syluas & sūma licei.

De uerbis Neutralibus.

Quæ uero in o desinentia nihil ex his quæ propria esse actiuorum docuimus habent neutra proprie uocantur uel absoluta: ut ē uiuo ditesco serueo sedeo. Hæc enī supradictis casibus non egent ad complendam sententiā. unde iuste passiuis quoq; carent. Inueniuntur tamē etiam quædam uerba quæ quibus actiuā habent significationē: passiuæ tamē non habent: quia nec in homines eorū actus transit: nec semper supradictis egent necessario casibus: quod proprie est actiuorū: ut prædeo ceno curro. Eorū enī

platione transgressionē fieri non est necesse ad aliquod rationabile
 animal: quæ est sola causa: ob quā nascuntur uerba passiuā in prima
 & secunda psona. hæc enim de se uel ad se loquuntur: quod suum ē ani-
 mantium quibus dedit natura sermonē: In tertia uero persona saepe
 passiuum solet inueniri etiā ex huiuscemodi uerbis: sed ad muta & ca-
 rentia anima p̄tinens. **D**icimus enim conditur holus aratur terra inse-
 ritur arbor curritur spacium. **V**nde **T**erentius in **adelp̄his**. **D**e curlo
 iam spacio bibitur uinum **I**uuenalis in **quarto**. **S**ed nulla aconita bi-
 buntur **F**ictilibus. potatur flumen. **I**n eodem **E**potaq; flumina medo
Prandente. mendicatur panis. **I**dem in eodem **E**t mendicatus uicta
 carthagine panis cum eorum primas p̄sonas natura prohibeat pro-
 prie dicere. **Q**uis enim dicit aror in seior curror nisi poetica conforma-
 tio id est $\pi\rho\sigma\omega\pi\omicron\tau\omicron\iota\sigma\epsilon\upsilon$ inducatur. **E**rgo proprie illa possunt habere
 primam & secundam passiuorum p̄sona: in quibus etiā fateri possunt
 eadem p̄sona q̄d fit in se. i. amo te. **C**onsequenter ad quem dixi cōfite-
 do id q̄d a me audiuit dicat amor a te. **L**atius igitur tractamus de his
 quæ uidentur extra uocis formam significare. q̄d non solum i uerbis
 sed etiam in aliis partibus orationis inuenitur. ut si di. amus athena
 theba: uoce pluralia sunt: intellectu singularia. **E**t contra plebs popu-
 lus concio uoce singularia: significatione pluralia. uel philorcium so-
 phronium glycerium dortium: uoce neutra significatione fœminina
Multa quoq; alia huiuscemodi inueniuntur. in uerbis etiam q̄dam
 uoce actiua: q̄ ex se passiuā nō faciunt: generali nomine neutralia uo-
 cantur: quibus diuerſas habeant significationes. **E**x his. n. q̄dam uim ha-
 bent actiuā ut est facio te calefacio te: quāuis facitur quoq; a facio pro-
 fit ptulerunt auctores. **V**arro in **cynico**. **S**i me hercule purgāt: & de-
 orū cura non satisfacitur. r. p. **T**itinius. **C**onsilium bonū gratia parui
 faciat. **F**acelcitur protulerunt quoq; **C**i. pro **C**luentio. **S**ed hæc pol-
 liceor i omibus sicut forte i hac lege negotiū falescit. bene igit i pleris-
 que cōpositis actiuū ē pficio & pficior oficio & cōficior afficio & affici-
 or efficio & efficior sic pene oia q̄ cū præpositioibus sponunt. nā calefa-
 cio tepescio: & similia caleſio & tepescio loco passiuorū hēnt. si ēt p-
 fit dicebāt. **M.** **C**ato cēlorius i q̄ chermū. **P**ost fit diutius ueturio **G**ra-
 co ritu fiebāt saturnalia. **S**imiliter actiuā hēnt significationē. officio ti-
 bi noceo tibi.

U De neutralibus passiuis ab alia.
Quædā uero ex eisdē neutralibus passiuā significationē habēt
 ut uapulo a re fio a te exulo a te ueneo a te nubo tibi: quibus an-
 tiquissimi etiā actiuā significationē nubo te dicebant. **V**nde

Plautus i **casti**. Libet etiā q; agat scire carinū nouū nuptū. Quaedam neutra sūt quæ nec nos i aliū extrinsecus: nec aliū in nos aliquid agere significāt: ut ē spiro uiuo ābulo pergo quæ nec egēt aliqua coiūctione calus: cum absolutam & plenā p se placā sententiā monstrēt: quæ & pprie neutra uocātur sicut supradictū est. **De neutro.**

Vnt alia i hac forma. i. in uerbis quæ i o desinētia nō faciunt ex se passiuā quæ quīs habeāt actiua significatiōne tamē uel ad muta aīalia: uel ad carētia aīa coiūgūtur sicut supradictū est: ut pcurro forū: prādeo piscē: coeno ouū est quādo iueniūtur tertiā am passiuos: habētia plonā: nec irrationabiliter ut ante ostendimus.

Curritur enim spaciū bene dicimus. **V**nde **Terētius** i **adel**. **D**ecurio iā spacio dixit. **De neutralibus passiuis nō ab alio.**

Vnt quādā in o desinētia ex eadē forma quæ passiuā uidentur habere significatiōne: sed quæ nō extrinsecus sūt: quā græci **ἐντροπῶδες**. uel **ἐντροπῶδες**: quæ ex se i se ipsa sūt intrinsecus passio: ut rubeo serueo caleo macero & poto titubo uacillo. itaq; huiuscemōi uerba quæ nō egēt casu: quīs hac quoq; auctores iueniātur more actiuo uel passiuo diuersis calibus adiūgētes figurate. **Vir. i bu**. **A**rdebat alexi p amabat. **De cōmunibus.**

Vnt alia uerba quæ quīs ab actiuis nō pificētia: tamē passiuā sēp habent formā. & ex his qdā eadē uoce utrūq; significāt. i. actionē & passionē: ut osculor te & osculor a te criminor te et criminor a te hac coia noiāmus. **A**lia uero quæ similiter eadē i or terminationē habētia nec ab actiuis nata: unā dūtaxat habēt significatiōne. sed nō oīa eadē hac deponētia noiāmus: cū qdā actiuā uim possidēt: ut aspīcor te sequor te p̄stolor te & tibi. **Tc. i eu**. quē p̄stolare p̄meno. **Ci. i. i. iuecti**. qui tibi ad for; aureliū p̄stolarent isidior tibi. ex his multa ātīqui tā passiuā q̄ actiua significatiōe ptulisse iueniunt et maxie ea q̄ apud græcos actiuā uim habēt & passiuā: ut ē auxiliior te auxiliior a te. similiter adulor amniculor auguror adhortor auspicor abominor assequor āplector adorior abutor miror attestor exequor machinor assector cōtestor dignor detestor aggredior aspnor architector affector argumētior reor uereor solor arbitror blādiior osolor conspīcor comminiscor complector calumnior carnificor despīcor demolior dominor depeculor dilargior ementior exordior experior frustor hortor for faris fatur obliuiscor metor morigeror adipiscor assequor quæror. hac pleriq; deponētia esse confirmant: ideo quia frequens usus eorū significatiōnis est actiue. cōmunia uero esse defendit tum natura ipsi

us sensus. tum ueterum non improbanda auctoritas: a qua quæ po-
 tuimus a diuersis colligere libris exempla profèramus. **Lu.** **A**me auxi-
 liatus est passiuè βοηητεῖς. **Cassius** similiter: **A**dulatiq; erant ab ini-
 micis: & adhortati adulasi. κολακευθέντες adhortati βοηηθέντες.
Varro: **T**ribunio auxilio adminiculati. βοηητηντες. **Luc.** **C**æsar:
Quæ certe res augurantur οἱ ωνόσκοποι: cuius actiuum. **Virg.**
 in Iexto: **S**i quid ueri mens augurat opto. **Cicero** tamè uertinax. iiii.
Ex nomine istius quid iste in prouincia facturus esse: pridicule homi-
 nes augurabantur. **Ca. Fa.** **H**æc adipiscuntur επιτυχανονται. **Fa.**
maximus: **A**dmitti magis q̄ adipisci: passiuè omnia sunt plata. **Ver.**
Sæuitiaque eorum abhominaretur ab omnibus passiuè dixit **Orbili-**
us: quæ uix ab hominibus cōsequi possunt ἀνέσθαι. **Petronius:** **A**ni-
 mam nostro amplexam in pectore περιωλεχθείσαν. **Luc.** **Q**uin am-
 plexetur qui uelit ego non sinam me ἀπλεκτὴν ἀπλεχεται περιωλε-
 κείσθω. **Cicero:** **Q**uo uno maleficio scelera omnia complexa esse uide-
 antur **Aure.** **A**b his gallos qui adortos ex ifidiis plurimos necatos ad-
 ortos. ἐφοδευθέντας. **Qui.** **Hor.** **A**b usis iam oibus locis. ab usis. κατα-
 χρηθέντων. **Var.** **U**tile utamur potius q̄ ab rege abutamur. **Canuti-**
us. **T**urpe ē ppter uenustatē uestimētōx admirari: & ppter turpissi-
 me uitā actā contēnere admirari θαν ἀσέσθαι. **Cice.** p̄ murena. **Pu-**
blicis litteris testata sūt oīa: testata passiuè μαρτυρηθέντα. **Liu.** **I**mpu-
 bes libripēs esse nō potest neq; attestari προδιαμαρτυρηθέντα. **Ca.** in
 tertio originū: **E**xules duo lege publica execrari passiuè κἀταραθέντες
Salu. in. ii. histo. ad luculū: **R**egis cura machinata fames breui fatiga-
 bat machinata passiuè dixit. **Metellus** numidicus ī oratiōe qua apud
 populū **Gaio Mālio** tribuno ple. respōdit: **N**ā t̄ aliis plerūq; obuēni-
 enti magistratu ob metū statuæ polliceant: passiuè ἐπαγγέλλωσιν.
 reor quoq; quæror & solor. **Cice.** **A**d nepotē hoc restiterat etiā ut a te
 fictis aggrederer donis. aggrederer passiuè dixit ἐνεδρευτώ. **I**n eodē:
Qui habet ultro appetit: qui ē paup̄ asp̄nat passiuè ἐξούτηνται ne-
 pos ædis martis ē: iccirco **flaminio** architectata ab **hermodoro** salani-
 nio. architectata passiuè posuit ἀρχιτέκτον ευτείσαν. **En.** **A**ffectari se
 oēs cupiunt. affectari passiuè ἀκολουθεῖται **alsus** phisilogus **them-**
stocles cū a formoso affectaret passiuè ἀκολουθείτό. **Aufustius** oīa ar-
 gumentata nomina passiuum argumentata πεισοθέντα **Ceci.** ex scri-
 ptis eorum qui uere arbitrantur passiuè ὑπολαβανονται. **Vetri.** **B**lan-
 ditusque labor mollī curabitur arte. blanditus passiuè κολακευθεῖς.

Asinius pollio: Sed tum ob ea quæ speraueram dolebam consolabar
 ob ea quæ timui: consolabar passiuè protulit. **Varro:** Paupertas enim
 hæc cum non ita nutrita: ut nõ conspicatur θεωρεῖται passiuè dixit.
Appius cæcus: Amicum cum uides obliuiscere miseria inimicus si es
 commentus: nec libens æque commentus cæco. ὡς πλάσ μὲνος. **Var-**
ro: Vestales incausti compertas ansa petuntur incognita consecuta ne
 gliguntur: consecuta pro impetrata passiuè ait. **Lauerius:** Vxorē tuā
 & meam nouercam a populo lapidibus cōsectari uideo cōsectari pas/
 siuè θυηάκολουθεῖσαι. **P. Aufidius:** Si quis alio uocitatur nomine tū
 cum his contestatur atque olim uocitabat. r. contestatur passiuè po/
 suit σὺ μ. α. σ. τ. υ. ρ. εἶ. τ. αἰ. **Cicero:** Cupio eum tam inuidiosa fortuna cō/
 plecti passiuè. **Stauerius:** De portione non esse positiones regulæ a
 quibus interdum analogia calumniatur σύκοφαντεῖσαι: si **Senna.**
Vitam cum dolore & igni cruciatu carnificatus amisit: carnificatus
 σαρκαδὲλο. **Cicero in æconomico:** Ex eo numero hominū: qui apud
 nos hoc nomine dignantur ἀξιοῦνται. **Hora. i. primo carminū:** Bel/
 laq; matribus detestata: **Quintus Pompeius:** Et miserum quem mil/
 le foemina despiciari ausæ iunt: despicior co n mune accipiebant. **Cu-**
rio pater: Nusq; demolitur: nusq; exoneratur pecunia: demolitur pas/
 siuè dixit. **Terentius in phormione:** Meditata sunt omnia mihi mea
 incommoda μεμαλῆτη μὲνα meditata passiuè dixit. **Nigidius:** Om
 ne pecus indomitum habet: quiddam in se ferum: sed tamen ea na/
 tura est ut curari & dominari possit φρον τῆς εἰδῆς αἰ δὲ σ. π. ὀ. ξ. εἰ. δ. αἰ do/
 minari passiuè. **Lucilius. Cicilius.** ubi senatus intellxit populū de pe/
 culari ἀποταξιοῦσαι **Gaius gracchus** ararium delargitur **R. o. po. de/**
largitur passiuè protulit. **Gaius Mēmius** q̄stulte conficta: q̄apte emē
 tita sunt ἐψὲν μὲνα. **Cicero in antoniū in. ii. libro** quem ipse emētis
 auspiciis uitiosum fecerat: emētis passiuum. ἐψὲν εἰσιν. **Vifellius**
Bona res per illos a raro initio exorsæ in te ad summum peruenerūt
 exorsæ id est inira. **Publius Nigidius:** Experienda ratio. **Asinius:** Cu/
 ius experta uirtus bello germaniæ traducta ad custodiam illyrici est.
Experta passiuè. **Actius:** Multa inuenta expertaq; ex hoc sunt bona
Fenestella: Frustratus igitur a spe deuictus in castrum se recipit: fru/
 stratus passiuum protulit ααταῖωσῆς. **Lauerius:** Frustramur irride
 mur. **Varro:** Ab amicis hortaretur. **Suetonius in sexto prætorū:** Fa/
 sti dies sūt i quibus ius fatur. i. dicit: ut ne fasti i quibus nõ dicit. **Vir.**
i buco. Nūc ob mi. tot. c. oblita passiuè posuit. **Hora. i. secūdo carmi.**

Nulla decēpedis mutata priuatis opacā Porticus excipiebat arcton .
similiter protulerunt tam in actiua quam in passiuā significatione tu
tor uador uenor uelificor. Iuuenalis in.iiii. Velificatus athos uocife
ror ueneror. Virg. in.iii. Cursusq; dabis uenerata sacerdos : confiteor
tueor stipulor. in quo illud quoq; obseruādū est quod actiua signifi
catiōe quomodo passiuā ablatiuo cōiūgitur. stipulor a te p̄ iterrogo
te & iterrogor a te: quomodo dicimus quaro a te p̄ iterrogo te: quis
sit actiuū. Iuue. i. quarto: Quātū uis stipulare: & p̄tinus accipe quod
do: & subauditur a me stipulare. Ecce hic ē actiue. Suetonius i. quar
to: Prator; passiuē. Lectoria quæ uetat minorem annis. xxv. stipulari
Terētio Sal. Liuius in. xxxiii. ab urbe cōdita: Ne alieni momētis animi
circūagi stipulariq; irato cōsuli tribuno inde plebi. Plautus i. cistella.
Me respōdere postulas iniuriū est stipulari semp me a uiris ultro oportet
cū quæstū facio nihil iures p̄mitte actiue. Idē in pseudulo: Minæ
.xx. sanæ & saluæ sūt tibi hodie quas abs te est istipulatus pseudulus
Idē in rudēte passiuē: Nisi dolo malo istipulatus sis: sine etiā dū siem
xxv. ānosnatus Sūt autē alia ex supradicta forma. i. deponētū: quæ
passiuā solū habēt significationē: nascor a te orior a te patior a te me
reor a te. Idq; ostēdit coniūctio casuū. nam quæ uim actiuā habēt ge
nitiuū & datiuū. pleraq; autē accusatiuū assumūt: ut misereor tui me
deor & medicor tibi. dicitur tamē & medico & medicor & medeor te
Virg. in primo georgi. Semia uidi æquidē multos medicare serētes
Idē in. ii. geor. Et senibus medicātur anhelis. datiuo casui coniunxit.
Idē in. viii. Sed nō dardaniæ medicari cuspidis ictū Eualuit. Terēti.
in phormiōe: Quas cū res aduersæ sint minus mederi possis. Loquor
uerbū precor deū. Quæ uero passiuā ablatiuū cū a uel ab præpositiōe
uel datiuū: ut nascor a te uel tibi. Sūt etiā ex his quædā quæ absolute
dicta nō egēt supradictis casibus: ut est morior labor lator glorior tu
multuor uagor uaticinor. Alia uero quæ cū uideātur actiuam habere
cōstructionē idest συνταξιν. Nā genitiuo uel datiuo uel accusatiuo
casui iūgūtur tamē passiuā uim intrinsecus. i. nō alio agēte uidētur ha
bere: ut obliuiscor tui & te: & misereor tui & tibi. Sūt alia quæ si abla
tiuo iūgant passiuā sunt uel cōiā: si p̄ se proferantur absoluta: ut si di
cam uideor a te passiuum est. Sin uideor esse bonus ut significet τὸ
δοκῶ est absolutum. Similiter moror commune est & absolutum est
Modo enī actiuā modo passiuā habet significationē modo absolutā.
Actiuam quādo accusatiuo iūgitur: ut moror te. Iuuenalis in quarto

Morantur pauci ridiculum & fugientem ex urbe pudorem. **Terentius** in andria. Ne quod uestrum remorer commodum. Passiuam uero significationem quando ablatiuo: ut moror a te. Absolutam quando per se profertur. **Virgilius** in quarto aeneidos. quid moror an mea pigmalion dum moenia frater Destruat. Et sciendum quod in actiuis etiam & passiuis uerbis multa absolute sine coniunctione casus alicuius solent proferrī: ut si dicam deo uolente sanus sum & animo & corpore. nam & sapio bene: & uideo & audio acute. quāuis enim nullū casum his adiunxi: plenā tamen sententiā demonstraui. hoc etiam est in passiuis: ut si dicam perturbor & angor & fundor & rumpor: & non addam a quo. Sunt quaedam in o terminantia: quae cum sint actiua pro passiuis quoque solent poni: ut lauo tondeo duro calceo pro lauor & tondor & duror & calceor. Sed hoc magis per eclipsim consuetudo proferre tradidit. quod poetae quoque solent facere. **Virgilius** in tertio georgicorum. In cana quoque menta Ciniphei tondent hirci: pro tondentur. **Idem** in secundo aeneidos: Accingunt omnes operi pedibusque rotarum pro accinguntur uel accingunt se. **Idem** in eodem: Et nox humida caelo praecipitat: pro praecipitatur: uel praecipitat se. Sunt quaedam quae cum sint passiuia sine dubio tamen inueniuntur pro actiuis prolata: ut **Virgilius** in duodecimo. Bellantur amazones armis: pro bellant. **Idem** in secundo georgicorum: Hoc pinguem & placitam paci nutritor oliuam: pro nutrito. **Vetustissimi** autem multa protulerunt contra usam terminatione teste **Capro**. adiutor pro adiuto: anclor pro anclo: despoliantur pro despoliant: desperantur pro desperant: dispensor pro dispenso: delapidor pro dilapido. Sunt etiam quaedam actiua uoce passiuam significationem habentia: & e contrario passiuia uoce actiuam sicut supra diximus: timeo te & timeor a te: metuo te & metuor a te. **Luca**. in. v. Dū metuar semp terraque expecter ab omni. **Idem** in. iiii. Sed regna timetur Obferū. **Cicero** in. iiii. tusculana. Venientia metuuntur. **Neomix** hoc inueniri apud nos in his uerbis: cū apud graecos quoque tam actiuū quam passiuū eius significationis uerbum accusatiuo casui coniungit contra consuetudinē aliorum. Dicunt enim φοβῶσθε καὶ φοβῶσθε αὐτὸν. Sunt tamen haec eadem uerba absoluta cū non coniunguntur casui accusatiuo sed datiuo. **Vt Terentius** in andria: Eius uitae timeo. **Idem** in eodem: Et metui acriside. Inueniuntur etiam quaedam passiuia: ut supra dictum est: quae figurate accusatiuo coniunguntur cum uideantur agere ipsi ad quos passiuū refertur uerbum. **Virgilius** in secundo aeneidos: Implicat

& miseros morſu depaſcitur artus hic enim dracones agunt in filios
laco ontis: & doceor rhetoricam in ſtituor grāmaticam moncor iuſti-
tiam. **Idem in octauo.** Conſurgit ſenior tunicaque inducitur artus:
uel cum totum pro parte pati ſignificatur: ut ab ſconditur caput trun-
catur narces cæcatur oculos intenditur brachia. **Virgi. in. xi.** Indutus
terga leonis **Idem in duodecimo.** Formam aſſimulata camera: Præ-
terea plurima inueniuntur apud uetuſtiſſimos: quæ contra conſue-
tudinem: uel actiuā pro paſſiua: uel paſſiuam pro actiua habēt termi-
nationem ut teſto pro teſtor & opino pro opinor & cuncto p cūctor
& conuiuo p conuiuor & cōtemplo p cōtemplor & cōſolo p cōſolor
& cōmoro pro cōmoro & auxilio pro auxilior & arguo pro arguor
auſpico pro auſpicor commento pro commentor & crimino pro cri-
minor morio pro morior digno pro dignor execro pro execror epulo
pro epulor eiulo pro eiulor lucto pro luctor luctito pro luctitor luxu-
rio pro luxurior læto pro lætor ludifico pro ludificor miſereo pro mi-
ſereor unde miſeret & miſeretur imperſonalia. **Cicero pro ligario.** Ca-
uete fratrum pro fratris ſalute precantium miſereatur. **Vt Terentius**
in phormione. Miſertum eſt horto pro hortor largio pro largior dice-
bant: quæ communia ſunt. **Vnde ſaluſtius in primo hitoriarum.** Igi-
tur uenditis pro ſcriptorum bonis aut dilargitis. **Similiter pſerebāt**
aucupo pro aucupor alterco pro altercor. **Vnde Terentius i andria.**
Scio cum patre altercaſti dudum Medico quoque ut ſupra dictū eſt
pro medicor. **Virgilius i primo georgicorum.** Sem na uidi æquidem
multos medicare ſerentes amplexo pro amplexor. **Quintus claudius**
in ſecundo annalium. Compræhenſare ſuos quiſq; ſeruire amplexare
Cicero pro Cluentio. Auctoritatem cenſorum amplexato. **Amplec-**
to quoque pro amplector & complecto pro complector. **Sed & eorū**
& ſuperiorum uſus tam apud Caprum quam Plinium & probū
inuenies: paſſiuas quoque pro actiuis: uel neutralibus uocibus: ex
contrario idem antiquiſſimi proſerebant carcor pro carco dicentes: &
obſonor pro obſono: & copulor p copulo caleor p caleo quorum au-
ctores apud. **Caprū legant:** qui eas ſcire deſiderant **Similiter comper-**
rior pro comperio dicebant: **Saluſtius in iugurtino.** **Sed ego cōperior**
bochum magis punica fide nutritor quoq; pro nutritor: & bellor pro bel-
lo proſerebant: ut dictum eſt. **Vnde Virgilius in. ii. georgico.** **Hæc**
pinguem & placitam paci nutritor oliuam: nutritor dixit p nutritor.
Idem in. xi. **Pictis bellantur amazones armis bellantur pro bellant.**

Sunt alia quæ cum sint actiua: in passiuâ quoq; & absoluta significatione inueniuntur: ut ruo. Vt **Virgilius in primo æneidos**: Totūq; a sedibus imis Vna eurusq; notulq; ruunt. Idē eius passiuum cōpositum in undecimo dixit: Nec mihi cum teucris ullum post eruta bellū Pergama. **Terentius in eunucho** Proruunt se. Tamē absolute quoq; prolata reciprocā passionē: id est $\Delta\iota\omega\pi\acute{\alpha}\theta\epsilon\iota\alpha\upsilon\delta\eta\mu\alpha\iota\upsilon\sigma\iota$ cū ipsam personam non extrinsecus sed per se pati demonstrat: ut ruo pro cado **Virgilius in secundo æneidos**. Vrbis antiqua ruit multos dominata per annos: ruit posuit pro cadit. Similiter in undecimo modo absolutam: modo actiuam habere significationem inuenitur: ut **Virgilius in undecimo**: Dum detinet hostes Ager murorum nec inundant sanguine fossas. Inueniuntur tamē in quibusdam codicibus. Dum detinet hostes ager murorū nec inundant sanguine fossæ. Similiter uergo absolutum & actiuum. Absolutum ut **Virgilius in. xii.** Quem damnet labor: aut quo uergat pondere latum. Actiuum in sexto: Frontiq; iurgit uina sacerdos. Passiuum ut **Lucanus in primo**: Et polus auersi calidus qua uergitur austru. Assuelco absolutum est: inuenitur tamē pro assuefacio. **Lucanus in quinto**: Adde quod assuefcis fatis: pro assuefacis. Coeo quoque quis magis neutrum quam actiuum: pro cōuenio enim accipitur. ut **Virgilius in undecimo**. Coeant in fœdera dextræ. Qua datur **Cicero** tamen actiuo eo usus est in secundo philippicarū. utinam nunquā Cnei pompeii cum **Caio Cæsare** societatem aut nunquam coisses: aut nunquam diremisses. Passiuo eius usus est **Lucanus in secundo**. Multumque coitur Humani generis maiore in proelia damno. Sed sciendum quod & coitur pro colligitur: & conuenitur pro exigitur passiuam uocem assumptia accipiuntur **Propinquo** præterea tam pro actiuo quam pro absoluto inuenitur. **Virgilius in decimo**. Tu mihi tu pugnae princeps: tu rite propinques Augurium actiue posuit. Idem in quinto æneidos. Iamque propinquabant scopulo: metamque tenebant. Idem in secundo æneidos. Fuge nate propinquant. Absolute. Similiter simulo absolutum & actiuum: & ab eo composita: absolutum. **Virgilius in quarto æneidos**. Nam quid dissimulo: aut quæ me ad maiora referuo? Idem in decimo actiue iubaque diuini assimulat capitis. Idem in undecimo Formam assimulata camertæ. Sunt alia quæ tam actiua quam passiuâ uoce unum atque idem significant ut mereo & mereor **Lucanus in sexto**. Scella uiro nomen castrorum in plebe merebat.

Virgilius in quinto aeneidos: Merui quoque saepe furores Compressi.
Idem in quarto aeneidos: Si bene quid de te merui fuit aut tibi quicquam
Dulce meum. Lucanus in. ix. Saevae meritum phicunta rapinas. Multa
 similiter accipi terminatione in una eademque significatione praevalent aetia
 qui: ut partio & partior: numero & numeror: mino & minor: minito
 & minitor: meridio & meridor: modulo & modolor: meto & metor:
 modero & moderor: mutuo & mutuor: mentio & mentior: obuciso
 & obucisor: peruerto & peruertor: pignero & pignoror: pacifico & pa/
 cificor: scruto & scrutor: progredior & progredior: percuncto & percun/
 ctor: praecilio & praecilio iurgo & iurgor: potio & potior: praedo & praed/
 dor: prauarico & prauaricor: precor & precor: quarto & quateritor qua/
 druplo & quadruplor: quieto & quietor: nequico & nequitor: rimo &
 rimor: recordo & recordor: reminisco & reminiscor: reuerto & reuertor
 stabulo & stabulor: secto & sector: sequo & sequor: socio & socior: tuto
 & tutor: tumultuo & tumultuor: ulcisco & ulciscor: uelito & uellitor
 uago & uagor: uocifero & uociferor: ulcisco & ulciscor: uto & utor: mur/
 muro & murmuror: manduco & manducor: mando & mandor: osci/
 to & oscitor: palpo & palpor: protesto & protestor: rumino & ruminor:
 tolero & toleror: tolero & toleror: praesapio & praesapior: opino & opi/
 nor. Sunt alia quae cum sint actiua primae coniugationis transeunt
 in neutra absoluta siue reciproca id est $\text{I} \Delta \text{io} \pi \alpha \text{d} \text{I} \eta$ idiopathe secunda
 coniugationis: ut sordido sordidas actiuum primae coniugationis: fa/
 cit enim sordidor ex quo sordidatus hinc nascitur sordeo. Similiter
 albo & albor & albeo. **Virgilius in undecimo: Campique ingentes ossi**
bus albescent. Dicitur tamen etiam albeo pro albesco. Horatius in pri
mo carminum: Nec prata canis albicant pruinis. Duro quoque pro
duror dureo & eius inchoatiuum dureo. Velucanus in quarto: To
tosque induruit artus. Idem in nono: Nam caetera dardana tulerunt Du
rataiam mente malis firmaque. Virgilius in tertio georgicorum. Atque
hinc atque illinc humeros ad uulnera durat. Idem in primo aeneidos:
Durate & uosmet rebus seruate secundis. Lento quoque & lentor & len
teo. Virgilius in secundo georgicorum. Ad digitos lentescit habedo. nam a
 lenteo lentescio deriuatur: quomodo a dureo dureo a uirco uiresco. Lu/
 cilius tamen in octauo. Lenet opus protulit. humectoque humector et
 humeo: unde humesco. **Noto quoque & notor & noteo & notesco. Lu**
canus in quinto: Notescent littora clari nominis exilio liquo liquas:
 unde eliquo eliquas. **Persius. phyllidas hypsipylas uatū & plorabile**

si quid **E**liquat ac tenero supplantat uerba palato. **L**ucanus i septimo **E**reptaq; tela liquauit. ex eo liqueo & liqueico. **V**irgilius in bucolicis **L**imus ut hic durefcit: & hæc ut cara liquefcit. **D**icit tamē & liquor liqueris prima syllaba producta: quæ in superioribus corripitur. Idē in primo georgicorum. **V**erre nouo gelidus canis cum montibus humor **L**iquitur. **A** nigro quoq; & nigror & nigreo & nigrefco. **A** lacto quoq; & lactor & lacteo & lactefco. Inueniuntur tamen aliarū quoq; coniugationum uerborum quædam similes deriuationes sed in paucis. **A**ctiuū ut pendo pendis. passiuum ut pendor penderis: & neutrū ut pendeo pendes. iacio iacis iaceor iaceris & iaceo iaces. acuo acuis & acuo acueris: & aceo aces: ex quo acefco. **S**unt alia quæ i compositione mutant significationem: ut eo neutrum: similiter facio: quanuis uetustissimi etiam passiuē hoc protulisse inueniantur. **T**intinnius in quinto: **B**ona gratia parui ut faciat. **I**tem uenio sedeo faciunt actiua in compositione: & adeo & adeor. subeo & subeor. in eo & ineor. **Q**uidius in secundo fastorum. **S**ol aditus quam quaris ait ne uana labores **N**uptia iouis fratri tertia regna tenet. **I**uuenalis in quinto: **Q**uod si subeuntur prospera castra: **V**irgilius in decimo: **M**orte obita qualis fama est uolitare figuras. **F**acio uero quando cū præpositionibus cōponitur: actiuum sic plerunq; ut efficio & efficior afficio & afficior. reficio & reficior. **D**eficio quando pro relinquo accipitur habet passiuū: quando uero pro deficior neutrum est. **I**uuenalis in tertio. **S**ic matho deficit. **A** uenio uero conuenio & conuenior. inuenio & inuenior i passiuam transeunt significationem. **A** sedeo quoq; & obsideo: & obsideor. **S**entio neutrum: ex eo assentio & assentior dissentio & dissentior in una eademq; significatione inueniuntur **C**icero de re pub. **I**n quibus assentior sollicitam & periculofam iusticiam non esse sapientis. **L**ucilius in duodecimo: **A**ssensus sum homini. **C**ecilius i primo. **Q**ui intelligunt qui hant dissentiantur. **E**x aliis quoq; significationibus plurima simplicia in alias cum componantur transire inuenies: **V**t plecto actiuum. unde. **T**e. Ego pendens plectar. **S**ed ab eo composita tam deponentia q̄ communia inueniuntur. orior deponens: similiter partior: sed ex eis composita tam deponentia q̄ neutra inueniuntur adorio adorio. impertior impertio: **N**euius in heclore: **P**roficiscente tunc ipsos adorian: ne quis hanc spartam referat nūcium. **V**irgilius in primo æneidos. **H**inc portum petit & socios partitur i omnes. **T**erentius in eunucho. **P**lurima salute parmenonem summum suum

impartit gnato. **Spicio** ex quo aspicio actiuum: & ex eo conspicio cōspicaris deponens in quo etiam coniugatio mutata est, conspicio conspicaris: **Terentius** in *heautontimeru*. Nunquā tam mane egredior: neque tam uelperi reuertor quin conspicer te fodere aut arare. **Aperio** quoque actiuo uidetur quibusdam esse compositum, experior commune: & opperior deponens. **Virgilius** in *undecimo*. Experto credite quantum in clipeum allurgat quā eius simplex peritus sit: cuius uerbum in usu non est: quod debuit secundum analogiam perior esse. **Terentius** in supradicta fabula. Hic ego iam interea uirum oportet peribor. Nam reperio comperio cooperio sicut aperio actiua sunt, faciunt enim ex se passiuā. & possunt magis a pario uideri composita: quod apud uetustissimos quartae coniugationis declinationem habeat. **Ennius**. Oua parere solet genus pennis condecoratum. **Facio** cum sit neutrum ut supra diximus si cum praepositione componatur plerumque transit in actiuum: ut conficio & conficior: perficio & perficior. officio & officior. reficio & reficior. **Iuuenalis** in *primo*. Et quotiens te Roma tuo refici properantem reddet aquino. **Lucretius** in *secundo*. Quapropter simul inter se retrahuntur & extra officiuntur: uti cogantur tardius ire. **Aproficio** **Stadius** impersonale protulit in *tertio*. Proficit bello. **Deficio** autem loco passiuū deficio facit. **Terentius** in *eunucho* Nihil cum est: nihil deficit: cum passiuam uim habeat deficio facit. Sunt tamen & alia ex eo ipso & aliis composita: quae non solum significationem: sed etiam coniugationem ut dictum est permutant: ut facio facis: gratificor gratificaris. **Terentius** in *heautontimeru* Cur ego gratificor ipsa re experire. Similiter ludificor. **Idem** in *eunucho* Quin insuper scelus postquam ludificatus est uirginem. **Excarnifico** uero actiuum est & amplifico & uelifico. **Terentius** Vbi me excarnifices. **Iuuenalis** in *quarto*. Velificatus athos & quicquid gracia mendax **Audet** in historia: passiuē protulit: **Sciendum** tamen quod & facio & facior ut ostendimus uetustissimi proferebant. **Si** uero facio uerbo uel fio uerbo integris manentibus aliud uerbum infinitum ante ea componatur non solum significationes & coniugationes in eis integras seruamus: sed etiam accentus: ut calefacio calefacis: tepefacio tepefacis tepefacit. **In** secunda enim & tertia persona penultimas acuiamus: quae sunt breues. **Similiter** calefio calefis calefit: tepefio tepefis tepefit: finales seruant accentus in secunda & tertia persona: quos habet in simplicibus. **Auerto** quoque actiuo reuerto & reuertor: prauerto & prauertor in una eademque ponitur

significatione. **Virgilius** in primo *æneidos*. **Harpalicæ** uolucrumq; fuga præuertitur hebrum **Idem** in eodem. **Præuerrere** uentos. **Verlo** h/ milititer actiuum ex quo conuersor deponens. **Cicero** in *ptagora*. **Nūc** a uobis a protagora & socrate postulo concedatis alter alteri: & inter uos de huiuscemodi rebus controuersæ non concertetis. **Sunt** alia quæ & coniugationem mutant cum genere in eadem manentia significatione: ut labo labas neutrum ὀλησθαι ὀλησθαι & labor labe ris deponens. **Virgilius** in secūdo *æneidos*. **Labat** ariete crebro **Ianua** **Idem** in quarto *æneidos*. **Labitur** infelix dido. **Similiter** & lauo lauas: & lauo lauis sed lauis magis pro humectas dicitur: **Virgilius** i. x. **Visceribus** super incumbens lauit improba teter **Ora** cruor: **Sunt** tamen alia quæ cum coniugatione mutant significationem. ut mando ἐντέλλομαι mādas. & mando μάσσω ἀειδέσθαι mādis. fundo σεπέλλω σέω ω fundas: fundo ὠδωχέω fūdis obsero περικλείω περισάλλω τὸν ἀοχλόν obseras: obsero περιδρείω obseris: appello πρόσγορεύω: appellas: appello ἀκέλλω appellis: uolo πᾶσι uolas: uolo βούλομαι uis. cōsternor κατασπῆσθαι cōsternaris: cōsternor. σπῆσθαι cōsterneris. **Nā** lego legas & lego legis. dico dicas & dico dicis. etiam in prima persona habent differentias temporum **Nam** lego legas: & dico dicis producunt penultimas: lego legis & dico dicas corripunt. **Sunt** alia quæ una uoce & una coniugatione diuersas habent significationes: ut torreo tam uro q̄ uerto uel uoluo significat. **Virgilius** in quarto *georgicorum*: **Iam** rapidus torrens sicientes syrius indos. **Lucretius** in septimo. **Ingentes** fato torrente ruinas. **Colo** queq; pro diligo & habito & aro accipitur committo etiam pro credo & pecco: nec non admitto pro assumo & pecco. **Iuuenalis** in secundo: **Iam** fas est admitte uiros: dormitat adulter. **Ille** iubet sumpto iuuenem properare cucullo. **Idem** in eodem. **Quid** pheras admisit: quæ nā est hæc culpa puella. **Sapio** pro prudentia & sapore. **Idem** in quarto: **Qui** meminuit calidæ sapiat quod uulua popinæ deficio pro desisto & uincor. **Salustius** in *iugurtino*. **Ab** rege defecerāt idest destiterant. **Iuuenalis** in quarto. **Et** fragor aurē **Percurrit** euentum uiridis quo colligo panni. nam si deficeret idest si uinceretur condo ædifico & cælo gratulor gaudeo pariter cum alio & gratias ago. **Afranius** in *cinerario*. **Sexte** frater mi salute cum saluus uenis. meliusq; ē gratulor diis .i. gratias ago. **Multa** præterea similiter tam in uerbis q̄ in aliis partibus orationis duplices habentia significationes inuenies.

De temporibus uerborum.

Quoniam quæ occurrerent memoria de uerborum uaria si-
gnificatione tractata sunt: nunc de tempore dicamus: **T**em-
pus accidit uerbo ad diuersi actus significationem accômo-
datum quod plerunq; ostendimus: uel in principalibus:
uel in penultimis declinatiôis litteris: ex qua etiam personæ & nume-
ri dignoscuntur. Sed personæ quidem in finalibus litteris. & numeri
Tempora uero ut dictum est in principalibus uel penultimis. Itaq; cū
nominis declinatio in fine solo moueatur uerbi & in principio & in fi-
ne & in medio plerunq; inuenitur moueri. In nomine enim differen-
tiæ casuum & numeri. hic uero & temporis & personarum ex declina-
tione ostenditur differentia & numeri. Sunt igitur tempora tria præ-
sens præteritum & futurum. Sed præteritum rursus diuiditur in tria
in præteritum imperfectum: præteritum perfectum: & præteritum
plusq̄ perfectum. Nec mirum tam late patere præteritum tempus cū
in notitiam nostram nihil sic naturaliter a longo sæculorū spacio po-
test uenire: quomodo actus præteriti temporis. in præsentem enim & fu-
turo pleraq; incerta uobis sunt: angustissimaq; est eorum nobis cog-
nitio: & dubia plerunq;. Itaq; singulis uocibus per hæc duo tēpora iure
sumus contenti. quāuis græci futurum quoq; diuiserunt i quibusdā
uerbis. In futurum infinitū ἀλλοησι ἢ ὠνησομαι. Et paulo post
futurū: quod atticū dicūt: ut ἀεθλον ἀεθονεσι ὠνησομαι. Melius
tamen Romani cōsiderata ratione futuri: quæ omnino incerta est sim-
plici in eo uoce utuntur: nec finiunt spacium futuri. est autem supradi-
ctorum temporum quædam cognitio inter se: sed antequā de ea dica-
mus latius supradicta repetamus. Tempus accidit uerbo præsens
præteritum & futurum. Quauis enim naturaliter instabili motu uol-
uitur: & eius pars iam præterit. pars eius sequitur: tamen ad ordina-
tionem nostrorum diuersa gestorum tempora quoq; diuidimus. Vn-
de iure præteritum in tres differentias partimur. Nihil enim certius
ut dictum est ad notitiam nostram potest uenire q̄ gesta per diuersū
temporis spacium præteriti. Facile enim dignoscitur utrum multo an-
te an nuper sint facta: an cœperint quidem: necdum tamen sunt per-
fecta. Itaq; quod accidit: ipsis rebus: quas agimus nomen tempori ip-
si imponimus præteritum imperfectum nominantes i quo res aliqua
cœpit geri. necdum tamen perfecta est: præteritum uero perfectum in
quo res perfecta monstratur. Præteritum plusq̄ perfectum in quo iā

Tempus.

in uerbo
autem tps pms & supradicta dicitur
et nō alia tpa. pms et futm.

Pms imperfectum

Pms perfectum

Pms plusq̄ perfectum

iq

pridem res perfecta ostenditur. Instans autem indiuiduum est: quod
 uix stare potest. Vnde merito a quibusdam instans imperfectum no/
 minatur. nisi enim sit imperfectum i eo adhuc esse actus intelligi non
 potest. Futurum quoque cum incertum sit ut ostendimus & infinitum
 utrum paulo post an multo erit non potuit discretis quibusdam fini/
 bus declinationis uti. Itaque una uoce contentum fuit. Et indicatiuus
 quidem modus habet tempora omnia quippe eo modo omnia quæ
 egimus uel agimus uel acturi sumus absque uolo impedimento iudica/
 mus. Imperatiuus uero præsens & futurum naturali quadam necessi/
 tate uidetur accipere. ea etenim imperamus quæ uel in præsentis stati
 uolumus fieri sine aliqua dilatione uel in futuro. Non solum enim illi
 qui nondum cœpit imperans utimur præsentis tempore imperatiui
 sed etiam illi qui cœpit & in ipso actu est ut permaneat in eodem: ut si
 quis ei qui cœpit uersum legere dicat. lege usque ad finem. Apud græ/
 cos etiam præteriti temporis sunt imperatiua: quæ ipsa quoque ad fu/
 turi temporis sensum pertineant ἀνερωχόν τω νόρῳ aperta sit porta
 Videtur imperare ut in futuro tempore sit præteritum: ut si dicam ar/
 peri nunc ianuam: ut crastino sit aperta. Ergo nos quoque possumus
 in passiuis uel in aliis passiuam declinationem habentibus uti præteri/
 to tempore imperatiui coniungentes participium præteriti cum uer/
 bo imperatiuo præsentis uel futuri temporis: ut amatus sit uel esto πᾶ
 φιλης doctus sit uel esto δεδιδάχως clausus sit uel esto κερλεθώς
 Quod autem uim præteriti habet huiusmodi constructio ostendit
 subiunctiua præteritiperfecti: quæ similiter proferuntur in passiuam
 declinationem: ut amatus sim sis sit: Ergo si amatus sit in subiuncti/
 uo præteriti temporis est. Bene etiam in imperatiuo præteriti potest
 accipi. Quippe cum & in præsentis tempore imperatiui tertia persona
 similis est in omni coniugatione tertiæ personæ subiunctiui ut amet
 doceat legat ametur doceatur legatur: & in passiuis quidem uel simi/
 libus hoc possumus dicere. In actiuis uero uel neutris nullo modo ni/
 si participia præteriti habeant. optatiuus autem quæ ipse quoque uide/
 atur ad futurum pertinere. ea enim optamus quæ uolumus nobis uel
 in præsens uel in futurum dari. tamen habet & præteritum tempus:
 quia euenit sæpe de absentibus & de ignotis rebus præcari: ut factæ
 ante nobis possent in notitiam uenire ut si filio meo romæ in præsentis
 degente optans dicam: **Vtinam** Romæ filius meus legisset: aucto/
 res propter quos nunc ibi moratur. **Vtinam** profectus esset Romam

ante uiginti dies. Possumus tamen hoc uti modo etiam ostenden-
tes quæ optamus non euenisse: ut **Virgilius** in primo **æneidos**. Atq;
utinam rex ipse noto compulsus eodem **Affloret æneas**. Et utinam
Genci. **Pompei** cum **Caio Cæsare** societatem aut nunq̄ coniunxisset
aut nunq̄ diremisses. In hoc autem modo duntaxat & in infinitiuo
tempora coniuncta habent latini. præsens cum præterito imperfecto
& præteritum perfectum cum plusquam perfecto ad imitationem
græcorum quauis hoc quoq; conati sunt quidam disiungere: sed
melius est esse coniuncta. Nam præteritum imperfectum rationabi-
liter idem est & præsens. Dico enim utinam legerem nunc: & utinam
legerem heri. Nimia est enim cognatio eorum temporum præsen-
tis & præteriti imperfecti. & maxime in hoc modo. Quippe cum
utrunq; imperfectum intelligitur. Potest autem iste optatiuus & in
captus & non incaptus ante intelligi: Nam si dicam utinam legerem
heri quoq; quomodo nudiustertius: ostendo cœpisse quidem & nun-
dum finisse. Sin autem dicam. utinam legerem heri: saltem osten-
do nec cœpisse: Similiter si dicam utinam ad huc legerem: osten-
do cœpisse quidem in præterito: in præsentem autem cessare. Sin au-
tem dicam utinam legerem: uel saltem nunc ostendo nec cœpisse ad
huc. sic & per cætera tempora eiusdem modi. Præteritum quoq; per-
fectum & plusquam perfectum optatiui coniuncta sunt. Licet enim uel
multo ante: uel pauloatē esse perfectum: hæc eadē intelligere nos optare
ut si dicam utinam legisse ante quinquaginta annos: & utinam legissem
ante horam: nec mirum sic infinite in hoc modo intelligi præteri-
tum: quod quantum ad ueram intelligentiam nullum certum: nec
inceptum nec finem habuit. Subiunctiuus cum apud græcos con-
iuncta habeat tempora: apud nos diuisa habet omnia: quomodo
indicatiuus de cuius contextu cum de constructione orationis tra-
ctabimus latius differemus. Infinitiuus modus quoq; coniuncta
habet tempora: quomodo optatiuus: præsens & præteritum im-
perfectum præteritum perfectum & plusquam perfectum: quomodo
apud græcos. Cum enim dicimus legere: imperfectam rem signi-
ficamus: quæ uel ad præsens uel ad præteritum imperfectum at-
tinet. Cum uero dicimus legisse: rem demonstramus perfectam
quæ sua est tam præteriti perfecti quam plusquam perfecti. No-
tandum etiam quod uim nominis ipsius rei habet uerbum infini-
tum. Vnde quidam etiam nomen uerbi hoc esse dicebant. Di-

co enim bonum est legere: ut si dicam bona est lectio. Itaque omnis
 modus finitus potest per hunc interpretari: ut si dicam lego quid in/
 dicaui? legere me. **Lege:** quid imperavi? legere te? utinam legerem
 quid optavi? legere me. **Cum legam uenio.** quid iunxi? prius le/
 gere post uenire. **Gerundia** quoque uel participalia cum participio/
 rum: uel nominum uideantur habere aliquos casus: nec tempora si/
 gnificent quod alienum est a uerbo legendi legendo legendum lectū
 lectu: infinitiui tamen uice funguntur, quod solet apud graecos arti/
 culis coniūgi. Itaque pro infinitiui qui coniungit genitiuo casui: articuli
 apud graecos nos utimur in di terminatione: quae similis est genitiuo
 legendi **Τοῦ ἀναγίνωσκειν καὶ τοῦ ἀναγινώσκεισθαι τοῦ ἀναγινώσο**
μεν pro eo autem qui datiuo articuli adiungitur infinitus apud
 graecos etiam antecedente praepositione nos in do utimur termi/
 natione: quae similis est datiuo uel ablatiuo nominis: nisi quod uer/
 bum hoc existimantes. **Quidam** etiam o corripunt finalem eius
 Iuuenalis in primo: **Plurimus** hic aeger moritur uigilando: sed il
 lum languorem peperit cibus imperfectus. **Alphius** auitus in se/
 cundo excellentium: **Spaciando** paulatim trahit. **Est** enim dime/
 trum iambicum: ut legendo **ἐν τῷ ἀναγινώσκεισθαι ἐν τῷ ἀναγινώσει**
κεῖν ἐν τῷ ἀναγινώσομαι. pro eo quoque qui accusatiuo adiungitur:
 in dum terminatione utimur: qui similis est accusatiuo nominis:
 ut legendum **ἀναγινώσειν**. Huic tamen frequentius solet etiam
 praeponi praepositio ad: ut ad legendum. **Ex** quo ostenditur magis
 nomen esse quam uerbum. **Verbo** enim separata praepositio per apposi/
 tionem praeponi non potest. **In** duo quoque terminantia inueniuntur
 ante se habentia separatam praepositionem. **Cicero** pro **Milone:** **Hu**/
ius ergo interfector si esset in confitendo. **Quomodo** ergo frequentis
 sime in dus desinentia uerbalia nomina: & eorum obliquos casus, p/
 ferre solent **Romani** pro infinitis in graeca elocutione prolatis: ut le/
 gendi **Virgilii** causa uigilo. **Τοῦ ἀναγινώσομενον βίργιλιον χάριν**
ἀγρυπνῶ τοῦ ἀναγινώσκεισθαι βίργιλιον χάριν ἀγρυπνῶ. **Cicero**
in primo inuestiuarum. **Nihil** hic ininitissimus habendi senatus
 locus. **δὴλα μὲν ἴσα φρουρότατος τῆς ἐξομῆνης γερύσιτόπος.**
Sic gerundia uel supina proferuntur. **Hoc** tamen uidetur inter ge/
 rundia supradicta: & nomina quorum & nominatiuus in dus profer
 tur interesse quod quando sunt absque dubitatione nomina simili ca
 sui adiunguntur: & discernunt genera: ut intelligendi hois gratia &

amandæ uirtutis causa: & emendi mancipii studio ueni. Quando
 uero gerundia sunt idest loco infinitiui cum articulo iuncta apud græ
 cos accipiuntur: nec genera discernunt: nec numeros: quod suum est
 infinitiuorum uerborum & illum sequentem casum: quem & uerba
 ex quibus nascuntur: ut si dicam: intelligēdi **H**omerum causa uenio
 quāuis rarus sit huiuscemodi constructionis usus. **S**imiliter dicimus
 intelligendo **H**omerum profeci: amando uirtutem legi: & inuidēdū
 nobis non est & minime nocendum uirtuti. **Q**uia superiorum accusa
 tivo inferiorum uerba datiuo adiunguntur. **P**raeterea gerundia tam ab
 actiuis q̄ a communibus nascentia tam actiuam q̄ passiuam habent
 significationem. **N**omina uero mobilia supradictæ formæ i dus & in
 da & in dum desinentia unam & magis passiuam. **S**olemus enim p
 uerbum passiuum ea interpretari. **Q**uid est enim amanda est uirtus?
 nisi digna ut ametur: & munitissimus habēdi senatus locus nisi idest
 in quo habeatur senatus. **V**nde raro inueniuntur a neutris absolutam
 significationem habentibus. ut sto sedco surgo. **N**emō enim dicit: stā
 dus sedendus surgendus. **Q**uorum supina significationem cum suis
 seruant uerbis simplicem. **A** ceteris uero neutris & a deponētibus ge
 rundia quidem eandem significationem habēt: quam & uerba: ut fa
 ciendi τοῦ ποι εἶν sequendi τοῦ ἐπείθεσθαι loquendi τοῦ λαλεῖν. **N**omi
 na uero supradictæ formæ similiter quomodo supra diximus magis
 passiuam faciendus ποιητέος idest qui debet fieri sequendus ἀκολου
 οῦτέος: idest quem debet sequi loquendus λαλητέος. idest quem de
 bemus loqui. **P**raeterea ex forma participiorū præteriti temporis duæ
 terminationes inueniuntur: quarum prior in um altera in u finitur:
 ut uenatum uenatu. **E**t in um quidem eandem significationem ha
 bet: quam in dum desinens cum præpositione ad. **Q**uid est enim
 uenatum? nisi ad uenandum: quæsitum nisi ad quærendum. **V**ir
 gilius in quarto aeneidos: **V**enatum aeneas unaq̄ miserrima dido:
In nemus ire parant. **I**dem etiam in nono: **S**i fortuna permittitis uti
Quæsitum aeneam: & moenia palantea. idest ad quærendum. **V**ide
 tur tamen hoc quoque quasi ipsius nominis rei esse accusatiuus: et
 sine præpositione profertur: quod quasi ad locum habet etiam si
 gnificationem: quemadmodum nomina ciuitatum: quæ etiam cum
 ad locum significant carent præpositione. **S**equens quoque forma
 quæ in u terminatur ablatiuus mihi uidetur ipsius nominis: quo
 res ipsa significatur: carens similiter præpositione. **Q**uis est enim

miserabile uisu: nisi uisione? **V**isio enim tam ex actione q̄ ex passione
 potest fieri. **D**iximus autem superius quod infinitiuum in nomē reso-
 luitur. **Q**uomodo autem & participia prateriti temporis & nomina
 rerum in us correptam desinentia solent ante u uel s uel t uel x habe-
 re sic habent & ista: ut læsum læsu morsum morlu: amatum amatu:
 doctum doctu captum captu fluxum fluxu. **S**icut autem supra do-
 cuimus communem habent significationem ab actiuis uel comuni-
 bus nata ut oratum πρόσ τὸ παρακαλεῖν πρὸς τὸ παρακαλεῖσθαι τῶ/
 παρακαλεῖν τῶ παρακαλεῖσθαι ἀντι τοῦ παρακλησει. **I**dem enim signi-
 ficamus. **S**upina uero nominatur quia a passiuis participiis: quæ qui-
 dam supina nominauerunt nascuntur. pro omni autem tempore infi-
 nitium uerbi solent accipi. **D**icimus enim legendi causa in honore sui
 & sum & ero. τοῦ ἀναγίνωσαι καὶ τοῦ ἀναγίνωσκεν καὶ τοῦ ἀναγν-
 ῶσκειν χάριν καὶ τοῦ ἀναγνώσθηναι καὶ τοῦ ἀναγίνωσκειν καὶ τοῦ
 ἀναγνώσθεσθαι χάριν. **Q**uod autem ab actiuis & cōmunibus ue-
 nientia communem habent significationem: usus quoq; approbat.
Virgilius in bucolicis: Cantando tu illum: aut unq̄ tibi fistula cara.
Iuncta fuit, actiue protulit. **I**dem in eodem. Frigidus in pratis cantā-
 do rumpitur anguis: passiuē protulit. **I**dem i secundo aeneidos. Quis
 talia fando Myrmidonum, actiue protulit. **I**dem in eodem passiuē:
Fando aliquid si forte tuas peruenit ad aures. **S**olebant enim atiqui
 fatus communiter proferre. **I**dem in tertio georgicorum: **V**ritq; uidē-
 do **F**emina: nec nemorum patitur meminisse nec herba: passiuē pro-
 tulit. **E**t uidendo perit actiue: id est dum uidet. **Q**uod autē hæc quo-
 que nomina sunt ostendit præpositio quæ frequenter inuenitur: ut
 supra diximus. tam ante accusatiuum q̄ ante ablatiuum eorū casum
Ad uenandum & in uenando. **I**n neutris uero & in deponētibus quo-
 modo supra dictum est simplices habet significationes. **I**mpersonale
 autem hanc habet differentiam ad infinitum: q̄ infinitus altero uer-
 bo finito omnimodo eget. **I**mpersonale uero actum quidem perfectū
 significat per omnes modos: persona uero sola deficit: quæ si addatur
 perfecti uice fungit uerbi per omnes quomodo diximus modos. **P**er
 indicatiuum: ut curritur a me pro curro. **I**mperatiuum curratur a te
 pro curre. **O**pratiuum utinam curretur a te pro utinam curreres. **S**ub-
 iunctiuum ut curratur a te pro curras: **I**nfinitiuum curri a te oportet
 pro currere te oportet. **H**oc autem interest inter infinitiuū passiuū &
 infinitiuum qui sit ab impersonalibus: quæ nascuntur a uerbis actiuis

q̄ infinitiuus passiuus uerbo eget solo ad p̄fectam significationem :
ut amari uolo. φιλειδαι βούλωμαι . Infinitiuus uero impersonalis nō
solum uerbo: sed etiam ablatiuo casu p̄ se indiget absq; accusatiuo. q̄
si ad eum reddatur accusatiuus infinitiuum: necesse est eum passiuū
intelligi: ut amari a me unlo filium. Sape etiam non positus supaddi
tur accusatiuus: ut si dicam doceri a te uolo & subaudias me.

De coniugatione temporū.

Quoniam igitur de singulorum temporibus modorū: quæ
memoriæ occurrerent differuimus: de cognatione tempo/
rum deinde tractemus. Est enim quædam cognatio præ/
sentis quidem temporis cum præterito imperfecto & futuro: præteriti
uero p̄fecti præterito plusquāp̄fecto. Præsens tempus proprie dicitur
cuius pars præterit: pars futura est. Cum enim tempus fluuii more
instabili uoluatur cursu: uix punctum habere potest in præsentis: hoc
est in instanti. Maxima igitur pars eius sicut dictum est. uel præterit
uel futura ē. excepto sum uerbo quod ὑπαρκτικόν græci uocāt: quod
nos possumus substantiuum nominare. Id enim semper est omnium
p̄fectissimum cui nihil deest. Itaq; præteriti quoque p̄fecti uim habet
quod ostenditur quādo participiis præteriti coniunctum officio fun/
gitur præteriti per passiuorum declinationem: uel similibus passiuis.
Similem huic uim habent etiam uocatiua: ut Priscianus uocor nomi
nor dicor nuncupor appellor. Alia autem uerba præsentis sicut dixi/
mus inter præteritum & futurum sunt. Exempli causa. Si incipiam
uersum aliquem scribere: & dico scribo uersum dum adhuc ad finem
non puenero: & cum pars eius iam scripta sit: pars autē scribēda. Er/
go præsens tempus hoc solemus dicere: quod cōtineat & coniungat
quasi puncto aliquo iuncturam præteriti temporis & futuri: nulla in
tercessione interueniēte. Vnde stoici iure hoc tempus præsens etiam
imperfectum uocabant ut dictum est: eo q̄ prior pars eius quæ præte/
rit tranfacta est. Deest autem sequens id est futura: ut si in medio uer/
su dicam: scribo uersum priore eius parte scripta: cui adhuc deest ex/
trema pars præsentis uerbo: dicēdo scribo uersum: sed imperfectū
est quod deest adhuc uersui quod scribet. Ex hoc igit id est præsentis
nascit præteritū imperfectū cum non ad finem p̄ferimus in præsentis id
quod icēpimus: ut i eodē exēplo maneamus si icēpiā scribere: & imp/
fectū eū relinq̄am tūc uerbo præterito imperfecto dicēs: scribebā uersum.

Ex eodem: id est praesente nascitur etiam perfectum. Si enim pueniat ad finem praesens inceptum statim utimur praeterito perfecto. Continuo enim scripto ad finem uersu dico scripsi uersum. Et sciendum quod plerunq; uel litteras quasdam: uel syllabarum tempora mutat praeteritum perfectum: & uel pares habet cum eo uel minores uel ampliores syllabas: ut lego legi: doceo docui: facio feci: sedeo sedi: domo domui

Ex eo iterum id est praeterito perfecto nascitur plusquamperfectum si inue: rauerit res a nobis perfecta. Mox enim scripto uersu recenti adhuc perfectione dico scripsi uersum propria significatione. Sin dudum perfectum sit incipit transire in plusquamperfectum. Ita scripseram proprie de hoc dicimus. Sciendum tamen quod Romani praeterito perfecto non solum in re completa modo utuntur: in quo uim habet eius quod apud graecos $\alpha\sigma\tau\alpha\kappa\alpha\iota \mu\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma$ uocatur: quem stoici $\tau\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\omicron\nu \acute{\epsilon}\nu\epsilon\varsigma \omega\tau\alpha$ nominauerunt sed etiam pro $\alpha\omicron\rho\iota\varsigma\omicron\nu$ accipitur: quod tempus apud graecos tam modo perfectam rem quam multo ante significare potest. Sed sicut apud illos infinitum tempus adiectione $\tau\omicron\upsilon\acute{\alpha}\rho\tau\iota\tau\eta \acute{\alpha}\varsigma\epsilon\rho\eta\tau\epsilon\eta$ aduerbii $\tau\omicron\nu\pi\acute{\alpha}\rho\alpha\kappa\epsilon\iota \mu\acute{\epsilon}\nu\omicron\nu$. id est adiacens tempus & adiectione $\upsilon\pi\epsilon\rho\sigma\upsilon\nu \tau\acute{\epsilon}\lambda\iota\kappa\omicron\nu$. id est plusquamperfectum. Sic apud nos hoc idem est. id est praeteritum perfectum. Potest & modo & multo ante intelligi perfectum: & apud auctores hoc exemplis approbatur. Euander enim apud Virgilium in octauo de matre sua dicit. Cecinit quae prima futuros Aeneadas magnos & nobile palanteum. cecinit dixit pro cecinerat. Multo enim ante illam cecinisse intelligit: & ipse poeta ex sua persona: Troia qui primus ab oris Italiam fato profugus: lauiuaque uenit Littora. uenit posuit prouenerat. hic enim quoque multo ante intelligit uenisse Aeneam ad Italiam: ergo proprie si quis contempletur uim praeteriti non aliam significationem iudicet hoc habere quam illud quod apud graecos $\alpha\omicron\rho\iota\varsigma\omicron\nu$ uocant. Hoc autem differt a plusquamperfecto: quod illud per se platum non eget aduerbio pridem: quod habet in se naturaliter. nisi si uelimus explanandae quantitatis causa temporis addere ante quot dies uel annos nec licet illi modo uel nuper aduerbia adiungere. Praeteritum uero perfectum ad manifestandam significationem eget modo uel pridem aduerbiis. Futurus ex praesenti nascitur. Quippe cum praesens medium sit praeteriti & futuri. Itaque consonantes praesentis seruat tam praeteritum imperfectum quam futurum: ut dico dicebam dicam. Praeteriti uero perfecti consonantes seruat plusquamperfectum: ut dixi dixeram: sed tamen in subiunctiuo modo futurus quoque praeteriti perfecti seruat consonantes

ut dixi dixerō: quod non sine ratione euenire uidetur. **N**am futuro quoque temporis cognatio est cum præterito perfecto: quā ad infinitatē temporis hoc est ad ἀόριστον. **S**icut enim præteritū perfectum uel modo uel paulo ante possumus intelligere: sic etiam futurum uel mox uel multo post possumus intelligere futurum: ut si dicam scribā uel scripsero: incertum futuri temporis spacium monstro. **N**ec mirum cum in omnibus quoque comparatiuis si dicam fortior: incertum ē utrum multo an paruo superet illum ad quem comparatur. habet igitur affinitatē sicut ostendimus cum præterito futurum: quod præsens medium ē inter præteritum imperfectū & futurum. **C**um præterito uero perfecto quia incertum significat temporis spacium. **C**um igitur in aliis modis præsentis sicut dictum est consonantes seruat futurum in subiunctiuo præteriti perfecti regulam sequitur: ostendens cum eo quoque se habere iura affinitatis. **I**demque ex participiis maxime possumus cōiicere quæ in præterito non finiūt spacium temporis præteriti: breue sit an longum. **S**i enim dicas amatus uel locutus: incertum est utrum modo uel multo ante. **S**imiliter in futuro amaturus locuturus: mox an multo post incertum est. **I**deo in plerisque uerbis ex præterito fit futurum ut amatus amaturus: habitus habiturus: locutus locuturus: auditus auditorus. **D**iximus autem in plerisque quia neutra præteriti temporis pleraque carēt participio: sed quia ad præsens quoque est ei cognatio fit etiam a præterito futurum: ut amans amandus: docens docendus loquens loquendus: audiens audiendus. **S**ed tamē sciendum quod omnia huiusmodi formæ participia. i. in desinentia etiam nomina esse possunt. **C**onfirmat autem supradictam rationem cognationis temporum etiam anomalorum. i. inæqualium declinatio. **I**n qua ex præterito fit præteritum imperfectum: & futurum in omni modo absque subiunctiuo: ut fero ferebam feram ferem. **E**x præterito uero perfecto tuli tuleram tulerim tulissim: & futurum subiunctiuo tulero. **I**n participiis quoque ex præterito passiuo nascitur futurum actiuo: ut latus laturus. **E**x præterito actiuo futurum passiuo: ut ferens ferendus. **S**ed quauis penitus mutant in quibusdam anomalis uerbis supradicta tempora omnes syllabas: significatio tamē integra manet eorum & cognatio temporum: ut sum eram ero. **N**ec mirum est cum in aliis quoque partibus orationis hoc inueniatur: ut cognata significatio in diuersis inueniatur uocibus: ut puta in nominibus. pater masculinum est: cuius foeminiuum est mater. **S**imiliter frater soror patruus amita auūculus:

matertera. Bonus eius comparatiuus melior: superlatiuus optimus. Iu-
 piter eius genitiuus iouis. Quantum ad usum iuniorum. Ego eius ge-
 nitiuus mei. Et ex contrario saepe significatio diuersa in similibus inue-
 nitur uocibus: ut liber libra fiber fibra helenus helena tullius tullia.
Propria enim nomina non sunt naturaliter mobilia sed ex se se nascu-
 tur. Sicut etiam supradicta appellatiuorum feminina non sunt a ma-
 sculinis orta sed a se nata. Quauis similem mobilibus habeant for-
 mam. Illud quoque comprobatur cognationem temporum quod infinita
 uerba a praeterito tempore habent etiam futuri rationem dixisse dictu-
 ire: lassisse lassum ire: misisse missum ire: fluxisse fluxum ire. Sicut
 enim participia praeteriti temporis rationem regulae sumunt a uerbo
 praeteriti perfecti: sic eorum formam sequitur infinitum futuri. Infinita
 autem nomina sunt: ut dictum est ab eo quod carent significatione
 diffinita tam numerorum quam personarum. Sic neutra quoque nomina
 appellamus ab eo quod carent utroque genere. Defectiua praeteriti tem-
 poris perfecti & pluraque perfecti: necnon etiam futuri subiunctiui: quia
 ex supradictis nascitur temporibus sunt in se desinentia inchoatiua
Nec meditatiuorum tamen supradicta tempora memini me inuenisse:
 ut feruesco calesco horresco tepesco esurio lecturio micturio parturio
Sunt alia uerba quibus desunt diuersa tempora usu deficiente non ra-
 tione significationis. & quibus desunt praeteritum perfectum & omnia
 quae ex eo nascuntur: ut sisto tollo seruo aio furo: quod Varro ponit.
Ergo aliorum uerborum perfectis quae uidentur eandem significationem
 habere pro his utimur in quibus inuenimus ut percutio percussi sta-
 tuo statui seruo percussi sisto statui uel ut quidem steti: quod est a sto
Sed Iuuenalis in tertio. Gaudentes sacro peregrina ad pulpita can-
 tu Prostitui: pro prostiti: Sustulo antique sustuli. tollo sustuli suffero
 sustuli. Tollo antique tuli sero tuli insanio insaniui furio insaniui meto
 etiam quidam messui quidam messum feci: sed usus uetustissimorum messui
 comprobatur. Quod cum de praeterito tractabimus ostendetur. Cerno cre-
 ui & cresco creui apud uetustissimos inuenitur. A maeceo unde mae-
 roeor merui debet facere: sed in usu non est maeceui: sed maeceus sum.
Mando mandis eius praeteritum perfectum quidam mandis: alii man-
 diui alii mandidi esse uoluerunt. Liuius in odyssaea. Cum socios nostros
 mandisset impius cyclops. A strido quoque alii stridui: alii stridi protu-
 lerunt. Ennius in duodecimo annalium. Missa quoque per pectus dum
 transit striderat hasta. In passiuo & commumbus & deponentibus

idest in omnibus uerbis in or terminantibus desunt tempora præteri-
 ta perfecta : & omnia quæ ex his nascuntur . Participia tamen con-
 iuncta uerbo substantiuo : & omni eius tempori : eorum uice fungū-
 tur : Quod græci quoq; solent facere in multis uerbis : præteriti per-
 fectionis & plusq; perfecti : & maxime in modo optatiuo & subiunctiuo
 ΤΕΤΥΜΜΕΝΟΙ ΕΙΣΙ ΤΕΤΥΜΜΕΝΟΙ Η ΣΑΝΙΔΡΙΣΙΚΑ ΕΠΟΤΑΚΤΙΚΑ ΤΕΤΥΜΜΕ-
 ΝΟΣ Ε ΑΥΤΩ ΗΣ Η ΤΕΤΥΜΜΕΝΩ ΕΑΥ Η ΤΟΝ Η ΤΟΝΤΕΤΥΜΜΕΝΟΙΕ ΑΥΤΩ ΜΕΝ Η
 ΤΕΤΥΜΜΕΝΟΙ ΗΕΥΚΤΙΚΑ ΤΕΤΥΜΜΕΝΟΣ ΕΙ ΗΥ ΕΙ ΗΣ. ΕΙΗ ΤΕΤΥΜΜΕΝΟ ΕΙΗΤΟΝ ΕΙ-
 ΗΤΟΝ ΤΕΤΥΜΜΕΝΟΙ ΕΙΗΔΕΝ ΕΙΗ ΤΕ ΕΙΗΘΑΝ : ut fuissent . Sed cum apud
 græcos etiam pene innumerabilia sint uerba : quæ uel litterarum in-
 consonantia uel regularum quibusdam rationibus impediuntur uel
 usu : ut habeant declinationem plenam per omnia tempora apud
 nos hoc pauca patiuntur . Inueniuntur tamen in o desinentia : sed
 non multa in quibus præteritum perfectum per participium solet de-
 monstrari : quæ neutro passiuæ artium scriptores nominant . Sunt autē
 hæc sola gaudeo gauisus sum audeo ausus sum soleo solitus sum fido
 fisis sum fio factus sum . Quorum tamen antiquissimi solebant &
 præteritum perfectum proferre hoc modo . gaudeo gauisi audeo au-
 si soleo solui fido fisi fio fii sed nunc his non utimur . Sunt uerba qui-
 bus desunt & tempora & personæ : ut fores foret forent fore cedo in-
 fit Cuius Varro in mensuralibus primam ponit personam in fio . Aio
 quoq; præterito perfecto deficit in quo etiam in multis uerbum defi-
 cit . Item impersonalia uerba quæ ex se nascuntur deficiunt per tem-
 pus futurum in modo infinito . ut poenitere poenituisse pudere pudu-
 isse : quæ antiqui puditum ire dicebant : & puditus participium . Plau-
 tus in bacchidibus : Neq; me neq; te tui intus puditum est factis quæ
 facis : Necnon metuere metuuisse deficit futuro : & timere timuisse la-
 tere latuisse apparere apparuisse obedire obedisse & pleraq; neutra se-
 cundæ coniugationis . horrere horruisse tepere tepuisse rubere rubuis-
 se pauere pauuisse . Inchoatiuorum quoque & meditatiuorum in infi-
 nitis non solum præteritum : sed etiam futurum tempus deficit . horre-
 scere tepescere seruescere parturire esurire lecturire . Necnon perfecta
 si sint eiusdem formæ inchoatiuorum plerunq; deficiunt futuro : ut di-
 scere didicisse poscere poposcisse compesco compescuisse . Quoniam
 de deficientibus per tempora sufficienter dictum est : Nunc de mo-
 dis tractemus .

De Modis .

Modi sunt diuersæ inclinationes animi uarios eius affectus
 demonstrantes. Sunt autem quinque. **I**ndicatiuus siue dif-
 finitus. **I**mperatiuus **O**peratiuus **C**oniunctiuus uel **S**ub-
 iunctiuus **I**nfinitiuus. **I**ndicatiuus quo dicimus: uel diffi-
 nimus quid agitur a nobis uel ab aliis: qui ideo primus ponitur: quia
 perfectus est in omnibus tam personis quæ temporibus. **E**t quia ex ipso
 omnes modi accipiunt regulam & deriuatiua nomina: siue uerba uel
 participia ex hoc nascuntur. ut duco ducens duxi ductus dux rego re-
 gens rexi rectus rex serueo seruens seruesco seruator horreo horrens hor-
 resco horror intelligo intelligens intellexi intellectus. lædo lædens læ-
 si læsus læsio. & quia ipsa prima positio uerbi quæ uidetur ab ipsa natu-
 ra esse prolata in hoc est modo quemadmodum in omnibus est casus
 nominatiuus. **E**t quia substantiam siue essentiam rei significat: quod
 in aliis modis non est: neque enim qui imperat neque qui optat: neque qui
 dubitat in subiunctiuo substantiam actus uel passionis significat: sed
 tantummodo uarias animi uoluntates de re carente substantia. **D**e
 inde hunc primum auctoritas doctissimorum tradidit modum in de-
 clinatione uerborum. **S**ciendum tamen quod quidam ausi sunt infi-
 nita ponere prima: sed male. **N**on enim oportet statim a re imperfecta
 aut dubia incipere. **Q**uidam enim dubitauerunt an uerba sint hæc &
 inter aduerbia magis ponenda censuerunt: quæ nec numeros nec perso-
 nas nec affectus animi certos habent: & egent semper aliis uerbis si-
 cut aduerbia. **D**icimus enim legere studeo studes studet. **S**ed hæc po-
 stea refutentur: nunc hæc sufficiat ostendisse: non bene ab infinitis quos-
 dam coepisse. **S**ed neque ab imperatiuis: neque ab operatiuis erat incipi-
 dum: **C**um hoc imperamus illo optamus: ut sit indicatiuus qui nisi pri-
 us sit notus non possumus scire quid imperemus: uel optemus. **S**ub-
 iunctiuus uero quem quidam dubitatiuum appellauerunt manifestam
 habet indicatiui cognitionem. **I**psa enim dubitatio ante se est indica-
 tiuum confitetur. **N**am si tollas dubitationem non esse opus subiun-
 ctiuo in re certa sed indicatiuo. **E**rgo non alius modus iure præpone-
 tur omnibus quam indicatiuus. **S**icut enim in nomine si quis proferat
 genitiuum uel alium post hunc casum multo ante nominatiuum co-
 gnouit ex quo nascuntur obliqui: sic qui aliquem modum profert:
 scit primum indicatiuum qui est pene uerbi rectus. **S**icut & præsens
 tempus ideo aliis præponitur temporibus: & primum obtinet locum
 quæ in ipso sumus dum loquimur de præterito & futuro: **E**t quia ad
 q ii

praesens praeterita & futura intelliguntur: quod si non sit alia intelligi
minime possunt: & quia positio uerbi indicatiui ab ipso incipit: & q
ex ipso caetera tempora trahunt regulas: & q praeteritum non potest
esse nisi prius praesens fuerit. Futuri autem uox sine significatione est
set: nisi nobis cogitantibus & notionem sumuntibus ex praesenti uel
praeterito. **De futuro quoque** sumimus notionem: uel ex his quae nobis
in ore ueniunt: uel ex ipsa natura rerum uel ex cogitatione. In ore qui
dem ut si uideam scribentem in praesenti: ex hoc concipio & futuri tem
poris scripturam. natura ut cum uideam solem occidentem in praesenti
possum scire naturali motu reuersurum: quod est futuri. **Cogitatione**
uero ut si cogitem diluuium quale sit in praesenti: ex hoc notionem
concipio futuri. **Similiter** prima persona praepositur aliis: quia ipsa
loquitur: & per ea ostenditur secunda ad quam loquitur: & tertia de
qua loquitur. **Nisi enim** prima persona sit quae proferat sermonem
aliae esse non possunt. Et q ista sine illis inueniri potest cum secum ali
quis loquitur: illae autem sine ista non inueniuntur. **Et quia** causa na
turaliter ante causatiuam: quam *αιτιον* graeci uocant: esse solent. **Cau**
sa autem sit secunda & tertiae personae prima persona. **Iure igitur** illis
praepositur quae sunt causatiuae: **A** singulari quoque numero incipi
mus: q hic naturaliter primus est numerorum: qui duplicatus: uel
multiplicatus facit numerum pluralem. **Et actiua** ideo prima profe
runtur: quod naturaliter praecedat actus ante passionem: quae esse non
potest: nisi sit actus: & qui agit incipit: sequitur autem qui patitur. **Et**
q uerbum actiuum additione egent litterae: uel litterarum ut faciat
passiuam ex se. **Breuius** igitur de omnibus modis repetamus. **Modi**
sunt ut praedictum est diuersae inclinationes animi: quas uaria decli
natio consequitur uerbi. **Indicatiuus** igitur primus ponitur propter
quas enumerauimus causas. **Indicatiuus** autem dicitur q per eum
indicamus quid agatur. **Imperatiuus** est quo imperamus aliis: ut fa
ciant aliquid uel patiantur: qui inde secundum tenuit locum: q per
se absolutus quemadmodum indicatiuus non indiget auxilio alteri
us partis ad plenam significationem: licet per tempora & personas de
ficiat naturaliter. **Solemus** autem non solum imperantes sed etiam
orantes sapissime eo uti. **Virgilius** in primo aeneidos. **Musa** mihi cau
sas memora quo numine laeso. **Virgilius** iterum in undecimo aenei
dos: **Vos** o calliope precor aspirate canenti. **Tertius** est optatiuus: q
qui quanuis & temporibus & personis perfectior esse uideatur impe

ratio : tamen eget aduerbio optandi : ut plenum significet sensum : &
 q̄ qui optat inferior uideatur esse imperante. Itaq; iure post imperati
 uum ponitur. Quartus est subiunctiuus quippe iure : qui egetur non
 modo aduerbio uel coniunctione uerumetiam altero uerbo : ut per
 fectum significet sensum ut **Virgilius in bucolicis**. **Cum** faciam uita
 lam pro frugibus ipse uenito. Et sciendum q̄ omnibus modis alijs
 sociari potest subiunctiuus : qui cum diuersas habeat significationes
 non ab una earum : sed a constructione nomen accepit : ueluti deno
 minatiua : quæ diuersas habentia significationes : generale tamen
 nomen multarum specierum sibi defendunt. Est enim quando dubi
 tationem significat : ut si uideam intelligo : Est quando confirmatio
 nem. **Virgilius in primo aeneidos**. Certe hinc romanos olim uoluē
 ribus annis Hinc forte ductores reuocato a sanguine teucris Qui ma
 re qui terras omni ditione tenerent Pollicitus. Tenerent enim confir
 matiue dixit. Est quando suadentes hoc utimur : ut si dicam. pro
 dest ut legas. Est quando imperantes ut ne dicas ne facias. in quo
 nec eget alio uerbo. Est quando ostendentes potuisse fieri nisi quid
 impedimento fuisset : ut facerem si placuisset dicerem si licuisset Pol
 sunt fortassis præter eas perspicatius inquirentibus & alia prædicti
 modi significationes inueniri. Infinitiuus est qui & personis & nu
 meris deficit. Vnde & nomen accepit infinitiui : q̄ nec personas nec
 numeros diffinit : & eget uno ex quattuor supradictis modis ut si
 gnificet aliquid perfectum ut legere propero : legere propera utinam
 legere properarem cum legere properem. Impersonale uerbum suæ
 cuiusdam est significationis : & solet uel a neutris actiuam uel abso
 lutam uim habentibus : non tamen passiuam plerunq; nasci : ut sta
 tur curritur uiuitur ambulatur uel ab actiuis ut amatur legit. A passi
 uis uero uel communibus uel deponentibus nunq̄ nisi ab uno mise
 reor miseretur. Sed magis id quoq; a misereo est. **Vetustissimi** enim
 pro misereor misereo dicebant. Sicut diuersis supra ostendimus usi
 bus. Supina uel participialia cum nec personas discernant & temporibus
 careant sine quibus uerbum esse non potest : & cesus assumant :
 & præpositionibus separatis adiungantur sine dubio mihi nomina
 esse uidentur : quæ tamen loco infinitiuorum ponuntur tam actiuo
 rum quam passiuorum Nec per se ea solum posita pro infinitis accipi
 untur : sed etiam eiusdem formæ indubitabilia nomina alijs nomini
 bus adiuncta secundum eundem casum. **Vt Cicero in primo inue**
 q̄ iii

eti. Nihil enī munitissimus habendi senatus locus idest tutus habere
 senatū ἀσφαλὴς ἔχειν τὴν γερουσίαν. Inter mobilia tamē nomia eius
 dem forma: & hæc: idest lupina: hoc interest: q̄ hæc siue ab actiuis.
 siue a cōmunibus sint nata: communem habent significationem: ut
 amādi τοῦ φιλεῖν καὶ τοῦ φιλεῖσθαι illa uero passiua[m] solā: ut amādu
 amanda amandū ὀφίλιον ὀφείλονος ἢ φιληθῆσθαι ὀφείλη Τὸ φιληθῆσθαι
 NON idest qui uel quæ uel quod debet amari. Et q̄ lupina cū sint neu/
 tri generis: & semper singularia coniunguntur diuersis generibus &
 numeris ut amando uirum: & amando mulierem: & amando pueros
 Et q̄ illis casibus adiunguntur: quibus & uerbum: ut supra quoq; di/
 ximus: ut noceo tibi: nocendi tibi causa: tibi nocendo. tibi nocendum
 Quod autem præpositionibus separatis coniunguntur: quod uerbi
 non est ostendit usus. Cicero pro Milone. Huius ergo interfector si
 esset in confitendo. Idem in primo uerrinarum. A quo pecuniam ob
 absoluendum hoc acceperas. Virgilius in bucolicis Et potum pastas
 age tyrire: & interagendum Occursare capro: cornu ferit ille caucto.
 Idem in tertio georgicorum. Nāq; ante domandum Ingens tollunt
 animos. Et ostendunt ipsæ præpositiones siue aduerbia præpositiua
 in o quidem terminationem ablatiui esse casus. In um uero accusatiui
 quibus & adiunguntur. In i genitiui: cui nunq̄ præponuntur præpo/
 sitiones separata. illud tamen est sciendum q̄ in o supina tam corrip
 unt quā producant auctores more uerborum siue aduerbiorum in o
 terminantium. Alphius auitus in secundo excellentium. Tum littera
 tor creditus ludo faliscum Liberos causatus in campi patens Extracq;
 muri ducere spaciando Paulatim trahit hostilis ad ualliatu. Sunt
 enim dimetra iambica Iuuenalis in primo. Plurimus hic æger morit̄
 uigilando sed illum languorem peperit cibus imperfectus.

Incipit de speciebus uerborum.

Species sunt uerborum duæ: primitiua & deriuatiua: quæ in
 ueniuntur fere in omnibus partibus orationis. est igitur pri
 mitiua quæ primam positionem ab ipsa natura accipit: ut
 lego ferueo domo facio garrulo albo. Deriuatiua quæ a positi
 uis deriuatur: ut lecturio feruesco domito faceffo garrulo albico. Sūt
 igitur deriuatiuorum diuersæ species ut inchoatiua q̄ initium actus
 uel passionis significant ut caleo calesco horreo horresco tabeo tabel/

Ex v. 8. Mat. p. 10. ed. 1. 1. 1. 1.

*Græc. ἀρχαῖα καὶ ἑτέρας ποσὶ
 ἰσοστάσια*

co: quæ plerūq; a neutris absolutam uel intrinsecus natam signif cāti
 bus passionem quam græci ἰδιόπαθεσίαν dicūderiuantur: quorum
 pleraq; secunda sunt coniugationis ut rubeo rubesco pallesco
 marceo marcesco areo areico luceo luceo pateo pateo. **I**deo autem
 diximus plerūq; quia inueniuntur etiam ex aliis uerbis sed raro: ut
 cupio cupisco. **C**icero in oratore. Diuino aliquo animi motu maiora
 concupiscat. **V**irgilius in quarto georgicorum. Animosaq; regum
 Corda licet longe præsciscere. dormio dormisco sentio sentisco. **T**erē
 tius in adelphis. Hoc uilli edormiscam. **I**dem in heatontimaru. Ne
 tu id perentisceris. labo labasco. **I**dem in eunucho: Labascit uictus
 uno uerbo. integro integrasco. **I**dem in andria. Perii hoc malum inte
 grasco. Et notandum quod in passiuâ significatione positum est in
 choatiuum: cum primitiuum eius actiuum sit. Similiter hio hisco a
 mo amalco misereor miseresco sed magis a misereo est. quo uetustissi
 mi sunt usi: ut supra dictum est. **E**nnius in quinto analium. Cogebāt
 hostes lachrymantes ut miserent: ex quo impersonale est miseret
 & miseretur. **L**ucius crassus in lege seruili: & suasionē. Neq; minus
 uestri quam mei miseretur. Nam a misereor qui est deponens: nec in
 choatiuum in o desinens: nec impersonale potest nasci. uiuo uiuisco
 unde reuiuisco. **T**erentius in ecyra. Ille reuiuifcet nunq;. **V**esperasco
 qui uidetur quasi a uespero uesperas uerbo deriuari. **O**mnia tamen
 ea idest inchoatiua secunda personæ primitiui addita co fiunt. ut la
 bas labasco serues seruesco. cupis cupisco scis scisco. **E**xcipitur hias
 quod hisco non hiasco facit: Ex quo **V**irgilius compositum protulit
 in primo aneidos **A**ccipiunt inimicum imbrem: rimisq; fatiscunt. **I**dē
 in eodem. **H**i summo in fluctu pēdent: his unda dehiscens. **V**etustis
 simi tamen fatiscor & fessus dicebant. **E**x quo defetiscor defessus:
 quod quidam a fateor esse deriuatum uolunt. **E**st etiam altera species
 deriuatiuorum in urio desinens: quæ a participio præteriti temporis
 solet fieri siue a supino in u terminante assumptione rio: ut lectus par
 ticipium: lectu supinum: ex his lecturio. esus esurio: mictu mictu
 rio partu prutio amatu amaturio nuptu nupturio dictatu dictaturio
 meditationom tamen significat hæc forma: unde & meditatiua nomi
 natur. & est quartæ coniugationis: quomodo inchoatiua tertiæ. **S**ciē
 dum tamen q; inueniuntur positiuâ formam inchoatiuorum habentia:
 & etiā meditatiuorū ut quiesco pasco compesco posco disco. **E**st
 alia species deriuatiuorū: in to uel in so uel in xo desinēs: quæ frequētiā

hanc dicitur fieri in 1o 2o

Co ad p...
 Vi p...
 Uerue...
 Sz dicitur...

Meditatio
 Immediatis fiet foris ind.
 Et sine...

Vs q; dam...

Quæq;...

q.iii.

arcesso accio acerfo: quæ non esse frequentatiua coniugatio ostendit
 possumus ea tamen non incògrue delyderatiua nominare. Sùt alia
 in lo definètia: quæ diminutiua esse plane significationis sensus ostē
 dit: quæ apud græcos in uerbis inueniri non potest: ut a sorbeo sorbil
 lo: garrilo garrulo caluo cauillo pro caluillo. Cuius primitiuum Salu
 stius in tertio historiãrũ ponit caluitatus. Sunt etiam aliæ deriuatio
 nes diuerfas terminationes habentes tam a nominibus q̄ a uerbis na
 scentium uerborum: ut a patre patrisso: a græco græcillo: & græcor a
 grege gregora: a philosopho philosophor philosopharis: a pœta pœtor
 pœtaris. In co ut albo albas albico. **Horatius in primo cãrminũ.** Nec
 prata canis albicã: pruinis. **Similiter uello uellico fodio fodico.** **Idem**
nutrio nutrico & nutricor. **Cicero in secũdo de natura deorũ:** Omnia
 quæ sicut mēbra & partes suas nutricatur & continet. **Nec mirũ Ci**
ceronem nutricatur: pro nutricat dixisse. cum **Virgilius quoq; in secũ**
do georgicorum: Hoc pingue & placitam paci nutritor oliuã. Imper
 sonalia quoq; omnia uel ab actiuis uel neutris deriuantur ut supra di
 ximus: ut amo amatur: lego legitur: sto statur: misereo antiquo misere
 ret: similiter placeo placet. **Sic antiquissimorum consuetudine a pœ**
niteo pœnitet: a tedeo tedit: pigeo piget pudeo pudet liceo licet oporteo
oportet. **Cecilius in quinto:** Morbosum factum ut ea quæ oportu
 erint facta non sunt. **Et sciendum q̄ omnia impersonalia tertiã passiuo**
uorum personæ uoces habent: exceptis supradictis & aliis paucis ut
euenit uacat contingit accidit liquet. **Sunt etiã alia uerba quæ ex uer**
balibus nascuntur nominibus: uel ex participiis: ut a rego rex &
a rege regno: a ducor ductus a quo ducto ductas: a lector lectus
a quo lecturio & lectito: de quibus supra docuimus. **Et sciendum**
q̄ frequenter apud græcos ex nominibus dignitatum solēt deriuari
uerba: quæ actum uel administrationem ipsius dignitatis significat:
 ut $\delta\iota\kappa\omicron\nu\omicron\ \alpha\omicron\sigma\ \delta\iota\kappa\omicron\nu\omicron\ \alpha\omega\ \pi\rho\upsilon\tau\alpha\upsilon\omicron\nu\ \pi\rho\upsilon\tau\alpha\upsilon\omicron\upsilon\omega$. apud latinos au
 tem dignitatum nomina pleraq; ex uerbis uel nominibus nascuntur:
 quæ faciunt uerba: ut consul a consulendo: dictor a dictando: quæ
 stor a quæstu: & ædilis ab ædibus: prætor a præuendo: ductor a du
 cendo: imperator ab imperando. Ergo rex solæ quod a regendo nascit
 peperit ex se aliud uerbũ regno. **A uillico etiam uillico & uillicor dice**
bãt antiqui. **Cato i oratione** quã inscripsit uti basilica ædificetur. **An**
teq; is uillicare cœpit atra in tyrone p̄fiscente. **Pater uillicat̄ tuus: iã**
mater uillicã e. **A metallor: quoq; nominibus solēt nasci uerba: ut ab**

Similia.

Nota 2. 23

auro auro auras: ab are aro aras unde auratus & aratus. **Persius:** Et ueri specie dignoscere calles: Ne qua sub arato mēdosum tinniat au/ro. **A** multis autem nominibus inueniuntur uerba deriuari: ut a cornice cornicor: a furtice furticor. **Vnde Persius:** Nescio quid tecū graue cornicaris inepte. **Iuuenalis in tertio:** Sed furticam te pilo neglecta & squalida crura. **A** philosopho quoq; philosophor & architecto architector architectans: a patre patro patras patrisso: a græco græcissimo: a spuma spumo: ab unda undo: ab undo iundo: ab aqua aquor aquaris. **Virgilius in quarto georgicorum:** Sed tuta circum p̄ me nibus urbis Aquantur. **A** frumento frumentor frumentaris: a pabulo pabulor pabularis: ab antiquo antiquo antiquas idest infirmo hæres exhæredo: græcus græcor græcaris: a uespera uesperasco: a luce luceo: a nocte pernocto: a mare marito maritas: ab hyeme hyemo hýemas: a fortuna fortuna fortunatus. **Persius:** Mercuriumq; accersis da fortunare penates. **A** baccho bacchor baccharis: a lympha lymphor lympharis. **Artium uero nomina** tã apud græcos pleraq; q̄ apud nos omnia post uerba naturaliter sunt accipiēda. **Doceo** post doctor: profiteor post professor: suo post sutor: scribo post scriptor: oro post orator. **Et sunt omnia fere professionum nomina** apud latinos uerbalia & in or definunt. **Nam** grammaticus & philosophus & architectus & sophista & poeta græca sunt. **Itaq;** ex nominibus ipsis habentur uerba apud græcos. **Vnde** nos quoq; philosophor & architector poetor in usu habemus. **Ennius:** Nunq̄ poetor nisi podager. **Omnia** quoq; quæ ex ipso actu a gentibus imponuntur ex uerbis nomina: nō ex nominibus uerba perficiunt: ut amo amator: moneo monitor: curo cursor: lego lector: impero similiter imperator: consulo consultor: duco ductor. **Ex** his quædam dignitatum quoq; inueniuntur: ab ad uerbis etiã & præpositionibus inueniuntur deriuatiua uerba: ut pendie pendino cras ex quo crastinus: & præcrastino præcrastinas. **Intro** uel intra: hic intro itras: sup uel supra supero superas.

De Figuris uerborum.

Figura quoq; accidit uerbo. quomodo nomini. **Alia** enim uerborum sunt simplicia: ut cupio taceo. **Alia** uero composita: ut concupio conticeo. **Alia** decomposita: ut concupisco conticesco. **Cicero in ora.** Diuino aliquo animi motu maiora concupiscit. **Inueniuntur** tamen quædam uerba etiam ex tribus partibus composita: ut perterefacio. **Sunt** alia quæ in cōpositione mutant

coniugationes: ut do das : reddo reddis : prodo prodis : facio facis :
 amplifico amplificas pello pellis compello compellis & compellas ap-
 pello appellis & appellas. Sed in his idest a pello compositis signifi-
 catio cum coniugatione uariatur. & fortassis quomodo & mando man-
 dis & mando madas dico dicis & dicas: sic etiam & pello pellis & pel-
 las dictum est: sed nunc in usu non est simplex. quomodo nec fendo
 nec specio nec pario nec fragor ex quibus composita sunt multa : ut
 offendo defendo aspicio respicio suspicio despicio aperio reperio con-
 perio cooperio suffragor refragor. Inueniuntur quaedam quae saepe non
 solum coniugationem: sed etiam genus uel significationem uerbi mu-
 tant in compositione: ut sperno spernis actiuum. aspernor aspernaris
 deponens sentio & assentior coniugatio mansit. Dicitur tamen & as-
 sentio sedeo sedes neutrum insidior insidiaris deponens. Obsideo ue-
 ro & assidio actiua sunt: faciunt enim obsideor & assideor. Vnde Sa-
 lustius in tertio historiarum. Amissumque assideri sine praeciliis audi-
 ebant. Eo & facio neutra: adeo transeo in eo praterco subeo circueo
 perficio reficio afficio conficio actiua sunt. faciunt enim adcor traecor
 pratercor ineor subeor. Iuuenalis in quinto: Quod si subeuntur p-
 spera castra. Cicero pro Cornelio: Circuitis rostris euincerentur la-
 pidibus homines Conficio perficior afficior. Necnon ex neutris quae-
 dam in compositione sunt deponentia. Facio neutrum uerificor ue-
 rificaris: gratificor gratificaris deponentia. Cicero pro Cornelio in
 primo. Num alicui gratificabatur: aut homini aut ordini. In qui-
 bus etiam coniugatio est murata. sicut in amplifico amplificas: aedi-
 fico aedificas: latifico latificas. Lucanus in quarto. Non illum gloria
 pulsi latificat magni. Sentio & assentio & assentior: & assentor assen-
 taris: aspicio aspicias conspicio conspicias suspicor suspicaris. Sterno
 sternis actiuum: consternor consternaris deponens. Salustius in pri-
 mo historiarum: Equi sine rectoribus & saucii consternantur. Mede-
 or mederis: remedior remediaris teste Capro: Afero quoque actiuo &
 anomalo: ut uociferor uociferaris quod est primae coniugationis de-
 ponens. Plecto actiuum amplector deponens. Fio passiuam habet
 significationem quauis sit neutrum: suffio ex eo compositum actiuum
 Vnde Virgilius: At suffire thymo caerasque recidere manes. Quis
 dubitat? In uerbis compositis est quantum graeci extrinsecus faciunt
 declinationem ad similitudinem simplicium: ut est ἐνήγκω. ἠνεύκα
 κἀάνω. ἔκαμνον κἀοἴημι. ἐκαοἴημην ἐνώχλω ἠνώκλιον.

Est tamen quando iutrinsecus declinat: ut κατὰ γράφω κατ' ἐγγράφῃ
περὶ γράφω περὶ ἐγγράφῃ ἀναγινώσκω ἀνεγινώσκω . Apud Ro/
manos uero semper intrinsecus fit declinatio: id est ipsa iūctura sequē
tis uerbi: uel post eam conficio confeci: abigo abegi: incipio incepiz
subeo subii confringo confregi maledico maledixi exigo exegi. Et il/
lud quoque sciendum quod principalem litteram quancunq; habue
rit positio uerbi in suo loco seruamus per omnem declinationem: ut
ama amaui erro erraui in eo iniui oro orauui uro ussi hāro hāsi haurio
hausi bibo bibi cedo cessi domo domui flo flauui gigno genui lādo lā
si mico micui narro narraui paro paraui rapio rapui seco secui terco
terui ueto uetui. Excipiuntur ago egi & eo ii uel iui: quæ principalē
litteram suæ positionis mutauerunt.

Quaritur in cōpositis uerbis cum saepe in presenti corru
pta est aliqua pars compositionis in præterito integra inue
nitur: ut perficio perfeci efficio effeci inicio inieci pergo per
rexi exigo exegi confringo confregi cum in omnibus tota declinatio
per omnes casus nominatiui figuras solet apud nos seruare: ex qui/
buscunq; modis sint compositæ: ut indoctus per omnes casus ex du/
obus integris est: efficax per omnes casus ex duobus corruptis. Simili
ter in omnibus compositis nominibus hoc inuenitur. Excipitur alte/
ruter alterutrius: quod cum in nominatiuo sit ex duobus integris: in
genitiuo non est: nam alterius nominatiuus esset qui tamē genitiuus
uetustissimis fuit in usu: sicut de nominatiuo tractantes ostendimus.
Tantundem tantidem præterea quod cum in nominatiuo sit ex du/
obus corruptis: in genitiuo ex integro est & corrupto: sicut & quicq;
cuiusq; & idem eiusdem euphonia tamen causa hoc fieri manifestū
est: quomodo & quendam & quandam: in quibus m: quæ termina/
lis est accusatiui casus utriusq; generis in n est conuersa. Apparet cr/
go ex hoc quod compositio huiuscemodi uerborum: quæ nō eisdem
modos compositionum per omnia tempora seruāt per singula sepa/
ratim fit. Nam cum soleat plerunque compositio a correptam: uel in
e uel in i conuertere per quacunque tempora. ut habeo inhabeo: ago
exigo agebam exigebam agam exigam: facio inficio inficiebam faci
am inficiam iacio iaciebam: inicio iniciebam: iaciam iniiciam frango
infringo frangebam: infringebam frangam infringam: tango com/
tingo tangebam contingebam tangam contingam aſceo coerceo:

coerceo spargo respergo: parco deperco: **I**deco autem dixi plerumque
 quia est ubi seruetur a integra: ut paro reparo comp. ro maneo rema
 neo caneo incaneo incunui. **V**nde **Virgilius in secundo georgicorū.**
Malos gessere ualentes **C**astaneæ fagos ornusq; incanuit albo **F**lore
piri. **M**ano permanso narro enarro & aro exaro. **F**requentius tamē ea
 seruant a quæ primæ uel secundæ coniugationis sunt: ut cano re/
 cino eius frequentatiuum cum sit primæ seruat a: ut canto decan/
 to. **L**ucanius in quinto: **D**ecantatq; tribus: & uana uersat in urna.
Labor perlabor: uado inuado: candeo excandeo: palleo expalleo:
 ardeo exardeo: areo exareo. **I**nueniuntur pauca in supradictis con/
 iugationibus a mutatiā: ut damno damnas: condemno condemnas
 arceo arces: coerceo cocrees: amico amicas: inimico inimicas: habeo
 habes: inhibeo inhibes: sacro confecto. **I**n tertiæ uero & quartæ con/
 iugationis uerbis multa inuenimus mutantiā: ut tango contingo:
 frango confringo: ago exigo: iacio iniicio: facio inficio: gradior ingre/
 dior: icando conscendo: fateor confiteor: paciscor depecciscor: fatiscor
 defetiscor: salio in ilio patior perpetior: pario reperio. **V**eteres enim &
 pario quarta coniugatione declinabant patior & impertior & imper/
 tio: cado incido: fallo refello. **I**nueniuntur tamen in his quoque
 coniugationibus quædam quæ seruant a in compositione: ut na/
 scor renascor: pascor depascor: labor elabor: arguo coarguo: laceffo
 delaceffo: largior dilargior. **I**n præterito quoque perfecto & plusq̄/
 perfecto cuius simplex uerbum e longam habeat: non potest compo/
 sitio eam mutare: ut egi exegi: egeram exegeram: feci infeci infe/
 ceram: ieci inieci ieceram inieceram: quæ sine dubio a simplicibus
 suis componuntur. **N**am non possumus dicere quod i breuis: quæ
 est in præsentis tempore conuertitur in e longam in præterito. **H**oc
 enim in nullo inuenimus fieri uerbo. **I**d autem idest quod per singu/
 la tempora fit composio participiorum quoque diuersarū figuratio/
 nes sæpe tam præsentis quam præteriti temporis ostendunt: ut effrin/
 gens effractus cogens coactus subigens subactus exigens exactus.
Hæc enim omnia cum in præsentis extremam partem: idest dictionē
 corruptam habeant in præterito integram habent. **C**ur nisi q; separa/
 tas habent compositiones per singula tempora. **N**on est enim dubiū
 quod interrogati unde componitur effactus ab ex præpositione & fra/
 ctus participio respōdebimus: & subactus a sub & actus: & de omni/
 bus similibus. **A**nomala quoq; uerborū id possunt ostēdere: quæ sine

dubio per singula tempora: siue etiam per personas componuntur: ut prosum prodes prodest profumus prodestis profunt proderā pro / fui. Per totam enim declinationem ubicūque a uocali incipit hoc uerbum interponitur iuncturæ compositionis d. Similiter aufero astuli in presenti pro ab au: in præterito abs habuit: Idq; ita esse confirmat Apollonius summus auctor artis grammaticæ docens in primo libro de uerbo imobilem figurationis iuncturā manere: & separatim cōfir / mās cōponi κατὰ γράφο κατὰ γράφον γράφο ἀνὲ γράφον. & his similia quæcunq; in tus habent declinationē hoc est post præpositionē: quæ apud nos semper fit in omnibus compositis uerbis. Sciendum tamen quod in omnibus quoque apud nos iunctura cōpositiones solet mo / ueri tunc quando ex duobus nominatiuis componuntur: uel ex no / minatiuo & obliquo: uel indeclinabili aliqua dictione. Possumus ta / men quod illi de uerbis intrinsecus habentibus declinationem dicunt nos quoque & de nominibus huiuscemodi dicere quod per singulos casus fit compositio eorum: ut respublica reipublica: respublica qui / dem ex duobus nominatiuis: reipublica ex duobus genitiuis uel dati / uis. Similiter iusiurandum iusiurandi: uiri illustris uiri illustris: magi / sterequitum magistriequitum: tribunus plebis tribunus plebis: quisque cuiusque: quæ composita esse ostendit accentus. Quod autem non proprium nominatiuorum: sed etiam obliquorum casuum per se cō / poni ostendunt nomina: uel pronomina: quæ per obliquos inueniun / tur solos componi: ut istiusmodi huiusmodi cuiusmodi. Illud autem sciendum quod in nominibus & pronomibus compositis apud la / tinos extrema pars potest immobilis manere: quod apud grecos nō reperitur: ut tribunus plebis præfectus urbis cuiusmodi: Idem uerbum autem uel participium nec apud grecos extremam partem seruat im / mobilem: ideoque semper in compositione extremam partem sibi de / fendit ipsum uerbum: & participium quippe quod ex eo nascitur. Componuntur autem uerba uel cum nominibus: ut amplum ampli / fico: ex quo participium amplificās: signum significo significans: uel cum altero uerbo: ut calefacio calefaciens: uel cum aduerbio: ut maledico maledicens: satifacio satifaciens: uel cum præpositio / ne ut induco inducens perduco perducens abstraheo abstrahens: subrideo subridens. Ideo autem præpositiones compositæ cū uerbo quidē inueniuntur nunq̄ separatæ p̄ appositionē: quia uerba p̄ omnes p̄sonas ī omni tēpore nominatiui casus uim habēt cui soli possunt con

iungi: ut facio ego facis tu facit ille. **S**imiliter per omnia tēpora. Ergo cū nominatiuus casus nunq̄ per appositionē assumat prapositiones: sed in sola compositione: ut impius perfidus: uerba quoq; in compositione duntaxat possunt has assumere: nec imperatiua tamen uerba secundæ personæ: quæ uocatiuū asciscunt: ut scribe **Virgili:** lege **Terentii:** Possunt in appositione habere prapositionem quia nec uocatiuus casus hoc habet. Participia uero: quas quidē prapositiones habent per nominatiuum: uel a uerbis habent ex quibus deriuantur per compositionem: ut exigo exigens: uel ad imitationem uerbi per se cōposita sunt: ut exegi exactus. Possunt tamen per appositionem assumere & prapositiones ad imitationem nominum: quia casus quoq; obliquos habent sicut nomina: sed non possunt participia componi nisi per nominatiuum casum. quippe cum sint cognata uerbis: quæ uim nominatiui possident ut supra dictum est. Ergo doctificus id est faciens doctū in uim nominū trāstulit participia: sicut iusiurandū iusiurandi cōsultus iuris iurisperitus senatus decretū senatus cōsultū plebiscitū præfectus urbis præfectus fabrorū. **E**t sciendū q̄ participia sine uerbis esse nō possūt. Si qua igit̄ uideant̄ sine uerbis formā habere participiorū noīa sunt dicēda: & carēt tēporali significatiōe: ut penulatus togatus scutatus galeatus hastatus palliatus calligatus: & his similia. Sūt tamē quædā huiuscemodi: quæ noīa & participia esse possunt. Nomina quidem cum ipsum habitum significant nō passionem nec tempus: ut armatus ab armis habendis ὀπλιτῆς nomen est. Cum uero a uerbo amor passiuum nascitur & præteritum tempus significat armatus ὀπλιτῆς: sine dubio participium est. Ex omni autem fere habitu huiuscemodi nomina inueniuntur apud latinos: ut capillo capillatus: a coma comatus: a cirro cirratus: ab auribus auritus: a naso nasutus: a tunica tunicatus: a lacerna lacernatus: a purpura purpuratus: a brachis brachatus: a pallio palliatus: a prætexta prætextatus: a trabea trabatus: a taberna tabernatus: a manica manicatus: a paludamento paludatus: a stola stolatus: a lorica loricator: a pictura picturatus: a scuto scutatus: a tabula tabulatus: a pilo pilatus: a gladio gladius ex quo gladiator: a stella stellatus: a pelle pellitus: a dentibus dentatus: a barba barbatus: a pluma plumatus: a balano balanatus: a gēma gēmatus: a rostro rostratus: a ferro ferratus. Ex aliis quoq; nominibus inueniuntur sed non adeo multa: ut a cerere ceritus: a lympha lymphatus & lymphaticus

ad uolatum uolas: ad uoluntatem uis lego quoq; penultima produ-
 cta legas correpta legis compello & appello ad pullionem compellis,
 & appellis ad compellationem uero & appellationē compellas & ap-
 pellas. Sero seras serauis: sero seris seui uel serui. Sunt alia quæ quāuis
 significationem eandem seruent: diuersæ tamen sunt coniugationis
 in usu: ut denso densas & denseo denses: strideo strides & strido strid-
 is serueo serues & seruo seruis cio cics & cio cis dureo dures durefco
 duro duras. Lucanus in sexto. Auribus incertum feralis strideat um-
 bra. Virgilius in octauo striduntq; cauernis Stricturæ chalybum: &
 fornacibus ignis anhelat. In eodem. Feruere leucatem: auroq; effulge-
 re fluctus Idem in primo æneidos Feruet opus redolentq; thymo fra-
 grantia mella. Idem in decimo Postremi addensent acies Idem in pri-
mo georgicorum Et iuppiter humidus austris Denset. crant quæ ra-
 ra modo: & quæ densa relaxat. Lucanus in octauo. Densaturq; glo-
 bus quantum pede prima relato. Astrixit gyros acies tueor tueris tu-
or tueris Statius in primo achilleidos. Namq; modo infensos utero
 mihi contuor enses. Lucretius in sexto: Dilutaq; contra cum tuimur
 misceri absynthia tangit amaro. Oleo oles & olo olis. Affranus in
fratribus: Nō potest qui in illa est acta longe & cunctis olat. Plautus
in mustelaria. Non possunt omnes olere unguenta exotica Nam nisi
corripas penultimam: iambus stare non potest. Terentius i adelphis
Olet unguenta de meo. Excello xcellis: & excelleo excelles. Lucreti-
us in primo. Omnibus ornatum uoluisti excellere rebus. Cicero i pri-
mo epistolarum ad filiū. Quare effice & elabora ut excelleas Fulgeo
fulges fulgo fulgis. Lucanus in decimo Fulget gemma thoris: & iaspi-
 de fulua supellex. Virgilius in nono. Auroq; effulgere fluctus. Sono-
 sonas sono sonis: Ennius in undecimo annalium. Tum clipei reso-
 nant & ferri stridit acumen. Lucretius. Galigare oculos sonare auris.
 Vno unas unio unis. De singularum igitur coniugationum regulis
 latius mox tractabimus. Sciendum tamen q̄ uidemur in præterito
 perfecto plerunq; baritona quoq; græcorum imitari commutatione
 consonantium teste Didymo: qui ostendens omnia quæ habent in
 arte græci habere etiam latinos: & exemplis hoc approbat: nam cum
 primam coniugationem dicūt βάρυτονδῶν: quæ tres cognatas habet
 consonantes: idest β π φ p̄ qua nos ph scribimus in plerisq; & in om-
 nibus huius cōiugationis uerbis per ψ ᾠρίσδῶν declināt hoc est præ-
 teritum infinitum spacio temporis: utrum pauloante an multo sit p̄-

factum: ut κρύπτω ἐκρύψα λείπω ἔλειψα ἔλειψα ἠλείψα. Nos quoque
 quæ in præterito ᾤ pro παρκεῖ μὲν: id est paulo ante perfectum & pro
 ἄοριζον teste Probo habemus: **N**ā amaui παφίλικα et ἐφίλησα signifi-
 cat: similiter feci παποίηκα & ἐποίησα uidi Τεεεακακαί εὐεσσα & sic oīa
 cætera: Nos quoque cum in præsentī ī bo uel po desinat uerbū plerūque
 in plī facimus præteritum perfectum in tertia coniugatione: ut scribo
 scripsi nubo nupsi scalpo scalpsi repo; repsi. Nam pro ψ græca duplici
 in principio syllabarum posita: Romani ps solent scribere. In secūda
 autem cōiugatione βαρυτόνην græci: quæ τ κ χ habet per ξ efferunt
 præteritū infinitū ut λήγω λήξω ἔλιξα ἀρχω ἀρξω ἠρξα. Nos quoque
 in go uel in co desinentibus idem frequenter facimus in præteritis p/
 fectis: id est per x declinamus hoc tempus: ut rego rexi pingo pinxi
 duco duxi dico dixi. Nam in pho cho tho nullum terminatur lati/
 num uerbum. Itaque triumpho græcum est τριαμβέω: quod est iōni-
 cum: sed translatio fuit aspirationis a prima ad postremam syllabam
 quomodo οἰκαρα pro κίταρα βόφος pro φόβος. ad cuius imitationem
 latini pro τριαμβος triumphus per transmutationem aspiratio-
 nis protulerunt. ideo tamen b in p conuersa est: quia b aspirari non
 potest. Tertiam quoque illorum imitamur cōiugationem: quam per Δ
 ο τ efferunt: ut ἄΔω ἠσαπέισω ἔπεισα ἀνύτω ἠνυσα. Nos ardeo arsi
 lædo læsi ludo lusi concutio concussi. Ad quartæ quoque imitationem
 quæ per 3 uel duplicatam ω profertur & præteritum per σ facit: ut
 ὀρίζω ὠρίσα λεύδω ἔλευσα. Nos quoque pitiō pitifauī patriō patri/
 faui muso musaui. quinta per liquidas apud illos profertur: easque ser-
 uat ī omni præterito: ut ψαλλο ἔψα λείνη ἔω ἔνειμα κρήνω κέκρησα
 σπείρω ἔσπαρον. nos quoque in plerisque seruamus liquidas: non tamen
 ī omnibus. ut cælo cælaui doleo dolui domo domui timeo timui emo
 emi tono tonui teneo tenui cano cecini aro arauī tero terui: Ideo autē
 diximus in plerisque quia inueniuntur & m & n & r in præsentī: quæ
 in præterito perfectō: uel abiiciuntur: uel mutantur ut rūpo rupi pre/
 mo pressi sterno strauī tero triui uro ussi. Sextam coniugationem di-
 cunt quæ per o puram effertur: ut πλέω βασιλεύω. Qualia sunt apud
 nos omnia secundæ & quartæ coniugationis uerba: quippe in eo uel
 io desinentia. Inueniuntur tamen etiam primæ coniugationia: & nō
 solū e uel i antecedentibus sed & aliis uocalibus: ut inchoo ichoas mu-
 tuo mutuas meo meas hio hias. Tertia tamē coniugatio a uel e ante
 aspirationem inuenitur habere penultimas: ut traho traxi ueho uexi.

Uero uel u puras sine aspiratione: ut facio facis ruo ruis. Sed de omnibus formis perfectis quartæ coniugationis: & generalibus regulis ad omnem uerbi declinationem pertinentibus latius in sequenti libro differemus. nunc de personis tractemus: quas ideo in extrema parte accidentium cum numero posuimus: quod non in omni uerbo quomodo supradicta accidentia adherent sibi autem semper sociantur in uerbo: & in omnibus quæ declinari possunt partibus. nam in aduerbio possunt & numeri sine personis: & personæ sine numeris inueniri numeri ut quinquies decies. Personæ ut meatim tuatim. Quauis enim a singulari pronomine deriuentur: indifferenter tamen tam singulari quàm plurali numero uerborum coniunguntur ut meatim dicis meatim dicitis. Sed in aduerbio quædam species inuenitur hæc habens diuisa. In uerbo uero & in nomine & pronomine & participio omnes uoces uel singulares habent numeros uel plurales: & personas simul cum numero uel finitas uel infinitas. nomen tamen & participium in omni casu tertiæ sunt personæ absque uocatiuo qui solus ad secundam profertur personam.

De Personis.

Sunt igitur personæ uerborum tres: Prima est quæ de se loquitur: uel sola uel aliis ut dico dicimus: Secunda uero ad quam loquitur prima de seipsa: uel sola uel cum aliis: ut dicis dicitis. Tertia de qua extra se & illam ad quam dirigit sermonem posita loquitur prima: ut dicit dicunt. Et prima quidem & secunda uerborum persona finitæ sunt: præsentis enim demonstrantur. Tertia uero infinita est. Itaque eget plerumque pronomine ut diffiniatur. Et prima quidem & secunda uerborum persona solis pronomibus iungi possunt. Tertia uero etiam nominibus: quæ per se sunt tertiæ personæ absque uocatiuo casu: quod ante diximus: ut lego ego legis tu legit ille uel legit Cicero nam si dicam lego Cicero soloecismus est: nisi addidero pronomine dicens lego ego Cicero. Exceptis illis uerbis quæ sunt substantiæ uel uocandi ut priscianus sum Priscianus uocor Priscianus nominor: Priscianus nuncupor. Et prima quidem secundam potest sibi & tertiam coniungere: ut ego & tu facimus. ego & ille facimus. Secunda uero non potest coniungere nisi tertiam ut tu & ille facitis: Tertia uero nec primam nec secundam: sed alteram tertiam ut iste & ille faciunt. & prima quidem potest etiam secunda & tertia absen

tibus per se loqui: ut sapissime apud comicos uidemus induci perso-
nas: quæ ad te loquuntur. ut **Simo** in andria: **N**on dubium est quin
uxorem nolit filius **S**ecunda uero uel tertia sine prima nõ potest esse
Potest tamen prima & secunda sine tertia: & prima & tertia sine secū-
da inueniri. **E**st enim ubi ipsa prima persona ad se quasi ad secundam
loquitur personam. sed figurate. **Vt Virgilius in quarto æneidos.** In/
foelix dido nunc te fata impia tangunt **T**unc decuit cum scepra da/
bas. **E**t quoniam sunt quædam in quibus naturaliter uel omnes uel
quædam deficiunt personæ de his breuiter dicamus. **I**n imperatiuis
prima persona singularis non potest esse: quæ naturaliter imperans ab
eo cui imperat diuiditur. **C**um ergo prima persona est quæ loquitur
ipsa sibi imperare non potest **V**nde hic modus & uocatiuum casum
asciscit: qui in secunda persona tantum inuenitur: ut doce grāmāticæ
Nam tertiæ quoque personæ imperātes internūcia utimur secūda psona
ut grāmāticæ legat discipulus tuus. **E**rgo si absit secunda persona
non possumus imperare tertiæ: nisi figurate ad nos loquentes quasi
ad secūdam personam **I**taque quæ latini in plurali numero imperatiua
primæ personæ accipiunt: hæc græci ὑποθετικὰ παρακλήσεως uo-
cāt: id est suppositiua siue hortatiua. **D**icunt enim quæ superior debet osten-
di qui imperat eo cui imperat. **H**ic autem suam quoque coniungēs per-
sonam similem se sociumque in hac ipsa re de qua imperat ostendit fu-
turum illis quibus imperat: ut pugnemus legamus: quasi ad socios
uidetur hoc uti modo **I**taque melius illis uisum est hanc ab imperati-
uis personam pluralis numeri separare. **S**ciendum tamen quæ iste mo-
dus frequentissime pro optatiuo uel deprecatiuo ponitur. **Vt Musa**
mihi causas memora quo numine læso. **E**t apud **Terentium** **F**ac am-
bo. **E**rgo si ad deos qui omnibus superiores sunt imperatiuo utimur
modo. **C**ur non ad socios esset uel ad eiusdem naturæ quoscunque ho-
mines: quibus maiores nobis uel similes per connumerationem nostri
quoque quæ fit in prima persona plurali hoc modo id est imperatiuo
utimur. **I**nfinita quoque & impersonalia & gerundia uel supina carent
personis naturaliter. **P**raeterea in nominibus: id est ὀνομαστικοῖς siue
nominum: siue uerborum nouis cōformationibus non omnis declina-
tionis motus sunt querendi: ut tīniat. **P**erfius: **N**e qua sub arato mē-
dosum tīniat auro: taratātara. **E**nnius. **A**t tuba terribili sonitu taratā-
ra dixit: ut etiā apud græcos αὔξει ὄφλεμος. pluit & tonat & fulminat
& multa similia: quæ ad homines nõ pertinet: proprie quidem ad ter-

tiam dicuntur personā. Possunt tamē etiam in prima inueniri psona
& secunda per poetarum προσωποποι: προσώπων: idest conforma/
tiones: uel responsa dei: & per apostrophas quasi ad ipsum Iouē prae/
sentem: & sunt quasi propria uerborum: quae ad solam Iouem perti/
nent. Reperiuntur tamen & alia uerba quae in usu deficiunt per Iouis
ut cedo sodes salue furis aue inquit & fore. Quauis in Iouē & Iuro apud
Varronem: & forem apud Terentium in ecyra. Nam si utrumuis ha/
rum mulierum nunq̄ tibi uis forem. Fore quoq; dicitur: ex quo cō/
fore compositum. Terentius in andria compositum protulit. Et id
spero confore.

De Numero.

Numerus accedit uerbis uterq; quomodo & omnibus casua
libus Singularis ut lego. Pluralis ut legimus. Necessē est
autem in omnibus declinabilibus utrunq; simul inueniri:
sicut supra dictum est numerum & personam: Sciendum
tamen q̄ quis & in nominibus & pronomibus & participiis inueni
antur uoces cōmunes singularis & pluralis numeri: ut poeta uiri flu/
ctus genitiui singulares: & nominatiui plurales sunt. similiter cedes
uerres dies: nominatiui tā singulares q̄ plurales. In uerbo quoq; nūq̄
hoc inuenitur apud Latinos: quā apud Graecos in multis: ut εἶπον tā
singulare primae personae quā plurale tertiae praeteriti imperfecti: sicut
in hoc ἔχαρον Τε εἰώλιαν οἱ Τε φίλοι ὄνηχαρὸν μοι.

De uerbo.

Lectionum aliae sunt uniformes idest indeclinabiles: ut ad/
uerbia coniunctiones praepositiones interiectiones. Aliae
declinabiles ut nomina pronomina participia uerba. Ergo
earum aliae in principio mouentur ut pronomina transeun
do in personas mei tui sui. mihi tibi sibi me te se meus tuus suus mei
tui sui meo tuo suo: In genera uero in numeros: & in casus transeun
tia finem mouent sicut nomina. Pronomina quoq; quae discernunt
genera: ut ille illa illud ipse ipsa ipsum. Necnon etiam participia: qui/
bus omnia fere accidunt tam nominibus quā uerbis accidentia. Un/
de non solum in fine per genera & casus & numeros sed etiam in prin
cipio est quando mouentur per tempora: ut lauans lauturus fouens fo

turus mouens moturus. Verba autem & in principio & in fine & in medio mouentur: non tamen per singula tempora motus omnes necesse est pati: sicut ostēdetur. Oportet igitur de his rationem congruam exponere cur tamen a presenti sicut a nominatio declinationis exordium sumimus superius tractatum est quod scientes de ceteris dicemus. Præteritum imperfectum apud Latinos præcipium nunquam mouet sed finem ut amo amas amabam doceo doces docebam lego legis legebam facio faciebam munio muniebam. Et in prima quidem coniugatione a habet ante bam: Secunda enim persona in as desinēs abiecta s assumit bam: ut amo amas amabam meo meas mecabam. in aliis uero omnibus e productā: ut docebam legebam audiebam. In quarta tamen coniugatione est quādo antiqui transmutantes locum uocalium pro i & e ei diphthongum proferre solebant quā postea in i longam uerterunt: uti polibam pro poliebam munibam pro munebam: In eo uero desinentibus uerbis quartæ coniugationis: nec possumus aliter proferre præteritum imperfectum: nisi i ante bam seruantes: ut coibam: adeo adibam: uenio uenibam: uoco quibam. Nec mirum cum hæc ex secunda persona faciunt tam præteritum imperfectum quā futurum ad similitudinem primæ & secundæ coniugationis. Nam tertia & quarta coniugatio solet ex prima persona gignere tam præteritum imperfectum quam futurum: Præteritum imperfectum mutatione o in e & additione bam: ut lego legebam facio faciebam audio audiebam. Futurum mutatione o in am: ut lego legam facio faciam: audio audiam. Exceptis in eo desinentibus: quæ sicut supra diximus a secunda persona faciunt supradicta tempora. Præteritum perfectum tres habet motus in principio & in medio plerūque non tamen semper: in fine uero semper. In principio & in medio & in fine. cado cecidi cado cecidi. In medio & in fine: decerno decreui porrigo porrexi. In fine tantum pando pandi defendo defendi. Est etiam inuenire quædam uerba: in quibus mouetur principium: & finis medio integro manente: ut mordeo momordi: rondeo totondi. Plusquā perfectum eisdem motus habet quos & præteritum perfectum a quo nascitur. Futurum principium quidem seruat in omnibus etiam uerbis. Finem autem mouet: ut amo amas amabo: doceo doces docebo: eo is ibo: lego legis legam: audio audis audiam. Positio etiam actiuorum uel etiam neutrorum uerborum in o desinit & in prima quidem coniugatione pares etiam habet syllabas prima

& secunda persona. Prima enim persona mutat o in as & facit secundam : ut amo amas : meo meas : hio hias . In secunda uero coniugatione prima persona in eo definit : quas in es productam mutans facit secundam . Itaque necessario una syllaba minor est secunda : ut doceo doces : moneo mones . In tertia uero si ante o i habuerit abiecta o assumit s : & facit secundam . Itaque minuitur una syllaba : ut cupio cupis : facio facis sapio sapis . Alia uero quacunque littera anteposita o in is conuertens facit secundam : ut ucho uehis : ruo ruis : lego legis : gero geris . Excipiuntur fero uolo edo : quæ inæqualem habent declinationem : ut Iuppiter iouis : iter itineris : femur femoris : semen feminis . Sic etiam in uerbis : ut fero tuli : uolo uis uult : edo es est . de quibus congruum uidetur esse in presenti quæ possumus rationabiliter tractare fero per concisionem . id est per synchopam i litteræ secundam & tertiam facit personam : ut fero fers fert pro fero feris ferit : quod putodifferentiæ causa fieri : ne si feris diceremus putaretur ab eo esse quod est ferio feris cum nulla scripturæ sit differentia : quauis temporum syllabicorum esset . Hoc autem in multis dictionibus solet fieri : ut præter regulam habeant declinationes : uel accentus differentiæ causa : ut cõiugis pro coniungis ne uerbum putaretur esse . Et nostras ultima circumflexa quando est nominatiuus singularis ad differentiam pluralis accusatiui Pluralia supradicti uerbi in prima & tertia persona secundum rationem tertiæ coniugationis proferuntur : ut ferimus ferunt . In secunda autem per circuncisionem fertis pro feritis . In præterito quoque imperfecto & futuro regulam seruat tertiæ coniugationis ferebam feram feres feret . In omnibus quoque aliis modis seruat rationem eiusdem coniugationis : exceptis illis quæ solent a secunda persona nasci . In his enim seruat eiusdem personæ concisionem : ut fers fer ferte fertote ferrem ferre . Nam quæ a prima persona capiunt regulam rectam declinationem sequuntur : ut fero ferebam feram . A uolo quoque secundam personam per concisionem consonantis : & mutatione o in e : & adiectione is pro ei diphthongon proferebant antiquissimi uolo uelis pro uolo uolis : sed ei diphthongon in i longam postea conuertunt more boetico . Et possumus in hoc quoque dicere quod in fero feris uerbo quidem diximus causa differentiæ hoc esse factum . Nam si uolis diceretur & datiuus & ablatiuus pluralis existimari posset nominis : quod est uola : uel quod in græcis dictionibus plerunque latini gaudentes breuitate faciunt concisiones

ut in uocatiuis in ei desinentibus tam graecorum q̄ latinorum nomi-
num : palladi pro palladie: & terenti pro terentie. Similiter πολυδεν
κησ πολυξ Διδωμι do ē me. & i omnibus litterarū pro ἄλφα βῆτα
ab dicentes & in his anomalis uerbis : quæ sine dubio a graecis sum-
ptimus fero uolo edo. Sum quoque per abscisionem i finalis: & addi-
tionem η in principio loco aspirationis : sicut ἐξ sex επτὰ septē η μισυ
semis & mutatiōe e in u εἰαῖ sum ut Διδωμι do βούλομαι quoque for-
te breuitatis causa uolo fecerunt diphthongo mutata : ut βησ bos &
πησ pes. Tertia quoque persona per concisionem i profertur : ut uolt:
pro uoluit. In hac quoque o in u conuertentes uult dicimus : quanuis
rationabilius sit uolt dicere quo magis antiquissimi utuntur. in plu-
ralibus quidem prima persona pro i u habet penultimā : ut uolumus
pro uolimus. Secunda uero persona per concisionem i profertur ter-
tiæ personæ singulari addita is : sicut in aliis quoque solet uerbis : ut a-
mat amatis docet docetis legit leget is fert fertis est estis uolt uel uult
uoltis uel uultis. Tertia secundum formam supradictæ tertiæ coniu-
gationis a prima persona o in unt conuersa profertur : uolo uolunt.
Per cætera quoque tempora indicatiui hoc uerbum seruat regulā ter-
tiæ coniugationis : uolui uolebam uoleram uoles uolet. Imperatiuo
deficit. Nec mirum quippe corrupta secūda persona indicatiui ex qua
solet nasci secunda persona imperatiui. Tertia quoq; deficit quāuis i
hac coniugatione ex prima persona indicatiui solet fieri mutata o in
at : ut lego legat : dico dicat : fero ferat. Et poteramus ab eo quod ē uo-
lo dicere uolat. tamen ne dubitatio fieret significationum non est ab
auctoribus usitatum. Utimur ergo subiunctiuo pro hoc uelis uelit.
Aliam quoq; quidam rationem de hoc conati sunt reddere dicentes :
q; imperatiuus modus necessitatem significat. Voluntas autem libe-
ra debet esse. Itaq; hoc uerbum quod carere debet necessitate : caret i-
peratiuo. Ex hoc tamen compositum est imperatiuum in secunda p-
sona in i desinente noli. licet tamen & subiunctiuo : ut supra diximus
uti pro imperatiuo : idest uelis : fac uelis. In prima enim & tertia
persona plurali omnium uerborum imperatiuus præsens similis est
subiunctiuo : Optatiuus quoque eius uerbi tam etiam in præsen-
ti siue in præterito imperfecto quā in futuro similiter corrumpit re-
gulam : ut uelem & uelim. & præsentis quidem quod est & præ-
teritum imperfectum causa est corruptionis secunda persona indi-
catiui ex qua oritur. Futuri uero synonymia : idest anceps signi-

catio quæ fieri si uolam uolas uolat diceremus. Itaque pro uolam
 uelim auctoritas non irrationabiliter tradit dicere: & uolim tamen p
 uelim proferebant antiqui. **Cicero in secundo de natura deorum.**
 Quo facilius id quod docere uolumus intelligi possit. **Alia uero om-**
nia quæ a prima persona supradictæ coniugationis solent nasci inte-
 gram seruant declinationem: exceptis supradictis synonymiæ causa
Edo quoque per syncopam. id est per concisionem d litteræ facit secū-
 dam personam: & per syneresim e & i in ei diphthongon coacta & ei
 diphthongo in e productam conuersa differentia causa. **Ne** si eis dī-
 ceretur aliud significare putaretur. **Edo** es quod nō dubito cā differē-
 tiæ esse factū. nā si edis diceretur dubitationē faceret in scriptura quo-
 modo deberemus pronunciare e productam an correptam. **Huic** op-
 ponitur: cur igitur in prima persona cum similis esset dubitatio hoc
 non est factum. **Ad** quod dicendum q̄ si d litteræ concisio facta esset
 multo maior fieret erratio. **Si** enim eo diceretur p edo: nulla esset: nō
 dico scripturæ sed nec temporis differentia inter eo is & eo quod pro
 edo poneretur. **Itaq;** iure mansit integra prima persona. **Tertia** nero
 nascitur a secūda persona addita t: ut es est quod i hoc solo & i in uno
 alio inuenitur: su m es est. **Et** certum est id quoque fieri differētiæ cā-
 ne si secundum proportionem aliorum uerborum secunda persona s
 in t conuertente teria persona proferretur es et: ut doces docet. coniu-
 ctiō nō uerbum esse putaretur. **Non** solum autem in omnibus æqua-
 libus uerbis secunda persona s in t conuertit: & facit tertiam: sed fero
 etiam fers fert facit: quod est inæquale. **Edo** tamen in plurali numero
 seruat regulam tertiæ coniugationis: ut edimus editis edunt. **Simili-**
ter in præterito imperfecto & futuro edebam edebas edam: & in omni-
 bus quæ solent in hac coniugatione a prima nasci persona: hoc est in
 tertia persona imperatiui edat: & in futuro optatiui quod est subiun-
 ctiui præsens: edam edas edat. **In** omnibus uero quæ solent a secūda
 nasci persona corruptam inuenies regulam coniugationis: es tamen
 producta quam a secunda acceperunt persona seruata ubique es este
 esto estote essent esse. **Nec** mireris si non ubiq; differentiam uel defe-
 ctionem faciat anceps significatio: **Non** solum enim in uerbis: sed
 etiam in omnibus partibus aliis orationis est: quando faciunt differē-
 tiam uel accentum uel litterarū mutatione auctores: est quando nō
 faciunt. **Ergo** quia de præterito imperfecto loquentes anomalorum ra-
 tio cogit pluribus uti per medium uerbis breuiter de illo repetamus:

ut ad cætera facili uia peruenire possumus. Præteritum imperfectum diximus a præsentis fieri. sic in prima quidem & in secunda coniugatione: & in quarta in eo desinente a secunda persona ablata s finali & addita bam: ut amo amas amabam: doceo doces docebam: is ibam. In tertiâ uero omnibus uerbis & quartâ in io desinentibus: prima persona mutat o in e productam: & assumpta bam facit præteritum imperfectum: ut lego legebam: facio faciebam: uenio ueniebam. Et in prima quidem coniugatione & tertiâ & quartâ in o desinentibus prima persona mutat o in e productam & assumpta bam: ut lego legebã: facio faciebam: uenio ueniebam. & in prima quidem coniugatione & tertiâ & quartâ in io desinente una syllaba uincitur prima præsentis persona: a præterito imperfecto: meo meabam: dico dicebam: munio muniebã. In secunda uero coniugatione & quartâ in eo desinente pares habet syllabas: ut doceo docebam: eo ibam. Nec misq; cum hæc minuunt secundam personam una syllaba: sicut supra dictum est doceo doces: eo is. Prima autem pares habet syllabas in utraq; persona: ut curro curras. Tertia uero in omnibus aliis absq; in io desinentibus: ut lego legis: ruo ruis: traho trahis. Sed quis in o desinentia solent minui in secunda persona tam tertiâ q̄ quartâ coniugationis: ut facio facis: aperio aperis. tamen nõ a secunda persona sed a prima faciunt præteritum imperfectum sicut docuimus.

De præterito pfecto generaliter omniũ coniugationũ.

Præteriti pfecti multiplices & uariæ sunt regulæ. Itaq; com-
modum putauimus primo quæ in eo generalia esse cõtem-
plati sumus differere: Postea uero p singulas syllabas tracta-
re de eo. Omne igitur præteritum pfectum primam personam in i ter-
minat: ut amaui docui dixi comperi. Et assumpta sti facit secundam:
ut amauiſti docuiſti dixiſti comperiſti. T uero assumpta & correpta i
facit tertiam: ut amauiſt docuiſt dixiſt comperiſt. Mus quoq; primã plu-
ralem facit: ut amauiſimus docuiſimus dixiſimus comperiſimus i tantum
penultima correpta. Secunda pluralis a secunda singulari fit addita
s: ut amauiſtis docuiſtis dixiſtis comperiſtis. Tertia autem ex prima
singulari nascitur i finali conuerſa in e productam & addita runt
uel reamauerunt uel amauiſſe docuerunt uel doeuere dixerunt uel
dixere compererunt uel comperere. Et nascitur hoc quoque tem-
pus a præsentis sicut mox docebimus: & uel pares cum eo ha /

bet syllabas: ut iuuo iuui: munio muniui. uel minuitur una syllaba: ut facio feci: fugio fugi: uenio ueni. uel uincit una syllaba: ut oro ora/ ui: curro cucurri. **S**i sint primæ coniugationis abundat præteritū una syllaba: ut accuso accusaui: domo domui: sto steti. exceptis paucis: ut iuuo iuui: lauo laui. **A**ntiqui tamen hoc quoq; secundum analogiam sæpe proferebant. **V**nde **Terentius in eunucho**: Dum hæc mecum re puto arcescitur interea lauatum uirgo. lauatum dixit a laui pro lau/ tum uel latū. **I**n secundæ uero coniugationis uerbis & tertiæ in o desi nentibus & in omnibus quartæ nunquam crescit præteritū perfectū sed uel pares habet præsentis syllabas: uel minuitur. pares ut pareo pa rui habeo habui cupio cupiui munio muniui aperio aperui. **M**inuitur una syllaba: ut augeo auxi ardeo arsi uideo uidi facio feci cōperio com peri. **I**n aliis uero omnibus uerbis tertiæ cōiugationis modo pares ha bet modo una syllaba uincit nunq̄ autem minuitur. **P**ares ut ago egi frāgo fregi uinco uinci. **V**incit: ut credo credidi arcesso arcessiui occu lo ocului curro curri. **E**t notandum est i omnibus dissyllabis: quibus interposita est consonans: q; si pares sint i præterito & in præsentis syl labæ: penultima uel natura uel positione producitur: siue sit i præsen ti longa siue non: ut iuuo iuui: rego rexi: frango fregi: scando scandi: ludo lusi. exceptis scindo scidi: bibo bibi: & findo fidi. **S**i enim pura sit penultima in plerisq; corripitua & in præterito: ut luo lui: nuo nui: spuo spui: suo sui: ruo rui: eo ii uel iui. **I**n paucis uero producitur: ut struo struxi: fluo fluxi: neo ncuui. **I**dem fit etiā cum a præsentibus tri/ syllabis dissyllaba fiunt præterita: ut sedeo sedi: uideo uidi: facio feci: capio cœpi: iaceo ieci: augeo auxi: ardeo arsi: foueo foui: faueo faui. **I**n crescentibus uero in quibus repetitio fit principii per præteritum pe/ nultimæ uel antepenultimæ principalis syllabæ præsentis tēpora ser uantur in præteriti penultima: ut cado cæcidi: curro cucurri: pco pe perci: pendo pependi: mordeo momordi: tondeo totōdi: spondeo spo pondi: fallo fefelli: pcedo pepedi: cado cecidi: cano cecini: pario peperit: posco poposci: tendo tetendi. **E**xciipiuntur pello pepuli: tango tetigi pango pepigi: pungo pupugi: disco didici: percello perculi: & tundo tutudi. **V**nde etiam **Horatius in secundo epistolarum**: Speratum meritis durā qui cōtudit idrā. **E**t in prima quidē cōiugatione præcipi/ um imobile manet i suprascripto tēpore. exceptis quattuor uerbis: sto steti: do dedi: lauo laui: iuuo iuui. **I**lla enī duplicat cōsonantē: hæc uo calē in præsentis corripit: penultimā in præterito pfecto producunt:

quod in nullo alio supradictæ coniugationis accidit uerbo. In secun-
da uero & in tertia & in omni loco est ubi inuenimus moueri litteras
uel syllabas præsentis. Per singulas igitur tam uocales quam conso-
nantes per ordinem ostēdemus solitas fieri mutationes. **A** breuis mo-
do manet eadem: ut careo carui rapio rapui ualco ualui modo pro-
ducitur: ut fauco faui modo mutatur in e correptam: ut cado cecidi
tango tetigi. modo in e productam: ut ago egi facio feci iacio ieci frā-
go fregi producta uero non mutabitur rado rasi pareo parui: **E**t scien-
dum quod cum a breuis in e productam conuertitur: uel dissyllabū
est tam præsens quam præteritum ut ago egi frango fregi. uel a præ-
senti trissyllabo facit præteritum dissyllabum: ut facio feci. **I**n e uero
correpta ex contrario quando a præsentis dissyllabo præteritum fit tri-
syllabum: ut cado cecidi: tango tetigi. **E** correpta modo manet: ut
egego egui modo producit: ut lego legi sero seui sedeo sedi cerno cre-
ui uenio ueni. **M**odo mutatur in a productam: ut sterno strauimodo
in i correptam ut eo ii. modo in i productam: ut tero triui: modo in u
correptam ut doceo docui moneo monui. **P**roducta si fuerit i præsentis:
& in præterito quoque producit uel natura uel positione: ut cedo ces-
si: credo credidi. **I** correpta modo manet: ut niteo nitui. modo p̄duci-
tur: ut uideo uidi: cupio cupiui. modo in e conuertitur uel natura uel
positione longam: ut incipio incepti: aspicio aspexi. modo in u corre-
ptam: ut rapio rapui producta manet eadem: ut figo fixi: rideo risi: ni-
tor nisus: fido fesus. **O** correpta modo manet eadem ut doceo docui:
condo condidi. modo producit: ut moueo moui: fodio fodi. **O** pro-
ducta in quibusdam manet: ut oro orauimodo in aliis corri-
pitur: ut pono posui: cogo coegi. **V** correpta manet eadem: ut ruo rui.
modo p̄ducitur natura uel positione: ut fugio fugi: struo struxi: fluo
fluxi. **P**roducta quoque manet modo mutatur: ut excudo excudi: con-
tundo contudi: luso lusi. **A**e diphthongus in quibusdam manet: ut
quæro quæsi ledo læsi. **I**n aliis mutatur in i productam: ut cædo
cæcidi. **A**u manet eadem: ut augeo auxi: haurio hausi. **M**utatur in uno
anomalo abs: ut aufero abstuli. **B** manet bibo bibi habeo habui: muta-
tur in ps uel duas s scribo scripsi nubo nupsi iubeo iussi. **Q**uæritur ta-
men de scripsi & nupsi cur non per b sed per p scribantur: & est causa
quod in principio syllabæ b ante s uel ante t inueniri non potest: ut
ipse aptus: **N**am absonus & abstinentis & similia non in eadem sylla-
ba habent coniunctas b & s: & b & t cum præpositio separatim est

accipienda syllaba. Igitur participia quoque supradictorum uerborum
rationabiliter per p & t scribuntur: scriptus nuptus & nomina ex his
deriuata scriptor nuptia. **C** modo manet: ut doceo docui facio feci:
modo duplicatur: ut cano cecini cado cecidi: cado cecidi modo tran/
sit in s ut mulceo mulsi farcio farfi. **M**odo in x ut duco duxi fancio fā/
xi. **D** manet eadem ut candeo candui defendo defendi. duplicatur p/
do perdididi credo credidi. transit in s laedo laesi uel in duas s cedo celsi
F manet ferueo ferui frango fregi modo duplicatur fallo fefelli. **G** ser/
uatur eadem ut egeo egui lego legi. mutatur in s ut algeo alsi tegeo
terfi mergo merfi: uel in x ut frigeo frixi augeo auxi pingo pinxi min
go minxi tingo tinxi subtrahitur gigno genui. **H** est ubi manet inte/
gra ut habeo habui. est ubi mutatur in x ut traho traxi ueho uexi. **L**
manet per se ut oleo olui alo alui oculo ocului uel mutatur in s ut
uello uulsi: uel subtrahitur: ut percello perculi pello pepuli. **M** manet
ut timeo timui emo emi. **A**ssumit ps ut demo dempsi como compsi
promo prompsi. **G**eminatur ut mordeo momordi. **S**ubtrahitur rum
po rupi: **N** seruat eadem ut moneo monui assumit s ut maneo mā
fi. mutatur in s ut pono posui uel in ps ut tenno tempfi: uel in u loco
consonantis ut sterno strau decerno decreui. subtrahitur ut linquo
liqui uinco uici: **P** manet ut sapio sapui: rapio rapui pareo parui. peto
petiui repetitur ut pello pepuli parco peperci pendeo pependi. **A**ssum
psit s: ut repo repsi scalpo scalpsi duplicatur ut reperio repperi. **Q** ma/
net eadem ut quaro quarsui queo quui. transit in s ut torqueo torfi.
R manet ut curro cucurri tereo terui. transit i s: ut quaro quarsui uro
ussi haurio hausi uel in u consonantis loco: ut tero triui. **S** manet: ut
cenfeo censui arcesso arcessiui. **T** manet ut uerto uerti transit in s ut
mitto misi concutio concussi. **X** manet ut texo texui nexo nexui **S**ūt
igitur formæ generales præteriti perfecti octo. **I**n ui syllaba. in ii in ui
diuisas in si in xi & in i antecedente consonante: quæ in præsentem tem
pore ante o uel eo: uel io inuenitur. **E**t quæ in principio geminat con/
sonantem: & quæ in fine. **E**t in ui quattuor quidem coniugationum
sunt uerba: quæ terminant præteritum: ut amo amas amaui fleo fles
fleui cupio cupis cupiui munio munis muniui. **I**n ii uero tertiæ &
quartæ: quæ in ui desinentia intercepta u consonante corripunt i pe/
nultimam ut cupiui cupii arcessiui arcessiui siui siui muniui muniui audi/
ui audii. **I**n ui diuisas omnium coniugationum uerba inueniuntur
terminantia. **P**rimæ tono tonas tonui seco secas secavi. **S**ecundæ teneo

f

renes tenui habeo habes habui. **T**ertiae annuo annuis annui pono po
nis posui alo alis alui. **Q**uartae profilio profilis profilui aperio aperis
aperui. **I**n si & secunda & tertia & quarta **S**ecunda rideo risi suadeo
suasi. **T**ertia ludo lusi cedo cessi scalpo scalpsi. **Q**uartae ut raucio rau
si haurio hausi farcio farfi: **I**n xi similiter secunda & tertia & quarta
Secundae augeo auxi frigeo frixi mulgeo mulxi. **T**ertiae ut duco duxi
pingo pinxi coquo coxi uiuo uixi. **Q**uartae ut uineo uinxi sancio san
xi. **I** habent post consonantem positam ante o uel eo uel io praesentis
temporis & in prima ut iuuo iuui lauo laui & in secunda ut prandeo
prandi sedeo sedi uideo uidi foueo foui: & in tertia quidem ut bibo bi
bi lego legi defendo defendi fugio fugi fodio fodi: & in quarta reperio
reperi comperio comperi. **G**eminant consonantem in prima quidem
coniugatione duo monosyllaba do dedi sto steti. **I**n secunda princi
pales modo geminant syllabas: mordeo momordi tondeo totondi.
In tertia alia principales alia finales. **P**incipales quidem ut disco di
dici cano cecini pello pepuli. **F**inales uero ut credo credidi uendo uen
di di. **F**ormis igitur generalibus cognitis praeteriti: nunc necessarium
esse existimo de penultimis uniuscuiusque formulae syllabis generali
ter tractare: non minus. n. haec quoque ad omnem rationem declinatio
nis tam praeteriti perfecti quam plusquam perfecti: necnon & participiorum
eiusdem temporis necessariae sunt. **I**n ui terminantium omnis penul
tima longa est uel natura uel positione: & uel in praesenti quoque habet
u loco consonantis ut iuuo iuui lauo laui moueo moui uoluo uolui
soluo solui. **V**el a secunda persona nascuntur abiecta s: & assumpta
ui ut amo amas amaui oro oras orauit fles fleui complex compleui cu
pis cupiui audis audiui. **V**el pro n uel pro r uel pro sc quae in praesenti
tempore inueniuntur ante o: u habent loco consonantis principalem
extremae syllabae in praeterito perfecto ut sino siui decerno decreui te
ro triui quiesco quieui pasco pauit. **E**t primae quidem coniugationis &
tertiae uerba in ui syllaba facientia praeteritum perfectum: quae a pri
ma persona nascuntur pares habent tam in praesenti quam in praeterito p
fecto syllabas: iuuo iuui lauo laui sterno strauit sino siui tero triui ascis
co ascui: excepto quareo quarsiui pono posui antiq; quod nunc dici
mus posui. **Q**uae uero a secunda persona nascuntur superant eandem
secundam personam una syllaba: ut accusas accusaui deles deleui cu
pis cupiui munis muniui. **S**ecundae uero quae u loco consonantis
ante o habent productam antepenultimam: quae in praesenti corripit

& eo conuertentia in i una syllaba minuuntur in præterito perfecto: ut caueo caui. moueo moui. pauco paui. foueo foui. In ui diuisas præteritum perfectum exire in omni coniugatione inuenitur: & si uocalis sit penultima ante o in præfenti syllabas pares habet ei præteritum. Inueniuntur autem eiusmodi uerba in secunda uel tertia uel quarta coniugatione: ut doceo docui: moneo monui: rapio rapui: abnuo abnuui: aperio aperui: cooperio cooperui. Sin autem consonans sit ante o in præfenti: præteritum una syllaba abundat: quod in prima coniugatione in omnibus in ui diuisas terminantibus præteritum inuenies: ut domo domui: ucto uetui: sono sonui: seco secui. In tertia uero coniugatione hoc idem obseruatur in his omnibus quæ non habent uocalem ante o: ut oculo ocului: tremo tremui: pono posui succino succinui: quod in secunda & quarta coniugatione non potest inueniri: cum hæc i illa e semper habeant ante o finalem. Et attendendū q̄ penultimæ præfentis tempora seruantur in huiuscemodi præterito siue pares habeant syllabas siue abundant: ut domo domui: ucto uetui: tremo tremui: uolo uolui: pareo parui: candeo candui: habeo habui: aperio aperui: excepto uno: pono posui: quod cum in præfenti producit penultimam po: in præterito eandem antepenultimam factam corripuit. Nec mirum cum solum hoc n in o desinens: & n in s mutauit in præterito: & in ui diuisas terminauit. Et sicut supra diximus: ueteres in ui quoq; syllabam protulerunt. Omnis autem penultima formæ supradictæ: hoc est in ui diuisas desinentium corripitur. **R**aro enim in latinis dictionibus uocalem penultimam ante alteram uocalem productam inuenies: Ideo autem raro diximus: quia in his uerbo auctores producant: ut Virgilius in bucolicis. Omnia uel medium fiant mare uiuite sylua. In ius enim terminant's genitiui penultima anceps est. In græcis autem dictionibus sæpe hoc inuenitur: ut menalus spondeus dia. In si terminantium præteritum perfectum penultimæ uel natura uel positione producant. Natura ut rideo risi ludolusi: haurio hauri: raucio rauri. Positione uel geminata s: ut cedo cessi: gero gessi: premo pressi: uro ulsi: percutio percussi. uel n uel l uel r uel p ante si positus: ut algeo alsi: maneo mansi: ardeo arsi: tergeo terti: repo repsi: scalpo scalpsi: & secunda quidem uel quarta minuunt unam syllabam in præterito: ut rideo risi: suadeo suasi: urgeo ursi: ardeo arsi: farcio farsu: raucio rauri: sartio sarsi. **T**ertia uero pares habent

syllabas tam in presenti quam in praterito : nisi uocalem habeant ante o ut ludo lusi:mitto mihi:rado rasi rodo rosi: **S**i enim habeat uocalē minuūt ea quoq; unā syllabam:ut concutio concussi excutio excussi. **S**ecunda enim quoq; & quarta ideo minuunt:quia uocales habent ante o. **I**n xi terminantia prateritum perfectum secundæ & tertiæ & quartæ coniugationis inueniuntur: **E**t tunc tamē natura quoq; producunt penultimam quando sit e penultima : ut rego rexi : tego texi illicio illexi. **I**n aliis enim positione sunt longæ tantum: ut traho traxi : uinco uinxī:duco duxi quod ostenditur esse correptum ex nomine:quod ab eo deriuatur:& corripitur dux ducis sicut rexi produci approbatur ex nomine : quod ab eo nascitur rex regis. **Q**uaritur an luceo luxi debeat natura producta accipi,cum lux producitur. **I**n quo etiam illud quaritur si nomen a uerbo an magis ex nomine uerbum natum sit:quod esse mihi uerius uidetur quomodo ab igne igneo & ignesco & a flamma flammo flammaresco. **Q**uæ presentis temporis consonantes seruantia ante o uel eo uel io positas easdem ante i finalem habent in praterito penultimas uel natura uel positione productas habent siue sint in presentī correptæ siue productæ:ut iuuu iuui:lauo laui:uideo uidi:sedeo sedi :faueo faui:lego legi:defendo defendi fodio fodi:fugio fugi:uenio ueni. **E**xciipiuntur quæ in presentī penultimam i habent correptam eamq; seruant in praterito quoq; penultimam. **E**a enim non producuntur in praterito perfecto per hanc formam:& si in presentī positione sit longa:ut bibo bibi : findo fidi : scindo scidi. **E**t sciendum q; in his quoq; in eo uel in io desinentia uerba una syllaba minuuntur in praterito:ut sedeo sedi :foueo foui: moueo moui:paueo pauī : prandeo prandi : uenio ueni : reperio reperi: quod notandum est q; antepenultimam:non penultimam produxit positione. **A**lia uero pares habent syllabas cum presentī:ut iuuu iuui:lego legi:frango fregi :defendo defendi:ago egi. **R**eperunt consonantes primæ quidem coniugationis duo monosyllaba do dedi :sto steti :& ex his composita reddo reddidi:resto restiti:habet etiam penultimas breues. **S**ecundæ uero in principio repetunt quædam & habent penultimas positione longas:ut tondeo totōdi mordco momordi:spondeo sponōdi:pendeo ppendi. **T**ertiæ autem quædam in principio repetunt : quædam in fine . **I**n principio repetentia si in presentī penultimam breuem habuerint,in praterito quoq; corripit

micās micui: seco secas secui: sono sonas sonui: tono tonas tonui:
ucto uetas uetui: plico plicas plicui: uel plicauit: quod maxime ex con-
positis dignoscitur. Nam cum præpositione magis per uerba diuisas Cū
nomine uero compositum per aui terminat præteritum perfectum:
ut implico implicui: applico applicui: explico explicui: displico displicui:
repliko replikui: complico complicui: duplico uero duplicauit: tri-
plico triplicauit: multiplico multiplicauit. Inuenitur tamen etiam cum
præpositione in aui faciens præteritum: sed in raro usu. **Pacuius:**
Quæ te applicauisti tam crumnis obruta. **Cicero in rhetoricorum**
secundo. **Quod in itinere tam familiariter se applicauerit.** **Varro**
de poetis libro secundo. **Deinde ad siculos se applicauit cubo quoque**
cubui facit: a quo composita tam primæ quam tertiæ coniugationis
inueniuntur: idem tamen habent perfectum: incubo incubas incubui
Nexo quoque nexas uel nexis: ut proba placet nexui. **Virgilius in qui-**
to. **Nexantem nodis:** sequi in sua membra plicantem: secundum pri-
mam protulit coniugationem. **Liuius tamen in odyssea.** **Nexebat**
multa interfluxu nodorum dubio. **Accius in deiphobo.** **Nos conti-**
nua ferum crispimus omnibus manicas neximus. **Necto tamen est**
eius primitiuum. Nam quomodo a participio amplexus: quod ex
uero nascitur amplector fit uerbum frequentatiuum amplexor am-
plexaris. Sic a nexus participio: quod nascitur a uerbo nexa fit fre-
quentatiuum nexa nexas. Vnde manifestum est quod rationabili-
us hoc secundum primam coniugationem protulit **Virgilius.** **A ne-**
cto tamen similiter nexui protulerunt plerique. **Quidam tamen etiam**
nexi necto nexi dicentes. & **necto flexi & flexus.** **Virgilius in quin-**
to aneidos & paribus palmas amborum innexuit armis. **Lucilius in**
quinto. **Hic solus uigilauit opinor & cum id mihi facere uisus est tū-**
retia nexit. **Supradictis addunt quidam necto necaui uel necui: sicut**
& Probus & Carisius & Diomedes. **Ideo quod participium præte-**
riti passiuum necatus a necaui: & nectus a necui facit. **Horatius in**
primo epi. **Spem mentita seges: bos est enectus arando.** **Liuius ab**
urbe condita. xxi. **Fame frigore illuic squallore enecti.** **Cicero in**
tuscula. ii. **Enectus siti tantalus.** **Sed proprie necatus ferro: nectus**
uero alia uia peremptus dicitur. **Ennius.** **Hos pestis necuit: pars oc-**
cidit illa duellis. **Excipiuntur præterea hæc quattuor. do dedi. sto**
steti iuuo iuui: lauo laui: quod antique tertiæ quoque coniugationis
profertur: lauo lauis lauit **Plautus in pseudulo.** **Gestas tabellas eas**

lachrymis lauit. Virgilius in decimo. Lauit improba teter. Ora
cruor. Idem in secūdo aeneidos. Fluuidum lauit inde cruorem. A do
 quoq; composita & a monosyllabis prapositionibus tertiae sunt con
 iugationis: ut addo addis: reddo reddis: trado tradis: prodo prodis.
Nam circundo circundas facit: quia circum & dissyllabum & magis
 aduerbium est. Et hoc solum uerbum primae coniugationis a penulti
 mam in praesenti & in praeterito imperfecto & in futuro & in finito &
 participio praeteriti & futuri corripit. damus daris deris dabam datur
 dabo dare daturus datus. Et quae ex hoc solent fieri: ut dabam dabi/
 mini. Da enim ubiq; ante finem corripitur in hoc uerbo simplici: ut
 daturus datum datu dator. ut Virgilius in primo aeneidos Vix e con
 spectu siculae telluris in altum Vela dabant. Idem in eodem. Adsit
 laetitia bacchus dator: & bona Iuno. In eodē. O passi grauiora: dabit
 deus his quoq; finem. Idem in eodem. Si datur Italiam sociis & rege
 recepto. Idem in sexto. Cui datus herebam custos: cursusq; regebam
Idem in tertio. E pater Anchoris dare fatis uela uidebat. Persius. Qui
 damus id superis de magna quod dare lance Non possit magni mel/
 salae lippa ppago: Asto quoq; cōposita seruāt duplicationē praeteriti
 ut resto restiti cōsto cōstiti prosto pstiti. Quidi. tamē absti p absti
 ptulit in. xi. metha. Alcione lachrymis: & quae pars admonet absti.
Abstisto enī & absto abstiti facit. Supinū uel pticipiale in um desinēs
 oīa primae cōiugationis uerba quae in aui praeteritū termināt. ui in tū
 cōuertētia faciūt ut amaui amatū orauī oratū flauī flatū. quae uero in
 ui diuisas desinunt si e ante o habuerint mutant ui in tum: ut frico fri/
 cui frictum. Vnde Iuuenalis in secundo. Si prurit frictus ocelli angu/
 lus. similiter seco secui sectum. sic ergo necui facit nectum. Qui. in. iiii
 meth. Nec tu iam poteras enectū pondere terrae: tolle nympha caput
 mico quoq; micui micū debet facere Sed dubitationis causa quia mī
 go quoq; micū facit in usu nō inuenit quis ab eo uerbū cōpositū di/
 mico dimicauī facit & dimicatum Liui. i. xxxiii. Iuxta quoq; acie &
 collatis signis dimicatū. quidā auctores usi sunt rōnabiliter dimicauī
 q̄q̄ emico emicui faciat. Luca. i. p̄rio. Qualiter expressū uētis p̄ nubila
 fulmē emicuit. Plico quoq; ēt plicatū & plicitū facit quia & plicauī &
 plicui. Ex eo igit cōposita penultimā a uel i hēnt i supinis: duplicauī du
 plicatū explicauī explicatū iplicui uel iplicauī qd̄ in raro usu ē iplicitū
 uel iplicatū. Vnde Lu. i. iiii. Implicitas magno caesar torpore cohortes
Ci. uero i pifone. Quid auariciae q̄ criminibus ifinitis iplicata summa
 f iiii.

nūc explicē. **Idē in eodē.** Familiaritate iplicatus. **Sal. in. iiii. histo.** Implicatae rates ministeria phibebāt. Alia uero i ui diuisas praeteritū definetia: ui i tū cōuertūt i lupino penultima correpta: domui domitū: cubi cubitū tonui tonitū sonui sonitū. **Hor. tamē i epo.** Intonata ptulit secūdū analogiā p itonita. Nō me lucrina iuuerit cōcilia magisue rūbus aut scauri si quos eois itōata fluctibus hyems ad hoc uertit mare uetui uetitū crepui crepitū accubui accubitū. **Sta. i. i. achi.** quē quisq; sacrarat accubitu gēioq; locū. **Hæc tamē ipsa & secūdū tertiā uetustifsimi ptulisse iueniunt cōiugationē ut. En. in. xi.** An tūc clipei resonāt & ferri stridet acumen. **Idem in. xiii.** Littora lata sonūt: Accius i clytē nestra: Sed ualde resonūt regiæ domus. **Luc.** Incaligare oculos sonere aures regiæ Steti uero statum lupinum penultima producta debet facere. **Vnde Lu. in. ii.** Cōstatura fides superū. cū datū & datus sicut supius ostēdimus corripiat penultimā. Est tamē in hoc quoq; notandū q; noīa ab eo deriuata a penultimā corripiūt: & antepenultimā: ut status stara statū stabilis. **Luca. in. x.** Quorū stata tēpora flatus. **Idē i y.** Quā nō e stabili tremulo: sed culmina cuncta Despiceret. Cōposita ab eo uarie uetustissimi ptulerūt alio altitum & altatū praesto praestitū & praestatū. **Aemilius porcina in oratiōe.** Vti lex æmilia abrogetur tēpore altiturū atq; periturū me esse. **Bru. in. epi.** Occiso Caio Casare postq; mare transierat praestaturū est. **V** quoq; longa aīe tū unū habet iutum & ab eo cōpositū ut adiutū. **Au** quoq; lautū quīs uetustissimi etiā lauātū solebāt dicere. **Vnde Terē. i cunu.** Abcūt lauātū p̄strepūt p̄ lautum. **Et Ouidius in quarto fastorum.** Siluia uestalis: quid enim uetat inde moueri. **Sacra lauaturas mane petebat aquas.** **Potum** quoq; pro potatū. **Virgi. in. buc.** Et potū potas age tityre: & interagē dum. **Terē. autem in phor. p̄fecte ptulit.** Nam apud me potaturus ē **Virgi. in bu.** Huc ipsi potū uenient p̄ prata iuueci. **Idē i geor.** Quoq; modo potis gauderēt in tibia fibris. **Luca. i. v.** Strymona sic gelidum bruma pellēte relinquūt. **Poture** te uille grues. **Sciēdū tamē q; in um** desinēs supinū accepto uerbo infinito: quod est ire: facit infinitū futuri ut oratū ire domitū ire lautum ire uel lauātū ire. **Frequēter tamē anti** quissimi neutro futuri addebāt esse. & ifinitū futuri significabāt ut oratū esse p̄ oratū ire dicētes & facturū esse p̄ factū ire. **Ca. in. v. origi.** Illi polliciti se se facturū oīa p̄ eclipsim eē: p̄ factū ire: qđ græci dicūt ποιησειν. quod ē ifinitū futuri. **Luci. in. xvii.** ad penolopeam cōuersus ait: **Nupturū** te nupta negas: q; uiuere **Vlyxem** speras: i hoc quoq; subau

diendū ē esse. i. nuptus; eē p nuptū ire: γαμνῆσι δὲ Σαί Sylla. xxi. rex
 suas; ad sūmā pncipiē rēpublicā puētūrā esse p puentū ire ἔλεος δὲ Σαί.

De praterito pfecto secunda coniugationis.

Secunda cōiugatio in eo desinit: & ea terminatio propria est
 secūda cōiugatiōis: exceptis paucis priā cōiugationis meo
 meas beo beas laqueo laqueas nauseo nauseas enucleo enu
 cleas creō creas screeo screeas calceo calceas qđ alii calcio calcias & quar
 ta duobus eo is. & qđ quis; & quā ex his cōponunt: ut adeo reddeo
 pereō ueneo nequeo i antecedeēte unū inuenitur: cieo cies hoc ē uoco.
 Vnde **Vir. in. i.** Bella cient primaq; uetant cōsistere terra. **Idem in. vi.**
 Aere ciere uiros: martēq; accendere cātu. Inuenitur tamen idem etiā
 i o desinēs quarta cōiugationis Vnde **Statius i. iiii. theba.** Suus exciit
 in arma Antiqua tirynta deus. **Luca. in. ii.** Nunc urbes excite feras:
 date gentibus arma. **Lucre. Auar. cimus ad ortus.** **Liuius in. xviii.** ad
 uersus interfectores. **C.** Cæsaris ultoris manum comparans concibat
 Prateritum eius tam in secūda q̄ in quarta desinit cii uel ciui. **Luca.**
in. vii. Quātas in prelia nunq̄ Cōciure manus. **Virg. in. v.** Famaq;
 finitimos: & clari nomē acestā excierat. **Observandū autē i omnibus**
est qđ si minuat præsentis syllabas prateritū necessario penultimā pro
ducit siue correpta siue pducta sit i præsentis nisi syncopā patiatur ut
 cieo ciui & per syncopā cii rideo risi faueo faui augeo auxi moueo mo
 ui sedeo sedi facio feci fugio fugi fodio fodi uenio ueni. **Ergo liqueo li**
qui & lāgueo lāgui pares habent in praterito & in præsentis syllabas.
Corripiunt enim penultimas prateriti idq; usus cōprobat. Quidius
in sexto methamo. Imposito tratri moribunda relanguit ore. **Idem in**
tertio Nectare corpus deliquit Idem in. vi. Deliquit: stagnumq; suo
 de nomine fecit. **V** loco consonantis ante eo habentia eo in i conuersa
 faciunt prateritum: & pducunt penultimam necessario secundū præ
 monstratam regulam: ut moueo moui faueo faui caueo caui pauo
 pauu uoueo uoui. Inueniuntur tamen auctores: qui quomodo in præ
 terito primæ coniugationis in ui syllabam terminante faciunt in se
 cunda tam in singulari quam in plurali. in tertia plurali in runt de
 sinente persona penultimæ syncopam syllabæ: sic etiam in secunda
 cōiugatione quando prateritum i ui desinit. **Virgilius i quarto æne.**
Hircanæque admorunt ubera tigres. pro admouerunt. **Horatius**
in primo sermonum. Hunc hominem uelles si tradere dispercam: ni
 summoesses omnes: pro summouisses **Conniueo** quod etiam conni /

uo secundum tertiam protulerunt ueteres praeteritum tam in ui quā
 in xi habuit. **Nummius Crassus** in .xxiii. iliado. **Nā** conuiui oculos
 egodeide sopore. **Turpilius** i paraterusa. **Dū** ego cōnixi sonno hic si/
 bi p̄spexit uigilās uirginē. **Ferueo** quoq; etiā & feruo iuenit: ab utroq;
 tamē praeteritū ferui dicit. **Terentius** in adelp. **Sperabā** iā deseruisse ado/
 lescētiā. **Nec** solū ea diuersarū cōiugationū iueniūtur uerba: sed multa
 praeterita ut strideo strides & strido stridis & fulgeo fulges & fulgo ful
 gis dēleo dēses & dēlo dēsas & oleo oles & olo olis. caluus conuiere
 infinitum secundum tertiam cōiugationem correpta penultima pro/
 tulit. **Cum** grauis ingenti conuiere pupula sono **Perseus** uero secun
 dae protulit. **Veh** nisi conuires oleum artocre absque popello largior
A feruo. **Virgilius** in primo. **Feruet** opus redolentq; thymo fragran/
 tia mella: a feruo. **Idem** in octauo. **Feruere** leucatem auroque efful/
 gere fluctus. **Lucius** nunc feruit ad hamum. **Terentius** in adelphis:
Cum maxime feruet tam placidum quasi ouem reddo: unde feruesco
 dicitur tamen etiam per b ferbeo: ex quo ferbui. **Horatius** in primo
 sermonum. **Vellatumque** stola mea cum conferbuit ira: unde & fer/
 besco. **A strideo**. **Lucanus** in quarto. **Auribus** incertum feralis strideat
 umbra Astrido. **Virgilius** in octauo. **Striduntque** cauernis: stricturā
 chalybum & fornacibus ignis anhelat. **A fulgeo**. **Virgilius** in quinto
Ipsique in pupibus auro ductores longe effulgent. **A fulgo**. **Idem** in
 octauo auroque effulgere fluctus. **A denso**. **Ennius** in octauo ānaliū.
Densantur campis horrentia tela uirorum. **A denseo**. **Virgilius** in de
 cimo. **Addensent** acies .ab oleo. **Terentius** in adelphis. **Olet** unguen
 ta de meo. ab olo. **Plautus** infinitiui uerbi syllabam corripuit in muste
 laria. **Non** omnes possunt olere unguenta exotica. **Supinum** a prate
 ritofit mutata ui in tum: ut ciui citum moui motum foui fotum. **Nec**
 solum in secundae coniugationis uerbis in ui praeteritum facientibus
 sed etiam in aliis est obseruandū: ut amaui amatū accusaui accusatū
 adiuui adiutum cupiui cupitum arcessiui arcessitum. **Excipiuntur** la
 ui lautum caui cautum faui fautum quae differentiae causa p̄ a longa
 au diphthongum habuerunt propter latum eatum fatum quae alias
 habent significationes. **Et** sciendum quod in omnibus huiuscemodi
 supinis penultima producitur exceptis fatum a fero seui: quod etiam
 ferui habuit in usu antiquo unde fertum & sino siui situm. **Et** a po/
 no posui uel posui secundum antiquos positū: litū itū quitū notāda
 sunt. **Virgilius** in .iiii. georgicorum: **Et** paribus lita corpora guttis. In

deo exeatia longa uocali naturaliter antecedente uel ar syllaba deo
 in si conuersa faciunt prateritum ut suadeo suasi rideo risi ardeco arsi
E uero uel i breuibus ate deo positus producant easdem uocales: & eo
 in i mutantia faciunt prateritum ut sedeo sedi & ex eo composita in /
 sideo infedi subsideo subfedi resideo refedi uideo uidi inuideo inuidi
 prouideo prouidi. **E**t notandum quod a sedeo composita quanuis e
 in i conuertant in praesenti: in praterito tamen tandem e productam
 seruant: ut possideo possedi. **S**trideo quoque stridi facit quod etiam
 strido stridis tertiae coniugationis inuenitur. **I** autem tam in praesen
 ti quam in preterito productam habet. **Virgilius in. viii:** Striduntq;
 cauernis: stricturae chalybum & fornacibus ignis anhelat. **Lucilius in**
vi. Auribus incertum, feralis strideat umbra. **Stattius in quarto.** Hu
 ius in aspectu luco stridere saegyptae. **Accius in iaccestide** Cum stridet
 retracta rursus in celix. **S**in autem prima syllaba in determinatorum
 post mutam aliquam uel in semiuocalem e uel o correptas habuerit
 in aliquam liquidam desinentes duplicatur sic tamen ut priori gemi
 natarum extrema consonans subtrahatur. & sic eo in i conuersis fit
 prateritum perfectum ut pedeo pependi tondeo totondi mordeo mo
 mordi spondeo sponendi a quo etiam s in secunda demitur syllaba
 euphoniae causa in compositione tamen haec eadem non geminat su
 pradictam syllabam: ut respondeo respondi dependeo dependi de
 mordeo demordi praemordeo praemordi detondeo detondi uetustis
 simi etiam detotondi protulerunt. **Ennius in annalibus.** Et detoton
 dit agros latos atque oppida cepit. **A**t **Varro** in magno talento. De
 totonderat forcipibus uitari fer. s. **A**u autem ante deo habetia per par
 ticipium in praterito declinat: ut audio ausus sum gaudeo gauisus
 sum **V**etustissimi tamen & ausi pro ausus sum & gauisi pro gauisus
 sum protulerunt. **Cato Censorius** in oratione pro **Lucio Antonio** Be
 neficii postridie iussisti adesse i die ex die no ausi recusare. **Liui.** in o
 dyssaea. Quonia audiui pauci gauisi. **Lucius Cassius** emina i secudo
 annalium. Idque admiratum esse gauisi. **I**n hoc uero etiam illud at
 tendendum quod ausim ausis ausit. pro subiunctiuo audeam audeas
 audeat inuenitur: **Virgilius in. ii. georgicorum** Ausim uel tenui uite
 committere sulco. **Ouidius in. vi. methamor.** Et nihil est quod non
 in opino captus amore Ausit: nec capiunt iclusas pectora flamas. **O**ia
 aut supradicta uerba deo in su couertentia faciunt supinum ut rideo risu
 mordeo morsu pedeo pesu toneo tonsu respodeo resposu audeo ausu

Gaudeo uero etiam i post u assumpsit euphoniae causa gauisum .
 A ledeo praeterea geminatum s ut lessum . Et fortasse differentiae cau-
 sa: ne si lesum diceretur duae partes putarentur esse . Alia uero omnia
 in deo desinentia in ui diuisas proferunt praeteritum : ut candeo can-
 diui: studeo studui: frondeo frondui: splendeo splendui: quorum supi-
 na mutatione eo in i & assumptione tum debent fieri: ut caditum stu-
 ditum fronditum splenditum . **R**arissime tamen ab omnibus neutris
 secundae coniugationis quae in ui diuisas faciunt praeteritum inuenio
 uel huiusmodi supinum uel participium futuri: ut caleo calui: tepco
 tepui: horteo hortui: flacco flaccui: rubeo rubui: palleo pallui . si qua
 tamen inueniuntur i breuem habent ante tum . **V**nde **Iuuenia** . a careo
 carui in secundo . **T**ollere dulcem **C**ogitat heredem cariturus turtu-
 re magno . **E**t **C**icero ualiturus a ualeo . **E**xcipit praedeo prandi . **P**lau-
 tus in **menachinis** Prandi & potaui: & scortum accubauit . **A**dq; tamē
 in sum facit supinum quomodo superiora: ut pransum . quod tamen
 quis sit neutrum habet participium praeteritum prāsus: ut cenno cen-
 natus: iuro iuratus: careo cassus: pateo passus: tit ubo titubatus . &
 multa praeterea a uetustissimis similiter prolata sunt participia prae-
 teriti a neutralibus: ut a seneco senectus ὁ γηρασσός discedo discessus: ὁ
 ἀνσχωρισσός inretero interitus ἀπολωλεκώσ obeo obitus ὁ ἀπολέσσο
 occido occalus ὁ Δυκῶσ potus ὁ πεπωκῶσ καὶ ὁ πῶσεισ: ut iuratus:
 ω μὲν ὀκῶσ ὁ ὠ μὲν ὕσεισ . **C**atullus **S**ed hoc fuere nō recondita senecta
 quiete . **S**enesco enim inchoatiuum est . **S**alustius in quarto historia-
 rum: **O**mnes quibus senecto corpore animus militaris erat . **C**ecilius
 in quarto: **C**ustodibus discessis multi interficerentur . **C**laudius: **P**u-
 gna acriter commissa multis interitis . **L**iuus in prothesilao: **C**upidi-
 us miserulo obito . **L**ucilius in secundo: **Q**uæ horis sublata duabus
 omnia sunt sole occaso ductoq; . **A** decrefco quoq; decretum **L**iuus p-
 tulit in tertio **E**rotopagmon: **N**octe dieq; decretum: & auctum **T**er-
 tius in ecyra: **Q**uid agis cum uirgine una adolescēs cubuerit plus po-
 tus . **H**oc tamen idem Iuuenalis passiuē protulit in quarto: **E**potaque
 flumina medo prandente . **S**icut & iuratus tam actiue q̄ passiuē pro-
 fertur . **C**icero in secundo uerrinag: **M**alo ei iurato suam tanq̄ iniura-
 to alioq; tabellas committere . **L**ucanus in octauo: **M**ihi p latium iu-
 rata tonātem . **A** titubo quoq; titubatus . **V**irgilius in quinto: **V**estigia
 presso **H**aud tenuit titubata solo . **I**dē in tertio: **N**unc cassum lumine
 lugent . **Q**uanuis a careo futuri pticipium non cassurus sed cariturus

faciat sicut supra ostendimus **Iuuenalem** protulisse in secundo. **A** pa
 teo quoq; passus nascitur teste **Virgilio** qui ponit in tertio **Aeneidos** :
Et pater anchises passis de littore palmis. Idē in secundo. **Passis** pria
 meia uirgo. **In** geo desinentia l uel r antecedētibus geo in si conuersa
 faciunt präteritum perfectum ut indulgeo indulsi fulgeo fulsi algoe
 alsi urgeo ursi tergeo uel tergo terfi. quod probus & **Carisius** & **Cel/
 sus** & **Diomedes** comprobant & ipse omnibus ualidior usus. **Iuue/
 nalis** i primo: **Sed** mox & pocula torques **Saucius**: & rubra deterges
 uulnera mappa. **Idem** in quinto. **Vasa** aspera tergeat alter. **Horatius**
 in secūdo: **Posito** pauone uelis quin hoc potius q̄ galina tergere pala/
 tum. **Terē.** in eu. **Ego** imperatoris uirtutem noueram: & uim militū
 sine sanguine hoc non posse fieri quin abstergerem uulnera. est enim
 iambus quaternarius qui stare nō potest: nisi penultima abstergerem
 pducatur. **Mulgeo** quoq; mulsi facit quis differētia cā quidam mul
 xi ptulerūt quia mulceo quoq; mulxi facit. **Vir.** in. iiii. geor. quod sui
 gente die mulxere horisq; diurnis nocte premūt: **En.** in. vii. ānālium
Mulserat huc nauē cōpulsam fluctibus pontus. **Idē** in. ix. **Cyclopi**
 uenter uelut olim turserat alti carnibus humanis distētus. **Lu.** in. xx.
Purpureo terfit tunc latas gauisape mensas. **Idem** in quarto **Obterfi**
 ebrius. **Syllaba** uero naturaliter longa ante geo posita mutāt geo i xi
 & faciunt präteritum perfectum lugeo luxi: augeo auxi: frigeo frixi.
Alia uero oīa in geo desinētia eo in ui diuisas mutāt: ut egeo egui: in/
 digeo indigui: rigio rigui: uigeo uigui. **Supina** quaedā in li terminan/
 tia präteritum i in um conuertentia faciunt: siue secundae siue tertiæ
 coniugationis sint: nā quartæ in tum faciūt supinū: ut indulsi indul
 sum uel indultū. **Vnde** **Marcellinus** rerū gestarum. xiiii. **Tāq̄** licētia
 crudelitati indulta. **Fulsi** fulsum alsi alsum terfi tersum læsi læsū lusi
 lusum mulsi mulsi uel mulctū. **Salu.** in. iiii. histo. **Deinde** lenita iā ira
 post postera die liberalibus uerbis pmulcti sūt. **Torsi** quoq; torsū: &
 tortū facit. **Vnde** **Ci.** in cōcione **Metelli**. **Quod** pmulsa atq; recreata
Varro in satyra. **Capite** pmulso. **Iraq;** & tortores & torfores dicimus.
Cato in. ii. originum. **Marsū** hostē occidit priusq̄ pelignus. **Præterea**
 marsuemi uocātur de marso detorsū noimē. **Te.** i. phor. **Bonos;** cōtor/
 tor. legū distortor. **Cice.** in. iiii. **Quod** fanū deniq; qd̄ non auersū atq;
 extorsū reliqueris. **A** tergo terfi tersū dixit secūdū supradictā pportio
 nē. **Excipitur** gessi gestum: ussi ustum facientia supinū. **In** xi uero faci

entia prateritum cuiuscunq; sint coniugationis: xi in clum conuertē
tia faciunt supinum: ut luxi luctum: auxi auctū: frixi frictum: aspxi
aspectum: illexi illectum: duxi ductum: neglexi neglectum: traxi tra
ctum: struxi structum. sinxi uero facit fictum: & pinxi pictum: strixi
strictum: minxi micū: euphoniae causa n in supino abiiciunt: quāuis
iunxi iunctum: tinxi tinctum: unxi unctum & pupugi & punxi pun
ctum & sanxi sanctum seruant in supino quoq; n. **Excipiuntur flexi**
& fluxi quae in supinis quoq; seruauerunt x: ut flexum fluxum. Quā
uis uetustissimi & fluctus pro fluxus & flucturus pro fluxurus soliti
sunt dicere. **Vnde & fluctus ipse motus aquarum.** In qui uero facien
tia prateritum quia neutralia sunt non habent in usu supina: debent
autem secundum analogiam in itum facere ea sicut supra dictum est
In quo definiens unum inuenitur secundae coniugationis in si termi
nans prateritum: ut torqueo torli & ex eo composita: distorqueo dis
torli: contorqueo contorli: extorqueo extorli. **Supina secundum pau**
loante expositam regulam in sum proferunt: ut torsum distorsum cō
torsum extorsum. Inuenitur autem & in tum frequentius. **In leo defi**
nientia si ante alteram consonantem coniunctam habuerint i eadem
syllaba. **Et ab oleo uel leo composita per ui syllabam faciunt prateri**
tum: ut impleo impleui: compleo compleui: suppleo suppleui cuius
simplex uerbum non legi: fleo fleui: defleo defleui: cleo cleui: oleo ole
ui: aboleo aboleui: adoleo adoleui: exoleo exoleui: deleo deleui: re
leo releui: quanuis oleo oleui & oliui faciat. **Et similiter redoleo redo**
leui & redolui: quia nō mutauit significationem. **Horatius in primo**
epistolarum: Vina fere dulces oluerunt mane camœna. **Lucilius in**
.xxx. Quis totum scis corpus iam perolese bisulcis: pro oleuisse: Vir
gilius in duodecimo Mox cum matura adoleuerit aetas. **Varro tamē**
etiam & adolui protulit in tertio rhetorum. **Postq̄ adoleuerit haec iu**
uentus. Cassius ad tiberium. At contra aegypto sacrificium nisi inte
grum anserem adoluerunt. **Passiui quoque participium adultus pro**
adoletus prolatum est. Ancias in. lxxiiii. Et omnes hostia uituli. xx
vii. coniecti & omnia adulta sunt. **Obsoleo quoque obsoleui facit.**
Non est enim a soleo quod solitus sum uel solui secundū Salustium
facit prateritum: qui in secundo historiarum ponit. Neque subsidiis
uti soluerat. sed ab ops & oleo. sicut obscenus ab obs & caniendo uel
ceno uel ἀποτῶ κυνός. Vnde & in quinto Cicero de imperio.

Cnei Pompei. **Obsoleuit** tam ista oratione multo magis q̄ uerbis re/
futata. **Idem in primo rhetoricorum**: Hoc uero a plerisq; eorum de/
sertum obsoleuisse. **Idem pro Celio**: Chartæ quoq; quæ illam pristi/
nam seueritatem obtinebant obsoleuerūt. **Exoleo** quoq; exoleui. **Vn**
de exoletus exoleta exoletum. **Plautus in medico**: Domi reliqui exo/
letam uirginem: id est grandem quæ exoleuerat. **Aboleo** uero uelut
redoleo & aboleui facit præteritum. **Vnde** & aboletam & abolitū &
abolitio dicitur. **Liuius**: Et si omnes diuini humaniq; memoria abole
uerit. **Persius**: Hoc iuuat hoc inquis ueto quisq; faxit oletum. **Cicero**
in uerri. de præfectura urbana: **Vereor** nec hæc cupiam nimis antiq̄ua
& etiam aboletata uideantur. **Adeleo** cuius simplex. i. leo in usu nõ est
deletum a delino delitum nascitur: quod **Probus** & **Caper** compro/
bat. **Vsu** quoq; adiuuante **Virgilius in quarto georgicorum**: Et pari/
bus lita corpora guttis. **Cicero in primo epistolarum ad Caluinium**:
Tulit moleste q; litteræ delitæ sunt mihi a te redditæ. **Idem in quarto**
uerrinarum: **Tabulæ** sunt in medio quæ se corruptas atq; interlitas
esse clamant. **Acti**. in atero. **Epularum** fictor scelerū fratris delitor. **Su**
pina secundum iam supradictam regulam in ui syllabam præteritū
terminantium faciunt: ut completū defletum: aboleui aboletum: ab
oleui aboletum: abolui abolitū: deletum a deleo. **Vnde** & letum ipsa
res quæ delet uitam quasi a leo simplici quod in usu non est p̄fertur.
Alia uero omnia i leo uerbã definetia eo in ui diuisas transcuntia faci/
præteritū: ut doleo dolui: caleo calui: palleo pallui: excelleo excellui:
quod & exc ello iuenitur. **Alia** quoq; oia secūda coniugationis uerba
quacūq; cōsonãte ante eo posita: eo in ui diuisas cōuertētia faciūt præ
teritū p̄fectū: ut habeo habui rubeo rubui doceo docui arceo arceui ti/
meo timui iaceo iacui teneo tenui caneo canui stupeo stupui tepeo te
pui pareo parui careo carui horreo horruui floreo florui ceseo cēlui pa
teo patui liqueo licui ex quo liqueo i choatiuū. **Quidi**. i quarto me/
thamorpho. **Protinus** imbutum cælesti nectare corpus **Delicuit**: ter/
ramq; suo madefecit odore. **Aliceo** quoq; licui facit. **Excipiūtur** hæc
iubeo iussi: sorbeo uel etiam sorbo: ut **Probo** placet sorbsi uel sorbui.
Lucanus in quarto: **Absorbsit** penitus rupes & tecta ferarū. **Cicero in**
secundo philippi. In sanguinem ciuilem exhausit uel potius exorbuit
Idem pro Murena: **Difficultatē** exorbuit. **mulseo** **mulsi**: **maneo** **man**
si: **neuo** **neui**: **hæreo** **hæsi**: **luceo** **luxi**: **polluceo** **polluxi**. **Plautus in sti**
cho. **Vt** decimam partem **Herculi** polluceam. **Neuius in colace**.

Qui decimas partesq uatum alieni fuit polluxit tibia publicado epu/
 lo **H**erculis decimas. **S**upina in ui quidem diuifas facientia prateri/
 tum neutra deficiunt sicut supra diximus : ut stupui canui tepui hor/
 rui parui egui : deficit etiam metui timui, nam carui uel caritum uel
 calium uidetur posse dici: quia luturi participium cariturus prateri/
 tum cassus inuenitur. **I**uuenalis in secundo : Quomodo ante latum
 est . **T**ollere dulcem cogitat heredem cariturus turture magno. **V**ir/
 gilius in secundo aeneidos : Demisere neci non cassum lumine luget :
Actiua uero plerunq uocales in i correptam conuertentia assumunt
 tum: ut habeo habui habitum: inhabeo inhibui inhibitum: praebuo pra/
 bui praebitum: moneo monui monitum. **P**auca autem ui in tum con/
 uertunt: nisi consonantium natura prohibeat: ut tenco tenui tentum
 doceo docui doctum: cenfeo uero censui censum: quia in simplici di/
 ctione n antecedente: s & t sine r sequi non possunt. **I**ussi uero & mul/
 si & mansi & haesi secundum praenunciatam regulam in si proferentium pra/
 teritum: in um conuertentia faciunt supin: ut iussi iustum: mulsi multum :
 mansi mansum: haesi haesum: a sorbui sorbitum: a sorpsi uero sorptum de/
 bet fieri supinum: ut habeo habitum: praebui praebitum: a scripsi scriptum: a
 nupsi nuptum quorum neutrum in usu non inueni: i dest nec sorpitum nec sor/
 ptum. a luxi quoq; luctum & a polluxi polluctum. exigit ratio in xi
 terminantis praeteriti: sed auctoritas deficit. **N**eui uero in ui terminan/
 tiu seruat regulam in supino conuertens ui in tum: ut neui netum.

Incipit hic. x.

In io a antecedente unum inuenitur aio quod in prima qui/
 dem persona i loco consonantis habet duplicis quae & ge/
 minabatur a uetustissimis aiiio. **I**n secunda uero & tertia per/
 sona transit in uocalem necessario quia consonans sequitur ais ait :
Itaque pares habet in tribus personis syllabas cum omnia in io desi/
 nentia tertiae uel quartae coniugationis una syllaba minores habent
 prima persona secundam & tertiam : ut facio facis audio audis . **S**ed
 in hoc primae personae penultima positione producitur : secundae ue/
 & tertiae corripitur . **E**t sicut quibusdam uidetur tertiae est coniugati/
 nis : nec per totam coniugationem in usu inuenitur : cuius praeteri/
 tum cum ait inueniatur in tertia persona : debuit ai primam perso/
 nam facere quae in usu non est . **P**otest tamen ait quoq; praesens intel/
 ligi p praeterito. **S**ed cum imperatiuus in i terminans reperiat : quartae

magis esse ostenditur coniugationis. **Neuius.** An nata est sponsa prægnans uel ai uel nega. **E** quoq; antecedente in io unum inuenio meio tertiæ in quo similiter i loco consonantis est luuenalis eius infinitum profert in primo: **Cuius** ad effigiem non tamen meiere fas est. **Perfius** Pinge duos angues pueri sacer est locus extra me uite. **Quidam** tamẽ esset meio meias dici putauerunt. **Sed** mingo quoq; minxi dicitur: ex quo præteritum in usu minxi. **Vnde Horatius.** Hunc perminxere calones. **Ex** quo secundum regulam nascitur i ctum supinum ut mictum. **Horatius** i primo sermonum. Metior at si quid merdis caput inquinat albis coruorum. **Atq;** in me ueniant mictum atq; cacatum. **Vnde** etiam meditatiuum micturio. ut lectum lecturio partum parturio esum esurio. **A** supinis enim solent meditatiua fieri. **In** io quoq; u antecedente unum inuenitur inquis: quod pleriq; artium scriptores putant in usu non esse. **Sed Cicero** ponit in secundo de oratore: **Attẽ** dere & aucupari uerba oportebit inquis: ut ea quæ sunt frigidiore uitemus. **In eodem.** Tu uero inquisti molestus non eris. **Idem** in uerri. de signis **Qui** me ubi uiderunt ubi sunt pamphile inquisti sciphi. **Idẽ** in quarto ad **Hereniũ**: **Quid** enim tibi uis aliquis inquis. **Ex** quo apparet secundum analogiam inquam quoq; debere dici. **Idem** ad eundem in quarto **At** non affricani nepotes inquit istiusmodi fuerunt. **In eodem.** **Videte** iudices nunc iquit quemadmodum me plagioxipus iste tractarit. **Perfius.** Hoc iuuat hoc inquis ueto quisquã faxit oletum. **Trentius** quoq; imperatiuum. inque in phormione posuit. **Tũ** antiphonem uideo ab se se emittere inuitum eam inque. **Ergo** secundum analogiam tertiæ coniugationis inuenitur eius tota fere declinatio uerbi. supinum uero ab eo non inueni nec q; solent ab eo nasci. **In** cio antecedente a mutant in e productam: & abiecta o productaq; ifaciunt præteritum: ut facio feci iaceo ieci. **Ex** his quoq; composita cum præpositione quãuis in præsentis mutant a in i tamen præteriti regulam seruant: quæ est in simplicibus: ut efficio effeci perficio perfecei. **Imo** autem dixi cum præpositione composita mutare a in i quia si cum alia parte componuntur seruant a: ut calefacio calefeci tepefacio tepefeci tremefacio tremefeci stupefacio stupefeci abucio quoq; abiecti facit: conucio conieci inucio inieci prouicio quoq; proieci. **Inuenitur** tamen etiam simplex icio icis. **Virgilius** i xii. æneidos. **Ictum** iam sedus: & omnes compositæ leges. **Alia** uero i ante cio habentia eandem i in e cõuertunt: & cio in xi: ut aspicio aspexi: cõspicio cõspexi illicio

illexi: pellicio pellexi. Excipitur elicio elicui **Liuius** in quarto libro ab
 urbe condita. Ad colloquium autem elicit. Et puto ideo ne si elixi di
 cremus: necessario participium electus fieret. & esset dubitatio signi
 ficationis: pellicui quoque pro pellexi ueteres protulerunt. **Liuius** in lae
 domia. Aut nunc quempiam ante alia te illo asiatico ornatu proflu
 ens: aut dardano aut lidio fulgens decore. Et gloria pellicuit. Sed **Te
 rentius** in phormione Is senem per epistolas pellexit modo non mon
 tes auri pollicens. Inuenitur etiam alicui & pellicui. **Piso** in historia
 idest Cuius unius premio multorum allicuit animos **Varro** belli pu
 nici sequanici libro secundo. Deinde ubi pellicuit dulcis leuis unda
 saporis. **Supina** ex his quidem quae a habent ante cio sunt a praesenti:
 io in tum conuersa: ut facio factum iacio iactum. In omni enim uerbo
 siue penultima siue antepenultima sit a seruat etiam in supino quae
 mutetur in praeterito perfecto: ut facio feci factum iaceo ieci iactum:
 capio ceppi captum ago egi actum frango fregi fractum cado cecidi ca
 sum ex his composita quae in praesenti mutant a in i: ut facio inficio
 capio incipio In supino a in e conuertunt: ut factum infectum captum
 inceptum. Illa uero quae componuntur a uerbis in go desinentibus
 quauis mutant in praesenti a in i: tamen in supino immutabilem ser
 uant eam. ut ago exigo exactum frango infrango infractum tango con
 tingo contactum pango inpingo impactum. Quae uero in xi termi
 nant praeteritum: secundum praemonstratam regulam xi in ctum con
 uertentia faciunt supinum: aspexi aspectum illexi illectum elicui ue
 ro elicium facit. Vnde **Lucanus** in nono. Virus & elicium iustumque
 exire repugnat. Et **Stadius** in quarto. Duram quae limite mortis manes
 elicitos. In dio desinens inuenio unum: fodio fodi & ex co
 composita perfodio perfodi effodio effodi: quod penultimam prae
 riti produxit: necessario secundum praedictam regulam quam osten
 dimus. Quod si minuatur praesentis syllabae: in praeterito produci
 tur penultima nisi per syncopam uel apocopam proferatur. **Supinum**
 in sum facit geminata s: ut fodio fossum. Omnia enim uerba quae in
 di faciunt praeteritum perfectum in sum faciunt supinum: ut prandi
 pransum: momordi morsum: tetendi tetsum: defendi defensum: ascen
 di ascensum: sedi sessum. excepto dedi quia est primae coniugationis
 quod nunquam in sum facit supinum: & ex eo compositis quae in
 tertiam transeunt coniugationem: & a penultimam simplicis supini in i con
 uertunt: ut do dedi datum: reddo reddidi redditum: podo pdidi pditum

uendo uendidi uenditum credo credidi creditum condo condidi con-
ditum. In dior quoq; deponentia in sum faciunt supinum. ordior or-
sum ingredior ingressum. In gio similiter producta ante penultima &
ablata o extrema faciunt prateritum perfectum: ut fugio fugi confu-
gio confugi perfugio perfugi refugio refugi. Supinum in tum conuer-
tit fugio fugitum confugio confugitum refugio refugitum: In pio ca
antecedente mutant a in e productam: & abiecta o productaq; i faci-
unt prateritum perfectum ut capio capi. Ab eo composita in presen-
ti quidem mutant a correptam simplicis in i breuem: prateritum uer-
ro integrum manet: ut incipio incepti recipio recepi: suscipio suscep-
ti. Supinum tam eius q̄ omnium in pi uel in psi uel in mi terminantiũ
prateritum perfectum per ptum profertur: ut capi captum incepti in-
ceptum cepi ceptum rupi ruptum scalpsi scalptum compsi comptũ
prorepsi proreptum dempsi demptum scripsi scriptum nupsi nuptũ
emi emptum ademi ademptum rapui quoq; raptum facit: Similiter
ex eo composita corripui correptum arripui arreptum. Cu uero ante
pio habentia o in ui conuertunt: & producunt penultimam in prate-
rito: ut cupio cupiui uel cupui. Et ex eo composita: ut concupio con-
cupiui uel concupui. **V**etustissimi autem etiam secundum quartam
coniugationem solebant hoc uerbum proferre. **Lucretius** effingere ut
arte naturæ primus terrarum claustra cupiret. In ui diuisas faciens
prateritum: unum iuenio supradictæ terminationis: rapio rapui. Et
ex hoc composita: erripio erripui surripio surripui. Nam surpui p̄ syn-
copam protulerunt quidam poetarum. **Vt Horatius** in quarto car-
minum **Quæ** me surpuerat mihi felix post cinaram. **Sapio** etiam
tam sapui quam sapii uel sapiui protulisse auctores inueniuntur:
Probo tamen sapui placet dici. **Carisio** sapui uel sapiui: sapiui & sapii
secundum **Var.** qd̄ **Diomedes** etiam approbat: **Neuius** tamen **Mar-**
cellus de mutatis coniugationibus sic ponit sapiui pro sapui. **Neuius**
in uirgine prægnante. Quando ego plus sapiui qui fullonem com-
pressi quinquatribus **Ter.** similiter **Cum** intelligo respiciisse pro respu-
isse. **Caper** in usu esse ostendit. **Afranius** in brundusinis. Equidem
nunc resipui postq̄ pectus lætitia est honustum. **Plautus** in rudente.
Pol magis sapuisset si dormisset domi. **Cæpio** quod in usu non est
cæpi facit prateritum. **Terentius** tamen in adelphis prateritum imp-
fectum sub:uctiui eius uerbi quod nascitur ex præsentis p̄fert. **Sinerẽ**

ergo illum aut non : sex totis mensibus prius olfecissem quam ille
quicquā coeperet: **S**upinum a cupiui & sapiui secundum prædictam
regulam mutata ui in tum profertur cup tum & sapitum. **I**n rio unū
inueni pario peperit. **V**etustissimi tamen & secundum quartam con/
iugationem hoc protulisse inueniuntur. **E**nnius **O**ua parere solet ge/
nus pennis condecoratum **S**ed **T**erentius in phormione. **N**eq; pare
re hæc iam diu per ætatem potest **I**dem in andria **H**anc simulant pa/
rere quo chremetem absterceant. **S**upinum partum debet esse. **V**nde
& partus & parturio meditatiuum. plerunq; enim regulam supini se/
quuntur tam meditatiua quam frequentatiua : exceptis quibusdam
de quibus in specie uerbi diximus: ut lectum lecturio & lectito: mictū
micturio & mictito: dictum dicturio & dictito. **S**ic ergo partum par
urio & partito. **S**tatus in. x. thebaidos participio futuri addidit: in
hoc exemplo **A**tq; hosti ueniat paritura marito. **D**eponentia in rior
desinentia orior & morior: tam secundum tertiam q̄ secundum quar
tam coniugationem declinauerunt auctores: orior oreris & oriris mo
rior moreris & moriris. **L**ucanus in quarto **N**on gratis moritur iugu/
lo qui prouocat hostem. **E**nnius in. xiiii. **N**unc est ille dies cum gloria
maxima se se nobis ostendat: si uiuimus siue morimur **T**erentius in
euncho. **R**isu emoriri omnes deniq; **V**irgilius i secūdo æneidos **T**e
lis nostrorum obruimur: oriturq; miserrima cades. **L**ucilius in tertio
Cōturbare animam potis est quicumq; adoritur. **E**orum supina ortū
& moritum quis oriturus non orturus inueniatur participium futuri
sed præteriti ortus non oritus dicitur. **H**oratius in epistolarum libro
secūdo. **N**il oriturum alias: nihil ortum tale fatentes. **A** morior quoq;
notandum q̄ cum moriturus secundum analogiam facit participium
futuri: mortuus facit præteritum geminata u quod in nullo alio parti
cipio inuenies pro mortus uel moritus. q̄ proportio magis exigebat
In tio unum desinēs per si facit præteritum geminata s quatio quassit
quod teste **C**arissio in usu non est: concutiō concussit percutio percussit
incutio incussit. **S**upinum secundum regulam i si terminantium præ/
teritum exit quassum: unde frequentatiuum quasso quassas. **S**imili/
ter percussum incussum: **N**am ussi uultum gessi gestum torli torsum
uel tortum: excipiuntur & quæ quartæ coniugationis in si terminant
præteritum: farsio farsit fartum farsio farsit fartum fulcio fulci fultum
haurio hausi haustum. **P** uero ante si posita sicut supradictum est per

ptum faciunt supinum: demo dempsi demptum promo prompsi prō
 ptum nubo nupsi nuptum scribo scripsi scriptum: In tior unum depo
 nens tam tertiæ quam quartæ coniugationis inuenitur potior. **Virgi
 lius in quarto aeneidos.** Fas omne abrumpit polidorum obruncat &
 auro ui potitur i secundum tertiam coniugationem corripuit penulti
 mam. **Lucilius in sexto** Deficit alma ceres: nec plebes pane potitur: se
 cundum quartam coniugationem producta penultima protulit. **Si/
 militer Neuius in iliadis secundo.** Fœcundo penetrat penitus thala/
 moq; potitur. **Infinitus tamen** secundum quartam semper inuenitur
Cicero in tertio inuecti. Rerum potiri uolunt. **Supinum in tum** desi
 nit penultima producta potitur. **In uo diuisas** quacunq; anteceden/
 te consonante desinentia mutant o in i: ut acuo acui imbuo imbui in/
 duo indui diluo dilui annuo annui spuo spui suo sui metuo metui ar/
 guo argui. **Virgilius in .ix.** Nisus ad hoc me nulla dies tam fortibus
 ausis dissimilem arguerit tamen fortuna secunda. **Idem in .ix.** Verba
 redarguerit. **Excipiuntur** struo struxi fluo fluxi pluo pluui. **Li. in secu
 do** ab urbe condita. **Lapidibus pluuisse.** & in .xxv. **Sanguine plu
 uit:** Nam unguo quidem **Nisus & Papyrianus & Probus** tam ungui
 q̄ unxi dicunt facere præteritum. **Carilius uero unxi** tamen coquo
 uel ut alii coco coxi linquo liqui tinguo uel tingo tinxi **Hæc** tamen
 non uidentur in uo diuisas terminare in quibus u uim litteræ amittit
 unde in guo quidem syllabam terminantia huiuscemodi seruant re/
 gulam in go terminatorum: sicut & quæ in quo finiuntur: rationem
 sequuntur in co desinentium. **Dicimus enim unguo unxi** linguo lin/
 xi & pinguo pinxi & linquo liqui & uinco uici. **Ningo** quoq; & ninxi
 unde & nix: sicut a duxi dux a rexi rex. **Virgilius in .iiii. georgicorum**
Interea toto non setius æquore ninguat. **Actius in andromeda.** Cum
 ninxerit caelestium molem mihi. **Extinguo etiam extinxi:** cuius sim/
 plex tingo in raro est usu. **Virgilius in quarto aeneidos** Cum genere
 extinxem memet super ipsa dedissem. pro extinxissem protulit. **Cice/
 ro tamen in arato** stinguens participio usus est quod a uerbo stinguo
 nascitur. **Quem neq; tempestas perimet neq; longa uetustas iterimet**
 stinguens præclara insignia cæli. **Idem passiuum eius uerbi in progno
 sticis protulit.** **Vt cum luna means hyperionis effugit orbem** Stingu
 untur radii cæca caligine tecti. **Illud quoq; sciendum:** q; in ui diuisas
 terminantia præteritum perfectum soleant corripere penultimam ta
 men uetustissimi inueniuntur etiam produxisse penultimam eandē

In his maxime quæ a præsentis in uo diuisas desinente proficiuntur
ut eruo erui arguo argui anuuo annui. **Ennius in quinto.** Annuit se se
mecum decernere ferro. **Supina** eorum i præteriti in tum conuertunt
& produunt penultimam: ut acuo acui acutum: imbuo imbui imbu
tum indui indutum annui annutum innui innutum argui argutum
unde & participium argutus: idest coniunctus. **Plautus in pseudulo**
Argutus malorum facinorum. & futurum arguturus: & deriuatiuum
ex hoc uerbum argutor argutaris. Inuenitur tamen etiam arguturus
in usu pro arguturus. **Salustius in secundo historiarum.** Quos aduer
sum multi ex bithynia uolentes occurrere falsum filiū arguturi. **Plau**
tus iterum in pseudulo de sycophanta. Et quid argutus pro conui
ctus. Excipitur rutum uel ruitum quod u corripit uel quod i seruaui
Nam secundum futuri participium .i. ruiturus debet lupinum ruitū
esse. **Lucanus in quarto.** Ruituraq; semper stat moles murum. **Secū**
dum præteritum uero debet rutum dici penultima correpta. **Virgili**
us in .xi. Nec mihi cum teucris ullum post eruta bellum pergama. Et
uidetur hoc per syncopam i uocalis in præterito prolatum erutus pro
eruitus. Ideoque tempus perfectum simplex quod habuit u ante i
seruasse. **A** spuo & metuo & pluo secundum analogiam: sputum &
metutum uel metuitum: & plutum a pluui: uelut ab adiuui adutum
debet facere: sed in usu non inueni. **Alia** uero supradictæ terminatio
nis uerba extremam syllabam præteriti in ctum conuertunt: ut struxi
structum unxi unctum: liqui lictum. Excipitur fluxū: ut iam supra
dictum est. **Deponentia** in quor mutant eam in cu & assumentia tū
faciūt supinum: loquor locutum sequor secutum fruor uero fructum
sicut struor structum. **Cicero in hortensio.** Ut amœnitate summa fru
ctus est. **Ulpianus tamen ad sauinum.** Futurum fruiturum non fru
cturum quomodo ortum oriturum: erutum eruiturum: mortuū mo
riturum: quæ cum in præterito non habent i: in futuro habent. **In uo**
u loco consonantis posita in l quidem desinente penultima: o extre
mam in i conuertunt & faciunt præteritum: ut soluo solui solutum:
uoluo uolui caluo calui. unde **Salustius in tertio historiarum** infinitū
passiui protulit. **Contra** ille calui ratus: calui pro decepi: uocali uero
natura longa autecedente uo in xi conuertunt in præterito: ut uiuo
uixi. **Supinum** i in tum conuertentia faciunt: u in uocalem necessario
redeunte: solui solutum uolui uolutum: sic debet etiam calui calutū
facere quod tamen in usu non inueni: & puto calumniam ex hoc esse

deriuatū. **V**ixi autē in xi terminatiū regulā supina seruat i clū. In bo
 definētia uocali longa antecedere bo in pli cōuertētia faciunt prateri
 tū pfectū ut scribo scripsi nubo nupsi: nunq̄ enim b ante s in p̄cipio
 syllabæ potest iueniri: ut p̄dulus ipse. **A**lia uero o in i mutāt in pr̄
 terito: ut bibo bibi. **C**icero in uerri. ii. **A**n iste nūq̄ de se sp̄ bonā habu
 isset. nisi de uobis malā opinionē animo ibibisset. **Q**uid. in. vi. meth:
Vberaq; ebiberātauidi lactātia nari. lābo quoq; lābi. **L**uci. in. xiiii. Io/
 cūduſq; puer qui lāberat ore placētas. **S**imiliter scabo scabi. **I**dē **L**uc.
 in. ix. **S**caberat ut porcus cōtritis arbore costis. **V**nū excipit icumbo
 incūbis. q; etiā secūdū primā cōiugationē incubo icubas quoq; p̄fert
 qd̄ icubui facit pr̄teritū & oīa a cubo op̄posita: siue primæ siue tertiæ
 sint cōiugatiōis: ut accūbo accubo accubui: incūbo uel incubo icubui
Et nūc quidē simplex eorū .i. cubo cubas primæ ē cōiugatiōis. **V**etustis/
 simi tamē etiā hæc & oīa quæ i ui diuisas faciūt pr̄teritū pfectū i pri
 ma cōiugatiōe secūdū tertiā solebāt declinare. **S**up̄ia uero i pli quidē
 terminatiū pr̄teritū: pli i ptū cōuertūt: ut scripsi scriptū nupsi nuptū
In bi uero assumūt tū: ut bibitū lābitū & cubitū: uide & cubitus d̄r. **E**t
 notādū q; cū oīa in si terminātia pr̄teritū: sicut supra docuimus i sū
 termināt supinū: exceptis quartæ diugatiōis uerbis. **H**æc quoq; quæ
 p uel m āte si habuerit pli in tū cōuertūt ut nupsi nuptū scalpsi scalptū
 scripsi scriptū dēpsi dēptū sūpsi sūptū i quibus etiā p euphoniæ cā in
 terponit: quā etiā i pr̄terito quibusdā placuit ascribere. **I**n bor depo
 nētia mutāt bor i plū & faciūt supinū ut labor lapsū. nulla autē causa
 alia ē mutādæ b in p āte s uel t i p̄cipio syllabæ positæ: nisi cā eupho
 niæ: cuius rō apd̄ græcos quoq; obseruātissimos eius seruata ē i supra
 dictarū cōsonatiū scriptura: ut κρύπτω ἐκρυψα ολιβω. ἐολίψα πρ̄β
 enim græca nos in principio syllabæ ps scribimus ut nubo nupsi nu
 ptum: scribo scripsi scriptum scalpo scalpsi scalptum. **I**n co n ātecedē/
 ta abiecta n & o in i conuersa faciunt pr̄teritum: penultima quo/
 que producta ut uinco uici: conuinco conuici: linquo quoq; quod
 consimilem uidetur habere terminationem liqui facit pr̄teritum ab/
 iecta n sicut supra quoque docuimus: s uero præcedente mutant sco
 in ui: nisi sint inchoatiua. **I**lla enim carent pr̄terito pfecto: quie/
 sco quieui pascō pauui cresco creui absisco absiui consuesco consueui:
 uel cōsuetus sūm. **C**arissus tamen consueo ponit. **O**īa tamen ea quæ
 pr̄teritum pfectum in ui terminant adiectam frequenter inueni/
 mus per secundas & tertiās personas per syncopā penultimæ parti syl

labæ: cum ab u loco consonantis incipi: ut amauit amauisti uel amasti
amauit amauius amauistis uel amastis amauerunt uel amarunt.
Neo neui neuisti uel necti neuit dicimus: neuimus neuistis uel nectis
neuerunt uel nerunt. **I**deo autem addidimus ad iectam: quoniam si
in præsentis positione sit u consonans syncopam pati non potest: ut
lauo laui lauisti: non possumus dicere lasti pro lauisti: nec lastis pro
lauistis: nec larunt pro lauerunt. **S**imiliter fauco faui fauisti: nemo di
cit fasti nec pro fouisti fosti nec pro soluisti solsti. **S**ed inuenio **H**ora/
tium auctoritate fecisse in quibusdam concisionem quanuis positio
habeat u consonantem moueo moui mouisti: ex quo summofles po
suit. **H**oratius pro summouisses in primo sermonum. **N**unc hominẽ
uelles si tradere despeream in summofles omnes non isto uiuimus il/
lic quo tu rete modo. **I**dem commorit pro commouerit in primo ser/
monum. **A**t ille qui me commorit melius me tangere clamo. **V**num
inuenitur in sco desinens uerbum apud uetustissimos: cuius præteri/
tum in xi protulerunt teste **C**apro: conquiisco conquexi. **E**st autem
conquiisco: caput inclino. **P**omponius in uacca uel marsupio ait. **S**i
mul intro ueni. **A**ccessi ad patrem prendi manum in terra ut cubabat
nuda ad eũ ut conquexi: interim mulieres conspiciunt. **E**xcipitur præ/
terea eiusdem terminationis: compesco compescui: dispesco dispescui
quod ponit **A**puleius in dyalogo qui est de deo socratis. **C**um & ha/
bitacula summa ab infinitis tanta intercapedine fastigii dispescant pro
distent. **E**xcipiuntur præterea disco didici: posco poposci: & ex eis cõ
posita quæ similiter faciunt præteritum: dedisco dedidici: deposco de
posco depoposci. **V**ocali uero natura lōga antecedente in co desinẽtia
xi syllaba faciunt præteritũ: ut duco duxi: dico dixi. **R** antecedente unũ
inueni parco quod peperci: & parsi facit præteritum. **L**u. in. ii. **P**aruũ
sed fessa senectus sanguinis effudit: iugulo flãmifq; peperci. **T**er. in
ecyra **H**eu me infelicẽ hæccine ego uitãpsi perdere. **I**co præterea pe/
nultima breui p̄fertur i præsentis teste **C**apro: sed p̄ducit in præterito
p̄fecto & mutat o finalem in i: ico ici: unde ictus. **C**ato **C**ensorius de
ueturio. **H**ostẽ nunc icit. **C**elius in. i. **Q**ui cũ iis ita fœdus icistis. **L**u.
tamen & in præsentis producit penultimam. ex hĩc corpus propellit
& icit. **S**upina in ci quidem terminantium præteritum: i in tum con
uertunt ut uici uictum conuici conuictum deliqui delictum. **E**ãdem
seruãt etiam regulam liqui licitum & ex eo composita reliqui relictum
Nec mirum est cum post q u posita uim litteræ amittit in ci desinen /

tium regulam sequi. Quæ uero in ui syllabam proferunt præteri-
tum perfectum mutant eam in tum requicui requietum: unde par-
ticipium sit futuri requieturus. **Cicero contra Metellum.** Nisi co-
rum exitio non requieturam. **Cresco creui cretum:** ascisco ascui ascitum:
descisco descui descitum. **Liuius in .xxv.** ab urbe condita. **De**
scitum ab romanis. Et notandum q̄ ab inchoatiuo scisco composita
primitiui idest scio habuerunt præteritum: secundum rectam uero
proportionem debent eorū quoq̄ perfecta a scio & descio esse: nosco
noui notum. **Similiter ex eo composita: ignosco ignoui ignotū. Te-**
rentius in adelphis. Ignotum est: tacitum est: creditum est: unde &
participium futuri ignoturus. **Cicero in catone maiore.** Ignoturus
est alteri quod tutorem secutus. **Cato in quinto originum.** Quod eo-
rum nemo quisq̄ quicquam mihi ignoturus est. Quidem tamen cō-
tra regulam a præsentī tempore hoc deriuatum protulerunt: ignosco
ignosciturum. **Piso frugi in quinto analium:** Quodcunque deliquit-
set ignosciturum affirmabat. Notandum tamen quod cognosco co-
gnoui cognitum: & agnosco agnoui agnitum: in frequentiore usu fa-
ciunt pro o penultima producta quam uetustissimi seruabant analo-
giam sequentes i correptam habentia. **Vnde Iuuenalis in primo.** Ag-
nitus accipies. **Iubet a præcone uocari ipsos troiugenas.** **Lucanus in**
tertio. Calida mihi cognitus axis ægypto atque umbras nunquam
flectente siene. **Salustius tamen secundum analogiam in secundo hi-**
storiarum. Neque inermes ex prælio uiros quædam agnoturum. **Pa-**
cuuius secundum utrunque protulit. In turba oreſti cognita: agnita
est soror. **Pasco pauī seruauit in supino s solum pastum.** **Compesco**
compescui: & dispesco dispescui: & posco poposci: & disco didici. A
præsentī tempore faciunt supinum mutatione o in i correptam & ad-
ditione tum ut compesco compescitum: dispesco dispescitum: posco
poscitum: disco discitum. **Vnde Apuleus participium futuri protu-**
tulit in phædone. De anima sic auditurum disciturum. Quid meli-
us sit hæc omnia & singula sic agere aut pati aut patiūtur aut agunt
In xi terminantia præteritum perfectum: supinum secundum supra-
dictam regulam faciunt dixi dictum: duxi ductum peperci uero uel
perſi perſum facit supinum: secundum in si terminantium regulam
unde participium futuri. **Varro in laterensi** Parsurus pecuniis bene
partis. **Liuius i .xxv.** ab urbe cōdita. **Nedū eos capuæ pluros credebā**

Senesco inchoatiuum est: nam positiuum eius senēo inuenitur ī usu.
Actius in telepho. Idem iam stupido thessala somno peccora languent
que senentque. **P**acuius in peribœa. Quanquam atas senet satis
habeam rem uirium: ut tearca arceam. **A** seneo ergo non a senesco
si præteritum perfectum senui. **S**alustius in primo historiarum. Nisi
cum ira belli desenuisset. Idem etiam participium præteriti temporis
ex eo protulit. quanuis sit neutrale in quarto. **O**mnis quibus atas
senecto corpore animus militaris esset. **N**ec mirum cum in aliis quo/
que plurimis eisdem significationis uerbis inueniantur ueteres præte/
riti temporis participia proferentes ut prandeo pransus cocno cocna/
tus placeo placitus mereo meritus pateo passus careo callus poto po
tus pro potatus titubo titubatus iuro quoque iuratus tam in actiua
quam in passua inuenitur significatione & hæc quidē etiam iuniori/
bus in usu manserunt. **I**lla uero absoluerunt discedo diceffus hoc est
qui discessit. **S**imiliter intereo interitus: occido occasus: sed eorū ulus
in libro qui inscriptus erit a nobis de participio inuenies. **D**eponentia
uero in scor desinentia in antepenultima quidem syllaba a uel i uel e
correptas habentia in ctum faciunt supinum: ut paciscor expergiscor
quia a pergo est experrectum facit. **Q**uāuis uetustissimi etiam exper/
gius dicebant **L**ucilius in tertio. **E** somno pueros cum mane expergi
tus clamas. **C**elius uero secundum analogiā protulit in tertio: Imbris
mihi sordido dormitum suadet ut eam quisq; & si ego obdormiero tu
te idem ibi eris experrectus. **N**anciscor etiam nactum facit absq; n: ut
Probo & **C**apro & **P**ollioni & **p**linio placet. **S**ic & pangor pactum &
fingor fictum & tangor tactum pingor pictum **S**ciendum tamen q;
etiam sunt uerba q; seruant n in participiis præteritis: siue in supinis:
ut iūgor iunctus: pungor punctus: fungor functus: emungor emun/
ctus extingor extinctus tingor tinctus plangor planctus angor an/
ctus. **Q**uæ autem seruant n & quæ non: de participio tractatum re/
peries. **Q**uod autem corripitur antepenultima: paciscor & nancis/
cor & profiscor & expergiscor ex compositis siue primitiuis eorum
potest dignosci. **P**aciscor & depeciscor profiscor a facio: expergiscor
a pergo pergis nanciscor a nancio est: quod in usu fuit uetustissimis.
Gracchus p se. **S**inantiā populi desyderium cōprobo reipublicæ cō/
moda. **A**lia uero absq; c i tū faciūt supina: ut irascor iratū ulciscor ultū
nascor natū: obliuiscor oblitū. **E**xcipitur defeciscor defessum faciens

supinum: & participium præteriti defessus. **Vt Terentius in adelphis**
 Defessus sum iam ambulādo. **Idem i phor.** Neq; defeciscar usq; adeo
 experier. Nam ab eo quod est deficio defectus fit participium præte-
 riti. Excipiuntur etiam duo composita quæ quauis antepenultimā
 i habeant correptam: in tum tamen non in ctum faciūt supinum cō-
 miniscor commentū adipiscor adeptū. Nam a reminiscor supinū uel
 participium præteriti in usu nō inueni: quauis ratio hoc quoq; remē-
 tum quomodo commentum exigat dici. In do desinentia si penultij-
 mam naturaliter longam habuerint: do in si conuertentia faciūt præ-
 teritum perfectū: ut ludo lusi: rado rasi: lædo lasi: rodo rosi: uado ua-
 si: euado euasi: illido illisi: claudio clausi uel cludo clusi. Inueniēt tamē
 etiam claudeo sed & claudio pro claudico. **Salustius in tertio histori**
Coniuratione claudit. **Cecilius in epiclero.** Au ubi uos sitis: ibi consili-
 um claudeat. **Cedo cessi** geminat s in præterito: ex quo accetis. **Virgi-**
lius pro accessistis posuit in æneidos. Penitusq; sonantes accetis sco-
 pulos. Excipitur cedo cecidi. **Lucanus in quarto:** Donec uetuerūt ca-
 stra cecidit: pedo pepedi. **Horatius in primo sermonum:** Vintucurtif
 oppedere iudeis: nulla mihi inq; religio est. **Idem in eodem:** Nam dis-
 plosa sonat quātum uesica pepedi. Ab eo quoq; quod est sido præteri-
 tum non inueni. **Lucanus in quarto.** Sidētia pessum corpora cæsa te-
 nent. **Virgilius in quinto ex eo compositum.** Subsidunt undæ tumi-
 dumq; sub axe tonāti sternitur aquor aquis. **Eius passuum Statius**
in quinto thebaidos: Sūmisq; insiditur astris. **Cudo secundū Diome-**
dem & Carisium & Phocā cussi: secundū alios cudi. Et uidetur etiam
Virgilius sic protulisse in æneidos. Ac primū scilicis scintillā excudit
 achates suscepitq; ignem foliis atq; arida circū. Excudit enim tā præ-
 sens q̄ præteritum potest intelligi: sed quia suscepit subiunxit: melius
 præteritum potest intelligi. **Idq; etiam Seruius in commentario ane-**
idos comprobatur uerbis. Excudit aut feriendo eiecit: quia cu dere est fe-
 rire. unde & incus dicitur quia illic aliquid cudamus: id est feriamus.
Sciendum autem q̄ eius frequentatiuum cuso est: ex quo etiam com-
 posita: ut incuso incusas: & recuso recusas: & accuso accusas: & excu-
 so excusas. **A do uerbo quod simplex primæ est coniugationis com-**
posita cum præpositione tertiæ sunt & primitiui seruant præteritum
perfectū duplicantia di: quæ in illo penultimā hēat e: ut dodedi: reddo
 reddidi p̄do p̄didi p̄do p̄didi. **Credo quoq; ab eo cōponit quasi cre-**
tū do: & uēdo uenūdo & cōdo ex cō cōpositū & do & ex eo abs cōdo.

Itaque omnia præteritum idem perfectum seruant : credidi uendidi
abcondidi. **Plautus** in carbonaria. **Secundum** ipsam aram aurū ab/
condidi. **N.** uero ante do habentia. o in i mutant in præterito perfe/
cto. & si ante n ueli habuerint: amittunt n ut fundo fudi & scindo
scindi. **Vetustissimi** tamē scicidi proferebant: quod solum in usu esse
putant. **Allimomius** in arte quam ad **Constantinum** imperatorem
scribit sed errat. **Nam Lucanus** in tertio scidit ponit. **Qua** mare tellu/
rem subitis aut obruit undis: **Aut** scindit & medias fecit sibi littora ter/
ras. **Sta.** in octauo theb. **Oraque** pectoraque & uiridem scidit horri/
da uestem. **Idem** in undecimo. **Alloquio** scidit ipsa nouo terrore cru/
enta eumenis. **Martialis** in quarto epigrammaton. **Vuguentum** sa/
teor bonum dedisti conuiuis here: sed nihil scidisti **Sed** affranius mo/
re antiquo dixit in homine. **Satis** fortiter paulo uestras scicidistis co/
lus. **Actius** in soradicorum primo. **Non** ergo ut prædicant sciciderat
pectus **Neuius** in testicularia. **Immo** quo scicidimus cōscindam atq;
abiiciam. **Ennius** in melanippa **Cum** laxum sciciderit **Et** uidentur hi
rationabilis protulisse ne minorum temporum esset præteritum q̄
præfens quod rarissime inuenitur. **Findo** quoque fidi facit: licet qui/
dam fidi putauerunt. **Sed Virgilius** in octauo **Et** media ad uersi lique
facto tempora plumbo diffidit ac multa portectum extendit arena.
Horatius in tertio carminum. **Diffidit** urbium portas uir macedo
& lubruit amulos. **Cætera** uero seruant n: ut pando pandi: defendo
defendi scando scandi accendo accendi. **Excipiuntur** duplicantia pri/
cipalem syllabam pendo pependi tendo tetendi tundo tutudi penul/
tima a plerisque correpta a quibusdam autem etiam producta pro/
pter supradictam rationem idest ne uincatur incompositis ab eo tem/
poribus syllabarum a præfenti præteritum. **Horatius** in quarto car/
minum protulit correpte. **Quod** regum tumidas contuderit minas:
est enim coriambus. **Idem** in tertio. **Non** auspiciatos cōtudit impetus
nostris. **Est** enim dactylus contudit. **Virgilius** in. viii. **Et** lapsa acilla
caelo extuderat. **Solēt** autē cōposita seruare simplicium tēpora cado
ceci concido concidi penultima correpta: cædo cæcidi cōcido cōci/
di penultima producta uetustissimi tamē tam producebant q̄ corri/
piebant supradicti uerbi: idest tutudi penultimā. **Ennius** i. xiiii. **In** sit
o ciues. quæ me fortuna ferocis contudit idigno bello confecit aceruo.
Ecce hic corripuit. **Idē** in. xvii. **Ingenio** forti dextera latus protulit ha/
sta. **Idē** in ānalibus. **Virosq;** ualentes cōtudit crudelis hyems hic pro

duxit penultimam. **C**ado quoq; cecidi facit: ne si eadi dicamus nomē esse putetur. **C**omposita tamen non duplicant penultimam syllabam ut perpendo perpendi extendo extendi pertundo pertudi incido inci/ di concido concidi. **E**xceptis a do & a sto compositis & a disco posco: ut prodo prodidi resto restiti. dedisco deditici: depono depoposci. **A** curro quoq; composita utroq; modo prolata inueniuntur ab auctori/ bus: ut decurro decurri uel decucurri. **E**xcipitur etiam diuido quod prateritum diuisi facit: **S**upina illa quæ a do componuntur mutant o in i correptam: & assumunt tum: ut reddo redditum credo creditum perdo perditum. **A**lia uero omnia do in sum conuertunt: ut ludo lusum rado ralum cado casum defendo defensum tundo tunsū **V**irgilius in tertio georgicorum. Profugit & tunsū galle admiscere saporem. **I**dem in eodem. Durum procudit arator uomeris obtunsi dentem cauat arbore lyncres. cudo similiter cusum **I**dem in eodem **L**a/ pidemq; reuertens incusum aut atrae massam picis urbe reportat. **C**ado quoq; casum facit: ea tamen penultima producta. **I**n omni enim supino siue participio prateriti producitur a penultima exceptis da/ tum & satum & ratum & statum. **A**liud etiam sciendum q; n ante do habentia quæ amittunt n in praterito amittunt eandem in supino: & geminant s: si sit penultima breuis in praterito: ut findo fidi fissum. scindo scidi scissum. **S**i n producat unam habet s: fundo fudi fusu **C**omposita simplicium terminationes sequuntur: cedo cessum & pā/ do passum faciunt **Q**uanus etiam a patior & a pateo passum dici/ mus. **V**irgilius in tertio aeneidos. At pater Anchises passis de littore palmis. **I**dem in primo aeneidos **C**rinibus illiades passis pepulumq; fe/ rebant. **A**b eo quod est pedo supinum non inueni **A** comedo quod ē anomalum comesum & comestum inuenitur. **C**icero pro cluētio. **A**b ditum in aliqua parte panis: quasi torum colliquefactum in portione esset celerius potius comestum q̄ epotum in uenas atq; in omnes par/ tes corporis permaneret. **V**irgilius autem ab eo quod est adedor ade sus protulit in. xi. Et postibus hæsit adesis. **T**endo praterea & tentū & tensum facit. **V**irgilius in septimo **A**udiat & si quem tellus extenta plagarum qua tuor in medio dirimit plaga solis iniqui **L**ucanus in primo: Et uarias ignis tenso dedit acre formas **I**dem in secundo. **T**en sisq; rudentibus acte. **O**stendo quoq; ab eo compositum similiter fa/ cit ostentum & ostensum. **L**ucanus in secundo **U**t scelus hoc syllæ: caedesq; ostensa placeret: agnoscendus erat **A**pulcius in phædone. **E**t

causam gignendi ostensurum: & immortalitatem animæ reperturū.
Varro rerum rusticarū. i. **O**stensus sol. **I**dem diuinarū tertio: Salute
ostenta. **C**ato pro **l**ucio **C**asare ad populum quod ego spero non ostē
turum **O**stentum quoq; quando monstrum significat nomen est par
ticipiale quomodo factum & dictum: & uisum ab ostendendo futura
dictum. **S**trido & strideo tam tertiæ q̄ secundæ cōiugationis inuenit̄
Virgilius in octauo **a**ncidos. striduntq; cauernis stricturæ chalybū
& fornacibus ignis anhelat **L**ucanus in septimo. **A**uribus incertam fe
ralis strideat umbra. **I**uuenalis in quarto: iam stridunt ignes: iam sol
libus atq; caminis. **H**oratius in secundo sermonum. **S**tridere secreta
diuersos aure suluros penultima correpta: **S**tatus uero eandem pro
tulit productam. **N**il stridere domi. **I**dem in nono. **S**tridebit uctros
tydeus inhumatus ad ignes. **P**ræteritum perfectum eius debet secū/
dum analogiam in do uel in deo desinentium: & penultimam uel an
tepenultimam naturaliter longam habentium in si terminari: ut rado
rasi trudo trusi ludo lusi strideo strisi sed puto euphoniæ cā non esse
in usu strisi sed stridi: quod ut superius diximus usus quoq; compro
bat. **S**tatus in quarto. **H**uius in aspectu luco stridere sagittæ. **A**ctius
in alcestide. **C**um strideat retracta rursus isferis. **S**ido præterea sidi fa/
cit. **C**uius etiam passiuum sidor sideris inuenitur. **L**ucanus in tertio.
Sidentia pestum corpora cæsa tenent. **S**tatus in secūdo: **S**ummisq;
insiditur astris cuius præteritum in usu non est: dubitationis uel alter
nitatis causa: debuit enim sifi esse: sed utimur præterito sedeo sedi: p̄
supradicto præterito uerbi. In do unum anomalum inuenitur: edo es
est. **V**etustissimi tamen edo edis edit dicebant: correpta prima syllaba
Neuius in carbonaria **T**ibi serui multi apud mensam adstant ille ipse
astat quando edit. **N**on potest enim in hoc iambo penultima syllaba
longa esse: ut intelligatur præteritum ne sit $\epsilon\kappa\delta\epsilon\iota\omicron\nu$. **P**lautus in lipar/
go. **N**ihil moror mihi fucum in aluo apibus qui peredit cibum: corri/
pitur enim pepultima. **L**ucilius in quarto. **Q**ui edit se: hic comedit
me. **S**upinum eius tā esum ut supra dictum est q̄ estum exigat usus
ut possit dici. **V**irgilius in nono. **E**t postibus hæsit adesis. **I**dem in ter
tio **a**ncidos. **A**mbefas subigat malis consumere mensas. **C**icero pro
cluentio. **A**bditum in aliqua parte panis q̄ si totum liquefactum i po
tione esset celerius potius comestum q̄ eptum in uenas atq; in omēs
partes corporis permaneret. **I**n go r antecedente si non sint a regen/
do composita: go in si conuertentia faciunt præteritum perfectum:

ut mergo merſi ſpargo ſparſi tergo terſi: dicitur tamen & tergeo. **Alia** in xi conuertunt go præſentis: & faciunt ſupradictam tempus: ut re/ go rexi cingo cinxi ango anxī tingo tinxi pingo pinxi. **A** regendo cō/ poſita: quīs in præſenti ſyncopam penultimæ e patiantur tamen in præterito perfectō eam euphoniæ cauſa ſeruant: ut porriſgo porrexi pergo perrexi ſurgo ſurrexi. **Nam** porriſgo & corriſgo & arriſgo e in i cō uertentia aptiſſime ſecundum proportionem ſeruant ſimplicis decli nationem. **Excipiuntur:** frango fregi ago egi lego legi: quorum com/ poſita ſequuntur ſimplicis declinationem: contriſgo confregi: perſtrin go perſfregi: & exiſgo exegi: ſubiſgo ſubegi: cogo coegi: perlego perlegi relego relegi. **Excipiuntur** ex hoc compoſita: negliſgo neglixi: & intel ligo intellexi: quod antiqui interlego dicebant intellexi: & diliſgo dile xi: pango quoq; pepegi: ex eo compoſitum impingo impegi facit. **Pa cuuius.** In medio tonſylla pegi lato in littore. **Lucanus in quinto.** Sufficit ad factum belli fauor iſte laborq; fortunæ. quod te noſtris im pegit harenis. **Simplex** tamen pango etiam pepegi facit ſecundum **Carſium:** & panxi: ſed antiqui tamen pango dicebant pro paciſcor. **Cicero in ſecundo ad herennium:** Pacta ſunt qua legibus obſeruan da ſunt hoc modo. **Rem** ubi pagunt: oratione pagunt. **Tango** præte ritum tetigi facit: & punſgo pupugi uel punxi: **Varro in primo** huma narum. **Vt** habent ſarii qui uocantur αἰγῆτιοι & in africapiſi quorū ophi ogeniſtum arbitrantur ſuppoſitum eſſe aliquem in ſtirpe: ſi ad moucant ut pungat colubra cum pupugerit: ſi de genere ſit uiuere: ſi non ſit mori. **In eodem** admota aſpis cum pupugerit ſi non occidat: ſciat ex piſiſlorum ſtirpe eſſe. **Neuius in glaucoma.** Et cum eo obſonio ſtilo mihi in manum pupugit. **Expungo** uero expunxi dicimus: at repungo repupugi & repunxi: ut capro uidetur. **Cum** ei qui nos pu pugit talionem: iſdeſt uicem a nobis redditam oſtendimus: repupugi diximus. **Quando** uero de ratione uel kalendario loquimur repunxi dicimus. **A tango** quoq; compoſita non duplicant primam ſyllabā contingo contigi attingo attingi. **In** quibus notandum q; penultimā præteriti corripitur: præſentis uero producitur. **Ab** ago & frango & lego compoſita ſeruant ſimplicium præteritum: ut exiſgo exegi prodi go prodegi: & dego degi: abiſgo abegi inſringo inſfregi perſringo per fregi colligo collegi relego relegi: quod differentiæ cauſa non mutauit le in li: quanuis perago a immutabilem ſeruauit & dego per ſyncopā euphoniæ cauſa protulit. **Excipiuntur** mutantia ſimplicis declinatio

nem quæ superius posuimus negligo neglexi diligo dilexi intelligo
intellexi quauis **A**emilius macer in decimo sexto annalium. **O**mnium
nostrorum negligent auctoritatem pro neglexerit ait. **S**upina in
si quidem facientia præteritum per sum proferunt secundum supra/
dictam regulam ut mergo merli merlum tergo uel tergeo terli terlu
spargo sparsi sparsum. **A**lia omnia uero go in ctum conuertunt: ut re/
go rectum ungo unctum tingo tinctum lego lectum pungo punctum
ago actum. **A**biiciunt tamen n euphoniae causa hæc quæ penultimam
habent uel i: ut frango fractum pango pactum tango tactum: fingo
fictum: pingo pictum: stringo strictum ringo rictum. excipiuntur:
cingo cinctum tingo tinctum & stingo stinctum. **E**t ex eis composita
Succingo succinctum extingo extinctum. **A**ngo quoq; differentia
causa seruauit n in supino: anctum. **N**am ab ago actum fit. **Q**uidam
tamen etiam anxus eius participium protulerunt: **E**t omnia supina
in compositione integras seruant simplicis litteras: quis i aliis modis
mutentur: ut rego rectum: pergo & porrgo porrectum & porrectum
ago actum cogo coactum abigo abactum tango tactum contingo cō
tactum frango fractum defringo defractum pango pactum impingo
impactum. **E**t possumus hoc existimare differentia causa in plerisq;
fieri ne si perictum & abiectum & defrictum impietum diceremus:
alias significationes monstrare putarentur. **L**ucanus in quinto. **I**m/
pacta cessere fores. **I**n gor deponentia mutant eam in ctum: & faciunt
supinum: ut fungor functum. **I**n ho desinentia mutant ho in xi & faci
unt præteritum ut ucho uexi traho traxi & secundum supradictam re
gulam in xi terminantium præteritum perfectum proferunt supinū
ut uectum tractum. **I**n lo finientia præsens: per lui exeunt in præteri/
to ut alo alui colo colui molo molui consulo, consului oculo ocului
Status in quinto. **R**aptum quæ sola parentem ocului. **E**xcipiuntur
duplicantia l: quæ si a muta incipiant geminant principalem syllabā
& si non seruent ubiq; eandem uocalem: ut pello pepuli fallo felli:
tollo tetuli. **P**ro quo nunc in usu est frequenti sustuli. **A**tulo quoq; q;
ueteribus in usu fuit tetuli dicebant. **I**n compositione tamen non ge/
minant principalem syllabam: ut refello refelli compello compuli. **A**lia
quoq; eiusdem terminationis o in i conuertunt: ut uello uelli: sed &
uulsi dicitur: percello quoq; perculi: & excello uel excelleo exculi: uel
ut alii excellui: quorum simplex in usu nō est: psallo quoq; psalli præ/
teritum facit. **C**icero de suppliciis. **R**euellistis atq; i profundum abie

cistis. Virgilius in bucolicis. Cum canerem sylvas & proelia cynthi/
 us aurem uellit & admouit. Lucanus in quarto Castrorum siccas de
 cespite uulserat herbas. Idem in sexto. Percussaq; uiscera membris
 uulsi. Idem in eodem. Illa genae florem primaeuo corpore uulsi. Idē
 in octauo. Auulsiq; manu telumq; affixit harena. Lucretius ab ex/
 cello excellis infinitum protulit penultima correpta. Omnibus orna/
 tum uoluisti excellere rebus. Cicero in primo epistolarum ad filium.
 Quare effice & elabora ut excelleas: qd est ab excelleo excelles: cuius
 prateritum debet esse excellui: ut caleo calui secundum proportione
 secundae coniugationis. Idem tamen in uerrinis: excellit protulit se/
 cundum tertiam coniugationem. Et in primo pro Cornelio. Qui elo
 quentia ceteris excellit: ex quo debet exculi quoq; esse prateritum
 perfectum: sicuti percello perculi. Virgilius in quinto. Perculit & ful
 ua moribundum extendit arena. bassus in secundo lyricorum. Callio
 pe princeps sapienti psallerat ore. Supina quidem in tum exeunt:
 quae nascuntur ab una l habentibus: ut occulo occultum colo colui
 cultum consulo consultum. Quae uero duplicant per sum: ut fallo fal
 sum pello pulsus uello uulsum excello excelsus percello percussus
 A pfallo supinum non legi. Ab alo uero tam altus q̄ alitus dicitur. Ci
 cero pro Plautio. Vbi altus est. Similiter Salustius in iugurtino: Et
 omnem aratem arpini altus. In quibusdam autem codicibus etiam
 alitus inuenitur. A tollo quoq; supinum deficit sed pro eo utimur sub
 latum. Volo quoq; anomalum uolui facit prateritum: ex quo nomē
 participiale nascitur: uultus: quomodo ex colo cultus: & ex occulo
 occultus. In mo desinentia si uocalis longa antecedit: o in psi conuer
 sa faciunt prateritum: ut promo prompsi demo dempsi como compsi
 Haec au em si in tum conuertentia faciunt supinum: ut sumo lump/
 si sumptum: promo prompsi promptum demo dempsi demptum co
 mo compsi comptum. Alia uero in mo desinentia: per ui diuisas exe
 unt in praterito: ut uomio uomui gemo gemui fremio fremui tremio
 tremui. Excipiuntur emo emi premo pressi. Et in ui diuisas terminā/
 tium supina fiunt: ui in tum conuersis correpta penultima. quomodo
 in omnibus supinis quae ex huiusmodi prateritis nascuntur i habent
 ante tum: ut uomui uomitum gemui gemitum fremui fremitum tre
 mui tremitum: emi uero emprum facit: quod ideo assumpsit p: quia
 non potest m ante t sine p inueniri euphoniae causa: ut sumptus prop
 tus comptus. Pressi uero secundum in si terminantium regulam i in

No. 2. in g. ubi si. p. 1. t. a. m. m.

Ante no. p. si. facit. in p. r. cano

ratia. vi. dant.

Dat. lino. lino. ut. vi.

No. p. in. dat. itid

Pino. naty. a. cano. na. null. p.
cedit. in. hys.

Dis. p. m. facit

vi. q. facit. m. m.

um conuertens facit supinum: ut pressi pressum. In no o uel g antecede
dentibus per ui diuisas faciunt prateritum: ut pono posui: & ab eo co
posita: suppono supposui compono composui. Antiqui tamen & po
sui protulisse inueniuntur. **Plautus in iudularia.** Nunc ut apud uitulū
sequestrum posuimus. **Apuleius in. i. hermagora.** Et cibatum quem
iocundum esse nobis animaduertent eum apposuerunt. **Gigno ge
nui:** pro quo geno uetustissimi protulisse inueniuntur. **Var. in anda
bata:** Sed qd hęc loca aliquid genunt cuius infinitiuum passiuum.
Lucretius in quarto protulit geni. **Tanto** magis inficiandum totum
posse extra corpus durare geni q. **A canendo** quoq; composita simili
ter prateritum in ui diuisas faciunt: succino succinui occino occinui
Quidam & occano occanui protulerunt. **Vt Salustius in primo** histo
riarum. **Iussu metelli** cornicenes occanere: **Sed** probus occini quoq;
existimat posse dici cum simplex cano cecini faciat: quomodo a cado
cecidit: incido incidi & a tango tetigi: contingo contigi: m anteceden
te no in p. conuersa facit prateritum perfectum: ut tēno temp. **Alia**
omnia per ui coniunctas proferunt: lino sui sterno strau cerno creui
Nō solum. n. $\sigma\omicron\chi\epsilon\tau\omicron\ \acute{\alpha}\tau\omicron\ \kappa\omicron\lambda\upsilon\omega\ \acute{\alpha}\nu\epsilon\omega$ facit prateritum. **Sed** etiam cū
prouido accipitur. **Titinnius in gemina.** **Simul &** pueras has aspiraz
re creui prouidi. **Plautus in cistellaria.** **Cum** ego te amaui mea anti
phila: & mihi amicam esse creui: similiter pro uidi. **Sperno** quoq; spre
ui facit: & lino liui: uel magis differentia causa ad nomen liui leui:
qd ab leo quoq; simplici nascitur: quod in usu non est: ex quo deleo
deleui: unde & loetum dicitur quod delet uitam. **Iuuenalis in tertio.**
Nam quis plura linit uicturo dolia musto. **Terentius in heauto.** **Re/
leui** omnia dolia mea omnes serias. **Vetustissimi** tamen etiam lini in
praterito protulisse inueniuntur. **Var. rerum rusticarum.** **Cum** obli
nerit uasa. **Supina** quidem in ui diuisas terminantium prateritum
subtracta u & addita tum proferuntur: correpta tamen penultima: ut
posui positum genui genitum. **A cano** tamen composita: primitiui
seruant in supino terminationem: cantum. n. & succentum dicimus
quis in ipso uerbo a in i conuertant ex eo composita. **Sed** in supino i
in e tamen transferunt succino succentum occino occentum tenno ue
ro temp. temptum facit: sicut omnia in p. per prateritum exeuntia
In ui uero syllabam desinentia mutant eam in tum secundum supra
dictam regulam: ut sui situm strau stratum creui cretum spreui spre
tum. **Ergo** liui quoq; uel lini litum. **Vnde Virgilius i quarto** georgi.

Et paribus lita corpora guttis **Salustius in iugurtino** Simul gladium sanguine oblitum ostentans. Et sciendum q̄ tam litum q̄ situm & itum quitum citum satum corripunt penultimas: qd̄ in aliis supinis quæ a præteritis in ui terminantibus nascuntur non inuenitur: ut amauit amatum moui motum neui netum faui fautum cupiui cupitū muniui munitum **Caper & sino situs**: sicut nequeo nequitus corripuit penultimam: qd̄ usus ubiq; approbat **Cicero pro Cornelio**. Cœptū igitur per eos qui uolebant: desitum est per hunc qui decessit. Ecce hic manifestissime ostendit orator a desinor esse. desitum. Sic ergo a sinor litus. Quod autem penultima supradictorum supinorum corripuntur: poetarum exempla docebunt: **Virgilius** a prætereor i octauo. O mihi præteritos referat si iuppiter ānos. Idem in decimo ab obetor Morte obita quales fama est uolitare figuras. **Quidius in fastis**: Sol aditus quā quæris ait: ne uana labores. Nupta iouis fratri tertia regna tenet. **Terentius in ecyra**. Nam cum compressa est nata forma in tenebris nosci non quita est: Est enim quaternarius iambicus. **Lucretius in octauo**. Hic situs est magnus placet hoc fortuna. sepulchrum **In eodem**. Illita tela dolis: nec matrem cominus unq̄. **Virgilius in. iiii** ut prædictum est. Et paribus lita corpora guttis **A** cico uel cio composita tam corripientia q̄ producentia penultimam inueniuntur. In po desinens in antecedente unum inuenio rumpo. quod subtracta m & o in i conuersa facit præteritum penultima producta tam i simplici quam in compositis ab eo: **Rumpo** rupi abrumpo abrumpi corrumpo corrumpti. **E** breuem uero penultimam habentia mutant o in ui diuisas ut strepo strepui. **R** uero uel l uel e productam ante po habentia o in si conuertentia faciunt præteritum: ut scalpo scalpsi carpo carpsi reposito serpo serpsi sarpo sarpsi. **Lucanus in tertio**. Sed per iter longum causa repsere latenti. **Supina** in pi quidem terminatorum fiunt: mutata i in tum: ut rupi ruptum. In ui uero separatas: subtracta u & addita tum: strepui strepitum. In psi autem exeuntia secundum supradictam regulam: mutata si in tum: ut scalpsi scalptum culpsi sculptū repsi reptum carpsi carptum. In ro finita per ui syllabam terminant ut tero triui quæro quæsiui sero seui. Nam sero seras a sera obdita natum serauit facit. **A sero** seris tamen composita quando mutant simplicis significationem: per ui sepafras proferunt præteritum o in ui conuersa desero pro derelinquo deserui **Insero** pro immito inserui. **Si** enim de arbore dicam insero inseui facit: & participium insitus non

t iiii.

infertus. **Virgilius** in bucolicis. **In**tere nunc **Melibce** puros pone ordine uites. **Idem** in secundo. **Mutataq;** insita mala ferre pirum. **Vetu** stillemi tamen in simplici serui protulisse inueniuntur pro ordinari & leui. **Ennius** in praeceptis. **Tibi** uidet auenam lolium crescere. **In**ter triticum seligit leccrui aufert sedulo ubi operam addidit quam tanto studio seruit. **Duo** inueniuntur supradictae terminationis uerba quae duplicat s in praeterito ante i: gero gessi & uro ussi. **Verro** enim secundum **Seruium** facit uersu: secundum **Carisium** autem uerri: quod & usus approbat. **Lucinus** macer pro tulsis quos oportuit amissa restituere huic etiam reliquias auerterunt. **Publius** in muro muthone cellas seruorum in conuerti. **Curro** etiam repetita priore syllaba cucurri facit praeteritum: quod in compositione inuenitur apud quosdam auctorum geminationem primae syllabae seruans: apud alios minime. ut **Virgilius** in quarto aeneidos. **Decurrere** iugis: alia de parte patentes: tranmittunt cursu campos. **Liuius** in. xxii. ab urbe condita. **Qua** cuique proximum decurrere. **Idem** in. xx. **Et** si ferocius procurrisent. **Cato** contra **G. Pisonem**. **Video** hac tempestate ad omnes aduersarios cucurrisse **Terentius** in ecyra. **Vna** illarum interea propere percucurrit. **Caesar** ad **Virgiliu** excucurristi a neapoli: **Plautus** in sticho **Percucurri** ut nunciare nunciu exoptabile. **Supina** cori i ui syllaba terminatiu praeteritu mutatione o in tum praefertur secundum supradictam regulam: ut trinitu quatuor quatuor. **Seui** uero secundum analogiam setu debuit facere: sed differentiae causa ueteres setum praeteritum dicentes praefere hoc satum tradiderunt. **Et** sciendum quod in nullo alio participio siue supino seu noie participiali a penultima corripit: nisi in supradicto & aliis tribus: fatus ratus status datus. **Reor** quoque ratus facit participiu: ut puto differentiae causa: quia ritus & aliud significat: & retus praeteritum dicebant: quomodo saucius praeteritum sauciatus: & lassus praeteritum lassatus & lacerus praeteritum laceratus & potus praeteritum potatus. **Difficile** enim inuenis e uerbi in a conuerti praeteritum siue supinum: nisi in supradictis uerbis. **In** compositione uero a supradictorum supinorum siue participiorum in a conuertunt correpta: fatus isitus obsitus. **Vir.** in primo geo. **Mutataq;** insita mala ferre pirus. **Ci.** in frumetaria. **Ut** cum obsitu leotinu agrum uisidisses. **Deserui** uero desertu: & iserui isertu: & exerui exertu faciunt supina. quae uero duplicat ante i: mutant si in tu in supino: ut gessi gestu ussi ussu. duplicata uero ante i praesenti in su conuertentia faciunt supina: ut curro cursu uerro uersu. **In** so desinetia o in a conuertentia assumunt ui & faciunt praeteritu: ut lacecco laceccui laceccitu arcesso arcessui arcessitum

Salustius in primo historiarum. Domitium praefensulem exteriore
 hispania cum omnibus copiis quas parauerat arcessiuit. **Idem in se-**
 cundo historiarum: **Argentum** mutauit arcessiuit. **Cicero pro roscio.**
 arcessiuit aliquem lacessio lacessiui: sic & **Probus**: & uidetur mihi in
 hoc dicere melius lacessiui q̄ lacessi. **Participium** enim lacessitus pas-
 siuum. **Caper** enim lacessi dicit esse ut facessi & profert exemplum **Lu-**
 cii quo usus est in. xxiii. Nam uetus ille **Cato** lacessisse appellari: q̄
 conscius non erat ipse sibi. **Sed** potest lacessisse per syncopam esse p̄
 latum ui syllabae: ut cupisse petisse dicimus: pro petiuisse cupiuisse.
Salu. in secundo histo. Diuersa uti solet rebus proditis capessiuit. Idē i
 quarto. **Igitur** legiones pridie in mote positas lacessiuit. **Facesso** uero
 & capello & uiso: q̄ possumus dicere desyderatiua: significat enim de-
 syderationem: facello desydero facere: capello desydero capere & uiso
 desydero uidere. **Frequētatiua** enim esse non possunt cum primae cō-
 iugationis non sint. **Hae** eadem secundum **Diomedem** & **Carisium**
 o in i cōuertētia faciunt praeteritum perfectū: ut facesso facessi capesso
 capessi uiso uisi. **Similiter** & quæso quæsi. **Probus** tamē quæsiui dicit
 & melius quā quis primitiuū quoq; eius. i. quæro quæsiui facit praeteritū
Salu. in. i. histo. **Curionem** quæsiui uti adolesecētor & populi suffra-
 giis integer ætati cōcederet mamerti. **Ci. in diuinatione.** Ipse profecto
 metuere incipies: nec innocēti periculum facefferis. **Inuenitur** tamen
 in quibusdam codicibus facefferis: **Pinso** pinsui facit praeteritum: qd̄
 probus in usu **Pomponii.** Neque molis molui: neque palatis pinsui.
Supina eorum in situm exeunt: arcessitum lacessitum capessitum.
Secundum in ui desinentium regulā de qua saepe in superioribus di-
 ximus. **A** pinso autem pistum debet esse: unde pistor nomen uerbale:
 ut pastū pastor ustū ustor gestū gestor. **In** to c antecedente iuenio pe-
 cto: cuius praeteritum pleriq; pexui. **Caper** tamē pectiui: **Carisius** pe-
 xi protulerunt. **Meccena** in octauia. **Pexisti** capillum naturale mune-
 ribus gratū. **Similiter** necto nexui & nexi. **Vir. in. v.** Et pibus palmas
 ambob; inexit armis. **Sal. in. i. histo.** Nexuit catenae nodo. **Luc. i. v.**
Hic solus uigilauit opinor & cū id mihi uisus ē facere tū tertia nexit.
Propertius: At tibi qui nro nexisti retia lecto. **Flecto** uero flexi facit &
 plecto plexi atiq;. **Liui. i. vi.** **Erotopagmōte** **Andromacha** p dudum
 manu lasciuola ac tenellula capiti meo trepidās libēs isolito pexi mu-
 nere. **Nūc** enim plector & amplector dicimus: sed plector quoq; esse
 passiuum. **Terentius ostendit** in phormione. **Ego** plectar pendens. **E**

breui antecedente in to desinenti duo iueni: peto petiui & meto melle-
 luit. **Cato** in secundo originum. In campo tiburti ubi ordeum demel-
 luit. **Idem in montibus.** Serit ibi ordeum. **Idem iterum metit.** **Cassius**
Emina in tertio annalium. In campo tiburti ubi ordeum demel-
 lit. **R** antecedente similiter duo iueni: uerto uerti sterto stertui. **Per-**
us **Cor** iubet hoc emi postq̄ destertuit esse meconides quintus pauone
 ex pithagoreo. **Geminata** uero ante o unum mitto melli & isto unū
 listo: cuius prateritum quando actiua habet significationem tam in
 simplici q̄ in composito deficit. Quando uero absolutam & similem
 sto uerbo comune cum eo habet prateritum ut resisto uel resto restiti
 & consisto & consto constiti: persto & persisto perstiti. **Supina** eorum
 quæ in xui uel in xi prateritum terminant: per xum exeunt ut nexui
 nexum: pexui uel pexi pexum flexi flexum. **Similiter** faciunt supinū
 quæ in ctor desinunt deponentia: amplector amplexum. **Petiui** uero
 secundum analogiam in ui terminantium prateritum facit penulti-
 ma producta petiuit. **Similiter** mellelui mellelsum: sicut censui censum
Melli uero duplicauit s in supino mellelsum. **A** sterto enim supinum nō
 inueni: nec a listo. **Deponentia** uero in tor desinentia nulla antecede-
 te consonante tor in sum conuertunt: utor usum: nitor nisum: inueni-
 tur tamen etiam nixum. **In xo** duo inueniuntur o in ui conuertentia
 in praterito texo texui & nexo nexas nexui. **Quidius** i quarto meth.
Luna quater plenum tenuata retexuit orbem. **Cicero** in. ii. de oratore
Sic omnia quæ fiunt: quæ aguntur leuioribus principis natura ipsa
 retexuit. **Virgilius** in quinto. **Nexantem** nodis seq; i sua membra pli-
 cantem. **Idem** in eodem. **Et** paribus palmas amborum inexit armis
Liuius nexabant multa inter se flexu nodorum dubio. **Actius** in dei-
 phobo. **Nos** continuo ferrum eripimus: omnibus manichas neximus
Supina alterum per tum: alterum per sum finiant: texum: nexum.
Vnde **Virgilius** in octauo. **Et** clipei non enarrabile texum. **Idem** in
 quinto. **Qui** primus modos & uincula linea rupit. **Quis** innexa pedē
 malo pendeat ab alto.

De praterito perfecto quartæ coniugationis.

Quartæ coniugationis uerba omnia actiua uel neutralia
 in io desinunt: exceptis eo queo & ueneo: & ex eis compo-
 sitis. **In cio** igitur etiā desinentia duarum excedentia nu-
 merum syllabarum simplicia n antecedente: cio in xi con-
 uersa faciunt prateritum perfectum ut: ut uincio uixi sancio sanxi.

Vetustissimi tamen & fanciui & fancii proferebant. **Pomponius** secū
 dus ad thraſeam. **Sancierat** ius utile ciuitati. **Si** autem non n habue/
 rint cio in ſi mutata faciunt præteritum: ſarcio ſarſi: ſarcio ſarſi: rau cio
 rauſi fulcio fulſi: quod & **Probo** placet: quanuis alii differentiæ cauſa
 fluxi poſuerunt. **Cicero** in primo de oratore. **At** **Aefopum** ſi paulum
 irrauerit explodi. **In eodem** **Peranguste** referit i oratione ſua. **Idem**
 pro **Cornelio** libro ſecundo. **Qui** cis rebus urbem italiãque referſe/
 runt. **Idem** in ſecundo tuſculanarum. **Ex** quibus uerbis etiam omnia
 referſerunt. **Alia** uero omnia ſupradictæ coniugatiõis uerba ſecundæ
 perſonæ præſentis: abiecta finali ſ & addita uĩ faciunt præteritum per
 ſectum: **Quæ** tamen etiam ſubtracta u conſonante: & correpta penul
 tima i licet proferre: ut ſcio ſcis ſciũ uel ſcii: & ab eo compoſita: aſcio
 aſciũ uel aſcii. **Similiter** cio cis: quod & cicio cics dicitur ciũ uel ci: &
 ab eo cõpoſita cõcio cõcis cõciũ uel cõcii audio audiũ uel audiũ mol/
 lio molliũ uel molliũ munio muniũ uel muniũ ſaũ ſaũ uel ſaũ
 eo iũ uel ii queo quiũ uel quiũ uenio ueniũ uel ueniũ. **Solinus** in col
 lectaneis. **Tatius** in arce: ubi nunc ædes eſt iunonis moneta. qui an
 no quinto poſtq̃ ingreſſus urbem fuerat a laurẽtibz interemptus ſep
 tuageſima olympiade hominem exiit. **Saluſtius** in catili. **Sed** neq;
 precio neq; gratia impelli quiuit. **Idem** i primo hiftoriarum. **Neq;** ſe
 recipere aut inſtruere prælio quiuere. **Suffio** ſuffiũ uel ſuffi: quod
 quanuis a neutro paſſiuo componantur: tamẽ quia ſignificationem
 mutauit: mutauit etiam declinationem. **Vnde** **Virgilius** in quarto
 georgicorum. **At** ſuffire thymo carãſq; recidere manes. **Suffire** dixit
 ſecũdum rectam rationis declinationẽ cũ ſimplex eius fieri eſt. **Excipi**
 ſũtur haurio hauſi. **Inuenitur** tamẽ hariũ uel hauriũ. **Varro** in. xxiii.
 ad **Ciceronem**. **Cum** idem haurierit: ſepio ſepſi. ſentio ſenſi uenio uer
 ni aperio aperui: cum uidetur a pario compoſitum: q̃ uetuliſſimi nõ
 ſolum ſecundum tertiam: ſed etiam ſecundum quartam coniugatio
 nem declinabant. **Vnde** **Ennius**: **Oua** parere ſolet genus pẽnis con
 decoratũ. **Igitur** cõpoſita ex eo ſi principalem ſyllabã puram nec ex i
 tegra præpoſitiõẽ habuerit: io in uĩ cõuertũt i præterito: ut aperio ape
 rui cooperio cooperui: reperio uero duplicauit p in præterito: quippe
 dimĩnuta una ſyllaba repperi. ſimile eſt præteritũ a operio operi. **Sũt** &
 alia ex hoc ipſo cõpoſita deponẽtia: expior opperior: quoz; p̃cipia ex
 pertus & oppertus oſtẽdunt a pario eſſe cõpoſita: cuius participium
 partus eſt. **Salio** ſaliũ uel ſalii & ſalui. **Vir.** in buco. **Dulcis** aqua ſaliẽ

te sitim restingere riuo. **Idē** prateritum in secundo georgicoꝝ: **Molli-**
bus in pratis unctos salicre per utres. **An** quibusdam tamen inuenitur
etiā saluere scriptum. **Idē** in. xi. aneidos: **Portisq;** ab equo regina lub
ipſis deliluit. **Idē** i. quinto: **Haud** mora pſilucere omnes: ferit aurea cla
mor ſydera. **Luca. i. quarto:** Inſiluit ſolo nociturus pondere puppim.
Statius i. nono theb. **Exculli** ſalierūt cuspide dētes. **Idē** in eodē: **Intili**
ere uadis magnoq; fragore ſolutus agger. **Quidi. i. xi. meth.** **Cū** ſape
aſſidit deſentia mœnibus urbis. **Idē** in quarto faſtorū: **Per** flāmas ta
luiffe pecus ſaluiffe colonos. **Quadrigarius** in. vi. ānālium. **Artorius**
dextram taureæ humerū ſauciat atque ira reſiliit. **Cambio** ἀμείβο/
μαι ponit **Carſius**: & eius prateritum campſi: quod ἀπό τοῦ κάμ/
πτω ἐκαμψα græco eſſe uidetur. **Vnde** & camplo ſas ſolebant uctu
ſtiſſimi dicere. **Ennius** in. x. **Leucathem** cāpsant. aio cuius declinatio
in uſu frequenti non ē quartæ cōiugationis eſſe oſtenditur: & ab ipe
ratiuo in i terminante. **Sic. n.** pbus de dubio perfecto tractans oſtēdit
Neuiū p̄tuliff e. **An** nata ē ſpōla prāgnās aut ai: aut nega. **Actius** in
ioue. quibus nam te aibant ortum locis: p̄ aiebant: quod in hac con/
iugatione fieri ſolet. & eſt notandum in hoc uerbo: q; pares habent ſyl
labas tres perſonæ: aio ais ait: quod in alio huius cōiugationis uerbo
nō inuenis: & penultima primæ ſolius perſonæ p̄ducitur: quæ ſola i
habet loco conſonantis. **Vnde** tertia quoq; pluralis quæ ſolet a pri/
ma fieri ſimiliter i conſonantem habens p̄ducit penultimam. q; autē
in aliis corripitur oſtendit ſuſus. **Virgilius** in primo **Sic** ait & dicto ci
tius tumida æquora placat. **Et neuius.** **An** nata eſt ſponſa prāgnans
uel ai uel nega. **Nam** niſi corripitur aiambus ſtare non poteſt. **Inueni**
mus tamen tertiam perſoam prateriti ait quali a prima ai aiſti ait:
quæ tamen in uſu non ſunt. unde nec p̄fecti nec pluſq; p̄fecti nec ſub
iunctiui futuri in hoc uerbo declinatio inuenitur. **Poteſt** etiam ait præ
ſens pro praterito accipi. **Supina** in xi quidem terminantium ſecun/
dum ſupradictam regulam in ctum exeunt: uinxi uinctum & ſanxi
ſancitū: ſanciui uero facit ſancitum. **Vnde** **Lucanus.** **Qued** porro ne/
queas ſancitū quādo quidē extat. **In** ſi uero prateritū p̄fectū finiētia l
uel r̄ātecedētibus: mutāt eā i tū in hac cōiugatione: & faciūt ſupinū:
ut ſarſi ſartū: ſarſi ſartū: unde & ſartores & ſartores: & ex his cōpoſita
cōfertio cōfertū refertio refertum. **Ci** i. ii. tuſcu. **Tu** iecore optimo ſar/
ta & ſaciata. **Alia** uero in ſi deſinentia ſupradictam regulam ſeruant
ideſt generalem in ſi deſinentium: ut ſenſi ſenſum: rauſi rauſum. **Vn**

de Lucilius in decimono: Raufuro tragicus qui carmina pdit ore/ste. Haurio hausti haustum differentia causa assumpsit t: quis et aspi-ratione differat. Sepsi uero septum secundum proportionē in supra-dictis expositam facit. Veni uero uentum & aperui apertum faciunt: sicut pario partum & ex eis omnia composita: ut aduenio aduentum conuenio conuentum: comperio compertum: experior expertū. Alia uero omnia quæ tam in ui q̄ in ii terminant præteritum perfectum: i- tum faciunt supinum penultima producta tam in hac q̄ in aliis con-iugationibus: ut audiui uel audii auditum: muniui uel munii muni-tum: sciui uel scii scitum: arcessiui uel arcessii arcessitū: cupiui uel cu-pii cupitum. Excipiuntur in eo desinentia & dissyllaba aliarum cōiu-gationum: quæ penultimam supini corripunt: ut eo iui uel ii itum: adeo adiui uel adii aditum: prætereo præteriui uel præterii præteritū queo quiui uel quii quitum sino siui uel sii situm lino liui uel lii litum quod rarissimo in usu est: cieo ciui uel cii citum corripit penultimā: quando uero a cio cis: quod quartæ coniugationis est: producit eam. Pono quoque q̄ antiqui possui in frequenti autem usu facit præteritū possui: corripit penultimam in supino positum. Veneo quoque secun-dam analogiam uenitum debet facere supinum: pro quo magis est uenum in usu. Et supradicta auctoritate ueterum comprobantur si-cut iam superius ostendimus: rursusq̄ referamus i memoriam. Vir. in octauo. O mihi præteritos referat si iuppiter annos. Idem in octa-uo. Amphitroniades armenta abiturumque pararet. Idem in quin-to. Hos aditus iamque hos aditus omnemque pererrat. Idem in deci-mo. Morte obita quales fama est uolitare figuras. Quidius in quatto pastorum Sol aditus quam quaris ait ite uana labores. Nupta iouis fratri tertia regna tener. Idem in heroidibus. Tempore quo nobis ini-ta est cerealis eleusis. Terentius in ecyra: Nam cum compressa ē gna-ta forma in tenebris nosci non quita est. Luuenalis in quarto. Nam co-itus iam longa obliuia uel si coneris facer exiguus cum ramice neruus. Antepenultimam quoq̄ in futuri temporis participio corripitur. Idē comprobat Virgilius in secundo æné. Si periturus abis & nos rapti in oia tecū. Luc. in .v. Tū lurida pallēs Ora tulit uultu sub nubē tristis ituro. Cieo citus penultima correpta facit. Sta. in. iiii. theb. Atq̄ hic i-gēti Capaneus mauortis amore Excitus & longam pridem idignan-tia pacem: Corda tumens. A cio uero citus penultima producta. Vir-gilius etiā in tertio. At genus est syluis cyclo-pum & montibus altis.

Excitū ruit adportus & litora complet. **S**inor situs & desinor desitus
penultima correpta. **C**icero pro **Cornelio** in primo: **C**ceptum igitur p
eos qui agi nolebant: deintum est per hunc qui decessit. **I**dem i primo
rhetoricorum: **E**t si non ab eo q; in proximo desitum erit: deinceps in
cipietur. **I**nde etiam situs dicitur pro negligentia. **V**irgilius in septio:
Sed te uicta situ ueriq; effeta senectus. **I**dem in. ii. gorgicoꝝ. **M**uta
tumq; insita mala **F**erre pirum. & in quarto eorundem: **E**t parbus li
ta corpora guttis. **I**deo autem diximus dissyllaba in ui desinentia se
cunda uel tertia conjugationis in supinis uel participiis prateriti cor
ripere penultimam: quia siue sint quarta dissyllaba producant penul
timam: ut scio scitus, siue ultra duas syllabas alterius quoq; coniu
gationis producantur: ut arcessiui arcessitus: cupiui cupitus nisi a dissylla
bis composita: ut inlitus incitus silitus. **L**ucanus in octauo: **I**llita tela
dolis nec matrem cōminus unq; **A**usa pati uirtus. **V**irgilius in sexto:
Quatit ungula cursu incita: nec domini memorum pculcat equoꝝ.
Similiter impositus prappositus. **I**uuenalis in primo. **S**i te prapposi
ti nundum pudet atq; eadem est mens. **V**irgilius in tertio. **I**mposi
tis auro dapibus. **P**ræterea notandum q; sepelio sepeliui uel sepelii se
pultum in frequentiori usu est supinum. **A**ntiquissimi etiam sepelitū
dicebāt. **V**nde **C**ato in thermū. **M**ortuus est: sepelitus est. **S**alio quo
que salui uel salii saltum facit. **V**nde **V**irgilius i. vi. **C**ū fatalis equus
saltu super ardua uenit **P**ergama. **I**dem i. xi. **A**t medias iter cædes ex
ultat amazō. **S**olēt enī frequētatiua plerūq; a sup. nis uel picipiis uel
prateritis nasci. **S**alio fallitū facit: fallo saltum quō uello uultū. **S**itē
na **S**ic meā paludē multi pisciū saliendoꝝ cā a nauibus semihonustis
cōmeāt. a fallo fallēdoꝝ dixit non fallēdoꝝ. **S**alu. i. tertio historiarū.
Parte cōsumpta reliqua cadaueꝝ ad diurnitatē usus fallerent. falle
rent dixit a fallo: non a fallo. **S**imiliter **L**ucilius in octauo. **S**alle
re murenas mercem in frigidaria ferre. **I**nde etiam participia futu
ri falliturus & falsurus. **L**uius: **S**alliturus istac mittam salem. **M**u
mius. **I**stac sum multo sale falsurus: sed etiam participium præ
teriti fallitus & falsus. **C**ornelius seuerus in octauo. **D**e statu
suo ad quem falliti pumiliones afferbantur. **A**mbio ab eo. com
positum solum mutauit penultimam e in i. itaque in io quidem
desinentium regulam seruauit in supino & participio: quippe p
ducta penultima ambitus ambita ambitum. **I**n nomine autem siue
uocabulo rei differētiæ causa in eo terminatiū regulā seruās corripuit.

penultimā ambitus. **Vt** **Quidius** in. i. meth. **Iussit** & ambita circum-
dare littora terrā. **Luc.** in. i. **Lat.** alisq; ambitus urbis **Annua** uenali re-
ferens certamina campo. **Quauis** **Scaurus** in utroq; similem teno-
rem putauit. **Sed** **Vellius** celer respōdens **Adriano** imperatori de hac
interroganti declinatione & tenore ambitus nomen a participio ostē-
dit discerni. quod usu quoq; ut ostendimus confirmatur.

Explicita nominis & uerbi ratione. **Modo**
in isto .xi. libro. de participio tractemus.

Qui tertio loco participium posuerunt rectius fecisse
uidetur cū enim nomē & uerbū primum & secūdū
tenuerunt locū: participiū quod ex utroq; nascitur
sequentē iure exigit. **Qualitū** tamē est an bene spe-
rauerit id ab aliis partibus grammatici. **Primus** try-
pho quem **Apolonius** quoque sequitur maximus
artis auctor grāmatica. **Stoici** quō articulū & pronomē unā partem
orationis accipiebāt infinitū articulū uocātes quē grāmatici articulū
ei quoq; adiungentes etiam infinita nomina uel relatiua; quod etiam
Didymus facit tractās de latinitate. **Finitū** autē articulum dicebant
idem stoici: quod nunc pronomē uocamus finitum: quod etiam uera
ratione solum pronomē est dicendum. **Ergo** romani quoque artium
scriptores stoicorum secuti traditionem pronomina finita dixerunt
& infinita: nam articulos non habent. **Sic** igitur supradicti philoso-
phi etiam participium aiebant appellationem esse reciprocam id est
ἐν τανακλάσον προσήγοραν hoc modo legens est lector: & lector ē
legens; & cursor est currens & currens est cursor amator est amās &
amans est amator. **Vel** nomen uerbale uel modum uerbi casualē un-
de uidetur nostri asciuisse inter uerba gerūdīa uel participalia cū uide-
antur ea assumere casus. **Ideo** participium separatim non tradebant
partem orationis: q; nulla alia pars orationis semper est in deriuatiōe
nullam propriam positionem habēs nisi participium. **Cetera** enī par-
tes prima inpositione inuenta sunt: ad quam deriuatiua etiam aptā-
tur. **Omnis** enim pars orationis quocūq; modo deriuata uel in eadē
notione siue diffinitione primitiui sui accipitur: & eandem habet ei
diuisionem: & eadem accidentia. **Vel** in aliud quod iā ante erat sup-
positū: etiā propria & naturali positione: unde deriuatum propter si-
militudinem eius qd iā erat ante ex se ortū ei addebatur: ut pater no-
men paternus nomē. **Similiter** rex & regalis: taurus & taurinus noīa

quicquid enim accidit primitiuo etiã accidit deriuatiuo. **F**erueo uerbum & feruelco uerbũ. **S**imiliter facio & faceſſo uideo & uiſo deyderatiuũ uerba ſunt ab eodem in idẽ. **S**ed etiã bene male deriuata aduerbia a nominibus ab alio ad aliud nata ſunt ad ſimilitudinem in propria impoſitione inuẽtorum: ut pene nempe hæc enĩ aſe orta ſunt. **Q**uicquid enĩ accidit his: accidit illis: & quod ſuum ẽ aduerbiorum per oĩa uerba currunt. quãtũ igitur ad hoc .i. q. in primitiuis & in ſua poſitione non inueniũtur: participia uidentur ſtoici bene feciſſe. **S**ed rurus prohibet eſſe nomina temporum diuerſorum aſſumptio: quã fit in propriis tranſmigrationibus ad ſimilitudinem uerborum. **S**ed ſi quis dicat q. nomina quoq; multa inueniuntur tempus ſignificantia: reſpondebimus q. hoc intereſt inter participia & nomina temporalia: q. nomina illa nihil aliud ſignificant niſi ipſum tempus per ſe: ut añus menſis dies meridies hodiernus heſternus craſtinus. nec in propriis tranſmigrationibus. participia uero actionem uel paſſionem aliquã in diuerſo tempore fieri demonſtrant non tempus ipſum per ſe: & q. eoſ ſequuntur caſus quos & uerba ex quibus naſcuntur. **E**t q. uerborum ſignificationes habent & q. pro uerbo ponuntur quorum nihil eſt ſuum nominis. **O**mne enim nomen a quocunq; uerbo natum uel genitiuum ſequitur caſum uel datiuum figurate per compaſſionem: quã græci οὐκ ἀδελφῶν uocant: ut amicus illius: lætor illius: ſpeculator illius: auditor illius: uictor illius: & datiuũ ut amicus illi ẽ: tutor illi ẽ. **E**t notandum q. plerunq; ſubſtantiuũ uerbũ quod græci ὀνομαſτικὸν uocant ſolent adiungi huiuſcemodi figurã. **I**nueniuntur tamen pauca & ablatiuũ ſequentia: ut dignus illa re maectus uirtute. **A**ccuſatiuũ uero figurate: ut exoſus bella preſſius futura. **P**articipiorum enim loca uidentur poſita illorum conſtructionem ſeruafſe: uerba autem & participia genitiuo uel datiuo uel accuſatiuo uel ablatiuo ſolent aſſociari: ut miſceor illius: miſerens illius: parco illi: parcens illi: oro illum: orans illum: careo illo: carens illo. **E**t actiua quidem plerunq; accuſatiuum ſequuntur: paſſiua uero ablatiuũ uel datiuum figurate: genitiuũ admodũ pauca: **S**ed de his ſi deus añuerit cũ de diſpoſitiõe uel conſtructione partiũ orationis ſcripſerimus: id eſt περὶ οὗ τὰξῶσ expoſnere latius conabimur. **E**rgo ſi uerborũ ſeruauerint conſequentiam participia ſunt. **S**i amiffis temporibus caſus quoq; quos noĩa ſolẽt uerba ſequi attrahant tranſeunt in ea: ut amãs illũ participiũ eſt. amo. n. illum dicimus: amans autẽ illius nomen ẽ: ut amator illius. **I**taq; &

tempus amittit: & comparationem assumit: ut amans amantior amantissimus. **A**ceptus ab illo participium est: quia & accipior ab illo dicimus. **A**ceptus illi nomen: ut amicus illi. **I**deoq; tempore quidem caret: & comparationem adsciscit: ut acceptior acceptissimus: & ea quidem sunt quibus ostenditur participium aliud esse q̄ nomen: uerbum autem id esse non potest cum casus habeat: & declinationes & genera ad nominum formam. nullum enim uerbum potest hoc habere. **I**taq; cum & uerbi quaedam prohibent hoc esse nomen: idem tempora & significationes: & nominis propria prohibent esse uerbum. **I** genera & casus **Q**uæcunq; enim pars orationis habet genera apud græcos: uel latinos habet & casus: & quæcunq; habet casus habet & genera: exceptis paucis indeclinabilibus mansit participium medium inter nomen & uerbum: unde rationabiliter hoc nomen est ei a grammaticis inditum per confirmationem duarum partium orationis principalium. **N**ec solum participium: non ab aliqua propria uis sed ab affinitate nominis & uerbi nominatum est: sed alia quoq; partes quinque orationis: non a sua uis: sed ab adiunctione quam habent ad nomen & uerbum uocabulum acceperunt. pronomen enim dicitur q̄ pro nomine ponitur: & aduerbium quod uerbo adiungitur. & præpositio quæ tam nomini q̄ uerbo præponitur: & coniunctio quæ coniungit ea: & interiectio quæ his interiacet. **U**nde est dicendum q̄ si non fit nomen nec uerbum: nec alia pars constare poterit. **I**taq; quibusdã philosophis placuit nomen & uerbum solas esse partes orationis. **C**ætera adminicula uel iuncturas earum erant: quomodo nauium partes sunt tabulæ trabes. **C**ætera autem idest stuppa non ex eadem constat materia & clauis & similia uincula: & conglutinationes partium nauis: hoc est trahium & tabularum non partes nauis dicuntur: sed est obiciendum ad hoc: quod cæra & stuppa non ex eadem constant materia ex qua tabulæ & trabes: coniunctiones autem & præpositiones & similia ex eadem sunt materia: ex qua nomen & uerbum constant: hoc est litteris & syllabis & accentibus & intellectu. **I**taq; etiã per se prolata q̄ partes sunt orationis ostendunt. **Q**uid enim est aliud pars orationis nisi uox indicans mentis conceptum: idest cognitionem. **Q**uæcunq; igitur uox litterata profertur significant aliquid iure pars orationis est dicenda. **Q**uod si non essent partes loco earum nunq̄ nomina ponerentur: cum loco cæra & stuppæ in nauis tabula fungi non potest. iuenimus autem loco aduerbii nomen: ut una mul-

rum: falso: qua & pronomem similiter eo illo: & loco coniunctionis tā
nomen q̄ pronomem quare ideo: & aduerbium loco nominis: ut ma/
ne nouum: & sponte sua: & euge tuum: & belle tuum: & cras alterum
Sed si qui compaginem uidentur praestare nomini & uerbo non sunt
partes orationis dicendæ. Ergo nec partes corporis debemus accipere
neruos: quia ligant membra & articulos: quod penitus uidetur absur/
dum. Multo igitur melius qui principales & egregias partes dicunt
nomen & uerbum: alias autem his appendices. Quod autem partici/
pium nomen accepit a confirmatione nominis & uerbi nihil mirum
cum inueniuntur quadam nominationes etiam ex negatione nascen/
tes: ut neutrum genus: quod nec masculinum est nec femininum: &
infinitum uerbum quod personam non habet. Participium est igitur
pars orationis: quæ pro uerbo accipitur: ex quo etiam deriuatur natu/
raliter: genus & casum habens ad similitudinem nominis: & acciden/
tia uerbo absq; discretionem personarum & modorum. Ideo autem rep/
tum est participium q̄ nomini uerbum adiungitur: sed non aliter nisi
sit nominatiuus casus ei personæ adiunctus: secundum quam profert
uerbum: ut facio ego bonus facit ille bonus. Cum igitur flexas nomē
in obliquos casus uerbum ei adiungi non potest intransitiuum id est
& ἀεὶ ἄβατον: hoc est in sua manens persona. Nam ἀεὶ ἄβα τικὰ dicū/
tur id est transitiua: quæ ab alia ad aliam transeunt personam in qui/
bus solent obliqui casus adiungi uerbis: ut misereor tuū moderatur
imperator militibus. hic enim quia ab alia persona ad aliam trāsit uer/
bi significatio utimur obliquis. Cum igitur sunt intransitiua: quia nō
possunt obliqui casus his adiungi loco uerbi subit participium: ut bo/
nus homo loquebatur: boni hominis loquentis orationem audiui: bo/
no homini loquenti dedi: bonum hominem loquentem audiui: bo/
no homine loquente delectatus sum. Vbiq; enim participium loco
uerbi intransitiui accipitur: uocatiuus quoq; quomodo nominati/
uus intransitiuis adiungitur: ut doctus loquens proficis: & docte lo/
quens proficis uel profice. Sicut igitur pronomem est ideo inuentum
ut adiungi primæ & secundæ personæ uerbi possit. Nomina. n. tertiæ
personæ coniungi uolunt absq; uocatiuo casu: qui semper secundæ
adiungitur personæ: Sic participia inuenta sunt: ut quod deest uer/
bis id casus compleant coniuncta nominibus. Nec solum p obliquos
casus utile est participium: sed etiam per nominatiuum. diuersa eni
uerba absq; coniunctione adiungere non potes: ut lego discō uel do/

ceo discis non est dicendum. Sed lego & disco: uel doceo & discis. Nā
 hoc proprium est tam transitiuorum quam intransitiuorum. partici/
 pium autem si proferas pro aliquo uerborum; adiungas ei uerbum
 bene sine coniunctione: ut legens disco: pro lego & disco: & docente
 me discis: pro doceo: & discis. Contra autem diuersa nomina si ad
 unum referantur sine coniunctione oportet ea proferre nisi adiectiua
 geminentur: ut pius Aeneas: uel Marcus & Tullius: & Cicero: quasi
 de alio & alio dicis. Accidentia uero siue adiectiua si geminentur: ne/
 cesse interponi coniunctionem: ut bonus & iustus & pius & fortis Ae/
 neas. Verba quoque & participia si sequantur se se coniunctione
 egent: ut legit & scribit doctor loquens & currens facit. nec mirum p
 pria quæ intecabilem substantiam demonstrant: ut Socrates. Nec ap/
 pellatiua quæ secabilem idest generalem: & specialem: quæ diuidi po/
 test substantiam indicant: ut animal corpus homo taurus equus au/
 rum lapis: non egere coniunctione. diuersæ enim substantiæ in uno
 coniungi non possunt. Itaq; cum dicam Cornelius Publius Scipio
 africanus. non egeo coniunctionibus. Vnam enim his indico esse
 omnibus substantiam. Similiter homo est animal rationale mortale
 disciplina: capax: cum unam substantiam significo: quâuis multorū
 communem non egeo coniunctionibus: quæ diuersas solent res con/
 iungere: diuersæ autem substantiæ in eodem esse non possunt. Acci/
 dentia autem quæ substantiæ iam ante suppositæ accidunt possunt
 esse diuersa in eadem substantia: ut si dicam Marcus tullius Cicero
 quia una est substantia non eget coniunctionibus. Sin autem dicam
 sapiens & eloquens & foelix. Cicero: diuersa ostendo. accidentia i una
 substantia. Itaq; egent coniunctione. Illud quoq; admonendum q
 quemadmodum coniungitur aduerbium uerbo: sic etiam participio
 Nec mirum cum pro uerbo ponitur: ut bene legens delectat: pro bene
 legit & delectat: & quâuis ab indicatiuis deriuantur uerbis participia
 potestate tamen & uis significationis omnes continent modos: expo/
 nens doceo: pro expono & doceo: utinam exponens docerem: pro
 utinam exponerem & docerem: cum exponens doceam: pro cum ex/
 ponam & doceam: exponens docere uolo: pro exponere & docere uo/
 lo: eius igitur obtinet uim modi uerbo cuius coniungitur: & in hoc
 quoq; quantam habeat cum infinito coniunctionem ostenditur. Infi/
 nita enim similiter cum ab indicatiuo nascuntur pro omni accipiun/
 tur modo. dico enim scribere me indico pro scribo: scribere te impero:

pro scribe : scribere me opto pro utinam scriberem : scribere me uolo cum legam : pro cum scribam legere . **N**ec mirum in his una uoce tā diuerfas inueniri significationes : cum in multis aliis quoq; inuenitur dictionibus : ut circum nomen & aduerbium . **E**o pronomem & uerbū & coniunctio & aduerbium . **S**imiliter in aliis pluribus hoc inuenis : sicut supra dictum est . Igitur participium inuentum est : ut in nominatio quidem sine coniunctione proferatur cum alio uerbo : ut legēs doceo pro lego & doceo : quæ compositio intransitiua est : hoc est in se ipsam ostendit manere personam . **O**bliqui uero casus participiorū ad hoc sunt utiles : quod non solum sine coniunctione proferuntur cū obliquis casibus nominum : sed etiam ad alias transeunt personas : ut docentis potior : docenti respondeo docentem audio : & illo docente didici . Ergo nominatiuus & uocatiuus intransitiuus solet esse : ut legens ego homo facio : pro lego ego homo & facio . **E**t similiter uocatiuus o homo legens bene fac : id est o homo bene lege & fac . **C**æteri uero magis transitiuui ut prædictum est : ut bellantis hominis misereor : pro bellat homo & eius misereor imperanti homini obedio : pro imperat homo & ei obedio : docentem hominem audio . pro docet homo & cum audio : lucente sole uideo : pro lucet sol & uideo nisi ipse in se facit kata id est ideopathiam proferatur : tunc enim utimur consuetudine transitiuorum : quæ alopathiam significant : ut misereor mei legentis : præbeo mihi legenti accuso me legentem : fruor me legente & participia ad eum casum maxime referuntur quem uerba desiderant ut supra dictum est : misereor tui misertus tui inuidio tibi inuidens tibi accuso te accusans te : dignor te illa re dignans te illa re :

De Accidentibus participiorum .

Accidunt autem participio sex : genus casus tempus significatio numerus & figura . **G**enus masculinum : ut amatus femininum ut amata : neutrum ut amatum : communetrium generum : ut hic & hæc & hoc legens . **N**am commune duum generum : & epicheno in participio ipsa natura prohibet . **C**ū enim uerba ex quibus nascuntur participia pariter omnibus adiungantur generibus : ut legit uir legit mulier legit mancipiū : necessario participiū quod ex eo proficiscitur eisdem generibus associatur . & siquidem in ns definit : quod sit in præsentis tempore quod est imperfectum : etiam

præteritum sine dubio trium generum est cōmune ad formam nomi-
num adiectiuorum: quæ cum in duas finiunt consonantes trium ge-
nerum sunt communia. **S**inautem uero in ius finiantur: masculina
pariter ad similitudinem adiectiuorum in a finiunt: fœminina: & in
um neutra: quod fit in omni præterito tempore & in futuro: nec mirū
ad formam adiectiuorum hæc dirigi: cum pene uim habeant partici-
pia quoq; adiectiuorum nominum. **A**ccidentia enim propriis uel ap-
pellatiuis nominibus significant uelut illa: ut bonus homo scribens
homo & illud accidit: & hoc accidit fortis **Scipio**: scribens scipio. **N**ec
uos moueat q̄ sunt quædam uerba quæ ad mares pertinet uel ad fœ-
minas: quæ uidentur exigere ut participia sint: uel masculina solum
uel fœminina: ut futuo nubo: futuens nubens. **N**am illud ad mares:
hoc ad fœminas pertinet solum: **S**ed illud attendamus q̄ adeo natu-
ra ipsius uerbi & participii communis est trium generum: q̄ siue uitu-
perationis causa siue figurate licet maribus aptum uerbum uel parti-
cipium: fœmininis quoq; adiungere & contrafacere: ut puta **Bona**
anima futuit illam fœminam pro bonæ animæ uir. **E**rgo & bona ani-
ma futuens bonam fœminam: gignit bonam animam. **E**t bonū cor-
pus futuens gignit bonum corpus. **N**ec uitiosam facio orationem:
adiungens & fœminino & neutro generi uerbum & participium: qđ
ad mares solos uidetur attinere: **E**t contra uituperationis causa pos-
sum dicere ut **Iuuenalis** in secundo. **N**ubit amicus & nuptus uir & fi-
gurate bonus mulieris animus nubit mihi: & nuptus est mihi. **E**rgo
sine dubio omne participium uel in duas definit consonantes: & tri-
um generum est: uel mobile i us masculinum: in a fœmininum. i um
neutrum terminant.

De Formatione participiorum

Tempora coniuncta habent præsentis & præteriti imperfe-
cti: & præteriti perfecti & plusq̄perfecti: tam participium
quā infinita uerba ad similitudinem optatiuorum: **N**ascit̄
autem præsentis & præteriti imperfecti a prima præteriti
imperfecti persona in omni coniugatione. **N**ec mirum cum prima p-
sona honestior est cæteris: ipsa enim sine illis esse non potest: illæ autē
sine hac esse non possunt: & ea illas sibi coniungere potest: illæ autē
eam minime. **E**rgo enim & tu & ille faciamus licet d̄scere: tu autem &
ego facitis uel ille & ego faciunt nemo dicit **Virgilius** in tertio ænei-
dos **Diuellimur** inde **Iphitus** & **pelias** mecum. **F**it autem participiū

mutatione extremae syllabæ supradicti temporis & personæ in bam
in ns: ut amabam amans docebam docens legebam legens faciebam
faciēs inueniebam inueniens. **E**xceptis in eo desinentibus quarta con-
iugationis uerbis: quæ contra aliorum regulam i habent ante bam p
ductam: quam tamen antiqui per diphthongum scribentes transmu-
tatione uocalium factam ostendebant: ut adiebam: pro adiebam: que
iebam pro quiebam: quod etiam in aliis uerbis sæpe solet fieri: ut po-
libam pro poliebam. insignibam pro insigniebam. **N**ec tamen id pro-
hibuit participia ad perfectorum nasci regulam: dicimus enim iens
adiens quiens poliens insigniens hæc tamen eadem participia: quæ a
uerbis in eo desinentibus: quartæ coniugationis nascuntur anorma-
le per obliquos casus pro ie eu habuerunt: lens euntis quiens quacun-
tis futuri temporis participia si sunt a uerbis actiuis & neutris uel de-
ponentibus: fiunt ab extremo supinorum addita rus: amatu amatu-
rus doctū docturus lectū lecturus auditu auditorus statu staturus lo-
cutu locuturus. **A** communi quoq; uerbo quod in futuro tempore ha-
bet duo participia: unum quod actiuum in rus: alterum uero passiuū
in dus. **I**llud quoq; in rus definit secundum supradictam regulam:
criminatu criminaturus osculatu osculaturus. **P**assiuæ uero eiusdem
temporis participia futuri fiunt a genitio participii præsentis: tis fi-
nali in dus conuersa: ut amans amantis amandus: docens docentis
docendus: legens legentis legendus: audiens audientis audiendus:
præteriens prætereuntis prætereundus: transiens transeuntis transe-
undus. **P**ræteriti uero temporis participia quæ in tus uel in sus uel in
xus desinunt similiter a supino extremo fiunt addita s & correpta u
Nascuntur autem a uerbis passiuis: ut amatu amatus domitu domi-
tus doctū doctus deletū deletus mersu mersus pexu pexus auditu au-
ditus. **A** communibus criminatu criminatus consolatu consolatus.
A deponentibus for fatu fatus reor ratu ratus uereor ueritu ueritus lo-
quor locutu locutus molior molitu molitus. **A** neutro passiuo gauisu
gauisus factu factus. **A** neutris uero paucis præteritum nascitur: cœ-
natu cœnatus: pransu pransus: placitu placitus nuptu nuptus. **E**xci-
pitur mortuus a morior: cuius supinum est secundum analogiā mori-
tu: & hinc moriturus. **P**ræterea dubitabatur utrum potatu potaturus
& potatus secundum analogiam: an potu poturus per syncopā me-
lius dicatur quæ in usu sunt. **V**irgilius in bucolicis. **H**uc ipsi ad potū
ueniēt p prata iuueni. **I**dem i. iii. geor. **Q**uoq; modo potis gauderēt

intima febris. **Lucanus in quinto.** Strimona sic gelidum bruma pellē
te relinquunt Potura te nulle grues. ex quo ostenditur potus quoq;
participium esse. Nec mirum cum lautus & lauturus pro lauatus &
lauaturus in usu est. Nam secundum **Terentium** lauatur & lauatu-
rus debet proferri: qui supinum lauatum protulit in eunu. Vix elocu-
ta est: hoc foras simul omnes prouunt abeunt lauatum prostrepunt
Vnde **Quidius in tertio fastorum.** Silua uestalis quid enim uetat in
de moueri Sacra lauaturas mane petebat aquas. Quiritur ortum or-
tu unde ortus an oritum oritu unde oriturus. **Horatius in primo epi-
stolarum.** Nil oriturum alias nihil ortum tale fatentes. Partum partu
unde partus: an paritum paritu unde pariturus. Erutum erutu unde
erutus: an erutum unde eriturus **Lucanus in tertio.** Impendent ca-
ua saxa mari ruituraq; semper. Stāt mire moles: Cassum caslu unde
cassus: an caritum caritu unde cariturus. **Iuuenalis in secundo.** Tol-
lere dulcē Cogitat heredem cariturus turture magno. **Virgilius in
secundo aeneidos.** Demisere neci nunc cassum lumine lugent. Qui-
busdam tamen hoc id est cassus magis uidetur nomen quā uerbum ut
lassus. In anomalis quoq; supradicta regula seruantur: latu laturus
latus: ferens ferentis ferendus esu esurus esus: edens edentis edendus
Et sciendum q; si deficient supina: deficient etiam participia tam fu-
turi temporis in rus desinentia quā präteriti quæ ex ipsis nascuntur:
quod inuenis in omnibus mediratus & inchoatiuis: in quibus defici-
unt duo extrema: quibus deficientibus supradictorum quoq; tempo-
rum deficient participia. **Rarissime** inueniuntur supradicta tempora
in usu a neutris secundæ conjugationis uel tertiæ in uo desinentibus:
quæ in ui diuisas faciunt præteritum perfectum: ut lecturio parturio
esurio horresco feruesco amasco miseresco labesco hisco horresco te-
peo algeo egeo calleo ferueo stupeo lateo candeo niteo albo renuo-
luo. **Rarissime** tamen ut diximus inueniuntur ex quibusdam huius-
modi supina: uel futuri temporis participia: ut dolco doliturus: careo
cariturus. Et alia tamen multa inueniuntur deficientia in aliis quoq;
significationibus: uel generibus uerborum: tam supina quā ex eis nas-
centia: ut urgeo spuo metuo timeo medeor disco posco compesco cre-
seo. Et quocūq; tempore defectiua sunt uerba: deficient etiam partici-
pia: ut ambigo scando niteo uergo areo mando strideo: quāuis apud
uētustissimos eorum quoq; præterita inueniuntur: ferior quoq; & ue-
scor: quia præteritum tempus non habent: deficient etiam in partici-

piis eiusdem temporis. **C**epti nō habet praesens nec futurum nec par-
ticipium: sed tantummodo praeteritum ceptus. **S**imiliter odi osus:
noui notus: ex quo perosus & exosus. **P**lautus in amphitruone Inimi-
cos semper oſa obtuerit. **E**t uerbale tamen nomen ex eo protulit. **I**dē
in alinaria. **M**adidum nihil incontinentem atq; olorem uxoris suae.
& memini meminens. **L**iuus crotopagmon quarto meminens. **V**ar-
ro corde uoluntat: quia memini tam praesentis q̄ praeteriti uim habet:
quomodo odi: unde & osus pro praesenti & meminens pro praeterito
licet accipere. **N**am nosco noui praesens noscens facit. **S**imiliter imp-
sonalia deficiunt in supinis: & participiis quia ex supinis nascuntur
ut piget pudet: quāuis quidam pudicum posuerunt. ut **P**lautus in ba-
chidibus. **N**eq; me neq; tu te intus pudicum est: factis quae facis. **T**e-
det poenitet piget liquet libet licet oportet: sed compositum pertesū
inuenitur: & poenitens unde poenitentia: & libens & licens unde licē-
tia & licitus. **U**nde **V**irgilius in octauo. **E**t licito tandem sermone serū-
tur. **H**oratius. **L**icentium satyrorum greges. **S**ciendum tamē q̄ haec
omnia inueniuntur perfectorum declinationem habentia in usu uete-
rum teste **C**apro: pigeo pudeo tedeo poeniteo liqueo liceo oporteo:
quomodo placeo contingo euenio uaco attineo accidit iuuo delecto:
quorum tertiae personae impersonalium uice funguntur: placet con-
tingit euenit uacat accidit attinet iuuat. **N**on tamen etiam si partici-
pia deficiant deficiunt & uerba. **I**lla enim ex eis non ista ex illis nascū-
tur. **S**unt tamen quaedam participia quorum quāuis deficiant uerba
in usu: ratio tamen analogiae q̄ dici possunt ostēdit: ut triumphatus
erratus regnatus laboratus decursus. **V**irgilius in xi. **U**lle triūphata
capitolia ad alta corintho. **I**dē in septimo. **R**egnata per arua **S**atur-
no quondam. & in primo aene. **A**rte laboratae uestes. **I**dē in tertio
Errata retrorsus **L**ittora achimenes comes infelicis ulyxis. **T**er. in
adelpis. **D**ecurso iam spacio: **Q**uid enim prohibet uerbis quoq; eorū
uti: nisi auctoritas deficeret. **N**ec mirum haec fieri in participiis: cū in
nominibus quoq; inueniuntur. **E**t in uerbis quaedam deriuata uel cō-
posita: quorū primitiua uel simplicia ī usu nō sunt: ut dicimus puella
diminutiū: quod uidet a puera nasci: ut enī tener tenera tenella: sic
puer puera puella debuit dici: quo tamē quia auctores quorū maxie
usus regnauit: nō sunt usi: nec nos utimur licet inueniant uetustissimi
protulisse & haec puera: & hic & haec puer. **Q**uorū quasi ab oeco q̄ nō ē
ī usu licet & a graeco ē oreoc. **Q**ffedo quasi a fendo uerbo componit

quod non est lectum: sicut aspicio inspicio despicio conspicio respicio
suspicio a uerbo spicio: quod in usu non est: sim liter hoc idem in plu-
rimis aliis inuenies. **S**unt quaedam quae cum formam habeant parti-
cipiorum: tamen carentia tempore nomina esse ostenduntur: ut gale-
atus scutatus pileatus tunicatus manuleatus: caligatus gemmatus:
bacchatus plaudatus togatus prae-textatus comatus brachatus pe-
nultus soleatus cristatus hastatus lunatus limatus stellatus litera-
tus tunicus cecitus pellitus cornutus astutus hirsutus. **Q**uodam ei
primae coniugationis participiorum formam obtinent id est in atus de-
linetia. **Q**uodam uero tertiae. i. i tus uel i utus terminata. **S**unt alia ca-
dem & nomina & participia: ut armatus ὀπλις μένος καὶ ὀπλίτης
doctus ὀπιδεύεις καὶ ὀπιδεύτος acutus ὀξυνοεῖς καὶ ὀξυ-
monitus παρὰ νόου μένος ἢ παρὰ νοῦς ὑποθήκη: iudicatus ὀκρίεις
καὶ ὀκρίτης sanctus ὀθεσπίθεις καὶ ὀθεσπέσιος sapiens ὀφρονῶν καὶ
οφρονίμος. armatura ἢ ὀπλίσα βα καὶ ἢ ὀπλίσις scriptura ἢ γραφου-
σα ἢ γραφί uisura ἢ χρῆσο μένι καὶ ὀτόκος ἢ χρῆσις litura ἔφαλει ψου-
σα καὶ ἢ ἐφαλοφῆ factum: τὸ γενόμενον καὶ τὸ ποιητόν: dictum. τὸ
λεχθῆν καὶ ὁ λόγος uisum τὸ ὠραεῖν καὶ τὸ ὄραμα legendus ὁ λεχθῆν
ὀόμενος καὶ ὁ λεκτέος ὀαναγνώσο μένος ὀαναγνώσεος amandus:
ὀφιλητός μένος καὶ ὀφιλητέος. **S**ic & alia plurima quae cum tem-
poribus participia sunt: absque his nomina. **A**llud quoque attende: quod cum
a nominibus nomina & uerba & aduerbia & coniunctiones soleant per
deriuationes uel compositiones proficisci: ut ab aenea aeneus: a patre
patrislo: a claro clare: & qua & re quare. **E**t a uerbis similiter nomina
& participia & aduerbia: a lego lector & lecturio & leges: a curro cur-
sum. **A**b aduerbiis nomina & aduerbia: ut ultra ulterior ulterius: a parti-
cipiis participia non possunt nasci: nec uerba: sed uel nomina: ut in-
dulgens indulgentia: uel aduerbia indulgenter.

De Casibus participiorum.

Casus quoque participia sex habent quomodo nomina: nec
sunt in ipsis deficientia aliquo casu: nec mixta est. **N**am in eo
quoque mutatur adiectiua: quae nullo deficient casu siue sunt
mobilia siue in duas consonantes desinetia. **Q**uae enim deficient fixa sunt:
ut fas ditiōe iuppiter iouis. **I**te precii & prece uice & uice tabi tabo ma-
ria ara. nā frugi nihili mācipi & similia nō deficient aliquo casu certo:

sed pro omni casu eadem terminatione funguntur quanuis possunt eadem hac figurate magis prolata ut dictum est per genitiuū & datiuum quam indeclinabilia esse uideri: ut si dicam cordi ē mihi homo cordi hominis: hoc est hominis qui est mihi cordi: cordi homini: cordi hominem. & possum cum omnibus casibus figurate iungere datiuum: sic frugi homo: id est qui frugi est: hoc est utilitati. Similiter cū omnibus casibus adiunguntur figurate & est magis datiuus & hoc etiam de nomine latius tractauimus. Declinantur etiam participia ad similitudinem & regulam nominum in his desinentium uel in us mobilium. exceptis ut supradictum est illis quæ nascuntur a uerbis quarta coniugationis in eo desinentibus. quorum genitiuus uocales nominatiui mutant in eu: iens euntis quiens quicūtis. quanuis **Plautus** supinū eius abiendi dixit pro abeundi in amphitrione. Abiēdi etiā tibi nunc occasionem.

De Temporibus participiorum:

Tempora participiis accidunt eadem: quæ uerbis infinitis: præsens: quod est etiam præteritum imperfectum: ut osculari osculans: præteritum perfectum quod est etiam præteritum plusq̄ perfectum: ut osculatum esse uel fuisse & osculatus: futurum osculatum iri: & osculaturus. Et sciendum quod non ex omni significatione omnia tempora inueniuntur. Nam cum quinque sint significationes: actiua passiuua neutra communis & deponens. Ab actiua quidē & neutra præsentis & futuri ueniunt participia: ut amās amaturus. In quibus quia præteritum deficit loco participii: uerbo utimur & nomine infinito: ut qui amauit ὁσ ἐφίλησεν ὁ φίλησας. Quomodo enim loco uerbi participium accipitur necessitatis causa cum uerbo substantiuo: sic etiā ubi participium deficit: necessario uerbum infinito nomini substantiuo iunctum participii officio fungitur. Passiuum quoq; præteritum & futurum habet: ut amatus & amandus. In præsentem autem deficit pro quo similiter uerbum cum prædicto nomine proferimus dicentes: qui amatur ὁσ φιλεῖται ἢ ὁ φιλοῦστος. Ex quo ostenditur quoq; significatio participii: quæ tam nominis quæ uerbi uim obtinet quod & hæc p̄ illis: & illa p̄ his ponuntur. Dicimus enim legēs ē qui legit: & qui legit legēs ē: & cenatus ē qui cenauit: & qui cenauit cenatus ē. Illud quoq; sciendū q; sæpe & præterito p̄ præsentem: & præsentem p̄ præterito utuntur auctores necessitatis

cā: cū deficiūt & in or desinētia præsenti & in o terminātia præterito.
Participium tamen præsentis quod etiam præteritum imperfectum
significat solet coniungi uerbis præteriti perfecti & plusq̄ perfecti & si
gnificationem eorundem complecti quomodo uerba præsentis tem /
poris si adiungantur participiis præteriti: præteritum significant: ut
cœnatus sum cœnatus es: cœnatus est: pro cœnauit cœnauisti cœna /
uit. Sic ergo si dicā cœnatus fui fuisti fuit: p̄ cœnauit cœnauisti cœna /
uit: Cœnatus fueram ras rat: pro cœnaueram cœnaueras cœnauerat
potest accipi. Itaque quod deest latinitatis linguæ naturaliter com /
pletur iuncturæ ratione. Multa tamen in his quoque quæ regula exi /
git dici siue euphoniæ causa deficiunt: siue quod in ulu nō sunt sicut
etiam in aliis partibus orationis. **A** neutris ut diximus sicut ab acti /
uis duum temporum participia ueniunt: præsentis ut stans: futuri ut
staturus. Inueniuntur tamen quædam ex eis & præteriti temporis:
ut cœno cœnatus prandeo pransus. placio placitus nubo nuptus: pa /
teo passus. & pacior tamen passus facit: assuesco assuetus. Quibusdā
nomen esse uidetur: sicut quiesco quietus: Iuro etiam iuratus: quod
etiam in passiuâ significatione inuenitur: Quippe etiam uerbum ipsū
Lucanus in quinto protulit. Et lætæ iurantur aues bubone sinistro.
Stattius etiam in septimo thebaidos: Numina captiuus etiam iurabe /
re thebis. **V**irgilius in secundo georgicorum. Aut coniuurato descen /
dens dacus ab istro. Addunt quædam etiam a careo cassus: quod si
esset: deberet cassurus facere futurum: non cariturus: quod **I**uuenalis
in secundo protulit Tollere dulcem Cogitat hæredem cariturus tur /
ture magno: ut supra commemorauimus. Ergo cassus magis est no /
men sicut lassus: & maxime cum uanū significat: ut cassa fraude pa /
rat **T**itubo quoque titubatus facit. **V**irgilius in quinto æneidos. **V**er /
stigia presso haud tenuit titubata solo: & in aliis multis neutrorum
præteriti participia inueniuntur uetustissimi protulisse: ut discessus
interitus obitus occasus potus senectus. Neutro passiuâ quæque
quæ sunt quinque trium temporum habent participia: ut gaudeo
gaudens gauisus gauisurus: audeo audens ausus ausurus: soleo solēs
solitus soliturus: fio fiens factus facturus: differentiæ causa: ne si
dicamus facturus simile sit participio quod uenit a facio uerbo
quod uim possidet actiuam fio uerbi: unde a supino eius nasci /
tur passiuum præteritum eius participium & futuri actiuum fa /
ctum factu: factus facturus: a fido quoque fidens fesus fisorus.

A communi uerbo quattuor temporum nascuntur participia presentis siue praeteriti imperfecti: quod actiuam solum habet significationē ut criminor criminās Διαβάλλομαι καὶ ὁ Διαβαλλόμενος praeteriti perfecti & plusquamperfecti: quod communem habet significationem tam passiuam quam actiuam ut criminatus ὁ Διαβαλλόμενος futuri unum actiuum in rus desinens ut criminaturus: unum passiuum in dus ut criminandus. Omnia tamen in dus desinentia participia eadem etiam nomina esse possunt cum amittunt tempus: ut amandus ὁ φιλησθῆναι ὁ μενῶν καὶ ὁ φιλητέος docendus ὁ Διαδοχῆσόμενος καὶ ὁ Διαδοχτέος: legendus ὁ ἀναγιωσκόμενος καὶ ὁ ἀναγνοσκέος. A deponenti trium temporum ueniunt participia presentis uel praeteriti imperfecti: sequens praeteriti perfecti & plusquamperfecti: ut secutus & futuri secuturus. Multa tamen ex huiusmodi uerbis inueniuntur participia praeteriti temporis apud antiquissimos tam actiuam quam passiuam significationem habentia: ut meditor μελετῶ meditatus ὁ μελετήσας καὶ ὁ μελετηθεὶς. **Terentius in aphis.** Meditata mihi sunt omnia mea incommoda: **Auxilior auxiliatus** βοηθῶ ὁ βοηθήσας καὶ ὁ βοηθηθεὶς. **Luci.** A me auxiliatus es. **Sic** etiam amplector ἀπλέξω ὁ περιωλακείσθαι καὶ ὁ περιπλέχεσθαι ἐκπλέξω. **Petronius** Animam nostro amplexā in pectore. **Cicero p. Roscio:** Quo uno maleficio scelera omnia uideatur complexa esse: adminiculator adminiculatus ὁ βοηθήσας καὶ ὁ βοηθηθεὶς. **Varro:** tribunitio auxilio adminiculatus: Sed sciendum quod uerbis quoque plurimis quae nunc in usu deponētia sunt ueteres sicut communibus usi sunt: de quibus cum de uerbo tractabamus docuimus. A uerbo sum quod est anomalū ueteres presentis temporis praeferebant participium ens: unde componitur potens. Nam futurus magis a uerbo suo uidetur nasci: potest tamen etiam a fui esse existimari.

De Numero

Numerus participiis accidit uterque: singularis ut currens pluralis: ut currentes: & sicut non deficiunt casibus sic nec numeris defectiua inuenies participia.

De Figura.

Figuras habent quas a uerbis accipiunt. Nam per se nunquam componitur participium nisi prius uerbum eius componatur. Ergo uel simplicia sunt uel decomposita plerumque quae graeci παρασύνετα uocant. id est a compositis uerbis deriuata ut efficio efficiēs intelligo intelligēs. Si enim ipsa per se componantur non prius uerbis compositis transeunt in nomen uim

Sicut etiam si comparentur: ut nocens innocens: sapiens insipiens:
Simplicia enim eorum possunt participia esse & nomina. **C**omposita uero sine dubio nomina sunt. **I**deo autem addidimus plerumque quae sunt quaedam quae non seruant compositionis uerborum compaginem unde apparet ea ex ea se composita: ut effringor effractus: contingor contactusque similia indulgens amans acceptus: si comparentur nomina sunt indulgentior amantior acceptior sicque similia. **D**e diuersis quoque consonantibus quae ante us in praeteriti temporis participiis inueniuntur: quanuis per singulas uerbi terminationes cum de superioribus tractabamus. docuimus tamen hic etiam generaliter comprehendere non incongruum uideretur esse. **O**mnia igitur participia praeteriti temporis uel in tus desinunt ut amatus adiutus datus domitus solitus cultus munitus conuentus: uel in ctus: ut sectus doctus lectus sanctus: uel in ptus raptus captus sumptus: uel in stus: ut quæstus: uel in sus ut risus morsus lusus uisus: uel in psus ut lapsus: uel in xus ut flexus fluxus pexus. **I**n tus desinunt omnia quae praeteritum in ui syllabam terminant mutatione ui in tus. ut amaui amatus orauit oratus adiuui adiuutus deleui deletus cupiui cupitus lacelessiui lacelessitus decreui decretus strauit stratus muniui munitus audiui auditus. **E**xciipiuntur differentiae causa tria a longam in au conuertentia laui lautus faui fautus caui cautus: ne si latus fatus catus diceremus alias significationes habere putarentur. **E**t sciendum quod haec omnia penultimas productas habent tam in uerbis praeteriti quam in participiis exceptis seui satus & sui litus quae in participiis penultimas corripunt & liui & lini litus. **A**ciui quoque citus: licet & corripere & producere penultimam: abiui quoque uel si composita: & quiui & quii corripunt in participiis i ante tus: ut aditus obitus praeteritus nequitus. **S**olui enim solitus & uolui uolutus: abiecta i produxerunt tamen: a uero correptam ante tus in quattuor solis inueni participiis duobus primae coniugationis quae duplicant in praeterito priorem syllabam dedi datus steti status quod participio simile nomen est: unde futurum staturus. **S**ecundae quoque unum inueni a deponenti reor ratus: & tertiae unum de quo supra diximus seui satus. **V**nde **Virgilius in secundo georgicorum**. Mutataque insita mala **Ferre pirum**. **Sepeliui** etiam notandum quod sepultus facit: antiqui tamen & sepelitus dicebant. **E**t salui salitus & saltus. **P**raeterea notanda sunt a salui uel salii saltus & salturus **A**b halo halas halui halitus: nomen participiale non halatus

Et a spiro spiras spiravi spiritus. Similiter nomen participiale factum non spiratus facit: a paui pastus non patus. Ab ambio ambitus correpra penultima quando nomen est. Nam in participio pducitur. **Qui** dius in primo methamor. **Iussit** & ambita circumdare littora terrae. q̄ autem alui est ablato ostendit **Iuuenalis** in quarto. Et omni bellorum pompa animam exalasset optimam: pro exalisset: i uero correpra habent ante tus omnia quae prateritum in ui diuisas terminant nisi sint ex praesentibus in io uel in uo diuisas desinentibus: ut domui domitus: uetui uetitus: attonui attonitus: habui habitus: eliciui elicitus: genui genitus: strepui strepitus. Excipiuntur primae quidem coniugationis duo quae per syneresim proferuntur: secui sectus: fricui frictus. **A** neco quoque necatus & necturus inuenitur participium. Sed necatus proprie dicitur ferro nectus alia ui. Illud quoque est notandum quod **Horatius** ponit in epodo. Non me lustrina iuuerint conchilia magis ueronibus: ut sacris: quos yoys intonata fluctibus hyems ad hoc euertat mare. **Intonata** dixit non intonita. **Cum Virgilius** in. iiii aeneidos. Attonitus tanto imperio monituque deorum. **Sonaturus** quoque pro soniturus **Horatius** in primo sermonum protulit. **Ingenium** cui sit: cui mens diuiniore atque os magna sonaturum deos nominis huius honorem. **Virgilius** in sexto **Dum** flammam iouis & sonitus imitatur olympi. In secunda quoque coniugatione excipiuntur in ui diuisas in praeterito desinentia quae penultima in participiis non habent: ut haec docui doctus: tenui tetus censui celsus: **Tertia** quoque raptui raptus: & ex eo composita: corripui correptus: praeripui praereptus: Similiter a canendo composita: absque i faciunt participia secundum primitiui formam: canor cantus: occinor occentus: accinor accensus: quanuis occinui & accinui faciunt praeteritum. **In** rui etiam & in xui per idem tempus executia non habent in participiis: ut dissero disserui dissertus deseruo deserui desertus aperio aperui apertus: nexui nexus: pexui pexus: messui quoque messus facit: ut censui census. **In** lui uero desinentia: ui in tus conuertunt in participio ut collo collui cultus: oculo ocului occultus: consulo consului consultus: alo alui altus uel alitus: unde etiam uolo uolui uultus facit: quod nomen est participiale: quomodo colui cultus. Quando est quartae declinationis quae etiam o uerbi in u conuertunt. Quae uero in praesenti in uo desinunt in extrema praeteriti in tus conuersa faciunt participia: ut pollo pollui pollutus acuo acui acutus suo sui futus

tribuo tributus eruo erui erutus p̄d solum penultimā corripit apud
antiquiores tamen etiam ab hoc compositum producit penultimam:
diruo dirui dirutus: **A**do quoque composita i breuē habent ante tus
in participio prateriti: ut reddo redditus credo creditus prodo prodit
tus perdo perditus uendo uenditus. **I**n ctus faciunt participia prae
teriti passiuā: quae uerba per idem tempus actiuorum praterita in xi
faciūt: ut intelligo intellexi intellectus duxi ductus uexi uectus anxi
anctus traxi tractus pexi pectus iunxi iunctus. **E**xcipitur flexi: quod
flexus facit participium. **S**imiliter in xi uel in qui: uocali longa ante
cedente delinentia in praterito: ut feci factus ieci iactus uici uictus re
liqui relictus. **S**imiliter in gi ut legi lectus tetigi tactus fregi fractus.
In ptus exeunt participia prateriti passiuā cum actiuā eiusdem tem
poris: in pi uel in psi uel in mi terminantur: ut coepi captus: rupi ru
ptus scalpsi scalprus compsi comptus sumpsi sumptus prompti pro
ptus dempsi demptus scripsi scriptus nupsi nupta. **N**uptus enim si
letur nisi per irrisionem uel figuram dicatur: quanuis uetustissimi
nouus nuptus protulisse inueniantur quod nunc in usu non est. em
emptus ademi ademptus redemi redemptus rapui quoque raptus fa
cit & ex eo composita corripui correptus praeripui praereptus. **I**n stus
unum inueni deponens quatuor quastus. & passiuum pascor pastus:
cum alia eiusdem formae soleant s abiicere ut nascor natus irascor iratus
obliuiscor oblitus paciscor pactus nanciscor nactus proficiscor pro
fectus ulciscor ulctus ex pergis cor experrectus defeciscor solum dupli
cauit s in participio defessus **X** quoque antecedente unum inuenio i
tus a textu textus. **I**n sus de inunt participia quae ex uerbis ueniunt i
si uel in di prateritum perfectum terminantibus nisi sint a do compo
sita: de quibus superius diximus uel quartae coniugationis. quae nul
lum participium in sus terminant: ut laesi laesus merse merseus: iussi
iussus mordeo momordi morsus prandeo prandi pransus tondeo to
tondi tonsus: obsidio obsedi obsessus: prahendo prahendi prahen
sus: uideo uidi uisus fodio fodi fossus: tendeo tetendi tensus: ton
do turudi tonsus scindo scidi scissus findo fidi fissus. **E**xcipiuntur ussi
ustus gessi gestus torse tortus & torsus antiqui dicebant. a torreo quo
que tostus fit. **S**ic similiter faciunt participia quae in ri uel in li uel in
ti terminant prateritum actiuorum: ut uelli uel uulsi uulsus fefelli
falsus pepuli pulsus perculi percussus. a suffero sustuli anomalum
est & sublatus facit decurri decursus uerri uersus: uerti uersus.

Excipitur peperi partus differentia causa. **P**eperi enim partus facit:
 Quarta coniugationis in si uel in ri praeteritum terminantia in tus nō
 antecedente i faciunt participia: ut farcio farfi fartus: farcio farfi fartus
 fulcio fulsi fultus: haurio haufi haustus: reperio repperi repertus: cō/
 perio comperi compertus. **I**n psus unum deponens: labor lapsus. **I**n
 xus tria inuenio passiuā: nexus a nexui: pexus a pexui: flexus a flexi.
Similiter faciunt participia amplector amplexus: complector cōple/
 xus. **S**upradictas formas seruant in participio praeteriti communia &
 deponentia quae facile ex simili terminatione passiuorum dignosci pos
 sunt quomodo faciunt per singulas coniugationes participia praeteri
 ti temporis. **N**eutra pauca habent praeteritum participium: ut supra
 dictum est. ceno cœnatus: prandeo pransus: iuro iuratus: careo cal/
 sus: quod & nomē est passus a patco: a titubo titubatus: a placeo pla
 citus: a quiesco quietus. **A** neutropassiuis quinq; sunt: Gaudeo gaui
 sus: audeo ausus: soleo solitus: fio factus fido fesus. **V**etustissimi tamē
 & ex aliis plurimis neutris inueniuntur protulisse participia praeteriti
 quomodo superius ostendimus: quae nunc in usu non sunt. participi
 um quoq; futuri actiuum uel neutrale a supinis nascitur: ut amatu a/
 maturus domitu domiturus: doctū docturus flexu flexurus fultu ful
 turus factū facturus. **P**leraq; neutrorum secundae coniugationis in uī
 diuisas desinetia praeterito deficiunt in supinis: ut horruī rubuī texuī
 tepuī serbui senuī eguī friguī riguī dirriguī stupuī & similia. **E**t quia
 superius diximus q; uerba actiua & neutra carent praeteriti temporis
 participio sicut & passiuā communia & deponentia & uerbo utimur
 ut pro φιλήσας qui amauit & φιλούμενος qui amatur: **S**ciēdum ē
 quod antiqui in actiuis & neutris uerbis: pro praeteriti temporis par
 ticipiis etiam instanti tempore utebātur: ut pro ἐρχόμενος καὶ ὄλ
 ων: ueniens dicentes: **S**imiliter ὁ παραγενόμενος καὶ ὁ ἀραγινόμε
 vos adueniens. **V**irgilius in decimo. **C**aculus adueniens marforū
 montibus umbro. hic enim adueniens ὁ ἐλῶν significat. **T**erentius i
 phormione. **O**ffendi adueniens: qui cum uolebam & ut uolebam col
 locatam filiam. hic enim quoq; adueniens ὁ παραγενόμενος signifi
 cant. **S**tatus in primo thebaidos. **E**t caligantes abrupto sole myce
 nas: caligantes pro caligatas dixit.

PRONOMEN EST PARS ORATIONIS
qua pro nomine proprio uniuscuiusque accipitur:
personasque finitas recipit Pronomini accidunt sex
Species genus persona figura numerus casus. Spēs
pronominum bipartita est. Alia enim primitiua:
alia deriuatiua. Primitiua: ut ego mei tui sui. Deri
uatiua meus tuus suus. Et primæ quidem perso
næ primitiuum est ego: & reliqui casus sequentes secunda: tu: & eius
obliqui casus. tertiæ uero ille ipse iste hic is & sui: quod nominatiuo ca
ret quomodo *ταυτη* apud græcos. Et ea quidē octo pronomina sunt
primitiua uel simplicia. Deriuatiua uero sunt septem: meus tuus su
us noster uester nostras uestras. In his igitur quindecim pronomini
bus nulla fit controuersia: quin omnes fateantur ea esse pronomina.

De Septem uocibus tertiæ personæ

Quæritur tamen cur prima quidem & secunda persona sin
gula pronomina habeant. Tertiam uero sex diuersæ indi
cant uoces. Ad quod respondendum est quod prima quidem
& secunda persona ideo non egent diuersis uocibus: quia
semper præsentis sunt inter se & demonstratiua. Tertia uero perso
na modo demonstratiua est: ut hic iste: modo relatiua: ut is ipse: mo
do præsens iuxta: ut iste: modo absens uel longe posita ut ille. Si enī
super omnes alias partes orationis finit personarum pronomen rectissi
me tertiæ quoque personarum differentia distincte profertur quod plu
rimas habet diuersitates. unde non irrationabiliter tertiæ uerborum
personas Apollonius infinitas dicit: cum nulla in eis certa finiatur per
sona: & profundæ multitudinis sunt capaces: quomodo & pluralis
numerus nominum nisi adiungas eis uel nomen uel pronomen cum
prima & secunda persona eis non egeat. Si enim dicam scribo uel scri
bis in ipsa uoce diffiniui etiam personam scribentis & ostendi. Si dicā
scribit incertum quis donec addam uel nomen uel pronomen ei.

Et primæ quidem personæ pronomen & secundæ & tertiæ
cum non discernunt genera inæqualem habent etiam casū
declinationē tam in singulari numero quam in plurali: ut ego
u

mei uel mis mihi me a me. **Nos** nostrū uel nostri nobis nos a nobis. **S**imiliter secunda. nam tertia quæ est sui sibi se a se: non solum genera sed etiam numeros confundit. **N**ec mirum nam cum relatiua sit ex antecedentis cognitione possumus ad quod genus uel numerum referatur scire: quod facit in genere prima: & secunda: persona ipsa demonstratio: & præsentia utriusq;

Tertia uero quæ distinguunt genera certam habent & æqualem per utrūq; numerum declinationis: & casuum regulam ut ille ipse iste: & reliqua nouem.

Sunt autem eorum alia demonstratiua: alia relatiua: alia & relatiua & demonstratiua: unde notabiles & certæ sunt persona. Et prima quidem & secunda: personæ pronomia sunt demonstratiua semper. **U**traq; enim ut dictum est præsens esse ostenditur persona & eius qui loquitur: & illius ad quem loquitur.

Tertia uero alia sunt demonstratiua: ut hic iste. **A**lia relatiua: ut his & sui. **A**lia modo demonstratiua modo relatiua: ut ille ipse. **I**lle demonstratiuum est: **U**t **Terentius** in eunucho. **V**iden tu illum thais Relatiuum. **Virg.** in. vii. **S**ic iuppiter ille monebat. **I**psæ uero si per se proferatur in tertia persona relatiuum est. **Virg.** in tertio anei. **I**psæ arduus altaq; pulsat Sydera. **S**i uero cum aliis pronomibus iungatur eorum accipit significationem: ut idem poeta in quinto anei. **I**psæ ego paulisper pro te tua munera inibo. **E**st enim hoc demonstratiuum **I**nuenitur tamen sæpe absq; aliis per eclipsim prolatum: & tamen eorum habet significationem: quæ cum eo subaudiuntur. **Virg.** in secundo anei. **Q**uæq; ipsa miserima uidi: subauditur enim ego: quæuis uerbum ipsum prima persona. i. uidi habet in se intellectum pronominis quoq; ei uidem. **I**nterest autem inter demonstrationem & relationem hoc q; demonstratio interrogationi reddita primam cognitionem ostendit. **Q**uis fecit. ego **R**elatio uero secundam cognitionem significat: ut is: de quo iam dixi. **I**ure igitur hic q; primam cognitionem indicat præponitur: unde præpositiuum nomenatur: **I**s autem q; secunda cognitione significat: subiungitur. unde & subiunctiuum pro merito nuncupatur q; redigat in memoriam primæ cognitionis ut si dicam: **A**eneas fuit filius **V**eneris: is est qui uicit **T**urnum. **I**psæ quoq; in tertia persona. ut dictum est per se positum. **A**d recordationem personæ refertur iam cognita. **R**ecte igitur demonstrationem quæ significatur per iste & ille pronomina reparat memoriam pronomē

*Typo sup ipa sui refertur beati no pnt
Illa refertur mouit non sunt hanc*

q̄ est ipse. Non tamen iste refertur ad pronomen ipse possunt. Prima enim cognitio est per demonstratiua pronomina. Secunda uero per relatiua hoc idem pronomen: hoc est ipse: quidam cōmune existimauerunt: quia tribus adiungitur personis: ego ipse: tu ipse: ille ipse. Nō est tamen uerum. figurate enim uel discretionis uel significantiæ causa primæ & secundæ adiungitur. Quod autem tertiæ ostenditur ex eo quod dicimus ego feci: tu fecisti: ipse fecit. Et q̄ tertiæ personæ in id transferri possunt: quod maxime in interrogationibus animaduer-
 ti potest. Nunquā enim interrogante aliquo quis dixit quis fecit: quis audiuit: respondemus ipse pro ego uel tu: sed pro aliqua tertia perso-
 na. Quidam etiam nomen hoc putauerunt: quia est quando pro solus accipitur. ut Virgilius in septimo Ipse ratem conto subigit uel isq̄ ministrat. Sed hoc quoq̄ per significantiam uel discretionem profer-
 tur: Nam cum pro nomine accipitur quod suum est uel pronominis implet uerba primæ & secundæ personæ adiuncta pronomibus per-
 fectionem faciunt. ego scripsi: tu docuisti. Nominibus autem non nisi sint uerba substantiua uel uocatiua: ut trypho dicor: citro sum. Ipse uero omnibus uerbis adiunctum perfectionem habet. Ipse dedi ipse dedisti. ergo hoc pronomen. i. ipse ἐπιταγῶν τικόν etiam hoc est appo-
 sitiuum uel subiunctiuum uocant graeci. quod subiungitur alteri pro-
 nomini.

De Septem deriuatiuis pronomibus.

Pronomina deriuatiua septem esse diximus: a prima perso-
 na deriuantur tria a singulari genitiuo unum mei meus: a
 plurali duo nostrum uel nostri noster & nostras. A secun-
 da quoq̄ tria: a singulari unum tui tuus. unde & corripit
 penultima: quomodo in primitiui. A plurali pariter duo: uestrū uel
 uestri uester & uestras: a tertia uero persona unum sui suus. Et quia
 primitiuum tam singularis quā pluralis est numeri cōmune. Deriua-
 tiuū quāquā intrinsecus ex parte possessoris persona significatur per
 genitiuum primitiui: ex quo nascitur utriusq̄ numeri ē cōmune: ut
 suus illius: & suus illorum. In omnibus deriuatiuis pronomibus duæ
 intelliguntur personæ: intrinsecus possessoris: extrinsecus possessio-
 nis. Vnde extrinsecus personæ in quibus genitiui primitiuorum si-
 cut dictum est intelliguntur. Ex quibus & deriuantur cōfundunt ge-
 nera quomodo & primitiua eorum. Extrinsecus uero distingunt ea p
 generibus nominum quibus adiunguntur. meus seruis. mea ancilla

Aug. re. by primis septem sit origo septem.

Cur magis vna apli deuant?

meum mancipium. Numerus uero intrinsecus hic intelligitur: quem habent genitui primitiuorum: ex quibus deriuantur. Genera autem possessorum demonstratio ostendit quemadmodum in primitiuis. Extrinsecus uero terminatio distinguit numerum quomodo & genera & casus possessionum: in quibus regula eorum consequentiam seruat mobilium nominum. Quaritur cur nostras & uestras a plurali tantum modo deriuantur. Ad quod respondendum quod patriam seu gentem significat. Patria autem uel gens unius esse non potest: sed semper multorum possessio. Itaque nostras dicimus qui est a nostra patria uel gente quam multi possidemus: hoc est tam mea quam meorum ciuium: & possessiua quidem adiectione nominum ad plenam significationem egent. Primitiua uero non semper. Itaque perfectum ad discretionem est. Ego quidem affui: tu autem non aderas. deficiens uero quantum ad discretionem affui quidem non aderas autem.

De Eo quod graeci articulos pronomibus adiungunt.

Vare igitur apud graecos prima & secunda personam pronominum: quae sine dubio demonstratiuae sunt articulis adiungi non possunt. nec tertia quando demonstratiua est. Nam δ αὐτός quando dicunt: relatiuo utuntur: non demonstratiuo. Cum igitur & articulus relationem & pronomem relationem habent: bis eundem ad cognitionem referri ostendunt. ergo illos secuti nos quanquam declinando pronomina non addimus his articula. quid. n. absurdus quam cum graeci articulos pronomibus non praeposant nos pronomina pronomibus praeposere in declinatione ad quam duntaxat hic & haec & hoc loco articulorum accipitur. Nam in omni oratione pronomina sunt. Nihil enim aliud nisi δ ν τοσ αὐτῶν significat. nec mirum loco articulorum ea nos accepisse in declinatione cum apud graecos quoque hisdem uocibus & in articulis & in pronomibus solent uti δ ἡ τό: ex quibus apud nos hic & haec & hoc nascuntur pronomina articularia. Itaque quia illa apud illos graecos aspirantur quae a uocali incipiunt. Ea quoque apud nos aspirationem habent & a uocali incipiunt. Possessiuus solent praeposeri articuli: sed ad sequentia nomina necessario intelliguntur δ εἰς αὐτὸ δουλος id est δ δουλος μου sic hic meus seruus: hoc est hic seruus meus.

De Nominatiuis primitiuorum possessiuorum

Primitiuorum quidem nominatiui si cum uerbis iungantur perfecti sunt. Ego scribo: tu uides: ille facit. Possessiu: uero transitua sunt semper: meus scribit: tuus dicit quemadmodum autem nomina tertiae personae absque uocatiuo. Tunc uero etiam prima & secunda: quando uerbis substantiuis uel uocatiuis iunguntur. Sic & sunt pronomina possessiua: ut meus es amicus: meus diceris cognatus: tuus sum filius: tuus nominor pater: tuus uocor socius: tuus nuncupor amicus patronus.

De His quae habent uocatiuum & quae non.

Tem sciendum est quod uocatiuum non habet aliud pronomini nisi secundae personae primitiuum o tu o uos. Et prima possessiuum quando ad secundam transit personam. Nam possessio est quae uocatur ab ipso possessore ad quem loquitur prima personae ut Terentius in eunu. O mea tu. Idem in andria. O noster chremes. Vno enim eodemque pronomine tam prima quam secunda significatur persona: & prima quidem personae possessiuum tam ad secundam quam ad tertiam transit: Secunda uero ad primam uel ad tertiam. ut tuus sum tuus est. Ipsa enim sese possidere non potest: quomodo nec prima. Nam possessiua necessario in duabus diuersis intelliguntur personis & sunt transitua. Si igitur transit a secunda persona possessiuum: necesse est cum separatur ab ea. uel prima adiungi: uel tertiae quae caret uocatiuo: qui semper inter primam & secundam inuenitur persona. Prima enim uocat: secunda uocatur.

De His quae possident easdem personas: & quae non.

Quaeritur si prima non potest possidere personam: nec secunda secundam: nec tertia possidet tertiam in quo pariter ostenditur multitudo diuersa quae significatur per tertiam personam: unde & uarias habuit uoces & loca sicut docuimus: quamuis ergo alia sit possidens & alia quae possidetur: & in diuersis personis & transituius intelligatur: tamen potest in tertia simul utraque inueniri. In diuersis quod in prima & secunda persona non potest ut ipsa habeat & possessorem una & possessionem: nisi figurate dicamus: meus sum: tuus es: hoc est mea potestatis & tua. Vel per reciprocos: quae apud graecos compositae sunt in εμου τοῦ φίλου εμου meus amicus sum ut Persius uindicta postquam meus a praetore recessi. & Terentius in phormione: Ego meorum solus sum meus. Nec mirum cum & tertia

persona solet figurate primæ adiungi: Vt **Virgilius**: Ille ego qui quōdam gracili modulatus auena. **Cicero** i quarto inuectiuarū. **Ego sum** ille patres conscripti: cui est forum in quo omnis æquitas continetur. Et primæ quidem possessiuū personæ transit tam ad secundam quā ad tertiam: sicut supra dictum est: ut tu meus es: & ille meus est. **Secundæ** quoque possessiuū tam ad primā dicitur quā ad tertiam: ut ego tuus sum: & ille ē tuus. **Tertiæ** uero ad primā uel ad secundā transire non potest nisi figurate: ut suus illius filius sum: uel suus illius filius es: sed ad aliam tertiam suus illius iste: uel suus istius ille. Et attendendum quod quomodo sui sibi se a se: quod est primitiuū ad omnes uoces tertiæ personæ potest esse relatiuū: ut sui causa facit iste & ille & ipse & hic & his: sic suus quoque ab eo deriuatur possessiuū est omnis tertiæ personæ ut suus illius ipsius huius eius. Illud quoque sciendum est quod sui non solum est τὸ ἑαυτοῦ uel εἰς τὸ ἑαυτοῦ sed etiam τὸ ὑπὲρ τοῦ uel ὑπὲρ τῶν significat. id est non solum refertur ad tertiam personam quādo ipsa in se agit per reciprocationem: id est κατὰ τὸ ἑαυτοῦ ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ: ut ille sui miseretur: uel sibi prodest uel se custodit. Sed etiam cū ipsa agit: & sic alia in ipsam: id est cum retransiciue dicitur: ut **Terentius** in andria. Orare iussit hera si se ames: ut ad se uenias.

De Personis.

Personæ pronomina sunt tres. **Prima Secunda & Tertia.** **Prima** est cū ipsa quæ loquitur de se pronunciat. **Secunda** cum de ea pronunciat ad quam directo sermone loquitur. **Tertia** cū de ea persona pronunciat: quæ nec loquitur: nec ad se directum accipit sermonem. Nam si dicamus prima est quæ loquitur potest nihil de se loqui: sed de secunda uel tertia: & fit dubitatio. Similiter de secunda si dicamus ad quam loquitur potest intelligi & ad primam & ad tertiam. nam ipsa locutio pertinet non solum ad secundam: sed etiam ad primam & ad tertiam. de tertia quoque si dicamus de qua loquitur commune inuenitur trium personarū. Nam & de prima & de secunda & de tertia loquitur. Melius igitur **Apollo**nius: quem nos quantum potuimus sequi destinauimus præpositis personarum definitionibus est usus. Enucleatim tamen in singulari numero prima dicitur persona. Nam in plurali conceptionem facit aliarum personarum: hoc est secundarum uel tertiarum. **Secundarum** quidem quādo ad ipsas præsentis loquimur: ut ego & uos faciamus. **Tertiarum** uero quādo ad alios loquens id est ad secundam personam

alios sibi uel praesentes adiungit uel absentes: ut ego & isti fecimus: uel ego & illi fecimus: potest tamen & utraq; simul sibi adiungere: ut ego & uos & illi fecimus. Secunda uero tertiam concipit solam: tu & ille: uel uos & illi fecistis. Tertia autem tertiam solam: illi & illi fecerunt. Itaq; etiam in hoc ostenditur late patens tertiae personae copia: quae omnibus adiungi potest. Quid igitur quod multi simul loquentes dicunt nos fecimus: non est supradicto contrarium. Unusquisque enim loquentium conceptionem facit eorum qui una secum loquuntur. Quippe cum unusquisque pars est totius: qui si uelit ceteros indicare secum loquentes necessario uel secundae uel tertiae eos attribuit personae. Idque tam in pronomine quam in uerbis contingit: in quibus & finiuntur personae.

De Eo quod prima & secunda persona nominibus non indigent.

Et sciendum est quod in prima & secunda persona pronomine praepositur. In tertia uero non nisi demonstratione egeat uel relatione. Nam plerumque nomen in eius locum ponimus ut si Pompeius dicat ad Caesarem: Ego & tu & Crassus te/ neamus rem publicam. Sin autem demonstratione uel relatione tunc ponimus pronomine: ut ego & tu & ille quem uides: uel ego & tu & is de quo dixi. Nam omne nomen tertiae est personae absque uocatio: sicut supra dictum est: nisi substantiuo uel uocatio uerbo coniungatur: & iure quia ipsa positio prima nominum: non ad aliquem: sed de aliquo habet locutionem. dicimus enim. Nominetur hic qui natus est Virgilius: nominatiuum proferentes. Prima enim & secunda nisi figurate adiunctione nominis non egent cum & substantiam & qualitatem: tam suam ipse qui loquitur: quam eius ad quem praesens praesentem loquitur uideretur scire uel aspicere. Tertia uero personae ideo congrue adiunguntur nomina: quia potest abesse persona: uel spacio eius qualitas obscurari. Itaque pronomine quidem substantia per se: nomine uero etiam qualitas manifestatur: de qua saepe fit dubium in ea persona ut Virgilius in sexto. Quis pater ille uirum qui sic comitatur euntem cum ignoratur propria eius qualitas quaeritur nomen: solam enim substantiam non etiam qualitatem significant pronomina quantum est in ipsius prolatione uocis. Genera pronominum sunt quinque: masculinum ut hic: foemininum ut haec: neutrum ut hoc: commune ut no/

stras uestras: trium generum ut ego tu: Cum igitur omnia pronomi-
 na ut supra docuimus sint quindecim alia autem omnia mobilia sunt
 id est ex masculinis foemina & neutra faciunt absq; tribus primitiuis
 prima & secunda persona: ego & tu in quibus demonstratio ipsa se-
 cum genus ostendit & sui: quod cum sit relatiuum ut docuimus tam
 genus q̄ numerum non uocis discretione: sed priore cognitione sub-
 iicit. **R**elatio est enim cognitionis ante latae representatio: ut scribit
Virgilius ad laudem sui. **R**ogat te ille ut causa sui facias. **Q**uod si quis
 dicat cur ego etiam is cum ut semper relatiuum non est commune tri-
 um generum: **R**espondemus q̄ tui sibi se a se non solum relationis ca-
 quod supra diximus: sed etiam ipsius terminationis singulorum casu
 um qui consimiles sunt prima & secunda hoc habuit ut confundat
 genera. **Q**uomodo enim graeci per tres personas primitiuorum obli-
 quos casus similiter habent terminantes qua & communes sunt om-
 nium generū εαὐτῶ ὁῦ οὐ εἰσὶ σοὶ ὄν ἐξ ἐσθ ἐ: **S**ic nos quoq; illoꝝ au-
 thoritatem in plerisq; secuti per tres personas habemus pronomina si-
 militer terminantia per obliquos casus & omnia communia generis:
 mei tui sui: mihi tibi sibi: me te se a me a te a se. **A**lia uero omnia sicut
 apud graecos mobilia sunt: ut ille illa illud: iste ista istud: hic haec hoc:
 is ea id: ipse ipsa ipsum. **D**eriuatiua quoq; meus mea meum: tuus tua
 tuum suus sua suum: noster nostra nostrum: uester uestra uestrum:
Duo tantum inueniuntur communia nostras uestras: quorum perfe-
 cta nostratis erant & uestratis: unde quia ti syllaba syncopa facta est
 mansit in a accentus perfecti quomodo & in aliis multis arpinas pro
 arpinatis: sumat pro sumauit: cupit pro cupiuit: illic pro illice. **I**taq;
 neutrum quorum eorum in e finitur nostrate uestrate: ex quo ostendi-
 tur silorum quoq; nominatiuus in tis secundum analogiam a uetustis-
 simis prolatus esse. **C**assius enim in tertio annaliū: **H**os libros si quis
 nostratis sapiens. **M**arco **C**ato in lege meua suauione rex **S**cleucus
 arma nostratia facit. **P**lautus in sticho. **E**rgo oratores populi summa-
 tes uiri summi accumbent ego infimatis pro infimas.

De Omnibus pronomibus.

Necessesse est autem omnia pronomina tria habere genera: uel
 in una eademq; uoce confusa: uel in diuersis distincta ter-
 minationibus. **I**deo quia p̄ uniuersuiusq; rei ppriis accipiunt
 nomibus: quae noia ta masculinis & foemininis q̄ in neutris iueniunt

nominibus quæ in pronominibus quoque necesse est ostendi seu demonstra-
 tione siue relatione. Quæritur tamē cur habeat genus neutrum prima &
 secunda persona cum naturaliter sermo non nisi iter mares & feminas ex-
 ercetur: quorum sunt prima & secunda personæ id est a quibus pro-
 fertur: & ad quos dirigitur loquela. Ad quod dicemus quod possunt equi-
 dem etiam hominum inueniri nomina neutri generis: ut in maribus
 hoc basion: hoc eliconion: quomodo & in femininis glycerium dor-
 tium possumus tamen etiam ad res quæ non habent naturam loquedi
 uel audiendi per confirmationem: id est προσωτοτοι εταυ primas &
 secundas personas etiam si sint generis neutri: ut foro mari celo. Illud
 quoque notandum quod deriuatiua pronomina quæ sunt sex: ut supra
 ostendimus alterius sunt intrinsecus generis: hoc est communis triū
 generum: in quo possessor ostenditur. & alterius extrinsecus hoc est
 mobilis in quo possessio denunciatur: quod terminatione consequenti
 discernitur quomodo & numerus: sicut supra docuimus: quis qua-
 litatem ipsius possessionis non declarant: nisi adiungas nomē. Et sci-
 endum quod intrinsecus proprii loco funguntur. Extrinsecus uero ma-
 gis appellatiui: nec solum in pronominibus deriuatiuis: sed etiam in
 nominibus possessiuis: & quæ a propriis deriuantur infinitæ possunt
 intelligi possessiones: nisi adiectionem nominis alicuius discernant
 ut meus filius Telamonius natus. Euandrius ensis. Et uide quod appel-
 latiua magis asciscunt quæ communis sunt qualitatis: tam autem
 passiuia pronomina quæ nomina in genitiuum primitiuorum resol-
 uuntur. Quid est enim meus filius: nisi mei filius. Euandrius ensis ni-
 si Euandri ensis?

Communia pronomina.

Commune habent possessiua pronomina: cum possessiuis
 nominibus quod in utriusque possessio subauditur: & quod binæ in-
 telliguntur personæ & quod in genitiuos primitiuorum simili-
 ter resoluuntur cum possessione. Non commune habet quod pronomia posses-
 siua omnis sunt communia possessoris. Nomina autem possessiua non
 omnis possessoris. Hectoreus enim clipeus unius est proprium pos-
 sessoris: nec non ab appellatiuis quoque deriuata quanuis sint multo-
 rum communia possessorum: non tamen sic possunt esse communia
 quomodo pronomina: ut humanus marinus. Et quod nomina ter-
 tiæ intelliguntur personæ nisi adiungantur uerbis substantiuis uel

uocatiuis. Pronomina uero primæ & secundæ inueniuntur persona
Dubitatur numerus possessoris in nominibus possessiuis: quæ ab ap
pellatiuis deriuantur: ut si dicam taurina uestigia: possunt & unius
& multorum intelligi taurorum. In pronomibus uero non: quia
tam per singularem quam per pluralem numerum positiones sunt
excepto suus: cuius primitiuum: idest sui commune est utriusque nu
meri. Possessiua etiam nomina ascendentibus non solent adiungi:
ut Hectorius pater non dicimus: frater uero uel seruus dicimus: pro
nomina uero adiunguntur: ut meus pater.

De Figura.

Figura pronominum duplex est. Aut enim simplicia sunt p
nomina aut composita. Simplicia sunt omnia alia per no
minatiuos tria tantum componuntur unam interpretati
onem apud grecos habentia ὁ αὐτὸς ἴσος. Iste hic his. componuntur igi
tur ista hic secum: ut istie & istae istoc. Is uero cum aduerbio idem
quod significat is demum ex quibus & componitur hoc est iterum is
eius scemininum eadem: ne utrum idem i correpta: quæ in masculi
no producitur. Virgilius in quarto aene. Idem ambas ferro dolor atq;
eadem pra tulisset. Iuuenalis in primo. Et tamen alter si fecisset idem
caderet sub iudice morum. In neutro tamē præterea geminatur com
positio: dicimus enim idem idem idest idem & idem: cuius deficiunt
casus. Et nominatiuus quidem tam masculini quam neutri: ex duo
bus corruptis est nec nō accusatiuus tam masculini q̄ sceminini. mu
tatur enim m in n euphoniae causa: ut eundem eandem: quod in aliis
quoq; compositis fieri solet propter eandem consonantem: ut quen
dam quandam quorundam: quæ tamen possent & per adiectionem
habere extremam syllabam. Ceteri uero casus supradictorum prono
minum hoc est eandem eiusdem eidem eodem eadem eisdem eisdem
eisdem ex integro & corrupto inueniuntur. Itaq; regula exigit p̄ duas
i uel per e & i tam nominatiuum pluralem masculini q̄ datiuos & ab
latiuos omnium pluralium scribi. Idem iidem: uel eidem uel iisdem
uel eisdem. Iuuenalis in. ii. satyrar. Implet & ad mœchos dat eisdem
ferre cinædis. Solēt autē auctores etiā p̄ syneresim unā i ponere p̄ dua
bus. ut Vir. i. i. Et crudelia secū fata lyci p̄ lycii. Et ille urbē patauī p̄
pataui. Iuue. in. iii. Antoni gladios potuit cōtēnere si sic. p̄ Antoni

Iste uero & hic non componuntur nisi per eos casus qui in se desinunt
absque datiuo idest per nominatiuum accusatiuum & ablatiuum sin-
gularem: per pluralem uero nullum nisi nominatiuum neutri, qui est
& accusatiuus. **N**am hic solus in plurali numero c habet ut hic istic:
hac istac: hoc istoc: huc istuc: hac istac: **T**erē: in heautō. **S**uspicionē
istac ex illis quare: hoc istoc hac istac hac istac: qui semper singularē
sequitur fœminini. **Q**uidam tamen hac magis quoque per metaplas-
mum finis q̄ per compositionem profertī confirmant: unde nec alpi-
rationem seruant: quomodo nec illic illac. **Q**uod autem composita
seruant ostendunt aduerbia abhinc adhuc. **N**am egomet & cetera
quibus adiungitur met magis per porrectionem uel assumptionem:
quam græci uocant ἐπὶ τὰς ἰστίων uel παραγὰς ἴστίων solent profertī. **E**t pri-
mā quidem personā omnibus adiungitur casibus met: ut egomet
meimet mihimet & memet. **S**ecundā uero personā obliquis solis tui
met tibi met. **N**ominatiuo autem ideo non additur: ne dubitationem
faciat cum etiā uerbum intelligi possit: si dicamus tumet. **I**taq; bre-
uem te syllabam pro met ei addere solebant auctores uel temet. **L**ucre-
tius in primo. **A**ccipe præterea quæ corpora tute necesse est. **I**dem in
eodem: **T**utemet a nobis iam quo uis tēpore uatum. **E**nnius. **O**tite
tute tati tibi tanta tyranne tulisti. **A**lphius auitus in .ii. excellentium.
Seu tute malis hospites: seu tute capillos habes. **S**unt enim dimetri
iambici: unde nec in alio casu eandem te syllabā adiectionem iuenies
nec non pluralis numeri casibus additus met aliis absq; genitiuo nos
met & nobismet: & uosmet & uobismet. **C**icero de domo sua. **N**obis
met ipsis pontifices. **T**ertiā quoque personā triptoto idest suimet si-
bimet semet. **P**te quoq; ablatiuum quinq; pronominum possessiuo-
rum inueni ascissere: meapte suapte tuapte nostrapte uelstrapte. **S**ci-
endum tamē q; & met & te adduntur pronomibus supradictis uel
discretionis causa plerunque uel significantiā: **U**t **T**erentius in adel-
phis. **E**gomet rapui: intelligitur ego & non alius. **C**icero pro mure-
na. **Q**uid quod cum admoneris: tamen quasi tute noris ita: & salu-
tas tute dixit pro tu ipse per te & non per alium. **N**am tete utraque
producta accusatiuus geminatus esse ostenditur uel ablatiuus, quod
& in prima & in tertiā solet fieri persona: ut meme sese: composita
tamen hac ostenduntur in accentu penultimo acuto. **N**ec mirum
eam compositionem in his solis casibus inueniri: qui soli inter ob-
liquos supradictorum pronominum singulares sunt monosyllabi.

Supradicta enim geminatio in aliis casibus fieri non solet. Et sciendum quod hoc quoque ad graecorum imitationem facimus ut inueniatur quidam casus adhibentes compositionem uel adiectionem. alii uero abnegent. Solent enim apud illos graecos attici & γωγε & αοιγε per ditos casus: id est nominatiuum & datiuum γε addere. quae πορωγι per alios non inuenitur & αουτοῦ & ουτοῦ deficiunt nominatiuo. Ce quoque solebant per omnes casus uetustissimi addere articulis uel demonstratiuis pronomibus: hoc est ab aspiratione incipientibus: ut hiee haee hocce: unde hoc quasi duabus consonantibus ce sequentibus solent poetae producere: ut hocce erat alma parens q̄ ne per tela per ignes Eripis. Et sic in antiquissimis codicibus inuenitur bis c scriptum: quomodo & apud Terentium in andria. Hocce ē credibile aut memorabile. Nunc uero eorundem pronominum his casibus frequenter additur ce: qui in s desinunt euphoniae causa huiusce hiee hocce haee. Nec solum poetae sed etiam oratores his utuntur supradictis adiectionibus. Cicero in secundo inuectiuarum. Hocce ego non tam militis acres q̄ inficiatores lentos esse arbitror. Inueniuntur tamen etiam nominatiuum pluralem hiee proferentes antiqui ut Terentius in cunuchus. Hiee hoc munere arbitrantur suam thaidem esse. In quo uidentur euphoniae causa s interposuisse: necnon similiter illicce: unde illic quasi apocapa in fine finiat accentum. Terentius in andria. Illic est huius rei caput. Illiusce istiusce illucce istucce ueteres dicebant teste Papyriano qui de orthographia hoc ostendit. Terentius in heautontimumenos. Illaccine mulierem alere cum illa familia. Haec igitur hoc est met pre ce te adiectiones esse ipse sensus arguit: qui nullus in his separatis potest inueniri. Nihil enim compositum diuiditur cum separatur quis sit ex corruptis. non tamen haec eadem corrupta ab integris esse ostendat: ut expers ab ex praepositione & pars. Conficio a con & facio. Idem is & demum. Ergo ego met tute suapte huiusce illicce minime dicenda sunt composita: quia additio si separatur nihil significare possit per se. Quaxitur eccu eccam ellum eccos eccas mecum tecum secum nobiscum uobiscum: pronomina sint composita an aduerbia? Ad quod dicendum q̄ aduerbia personas simul & numeros & casus in eodem habere non possunt. Sunt enim quaedam personas tantum significantia: ut meatim facis: & facitis. Quaedam etiam casus uidentur certos nominis tantum habere: carent autem personis: ut domi domo domum. quaedam numeros: ut semel bis

Omnia autem simul supradicta nisi in pronomibus inueniri non possunt. Sunt igitur sine dubio pronomina. Adeo autem non est idē dicere ecce & eccum: quod ecce aduerbium: licet tam ad mares quā ad foeminas & unum & plures demonstrantibus dicere. **Eccum** autē non nisi ad marem & unum: & **eccam** nō nisi foemina & unam: **eccos** & **eccas** non nisi plures. Quid est enim aliud **eccum**: nisi ecce eum: **eccam** nisi ecce eam: **eccos** nisi ecce eos: **eccas** nisi ecce eas: **illum** nisi ecce illum: quae omnia tam genera diuersa quam casus habent accusatiuos utriusque numeri quos exigit uerbum unde uel aspice uel cerne quod saepe per eclipsim solet intelligi. **Mecum** autem & **tecum** secum nobiscum uobiscum per anastrophe cum pronomine praepositio est. unde & casus qui seruiunt praepositioni: cum. idest ablatini in utroque numero trium personarum componuntur. Quomodo igitur si dicam propter te: & te propter idem significo: & cum quibus & quibuscunq; sic cum me & mecum: nam antiquissimi utrunque dicebant: sed in plurali prima personae cacemphati causa dicebāt per anastrophe dicere nobiscum pro cum nobis. Itaque propter hoc reliquarum quoque personarum ablatiuos similiter praepostere proferre ceperunt teste **Plinio** qui in secundo sermonis dubii ostendit. & **Cicero** ne qui de oratore his utimur uerbis. nolumus cum me & cum te dicere ne eidem computationi adiungendum esset cum nobis: sed potius mecum & tecum & secum & nobiscum dicimus cum praepositione qua facit obscenum assidue postposita. Antiqui tamen absque obseruatione naturali ordine licet protulisse inueniuntur. Nulla tamen monosyllaba praepositio anastrophe patitur nisi ea & fortassis ideo enclitici uice fungitur: quia enclitica monosyllaba sunt: quae uene. Nec mirum supradicta pronomina unius eam idem pati: cum in aliis quoque quibusdam structuris haec eadem sola communes: habent quasdam proprietates. Interest & refert genitiuo solent adiungi omnium casualium absque supradictis quinque pronomibus pro quorum genitiuis ablatiuos ponimus possessiuorum: ut interest & refert mea tua sua nostra uestra. Cuius quoque infiniti possessiuum cū supradictis uerbis pro genitiuo primitiui ponitur. **Cicero** pro **Varro** ne. Ea cedes si potissimum crimini datur: detur ei cuius interfuit: non ei cuius nihil interfuit. Cuius gentile non solum cuius sed etiam cuiatis proferebant communi genere. **Plautus** in **penulo**. Quid sic cuiatis unde sit ne parseris. Quid est cuiatis estis: unde aut ex quo oppido.

Pte quoque ea sola in eadem ablatiuo assumere solent meapte tuapte
 suapte nostrapte uestrapte. **S**ed si quidem forte tangit q̄ cum prapo
 sicio in fine sit. i compositione autem plus dicatur ualere ea pars qua
 in fine sit. **S**ciant quod in coniunctiones & prapositiones & aduer
 bia uim nominum uel pronominum ante se positorum in composio
 ne non mutant: ut uterq; quisque quicunq; qualiscunq; totidem idē
 tantundem: cuius genitiuus solus ex obliquis in usu inuenitur tantū
 dem. **T**erentius in adelphis. **T**antidem emptam. **Q**uod quauis ui
 detur pro eiusdem poni: tamen significat quantitatem qua in prono
 mine minime esse potest: quod substantiam solam ut saepe diximus
 significat. **E**st autem nomen quomodo & simplex eius tantus tanta
 tantum: usus quoque hoc confirmat. **T**antidem dixit emptam quā
 titatem similem precii ostendens. **T**antundem ergo nihil aliud signi
 ficat nisi relationem & similitudinem quantitatis: quod etiam si pos
 set pro idem accipi non tamen etiam pronomen esset: non enim id
 quod pro alio accipitur omnimodo etiam ex eadem specie accipiendū
 est. **C**omponuntur nomina cum pronomibus: ut huiusmodi istius
 modi huiuscemodi: sicut apud graecos εὐ τοκίνῃ τὸς εὐ τὸ χθων φιλ
 λάτος. **E**t sunt omnia nomina etiam qua in fine pronomina habue
 rint. **C**um enim qualitatem significant pronomina esse non possunt
Componuntur etiam cum aduerbiis pronomina: eccum eccam eccos
 eccas ellum. **C**um prapositione etiam secundum **D**onatum mecum
 tecum secum. **N**ec mirum per singulos quosdam casus ea componi:
 quomodo & me me tete se se. **C**ommunia quoque supradicta per ge
 nitiuos composita sicut solos: quos enim casus separata per apposi
 onem habere exigebat structura eos in compositione seruare. **Q**uid
 est enim huiusmodi nisi modi huius: eccum nisi ecce cum: mecum ni
 si cum me: quod uetustissimis erat in usu sicut supradictum est.

De Numero .

Numerus pronomibus accidit: qui & nominibus & uer
 bis & participiis: idest singularis & pluralis. **S**ola enim de
 clinabilia possunt habere ex eisdem uocibus tam singularē
 quam pluralem numerum idest qua sub personas finitas siue infinitas
 cadere solent: sine quibus numeri declinabiles: idest singulares & plu
 rales inueniri nō possūt. **I**taq; si careat uerbū persona: quod dictū est

iā caret necessario etiā numero: ut infinita & impersonalia & gerūdia
Principales igitur duae partes, nomen & uerbum: & quā loco eorum
funguntur, hoc est participium & pronomen: supradictos numeros
habent in declinatione. **A**liæ autem quattuor partes hoc est, præpo-
sitiō coniuñctio aduerbium interiectio: declinatione carentes nume-
ros supradictos habere non possunt. Quāuis igitur aduerbia sunt
quædam numerorum, tamen nō ex eadem uoce singularem & plura-
lem significāt: nec ad personas ad singulas singularem ut plures plu-
ralem quomodo supradictæ partes reduunt numeros. **S**ed similiter
uel uni uel pluribus eadē adiūguntur siue singularis sint nūeri siue plu-
ralis: ut semel facio, semel facis, facit, facimus, facitis, faciūt, similiter bis
ter quater, sæpe cum declinabiles partes, necessario sibi adiun-
ctæ eosdem numeros seruant: ut facimus nos: faciunt homines: faciunt scri-
bentes. **E**cce omnes plurales. **E**t iterum facio ego: facit homo, facit scri-
bens: et ubiq; singularibus utimur: cum igitur duo i pronomine quo-
que quomodo in nomine sint numeri: singularis & pluralis: sūt quæ-
dam numero communia: ut idem. **D**icimus enim idem uir & idē uiri.
Sunt aliā non solum numero: sed etiam diuerso genere communia:
ut hæc mulier: & hæc mancipia. **P**ossessiuā autem quemadmodum
iam diximus duplicem significāt numerum. **E**t int̄ insecus quidem
eandem habent quem primitiua eorum. **E**xtrinsecus autem pro ter-
minationis forma singularem & pluralem: meus mei: noster nostri:
unum suus quia & primitiuum eius utriusque est numeri commune.
Ad quoq; intrinsecus utriusq; numeri comune tam per singularem q̄ per
pluralem declinationem. **D**icimus enim suus illius: & suus illorum.

ExPLICITUM EST DE PRO NOMI
NE: SEQUITUR DE CASIBUS. viii

Casus quoq; accidit pronomi-
nibus: quemadmodum & no-
minibus & prima quidem persona & tertia plus quinque
casibus habere non possunt: quippe cum uocatiuus in eis
nullo modo possit inueniri: qui proprius est secundæ. **Q**uæ sola ha-
bēs uocatiuum sex casus potest habere scilicet ad quem sermo rectus
dirigitur, unde nomina quoque & participia in uocatiuo casu secun-
dæ sunt personæ sine dubio & finita. **I**taque etiam in appellatiuis nō
minibus ipsa demōstratione secundæ personæ ppriorū loco fungi ui-
dentur in eo casu ut si dicam. **G**rammaticæ neminem alium significo

Opus est 29. p. 111. ac

nisi eum ad quem loquor. Si igitur in illis partibus quæ tertiæ sunt
plerunq; personæ tanta uis est uocatiui .ut transferat illas ad tertiam
personā quomodo in pronomine: quod totum est secundæ personæ
hic deficit casus ut ad aliam transferatur personam cū nulla alia pars
sic discernat trium personarum differentias: quomodo pronomen.
Primæ quoq; personæ possessiuum quod solum etiam secundæ per/
sonæ potest adiungi: licet supradictum est habet uocatiuum non
possessoris: qui est in prima persona quæ intrinsecus secundum geni/
tiuum intelligitur primitiui: sed possessionis quæ cum extrinsecus de/
clinatur: uocatiuum quoq; propter secundam assumpsit personā cū
ad eam dirigatur. **T**erentius i andria. **P**ater mi. **I**dem in eunucho. **O**
mea tu. **I**dem in eodem. **O** mea thais: meum suauium. **I**dem in adel.
O noster demea **N**ostras quoq; gentile eundem habet nominatiuum
& uocatiuum. **A**lia uero sicut docuimus possessiua pronomina: quia
secundæ adungi non possunt: carent uocatiuo. **S**unt igitur alia mo/
noptota: ut istoc eccum eccam eccos eccas ellum mecum tecum secū
nobiscum uobiscum. **A**lia triptota: ut sui sibi se meū tuū suum nostrū
uestrum. **A**lia tetraptota: ut meus tuus suus illud & istud. **A**lia penta/
ptota: ut ille ipse iste **N**am exaptota pronomina nō inueniuntur: quia
secunda persona in quo solum sex casus inueniri possunt similem hēt
nominatiuo uocatiuum: **V**t **V**irgilius in quarto nominatiuum pro/
tulit. **T**uq; puerque tuus. **T**erentius in eunucho uocatiuum protulit
O mea tu: **D**eriuata quoque primæ personæ habent uocatiuos quia
possunt secundæ adungi personæ: ut dictum est. non tamē in omni/
bus uariantur casibus: nec in omnibus tamē hoc inuenies nisi tribus
quæ nominatiuum in us: & genitiuum in ius terminantia secundum
quorundam pronomina declinationem flectuntur. unde quidam de
cepti pronomina ea esse putauerunt: ut unus unius solus solius: to/
tus totius. **N**am ullus nullus alius uocatiuos habere non possunt cū
abnegant præsentium demonstracionem personatum. **V**ocatiuus autē
præsentem solet demonstrare personam.

De Prima declinatione pronominis.

Vnt igitur in pronomibus modi declinationum quattuor
Primus qui in tribus primitiuor; psonis cernitur p obliquos
casus. **N**ā uocatiuus primæ personæ dissonus ē a genitiuo:
Tertia uero deficit: ut ego mei uel mis: tu tuī uel tis: sui quod debuit

Et de declinatione genou noema quattuor.
Ep q; mei et mis in prima tu q; tuī q;
Pato p^{as} non sunt egto primæ.

secundum analogiam esse sui uel sis: quod dubitationis causa ne uer-
 bum esse putetur recusauerunt. Nam cum ad graecorum imitatione
 his quoque utimur duplicibus genitiuis pronominum: apud illos eni
 εμου & εμουσ dorice δου & δουσ & ου & ουσ dici solet. in ουσ aut
 desinens genitiuus solet apud nos in is diffiniri: ut Δημοδοθενησ de/
 mosthenis εραογενησ hermogenis. In ου uero in i πριάδαι priami κυ/
 ρου cyri. Sic ego εμουσ ηου mei tui sui εμουσ δησ ησ mis tis sis: sed
 propter supradictam causam tacitus est tertia huiusmodi genitiuus
Ennius in secundo: Ingens cura mis cum cordibus mis aequipararet:
 mis dixit pro mei. **Datiuus** mihi tibi sibi nec mirum in eadem uoca/
 les genitiuum & datiuum exire cum in nominibus quoque inueniunt
 similiter desinentes genitiui & datiui tam in prima quam in quinta decli/
 natione. **Accusatiuus** me te se. **Ablatiuus** similis est accusatiuo in sin/
 gulari numero. **Nec** dubium hoc quoque a graecis esse acceptum. Illi
 enim εμεουσθεν. **Accusatiuos** cum adiectione proferentes loco geni/
 tiui accipiunt: eumque quidam ex ipsis sextum casum existimauerunt
Nec non etiam in nominibus simili modo plurima inueniuntur pro/
 lata δουρανοθενάπο δουου δι κοθενάπο δικη. **Et** cum praepositione φοσ
 υπανόθεν εφοκοθεν: unde **Romani** sextum casum assumpserunt. **In** plu/
 rali uero numero: quia tertia persona: idest sui tam singularis comunis
 est quam pluralis numeri prima & secunda sibi congruunt: ut nos uos: no/
 strum uel nostri: uestrum uel uestri: nobis uobis nos uos: a nobis a uo/
 bis. **Ex** primis igitur syllabis tam primitiuorum quam possessiuorum per/
 sona intelliguntur ab extremis casus & numeri. **Nec** non etiam in pos/
 sessiuis genera quae in possessione sunt cum uerba soleant personas in
 fine magis ostendere: **Amo** amas amat. **Quod** igitur habeant nomi/
 num: idest genera & casus in fine ostendunt. quae uero uerborum in pri/
 cipalibus syllabis uitandae causa confusionis: quaeritur iter mei tui sui
 nostri uestri genitiuos primitiuorum & possessiuorum quid interest:
Ad quod dicendum quae primitiuorum genitiuis omnes casus adiungi
 possunt & numeri: ut mei ager est: mei agri & mei agrorum: & meis
 agris: & mei agros dicimus. **Similiter** tui agrum: & tui agros: sui agrum
 & sui agros dicimus nostri agrum & nostri agros: uestri agrum & ue/
 stri agros. **Quando** autem sunt possessiua genitiuis adiunguntur so/
 lis eiusdem numeri. mei serui filius tui serui uestis: sui serui ministerium
 nostri serui frater: uestri serui soror. **Nec** mirum cum in omnibus quoque
 hoc idem seruatur. **Nam** primitiuorum genitiuis omnes casus adiungi

Dicitur qd prima & possessiua

possunt: uel numeri ut Tuli ager agri agro agrum agri agrorū agris
 agros. In possessiuis uero similis casus adiūgitur: & numerus: ut tul
 liani agri: tullianum agrum tullianos agros. In omnibus autem con
 cidentibus hoc sciendum q̄ structura uel ordinatio orationis dubita
 tionem repellit. Nulla enim alia re discernuntur a se tam partes ora
 tionis q̄ accidentia eis nisi significatione: ad quam & constructio fit.
 Nam inueniuntur uoce saepe similia: ut amator accusator hortator &
 nomina sunt & uerba. Similiter poetæ musæ dici rei & genitiui sunt
 & datiuī. Significatione igitur discernuntur a se quæ attentissime est
 in omnibus inspicienda. Quæritur etiam illud cur quum apud græcos
 tertia persona pronominum primitiuorum & singulari numero habe
 at nominatiuum ut ἐγώ οὗτος. Et in plurali apud latinos sui: & nomi
 natiuo deficit & pluralia separatim non habuit: & existimo eam esse
 causam quod necesse erat: uel cum aspiratione proferre nominatiuum:
 & hi dicere qui pluralis erat alterius pronominis uel loco aspirationis
 s̄ præponere & si dicere quod est cōiunctio. Ergo iure deficit ne dubi
 tationem faceret sicut & sis in genitiuo pro sui pluralis quoq; qui ē οἱ
 apud græcos in hi transfertur. Omnia enim pluralia apud græcos oi
 desinētia mutant eam in i: λατῖνι latini sic οἱ hī & quomodo λατῖνῶν
 latinorum sic ὧν horū & sicut λατῖνοις latinis sic οἷσ' his & quemad
 modū λατῖνοὺς latinos sic οὗτοσ' hos. Fæmininum quoq; λατῖναι lati
 næ sic αἱ hæ λατῖνῶν latinarum ὧν harū λατῖνας latinæ ἅσ' has. Vn
 de aspirationem quoq; ubiq; seruauit. quæ & in græcis ex quibus nas
 cuntur pronominibus hoc tamen interest q̄ tertia persona primitiua
 apud græcos relatiuum est: quomodo & sui sibi se a se: & is eius ci hic ue
 ro & hæc & hoc apud nos demonstratiua sunt proprie & præpositiua
 quæ a relatiuo græco uideantur genita. Necessario igitur cum tria p̄
 nomina pro uno habuimus deficit sui nominatiuo, & communes ha
 buit numeros. Nec mirum cum apud græcos nominatiuus supradi
 cti pronominis idest οἱ rarus est in usu. præterea q̄ non solum οὗ uel
 αὐ τούτῳ sed etiam ἑ αὐ τόν significat frequentius: quod nec apud græ
 cos habet nominatiuum: quia ipse in se agere qui patitur per hoc pro
 nomen ostenditur. Nam eget recto casu quem uerbum habet in se.

De his uis facta q̄m̄ uicima secundæ
 De his formæ p̄ cam p̄ nōia q̄.

De Secunda declinatione pronominis.
 Secundus est modus eorum quæ i ius terminant genitiuos
 quorum datiuī abiecta us genitiuorum solent proferri. Ille

Illius illi ipse ipsius ipsi iste istius isti is eius ei hic huius huius quod so-
 lum assumptum e per omnes casus singulares absq; illis qui in s desinunt
 hoc est genitiuo singulari: & datiuo & ablatiuo & acculatiuo plurali-
 bus. Quibus tamen frequenter auctores solebant addere e syllabam
 huiusce: quomodo & pluralibus eius in eandem terminantibus con-
 sonantem: ut hifce hofce hafce: quis reliquis quoq; casibus uetustissi-
 mi addebant eandem e syllabam hiecc hæcce hocce. Vnde uocali
 quoq; sequente ablata per tinalimpham manentibus duabus e sole-
 bant producere hoc. ut Virgilius in secundo aeneidos Hoccerat alma
 parens q; me per tela per ignes Eripis: Sed scriptorum negligentia
 prætermissit nunc e. Et sciendum q; accusatiui singulares & genitiui
 plurales in in conuertunt e sequente: ut hunc hanc: horunce harun-
 ce. Genitiuus & datiuus supradictæ declinationis in ius terminantiũ
 communis est trium generum: ille illius illi: & producitur penultima
 i genitiui quam tamen pœtæ etiam corripunt absq; uno alterius quod
 quia solum duabus uicibus syllabis proprium nominatiuum: corripuit
 penultimam semper. Reliqui uero casus secundum mobilium regulã
 nominum declinantur: illum illam illud ab illo ab illa ab illo. Similiter
 plurales: illi illæ illa: illorum illarum illorum: illis illos illas illa ab illis
 Sic cætera eiusdem formæ: tam pronomina q; nomina. Et sciendum
 q; in e quidem terminantiã m sculina mutatione e in a faciunt fœmi-
 nina: ille illa ipse ipsa iste ista. Is uero ea facit q; solum litteram princi-
 palm mutauit in fœminino. masculinum enim abi: fœmininum ab
 e incipit: hic enim & hæc ab eadem littera uidentur incipere: cum aspi-
 ratio in principio utriusq; ascribitur quomodo & apud græcos εἰς Τὸς
 & εἰς τῆς uel εἰς & εἰς quis diuersas habeat uocales: ab eodem tamẽ inci-
 piunt spiritu. Eorum neutrum hoc: quia & principium & finem serua-
 uit masculini mediam uocalem mutauit. Illud etiam attendendum:
 q; cum ille illud: iste istud: is id faciunt neutra. Ipse solum: q; & ipsius
 inuenitur a uetustissimis prolatum neutrum in um desinens fecit. Te-
rentius in andria. Ipsus mihi dauus qui intimus est eorum consiliis
 dixit. Idem in eodem. Istuc ipsum. Atqui hoc ipsum nihil periculi est
 me uide. Illa enim quæ quibusdam uisa est ratio non adeo firma uide-
 tur: ideo in um facere neutrum: quia in us desinit masculinum. Nam
 alius cum in us terminetur: neutrum tamen aliud fecit. Omnia neu-
 tra pluralia similia sunt singularibus fœmininis ut illa ea hæc.

Ut tua met pœtæ p ducet
 glori in uerbis
 Corripit a lly & p ducit a lly.

Supradictorum pronominum declinationem sequuntur nomina octo: in us quidem desinentia quinque: unus totus solus alius ullus: quod tamen ab uno diminutivum esse plerisque videtur. Sicut a uino uillum: & quod ab eo componitur nullus. In er duo uter alter: & ab eis composita: uterque alteruter neuter. In is uel in i unum: quis uel qui: & quae ex eo componuntur. Haec tamen ipsa secundum mobilium regulam nominum solebant apud uetustissimos terminare etiam genitiuos & datiuos: ut Terentius in andria. Tam inerts: tam nulli consilii: pro nullius consilii. Idem in hautontumerumeno. Dum loquitur altere pro alteri, & in eunuchos. Sola mihi ridiculo fuit: pro soli, & cuiusmodi pro cuiuscuiusmodi. Cicero pro Sex. Roscio. Vreor. n. cuiusmodi est Roscine. Ita huc uidetur serua re: ut tibi omnino non pepererim. Cum igitur iuniores frequentius supradicta nomina secundum in us terminantium pronominum formam declinauerunt. In uno ex eis magis nominum declinationem sequuntur: neuter neutri neutro dicentes cum apud ueteres etiam in ius secundum simplicis sui declinationem inueniatur desinens genitiuo & in datiuo. Plautus in uidualaria. Neutri redibo donecum res diiudicata sit. Cum igitur supradictae formae nomina soleant in utri, facere neutra: unus unum solus solum totus totum ullus ullum uter utrum alter alterum duo tantum in d finiunt ea. quis quid alius aliud.

De Genitiuo nominis alius.

Alius quoque antiquissimis pro alius protulerunt: eius genitiuus rarus est in usu. Et cum debuit una syllaba uincere suum nominatiuum: & datiuum tamen par est syllabis: sed producit in penultimam semper. Nec non etiam secundum nominum secundae declinationis regulam in i quoque inuenitur. Marcus celius de uestitu & uehiculis. Nam per iniuriam si & cum mihi ob eos mores: quos prius habui honos detur: ubi datus sit: tum uti eos mutem: atque alii modi sim. Quintus in secundo. Peruersum esse alii modi postulare peritum in te: atque in ceteris fuisse. Cecilius in primo. Neque ipsi eos alii modi esse atque amilcar dixit ostendere possunt aliter. Idem etiam in quinto. Nullius alius res nisi amicitiae eorum causa. G. Caesar in anticatone priore. Vno enim excepto quem alius modi atque

omnis natura finxit suos quisque habet caros. **G. Fanius** in primo **annalium**. Cum in uita agenda dicimus multa quae in praesentiarum bona uidentur possunt inueniri: & multa amplius alius modi atque ante iussa esse. Sed quod est mirum foemini etiam generis genitiuum quidam in i protulerunt. **Celius** in primo antequam bartha perierat alii rei causa aphaicam missus.

De Quis.

Quis etiam communis esse generis putauerunt uetustissimi: sicut apud graecos **θετιο**. **Terentius** in eunucho. Hunc oculis nostrarum quisquam non uidit phaedria: nostrarum quisquam dixit pro quaquam. **Plautus** in uidularia: Dic mihi si audes quis ea est quam uis ducere. & obliquos eius casus tam secundum tertiam quam secundam declinationem terminabant. Unde nunc quoque accusatiuus masculini in em secundum tertiae proportionem profertur quamuis foemiui in am: ut quemquam. Ablatiuus non solum in o: sed etiam in i: a quo uel a qui: & a qua uel a qui: **Virgilius** in undecimo: Accam ex aequalibus unam qui cum partiri curas: pro qua cum. **Terentius** in eunucho. Qui cum parmenone. Nominatiuum quoque pluralem non solum in i & a: sed etiam in es: qui quae uel quae: accusatiuum etiam quos quas uel quos: Ut **Pacuius** in medo. Quae sunt isti **Cato** Quaeuicunq; romae reguauissent ac: eius in eo petholomeo. Sed quaedam. Nam datiuum & ablatiuum nunc quoque tam per is: quam per bus proferimus quis uel quibus. Sciendum autem quod qui quando pro interrogatiuo uel infinito. id est pro quis ponitur circumflectitur. Quando autem pro relatiuo acuitur per se in lectione grauatur. Similiter obliqui casus generalem accentuum regulam seruant quando sunt infinita: uel interrogatiua. Quando uero relatiua acuiuntur per se. In lectione uero grauatur per omnes syllabas. Quaeitur in hoc modo declinationis cum omnis datiuus una syllaba minor sit genitiuo: ut illius illi istius isti ipsius ipsi unius uni solius soli utrius utri alterius alteri. an huius huic: cuius cui: eius ei: An monosyllaba sint accipienda in datiuo: quod regula exigit. Et plerique poetarum metris comprobant: ut **Virgilius** in quarto **aeidos** Cuique loci leges dedimus connubia nostra **Repulit**. Idem in primo **georgicorum**. Huic a stirpe pedes temo protentus i octo: & ubique hoc

seruat. Inueniunt tamen: sed raro bisyllaba: & maxime ei differentia
causa ne interiectio esse putetur: quod de nomine quoque tractantes
memorauimus, unde pluralis etiam datiuus & ablatiuus secundum
analogiam in ius terminantium genitiuum singularem. quorum da/
tiuus singularis in i terminans: & pluralis in as desinens pares habet
syllabas: ei eis uel iis: ut cui quis huic. In quo e per adiectionem diffe/
rentia causa accedit his: quauis & hibus pro his antiqui protule/
runt. **Plautus in gurgulione.** Eodem hercle uos paro & propono pa/
ratissimi estis hibus: quod per dieresim autem ei & eis inuenitur bisylla/
bum ostendit. **Iuuenalis in quinto:** Implet & ad mœchos dat eisdem
fetre cinædis. **Statius quoque** huic uidetur protulisse per dieresim syl/
labarum in primo. **Lætus** huic domo uideas dare iura nepotes. **Idem**
in eodem. **Falsus** huic pennas & cornua sumere terræ. **Cui** quoque terē
tiamus de litteris: **Verum** ut cuique proximitas loci sorori. **Est** enim
foradicum ex duobus ionicis a maiore & tribus trocheis. **Idem** in eo/
dem. **Ex** ordine fulgens cui dat nomen sinopes.

De Tertia declinatione.

Tertius modus declinationis pronominum est: qui sequitur
per omnia mobilium declinationem nominum meus mea
meum tuus tua tuum suus sua suum noster nostra nostrum
uester uestra uestrum. **Notandum** tamen quod meus cum se/
cundum regulam uocatiuum deberet facere o mee euphonia causa
duas breues in i longam conuertit. **Terentius in adelphis.** **O** mi as/
china: o mi germane. **Idem** in eunucho: **H**eu parmeno mi nostin **A**/
deo autem masculini est uocatiuus possessiui, & non genitiuus uel
datiuus primitiui per syncopam: quod quibusdam uidetur: quod nunquam
uocatiue positum feminino uel neutro adiungitur: cuius quidam
nominatiuum etiam minus dixerunt uel mios: quod **Carisius** & **Cel**
sus ostendunt.

De Quarta declinatione.

Quartus modus est qui sequitur per omnes casus tertiae de/
clinationis nomina nostras nostratis quod ideo in extrema
circumflectitur syllaba quod per syncopam profertur. **Vetustis**
simi enim similem genitiuo nominatiuum quoque proferebant.

Non esse pronomen

Non esse pronomen nec articulum multis modis ostenditur. Nam ex quo sit nominatiuo. Tu enim quod est secunda personae eundem habet nominatiuum & uocatiuum: qui assumit o: ut o tu: hic & haec & hoc sunt tertiae personae quae carent uocatiuo. Non est igitur pronomen nec articulus cum semper in demonstratione ponitur o: quae contraria est relationi: quam articulus significat: deinde articulum Romani non habent. Nam idem quod est $\delta\upsilon\tau\omicron\varsigma$: quod est articulus praepositiuus: cum pronomine significet apud nos tamen non ex articulo & pronomine componitur quae admodum apud graecos: sed ex pronomine & aduerbio is & demum qui quoque $\delta\omicron\tau\iota\varsigma$ significatione & interpretatione uidetur habere articulum subiunctiuum. Simplex est tamen nomen apud Latinos: quod uo modo plurima quoque alia inueniuntur apud nos simplicia quae apud graecos composita sunt ut felix $\epsilon\upsilon\tau\upsilon\chi\eta\varsigma$ Sanctus $\delta\epsilon\upsilon\sigma\alpha\omicron\eta\varsigma$ pius $\epsilon\upsilon\delta\epsilon\upsilon\eta\varsigma$ & alia mille: non tamen ideo significationem graecam attendentes debemus ea composita dicere uel quae ex contrario inueniuntur simplicia apud illos composita ut incestus $\alpha\omicron\varsigma\chi\omicron\varsigma\alpha\iota\mu\omicron\alpha\iota\kappa\tau\alpha\omicron\varsigma$: ineptus $\mu\omicron\pi\omicron\varsigma$ superfluus $\pi\epsilon\rho\iota\tau\omicron\varsigma$ sicut & multa alia: Sine igitur dubio o aduerbium uocandi: & optandi est etiam interiectio. Nichil tamen interest inter o hoc est uocatiuum & heus. Quomodo enim dicimus eius: Iuuenes sic o iuuenes. Itaque omnibus uocatiuis praepositur o tu: o mi: o noster. Quippe aduerbium uocandi quod nulli alii casui nisi uocatiuo huiusmodi aduerbia possunt adiungi. Sicut etiam uerba secundae personae: ut uenisti ad me. Virgilii: & pronomina fecisti tu homere uenisti: tu Terentii cum substantiuus uel uocatiuis adiungantur uerbis. Tunc enim etiam nominatiuus utimur quomodo & in prima & in tertia persona: ut tu es doctus: ego sum prudens: Priscianus ego uocor: tu uocaris Herodianus.

Tale igitur secundam personam nominatiuum non putauerunt habere. Si enim nomina quae semper sunt tertiae personae tamen si cum supradictis uerbis sint iuncta possunt etiam primam & secundam significare: ut Socrates sum: Socrates es: Socrates est: Socrates uocor. Socrates uocaris Socrates uocatur. Quomodo non in pronomine quoque quae maxime discer

nunt personas accipiamus nominatiuum etiam in secunda persona. **E**go sum bonus tu es bonus ille est bonus. **N**ō igitur nominatiui nominū uel participiorū semper tertiā sunt psonā: sed quādo carent uerbo substantiuo uel uocatiuo. **N**emo enim recte dicit Apolonius ābullo: Aristophanes ambulat. **P**ronomina enim primā & secundā personā ideo maxime accipiuntur: ut loco priorum fungantur nominū cum uerbis earundem personarum: ut ego ambulo tu ābulas. Itaq; loco tertiā personā melius nomen ponitur: & maxime si abest: ego facio tu facis. **T**ullius facit: nisi præsens sit uel iuxta: & demonstratiue hoc ipsum uolentes indicare dicamus hic uel iste uel longe uideatur & dicamus ille uel si absit quasi de iam cognito utimur relatiuo is dicentes. de quo iam nouimus aliquid uel locuti ante sumus. **C**um igitur semper in demonstratione sit primā & secundā persona. **H**oc autem nominis carcat nominatiuus: iure ad tertiā personam retruditur. **S**ubstantiuus autem & uocatiuus solis ideo adiunguntur uerbis: & primā & secundā personā nominatiui nominum q; uidentur ipsa hæc uerba uim demonstratiuā habere. **O**stēdūt enim substantiā ipsarū psonarū uel nominationē in qua similiter substantia demonstratur: nō egēt pronominibus qua demonstrationem substantiā significant.

q; nominatiuus uocatiuo i diuersis psonis adiūgi nō potest. **U**m igitur omnia qua sibi coniunguntur in diuersis posita personis casualia siue disiungantur siue copulentur eundē seruant casum. **V**ocatiuus hoc solus seruare non potest. **D**icimus enim uel **P**robis uel donatus: & **P**risicianus & **T**heotistus & ego & ille: uel mei uel tui. & mihi & tibi: uel me uel te & a me & a te. **V**ocatiuus autem nisi in una eademq; persona conferantur diuersa nomina iungere nō potest: ut bone & caste & formose quia alia psona hūc casum habere nō potest nisi secūda: & ideo secūdas psonas iungere nō possumus. **C**eteris uero casibus diuersas psonas iūgimus: quippe cū i omnibus illi iueniunt psonis. **E**rgo q̄do dicimus ego & tu & ille: sine dubio nominatiuus ē tu. **I**dēq; maxie dignoscit i plurali numero q; pluralia cōceptionē habēt psonarū. **E**rgo q̄do dicimus ego & tu docti sumus sine dubio tu nominatiuus itelligit. **E**t q; pnoia iisdē casibus adiūgūt i noibus: **E**go uirgilius tu uirgilius ille uirgilius: mei uirgilio tui uirgilii illius uirgilii. **E**t q; ad interrogatiōes nominatiui reddūt quis scripsit: ego: quis scripsit tu: quis scripsit ille.

Quicquid habet uocatiuum: hoc etiam nominatiuum ha-
bet. quicquid autem nominatiuum non omnimodo uoca-
tiuum neque enim interrogatiua nomina: nec infinita nec
abnegatiua nec distributiua uel imperatiua nec relatiua: quae omnia
caerent demonstratione uocatiuos pollicentur ut quis uel qualis qui ta-
lis quantus tantus alius nullus alter alteruter uter uterque singuli bi-
ni terni quaterni: & similia. Nec prima & tertiae personae pronomi-
na. **C**etera autem nomina per uocatiuos casus etiam si sint appella-
tiua loco priorum funguntur cum demonstratio ipsa diffinit se-
cundam praesentem personam: & habet in se uim & significationem
pronominis tu uocatiui. **I**llud etiam sciendum est quod omnia prono-
mina apud Latinos absoluta sunt: & tam praepositiua quam subiun-
ctiua rectique accentus apud Latinos: id est ὄροτονή αενα cum apud
Graecos sint quaedam inclinatiua: ut εἶπὼ εἰπὼ εἶπε ego dico dico ego
tu dicis dicis tu ille dicit dicit ille. **A**bsolute autem dicuntur quae cum
aliis sociari possunt uel non. **N**am dicendo. Ego dico: possum & so-
lus intelligi & cum alio. **S**olet tamen met addita plerumque signifi-
cantiam uel discretionem ostendere: quam Graeci Διαστολήν dicunt &
egomet: ego & non alius. **N**ec non etiam ipse ego: uel egomet ipse: ut
Terentius in *adelpis*. Egomet rapui: ipse ego solui argentum: id est
ego & nullus alius. **S**ui hoc solum apud Latinos reciprocum fit in ea-
dem tertia persona: quod Graeci ἀντανεκλησόν uocant: id est quando
ipsa in se actum reflectit persona: ut eadem sit: & agens & patiens:
quod Διαπείσειον uocant potest significare εἰς τοῦ sui εἰς τοῦ & εἰς
τοῦ: quod est primae & secundae personae non habemus: sed pro eis
simplicibus primitiuis utimur: quae tam in reciprocatione quam intransi-
tione poni possunt: ut mei misereor: & mei misereris. **S**imiliter tui mi-
sereris & tui misereor. **N**ec mirum cum apud Graecos quoque uetu-
stissimus omnium fere auctorum. **H**omerus simplicibus utitur pro
compositis εἰς εἰς τοῦ pro εἰς τοῦ. **S**ui quoque tam εἰς τοῦ quam οὐ
significat quod semper est relatiuum. **N**ec mirum: cum hoc quoque
apud **H**omerum inueniatur saepe simplex pro composito. προέειπε
τοῦ φεύγοντα: id est ante se fugientem εἰς τοῦ pro εἰς τοῦ dixit.
Nominatiuum autem ideo non habet hoc pronomen id est sui sibi
se a se: quia necesse est quando εἰς τοῦ significat tam actio-
nem quam passionem in eadem intelligi persona. **N**ec aliter igitur

potest proferri is in quem agitur aliquid nisi per obliquos casus
Euenit enim ut a nominatiuis actus proficiscentes ad obliquos siue
intransitione personarum intelligantur. siue in una eademque perso-
na intransitione. ut Aristophanes Aristarchum docuit: ego te honora-
ui: tu mihi dedisti: & per sola quoque uerba nominatiuus intelligitur
& transit rursus ad obliquos: dedi tibi honorauit te: In una quoque ea-
demque persona hoc idem fit: ut Pheuius sedocuit: docenti enim
transitio non ad alteram personam: sed ad ipsum Pheuium recipro-
catur. Ajax se interfecit: rursus enim interfecit ad ipsum Aiace[m] reci-
procatur. huiusmodi igitur structuris primitiuorum pronominum
cum uerbis accidit una eademque uoce: & transitiuam demonstrare
personam & reciprocam. Vnde Homerus quoque antiquitatis au-
ctor in simplicibus semper pronomibus & intransitiuas ponit: ut
dictum est personas & transitiuas. ut εμοῦ σοῦ pro εαυτοῦ. Vnus
enim & idem loquitur εαυτῷ autem εγώ transitiue: Alter. n. cognouit
& alter est cognitus. Postea uero iuniores addidere composita prono-
mina quæ intransitiuas significarent personas simplicibus uero usi
sunt transitiuis. Itaque ἰδιοπαθεῖς: compositas. i. ipsas agentes: eas-
demque patientes dixerunt. Illas uero hoc est simplices ἀλλοιοπαθεῖ-
ς hoc est in alias passionem facientes nominauerunt. Iure igitur nos
qui in plerisque antiquitatem seruauimus. græciæ: in pronomibus
quoque secundum homericam auctoritatem simplicibus utimur etiã
pro compositis: id est non solum cum in aliam personam agit: sed etiã
cum ipsa in se. In aliam. Vt Virgilius in quarto æneidos Cui me mo-
rituram deseris hospes: Terentius in adelphis. Facto te apud illum
deum in se. Idem in andria. Nec quid nunc quæ faciam scio: Idem
in adelphis. Edepol sirsice te curasti molliter. Queritur igitur cur si
mei pro εμοῦ & εαυτοῦ: & tui pro σοῦ & εαυτοῦ accipiuntur: &
tamen nominatiuos habent sui cum pro οἱ & εαυτοῦ. Τοῦ accipitur: nõ
habet nominatiuum: ad quod multa sunt dicenda. primum quia si
loco aspirationis ut supra diximus: quæ in principio tertiæ personæ
apud græcos. i. οἱ præponeretur s nominatiuus esset dubitatio ad con-
iunctionem. quomodo enim οἱ sui: & οἱ sibi: & ε se: sic nominatiuus si
debuisset esse & in aliis. n. dictionibus quibusdam solent latini æoles se-
quætes uel in digamma u: uel in s couertere aspirationem ἡμισυ semis εἰ
lex εἰτα septē & fortasse ideo ex eo p anastrophe factū est is aliud p/

nomen quod propterea puro: & relatiuum esse quomodo apud graecos.
Deinde quod huius ipsius idest nominatiui rarus est etiam apud graecos
usus. **P**ostremo quod nunquam potest hoc pronomen inueniri. hoc est sui sibi
se a se: siue reciprocum siue transitiuum: ut non intelligatur actus: uel
ab ipsa in se. uel ab ipsa in alium simul: & ab alia in ipsam nisi posses-
siuis uel adiunctis copuletur. **T**unc enim agere solum non etiam pa-
ti significat: ut ille misereatur sui seruum: & sui similem: & se sequen-
tem: & se ducentem **A**b ipsa in se. **Vt Terentius in andria.** Ipse sibi esse in-
iurius uideatur. **P**assiuam enim quoque ab actu aliquo fiunt. **I**n aliam
ab ea: & in eandem ab alia ut idem in eodem. **H**anc fidem sibi me ob-
secrauit: qui se sciret non deserturum ut darem. **H**uiusmodi igitur
structura nominatiuum habere quantum ad transitionem non potest.
Omnis enim genitiuus uel uerbo adiungitur ad perfectionem sensus:
ut mei uel illius potior: uel possessioni ut mei seruo loquor. **A**lii uero
casus non ad possessiones: sed aduerbia solum feruntur. **I**gitur sui pro-
nomen uel aduerbium semper ponitur reciprocum idest sui passionem
significans uel retransitiuum: uel ad possessionem: ut sui seruo loqui-
tur: uel sui misereatur: uel rogat me uidua ut sui miserear. **N**unquam autem
absolute quomodo alia: ut ego loquor & tu loqueris: & ille loquitur
Cum enim sicut supradiximus necesse sit actum uel a semetipsa in se
uel ab alia in eam intelligi nunquam potest uerbum uel reciprocari uel tra-
sire nisi in obliquos casus. **O**mnis autem obliquus nominatiuus adiu-
gitur transitionem personae ad personam significans: uel uerbo in se
nominatiuum demonstranti: ut ego te docui: ille mihi profuit: tu tibi
profuisti: ille profuit sibi: me accuso: te uituperas. **N**ominatiuus enim
per se positus transitionem non significat: ut ego scripsi. **V**na enim ea-
demque persona intelligitur. **N**ec potest esse nominatiuus: cuius et-
iam obliquus eidem uerbo possit sine transitione uel reciprocatione
adiungi: ut scribo ego: mei autem scribo dicere non possumus: **I**lle fe-
cit: illius fecit: illius facit nemo dicit. **C**um igitur sibi loquitur dici-
mus in hoc uerbo: quod est loquitur nominatiuum intelligimus ille:
cum sibi uero coniungimus ad eum casum: hoc est datiuum qui est
unus ex obliquis proferri actum significamus. **N**on mirum autem sui pro-
nomen & reciprocum & transitiuum aliquando esse cum $\epsilon\alpha\delta\upsilon\ \tau\omicron\upsilon$ quoque & $\sigma\alpha\upsilon$
 $\tau\omicron\upsilon$ apud graecos $\epsilon\alpha\upsilon\ \tau\omicron\upsilon$ quando ad actum hoc est ad uerbum proferuntur
reciproca sunt: ut $\epsilon\alpha\alpha\upsilon\ \tau\omicron\upsilon\acute{\alpha}\kappa\omicron\upsilon\upsilon$ idest egomet ipsemet audio:
quando autem ad possessiones adiungantur quod per solum geniti-

uū transitiva sunt: ut τοῦ δουλοῦ ἐκταρα: idest mei seruum cecidi.
Hoc autem idest sui sibi se a se tertia esse personæ primitiuorum con/
iunctum illis personis quas συνυγιον Apollonius uocat. **C**ompro/
bat etiam ipsa declinatio in qua semper sequitur declinationem pri/
mæ & secundæ personæ: quomodo apud græcos εαου σοῦ οὔ εμοί σοί
δι εαεσεε sic & apud nos mei tui sui mihi tibi sibi me te se a me a te a
se. & quæ admodum prædiximus loco aspirationis quam habet οὔ
tertia apud græcos persona s̄ habet principalem per omnes casus. In
hoc autem quoque: idest ut hoc pronomine modo transitiuo: modo
reciproco utamur: **H**omerum sumus ut iam dictum est secuti: quia
tertia quoque persona primitiui modo reciproca modo transitiva uti/
tur: ut ἦν Αἰάων τοσούτην τὴν οἰκονομοῖ βδδ δπολων ἦν dixit p
s̄ ἦν. **I**dem. **G.** pro. **G.** **I**dem. **G.** Itaque apud nos quoque modo p̄ οὔ modo
σοῦ potest sui accipi. **S**imiliter sibi p̄ δι εω & le pro ε̄ εόν. **E**t sciendū quæ
quotiens hoc pronomen reciprocum est eiuſdem personæ uerbum ha/
bet cōuenienti casus adiunctū: ut sui meminit sibi placet. **E**t manife/
stū ē quæ cōiunctio uerbi uim habet nominatiui casus cū actione aliqua.
Si igitur pronominis quoque huiusmodi significationē habentis hoc
ē in se recurrentis. ponas nominatiuū & cum eo uerbū eiusdē personæ
erūt duo nominatiui. **D**uo autē nominatiui p̄ se ubi actio & passio ostē
ditur coniungi non possunt sed obliquus & nominatiuus. nec solum in
reciprocis: sed etiam in illis: quæ in transitione habent alteram per/
sonam: non igitur sui nominatiuus potest constare. **Q**uis ideo a qui/
busdam pronomen esse putatur quod declinatur ad similitudinem
quorundam pronominum. quis cuius cui: sicut ille illius illi. **E**t pro/
omni nomine ignoto nobis tam proprio quā appellatiuo poni potest:
ut quis fecit quis dixit. **V**nde respondentes ad huiusmodi interro/
gationem: uel proprio utimur uel appellatiuo. quis fecit? **V**irgilius
uel poeta **E**t quod substantiam significat sine aliqua certa qualitate
quod est suum pronominis. **A**d quod dicendum quod non simi/
litudo declinationis omnimodo coniungit uel disceruit partes ora/
tionis inter se: sed uis ipsius significationis. **N**am & pronomina
multa declinationem nominum sequuntur. ut omnia deriuatiua
meus tuus suus noster uester nostras uestras. **E**t rursus nomina
declinationem pronominum: ut nūus unius uni: solus solius solī: to/
tus totius toti: ullus ullius ulli: nullus nullius nulli: alius alius alii.
Cuius genitiuus quia par syllabis est nominatiuo p̄ducit semper pe/

nultimam: cum alterius contra: quia duabus uincit syllabis nomina
tiuum suum semper corripit penultimam: alter alterius alteri uter ue
ro utrius: quia una superat syllaba: licet in metris & producere & cor
ripere: & quæ ex eis componuntur, quanuis hæc quoque quidam eo
dem errore declinationis inducti pronomina esse putauerunt. **C**um
enim omnia hæc ad certum numerum & quantitatem referuntur: quo
modo possunt esse pronomina quæ etiam omnia qualitate & quanti
tate carent: & loco propriorum quæ sunt indiuidua: hoc est nihil com
mune uel generali habentia accipi soleat. **S**upradicta igitur cum ge
neralem substantiam & qualitatem significant: neque loco proprio
rum finitorum accipiuntur sine dubio nomina sunt. **A**ppellatiua simi
liter illa quæ infinitam qualitatem significant: qualis talis. **Q**uomodo
enim infinita uel interrogatiua pro nominibus accipiuntur propriis:
quæ interrogationem superius proprie uniuscuiusque substantiæ uel qua
ntitatis uel qualitatis significant. **Q**uis quoque quanuis substantiam
sine aliqua certa qualitate demonstrat, hoc tamen interest inter substā
tiam illam quam significant pronomina: quod illa pro speciali & pro
pria uniuscuiusque accipiuntur substantia: quæ demonstratione præ
sentium: & relatione absentium personarum intelligitur. **H**oc autem
generalem & infinitam substantiam quæ pertinet ad uniuersarum re
rum genera: & species & partes demonstrat. **Q**uomodo igitur nume
ros & quantitates inter species qualitatis nominum accipimus: sic
etiam infinitam & generalem substantiam quæ est in hoc nomine: hoc
est quis uel qui: & quæ ex eo componuntur in hoc esse dicimus qua
litate: habet igitur etiam qualitatem quam desiderat nomen: **U**t bre
uiter igitur hoc totum colligamus: pronomina quoque loco propri
orum accipiuntur nominum. **I**taque finitas exigunt sibi personas
quas nullum ex supradictis potest habere nominibus. **Q**uid au
tem sic incogruum quam omnia numerorum nomina sine dubio ab
omnibus nomina accipi: **U**nus autem & alter & uter & solus de
clinationis causa pronomina esse putare. **S**in autem in declinatione
& in deriuatione quedam inæqualitas inueniuntur: ut quis quæ
quod alius alia aliud. **N**ihil mirum cum in omnibus partibus ora
tionis de quibus nulla dubitatio est hoc inueniatur: ut in nominibus
supellex supellectilis: hospes hospita gracilis gracila. **I**n pronomibus
ipse uel ipse ipsa ipsū. **I**n uerbis sum fui: fero tuli. **I**llud quoque quidā

obiciunt quod demonstratio est propria pronominum: ut hic ego & talis & tantus: sed falso. Nam aduerbia quoque inueniuntur demonstratiua: ut en ecce. Ergo & nomina possunt esse demonstratiua & pronomina tamen inueniuntur carentia demonstratione: quae sunt relatiua: ut is sui. Hoc tamen interest inter demonstrationem nominum & pronominum: quod id quod demonstratur per pronomem solum ostenditur per se nec ad alium pertinet extrinsecus. quod uero pronomem non solum ipsorum quae ostenduntur: sed etiam illorum ad quos referuntur demonstrationem habet: ut talis Pyrrhus apparet qualis pater eius: & quod pronomina demonstratiua in eodem genere & numero manent cum eo qui demonstratur. Nomina uero demonstratiua diuersos possumus ostendentes ad diuersa referre: ut si aspicientes mare dicamus talem esse nilum: cum sit nilus masculini: mare autem neutri: uel si quis dicat statuam Herculis cernens: tanti fuerunt mei parentes: quantus iste Hercules. Cum enim unum aspiciat plurali uti potest numero. Si igitur similitudinis causa huiusmodi nominum demonstrationes proferuntur: quae est in communi qualitate uel quantitate qua carent pronomina: quae dubitatio est nomina magis haec esse appellatiua. Itaque interpretantes quid est talis uel tantus: dicimus similibus huic de quo loquimur. Ergo cum adiungimus substantiam qualitati: nam huic substantiam significat: simul uero qualitatem: tantus talis pronomina esse non possunt: neque pronominibus redduntur sed nominibus hoc est quantus uel qualis. **T**ria autem sunt demonstratiua nomina: talis tantus tot. Et quod a pronomine componitur & nomine: huiusmodi. Vnde hoc quoque aliud intrinsecus demonstrat. i. substantiam: & aliud extrinsecus intelligitur. i. qualitas: quam pro se pronomem sine adiunctione nominis habere non potest. Sciendum tamen quod talis & tantus & tot: si ad praesentes dicantur etiam demonstratiua sunt. sin autem ad absentes relatiua uel redditua tantum: ut qualis Hercules talis Theseus fuit. Illud quoque notandum quod in uocatio omnia nomina eius capacia possunt esse demonstratiua. Itaque in hoc solo finitam uidetur secundam habere personam. Nam in aliis casibus infinita sunt personae & tertiae nisi quando substantiuo adiungant uerbo. Tunc enim secunda personae & prima copulantur: ut supra memorauimus. Priscianus sum: Priscianus uocor: Virgilius: Virgilius diceris. Omnia autem infinita uel relatiua uel interrogatiua cum semper de

tertia dicantur ad secundam : ea est enim ad quam naturaliter interro-
gatio dirigitur non possunt habere uocatiuos : qui proprii sunt secun-
da: alius quoque caret uocatio cum abnegationem habet tam pri-
ma quam secunda. **D**icimus enim neq; ego : neq; tu : sed alius igitur
quod caret demonstratione presentis : uocatiuum habere non potest .
Ergo nec pronomen hoc esse certum est . **N**on solū enim nō sunt perso-
nas : sed etiam abnegationem habet finitarum . **T**ertiam quoque incer-
tam significat : quod est illi pro qualitate : & quod in a priori solent dici
quam in duobus : pronomina loco nominum accipiuntur priorū
Ut Cicero scribit : idem recitat : & unum & idem significat . **S**in uero
dicam : Cicero scribit & alius recitat : non est eadē persona . **I**llud quo-
que arguit hoc non esse pronomen quod ipse omni potest subiici prono-
mini : ut ego ipse tu ipse ille ipse non tamen etiam alius ipse dicimus .
Alter quoque & uter : & quae ex eis componuntur : & ambo uocatiuos
habere non possunt cum partiuntur uel referuntur : quod autē partitur
in diuersis est personis : uocatiuus autem ad unā dirigi uult personā
Itaque in his esse non potest quae partiuntur . **Q**uid est enim uter nisi
ego uel tu : siue tu uel ille . **S**imiliter alter ex me & te : uel te & illo . **Q**uo-
modo ergo in significatione diuersarum personarum possit esse uoca-
tiuus : qui ad unam pertinet solam secundam . **R**elatiua quoque cum
demonstratione carent uocatiuum habere nō possunt : ut ambo uter
que alter uter : ullus etiam & nullus cum semper in abnegatione poni-
tur : & nemo caret uocatio .

Liber .xiiii. de praepositione.

Q**UONIAM DE OMNIBVS VTPOT VI DE**
clinationibus supra differui : est de nomine & uer-
bo & participio & pronomine : nūc ad indeclinabi-
lia ueniam : quae iure extrema ponuntur . **E**a enim
sine illis sententiam complere non possunt . **I**lla au-
tem sine istis sapissime complent : **I**taque cum
mibi uideantur praepositionem ceteris indeclina-
bilibus graecorum doctissimi praeposuisse . & maxime apollonius : cu-
ius auctoritatem in omnibus sequendam esse putauit : ego quoque ab
ea incipiam . **N**omini enim : quae principalis est omnium orationis
partium : & ceteris quae casus ad nominis similitudinem sumunt

praeposita uim potest sibi dictionis defendere. Aliis uero idest caren-
tibus casu adiuncta unitur cum eis: iusq; dictionis proprium perdit.
Est igitur praepositio pars orationis indeclinabilis quae praepositur
aliis partibus orationis: uel appositione uel compositione. **E**st autem
quando per appositionem prolatae praepositiones praepostere ponun-
tur: poetica plerunq; auctoritate. **N**am sine metris scribentes rarif-
lime hoc inuenies facere: nisi in cum quae solent quibusdam pronom-
inibus apud omnes similiter postponi. **Q**uando autem ordinem
mutant: mutant etiam accentum: nisi differentia prohibeat: quae etiam
coniunctiones apud Latinos praepositivae uel communes si postponantur
facere solent: ut igitur quoniam saltem. **P**raepositivae enim grauius
tur omnibus syllabis: postpositae autem acuiuntur in principio. **S**ed hoc in-
terest inter coniunctiones & praepositiones. quod coniunctiones praepositivae
nunquam componi possunt his infinitis: nisi cum declinabilibus: ut siqua ne-
qua. **P**raepositiones uero quae in transiione ponantur personarum separatae:
idest per appositionem prolatae: non coniungunt duas substantias cum uno
accidente: quod est proprium coniunctionis: ut ego & tu facimus.
Homo & taurus arant: uel duo adiectiua cum una substantia: ut scri-
bit & legit homo: uel iustus & fortis homo. **E**t ut hoc ipsum planius
absoluam: non copulat praepositio duas casuales dictiones uel duo
aduerbia cum uno uerbo: ut ego & tu facimus. **D**octus & sapiens fuit
Cicero: Bene & splendide loquitur: uel duo uerba cum uno casuali
uel cum uno aduerbio. ut **V**ir docet & docetur: recte scribit & legit
& praepositiones quidem ante casuales tam in compositione quam
in appositione ponuntur. **C**oniunctio uero nisi in appositione praepo-
nari aliis partibus non potest: nec etiam supponi quidem excepto que:
ut ubique plerunq; undique uterque. **I**n quo tamen possumus ad-
ditionem magis uel deriuationem: que syllabae quomodo ce quoque
solet fieri factam accipere quam coniunctionem esse. cum nec significa-
tionem suam coniunctionis seruat: nec legem inclinationis in omni-
bus: ut undique utique. **D**eriuatiua autem per additionem finalis ali-
cuius syllabae apud Graecos quoque solent inueniri: ut οὐρανὸς ἐστὶν
ἐστὶν ἄλλος οὐρανὸς πάντων ταχὺ ἐστὶν τοσοῦτον τοσοῦτον τοσοῦτον.
Sic igitur uter uterque ubi ubique unde undique plerum plerunq; quis quisque. **N**ihil mi-
rum tamen coniunctionis suilem que syllabam addi cum apud Graecos
in eundem modum in fine additur: nec tamen coniunctio accipi-
tur: ut ὅλα τοῦτα τόλα. **S**ed redeamus ad differentiam coniunctionum

& prapositionum. Coniunctio prapponitur etiam carentibus casu : p
apositionem solam : cum igitur prappositio per compositionem du/
taxat potest illis prapponi. **S**unt autem uel unius syllabæ prappositio/
nes : uel duarum uel trium : **E**t aduerbia quidem deriuatiua possunt
esse. **P**rappositiones uero posituæ : idest primitiuæ sunt omnes si se/
quemur auctoritatem græcorum. Itaq; aduersum extra infra intra in
ter cum sint deriuatiua magis aduerbia esse uidentur prappositiua q̄
prappositiones. **P**ossunt enim hæc sine casualibus uerbis etiam adiun/
gi : ut ego in campo curro : tu extra Ego supra aspicio : tu infra : sic etiã
similia. **S**ciendum tamen q; omnia aduerbia quæ solent casibus adiun/
gi. **R**omani artium scriptores inter prappositiones posuerunt : quia sũt
prappositiua casualium : & quia grauantur omnibus syllabis : uel quia
interpretatio eorum apud græcos modo prappositionis modo aduer/
bii uim optinet : ut ante ora patrum : hic ante τὸ πρὸ significat : quod ẽ
prappositio græca. **A**t uero. **A**nte leues ergo pascentur in æthere cerui
& **A**nte pererratis amborum sinibus exul : hic ante τὸ πρότερον signi/
ficat : & est sine dubio aduerbium. **S**imiliter contra quando kata signi/
ficat loco prappositionis est accipiendum : ut contra contionem **M**e/
telli : cum uero τὸ ἐναντίον : quod proprium eius significat aduerbium
est sine dubio : ut ego in hanc partem specto tu contra. **I**uuenalis in
primo **S**tat contra starique iubet. **A**duersum quoque idco prappositi/
onem esse putauerunt quia pro ἐπί græca prappositione solet aliquan/
do poni : **V**t **T**erentius in andria. **I**dque aduersum te gratum fuisse
habeo gratiam. **Q**uando autem τὸ ἐναντίον significat magis aduer/
bium ostenditur : **V**t **T**erentius in phormione. **E**i loco ex aduersum
tonstrina erat quædam **S**ecundum quoq; quando pro kata & meta
accipitur : loco prappositionis est. **S**alustius in iugurtino. **S**ecundum
ea uti debetis uterer. & **L**ucanus in octauo. **S**ecundum emathiam lis
tanta datur. **A**ccentum habet prappositiones acutum in fine : tam apd
græcos quam apud latinos : qui tamen cum aliis legendo in grauem
conuertitur : nisi prapostere proferantur : quod æoles quoque quãuis
fugiãt in fine acutum : hac parte solent seruare : quos in plerisq; secuti
in hoc quoq; sequimur. **C**um uero prapostere monosyllabæ ponan/
tur acuto dissyllabæ penultimo acuto proferuntur : nisi aliqua diffe/
rentia ut prædictum est impediãt : **V**t **V**irgilius in primo æncidos.
Maria omnia circũm. **F**inalem enim acuumus syllabam : ne si penul/
timam acuamus nomen uel aduerbium putetur esse. **T**antum autẽ

18.

præpositioni tenorem mutationem facit ordinis commutatio: q̄ in quibusdam pronominebus etiam enclitici uice fungitur: quæ sūt hæc mecum tecum secum nobiscum uobiscum: de quibus latius in pronomine tractatum est: Nec mirum in hac parte orationis Romanos in fine ponere accentus: quanuis sint dissyllabæ necnon æoles contra conuetudinem suam idem facere cum annitur semper præpositio sequenti dictioni: & quasi una pars cum ea effertur: quæ per appositionem etiam proferatur. Vnde & acutum in grauem conuertit. Idq̄ donatus etiam in secunda arte de præpositione se intelligere confirmat his uerbis: separata præpositiones acuumtur. Coniunctæ uero casibus aut loquelis uim suam sæpe commutant & graues fiunt. Censorinus uero planissime de his docet in libro quem de accentibus scribit Et compositæ quidem tam in nominatiuo q̄ in obliquis casibus ab eo nominatiuo composito flexis inueniuntur: ut indoctus indocti in docto indoctum indocte. Apositæ autem non nisi cū accusatiuo uel ablatiui: ut in hostem pro patria. Cum uerbo semper in compositione ut induco extorquco perecurro. Cum participiis in compositione quidem secundum uerborū figuram ex quibus nascuntur: ut iducens extorquens percurrens. Et præterea per appositionem accusatiui & ablatiui secundum nomina: ut in amantem producente: Pronominebus uero per appositionem solam præponitur duobus supradictis casibus obliquis: ut in illum: de illo: & sibi præponitur in compositione ut iperterritus inexpugnabilis. Necnon etiam coniunctioni inuenitur præposita. Sed non seruat uim suam: ut absq̄ unde: ut supra memorauimus additio magis putatur q̄. Ergo a præpositione abs: deriuatū est absq̄ quomodo ab extra. Similiter aduerbiis præponitur per compositionem ut perinde: desubito deinceps abhinc. Igitur nomini quidem & per appositionem & per compositionem. pronomini uero per appositionem solam: licet quibusdam mecum tecum secum nobiscum uobiscum composita esse uideantur. Participio uero per deriuationem uel consequentiam compositorum uerborum uel per appositionem. Cæteris autem partibus per solam compositionem præpositio iungit loco etiam coniunctionis accipi solet casualis: ut per desidia mali: nascuntur: id est causa desidia: similiter propter & ob. Virgilius in quarto. Te propter libycæ gentes numadamq̄. Idem in undecimo. Cuius ob augurium infaustum. Sunt autem apud nos multo plures quam apud græcos Apud illos enim cum sint decem & octo præpositi

tiones diuersas singulae habent significationes quae complent multa
rum apud nos demonstrationem: ut $\pi\epsilon\pi\iota$ pro circum. & circa & erga
& de & super quando memoria est. **P**onitur similiter $\pi\epsilon\pi\epsilon$ pro apud
& prope & propter & praeter: nec solum id sed etiam illud causa fit:
ut sint ampliores apud nos: quod omnia aduerbia localia quae solent
casualibus praepositionibus nostri posuerunt ut supra di
ximus. tenoremque earum in eis quoque seruauerunt: ut pone tribunal:
aduersum hostem: citra forum contra inimicos: infra tectum: supra
montem: extra muros intra urbem ultra alpes. Huiusmodi enim
omnia graeci aduerbia dicunt esse quia & certam aliquam habent si
gnificationem etiam per se posita: quae praepositiones habere nolunt p
se prolatae. Aduerbia uero habent: & pleraque eorum componi non pos
sunt. Omnes autem praepositiones apud illos: & componi & apponi
solent. Praeterea haec quae certissimam habent locorum significatio
nem etiam per se posita possunt. Apud Latinos quoque sine casualibus
proferri: quod rarissime patitur praepositio. **V**irgilius in secundo aene
idos: **P**one subit coniunx. Inueniuntur igitur apud Latinos in praepo
sitionibus tria contraria obseruatione Graecorum: quae certae sunt signifi
cationis quaedam praepositiones: ut apud erga circa inter: & quae
dam nunquam componuntur: ut haec ipse apud erga: & quaedam nun
quam separantur con se re di dis. **N**ulla praepositio habet aspirationem
sicut nec coniunctio. cum in aliis sex partibus orationis sunt quae ha
bent aspirationem: & quae non: ut hanc habeo habens hic huc heu.

Praepositiones quae rarissime praepostere proferuntur.

Rarissime apud profam scribentes praepostere proferuntur
praepositiones monosyllabae ut etiam apud poetas diffici
le mutant ordinem: ut apud Terentium in andria. **I** pra
sequar: nisi cum. Ea enim sola tam apud poetas quam a
pud reliquos praepostere cum pronominebus ponitur: ut praedictum
est his: mecum tecum secum nobiscum uobiscum. necnon etiam
quocum quicum quacum quibuscum. Mediae quoque ponuntur:
ut quaderem quamobrem quasobres qua in parte. Necnon habent
quandam cognitionem cum aduerbiis localibus plerumque praepo
sitiones: ut in & ad locum: & in loco: & ab: & e & ex de loco.

Sciendum tamen q̄ nulla alia pars in x desinit apud lati-
nos nisi nomina: & ex præpositio quæ græca est: & uix &
mox & pax πῶ τελεῶσ. Aduerbum comicum quo utitur
Terentius: quod similiter græcum est. Sunt quæ in compo-
sitione elisionem patiuntur ut cum sequente uocali: coeo coarguo co-
arto coherceo coarquo. Contra pro sequente uocali d assumit: ut pro-
des prodest proderam prodesse. Quædam etiam syncopam passæ
sunt ut supra pro supra infra pro infra extra pro extera. Nam anti-
qui trisyllabæ ea proferebant: ut Cicero in arato. Toruus draco serpit
subter iuperaq; retorquens sese. Tenuit tamen usus. ut dissyllabæ ma-
gis ea proferrantur: Nec solum præpositiones sed etiam aduerbia sunt
ea pro uaria significatione accipienda: Oportet autem scire q̄ græci
propriam dicunt esse præpositionis: ut nihil certum per se politæ sine
aliis partibus orationis significare possunt: ut supra dictum est qua-
les sunt pene apud nos quoq; omnes monosyllabæ: ut ad ob per præ
ab abs cum de e ex. Necnon dissyllabarum quædam: ut ante præter:
Hæ enim ad sensum sequentium significationes suas accommodant
ut ad modo personæ: modo loco. Est quando tempori adiungitur
uel numero personæ: ut Virgilius in primo æneidos. Ad te confugio
& supplex tua numina posco: loco ut idem in eodem Prima q̄ ad tro-
iam pro caris gesserat argis. Tempori ut Salustius in primo historia-
rum. Ad bellum Persu macedonicum numero ad quinquaginta mi-
lia. In compositione quoq; modo intentionum est: ut approbat affir-
mat. Modo ad personam aliquam uel rem dirigitur: ut alloquitur ar-
ridet. Similiter aliæ supradictæ diuersas habent significationes. Quæ
uero certæ alicuius sunt significationis quæ secundum græcorum ra-
tionem pleraq; inter aduerbia poni debeant idest supra infra extra po-
ne & huiusmodi alia tamen quia casualibus plerunq; præponuntur
& grauantur more præpositionum: & loco plerunq; græcarum acci-
piuntur: ut dictum est præpositionum: ut supra caelum ὑπὲρ τοῦ οὐ-
ρανοῦ infra terrā: ὑπὸ τῆ γῆς. Ideo òn penitus irrationabiliter ab arti-
um scriptoribus latinarum inter præpositiones quoq; sunt receptæ.
Inueniuntur tamen in aliis partibus præpositiua: non tam est sem-
per: nec omnes ad eandem speciem ptinentes: ut ne aduerbiū dehor-
tandi: & hic prænomen præpositiuum: quod tamen licet etiam post-
ponere: ut hic homo: & homo hic nulla ordinis confusione tā a partibus
quam a sine metro scribentibus bene dicitur: Iure igitur sola hæc pars

id est præpositio a loco quem proprium possidet nomen accipit. **Sæpe** & uerbis desunt præpositiones: ut uirgilius i primo aeneidos. **Vna** eurusq; notusq; ruunt pro eruunt. & præpositionibus uerba: ut idem in tertio aeneidos. **O** mihi sola mei super astryanactis imago. **Super** p super es.

Compositæ uero præpositiones cū aliis partibus in illarum potestatem concidunt: ut incuruus adoro abhinc pro inde. **Nam** in absq; magis adiectio est que syllabæ: ut diximus q̄ coniunctio. **Verba** quæ nominatiuum semper significat uel uocatiuum: ideo in compositione semper habent præpositiones quomodo & nominatiui nominum & uocatiui. **Est** quando præpositio loco coniunctionis ut dictum est accipitur. tam apud grecos quã apud nos: ut propter te: hoc est tui causa: **Tunc** enim loco causalis coniunctionis accipitur quando **Διὰ** græcam significat. **Virgilius** in tertio. **Te** propter libycæ gentes numadumq; tyranni **Odere**. **Quando** uero **κατά** significat præpositionis uim sine dubio defendit. **Idem** **Virgilius** in nono. **Siue** padi ripis athesim seu propter amœnum. **Similiter** ob loco causalis solet poni coniunctionis. **Virgilius** in undecimo. **Cuius** ob auspiciū infaustum moreq; sinistros. **Cum** in compositione semper præpositionis habeat significationem: ut idē in sexto. **Magnas** obeuntia terras **Tot** maria intrani duce te. necnon cum aliis partibus coniuncta simul cum illis loco casualis coniunctionis accipitur ut quamobrem pro qua propter. ut **Cicero** in primo uestinarū. **Quã** obrem ut saepe iam dixi. **Cum** apud grecos separata præpositio: tribus solēat casibus præponi genitiuo datiuo accusatiuo. apud nos duobus solis præponitur: id est accusatiuo & ablatiuo nisi hollenissimo utatur auctoritas: ut **Virgilius** in tertio georgicorum. **Et** curuum tenus a mento palearia pendent genitiuo est usus secundum grecos pro ablatiuo: quæ apud grecos **τόσχιος**: quod est tenus non præpositio sed aduerbium esse ostenditur. **Itaq;** apud nos quoq; raro præponitur: ut in secundo georgicorum **Hactenus** aruorum cultus & sydera cæli idem in secundo aeneidos **Capulo** tenus abdidit ensem.

Nominatiuo uero per compositionem addita præpositio p omnes manet obliquos casus. **Ideo** autem nominatiui per appositionem non recipiunt præpositiones: quia per intrasitiuam dicuntur elocutionem: id est non transcuntem ab

alia ad aliam personam. ut percurrit homo excelsus. Ecce quia nomi
 natiuu sunt nullā habent transitionem. Accusatiuus uero & ablatiuus
 cum transitiuu sunt recipiunt separatas prapositiones. Separata enī
 hae semper transitiones significant. itaq; uerba quoq; quia semper ad
 iuncta sunt quantum ad intellectum uel nominatiuo uel uocatiuo &
 carent casibus iure non possunt per appositionem adiungi prapositioni.
 Nihil enim carens casu per se transitiuum esse potest. Prapositio
 quando per defectionem uerborum profertur: generalem seruat accē/
 tuū regulam: q; ab acuto incipit. Virgilius in tertio aeneidos. Omī
 sola mei super alyanactis imago. Et Terentius in andria. Adeo mo/
 desta & adeo uenusta: ut nihil supra & hoc ad similitudinem graecorū
 Homerus ξάνω ἐπίδινεν τι τῶ δάει πᾶρην εἰσγε εἰῶν ὄν λοιγόν
 ἀδῆναι. Necnō etiā si prapostere pferatur: ut Virgilius i septimo. De
 cus imperiumq; latini Te penes. hoc quoq; a graecis homeius ἄλεν
 ἄρ γυρότοξος/ἄρ τέλει διξίν. Est tamē q̄do postposita quoq; grauat
 si genitiuus sequatur: redditus ad supra positum accusatiuum: uel ab
 latiuum: ut si dicam. Virtutem propter imperatoris. uel iustitia in le/
 gum. Sin autem in fine sensus sit prapositio in omni modo generalē
 seruat accentuum legem. ab acuto incipit: ut homines mille uenerunt
 supra: nisi differentia prohibeat: sicut supradictum est ut circum. Vir
in primo aeneidos. Maria omnia circum in fine acuitur: nec aduerbiū
 uel nomen esse putet: sicut & apud graecos. Διά. Et si loco aduerbio/
 rum uel interiectionum accipiuntur similiter mutant accentum sibi
 destinatum. Terentius in eunucho. Perpulchra credo numina: haud
 nostris similia. ut Lucanus in secundo. Proh tristia fata Quis fuit ille
 dies marius quo moenia uictor. Hoc tamē quoq; graecis auctōribus
 facimus: sicut enim prapositiones loco aduerbiorum: sicut etiam ad/
 uerbia loco prapositionū solēt poni. Homerus. τῶ λᾶν τῶ πᾶρ τυρῆ
 σῶν πρὸς θεῶν ἀσκάρων πρὸς τετυνητῶν ἀνθρώπων prapositionem
 posuit p aduerbio ἰδίον εἰσῶ aduerbiū p prapositione. Nihil igitur
 mirū apud nos quoq; prapositiones p aduerbiis: uel aduerbia p prapositionibus
 inueniri. Cū etiā loco nominis ea solēt accipi: ut Virgilius
in tertio. Mane nouum sponte sua. Stattius in undecimo: At tu
 pudet hostia regni hostia nate iaces ceu mutus & egregie sanguis Hei
 mihi primitiis ararum & rite nefasto Libatus rite p ritu posuit. Pra/
 positiones quoq; tā pro aduerbiis q̄ pro cōiunctionibus inueniuntur
 ut ostendimus. Non tamen bene stoici prapositionem inter coniuu/

ctiones ponebant præpositiuam coniunctionem eam nominantes cū
coniunctio & nominibus & uerbis: & omnibus tam declinabilibus q̄
indeclinabilibus per appositionem solet adiungi. **N**ec solum præpo
nitur: sed etiam adiungitur tam apud pœtas q̄ apud sine metris scri
bentes. **P**ræpositio uero ut supra dictum est & præponi uult semper
cum recto ordine ponitur: & uerbis ceterisq; p̄tibus indeclinabilibus
nisi in compositione non adiungit. **S**eparatæ præpositiones uel accu
satiuo uel ablatiua adiungunt. **C**ompositæ tam nominatiua quam
ceteris obliquis: qui ex composito nominatiua nascunt. **E**t est quan
do eandem habent tam in compositione q̄ in appositione significati
onem: ut inuado hostē: & in hostē uado. **I**n utroq; enim contra signi
ficat. **E**st quando diuersas: ut de te loquor: id est tui causa loquor: de
primo. i. infra præmo. **E**st quando abundat syllabica: id est auctoris
syllabarū causa tantūmodo nulla significationis adiunctio: ut emori
p̄ mori. **E**st quando localem uim possident quadripartitā: ut uenio p̄
for: p̄ficiscor ad graciā. **I**n italia sum: a cecilia uenio. **C**um apud gra
ecos præpositio cōposita cū dictionibus aliis quibusdam penultimam
habentibus acutā: antepenultimā eam facit. si addit significationi ali
quid. ut πᾶσι ὄντοισιν. **A**pud nos quoq; in uno aduerbio hoc so
let facere. **I**nde deinde exinde subinde: ne si grauet præpositio. p̄ appo
sitionem esse putetur ante aduerbium quod fieri non licet. **E**st quādo
significantiæ causa assumitur præpositio ut **V**irgilius in prio georgi
corum: **N**ūq̄ imprudentibus obsuit imber. **E**st quādo priuationem. i.
abnegationē significat: ut impius expers. **S**unt q̄ similem habent po
testatem ut ab a ex e q̄ etiam localem possident significationē: **E**x uero
& p̄ causali cōiunctione potest accipi: ut ex insidiis illius hoc patior. i.
insidiarū illius causa. **P**riuationē quoq; ut supra dixi significat: ut ex
pers exlex. & ordinē: ut **V**irg. in. viii. ænei. **E**x i gorgoncis alecto infe
ta uenenis. **E**t loco aduerbii extra fungit: ut exul extra solū: & exclu
do extra claudo: quis extra quoq; oīa localia ut sæpe memorauimus
aduerbia: quæ solēt casibus adiūgi nostri iter præpositiōes posuerunt
Tēporalia quoq; & localia aduerbiorū quædam in præpositiōes trāsferū
tur & noīa: ut pridie calendas & aduersus uel aduersum hostes. **S**ub
tracta quoq; nominibus quibusdam loco aduerbiorum ea faciunt ac
cipi: ut domo uenio pro a domo: & domi sum pro in domo: & domū
eo pro ad domum: **E**t inuicem pro se ponuntur præpositiones: ut in
urbem uenio pro ad urbem: & per urbem sum pro in urbe. **A**deo autē

plerunq; localem habent significationem præpositiones : q; aduerbia
quoq; ex his localia nascuntur: ut ex extra extrinsecus: sub subter : in
infra intra intus, sed etiam hæc ut supra dictum est: quia loco præpo
sitionum sæpe solent præponi etiam cum casibus adiunguntur: artium
scriptores inter præpositiones numerant. **Cum** igitur ut supra memo
rauimus per appositionem duobus casibus adiunguntur præpositiones
accusatiuo & ablatiuo de singularum significatione differamus. Et pri
mo de his quas accusatiuus sequitur uni syllaba ut plerisq; latinoium
uidetur sunt hæc: ad ob per post cis trans. **Bisyllaba:** apud ante citra
cōtra erga extra iter intra infra iuxta ppe pone ultra præter propter su
pra usq; penes. **Trisyllaba** circiter aduersum secundum.

Xhis pleraq; apud græcos inter aduerbia ponuntur: ut sæ
pe docuimus q; certam habent significationem: etiã per se
posita: q; in præpositionibus abnegat esse p se positis. **Et** q;
licet tam pœtis q; oratoribus sine reprehensione & præponere & post
ponere ea casualibus cum præpositiones: de quibus nulla dubitatio e
nisi pœtica sit auctoritas postponi non solent: & q; pleraq; eorū com
poni non possunt: cum præpositiones omnes apud illos talem natu
ram habeant: ut & componi & separari possint. **Nostri** uero iter præ
positiones eas dictiones posuerunt: quia præpositiuã semper sunt ni
si licentia hoc pœtica mutauerit: ut grauantur præpositiuã quod præ
cipue suum est præpositionis. **Sunt** autem pleraq; huiuscemodi ad
uerbia localia: ut cis trans apud ante cōtra circū: & reliqua similia. **De**
singularum igitur ui & significatione ut ualeamus differere conemur
Ad tam in compositione q; in appositione plerunq; proximitatem si
gnificat: ut adeo acurro aduenio assideo: ad **Troiam** pro iuxta troiã:
ad urbem pro iuxta urbem: ad balneas palatinas pro iuxta balneas.
Est etiam causalis: ut ad quid hoc fecisti: hoc est huius causa. **Et** simi
litudinis: ut accommodatus adæquatus ad similis ad unguem. **Signi**
ficat etiam contrarietatem: ut ad illum mihi pugna est: hoc est cōtra
illum. **Pro** temporali quoq; accipitur: ut **Salustius** in primo historia
rum. **Ab** bellum **Persii** macedonicum: hoc est usque ad bellum **Per**
sii. **Additionis** quoque: ut ad hæc mala. **Ob** tam in appositione q; in
compositione inuenitur: sed quando p appositionem ponitur uim ob
tinet **Ad** græce præpositiōis: qua p casuali accipit. **Virgi.** in. xi. **Cu**
ius ob auspiciū infautū morelq; sinistros. **Et** loco p uel kata græca

ad

ob

cum accommodatiua sunt intelligitur. Idem poeta in quarto georgi-
corum. Haud quanq̄ ob meritum: id est pro merito κατὰ μῆτρον. In com-
positione uero significationem contra uel circa: ut obuius occuro op-
pono obicio. Circum uero & obumbro obambulo. Per & cōponit̄ &
separatur: & significat Διά græcam localem: Vt Vir. in. i. geor. Circū
perq; duas in mortem fluminis arctos Περύπορ Διομήγευ μασί. Sci-
endum autem q̄ omnia localia possūt eadem etiā tēporalia esse: ut p
medium forū & p medium diē dicimus. Neenō etiā aliis rebus ad cā-
dem significationē oīa localia possunt adiūgi: ut p uirtutē fio lauda-
bilis in quo quasi laudabilis ostēdit̄ fuisse uirtus. Est etiā iurādi i quo
uim obtinet πρὸς græce: quæ apud illos quoq; in iureiurādo accipitur
ut p Iouem πρὸς τοῦ Διός. Virgi. in. xi. Per te per qui te talē genuere
parentes. Est etiā pfectiuum plerunq; in cōpositione: ut p̄ficio p̄curro
p̄seuero p̄cipio poro. Ad uerbii quoq; uim obtinet quando p ualde ac-
cipitur: Vt Ter. in andria. Per ecastor scitus puer ē natus Pamphilo.
Abnegationem quoq; significat in compositione: ut p̄fidus perurus.
Post & cōponitur & separatur: & significat ἀπὲρ græcam præpositi-
onem: sed non quando loco δὲ accipitur: sed quando magis ordinē
significat siue loci: siue tēporis: siue cuiusq; alius rei: Vt Virgili. in. ii.
georgi. Post montē oppositum. Similiter dicimus: post multū tēpus
& post pietatem utilitas ponēda est: loco etiā aduerbii ponit̄: ut Ter.
in adelphis. Post faciet tamen pro postea. Virgi. in. vi. Ille admirans
uenerabile donum Fatalis uirga lōgo post tempore uisum. Nā quan-
do præpositio est ablatiuo iungi non potest. Deriuatur ex hoc poste-
rus & postica. Cis & componitur & separatur: & magis localem hēt
significationem ut cis alpina gallina: & cis rhenū. Possumus tamen
p trālationē & in tempore & in aliis rebus ea ut: ut cis diffinitū tem-
pus: sicut ultra diffinitū: uel cis naturæ leges uel ultra uaturæ. deriua-
tur ex hoc citra. Trans quoque & cōponitur & separatur: ut trāffero
trāffueho: trāffadū: trāfftyberim: Est tamē quādo in cōpositione am-
tit n & s: ut traduco trado trāfficio trano. Et cōposita quidem Διά græ-
ce uel πρὸς: uel ὑπὲρ loco fungitur: ut trāffueho Διακομίζο trado:
πρὸς Διάω αὶ trāffredioor: ὑπὲρ αὶ ω: Vt Salustius. Com-
mune habitum trāffgressus pro supergressus: πέραιν uero significat
quod est aduerbium apud græcos separata: ut trans mare πέραιν τῆς
θάλασσης: Sciēdum quod omnes monosyllabæ præpositiones tam
accusatiuo q̄ ablatiuo casui seruiētes componi & separari possunt:

per

per

Cis

Trans

excepta cum: pro qua in compositione semper inuenitur præpositiua
eandem significationem habens q̄ cum præpositio: ut concuro con /
ficio: nec scriptura tamē multū discrepat at̄iqui. n. pro cū cō scribebāt
& saepe tamē i n m cōuerti solet: ut cōmunis impator: eūdē tātūdem.
Præposlere tamen ut quibusdā placet cū ablatiuo p̄nominū cōponi /
tur cū præpositio: ut mecū tecū secū nobiscū uobiscū. Aliis uero ideo
enclitici uice fungi postposita uidentur ne si acuat aduerbiū esse pute /
tur. de quo tamē in p̄nomie latius differimus: **Clam** enim magis ad
uerbiū ē cū nec localē hēat aliquā significationē: quā plerūq; præposi /
tiōes possidēt & qualitātē demōstret: q̄ in aduerbiis inueniri solet: &
diminuitur: q; nulla præpositio hēt ut clāculū: **Et** potest ēt absq; casu
p̄ferri: ut bona aperte facit mala aut clam & quod apud græcos absq;
ulla dubitatione aduerbiū ē. **N**ihil mirū tamē q; præponatur casui cū
multa aduerbia. & maxie localia & apud græcos & apud nos soleant
casibus præponi: quos; pleraq; nostri ut supra diximus præpositiōes
esse dixerūt. **S**ed sciendū q; aduerbia qdē & sine casibus & cū casibus
p̄ferri possūt: ut cōtra circū clā pone cū: eādē in utroq; seruāt signifi /
cationē. **P**ræpositiōes uero suā significationē iei uātes sēp casibus adiū /
gunt: ut p̄ quādo præponitur casui **Antē** significat: quādo autē aduer /
biū ē mutat significationē & p̄ ualde accipit. **B**isyllabæ sunt præpo /
sitiōes q̄ acculatio iūgunt secūdū plerūq; artiū scriptores hæ apud
ante citra ultra præter supra usq; penes. **A**pod unā hēt significationē
in loco: ut apud numatiā: adiūgit tamē etiā p̄sonis: ut apud amicum
apud atheniēses: & significat πρὸς quādo locū apud illos demōstrat
ea autē præpositio in cōpositiōe nō inuenit. **A**ntē & cōponitur & sepa /
ratur ut ante pono ante domū: & significat πρὸ græcā localē uel tēpo /
ralē: ut ante eo πρὸς ἔρχομαι ante annū πρὸς ἐπισυτοῦ. **I**nuenit etiam
sine casu: in quo loco aduerbii accipitur: significat enī atēa qdē apud
græcos πρὸς τῆρον: ut **Virg.** in buc. **A**ntē perratis amboꝝ finibus exul
Aut ararim partus libet aut germania tigrim. **D**eriuat ex hoc nomie
antiquus & antiqua & antiquū ex quo antiquarius **C**itra nunq̄ com /
ponitur: & pene eandem habet significationē quā cis. nam apud nos
locum significat: sed inuenio quod propriis nominibus fluminū uel
montium solet præponi plerunq;: **R**eliquis uero magis citra. ut cis
rhenum: cis alpes cis padum citra saniam citra cruorem citra forum:
& a cis quidem deriuatur citra: a citra uero citer ceterior: & citimus: te
ste **Capro.** **C**ato de agna pascenda. **C**iter agnus alligatus ad sacra erit

Vtriusque tamen interpretatio apud grecos aduerbium est: id est
ὡς ἐπὶ τόδε. **Circum** quando περί significat præpositio accipitur
tam in compositione quam in separatione ut circumfero περιφέρω cir
cummontem περί το ὄρος: quando uero περίξ demonstrat aduerbi
um est locale. **Vt Virgilius in quarto aeneidos: Anna uides toto pro
perari littore circum:** ex hoc nascitur circiter περιφέρω. **Circa** quoque
περί græcam significat: quando pro iuxta accipitur ut circa forum cir
ca templum circa uiginti annos: & nunquam præpositiua componi
tur: postposita tamē inuenitur apud Virgilium post ablatiuum: quo
loco coniunctionis prolata est casualis: ut in primo aeneidos. Quo cir
ca capere ante dolis: & cingere flamma Reginam meditor. Est tamē
quando circum præpositioni eam subiungimus: & circum circa di
cimus. quod & donatus in secunda arte docet his uerbis. Aut uerbū
præcedit ut perfero: aut aduerbium: ut expresse: aut participium ut
præcedens: aut coniunctionem ut absque: aut se ipsam: ut circum cir
ca. Et hoc tamen fit quando ἀνεπί περί significare uolumus. ut Hæsi
odus. ἀνεπί κρήνον. **Circiter** uero cum significat similiter περί
cum pro iuxta accipitur. ad tempus tamen solum pertinet: ut circiter
kalendas ianuaras. **Erga** etiam περί græcam significat: sed affectum
demonstrat: ut bonus est erga propinquos: & separata inuenitur solū
contra & separatur & componitur quando κατά uel ἀντι significat:
& tunc proprie est præpositio: ut cōtra adulterum dico κατά μοι χόσ
λέγω: contradico ἀντιδέγω: controuersia ἀντιρρησις: quando uero
sine casu ponitur τόξεναν τίας indicat: quod est aduerbiū. **Iuuenia**
in primo. **Stat** contra statique iubet. Ex eo deriuatur cōtrarius. **Extra**
quoque: quod significat τόξτος: apud grecos est aduerbium deriva
tiuū a præpositione ex tam apud illos quam apud nos. **Nostri** autē
ideo non solum inter aduerbia: sed etiam inter præpositiones accepe
runt: quia & sine casualibus uerbo adiungitur & præpositum casuali
bus grauatur. **Vt Persius** Pinge duos angues pueri sacer est locus ex
tra meite. **Terentius in phormione.** Extra unam aniculam. **Nihil** ta
men mix loco præpositiōis extra accipi: cum ex quoque in quibusdam
dictiōibus loco extra fungitur: ut exlex qui est extra legē: exul qui est
extra solū exterminatus qui ē extra terminos exspes id est extra spē ex eo
extra eo. **Et sciendū** quod extra p appositionē solū aliis iungit partibus ora
tionis: ex eo deriuatur extraneus & externus. **Inter** quoque & cōposita
& apposita inuenit: ut iteruicius itercapedo iteruallū iterpres: cuius

simplex idest pres in usu non inuenitur. **I**nter amicos: inter muros.
Hoc quoque apud grecos sine dubio aduerbium est. significat enim
τόαεταξίω nec solum casualibus praepositur apud nos & grauat: &
quod suum est praepositionis: sed etiam uerbis potest adiungi: & pe/
nultima aeui ut si dicam. **T**u dextrorsum ille sinistrorsum: ego curro
inter. **Q**uomodo autem a sub subter deriuatur: & a cis citra & ab ex
extra a pra: quoque praeter: & a pro propter: sic ab inter proficiscitur.
Significat autem modo τοδιά ter ut interrumpit Διαρρηγνυσι: inter
nuncius Διακτοπος: interapedo Διασημα: interuallum: Διαστασι.
Modo τόςεν: **V**t Virgilius in undecimo. Conuersique oculos inter se
atq; ora tenebāt. **I**nter se έν έαυ τοίς. **I**nterea loci έν τοσουτω modo
μεταξίω: ut inter reges & inter uicinos. **H**ic ergo quoque admono
quod saepe dixi omnia ea quae supradicta sunt apud grecos sine du/
bio aduerbia sunt. **L**atinos etiam inter praepositiones praepone
quae frequentissime casualibus praeponuntur & grauantur: quod suū
est praepositionum & q; interpretatio ostendit etiam praepositivum
quarundā loco ea poni: ut iter mó τόςάτ mó τόςέν ostēdimus demō
strate. **I**nterea uero quia nunq̄ praepositur casuali sine dubio aduer/
bium accipitur. uerbo enim semper adiungitur. **E**x inter praepositioe
deriuatur interea άση τοσουτω. **I**ntra quoque uidetur ab in deriuatū:
uelut ab ex extra: a sub subter: sicut ab in inter & intra: & significat
τόςέντός: quod est aduerbium apud grecos. **L**uca. in. v. **I**ntra castro
rum timuit tentoria ductor huic contrarium est τόςεκτός: idest extra
Quomodo autē inter & intra deriuatur ab in: sic etiam intus & intro
quae sine dubio aduerbia sunt etiam apud nos. **S**ed intus & intro ca/
sualibus nunquam apponuntur. **I**nter uero. & intra frequentissime
sicut extra casualibus praeponuntur. **F**oris autem uel foras minime: ab
intra deriuatur intrinsecus & internus: sicut ab extra extrinsecus & ex
ternus extraneus. uerbum etiam ab intra intro intras: infra: etiam ab
in esse natum puto: & significat τόςάτω: quod est apud grecos ad/
uerbium. **I**d quoque propter supradictas causas. inter praepositiones
recipit a latinis. **F**requentissime enī praepositur casualibus & grauat
Teren. i eunucho. **E**go te esse infra omnes infimos puto. **E**x hoc deri/
uatur inferus: ueluti a nuper nupetus: quod approbat **C**aper uel infer
ut ceter exte & infernus inferior infimus. **E**t sciendum q; oīa aduer/
bia locorū quae solēt casibus praeponi: ideo nostri inter praepositiones
quoq; enumerauerūt quia saepissime iueniūtur huiuscemodi aduerbia

locum prapositionum accepta: uel loco eorum prapositiones posita:
ut intra uiscera pro in uiscera: & absque latione pro extra lationem
& in adulterium dicitur pro contra adulterium: & sub terram pro in-
fra terram. **Iuxta** etiam quod significat $\tau\omicron\pi\lambda\eta\sigma\iota\omicron\nu\ \tau\omicron\epsilon\gamma\gamma\upsilon\varsigma$ quod a-
pud graecos sine dubio aduerbium est: quia loco prope siue propter:
quod est $\pi\alpha\rho\acute{\alpha}$ fungitur. Est autem prapositio $\pi\alpha\rho\acute{\alpha}$ graeca: & quia
casum sequitur: nostri inter prapositiones posuerunt. Quando uero
uero per se coniungitur: aduerbium id esse existimant: **Ut Salustius**
in catilinario. **Horum** enim uitam mortemque iuxta aestimo: **Pridie**
quoque more prapositionis accusatiuo adiungitur. **Cicero** in primo
inuectiuarum. **Pridie** kalendas ianuarias pridie nonas: pridie idus.
Liuius ab urbe condita decimo septimo. **Monosyllaba** prapositiones
quae casui ablatiui seruiunt duntaxat sunt haec: a ab abs ex e de pro pre cu
addunt etiam clam: quod apud graecos aduerbium est. **Dissyllaba**
autem coram palam sine absque tenus: quarum omnium interpreta-
tiones apud graecos aduerbia sunt: sed dixi sapissime: quod nostri hu-
iuscemodi dictiones quando prapponuntur casibus accusatiuis uel ab-
latiuis per transitionem personarum inter prapositiones accipiunt: &
grauantur omnibus syllabis. Quando uero uerbis coniunguntur: &
intransitiue sunt & generalem seruant accentuum rationem inter ad-
uerbia numerant: & tunc licet ea nominatiuo uel prapponi uel sup-
poni: ut legit **Cicero**: & ultra nihil facit: uel ultra **Cato** fecit quae **Cicero**
Sine tamen & absque & tenus non inueni: nisi cum ablatiuis: & sem-
per transitiue: **Ut Virgilius** in .xii. aeneidos: **Haud** quicquam nihil dulce
meorum: **Te** sine frater erit: **Suum** uero est aduerbium: ut dixi intransitiue
posse perferri: & similiter omnibus casibus adiungi: ut non bonus ille ho-
mo est: non boni hominis officium facit: non boni homini loquitur: sic & per
liquos casus: in quibus non aduerbii causa ulla transitio fieri ostenditur:
Ac si dicam. **Coram** Cicerone dixit **Catilina**: uel absque consule egit praetor:
transitionem sine dubio facio diuersarum personarum: id est ab alia ad aliam
transire personam: quod est suum prapositionis.

Haec igitur quoque ratio compulit artium scriptores lati-
nos huiusmodi dictiones quauis interpretationes ea-
rum aduerbia sunt apud graecos: tamen inter prapositio-
nes ponere apud nos quando casibus supradictis prapponun-
tur. Quae uero his possunt sine casibus uerbis adiungi: & inter aduer-
bia ponunt: quod **Celsorinus** quoque de accentibus approbat sic dicens.

Super prapositio ē apud **Virgilium** in primo **aneidos**. **M**ulta super primo rogans super hēctore multa. **Salustius** uero in historiis aduerbium hoc protulit. **V**bi multa nefanda casu super ausi atque passi sed sed mihi uidetur **Salustius** quoque loco prapositionis hoc praposte reprotulisse. **Sed Virgilius** in quinto **aneidos**. **Satis** una superque **Vidimus** excidia, aduerbium sine dubio in hoc loco accipitur. **Idem Censorius** hac eadem subiungit. **P**ost est prapositio apud **Virgilium** in quarto **georgicorum**. **P**ost montem oppositum. **Idem** in primo **aneidos**, aduerbium **P**ost mihi non simili poena commissa luetis. **A**n te prapositio est. **Virgilius** in primo **georgicorum**: **A**n te iouē nulli subi gebāt arua coloni: **A**n in tertio **aneidos** aduerbium. **A**n te & trinacria lentandus remis in unda. **S**upra prapositio. **Virgilius** in quinto **aneidos**: **O**lli ceruleus supra caput astitit imber, aduerbium. **Salustius** in iugurtino: **P**auca supra repetam. **C**ontra prapositio est apud **Virgilium** in octauo **aneidos**. **C**ontra neptunum & **V**nerem cōtra que mīneruam. **I**dem aduerbium in secundo **georgicorum**. **C**ontra non ulla est oleis cultura. **P**rope prapositio in septimo **aneidos**. **E**st ingens gelidum lucus prope cerritis annem. **A**duerbium. **T**erentius in andria. **P**rope adest cum alieno more uiuēdum est mihi **V**ltra prapositio apud **Salustium** in iugurtino. **M**aurique uānum genus ut a lia affrica contendebant antipodas ultra aethiopam cultu per sarum iustos & egregios agere. **A**duerbium lego assidue nihil ultra faciens: hac **C**elsorinus ut supra dixi de accentibus tractans. **N**ec mirum accētum uel ordinem differentiam facere prapositionibus & aduerbiis: quos easdem habeāt syllabas, cum hoc in aliis quoque partibus inueniatur: ut pone uerbum, & aduerbium siue prapositio accentu discernitur: **S**imiliter uerum coniunctio est & nomen: **S**ine prapositio est & uerbum. **E**rgo causalis & rationalis est coniunctio & nomen: in multis quoque aliis dictionibus hoc inuenies.

Nunc singularem uim prapositionum casus ablatini inquiramus: a & ab & abs & e & ex eandem fere uim significationis habent. **N**am & locales & temporales & ordinales similiter inueniuntur. **S**ed quando consonans sequitur a & e magis prapponuntur in appositione: ut a domo e iure. **A**b uero & ex sapissime in compositione non solum uocalibus: sed etiā consonantibus ut abigo abduco exuro excurro. **I**n appositione uocali

quidem sequente semper : ut ab illo : ex illo consonante raro .
Nam a quidem & e uocali sequente non praeposuntur . **A**b autem &
ex consonantibus sequentibus solent ut dixi praeponi : si nulla asperi-
tas uocis prohibeat : **V**t **Virgilius in secundo aeneidos** . **E**x quo me di-
uum pater atque hominum rex . **A**bs tam in compositione qua in ap-
positione consonantibus solet praeponi : sed ab omnibus in composi-
tione praeposuit litteris : absque c uel q uel t : ut abduco affatur . **N**a
b in f est couersa . **A**ufero b in u couertitur : tam euphoniae q differetiae
causa : ne si affero dicas ab ad & sero coponi uideatur : abluo abnigo
arripio in quo b in r couertitur : asporto in quo b in s comutatur : sicut
& aspello differetiae causa . ne si apporto & appello dicamus ab ad co-
posita existiment : ab m uel u loco consonantis incipientibus solet in copo-
sitione praeponi a : ut amedo amens aueho . **A**nte q in appositione abs
absquolibet . **A**nte c uero uel t in compositione : ut abscondo abscedo abstra-
ho abstrudo abstineo . **E**t in appositione & in compositione iuenitur ate
b d g l m n r : & ante u & i loco consonantiu positas : ut ebibo ebullio edo
educo egero elimo eludo eminco emico enarro eneruo enodo eripio
eueho euoco eicio . **R**eliquis uero sequentibus ex praeposuit : excubo
excludo efficio effundo effero : in quibus x in f comutatur euphoniae
causa : exhorreo exhibeo expello exequor expiro : quae rationabilius
absq ; s scribuntur : ut de litteris docuimus . **E**xquiro extendo uocalibus
quoque sequentibus tam in appositione quam in compositione ex ut
supra diximus praeposuit : ut exaro exegi : exigo exoletus : exulcero
exequatus exaudio . **E**t omnia quidem supradicta consimilem : ut di-
ctum est uim habent . **F**requentius autem a & abs & ab uerbis passi-
uis : uel ablatiuo iunguntur : ut amor a uiro uel ab alio accipio ab alio
uel abs quolibet uel aufero . **E** uero uel ex frequenter temporalia inue-
niuntur : **V**t **Virgilius in octauo aeneidos** . **E**x illo celebratus honor lac-
tique minores seruauere diem . **E**nim in compositione uel priuatiuum
ut eneruus enodis : uel intentiuum ut enectus enarro eludo : uel pro
extra accipitur : ut educo elumino egero . **E**x quoque modo p extra ac-
cipitur : ut excludo extermino extorris exlex expes excors : modo pri-
uatiuum : ut explico expedio extraho extirpo : modo intentiuum uel pfe-
ctiuum : ut expleo exoro efficio effundo extedo . **D**eriuatur aut ab eo q
est abs absq ; . **N**aq ; quando uim & significatione coniunctionis no ha-
bet syllaba est non pars orationis quomodo in ubiq ; undiq ; itaq ; de-
niq ; & similibus : ab ex quoque deriuatur extra . **D**e non solum τοῦ ἀπὲ

significat sed etiam $\tau\omicron\pi\rho\epsilon\pi\iota$ memoratiuum; ut de partibus orationis accipitur etiam pro kata locali in compositione: ut deduco descendo detraho deicio despicio derideo. Est etiam intentiuum: ut deprehendo dedo deprauo deprimo deminuo dehisco deterreo decurro delego. Est etiam primatiuum: ut desperatus demens desum deiero. Pro est quando localis inuenitur: tam in compositione quam in appositione: ut pro templo pro curia pro oculis. **Salustius in catilinario**: Quod nimirum pro curia signum loci dare: pro curia dixit: pro antecuriam: procurro prouenio. Et etiam temporalis: ut prouideo prospicio. **Terentius in heaut**. Tibi prospexi & stultitiae tuae: prouius: sed hoc quidem ab aduerbio procul compositum affirmant: unde & corripitur & omnia similiter pro correptam habentia: ut profatur proteruus. Alii uero ad imitationem graecorum apud quos pro praepositio corripitur. Nostros quoque quorundam in compositione hoc fecisse dicunt: loco etiam uel super accipitur: ut prominet proeminet: uel supereminet: & ante quod supra quoque ostendimus: ut procliuus procumbens prostratus prosubigens. Et ad: ut pro uiribus suis: hoc est ad uires suas. **Virg. in. v.** Summis incuruant uiribus arcus: pro se quisque uiri: hoc est ad suas uires. In quoque loco inuenitur: ut pro testimonio dixit hoc est in testimonio. Plerumque tamen separata $\tau\omicron\ \delta\ \upsilon\ \pi\rho\epsilon\pi$ significat pro Milone: pro Claudio: Necnon etiam interiectionis loco ponitur: & circumflectitur. **Ut Salustius in catilinario**. Pro deum atque hominum fidem. Prae per appositionem & per compositionem inuenitur. Significat autem modo ad: ut Terentius in eunucho. Hic ego illum contempsi praeter me pro ad comparationem mei. Idem in eadem. Hic uero est qui si occiperit ludum iocumque dices fuisse illum alterum: praeter ut huius rabies quae dabit: pro ad quae dabit: modo pro ab. **Terentius in eadem**: Ut sit misera praeter amore hunc exclusisti foras. Idem in andria. Praeter studio dum id efficias quod cupis. pro ab studio: loco super etiam fungitur: ut praesidio praefectus. Necnon pro ualde inuenitur ut praecelsus ualde celsus: praualidus ualde ualidus: Præco quoque a ualde & canendo est dictus: praegestio ualde gestio. **Oratius in primo carminum**. Ludere cum uitulis saliceto praegestiens. Pro ante quoque accipitur. ut praedico praecurro praefero praecipio praematurus. **Lucanus in quinto**. At praematuras fegetum ieiuna rapinas. **Iuuenalis in quarto**. Non praematuri cines. Videtur deriuatiuum ex hoc esse praeter: quomodo a sub subter: in inter: pro propter. Cum & aduerbium potest esse quando

το ποτε significat & prapositio : quando δὲν est copulatiua : ut cum
ducibus pugno: cum imperatore proficiscor: cum amico habito : & p
solam appositionem inuenitur: nec mirum cum loco eius in compo-
sitione semper componitur: ut concurio coniungo contraho conspiro
Et sciendum q̄ con & in tunc mutant n in m. quando b sequit uel m
uel p. tunc uero conuertunt eam in sequentes consonantes quando l
uel r sequitur: cōbibo comburo inbuo cōmunis imunis compello im-
pello colligo illido corripio irruo irritus quis raro l & r sequentibus
solent hoc scribentes seruare. **S**ed cū græcorum auctoritatem in om-
nibus pene sequi solemus: in hoc quoq; imitari debemus. ut δὲν α. βου
λεῖω συμπάχω συλλέγω συρρέω ἐμβάλλω ἐπιπίπτω ἐπιγυυαί
ἐλλείπω ἐμμένω uides in bis omnibus prapositiones συνέν muta-
re n in m b uel m uel p sequentibus : l uero uel r in eas conuertere n.
Cum prapositio quando pronomibus postponitur primæ uel se-
cundæ personæ. uel etiam se: quæ est tertiæ enclitici uice fungitur: ut
supra dictum est mecum tecum secum nobiscum uobiscum. Aliis ue-
ro postposita acuitur: ut quocū quacum quibuscum. **C**lam ut dixi-
mus apud græcos aduerbium est: apud nos autem ideo prapositio ac-
cipitur: quia & casualibus prapponitur: & graui accentu pronunciat
ut **T**erentius in andria **N**ec clam te est q̄ illi nunc utræq; res inutiles
potest etiam apud nos aduerbium ostendi cum uerbo inuenitur iun-
gi non seruiens casui: ut **V**irgilius i primo æneidos. **C**lam ferro incau-
tum superat securus amorum. **N**ec in compositione inuenitur: & ad-
iungitur non solum ablatiuo: sed etiam accusatiuo teste **D**onato. ha-
bet tamē etiam diminutionem quæ & in prapositione nunq̄ inuenit
in aduerbio est quādo inuenitur: ut bene belle longe lōgule: sic ergo a
clam clāculū deriuatur. **E**x hoc etiā clādestinus **E**t attende q̄ ea q̄ sūt
aduerbia apud græcos: certam aliquam possident significatiōē : cū
prapositiones soleāt eam uariare. **C**oram quoq; & palam apud græ-
cos aduerbia sunt: quæ propter supradictas causas nostri etiam inter
prapositiones assumpserūt. **S**ed mihi uidetur cū iter aduerbia quoq;
eadem pleriq; ponant: quippe q̄ sine casualibus uerbis possunt adiun-
gi: aduerbia ea dicere quæ prapositiva possunt esse etiam & casualiū.
Virg. in. i. ænei. **C**orā quē quaritis adsum. **I**dem in codē. **P**ostq̄ itro
gressi & coram data copia fandi. **S**al. in. iiii. histo. **S**i nihil aduentum
suū inter plebem & partes conuenisse: coram se daturū operam: & ha-
bet significatiōem contrariam clam: semperq; in appositione iuenit

sed coram magis ad personas: palam ad omnia accipitur. **Terentius** i
eunu: ho. **Si** falsum aut fictum cōtinuo palam est: **Sine** etiā & absq;
apud græcos aduerbia sunt: ut supra dictum est: quæ prædicta ratio
fecit apud latinos præpositiones putari habent conuilem signifi-
catione: quæ est negatiua: nec in cōpositione inueniuntur. **Sine** aut eti-
am uerbum est & imperatiuum: sed accentu differt quando præponi-
tur: quomodo pone: **Præposita** enim grauat utraq; syllaba: ut **sine** ti-
more: postposita penultimam acuit: ut **Virgilius in decimo**: **Se** sine
pace tua atq; inuito nomine teucrī. **Idem in primo georgicorū**. **Te** si-
ne nil altum mens inchoat. **Absq;** quibusdam composita a præpositio-
ne abs & q; coniunctione uidetur: sed nunq; q; coniunctio in cōpositi-
one suam uim amittit: ut atq; neq; quoq;. Ergo quando amittit signi-
ficationem syllabica magis adiecta uidetur. Est igitur ut mihi uidet
ab abs absq; quomodo ab unde undiq;: ibi ibiq;: ita itaq; quis quisq;:
in quibus coniunctionis significatio nulla remanet. Ostendimus ta-
mē in superio. ibus q; etiam græci soleant addere de: sine aliqua cōiū-
ctionis significatione: ut **ὁδε ἢ δε τὸ δε**. **Tenus** **τὸν ἄχρῖς** significat q;
sine dubio aduerbium est. Et quis pene semper postposita inueniatur
tamen quia sine casuali non potest poni quomodo alia: quæ quis sint
aduerbia: tamen hoc ipso: q; casualibus iunguntur: præpositiones ea
esse existimauerunt. hoc quoq; inter præpositiones enumerāt: qd nō
solum ablatiuo: sed etiam genitiuo casui. **Virgilius more græco** adiu-
git ut in tertio geor. **Et** currum **tenus** amento **palearia** pendent. **Re-**
stant quattuor præpositiones: quæ pro uaria significatione modo ac-
cusatiuo modo ablatiuo præponuntur: in sub super & subter. In quā-
do eic uel kata si significat. i. si ad locum: uel contra demonstrat accu-
satiuo iungitur: ut in urbem uado: uel in adulterium duco. Inuenitur
tamen etiam pro ad: cum huic casui præponitur: idest accusatiuo: ut
Virg. in primo ænei. **Impulit** in **latus** pro ad **latus**. **Lucanus in tertio**
In **puppim** rediere **rates**: pro ad **puppim**: quādo uero **p** **εὑ** græca præ-
positione accipitur apud nos ablatiuo seruit: ut in **italia**: in **urbē** in tē-
pore. in cōpositione quoq; diuersas habet significationes q̄ in apposi-
tione. modo enim priuatiua ē: ut indoctus iniustus inutilis iniquus
impius infirmo improbo. modo intentiua: ut **imprimo** **incuso** **irrum-**
po **ipingo** **iniitio** **immitto** **icumbo** **incurro** **irrideo**. **Sub** quoq; quando
ad locum habet significationem: uel pro ante: uel pro p ponitur accu-
satiuo iungitur: ut **Vir. in secūdo æne**. **Posteq;** sub ipsos nitunt gra-

dibus. Idem in primo georgicorum: At si non fuerit tellus fecunda
 sub ipsum Arcturum. Idem in tertio georgicorum: Sub lucem expor
 tant calathis: pro ante lucem. uel per lucem. Idē poeta in primo aene.
 idos. Vrit atrox iuno & sub noctem cura recusat: pro per noctē: quan
 do autem in loco significat ablatiuo praepositur: ut Vir. i octauo. Ar
 ma sub aduersa posuit radiantia quercu. Idem in sexto. Ibāt obscuro
 sola sub nocte per umbrā. Idē in eodē. Quale per obscuram noctem
 sub luce maligna Est iter i syluis. Omnes enim praepositiones locales
 etiā in temporibus & rebus similem habent constructionē. Quomo/
do. n. dico ad templum: sic dico ad tempus: sub diē sub iustitiam sub
 hominē & sub templo sub diē sub iustitia sub homine sub muliere. In
 cōpositione uero modo localem uim retinet: ut subeo suppono subi/
 icio sūmitto subduco subtraho. Modo diminutiua: ut subrideo
 subtristis suffundo: mutat b in sequentē cōsonantē: quādo a c uel f uel
 g uel m uel p incipiunt ea quibus adiungit: ut succūbo succurro suffi
 cio suffero suggero summitto suppono. Super & subter contrarias ha
bent significationes: & utraq; tam accusatiuo q̄ ablatiuo coniungitur
 quibusdam tamē uidentur ablatiuo figurate adiungi: quomodo post
 & ante & circū. Virgi. in sexto aenei. Ille admirans uenerabile donum
Fatalis uirgæ longo post tempore uisum. Idē in primo geor. Omnia
quæ multo ante memor prouisa reponas. Idē in quarto aenei. Anna ui
des toto properari litrore circū. Sic in sexto aenei. Sedibus optatis ge
mina super arbore sidunt: idest in gemina arbore sidunt super. Et i bu
colicis. Frōde super uiridi sunt nobis mitia poma. Et in octauo: Ferre
iuuat subter densa testudine casus. q̄ si accipiamus figurate i huiusce
 modi locis prolatis loco aduerbiorum necesse ē eas accipere: quomo/
do & post & ante: & circum quādo cum ablatiuo inueniuntur: Super
tamē quādo loco de ponitur. sine dubio ablatiuo iungitur. ut Multa
super priamo rogicans super hectore multa. Inuenitur tamen etiā cū
 uerbo adiuncta uel nominatiuo participii: in quo sine dubio aduerbiū
 esse ostendit: ut Virg. in prio aenei. His accēsa super iactatos æquore
toto. Et in xi. aenei. Ecce super mæsti magna diomedis ab urbe Lega/
tis responsa ferunt. In compositione quoq; iuenitur: ut superfedeo sup
uacuis superuolo supereminet superficies: & super tamē & supra a
 supera illud p apocopā hoc p syncopā facta sunt. Sic enim antiqui fre/
quēter ptulerūt & maxie Cicero in pœmatibus suis. ut in arato. Tor
uus draco serpit subter supera q; retorquens sese. Idē in eodem. Huic

supera duplices humeros adfixa uidetur **S**tella micans tali specie: ta-
liq; nitore. **A** super deriuatiua fiunt: superbus superus supremus. **C**ū
apud gracos omnes prapositiones quæ sunt decem & octo: ut supra
diximus & cōponi possunt & apponi. apud latinos quadā sunt quæ
& cōponuntur & apponuntur: ut ad ob per a ab abs de e ex ante cir-
cum contra intra post trans cis prater pro præ. **S**unt quæ nunq̄ com-
ponuntur: ut apud citra circa erga extra infra iuxta pone prope secū/
dum ultra supra: quorum pleraq; aduerbiorum uim habent: ut osten-
dimus. **S**unt quæ nunq̄ apponuntur ut di dis re se an con. **H**æc enī
sex in compositione semper inueniuntur. quæ quīs cum per se poni
non possunt separate in contextu orationis. **I**deoq; partes orationis
dici uera ratione non possunt: tamen quia uim & significationē præ/
positionum habent: & in ipsa compositione semper prapositioniua sunt
Ideo prapositionibus connumerauerunt. **E**t di quidem & dis eādē
significationem habent: quomodo ab & abs. **S**unt autem separatiua:
ut diuido diduco distraho discuro: quod apud gracos dia praposi-
tio facit. **E**t sciendum q̄ tunc dis prapponitur cum sequitur c uel f uel
p uel s uel t uel i loco consonantis: ut discum discutio differro diffido
diffundo: in quibus s in f conuertitur euphonia causa displiceo dispu-
to disperdo distitio distraho disturbo distorqueo disiectus disiungo.
Aliis uero quibuscūq; consonantibus sequentibus di prapponitur: di/
mitto diruo diduco digero diluo: & ubiq; producitur di: excepto diri-
mo & disertus. **L**ucanus in quarto: **Dirimit tentoria gurgēs. Idem in**
eodem. Qui medius castris tutam dirimebat hylerdam. Idem in quī-
ro. Et non amissa diremit suffragia plebis. Virgilius in quinto. Cede
deo dixitq; & prælia uoce diremit. Iuuenalis in tertio. Didicit nam
diues auarus tantus admirari: tantus laudare disertos. Re uidetur a re-
tro per apocopam factū: sicut & ipse sensus manifestat. **R**espicio a re-
tro & spicio: reuertor retro uertor: recurro retro curro: uel ex hoc natū
esse aduerbium: quomodo ab ex extra. **S**e quoq; p dia græca præpo-
sitione separatiua est: ut secubo separo seduco. **E**st etiam abnegatiua:
ut securus sine cura. **P**raterea seorsum fit aduerbiū a se: ut a de deorsū
a sup sursum quibusdā se a semis: q̄ separationē facit: quibusdā a secus
uidet̄ pfectū. **A**liis autē magis ea uident̄ a se præpositione esse deri-
uata. **A**m etiā $\pi\epsilon\pi\iota$ græcā præpositionē significat: ἀπλετο ἀπυτο am-
bio: in quo etiā additio b cōsonantis fuit ppter m. **C**ō pariter loco cū
prapositionis cum de ea differēbamur accipi supra docuimus.

DVERBIVM EST PARS ORATIONIS

Andeclinabilis: cuius significatio uerbis adicit. Hoc enim perficit aduerbium uerbis additum: q; adiectiua nomina appellatiuis nominibus adiuncta: ut prudens homo prudenter agit: foelix uir foeliciter uiuit. Sunt igitur quaedam aduerbia quae omnibus conuenienter sociantur temporibus: ut sapienter dico sapienter dicebam sapienter dixi sapienter dixeram sapienter dicam. Recte facio: recte faciebam recte feci recte feceram: recte faciam. Sunt alia quae cum separatim tempora significant: necessario separatim eis coniunguntur: ut hodie facio heri feci cras faciam. Nunc intelligo ante intellexi postea intelligam: quanuis usus etiam in eis quoque uariatur. Sunt etiam quae cum omnibus apte sociantur modis: ut diligenter curas: diligenter curas: utinam diligenter curares: cum diligenter cures: diligenter curare uelis. Sunt quae non omnibus modis possunt coniungi: ut ne cum est dehortatiuum indicatiuum non adiungitur: sed imperatiuum: ut Virgilius in sexto Tu ne cede malis: sed contra audentior ito: uel optatiuum: ut Terentius in phormione. Quod utinam ne phormioni id suadere in mentem incidisset. Aut subiunctiuo: ut idem in adelphis. Ne dicam dolo. Aut infinito: ut Cicero in inuectiuis. Ne dici quidem opus est: quanta diminutione ciuium. Utinam optatiuum coniungitur. Lucanus in secundo. O utinam caeliq; deis: herbeq; liceret. Ni subiunctiuo copulatur: ut Terentius in andria. Ni metuam patrem. Idem in phormione. Ni mihi esset spes ostentata. Virgilius in tertio. Ni teneant cursus. Idem in primo aeneidos. Ni faciant maria ac terras caelumq; profundum. Sed & ni & ne quando pro neq; accipitur inter coniunctiones plerique posuerunt causales: quanuis significatio abnegatiua aduerbiis ea magis applicat: q; autem etiam ne pro neq; ponitur: usus approbat. Cicero in inuectiuarum. iiii. Ne dici quidem opus est quanta diminutione ciuium. Ni quoque pro ne accipitur: sicut supradictus Virgilius usus ostendit. Virgilius in primo. Ni teneant cursus: pene teneant. Quod etiam Donatus in commento aeneidos affirmat dicens. Ni pro ne sic ueteres. Non uero imperatiuum proprie adiungi non potest: nisi in compositione: ut noli. Aptissime autem indicatiuum sociatur uel subiunctiuo uel optatiuum. Indicatiuum Virgilius in secundo

ab ipso
ad uerbum q sociat
non ab
Oly mof
Quod p r m
ne ab
No.

Utinam
Ni.

No.

Non.

Non tibi tendaridis facies inuisa lacena' **C**ulpatufue paris: uerum in
 clementia d'uum **H**as euerit opes. **S**ubiunctiuo: ut **Virgilius in sex**
 to: **N**on mihi si lingua: centum sint oraq; centum **F**erea uox omnes
 feclerum comprahendere formas. **O**mnia poenarum percurrere no/
 mina possim. **O**pratiuo: ut **Virgilius in secundo georgicorum**. **N**on
 illa quisq; me nocte per altum **I**re neq; a terra moneat conuellerē funē
Nunquid quoq; indicatiuo soli adiungitur: ad quod pertinet interro
 gatio. **T**erentius in phormione. **N**unquid meministi. Idem nunquid
 lubdolet: patris. **E**t uerbum quidem sine aduerbio perfectam potest
 habere significationem. **A**duerbium uero sine uerbo uel participio: q;
 uim uerbi possidet: non tamen plenam sententiam habet quā enim
 ab aliqua persona per se pferantur aduerbia necesse est ea uel ab ante/
 dicta: ab alia persona referri uerba: ut si quis me iterrogauerit: bona ē
 superbia & respondeo non: uel per eclipsim dici: ut si recitante aliquo
 dixerō bene diferte eloquenter: ubiq; enim subauditur dicis. **S**imiliter
 si dicam **N**on malus homo q; pro uiribus suis subuenit cliētibus: sub
 audio est. **I**n multis quoq; aliis per: hanc figuram inueniunt sine uer
 bis uel participiis aduerbia: ut **Virgilius in .i.** **G**enus unde latinū sub/
 auditur ē. **E**t sciendum q; ut supra dictum est participiis quādoq; ap
 tissime adiunguntur aduerbia **Q**uid enim est participium nisi uerbū
 causale. **U**nde bene lego bene regens: sapiēter loquor sapiēter loquēs
 q; si aliud uerbum subiūgas uerbo idem significat. **S**ed hoc interest q;
 participium nō eget coniunctione: uerbum uero eget: ut bene legens:
 disco: bene lego & disco: sapiēter loquens doceo: sapiēter loquor &
 doceo; accidit autem aduerbio species significationis figura: **S**pecies pri
 mitiua & deriuatiua. **P**rimitiua quidem quā a se nascitur ut non ita
 ceu clam sape. **D**eriuatiua uero quā ab aliis nascitur: ut a clam clam/
 culum: a sap e sapius sapissime: docte a docto: cursim a cursu: ducti
 ē a ductu. **D**eriuatiua igitur aduerbia uel ab aliis aduerbiis
 deriuantur. ut a prope propius: & ultra ulterius: citra ceterius: uel a
 nominibus: ut **T**ullius tulliane latinus latine scelix sceliciter. uel a uer
 bo siue participio: uel participiali nomine: ut sentio sensus sensim: sto
 stas statim: singultio singultus singultim. **H**oratus in primo sermo
 num. **U**t ueni coram singultim pauca locutus: tractus tractim. **V**ir/
 gilius in quarto georgicorū. **T**ractimq; susurant. **U**el a nomine & uer
 bo: ut a pede & tento: pededentim: uel a pnomine: ut hic illic: ab hic
 & ille uel a praepositione ut ex extra in intra con contra sub subter.

Nunquid.

Vm sine aduio plenay pr hōre p'rio
q' aduio p'rio ut p'rio non.

Nota

Ad mo. aridē 7. 3.

primā.
deriuatiua.

Ad mo. dicit ab aliis p'rio ut p'rio.

Est quando & nominum terminatio diuersorum casuum cōstructi-
onem aduerbialē suspiciēs loco aduerbioꝝ accipitur: Vt Virgi. in. vi.
Nimium uobis romana ppago Visa potens superi: nimium dixit p
nimis. Similiter in. i. aene. Multū ille & terris iactatus & alto. Idē in
octauo. Iam primū faxis suspensam hāc aspice rupem. Idem in. i. ge /
orgi. Sublime uolans. Similiter idem in. i. aenei. Vna eurus notusq;
ruūt. Pronomina quoq; pro aduerbiis ponuntur: Vt Vir. in octauo.
Hoc tunc ignipotens caelo descendit ab alto: hoc pro huc: idē in pri /
mo aeneid. Nanq; uidebat uti bellantes pergama circum Hac fuge /
rent grai premeret troiana iuuentus Hac friges. Neq; enim ea indu
bstanter aduerbia esse accipimus: sed nomina uel pronomina esse di /
cimus: loco aduerbioꝝ posita per diuersos casus Per nominatiuum:
ut in. xi. Virgi. Fors & uota facit cumulatq; altaria donis. Et in ter /
tio georgicoꝝ: Sole recens orto: per genitiuum: Vt Romae Cicero p
ligario. ne sint ne ue cum fratribus. Salustius in primo historiarū. Ac
cede inde milicia: & domi gestas composui. idem in hist. Atque serui
lius agrotum tarenti collegam prior transgressus. Per datiuū: ut uel /
peri ruri forti. Terentius in andria. Quem ne ego uidi ad uos. afferri
uesperi. Virgilius in quarto georgicorum. Sunt quibus ad portas ce
cidit custodia forti. Terentius in phormione. Cui opera uita erat ruri
fere se continebat. Per accusatiuum ut Romam athenas. Terentius
in andria. Quid tu athenas insolens. Per ablatiuum. Virgilius in bu
colicis. Forte sub arguta confederat illice daphnis. Idem in eodē. Al
terius dicetis: amant alterna camenae. Cum autem loco aduerbiorum
accipiuntur manent indeclinabilia: licet iungantur nominū uel par /
ticipiorum diuersis casibus: ut sublime uolans: sublime uolantis: sub
lime uolanti. Sic igitur discernens nomina uim aduerbioꝝ recipiētia
uel non. Et primitiua quidem uniformi a sūt: uec regulam aliquā ad si
militudinē: uel collationem alioꝝ possūt accipere: ut cras cur heus sic
nempe. Deriuatiua uero quæ sub aliqua certa. proferūtur forma inter
se se adhibita collatione: rationē plerunq; regulæ possunt accipere p
similitudine terminationum. Plerunq; autem diximus propter accep
ta anomala: ut bene male duriter. Ergo per singulas terminatiōes ne /
cessarium est eorum formas inspicere. A igitur terminantia uel pri /
mitiua sunt: ut ita: quod solum a correptam habuit quibus quidam pu
ta quoque aduerbium esse accipiant Ideoque Persium id cortipuisse:
ut hoc puta non iustum est illud male rectius illud: uel composita: ut

Non p. m. g. d. g. i. s.

P. noia p. ad. d. o. y. o. p. o. m.

Ad uia da.

Nota bene

praeterea interea postea antea: quae omnia producunt a terminakē. Vel
ablatiui sunt nominum qui pro aduerbiis accipiuntur: ut una qua ne
qua roma: **Vt Virgilius in primo aeneidos. Vna eurus notusq; ruunt**
creberq; procellis. Idem in eodem. Qua data porta ruunt: & terras
turbine perflant. Idē in eodē. Ne quis scire dolos mediū sive occurrere
possit. Et sciendum quod propria nomina ciuitatū si primae uel secū-
dā sint declinationis in genitiuo quidem casu pro aduerbio in loco
accipiuntur: Vt Romae sum uel Tarenti. Accusatiuo uero ad locum
cuiuscūque sint declinationis: Vt Romam eo uel Tarētum: uel Car-
thaginem: uel Athenas uel delphos. Ablatiuo de loco uel per locum
ut Roma exeo: Tarento transeo. Sin tertiae sint ablatiuo: tam in loco
quam de loco quam per locum: Vt Carthagine sum Carthagine ue-
nio: Carthagine transeo. Idem in pluralibus semper inueniuntur: ut
athenis sum: athenis uenio: athenis trāseo. Inueniuntur tamē & cū
praepositionibus nomina ciuitatum saepe prolata & maxime apud hi-
stóricos: Liuius in octauo ab urbe condita. & ab Lauinio uenerant
antiqua auxilia. Salustius in catilinatio. Nam tum Brutus ab roma
aberat. Idem in iugurtino. Ad cirtham oppidum iter constituunt. Li-
uius in octauo. Et fauus supplementum ab roma abduxit. Salustius
in primo historiarum. Ad olympum atq; pharselidam: in eodem ad
tortium. In eodem apud Coricum. Et apud Ictē oppidum & repul-
sus a Ictē oppido: & apud hylerdam cum multa opera circumdata.
Idē apud praeneste locatus: idem apud numantiā. Inueniuntur tamē
quaedā et appellatiua supradictā regulā seruātia: ut militia: militiā mi-
litiā: domi domū domo: humi humū humo. In e correpta uel primiti-
ua sunt: ut pone penē: ex quo etiā aliud deriuauit Plautus in muste-
laria. ita mea consilia peruertit penissime. Ne prope nempe quippe
saepē inde: & ex eo composita: deinde subinde perinde exinde p̄inde:
quae omnia a tēpenultimā habēt accētū acuto: uel quia p̄ adiectionē
habēt de ut quibusdā uidet unde frequēter inuenimus & exin & dein
Virgi. in. iiii. Exin gorgoneis alecto infecta uenenis: uel magis: quia
praepositiones separatae grauantur: ut coniunctae esse ostēduntur acū-
tum in his assumpserunt accentū: quomodo & coniunctio si & ne ad
uerbiū cū praepōnuntur quādo ut si quādo nequādo: nā aliquādo dif-
ferētiae eā ad aliquāto q̄ cōsimilē sonū habere uidētur: acuit antepe-
nultimā: uel deriuatiua sūt: ut pago peregre punio impune abūdo ab-
unde rito s̄de irrito rite. Noīa quoq; p̄ aduerbiis i e correptā desinetia

In e correpta.

inuenimus. **Vt Salustius in iugurtino.** **C**etera aut facile comperta
narrauerim: **Virgilius in quarto.** **F**orte fuit iuxta tumulus quo cor-
nua summo **Virgulta.** **I**dē in quinto. **S**ed sublime uolans mihi se im-
miscuit atre: quāuis facile & sublime accusatiui sunt: forte autem abla-
tiui. **S**ic etiam sponte sua & mane primo nomina esse ostenduntur cō-
iunctione aliarum casualium: ut domi sua. **S**unt etiam composita in
e correptam desinentia aduerbia: ut supradicta exinde perindē proin-
de: & punio impune. **Virgilius in secundo georgi.** **E**t saepe alterius ra-
mos impune uidemus **M**ittere in alterius: utpote quoq; compositū
est ab aduerbio & nomine. **P**ote enim ab eo quod est potis nascitur
hic & hac potis: & hoc pote: unde **Persius.** **Q**ui pote uis dicam nu-
garis cum tibi calue. i. quomodo possibile est. **A**b eo autē quod ē hic
& hac potis & hoc pote fit comperatiuū hic & hac potior & hoc po-
tius: & suplatiuū potissimum. **E**x quibus etiā aduerbia potius & po-
tissime. **I**n e productam primitiua non inueni nisi ne: sed deriuatiua
a nominibus secundae declinationis: quorum datiuus in o desinens
in e longam conuertitur: & facit aduerbium: huic claro clare optimo
optime: pulchro pulchre affabro affabre. **Cicero in. vi. uerriua.** **D**cū
nullum qui ei paulo affebre factus: huic sano sane: sero fere. **E**xcipitur
bene & male: a bono & malo in e breuem desinentia. **M**ulta autē ex
supra dictis nominibus ipsa terminatione datiuus pro aduerbiis accipi-
untur: ut falso consulto postremo sedulo auspicato augurato manife-
sto priuato praecario merito. **Terentius in eunu.** **S**eu ui se clam seu praeca-
rio. **I**dē in andria. **H**aud auspicato huc me attuli. **I**dē in phormi.
Merito te amo. **I**dē in eodem. **P**ostremo si nullo alio pacto uel se-
nore. **Liuius in. xiiii.** **P**riuato nos tenuissemus: dicitur tamen & pri-
uatim. **Salustius in catilinario:** **E**t priuatim & publice rapere: & saepe
corripiuntur o terminalem: quando in aduerbia trāseunt: ut cito sero
modo. **Auuenalis in. iiii.** **E**t cito rapturus de nobilitate comesa **Q**uod
superest. **Virg. in. iiii. aene.** **T**u mō polce deos ueniā: sacrisq; litatis. **Sta-
ci. in. i. the.** **S**ero memor thalami mcesta solatia mortis **P**hœbe para-
Idē in. ii. **Q**uærit quæ fide tā sero reposcit: necessario dicit & necesse:
sed necesse eget uerbo substatiuo. **Ter. in eunu.** **Q**uod des paululū ē
& necesse ē multū accipe. inuenit tamē & necessariū. **S**unt tamē qdā
ex eadē declinatione neutra quæ p aduerbiis accipiuntur: ut multū mi-
nimū: res; & uero: primū & primo. **Terentius in andria.** **P**rimo hæc
pudice uitā parce ac duriter agebat: quod autem etiam prime dicitur

in e
duo.

ostendit idem **Terentius** qui compositum ab eo in andria. protulit. **N**āid arbitror apprime in uita esse utile: ut ne quid nimis. **N**imum quoque pro minis frequenter inuenimus: & parum pro paruū. **L**ucanus in quinto. Et quam nimiumq; parumq; **D**istulimus. **E**xcipiunt a duro dure: & duriter: large & largiter: ab humano humane etiam humaniter: inhumano inhumane inhumaniter: a firmo firme & firmiter. **T**erentius in andria. **P**rimo hac pudice uitam parce ac duriter agebat. **C**icero in tertio uerri. **R**espondit illa ut meretrix non inhumaniter. **I**dem in xiiii. philippicarum. **P**utare aliquid moderate aut humane factarū. **I**dem de repu. in sexto. **F**irmiter enim maiores nostri stabilita matrimonia esse uoluerunt. **I**dem ad pansam in primo. **D**e anthioco fecisti humaniter. **I**nueniuntur & alia quibus tamen non est utendū. **P**omponius in autorato: **L**udit nimium insaniter pro insane seueriter quoque pro seuerē **T**intinūs in proelia. **S**eueriter hodie sermonem amica meum contulit. **I**dem blanditer benigniter. **P**lautus amicititer auariter munditer seueriter moestiter acquiter asperiter. **N**onius festiniter. **L**ucilius āpliter ignauiter. **V**arro prohibiter mutuiter **E**nnius proteruiter ignauiter inimiciter iracunditer superbiter temeriter praclariter toruiter puriter reuere cunditer miseriter prosperiter. **D**icitur enim abunde ab abundo & abundanter abundans.

¶ q; quedā aduerbia nō seruāt plene significationē.

Sciendum tamen q; quaedam aduerbia non plene seruant significationem: quae in omnibus est: e quibus deriuantur ut ferus fere: sanus sane: sensus sensum. **I**deo autē diximus non plene: quia potest esse aliqua ratio: ut fere dicuntur quae omni corpore feruntur. quippe cum quattuor pedibus utantur: fere ergo pro iuxta quod celeribus omnia iuxta sunt. **S**anus pro ualidus accipitur: ergo & sane pro ualide. **H**oc quoque norandum quod a ualido ualde pro ualide p syncopam profertur: sensim pro paulatim quia ea maxime faciunt sensum quae morantur. **A**rito uero uerbo uel ritu rite pro recte: quia nihil traditur ritibus: nisi quod rectum esse creditur. **A** quinta quoque declinationis nominibus composita e producunt: ut pridie hodie postridie: meridie quoque pro aduerbio accipitur cum sit nomen. **I**n i quoque desinentia inueniuntur aduerbia: sed pauca primitiua: ut heri ubi ibi: dicitur tamē & here. **I**uuenalis in .i. **R**es hodie minor ē here q̄ fuit: atq; eadem cras **D**eteret exiguis aliqd

adua m7.

Horatius in secundo sermonum. Nam mihi cum uiuam quærenti dictus here illic de medio portare die. Alia uero nomina sunt loco ad uerbii posita per genitiuum pleraque: ut domi taurominii lampfaci tyræphesi belli. Liuius in secundo ab urbe condita. Duo nefanda facinora decem uiri belli domique adiicit. inueniuntur etiam per datiuum: ut uesperis & forti. Terentius in andria. Quem ne ego uidi ad duos offerri uesperis. Virgilius in quarto georgico. Sunt quibus ad portas cecidit custodia forti. Nec non etiam per ablatiuum: ut qui pro quomodo uel unde. Vt Terentius in andria. Nam qui tibi istæ incidit suspicio: qui quia te noueram. Idem in eadem. Audiui & credo multa concurrunt simul: qui coniecturam hanc hunc facio. Est enim ablatiuus a quo uel a qui. In o primitiua quidem: ut quâdo temporale & ex eo composita: siquando nequando aliquando: quæ antepenultimam habent acutam: ne duæ partes ut supra dictum est esse putentur diuisa: uel differentia causa: deriuatiua uero a cis citro: unde dicitur ultro citroque. Cicero pro roscio. Postea homines cursare ultro citroque non destiterunt. Ab in quoque intra & intro & intus & inter. Sunt etiam composita præsto profecto: Alia uero nomina sunt uel pronomina aduerbialiter prolata: ut falso merito sedulo cito sero uero utro utroque. Liuius in octauo ab urbe condita. Vtroque exercitus missi. Similiter quo aliquo eo illo. Sed quando pro aduerbiis accipiuntur interdum inueniuntur corripientia o: sicut ostendimus. In u pauca inueniuntur denominatiua ut diu: & ex eo compositum: ut interdiu: & a nocte noctu. Nam astu est nomen indeclinabile: quomodo cornu: Terentius in eunu. Hem quid amat an scit ille quid meretrix fiet: in astu uenit: quod nisi esset nomen præpositio separata ei non præponeretur. In æ diphthongum nomina genitiui casus loco aduerbii posita: Vt Romæ Cosæ Capuæ. Salustius in iugurthino. Hæc ubi Romæ cõperta sunt. Idem in .i. histo. Res populi romani Mario lepidoque catuloque cõsulibus. ac deinde domi & militiae gestas. in æ au eu ei oh ah terminatia interiectiones sũt quas græci aduerbiis cõnumerat. Horatius in carmi. Heu hohe bacche precor. Idem in .ii. car. Heu hohe recēti mens trepidat metu. Ter. in eunu. Hau obsecro ne cõserēdus hic quidem cum illo est. Idem in eodem: Hoi. idem in eodem: Oh illud uide os: ut sibi distorsit carnifex. Idem in andria Dictura ne es quæ rogo au ei. Vt Virgilius in secundo æneidos. Hei mihi qualis erat quantum mutatus ab illo Hectore. Idem in eodē. Heu fuge nate dea teque

qui p quo.

In o.

In u.

his aut eripe flammis: in e primitiua inueniuntur: sic donec: quod etiã
donicum antiqui dicebãt. **Plautus in captiuis.** Auscultatum scies ego
me amitti donicum ille huc redierit. Et deriuatiua pronominum illic
istic huc illuc istuc: hinc illinc istinc: hac illac istac. & omnia uel natu
ra uel positione producant extremam syllabam: excepto donec: & in
fine circumflectuntur si uocalem longam habuerint natura. **Compo
sita** quoque inueniuntur: ut adhuc abhinc dehinc. **In l pauca** inueni
untur: ut semel pol edepol: uel etiam coniunctio pro ualde frequenter
inuenitur. **Cicero pro murena:** Vel maximum bellum populo Roma
no cum rege Anthioco gessisse. **In am primitiua** clã corã: deriuatiua
uel composita nequicquã nequaquã neutriq;. **Præterea** quam quãdo
est similitudinis uel comparisonis siue electionis aduerbium accipi
tur. **Virgilius in undecimo.** Quam facile accipitur saxo sacer ales ab
alto. **Salustius.** Mare ponticum dulcius est quam cætera maria quã /
uis interpretatio eius idest ἡπερ apud græcos coniunctio sit electiua.
Bifariam etiam & trifariam omnifariam composita sunt a fando: &
præpositis dictionibus. **In em primitiua:** item tãdem. **Composita:** ut
itidem ibidẽ indidem idẽtidem. **Cicero pro Roscio.** Indidem ne a me
ria. **In im & denominatiua** inueniuntur: & uerbalia siue participialia:
ut a parte partim: a uiro uiricim: a uice uicissim: ab hostio hostiatim:
a statu statim: a raptu raptim: a saltu saltim & saltatim: a curso cur /
sim: a stricto etiam strictim: a furto furtim: a sensu sensim: a singulis
singulatim: ab affatu affatim. uel magis a genitiuo: idest abunde: &
corripitur: a priuato priuatim: a paulo paulatim: a singulto singul /
tim. **Horatius in primo sermorum.** Ut ueni coram singultim pau /
ca locutus: præsertim cõfestim: a tractu tractim: a capto carptim: & a
ductu ductim. **Plautus in gurgulione.** Sine ductim: si hac abiit hac p
sequar. **In um primitiua** pauca sunt iterum sursum rursus & rursus
prorsus & prorsus. **Deriuatiua** uel composita dextrorsum & sini /
strorsum. **Horatius in secundo sermorum.** Ille sinistrorsum hic dex
trorsum abiit unus utriq; error. **Sed antiqui** etiã dextrorsum dixe
runt. **Plautus in rudente.** Sed dextrorsum autem uersa est in ma
lam crucem: sursum deorsum horsum uersum: orientem uersum oc
cidentem uersum. **Terentius in adelphis.** Similiter utroque uorsum
Plautus in captiuis. Utroque uorsum rectum est ingenium meum.
Hæc enim quoque composita esse uidentur: cum sub uno accentu
proferantur. **Melius tamen** dicimus q̄ inclinant si supra posita noia

De donico

In l.

In am

In em.

In im.

In um

Similiter actutum deriuatum est ab actu: id est celeritate. **Virgilius** i octauo. **Tum** cetera reddet. **Actutum** pius aeneas: atq; integer cui **Alcanius**. Nomina quoq; loco aduerbiorum in eadem terminatione inueniuntur ut primum multum minimum: parum pro paruum. **Lu canus** in secundo. **Et q̄ nimiumq; parum** **Distulimus**: pro & nultum & parum. **Cicero** in quarto de republica. **Non enim facile uolenti po/ pulo resistitur: si aut nihil imptias iuris: aut parum: pro paruum.** In n pauca inueniuntur: ut en non forsan forsitan. **In r** primitiua cur & p quando pro ualde accipitur. **Deriuatiua** a nominibus uel participiis reetiæ declinationis ueniunt in ter exeuntia: sed si in es desinat nomi natiuus: is genitiui in r conuertitur: ut sapiens sapientis sapienter: pru dens prudentis prudenter: indulgens indulgentis indulgenter: dili gens diligentis diligenter. **Alia** uero datiuo ter addunt penultima cor/ repta: ut fortis forti fortiter: utilis utili utiliter: foelix foelici foeliciter: audax audaci audaciter sed per syncopam in usu est frequentiore au/ dacter. **Terentius** in phormione. **Minus** multo audaciter qua nunc laedit laederet. **Salustius** tamen historiarum secundo audaciter protu lit secundum analogiam. **Et Cicero** pro sexto roscio. **Multa** scelerate: multa audaciter multa improbe fecisti. **Excipitur** facilis: quod pro fa/ cilitate facile aduerbii loco habuerit in usu. **Virgilius** in decimo. **Qua/** facile accipiter saxo sacer ales ab alto. **Difficilis** autem difficulter facit pro difficiliter. **Et ab omni omnino.** Præterea a tribus & quattuor nas cuntur aduerbia: ter & quater obiter enim compositum est ab ob & in ter. **Similiter** paulisper tantisper parumper composita sunt. **Vetustissi/** mi tamen quadam contra supradictam regulam protulerunt. **Sed si/** quidem sint nomina neutra pro aduerbiis. ut sublime uolans assumã tur aliter uero reiciatur: ut **Poponius** de philolophia. **Cum** istæ me/ more meminit: pro memoriter. **Aliter** quoq; ab eo quod e hic alis hu/ ius alis huic alii pro alius alii secundum supradictam analogiam pferunt **In** as denominatiua inuenio a extrema circūflexa alias. **In es** produ/ ctam sodes hercules. **Pleraq;** tamē a numeris nascuntur: id est a quicq; usq; ad mille: ut semel bis ter quater quinquies sexies decies uicies ce ties quingenties milies. **In is** correptam nimis: quod etiam nimium dicimus: satis quod etiam loco nominis positiui accipitur. **Iraq;** etiã comparationem recipit fatius. **Terentius** i eunucho. **Accede** ad ignē hunc iam calefces plus satis. **Lucanus** in primo **Tu** satis ad uires ro/ mana in carmina dandas. **Iuuenalis** in quarto. **Hoc** fatius quam si &

In
In

In
eo

In

dicas sub iudice uidi: quod non uidisti: satius pro melius. **In** us correptam peuitus rursus & rurtum: prorsus & prorium: secus caelitus acce-
lo stirpitus a stirpe: funditus a fundo. **Virgilius** i tertio aeneidos. **Rur-**
sus & alterius: In eodem: **Rurtum** ex diuerso caeli caecisq; latebris.
Radicitus a radicibus. **Virgilius** in secundo aenei. **Radicibus** eruta pi-
nus. **Mordicus** diuinitus humanitus dicitur tamē & diuine & huma-
ne & humaniter. Sed diuersas habent significationes. nam diuinitus
a diuis: & humanitus ab hominibus monstrant. **Diuine** autem & hu-
mane uel humaniter: similiter diuis & hominibus significat: **Eminus**
quoq; & cominus localia sunt. **Aduersus** quoq; quod etiam & nomi-
natiuus est quomodo nullus pro minime. **Terentius** in andria. **Libe-**
ratus sum **Daue** hodie tua opera: ac nullus quidem. **Similiter** fors cū
sit nominatiuus accipitur pro aduerbio. **Virgilius** in undecimo: **Fors**
& uota facit cumulatq; altaria donis. **Et** omnia comparatiua quæ no-
minum comparatiuorum generis neutri similia sunt: ut clarius pru-
dentius otius satius. **In** ens totiens a tot: quotiens a quot: & a multo
multotiens: & aliquotiens ab aliquot. **Salustius** in primo historiarū
Nec detrusus aliquotiens teretur. **In** t fat pro fatis: & dūtaxat: quod
ab aduerbio componitur & uerbo: & forsit pro forsitan. **Horatius** ser-
monum primo. **Dissimile** hoc illi est: quia non ut forsit honorem Iure
mibi inuideat quisquis. **In** x: uix mox: pax quod est græcum quādo
significat tantummodo. **In** ne nunc hinc **In** ps deinceps. **Inueniunt**
diuersa aduerbia formæ ex eisdem deriuatiua nominibus: ut a fors
forte forsan forsitan forsit fortasse fortassis. **Virgilius** in decimo. **Fors**
& uota facit: cumulatq; altaria donis. **Idem** in bucolicis. **Forte** sub ar-
guta considerat illice daphnis. **Idem** i primo aeneidos. **For**san & hæc
olim meminisse iuuabit. in bucolicis. **For**sitan illum **Aut** herba captū
uiridi: **Idem** in undecimo **Cæ**lumq; animum fortasse ferebat. **Et** fors
quidem & forsan & forsitan dubitandi sunt: forte uero euentus pro
fortuitu: quod a fortuitus deriuatiuo nomine sit. **Fortasse** autem &
fortassis pro temere quomodo a diuino quoq; diuinitus θεῖον diui-
ne θεῖος. **Similiter** a fato fatuitu. αὐτοῦ fato & fataliter αὐτοῦ
ὅς ab omni omnino παντελῶς: & omnifariam etiā in omnem par-
tem uel ex omni parte. **Deriuatiuorum** aduerbiorum species etiam
in comparatiuis & superlatiuis. **Præterea** etiā in diminutiuis: quod
apud græcos non est: & plerunq; denominatiua sunt hæc: ut clarus
clarior clarissimus: clare clarus clarissime: felix felicior felicissimus

In us

In us

In us

In us

In us ps.

felicitate felicitius felicitissime: bonus bellus bone belle: primus primu-
 lus primum primulum: longus longulus longe longule. Inueniunt
 tamen pauca: quae quis a nominibus non deriuentur: tamen habent
 comparatiua uel diminutiua: ut saepe saepius saepissime. Antiqui ta-
 me & sapior saepissimus ptulisse inueniuntur: sicut ultra ulterius ulti-
 me ulterior ultimus. Non enim aduerbia a nominibus sed ab aduerbi-
 is huiuscemodi nomina nascuntur: supra superius supreme superior su-
 premus: citra citerius citime citerior citimus. extra exterius extreme
 exterior extremus infra inferius infime inferior infimus: diu diutius
 diutissime: diutius diutissimus: nuper nuperius nuperime. Antiqui
 nuperus nuperior nuperimus: ocior quoque ocissimus & ocius ocissi-
 me: a graeco est ὀκίστος. Satis quoque pro sufficiens accipitur quomodo
 supra diximus: & ideo habuit comparationem satius. Attendendum
 igitur quod non inueniuntur comparatiua nisi sint adiuncta comparati-
 uis nominibus. Diminutiua tamen rarissime: ut clam clanculum.
 Deriuantur autem aduerbia a nominibus: sapiens sapienter: a pronomi-
 nibus: ab ille illic: a uerbis detero deterius: a participiis indulges in-
 dulgenter: a praepositionibus ex extra: sub subter in intro.

Figura aduerbiorum sunt tres: Simplex composita & deco-
 posita. Simplex: ut diu huc: Composita ut inter diu adhuc
 Decomposita quae a compositis deriuantur: ut a potente
 potenter: a misericorde misericorditer: ab indocto indocte:
 ab imprudente imprudenter. Haec tamen quae & simplicia habent ad-
 uerbia & composita possunt esse: ut docte indocte prudenter impru-
 denter. Nam efficaciter sine dubio decompositum est cum a simplici
 aduerbio non componitur: sed a nomine composito deriuatur.

Significatio aduerbiorum diuersas species habet. Sunt enim
 temporalia: quae praeteritum tempus significant solum: ut
 pridem nuper antea nudius tertius. Sunt alia quae praesens
 ut nunc praesto uel & praesens: & non multo ante praeteri-
 tum perfectum: ut modo. Terentius in andria. Modo dolores meatu
 occipiunt primulum. Idem in heautontimeru. Age modo hodie sero
 ac nequicquam uoles. Idem in andria. Praeteriens modo mihi apud fo-
 rum dixit. Vxor tibi ducenda est Pamphile Idem in eunucho. Venit
 cherea frater ne: ita: quando: hodie quam dudum: modo. Accipitur
 & ii

Nota.

Ab ipso

Age de capite

etiam pro infinito quomodo & nunc. Idem in eadem. Modo ait modo negat. Inuenitur etiam pro duntaxat. Virgilius in quarto aeneidos: Si modo quod memoras factum fortuna sequatur. Alia futurum ut cras postredie perentiae. Alia communia diuersorum temporum: ut olim dudum: quo quondam. Virgilius in quarto georgicorum. Deprensus olim statio tutissima nautis: infinite dixit. Olim pro praeterito. Horatius in primo sermonum. Olim truncus eram ficulnus inutile lignum. Præsentis Virgilius in secundo georgicorum. Ac iam olim teras posuit cum uinea frondes Frigidus & syluis aquilo decussit honorem Iam tum acer curas uenientem extendit in annum Rusticus: idem in quinto Quod tumidis submersum tunditur olim fluctibus: futuri: idem in primo aeneidos. For san & hæc olim meminisse iuuabit. Dudum præteriti. Terentius in andria. Ego dudum non nihil ueritus sum Daue. Præsentis temporis Virgilius in secundo aeneidos Iam dudum sumite pœnas. Quondam præteriti. Cicero in primo inuectiuarum. Fuit ista quondam in hac republica uirtus Futuri. Virgilius in bucolicis: Quodam tua dicere facta Tempus erit. Præsentis Virgilius in secundo aeneidos: Quondam etiam uictis redit in præcordia uirtus. Futuri: ut Tempus erat quondam. Similiter aliquando Cicero in primo inuectiuarum. Ibis tandem aliquando. Idem in secundo. Tandem aliquando quiritis uel catilinam. Quando quoque simplex & ex eo composita omnia: aliquando siquando nequando: quæ infinita sunt: & antepenultima accentu acuto proferunt: Quomodo etiam ab inde composita: exinde perinde subinde deinde proinde. Quando autem & interrogatiuum & relatiuum est & infinitum. Interrogatiuum: ut quando uenisti. Relatiuum: ut quando eram iuuenis peccaui. Infinitum: Quando ueniam faciam. Accentu tamen discernitur: quomodo & nomina interrogatiua & relatiua. Inuenitur tamen etiam pro aliquando & pro causali conjunctione. Virgilius in decimo. Aspera quis natura loci dimittere quando suasit equos: quando pro aliquando. Idem in primo aeneidos. Hic tibi labor enim quando hæc te cura remordet. quando pro quoniam hic accipitur. Alia localia: hæc quoque uel discretas uel communes habent locorum significationes Discretas ad locum: ut huc illuc quo: In loco ut illic hic ubi quod interrogatiuum penultimam acuit: ut si dicam. Vbi est Paphilus: Relatiuum grauat: Vt Virgilius in primo aeneidos. Sauus ubi eacidae telo iacet hector: ubi ingens Sarpedon: ubi tot simois correper-

Quæbo in i. t.

Localia

ra sub undis. Quomodo & unde: ut Horatius i secundo sermonum
Vnde & quo cautius. Interrogatiuum penultimam acutam habet.
Relatiuum grauatur. Virgilius in primo Genus unde latinum. De
loco. ut hinc illinc istinc inde. Per locum: ut hac illac qua: hoc quoq;
quomodo omnia, infinita: idest quo ubi unde qua. quando relati-
uum est grauatur: aliter suum accentum seruat. Communes ut pere-
gre sum peregre abeo peregre adueuio peregre transeo. Similiter po-
ne super intra infra extra ultra citra: quæ etiam casibus frequenter so-
lent iungi grauariq;. Atq; ideo a quibusdam præpositiones esse putan-
tur: sed illa proprie est præpositio quæ separata nunq̄ potest sine casu
alibus proferri: ut e ex a abs de pro sub in: & similia. Aduerbia uero
quæ coniungi solent casualibus etiam per eclipsim casualium licet p-
ferre: ut Pone subit coiunx: & ultra citraq; nihil est. Et q; aduerbia eti-
am per se habent aliquam certam significationem: præpositio uero nõ
ut si dicam de uel in: nescio per se q; significant nisi coniungantur cum
aliqua dictione. Si enim dicam de partibus orationis aliam habet si-
gnificationem. & si dicam de loco in locum aliam. In superiore enim
Τὸ πρῶτον: in sequenti Τὰ πρὸ significat. Similiter deduco κατὰ γῆρα descen-
do: κατὰ γῆρα. Extra & pone: & supra uero indubitabilem habent
loci significationem ex quo ostenduntur magis aduerbia esse: Sunt
quædam loci unam significationem habentia: quæ est ad locum: ut
horsum istrossum deorsum sursum sinistrorsum dextrorsum. Simili-
ter aduerbia ostenduntur composita: Italiam uersus. Siciliam uersus
quæ ipse accentus ostendit esse composita: nisi si dicamus: q; uersus
inclinat sibi supraposita nomina. Dehortatiuum est ne: hoc etiam ac-
cipitur pro neq; & pro ut non. & pro ualde: pro neq; ut Cicero i quar-
to inuectiuarum Ne dici quidem opus est: pro neq; opus est dici: pro
ut non. Terentius in adelphis. Ne dicam dolo: pro ut non dicam pro
ualde. Idem in andria. Ne illa illum haud nouit: cuius causa hæc inci-
pit. Abnegatiuum est: ut non haud: nequaquam minime. Sciendum ta-
men q; etiam aliæ partes accipiuntur pro aduerbiorum diuersis signi-
ficationibus. & est quando duæ pro una: ut nullomodo nullatenus:
quomodo & aduerbia loco nominum posita inuenimus. Virgilius in
septimo Sponte sua: similiter & mane nouum: ut Lucanus in primo
Tu satis ad uires romana in carmine dandas. & Salustius in catilina-
rio: Satis eloquentiæ sapientiæ parum. Confirmatiua ut profecto sci-
licet quippe uidelicet nempe: ut Persius Nempe hæc assidue. Duæ
& iii

Dehoratium
Ne in multis.

Abnegatum

Confirmatiua

quoque partes pro his ponuntur: ut quidni curno: sic est quidistic quo
 frequenter Terentius utitur in confirmatione: ut in adelphis. Quid
 istic accedo ut rectius dicas. Similiter militia in loco solum inuenitur
 quomodo uesper in tempore. Et sciendum quod pleraque aduerbia localia
 pro temporalibus accipiuntur. Virgilius in secundo aeneidos. Inde
 toro pater aeneas sic orsus ab alto: pro deinde dixit: & in primo. Hac
 ubi dicta cauum conuersa cuspide montem: pro postquam: & Terentius
 in eunucho. Hic ego illum contempsi praeter me pro tunc. Temporalia
 autem pro localibus non accipiuntur: ut nunc modo nuper postquam
 Iuratiua edepol castor hercle medius fidius. Per quoque praepositio po
 test etiam pro aduerbio accipi iurandi. Per te per qui te talem genuere
 parentes. Idem tamen etiam confirmatiuum est aduerbium: ut Teren
 tius in andria. Tu quoque perparce nimium: non laudo. Sic quoque quo
 modo perconiunctum casualibus: & graui accentu prolatum iurati
 uum est. Virgilius in bucolicis. Sic tua crineas fugiat examina taxos
 Oportatiua utinam o ut si: ut Virgilius in primo aeneidos. Atque utinam
 rex ipse noto compulsus eodem afforet aeneas: Idem in octauo: Ad
 sis o tantum: & propius tua numina fumes. Idem in sexto. Si nunc se
 nobis ille aureus arbore ramus: Ostendat nemore in tanto: ut autem
 & si sunt etiam coniunctiones causales. Sed ut est etiam similitudi
 nis aduerbium: potest etiam pro temporali accipi: ut uidi ut perii: &
 ex hoc componitur utinam. Inuenitur etiam ut pro utinam: ut Horati
 us in secundo sermonum. O pater & rex Iuppiter: ut pareat iugine
 ferrum: ut pro utinam: uti enim & ut idem est. Hortatiua eia age. Et
 notandum quod uidetur hoc aduerbium etiam plurale habere: ut agite:
 ut Virgilius in octauo. Ergo agite o iuuenes tantarum in munere lau
 dum. Remissiua sunt superioribus contraria. ut pedetentim paulati
 sensim. Qualitatis: ut bene male. Quantitatis: ut nimium parum. haec
 autem pleraque a nominibus adiectiuis sunt: ut disertus diserte: celsus
 celse maximus maxime paulus paulatim. Necnon etiam a participiis
 siue uerbis: ut cursim strictim minutim. Dubitatiua forsant fortassis
 & fortasse fors forsit. Virgilius in undecimo Fors & uota facit: cumu
 latque altaria donis. Idem in primo aeneidos: Forsant & haec olim me
 minisse iuuabit. Terentius in andria. Forma bona fortasse. Horatius
 in primo sermonum Dissimile hoc illi est quia non ut forsit honorem
 Iure mihi inuideat: quiuis ita te quoque amicum. Congregatiua loci
 sunt & temporis communia: ut simul una pariter. In eodem loco: &

Nota adu. localia ponuntur quibus
 plerumque non agitur.

Iuratiua
 Per et per

Sic

Oportatiua

Hortatiua
 Ago agite

Remissiua
 Qualitatis
 Quantitatis

Dubitatiua

Congregatiua

in eodem tempore. **Virgilius**. Simul hoc simul ingens: & in primo
Vna curusq; notus. **Discretiua** seorsum deorsum secus separatim
utrinque diuise singularim bifariam multifariam. **Similitudinis**: ut
quali ceu uelut ueluti: sic sicuti ut uti. **Hæc** etiam coniunctionum
uim habent causalsum quando **IN** uel **DE** significant græcas coniu-
ctiones. **Virgilius in undecimo**. Capias ut digna camilla **Pramia**.
Cicero in tertio inuectiuarum. Illud uero animæ ita præsens est: ut
nutu **Iouis optimi maximi** factum esse uideatur: ut cum hodierno
die mane per forum meo iussu: & cōiurati: & eorum indice in adem
concordia ducerentur: eo ipso tempore signum statueretur. **Ordina-**
tia sunt deinde continuo protinus postea præterea. **Intētiua**: ut ual-
de nimium prorsus penitus omnino. **Comparatiua** ut magis minus
hoc cum aduersa qualitate coniunctum: contrariæ qualitatis com-
paratiuum significat: ut minus stultus pro prudentior. **Superlatiua**
maxime minime ocissime. **Et sciendum** q; omnia quæ ab aliis deriuā-
tur illorum significationum uel qualitatem generalem seu specialem
seruant. ut a propriis. **Demosthenes demosthenice** dicitur. **Tullius**
tulliane: **Salustius salustiane**. Similiter ab appellatiuis generalibus:
a corpore corporaliter a quali qualiter ab alio aliter a genere generali-
ter a specie specialiter a latino latine a græco græce a uiro uiriliter. **A**
muliere muliebriter. **Et nota** q; pleraq; ex nominibus sūt deriuatiuis
a græcis quoq; nominibus deriuantur aduerbia: ut **ἀκρό** ocius ocif-
sime. **Habent** tamen nomina ocior ocissimus. **Præterea** quomodo
apud græcos anormale. **ἀπό τῶν ὀνείων ἀπορῆ** aduerbium dicitur: sic & a
pud nos inæqualiter ab uno semel profertur. **A** duobus quoq; p græ-
co **Δίς** nos bis dicimus. **Cæteri enim numeri** a uocibus suis faciunt
aduerbia: tres ter quattuor quater. **A** quinq; uero usq; ad mille in es
productam desinunt aduerbia: ut quinquies sexies septies: sic reliqui
ut supra dictum est. **A** quot uero & tot in ens terminantur: quotiens
& totiens. **Sunt** igitur hæc numeralia. Inueniuntur apud nos præ-
terea aduerbia diminutiua. quæ apud græcos non sunt ut clam clan-
culum benebelle bellissime. **Quomodo** autem sunt nomina synony-
ma & polionima: sic inueniuntur aduerbia: uel in una significatione
multas habentia uoces: uel in una uoce multas habentia significatio-
nes: ut ubi **τοῦ καὶ ἴσου**. Similiter quo: qua: quando: & ifinita sunt
& interrogatiua & relatiua. **Quando** autem etiam & pro coniunctio-
ne causali inuenitur. **Tandem** quoq; nō solum pro aduerbio tempo-
& iiii.

Discretiua
Similitudinis

Ordinatio
Intentiua
Comparatiua

Superlatiua

Nota

Nota

Diminutiua

euax: doloris ut hei. **Virgili. in primo aeneidos. Hei mihi qualis erat**
quatum mutatus ab illo **Hectore. Et Odolor** atque decus magnum
rediture pareri. **Virgilius in. xi. & i bucolicis. Ah** scilicet in nuda con-
xa reliquit. Idem in eodem. **Ah tibi ne teneras** secet aspera platas **Ti-**
moris: ut at at: mi homo formidolosus es. **Terentius in cunu. Admi-**
rationis: ut idem in eodem. **Pape** exuperat ipsam thaydem. **Inter** has
ponunt etiam sonitum litterarum mutationes ut risus haha hehe &
phi ha: hœ & hau. **Possunt** tamen esse quaedam dubia inter aduerbia
& coniunctiones: ut o quâdo indignationē significat uel dolorē: uel
admirationem: interiectionē hoc accipiunt. **Quando** uero uocâdi est
uel oprandi aduerbium. potest tamē etiam nomen esse ipsius litteræ
ut supra diximus: **A** quoq; & præpositio est & interiectio & nomen.
præpositio ut a summo ad imum. **Interiectio** ut præmostrauimus in
bucolucis esse positum. **Nomen** ipsius litteræ. **Pro** quoq; tam præpo-
sitiō q̄ interiectiō: præpositiō: **Ut Virgili. in. xii. Prolator** obtestor: p-
maietate tuorum: & in. v. **Pro** se quisq; uiri: depromūt tela pharetris
Interiectio: ut **Luc. in tertio. Prohi** remeasset in urbem Gallorū tan-
tum populis arctoq; subacta. **Optime** tamen de accētibus earum do-
cuit **Donatus** q; non sunt certi. **Quippe** cum & abscondita uoce: id est
non plane expressa proferantur: & pro affectus cōmoti qualitate con-
fundantur in eis accentus. **Aliæ** tamen quoq; partes orationis singu-
læ uel plures solent interiectiue proferri: **Ut Virgilius in primo aenei.**
Nauibus infandum amissis unius ob rem. **Infandum** pro interiectiōe
posuit. **Proprie** tamē uoces interiectionum primirimæ sunt: ut pape
euax hei heuheu ha: hœ & similia.

Liber decimussextus de coniunctione.

CONIUNCTIO EST PARS ORATIONIS

Coniuunctio est pars orationis
indeclinabilis coniunctiua aliarum partium orati-
onis: quibus consignificat uim uel ordinationem
demonstrans. **Vim** quando simul esse res aliquas
significat: ut & pius & fortis fuit **Aeneas.** **Ordi-**
nem quando consequentiã aliquarum demonstrat
rerum: ut si ambulat mouetur: sequitur ambulatio

nem motus: non tamen etiam motum omnino sequitur ambulatio.
Possunt enim aliqui & accumbentes moueri: ambulare autem sine mo-
tu non possunt. **A**ccidunt igitur coniunctioni: figura & species: quā
alii potestatem nominant: quæ est in significatione coniunctionum.
Præterea ordo. **F**igura simplex quidem: ut at et sed: **C**omposita uero
ut atq; etenim sedenim. **H**æc enim ex accentu composita esse noscun-
tur. **S**pecies sunt coniunctionis: copulatiua: continuatiua: subconti-
nuatiua: adiunctiua: causalis: effectiua: approbatiua: disiunctiua: sub-
disiunctiua: difertiuua: præsumptiua: aduersatiua: abnegatiua: collecti-
ua uel rationalis: dubitatiua: cōpletiuua. **C**opulatiua ē quæ copulat tā
uerba quā sensum: ut & q; ac atq; quidem quoque quando pro q; po-
nitur at aut sed autem uero quando pro autem accipitur: **H**æc enim
copulant cum confirmatione intellectum. **I**nueniuntur tamen mul-
ta tam ex supradictis quā aliis coniunctionibus diuersas significati-
ones una eadem quæ uoce habentes: sicut uilibus ostendemus ut q; in-
uenire tiam completiua: **U**t **Virgilius**: **A**lexandrumq; aliumq; neo-
monaq; priuatimq;. **A**c non solum pro &: sed etiam pro q; accipitur.
Virgilius in tertio æneidos. **H**aud tecus at iussi faciunt: tecto q; per
herbam. **T**erentius in phormione. **N**unq; atque inquit ac modo pau-
partes onus uisa est mihi & miserum & graue. **S**alustius in iugurtino
Præterea trāsueris itineribus quotidie castra mouere iuxta: ac si ho-
stis adesset uallo atq; fossa munire. **S**imiliter atq; **T**erentius in phor.
Ne simili utamur fortuna atq; usi sumus. **C**ontinuatix sunt quæ
continuationem & consequentiam rerum significat: ut si cum ey græ-
cum significat. **Q**uando enim ean causalis est: similiter siue sin seu tā
continuatix sunt quā causales. **P**roprie autem continuatiuæ sunt:
quæ significant ordinē præcedentis rei ad sequentem: ut si stertit dor-
mit: & si ægrotat paller: & si febrī uexatur calet. **N**ō enim uerso ordine
in his consequentiam sententiæ seruat oratio. **N**on enim qui dormit
omnino stertit: quomodo qui stertit dormit: nec qui calet omnino &
febrī uexatur. **E**t hæc quidem: id est cōtinuatix qualis ē ordinatio &
natura rerū cū dubitatione aliqua essentiæ rerū significat: **S**ubcōtinua-
tiuæ uero causā cōtinuationis ostendūt cōsequētē sine aliqua dubita-
tione cū essentiæ rerum: ut quoniā quia: ut quoniā ambulat mouetur
quia sol sup terrā ē dies ē. **U**trūq; enim significat fieri ordine cōsequē-
ti. **Q**uidā tamen & has continuatiuas & subcōtinuatix iter species
causalium posuerūt: quō & adiunctiuas & effectiuas: nec irrationabiliter.

Et continuationis. n. & subcontinuationis & adiunctionis & effectiois
per has causa reddi ostenditur. Continuationis: ut si ambulat moue-
tur. Adiunctionis: ut moueatur ambulat. Effectiois mouetur ambu-
lat enim. Est autem quando ut etiam pro ὅτι græca ponitur. **Terent.**
in phormione. Si est patre culpā ut antipho in se admiserit non cau-
tam dico. Sunt etiam causales quasi proprio nomine quoniam pro-
dest tibi lege: & heu quia nam tanti cinxerunt athera nimbi. **Virgili.**
in quinto. Et quōbrem discede. Causales igitur quas alii in una specie
posuerunt. Apollonius pater herodiani in quinto. Species diuidit quas
supra ostendimus: id est continuatiuas subcontinutiuas causales ad-
iunctiuas effectiuas. Adiunctiua sunt quæ uerbis subiunctiuis adiū-
guntur: ut si cum ubi dum quatenus quando in græcam consuncti-
onem significat. Similiter cū quādo in græca intelligitur: ut si uenias
faciam: & ut prosi tibi facio. **Virgilius in primo æneidos.** Multa quo-
que & bello passus dum conderat urbē: Inferetq; deos latio. Similiter
quatenus id libenter faciat. Et **Virgilius in buco.** Cum faciam uitulā
pro frugibus ipse uenito. Inueniuntur tamen ex his quædam simul &
causales: ut ur exerceo te ut sis sanus: Eris doctus si legas. Et hoc inter
est inter adiunctiuas & proprie causales quæ hæ causales cum affirma-
tione: illæ cum dubitatione proferuntur. Inueniuntur tamen nomina
uel pronomina uel etiam præpositiones uel etiam aduerbia: quæ loco
causalium accipiuntur coniunctionum: pronomina ut ideo eo. Noīa
qua causa qua gratia quapropter quāobrem & quāobres. Ne quoq;
quando in græca significat coniunctio est causalis. **Virgilius in secundo
æneidos.** Ne recipi portis: aut duci in cœnia possit. Neu populum an-
tiqua sub religione tueri. Et nota autem quoq; & neu hic pro copula-
tiuis etiam cōiunctionibus. inuenitur etiā ne pro neq; quæ copulati-
ua est cōiunctio. Sub una enim abnegatione copulat res quomodo
& nec. **Luc. in. i.** Nec si roma ferēs. **Cice. in. iiii. inuecti.** Ne dici quidē
opus ē quāta diminutione ci iū. Hoc autē id est nequādo in græca si
gnificat aduerbiū est. Inuenit tamē etiā uerba p aduersatiua cōiuncti-
one cū aduerbio: ut quāuis p quāq; & p & si quomodo licet & licebit
Virgilius in undecimo. Dicam equidem licet arma mihi mortemque
minetur: pro quanquā minetur. **Luc. in septimo.** Omnia maiorū uer-
tamus busta licebit: Et stantes tumulos: & qui radice uetusta Effude-
re suas uictis compagibus urnas. Plus cinerem hemoniae sulcis tellu-
ris aratur. & proprie causales sunt: quæ causam antecedētē ostendūt:

causatiua .i. res ex causa antecedente euenientes significant : ut doctus sum nam legi. **A**cole nāque tibi diuum pater atq; hominum rex. **E**t mulcere dedit fluctus & tolerare uentos. **V**irgilius in primo ancidos. **E**t sic tibi labor enim quando hac te cura remordet. **A**pprobatia sunt quae approbant res: **V**t **V**irgilius in .xii. Equidem merui nec de precor inquit. **T**erentius in phormione. **I**ta cognatam quidem at nos unde. **I**nueniuntur & casuales pro approbatiuis: **V**t **V**irgi. in secūdo ancidos. **D**ii si qua est caelo pietas quae talia curat. **I**dem in primo **S**i quid usq; iusticiae est: **I**dem in quinto **S**i concessa peto: si dant ea mea parce. **E**t sciendum q; quando approbatiuae sunt: indicatiuo modo iunguntur. **D**isunctae sunt quae quis dictiones coniungant: sen // sum tamen disunctiuum habent: & alteram quidem rem esse: alterā uero non esse significant: ut ne uel aut: **V**t **V**irgilius in septimo. **S**ive errore uia: siue tempestatibus acti: & uel dies est: uel nox. **I**uuenalis i primo: **A**ut die aut accipe calcem: **V**irgilius in secundo ancidos. **A**ut aliquis latet error equo ne credite teucris. **A**ut hac in nostros fabricata est machina muros. **E**t est quando indicatiuae dicuntur. est quādo dubitatiuae: ut **A**ut lux est: aut tenebre: **D**ubitatiuae: ut aut prodest aut non prodest diuicias querere. **S**ubdisiunctiuae sunt quae uoce dis iunctiuarum utrunq; tamen esse significant: uel simul: ut copulatiuae uel discretae simul: ut **T**erentius in eunuc. **V**el rex semper maximus mihi gratias agebat: pro etiam rex. **I**dem in phor. **V**el oculum excludito: est ubi uos ulciscar locus. & **A**lexander siue **P**aris: pro alexāder qui paris dicitur. **S**imiliter mars siue mauors: gradus uel maspiter praesul est bellorum. **D**iscrete tamen utrunq; simul esse significat: ut tota die uel legit iste uel cogitat. significat enim & legere & cogitare: sed non simul utrunq; facere sed alius horis legere: etiā alius cogitare. **S**imiliter remex uel expellit remum uel attrahit. cum simul pene utrunque fieri intelligo sed distincte. **A**lius est enim motus pellentis alius trahentis. **S**imiliter si dicam uel tunicam mihi accommoda: uel etiam penulam. **S**ubdisiunctiuum est. uideor enim in alterius petitione libenter utrunq; accipere. **S**ed potest hic etiā dis iunctiua esse. **A**liud est enī alterutrum petere: aliud utrunq;. **E**rgo si dicam uel tunicā uel penulam alterutrum ostēdo: cū uero addā ibi etiā tunicam: ostēdo uel unā rem uelle uel duas: qd dis iunctiuū ē. **I**nuenitur tamē uel con iunctio ēt diminutionē significās: ut **L**ucanus in .iii. **O** felix si te uel sic tua roma uideret. **D**isertiuae uel electiuae sūt quādo diuersis psonis

aliquod nos ex eis eligere ostendimus : ut diues uolo esse q̄ pauper .
Terētius in andria. Quæ inhoneste hic uoluit diuitias parare q̄ hone
ste in patria paup̄ uiuere. Est aut̄ q̄ accusatiuus quæ infiniti nominis
& aduerbii similitudinis. **Vt Terē. i phormi.** Quam iniq; cōparatum
est put & dupl̄scatum: p̄ cōstructione aduerlatiua accipitur. **Vt Vir.**
in sexto. Quāq; o sed superent quibus hæc neptune dedisti . **Idē in. i.**
æneidos . Quāq; an̄imus meminisse horret: Aduerlatiua sunt quæ
aduersum cōuenienti significant: ut tamē quāq; quis & si etiam si sal/
tem: Hæc etiam diminutiua significationem habet: **Vt Vir. in. iiii.**
æne. Saltem si qua mihi de te suspecta fuisset **Ante fugā ioboles . Idē**
in secundo: **Et magis atq; magis quāq; secreta parentis Anchisæ do/
mus: arboribusq; obtecta recessit** **Clarescunt sonitus .** Aduersum enī
conuenienti significat. at quoq; pro saltē & uel & aut inuenitur. **Vir.**
in sexto. **Si te nulla mouet tantæ pietatis imago** **At ramum hunc ape
rit ramum qui ueste latebat** **Agnoscas: & si non uis dicere uel intelli
ge: pro saltē intellige.** Similiter si nō factis debitum reddis: aut uer
bis age gratias: p̄ saltē uerbis. **Ne quoq; in eadē inuenitur significati
one.** **Salustius in catilinario:** Quippe secundæ res sapientiū animos
fatigant: ne illis corruptis moribus uictoriæ temperarent . **Inuenitur**
etiam in hac significatione nec & neq;: ut nec una hora auarus negli
git lucrum neq; pius iusticiam: neq; unū assē præstat illi egēti: nec
hic abnegat petenti aliquod profus: quod potest & decet. **Abnegati
ua** sunt apud græcos κέν & ἄν: quæ uerbis cōiuncta posse fieri rem o
stendūt: sed p̄pter causam aliquā ne fiat impediri: ut ἐπὶ τοῖς ἡσάδῃσι Δο
νησὶν ἡνκαὶ ἡνσικὴν πρίαυοσ πρίαυοῖ οἱ τῆ πρίαυοσ. **Nos autem si
ne cōiunctionibus abnegatiuis: subiunctiuis utimur uerbis in huius
cemodi sensibus: ut fecissem si potuissem. Et gaudeat Priamus si au
deat: Vir. in. xi.** Tu quoq; nūc stares imanis truncus inermis esset p̄
ætas. & idem. **Si robur ab annis stares** ἔσκασάν: **Collectiua** uel rōna
les: ergo igit̄ itaq;: quādo ante penultima acuitur: quin alioquin im/
mo utiq; atquin. **Hæc enim per illationem colligunt supradictum :**
hoc est ratione confirmant: **Vt Cicero pro ligario .** **Habes igitur qd̄**
est accusatori maxime optandum cōfitemtem reum. **Lucanus i nono**
Ergo pari uoto gessisti bella iuuentus . **Inuenitur tamen etiam pro
expletiva: Vt Terentius in andrianis.** mihi ne tibi ergo: **Virgilius in
decimo.** Quin occidit una serpedon mea progenies . **Terēti. in eunu.**
At qui ita opus est Cicero pro ligario . **Itaque quo me uertam nescio**

Dicuntur tamen hæ eadem illatiua quod præpositis aliis inferuntur
Vt Catilinam Cicero solus sapientia domuit. Solus igitur Cicero pa-
triam seruauit Dubitatiuæ sunt quæ significant dubitationem : ut an
ne correpta necne: **Vt** Virgilius in.iii.ænei. Eloquar an silcã gemitus
lachrymabilis immo. **Idẽ in primo æne.** An phœbi soror an nympha
rum languinis una. **Idem i undecimo.** Iustitiã ne prius mirer belli ne
malorum. **Frequentissime tamen hæ eadem interrogatiuæ sunt: Vt**
Virgilius in tertio æne. Hectoris andromachæ pyrthin cõnubia ser-
uas. **idem in decimo.** Tanton me crimine dignum. **Hæ eadem inue-**
nitur & pro confirmatiua. **Horatius in secundo sermonũ** Clarus erit
fortis iustus sapiens ne etiam & rex. **idem in eodem.** O seri studiorum
qui ne putetis difficile. & mirum rhodio quod phitæ leonti contigit.
Terentius in and. Nunc ne demũ istud uerbum in te incidit. **Hic eni-**
ne coniunctio nec interrogatiua nec dubitatiua: sed cõfirmatiua ẽ. **Vir-**
gilius in. x. Tanta ne me tenuit uiuendi nate uoluptas **Vt** pro me ho-
stili pateret succumbere dextra. **Est enim ne pro etiã.** Sola hæc apo-
strophem accipit apud latinos. **Necne quoque pro an non accipitur:**
ut sit sensus. in morte necne prodest recte uiuere **Completiuæ sunt ue-**
ro autem quidem equidem quoque enim nã [nãq; & fere quæcunque
cõiungationes ornatus cã uel metri nulla significationis necessitate
ponuntur hoc nomine nuncupantur. **Omnẽs tamen hæ inter alias**
species inueniuntur. **Aeneas uero & pius & fortis fuit completiua ẽ**
quia & si tollatur uero significatione integra manet. **Sin autẽ dicam Ae-**
neas quidẽ pius fuit: Vlyxes uero astutus: hic pro copulatiua accipi-
tur: quia utriusq; rei simul essentia significat cum substantia: potest
tamen & distributiua dici: quia distribui diuersas res diuersis personis
Completiua autem esse etiam Salustius ostendit in catili. uerum eni-
uero iis demum uiuere & frui anima uidetur. **Hic enim ornatus cau-**
sa uero adiuncta est quã quis possit etiam approbatiua esse. **Similiter Vir-**
gilius in. xii. Equidem merui nec deprecor inquit poterat sensus stare
si dixisset sine equidẽ: ego merui nec deprecor **Sed siue metri cã siue**
ornatus cã addidit equidẽ. **Vnde nec intulit aut uero subiunctiuas**
eius uel tamẽ: q̃ ipsa quoq; cõpletiua inuenitur sapissime: ut Stati. in
xi. Me miserã uinces: prius hæc tamẽ arua necesse ẽ **Experiare domi**
Sciendũ tamẽ q; quidã equidẽ coniunctionem compositam esse exi-
stimant: ab ego & quidem: sed errant. **Simplex enim est: & hoc ma-**
xime ex ipsa quoque constructione orationis possumus intelligere.

Nam equidem facio: equidem facis equidem facit dicimus. Et potest
& ad primam & ad secundam & ad tertiam transferri personam: quod
minime fieret si esset compositum ex ego & quidem. Nemo enim di-
cit. Ego quidem facis: ego quidem facit: sed ego quidem facio tantum-
modo ad primam personam. Et hoc usus auctorum etiam approbat
qui equidem praeposita ego subiungunt: Vt Salustius in catilinario
Equidem ego sic existimo patres cruciatus. Si esset etiam composita
equidem ex ego & quidem minime ei ego subiungeretur. Quoque qua-
do pro etiam uel et accipitur copulativa est: Vt Vir. in. vii. Tu quoque lit-
toribus nostris aenea nutrix. Quando autem superuacua ponitur com-
pletiua est. Virgilius in primo. Multa quoque & bello passus. Nisi quod
quidam existimant: ut pro aduerbio similitudinis accipiat: quomo-
do item enim quoque cum sit causalis ὅτι γὰρ significat: ut cole pudici-
ciam: Haec enim fundamentum est omnium animi uirtutum. Inue-
nitur tamen eadem etiam completiua quando δὲ significat gratiam
coniunctionem: ut Progeniem sed enim troiano a sanguine duci Au-
dierat. Virg. in primo. Inuenitur eadem etiam per affirmatiua: ut Te-
rentius in andria. Enimvero daue nihil loci est segnitiae. neque secordiae
& maxime praepositiua hanc habet significationem: ut idem in adelphis
Enim non sinam. Similiter nam quomodo enim est: quando γὰρ est
quando δὲ gratiam coniunctionem completiuam uel affirmatiua signi-
ficat: Vt Virgilius in quarto geor. Nam quis te iuuenum confidentis-
sime nostras iussit adire domos ἵσθαι hic repletiua uim habet. Idem
in quinto. Heu quia nam tanti cinxerunt aethera uimbi. Idem in pri-
mo ancidos. Acole: namque tibi diuum pater: atque hominum rex. hic cau-
salis est. Ordo accidere dicitur coniunctionibus qui communis est pene
omnibus dictionibus. Quaedam enim naturaliter praeponunt: ut praepositiuae
casualibus: & aduerbia pleraque uerbis & interrogatiuis & infinitis relati-
ua subiungunt uel redditua nomina uel aduerbia uel adiectiua nomina praepo-
nunt appellatiuis: ut sapiens homo & citus equus. Est tamen quando
auctoritas praepostere his utitur. Similiter igitur coniunctiones pleraque tam
praeponi quam supponi possunt. Sunt tamen quaedam quae semper praeponuntur
ut at aut ac uel nec neque si quin quatenus sin seu siue ni. Aliae quae
semper supponuntur: ut quae ne ue: quae etiam encliticae sunt: quidem quoque au-
tem: quod solebant antiqui etiam praepondere. Aliae pene omnes indiffe-
renter praeponi & supponi possunt: ut atque quae poetice praeponuntur
aliter non: Vt Virgili. in. ix. Suspiciens altam lunam: & sic uoce precatur

Horatius in .i. sermone. Cum me hortaretur parce frugaliter. Atque uti uere uti contentus eo quod mihi ipse parasset. Et equidem ialem tamen quam quando quatenus nam enim ita quoniam quapropter ergo igitur quia. Et sciendum quod pleraque coniunctiones quomodo prapositiones diuersitas habent in una eademque uoce significationes: quod in multis iam ostendimus. Hoc quoque non est pratermittendum quod coniunctiones sibi prapositione inueniuntur tam eisdem potestatis cum sint quam alterius: ut Cicero in prognosticis. Ast autem tenui qua candet lumine phatnae Vir. in .i. Atque equidem teuerum memini ludona uenire. Idem in tertio. Nam neque erat astroque ignes. nec lucidus aethera Sydera polus.

Liber Prisciani Minoris.

QUONIAM IN ANTEEXPOSITIS LIBRIS de partibus orationis in plerisque Apollonii Auctoritatem sumus secuti: Aliorum quoque siue nostrorum siue graecorum non pratermittentes necessaria: & si quid ipsi quoque noui potuimus addere. Nunc quoque eisdem maxime de ordinatione siue constructione dictionum quam graecis ὑποσημῖν uocant uestigia sequentes: si quid etiam ex aliis uel ex nobis congruum inueniatur non recusemus interponere. In supradictis igitur de singulis uocibus dictionum ut possebat earum ratio tractauimus. Nunc autem dicemus de ordinatione earum: quae solet fieri ad constructionem orationis praefecta. Quemadmodum necessariam ad auctorum expositionem omnium diligentissime debemus inquirere. quod quemadmodum litterae aptae coeuntes faciunt syllabas. & syllabae dictiones: sic & dictiones orationem. Hoc enim etiam de litteris tradita ratio demonstrauit: quae bene ab Apollonio dicuntur prima materies uocis humanae indiuidua. Ea enim non quocumque modo iuncturam ostendit fieri litterarum sed per aptissimam ordinationem: unde & litteras ueresimiliter dicunt auctores appellari: quae si legitteras: eo quod legendi iter praebent ordine congruo positae. Nec non et a litteris syllabae idem recipiunt cum ex his coeuntes iuncturae pro debito dictionem perficiunt. Igitur manifestum est quod sequens est ut et dictiones: cum partes sint per constructionem praefecta constructionis τῶν κατὰ δὴν τῶν λέξεων ἐν ἀρμύσῳ δὴν τῶν λέξεων διὰ νοῖαν ἐχούσαν αὐτοῦ ἐλῆν aptam structuram. i. ordinationem recipiant. Quod enim